

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Mehmed Şadık Za'ımzāde
VAĞ' A-YI HAMİDİYYE

GİRİŞ - METİN – DİZİN

Yüksek Lisans Tezi

İbrahim ÖZTÜRK

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Rabia AKSU

Erzincan 2019

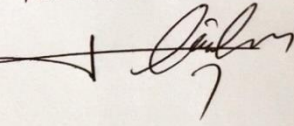
TEZ BİLDİRİMİ

“Mehmed Sâdık Zaimzade Vak'a-yı Hamidiyye Giriş-Metin-Dizin” isimli “Yüksek Lisans” tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim. 04/12/2019

Öğrencinin

Adı Soyadı

İbrahim ÖZTÜRK

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İbrahim ÖZTÜRK'e ait Mehmed Sâdık Zaimzade Vak'a-yı Hamidiyye Giriş-Metin-Dizin adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri : Dr. Öğr. Üyesi... Rabi'a... AKSU

Jüri : Prof. Dr. Muharrem... DAĞDEMİR

Jüri : Dr. Dr. Feyza... OKAN... ATASOY

Mehmed Şâdık Za'ımzâde
VAK' A-YI HÂMİDİYYE

GİRİŞ-METİN-DİZİN

İbrahim ÖZTÜRK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, 2019

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Rabia AKSU

ÖZET

Bu çalışma, Mehmed Sâdık Zaimzade'nin Rumî 1289 yılında yazdığı Vak'a-yı Hamidiyye adlı Arap harfli el yazmasının Bavyera Eyalet Kütüphanesi'nin dijital ortama aktarmış olduğu matbu nüshasının Latin harflerine transkripsiyonlu aktarımı, dil incelemesi ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Eseri okumada kullandığımız metin orijinal el yazması metnin matbu baskısıdır. Orijinal metin Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi kitaplığı numara 2171 de el yazması olarak bulunur. Bizim üzerinde çalıştığımız metin ise bu eserin matbu basımıdır. Çalıştığımız eser 125 sayfadan oluşmaktadır. Her sayfasında 25 satır bulunmaktadır. Vaka'-yı Hamidiyye'de 1.Abdülhamid döneminde yaşanmış Osmanlı, Rusya, Almanya ve Avusturya devletleri arasında yaşanan olaylar anlatılmıştır.

Yapılan çalışma Giriş, Dil İncelemesi, Metin ve Dizin olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde, Mehmed Sâdık Zaimzade ve Vak'a-yı Hamidiyye ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Dil İncelemesi bölümünde metnin imla özellikleri, ses ve şekil bilgisi örneklerle anlatılmıştır.

Metin bölümünde ise matbu baskının Latin harflerine transkripsiyonlu çevirisi bulunmaktadır. Metinde okuyucuya kolaylık sağlamak açısından kimi yerde noktalama işaretleri de kullanılmıştır.

Dizin bölümünde de Latin harflerine çevrilmiş olan eserin tüm kelime ve kelime grupları, kelimelerin hangi dile mensup olduklarını ve bunların metinde geçen anlamları verilmiştir. Dizin gramatikal olarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vak'a-yı Hamidiyye, Mehmet Sâdık Zaimzade, I. Abdülhamid

Mehmed Şâdık Za'ımzâde
VAK' A-YI HAMİDİYYE
INTRODUCTION - TEXT - INDEX
İbrahim ÖZTÜRK

Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences

Department of Turkish Language and Literature

Master Thesis, 2019

Supervisor: Dr. Lecturer Rabia AKSU

ABSTRACT

This study consists of transcribed transcription into Latin letters of the Arabic manuscript written by Mehmed Sâdık Zaimzade in Rumi 1289, which was translated into the digital media of the Bavarian State Library, language analysis and index sections.

The text we use to read the work is the printed version of the original manuscript. The original text is found in the Süleymaniye Library Esat Efendi Library number 2171 as a manuscript. The text we are working on is the printed version of this work. Our work consists of 125 pages. There are 25 lines on each page. Vak'a-yı Hamidiyye The events that took place during the reign of I. Abdülhamid, Ottoman, Russian, German and Austrian states were explained.

The study consists of four sections: Introduction, Text, Language Analysis and Index.

In the introduction part, information about Mehmed Sâdık Zaimzade and Vak'a-yı Hamidiyye is given.

In the Language Analysis section, the spelling features of the text, phonology and morphology are explained with examples.

In the text section, there is a transcribed translation of the printed print to Latin letters. Punctuation is also used in the text in some places for the convenience of the reader.

In the index section, all words and word groups of the work translated into Latin letters, which language they belong to and the meanings of these words in the text are given. The index was prepared grammatically.

Key Words: Vak'a-yı Hamidiyye, Mehmet Sâdık Zaimzade, I. Abdülhamid

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VII
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	XI
KISALTMALAR	XII
ÖN SÖZ	XIII
I. GİRİŞ.....	1
A. Zaimzade Mehmed Sâdık.....	2
1. Hayatı	2
2. Eserleri	3
B. Vak 'a-yı Hamidiyye	3
1. Eserin Fiziksel Özellikleri.....	3
2. Eserin Nüshaları	4
3. Eserin Konusu	5
4. Eserin Genel Olarak Dil ve Üslubu.....	5
5. Eserle İlgili Yapılan Çalışmalar	6
II. DİL İNCELEMESİ.....	8
A. İmla Özellikleri.....	8
1. Farsça Tamlamaların Yazımı	9
a) İzafet Kesresi ile Yapılanlar:	9

b) İzafet Hemzesi ile Yapılanlar:.....	9
2. Arapça Tamlamaların Yazımı	9
B. Ses Bilgisi.....	9
1. Ses Değişiklikleri	10
a) Yuvarlaklık veya Yuvarlaklaşma	10
b) Düzlük veya Düzleşme	10
2. Ses Olayları	11
a) Ses Düşmesi	11
(1) Ünlü Düşmesi.....	11
(2) Ünsüz Düşmesi.....	11
(3) Hece Yutumu	11
(4) Hece Kaynaşması	11
(5) Ünlü Türemesi.....	11
C. Şekil Bilgisi	12
1. Yapım Ekleri	12
a) İsimde İsim Yapım Ekleri	12
b) İsimden Fiil Yapma Ekleri	12
c) Fiilden İsim Yapma Ekleri	12
d) Fiilden Fiil Yapma Ekleri.....	13
2. İsim Çekimi	13
a) Çokluk Eki.....	13
b) İyelik Ekleri.....	13
c) Hâl Ekleri	14
(1) Yalın Hâl (Nominative).....	14
(2) İlgi (Tamlayan) Hâli (Genetive).....	14
(3) Yükleme (Belirtme) Hâli (Accusative)	14
(4) Yönelme Hâli (Dative).....	14
(5) Bulunma Hâli (Locative).....	15
(6) Ayrılma Hâli (Ablative)	15
(7) Vasıta Hâli (Instrumental).....	15
(8) Yön Gösterme Hâli (Directive).....	15
(9) Eşitlik Hâli (Equative).....	15
d) Soru Eki.....	16
3. Fiil Çekimi	16
a) Basit Çekimli Fiiller	16
(1) Bildirme (Haber) Kipleri.....	16

(a) Görülen Geçmiş Zaman	16
(b) Öğrenilen veya Duyulan Geçmiş Zaman	17
(c) Geniş Zaman	18
(d) Şimdiki Zaman	18
(d) Gelecek Zaman	19
(2) Dilek (Tasarlama) Kipleri	19
(a) Emir Kipi	19
(b) İstek Kipi	19
(c) Şart Kipi	20
(d) Gereklilik Kipi	21
(3) Birleşik Çekimli Kipler	21
(a) Hikaye Tarzı	21
(b) Rivayet Tarzı	21
(c) Şart Tarzı	21
(4) Fiil Çekiminde Olumsuzluk Eki	21
4. Ek Fiil	22
a) Ek Fiilin Geniş Zamanı	22
b) Ek Fiilin Hikayesi (Görülen Geçmiş Zaman Eki)	22
c) Ek Fiilin Rivayeti (Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki)	23
d) Ek Fiilin Şartı	23
e) Ek Fiilin Zarf-Fiil Şekli	23
f) Ek Fiilin Olumsuz Şekli	23
5. İsim-Fiil (İnfinitive)	24
a) -mak, -mek	24
b) -maçlık, -meklik	24
c) -ma, -me	24
d) -ış, -iş	24
6) Sıfat-Fiil (Partisip)	24
a) -an, -en	24
b) -ası, esi	24
c) -maz, -mez	24
d) -ar, -er	24
e) -dık, -dik, -duğ, -dük	24
f) -acağ, -ecek	24
g) -mış, -miş	24
7) Zarf-Fiil (Gerundium)	25
a) -a, -e	25

b) -arağ, -erek	25
c) -duğca, -dükçe	25
d) -duğda, -dükde.....	25
e) -ınca,-ince	25
f) -iken	25
g) -madan, -meden.....	25
h) -up, -üp	25
8) Birleşik Fiiller	25
a) Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller	26
b) Tasviri Fiiler (İsim + Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller)	26
(1) Devamlılık (İstirrari, Duratif) Fiilleri	26
(2) İktidari (Yeterlik, Possible)Fiili	26
III. METİN.....	28
A. Metin Hazırlanırken İzlenen Yol	28
B. Metin.....	29
IV. DİZİN.....	141
A. Dizin Hazırlanırken İzlenen Yol.....	141
B. Dizin.....	143
SONUÇ	393
KAYNAKLAR	394
FAYDALANILAN KAYNAKLAR.....	396

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (ā)	a, ā	ص	ş
ا (ā)	a, e, ı, i, u, ü	ض	ž, ḍ
ب	b, p	ط	ṭ
پ	p	ظ	ẓ
ت	t	ع	‘
ث	ṯ	غ	ğ
ج	c, ç	ف	f
چ	ç	ق	q
ح	ḥ	ك	k, g, (ñ)
ح	ḥ	ك	ñ
د	d	ل	l
ذ	z, ḏ	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	لا	la, lā
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

KISALTMALAR

Ar.: Arapça

bk.: bakınız

Bulg.: Bulgarca

ET: Eski Türkçe

ETT: Eski Türkiye Türkçesi

Far.: Farsça

Fr.: Fransızca

Hız.: Hazreti

İtal.: İtalyanca

Lat.: Latince

M.: Miladî

Mac.: Macarca

mec.: Mecazî anlam

Rus.: Rusça

S.: Dergi Sayısı

s.: Sayfa

Srp.: Sırpça

T.: Türkçe

Yun.: Yunanca

] : Metin içerisinde yanlış yazımların doğru okunması için kullanılan işaret.

ÖN SÖZ

Tarih, geçmişten günümüze kadar yaşanan olaylar hakkında bizlere bilgi dahilinde ışık tutan bir bilimdir. Geçmişini merak etme çabası içerisinde olan insanoğlu geçmişte yaşanan olayları araştırarak, olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurar. Daha sonra elde ettiği verileri yazıya aktararak veya farklı vasıtalarla gelecek nesillere aktarır. Bu önemli görevi tarihte üstlenen çokça tarih yazıcıları vardır.

Günümüzde tarihi alanlarda ve metinlerde yapılan çalışmalar hem geçmişimize ışık tutmakta hem de geçmişimizi daha iyi anlamamızı sağlamaktadır. Bu amaçla söz konusu tez çalışmasında hem Türk tarihine hem de Türk diline bir nebze olsun katkıda bulunmak için Mehmed Sâdık Zaimzade'nin “Vağ'a-yı Hamîdiyye” adlı eserini yüksek lisans tez konusu olarak seçtik.

Bizim üzerinde çalışma yaptığımız eser geçmişe dair bilgi açısından tarih kitabı niteliğinde olan önemli bir eserdir. Eserin yazarı olan Mehmed Sâdık Zaimzade de her ne kadar resmi tarih yazıcısı olmasa da yazdığı “Vağ'a-yı Hamîdiyye” eseri ile tarihte önemli bir yer edindiğini düşünebiliriz.

Tezimize konu olan “Vağ'a-yı Hamîdiyye” adlı eser, 19. yüzyılın ikinci yarısında yazılmış bir eserdir. Eserin yazarı olan Mehmed Sâdık Zaimzade Osmanlı Devleti'nde I. Abdülhamid döneminde yaşamış olayları ve gelişmeleri bu eserinde anlatmıştır.

Tezimizi genel olarak; Giriş, Dil İncelemesi, Metin ve Dizin olmak üzere dört bölüm hâlinde oluşturduk.

Giriş bölümünde, yaptığımız çalışma hakkında genel olarak bilgiler vermemizin yanında çalışma yaptığımız eser, eserin yazarı, konusu, dil ve üslubu, fiziksel özellikleri ve eserin üzerinde yapılan çalışmalar hakkında bilgi verdik.

Dil incelemesi bölümünde, eserin imlâ, ses ve şekil bilgisi özellikleri ortaya koyarak dönemin dil özellikleri hakkında bilgiler verdik.

Metin bölümünde ilk olarak Arap harfli metni transkripsiyonlu Latin harflerine aktarırken takip ettiğimiz yolları bir başlık altında belirttik. Daha sonra metnin sayfa ve satır numaralarını belirterek transkripsiyonlu Latin harflerine aktardık. Metni aktarırken cümlelerin daha iyi anlaşılabilmesi için yargının tamamlandığı yerlerde nokta konulmuştur. Metinde gerek dönemin dilinden kaynaklanan gerekse müstensih hatası olarak gördüğümüz yanlış yazımları düzelterek sayfaların altına dipnot şeklinde verdik.

Dizin bölümünde ise ilk olarak metnin dizinini hazırlarken takip ettiğimiz yolları bir başlık altında belirttik. Daha sonra metinde geçen kelimeleri, kelime gruplarını alfabetik sıraya dizdik ve karşılıklarına anlamları yazdık. Yabancı kelimelerin ise hangi dilden olduklarını yanlarında gösterdik. Böylece metnin dizininin yanında sözlüğünü de vermiş olduk.

Yüksek lisans ders dönemi boyunca danışmanım olan ve engin bilgi okyanusundan çok kısa da olsa faydalanma fırsatı bulduğum Dr. Öğretim Üyesi Bekir SARIKAYA hocama, yine ders döneminde bilgisi ile bizi doyuran ve tez konusunun belirlenmesinde bana destek olan Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY hocama ve tez döneminde iyi ki danışman hocam olarak seçmişim dediğim, öğrencisi olmaktan büyük onur duyduğum, bilgisi, ilgisi, sabrı, fikirleri ile desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, Türk Dili alanındaki ilmî çalışmalarla bizlere her zaman örnek olacak çok değerli ve kıymetli hocam Dr. Öğretim Üyesi Rabia AKSU hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bunun yanında ilkokul sıralarından yüksek lisans tez savunma gününe kadarki sürede üstümde çokça emeği geçen bütün öğretmenlerime ve her daim maddî ve manevî olarak gücünü arkamda hissettiğim aileme sonsuz şükranlarımı sunuyorum.

Aralık 2019

İbrahim ÖZTÜRK

I. GİRİŞ

Tarih boyunca uluslar kendi aralarında birçok savaş ve antlaşma yapmışlardır. Bu savaş veya antlaşmaların sebebi gerek siyasi, gerek ekonomi, gerek askeri sebeplerden oluşmaktadır. Ulusların siyasi, kültürel, ekonomi yapısını şekillendiren antlaşmalar, sözleşmeler, protokoller, ittifaklar ve bunların yanında kaçınılmaz savaşlar da yapılmıştır.

Osmanlı devleti kuruluşundan bu yana ister askerî güç olmasından ister jeopolitik olarak büyük toprak bütünlüğüne sahip olmasından dolayı tarihte çokça devletlerle savaşmış ve birçok antlaşma yapmıştır. Hüküm sürdüğü 624 (1299–1923) yıl boyunca padişahlık tahtından çokça isim gelip geçmiştir.

Osmanlı Devletinin yaptığı bu savaşları, antlaşmaları, ittifakları kısacası geçmişte yaşanan olayları ve gelişmeleri kaleme almak ve kaleme aldıklarıyla günümüz tarihine yön vermek ve eski tarihlerden ders çıkarmak amacıyla devlet tarafından atanan resmi veya resmi olmayan çokça tarih yazıcıları vardır. Bu tarih yazıcılarına Osmanlı döneminde vak‘a-nüvis denilmektedir. Bu vak‘a-nüvisler bizim Osmanlı Devleti hakkında önemli bilgiler edinmemizi sağlarlar.

Üzerinde çalışma yaptığımız “Vak‘a-yı Hamidiyye” adlı eserin yazarı olan Zaimzade Mehmed Sâdık da Osmanlı devletinin son dönemlerinde yaşamış bir vak‘a-nüvistir. Fakat Zaimzade Mehmed Sâdık Osmanlı dönemi vak‘a-nüvislerin içinde resmi olmayan vak‘a-nüvisler arasında yer alır.

Bizim bu çalışmamızı yapmamızın sebeplerinden biri de vak‘a-nüvislerin kaleme almış oldukları bu önemli olayları daha iyi anlamak ve günümüz Türkçesine uyarlayarak geleceğe daha iyi aktarmaktır. Aynı zamanda dönemin dilini inceleyerek Türk Dilinin tarihi gelişimini takip etmektir.

A. Zaimzade Mehmed Sâdık

1. Hayatı

Eserin yazarı olan Zaimzade Mehmed Sâdık hakkında araştırmalarımızda yazarın resmi vak'a-nüvis olmadığından dolayı pek fazla bilgiye ulaşılamamıştır. Sadece iki kaynakta yazarın hayatı ile ilgili bilgiye ulaşılmıştır.

Mehmed Süreyya *Sicill-i Osmanî* adlı eserinde yazardan şöyle bahsetmektedir;

“Kaleminden yetişerek Abdullah Birrî Efendiye damad oldu. Hâcegândan olarak serdârlar kâtibi ve Şevval 1209'da (Nisan-Mayıs 1795) kethüdâ kâtibi, ardından Beyhan Sultan kethüdâsı oldu, Cemaziyelâhir 1210'da (Aralık 1795) kitabetten azledildi. Sonra çeşitli görevlerde bulunup 1222'de (1807) tophane nâzırı, sonra Cizye muhasebecisi, 1226'da (1811) Anadolu, 1227'de (1812) Haremeyn muhasebecisi, nihaye 1237'de (1821/22) humbarane nazırı ve 1238'de (1822/23) süvari mukalebesi olup 5 Zilhicce 1238'de (13 Ağustos 1823) vefat etti. Kayınbabasının âsâr-ı kalemiyesi perişan olmuştur. Oğlu Seyyid Abdullah Efendi 1228'de (1813) vefat eylemiştir.”¹

Franz Babinger ise *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri* adlı eserinde Zaimzade Mehmed Sâdık'tan şöyle bahseder;

“Za'imzâde Mehmed Sâdık İstanbulludur. Birçok önemli yönetim görevlerinde bulunmuş 1222/1807'de Tophâne nâzırı sonra Cizye Muhâsebecisi, 1226'da Anadolu Muhâsebecisi, 1227'de de Haremeyn Muhâsebecisi, 1237'de Kumbarahâne Nâzırı, 1238'de Süvâri Mukabelecisi olmuş nihayet oldukça ilerlemiş bir yaşta iken 5. Zu'l-Hicce 1238/13.VIII. 1823'de ölmüş ve Üsküdar'da Selimiyye'de gömülmüştür. Kayınbabası Re'isülküttab Abdullâh Berî efendidir. Bunun için Sefinet er-rü'esâ. 132 vdd., orada kayınbabasının yazılarını iyi muhafaza etmediği iddia edilmektedir.”²

¹ Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmanî*, İstanbul 1996, cilt 5, s. 1422

² Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Çeviren: Prof. Dr. Çoşkun ÜÇÖK, Ankara 1992, s.373

2. Eserleri

Yazarın teziminin giriş kısmında da belirttiğimiz gibi resmi vak'a-nüvis olmayışından kayıtlara geçen sadece tek bir eserinin olduğu görülür. Bu eserde bizim üzerinde çalışma yaptığımız Vak'a-yı Hamidiye'dir.

Vak'a-yı Hamidiye; Zaimzade Mehmed Sâdık tarafından yazılan bu eser içerik olarak Sultan I. Abdülhamid döneminde yaşanan Osmanlı ile Rus, Alman, Avusturya, gibi devletlerle olan münasebetleri ele almıştır. Bu yüzden tarih kitabı niteliğini de taşımaktadır.

“I. Abdulhamid'in hükümetini (1774-1789) anlatan *Vak'a-yı Hamidiyye* adlı kısa bir Osmanlı tarihi yazmıştır.”³

Eserin orijinal nüshası rik'a yazı türüyle yazılmış el yazması bir eserdir. Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi kitaplığı numara 2171'de bulunur.

B. Vak'a-yı Hamidiyye

1. Eserin Fiziksel Özellikleri

Eserimiz, 19. yüzyılın ikinci yarısında (R.1289/M.1872-1873) yazılmış bir eserdir. Osmanlı Devletinde I. Abdülhamid döneminde yaşanmış olayları ve gelişmeleri anlatan bir tarih kitabıdır. Eserin yazıldığı tarih hakkında eserin içerisinde yer alan bilgilerden yola çıkarak R.1289/M.1872-1873 yazılmıştır diyebiliriz.

Eserimizin ilk sayfasında, eserin adı, basıldığı matbaa, basım yılı ve satıldığı fiyat yer almaktadır. İlk sayfasına bakıldığında eserin 1289'da İstanbul Basiret Matbaasında basıldığı ve sekiz kuruştan satıldığı bilgisi yer almaktadır. Eserimizin metin olarak giriş kısmında metnin başlığı olan Vak'a-yı Hamidiyye başlığı büyükçe süslemelerle yazılmıştır.

Eserimizde yazar I. Abdülhamid döneminde yaşanan olayları yazma gereği duyduğu için bu eseri kaleme almak istemiş ve bunu da eserin başında şöyle ifade etmiştir:

“mektübî-i şadr-ı 'ālî hulefâsından olduğuma binâ'en biñ iki yüz iki senesi⁽¹⁰⁾ Devr-i Sultân 'AbdülHamîd Hân hazretlerinün zamân-ı saltanatlarında vukû' bulan

³ Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, s.373

(11) Moskovlu ve Nemçelü sefirleri zuhûrundan hitâmına değin vukû‘-yafte olan (12) fütühât ve tebdilât pür-vech-i icmâl zabt olunduğundan başka işbu gâ‘ilelerün (13) sebebi bilinmek için ‘illet-i kübrâsı olan seksan iki senesi Moskovlu üzerine (14) vâk‘i olan sefer ahvâlinden dahı nev-‘ummâ bahş ve beyân olunmağla aşhâb-ı mürüvvetden (15) me’ müldür ki sehv ve hatâsını hîn-ı mu‘tâla‘ada taşhîh ve kuşûr ‘afv (16) buyurmaları vâbeste-i lu‘f-i himmetleridür.”

Eserimiz 125 sayfalık matbu bir eserdir. Her bir sayfa 25 satırdan oluşmaktadır. Eser, kayıtlarda ön kapağı, arka kapağı vs. 145 sayfa görünmektedir. Ancak metnin bulunduğu sayfa sayısı 125’dir. Eser matbu yazıyla yazılmıştır. Birkaç yer hariç harekesiz bir metindir. İçerisinde başlıklar ve sayfa sayıları süslemelerle yazılmıştır.

Metnin elimizde bulunan Bavyera Eyalet Kütüphanesi’nin dijital ortama aktardığı matbu nüshasında metnin 7. ve 59. sayfaları bulunmamaktadır. Metnimizi Latin harflerine transkripsiyonlu olarak aktarırken Harvard Üniversitesi kütüphanesinden edinilen nüshadan bu eksik olan 7. ve 59. sayfaları temin edilip metne eklenmiştir.

2. Eserin Nüshaları

Eserimizin orijinal nüshası Süleymaniye Kütüphanesi Esat Efendi kitaplığı numara 2171 de el yazması olarak bulunan tek nüshadır. Yazma nüshanın yazılış tarihi belli değildir. Yazmada herhangi bir tarih kaydı bulunmamıştır. Eserin içeriğinden hareketle 1. Abdülhamit döneminden sonra yazıldığı düşünülmektedir. Bizim çalışma yaptığımız nüsha ise bu el yazmasının Bavyera Eyalet Kütüphanesi’nin dijital ortama aktarmış olduğu matbu nüshasıdır. Matbu nüshada tarih olarak 1289/1873-1874 verilmiştir.

Eserin orijinal el yazması ile matbu yazması arasında çokça yazım farklılıkları görülmüştür. Kimi kelimeler metinden çıkarılmış kimi kelimeler ise fazladan eklenmiştir. Cümle kurulumunda da birçok değişiklik vardır.

Eserin matbu olarak hem yurt içinde hem de yurt dışında çok sayıda nüshası bulunmaktadır. Ancak daha önce de belirtildiği üzere el yazması nüshası tektir.

3. Eserin Konusu

Eserimiz Sultan I. Abdülhamid döneminde yaşanmış Osmanlı Devletinin Rus, Alman, Avusturya gibi devletlerle olan münasebetlerini ele almıştır. O dönemde gelişen olayları, o dönemde yaşamış devlet adamlarını ve bu devlet adamlarının ne yaptıklarını, yine o dönem itibarıyla Osmanlı Devletinin diğer devletlere karşı tutumu ve diğer devletlerin Osmanlı Devletine bakışı gibi birçok konuda bizlere bilgi aktarmıştır. Bu bilgiler eserin tarihi bir kaynak olarak zengin olduğunu göstermektedir.

“Eserin içeriğine baktığımız zaman ise bahsedilen konular itibarıyla daha farklı dönemi kapsadığını görmekteyiz. Kısacası Kaynarca ve daha sonra Ruslarla Kırım meselesi hakkında yapılan görüşmelere yer verilmiştir. Bu arada hükümet merkezinde meydana gelen sadrazam değişikliği konusunda bilgiler mevcuttur. Burada önemli bir eksiklik ise bu değişikliklerin hangi tarihlerde meydana geldiğinin belirtilmemiş olmasıdır. Eserde esas olarak üzerinde durulan konu 1202 (1787) yılında meydana gelen Osmanlı-Rus-Avusturya savaşlarıdır. Eserde savaşın gidişatı ve savaş esnasında meydana gelen olaylar konusunda geniş bilgiler mevcutken bu dönemde İstanbul’da meydana gelen olaylar konusunda herhangi bir bilgi mevcut değildir.”⁴

4. Eserin Genel Olarak Dil ve Üslubu

Vak‘a-yı Hamidiyye, 19.yy Klasik Osmanlı Türkçesi dönemi eseridir. Eserin yazılış tarihi 19. yüzyılın sonlarına yani dilin sadeleşmeye gidildiği döneme denk gelmesine rağmen eserde Arapça ve Farsça gibi birçok yabancı unsurların kullanıldığını görmekteyiz.

16. yy sonlarından ve 19. yy ortalarına kadar ortaya koyulan eserlerde genel olarak karışık bir dil kullanıldığını görürüz. Bunun sebebini Hatice Şahin şöyle izah etmektedir:

“XV. Yüzyılda sonra Beylikler Döneminde görülen sade Türkçeyle yazma geleneği yavaş yavaş terkedilmeye başlandı. Osmanlı Devleti büyüdükçe Türk

---

⁴ Mustafa ÖĞE, *Vak‘a-yı Hamidiye Mehmed Sâdik Zâim-zâde (Tenkidli Transkripsiyon)* (Danışman: Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKGÜN), Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2011 s.2

saraylarının bulunduğu merkezler aynı zamanda birer kültür merkezi konumuna geçti. Bilimde ve edebiyatta devletin gelişimine paralel olarak büyük gelişmeler kendini gösterdi. Ancak bu gelişmeyle birlikte Arapça ve Farsçanın kullanımı ve bu dillere verilen değer artmaya başladı. Medreselerde eğitim öğretim işlerinde Arapça ve Farsça ağırlık kazandı.”⁵

Metnimiz yazı dilinin genel itibariyle standartlaşmış olduğu bir dönemde kaleme alınmış olmasına rağmen ikili yazımlara çokça rastlanılmıştır.

Mehmed Sâdık Zaimzade, eserini kaleme aldığı dönem hakkında daha çok bilgi vermek amacıyla yazsa da eserde oldukça ağır ve sanatlı bir dil kullanmıştır. Eserde uzun uzun cümlelere yer vermiştir. Aslında yargı tamamlanmış ama edatlarla ya da zarflarla cümleler birbirine bağlanmıştır. Metnin Latin harflerine transkripsiyonlu olarak çeviri çalışması yaparken cümlelerin daha iyi anlaşılabilmesi için yargının tamamlandığı yerlerde nokta konulmuştur.

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde görülen imla farklılıkları çok sonraki bir döneme ait olsa da bu eserde çokça karşımıza çıkmaktadır. Aynı kelime veya ektaki okutucu harflerin bazen vav (و) bazen de y (ي) harfi ile yazıldığı görülmektedir. Bunun sebebi olarak bazı kelimelerin imlasında Eski Anadolu Türkçesi dönemi imlasının devam etmesi söylenebilir.

Ara sıra bazı önemli yerleri vurgulamak, misal getirmek veya anlatımı güçlendirmek için birkaç beyit ve şarkı sözlerine yer vermiştir.

5. Eserle İlgili Yapılan Çalışmalar

Mehmed Sâdık Zaimzade'nin Vak'a-yı Hamidiyye adlı eseri üzerine yapılan çalışmalar araştırılırken sadece bir tane çalışmaya rastlanmıştır.

Bulunan tek çalışma 2001 yılında Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalında hazırlanmış ve Mustafa ÖĞE'ye ait olan yayımlanmamış yüksek lisans tezidir.

Çalışmanın adı *Vak'a-yı Hamidiyye Mehmed Sâdık Zâim-Zade (Tenkidli Metin, Transkripsiyon)*'dur.

---

⁵Hatice Şahin, *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara 2011, s.95

Mustafa Öge bu çalışmasını Vak'a-i Hamidiyye adlı eserin Süleymaniye Kütüphanesinde bulunan ve tek nüsha olan el yazması üzerinden yapmıştır. Çalışmada Zaimzade Mehmed Sâdık'la beraber üç tane daha vak'a-nüvisin yazdığı tarih kitaplarını karşılaştırmıştır. Çalışmada da belirtildiği gibi eserin dili ağır olduğu için tam transkripsiyon yapılmamıştır. Transkripsiyonlu metnin yanında eserin tıpkıbasımı ve metnin içinde geçen isimlerin ve şehirlerin dizini de verilmiştir.

II. DİL İNCELEMESİ

Çalışmamızın bu kısmında Za'imzade Mehmed Sâdık'ın *Vağ'a-i Hamîdiye* adlı eserinin genel olarak dil incelemesini yaptık. Bunun yanında eserin yazıldığı dönemin dil özellikleri hakkında da bilgi vermeye çalıştık.

A. İmla Özellikleri

Çalışma yaptığımız metnin yazıldığı dönemin imla özelliğine baktığımızda düzenli ve kurallı bir imladan söz etmek mümkün değildir.

Üzerinde çalıştığımız matbu eser harekesizdir. Çok az sayıda kelimelerde daha rahat okunabilmesi ve kelimelerin anlam olarak daha da kolay anlaşılabilmesi için hareke kullanılmıştır.

- Allah lafzının kalıplaşmış olmasından dolayı sadece Allah lafzında şedde harekesi kullanılmıştır.
Allah (الله) 41/20.
- Metinde kelime başında bulunan *a* ve *e* seslerini vermek için (ا) *elif* harfi kullanılmıştır. Metinde geçen bazı kelimelerde kelime başında bulunan *a* sesi daha kolay okunabilmesi için uzun *ā* (آ) yani *medli elif* ile gösterilmiştir. Bazı kelimelerde ise kelimenin tenvinli okunması için kelime sonunda bazen sadece (ا) *elif* harfi ile bazen de *elif* harfiyle beraber üstün (آ) ile gösterilmiştir.
āṣikār (أشكار) 5/15, *āḫara* (آخره) 53/12, *ādamınuḡ* (آدمك) 75/16, *ḫayyen* (حياً) 78/12, *berren* (برا) 78/2, *baḫren* (نحرا).
- Metinde ilk kelime *he* (ه) ile bittiğinde Farsça tamlamalarda izafet kesresi olarak hemze harekesi kullanılmıştır.
irāde-i 'aliyye (اراده عليه) *ṣīrāze-i niṣām* (شیرازه نظام).
- Metinde çok fazla hareke kullanılmadığı için kelime içerisinde bulunan ünlüler için “ ا، و، ی ” harfleri kullanılmıştır. Bazı kelimelerde ise bu harflerin hiçbiri kullanılmamıştır.
virilüp ويريلوب 11/4, *ocāklar* او جاقار 43/10, *geldüklerinde* كلدكلرنده 44/2
- Aynı kelimeyi farklı farklı şekillerde yazmıştır.

Lezārāt (لزرات) 64/7 > *Lāzeret* (لازرت) 87/22 > *Lāzerāt* (لازرات) 88/2

köprü (کپرو) 95/1 > *köpri* (کپری) 77/11

- “çün, kadar, ile(y-le)” gibi bazı edatlar kendinden önce gelen kelime ile bitişik olarak da yazılmıştır.
vurūdları-çün (ورودلریچون) 40/21, *ne kadar* (نقدر) 70/11, *halkı-y-la* 85/19

1. Farsça Tamlamaların Yazımı

a) İzafet Kesresi ile Yapılanlar:

‘aql-ı ihāta (عقل احاطه) 81/7, *şadr-ı ‘ālī* (صدر عالی) 82/12,

ricāl-i devlet (رجال دولت) 82/25.

b) İzafet Hemzesi ile Yapılanlar:

sene-i mübāreke (سنه مبارکه) 85/3, *asūtāne-i ‘aliyye* (استانه علیه) 92/6,

Mekke-i mükərreme (مکه مکرمه) 109/20.

2. Arapça Tamlamaların Yazımı

Metinde bulunan Arapça tamlamalar harf-i tarif denilen *elif + lam* (ال) harflerinden oluşan ön ekten oluşmuştur.

‘adīmü ’l-ımkān (عديم الامكان) *fethü ’l-ıslām* (فتح الاسلام)

B. Ses Bilgisi

“En küçük gramer birliklerinden en büyük birlik olan cümleye kadar dili meydana getiren bütün şekillerin bünyesinde *ses* adını verdiğimiz en küçük ve en basit dil unsurları bulunur.”⁶

19. yy. yazı dilinin standartlaştığı bir dönemdir. Bu dönemde yazılan eserlerde dönemin genel imlasıyla beraber Eski Anadolu Türkçesi döneminin imlasının da kullanıldığı bir dönemdir. Bu dönemde ikili yazımlar çokça görülmez fakat bizim metnimizde ikili yazımlar oldukça fazladır.

⁶ Muharrem Ergin, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul 2008, s.29

1. Ses Değişiklikleri

a) Yuvarlaklık veya Yuvarlaklaşma

Kelime içerisinde bulunan bazı sesler, aynı kelime içerisinde bulunan düz ünlüleri dönüştürme gücüne sahiptir. Bu güce sahip seslerin düz ünlüleri yuvarlak ünlüye dönüştürmesine *yuvarlaklaşma* denir. Eski Anadolu Türkçesinin en belirgin dil özelliklerinden biri de yuvarlaklaşmadır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yuvarlak ünlüyle yazılmış kelimeler vardır. Metnimizde yuvarlak yazılan kelimeler şunlardır:

kapıg > *kapu* 90/16, *kentü* > *kendü* 92/7, *karşı* > *karşu* 118/20, *beri* > *berü* 119/14,

ilgerü > *ilerü* 47/3.

b) Düzlük veya Düzleşme

Eski Anadolu Türkçesinde düzleşen bazı kelime ve ekler metnimizde de düz olarak yazılmıştır:

toğrica 30/21, *olmuş* 36/11, *topcı* 37/22, *köpri* 88/24.

Bu kelimelerin düz ünlüyle yazılması yazım geleneği olarak düşünülebilir.

Eski Anadolu Türkçesinde düzenli olarak yuvarlak ünlülü biçimiyle gördüğümüz –dUk ekinin metnimizde kimi zaman y’li (ی) yazılmıştır kimi zaman y (ی) kullanılmamıştır. Ancak Eski Anadolu Türkçesine nazaran düz biçim daha fazladır.

oldıkları (اولدقلىرى) 68/2, *oldığı* (اولديغى)

eylediğinden (ايلديكندن) 77/7, *eyledikde* (ايلدكده)

2. Ses Olayları

a) Ses Düşmesi

(1) Ünlü Düşmesi

“Vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi Türkçenin başlangıcından beri devam eden bir ses olayıdır.”⁷

Metnimizde ünlü düşmesine örnekler şunlardır:

Yalnız (yal-ı-ıuz) 83/16, oğlu (oğ-u-lı) 119/24.

(2) Ünsüz Düşmesi

Metnimizde ünsüz düşmesine örnek olarak şunları verebiliriz:

getürmek (<ke-l-tür-) 98/14, oturak (<o-l-turak) 115/21, olur (<b-ol-) 116/6.

(3) Hece Yutumu

Kelime içerisinde bulunan benzer hecelerden birinin düşmesi sonucu oluşan ses olayına denir. Metnimizde hece yutumuna örnekler şunlardır:

kardaşlar (<karında+eş) 72/14, nedür (<ne durur)123/15, kimse (<kim+er-se) 95/24, vardır (<var durur) 57/10.

(4) Hece Kaynaşması

“İki kelimenin bir araya gelerek aralarında kaynaşma olması ve bunun sonucunda tek bir kelimeye dönüşmesine denir. “Birleşen iki kelime arasında oturma ve kısalma yönünden bazı gelişmeler olur. Bunlara *kaynaşma* deriz.”⁸

yalnız (<yalın öz) 83/16, şimdi (<uş imdi) 23/14, taşra (<taş ara) 67/4.

(5) Ünlü Türemesi

Metnimizde ünlü türemesine örnek olarak daha çok yabancı dillerden alınan kelimeleri görmekteyiz.

fikir (fıkr) 104/9, şabır (şabr) 89/11, hayır (hayr) 108/7.

⁷ Köktekin, *Eski Anadolu Türkçesi*, s.68

⁸Tahsin Banguoğlu, *Türkçenin Grameri*, Ankara 2011, s.76

C. Şekil Bilgisi

1. Yapım Ekleri

a) İsimde İsim Yapım Ekleri

Metnimizde pek çok isimden isim yapma eki kullanılmıştır. Örnekleri şunlardır:

+an *oğlan 118/14.*

+cl *muḥāsebeci 15/18, topcı 37/22.*

+cA *toğrica 98/4, evvelce 124/10.*

+düz *gündüz 21/22.*

+dAş *yoldaş 42/2.*

+Ilk , +IUk *küstāh+lık 10/3, āsūdelik 15/18, dostluk 25/11.*

+IU *Bosnalı 34/25, sa'ādetlü 38/19.*

+sUz *tertibsiz 69/16, muḥāfazasız 94/2.*

Metnimizde +lı, +li, +lu, +lü isimden isim yapma eklerinin hem yuvarlak hem de düz biçimi vardır. Ancak ekin kullanımında kimi zaman düzlük-yuvarlaklık uyumuna uyulmamıştır.

örtülü 25/15, Nemçelü 126/4.

b) İsimden Fiil Yapma Ekleri

Metnimizde isimden fiil yapma ekleri şunlardır:

+IA- *boş+la- 8/15, ey+leyelüm 123/17.*

+IA-n- *yok+lan- 68/8.*

c) Fiilden İsim Yapma Ekleri

Metnimizde fiilden isim yapma eklerinin bazıları şunlardır:

-(U)ş *yürüyüş 71,24.*

-ek/-ak *konak 46/24, yataç 68/24.*

-mak/-mek *varılmak 46/15, girmek 54/15.*

d) Fiilden Fiil Yapma Ekleri

Metnimizde kimi fiilden fiil yapma ekleri şunlardır:

-(I)l-/(U)l- *gösterilmedi 10/22, virildi 19/25, idildiginden 28/19.*

-(I)n-, -(U)n- *bulunmuşdur 33/13, olunmamağ 33/12, kıılınmış 88/25.*

-ş- / -(I)ş-, -(U)ş *kaalkışmış 78/11.*

-Ar- *çıkıarup 71/8.*

-dIr- *bildirmek 113/22, kıurdırup 117/11.*

2. İsim Çekimi

a) Çokluk Eki

Metinde çokluk eki olarak *+lar, +ler* eki kullanılmıştır. Kimi örneklerde ise Arapça *+eyn* eki tercih edilmiştir.

huşuşlar 18/19, cāsūslar 22/13, vādīler 23/14, 'avdetleri 24/24, 'ārifeyn 30/22

b) İyelik Ekleri

1. ve 2. şahıslarda 18. yy.da yazılmış metinlerden hareketle yuvarlak okunmuştur. 3. şahıslarda y'li yazılmıştır. Bu nedenle 3. şahıslarda düz okunmuştur.

Teklik 1.Şahıs: +(u)m, +(ü)m, +m

ma' lūmātum 25/15, ruşşatum 29/11, güzelüm 32/20, bizüm 50/16.

Teklik 2. Şahıs: +(u)ñ, +(ü)ñ, +ñ

çādırlaruñ 52/9, zātunñ 53/25, şüretünñ 57/7, derdünñ 57/9.

Teklik 3. Şahıs: +ı, +i, +sı, +si

ağāsı 46/25, günü 47/17, kādısı 49/3, tã' ifesi 50/16

Çokluk 1. Şahıs: +(u)muz, +(ü)müz), +müz

Tüccārumuz 41/2, tarafumuza 4/15, devletümüze 23/16 meclisümüz 29/4,

mükālememiz 30/11.

Çokluk 2. Şahıs: +(u)ğuz, +(ü)ğüz

ma'lūmuğuz 39/24, kelāmuğuzda 29/7, büyüğünüzden 83/18, cenerālüğüz 26/3.

Çokluk 3.Şahıs: +ları, +leri

huşuşātları 30/8, şadāları 31/2, dilāverleri 34/23, hāneleri 52/12.

c) Hâl Ekleri

(1) Yalın Hâl (Nominative)

ziyāfet 53/14, dost 15/3, vezīr 38/19, ihāle 38/20.

(2) İlgi (Tamlayan) Hâli (Genetive)

İlgi hâl (tamlayan) eki metnimizde ünlü ile biten kelimelerden sonra –nuğ –nüğ olarak; ünsüzle biten kelimelerden sonra ise +uğ, +üğ olarak yazılmıştır. Bazen de müellif hatası olduğunu düşündüğümüz ilgi hâl ekinin +in olarak yazıldığı da görülür.

hāzerātınuğ 42/6, anuğ 98/23, köprinüğ 98/8, kimesnenüğ 99/21, mezkūruğ 99/22,

diyāruğ 101/8, mahallerin muhāfazası 91/18.

(3) Yükleme (Belirtme) Hâli (Accusative)

Yükleme Hâl eki metnimizde +(y)ı, +(y)i, ve +n olarak karşımıza çıkar. +n eki üçüncü teklik ve üçüncü çokluk iyelik şahıs eklerinden sonra kullanıldığı görülmüştür. Bu ek dilbilgisi kitaplarında zamir n'si olarak adlandırılmaktadır. Zamir n'si yükleme hâl ekinin görevini üstüne almıştır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde çok yaygın olarak gördüğümüz bu kullanım metnimizde çok fazla yer almaz.

'ākıbeti 117/8, 'askeriyeyi 117/21, dāmādı 118/2, oğlı 118/24, oldukların 60/1, Mısr'anı 12/2.

(4) Yönelme Hâli (Dative)

Metnimizde yönelme hâl eki +(y)a, +(y)e (< +ğa/+ge) biçimindedir.

cümleye 60/7, hāneye 69/4, Tūnaya 75/17, paşaya 81/19, yaña 44/21, saña 42/22

(5) Bulunma Hâli (Locative)

Metnimizde bulunma hâl eki +da, +de biçiminde kullanılmıştır.

bālāda 45/12, baharda 47/9, maḥallde 48/8, muḥārebede 52/2.

(6) Ayrılma Hâli (Ablative)

Metnimizde de ayrılma hâl eki +dan, +den (< +dIn) biçimindedir.

tarafdan 26/11, yolundan 26/22, mezkūrdan 30/21, andan 30/22 vüzerādan 31/5

(7) Vasıta Hâli (Instrumental)

Kelimenin bulunduğu duruma göre bazen aracılık bazen de birliktelik anlamı veren vasıta hâl eki Eski Anadolu Türkçesinde ve metnimizde +(y)la, +(y)le biçiminde kullanılmıştır.

ḥayvānāti-y-la 84/9, taqımı-y-la 90/18, ḳāyığı-y-la 91/15, fikri-y-le 94/23, ciheti-y-le 98/24.

- Yukarıdaki örneklerin dışında metnimizde birle biçimi de kullanılmıştır.

taḳdīm birle 14/7, ta'yīn birle 98/8.

(8) Yön Gösterme Hâli (Directive)

Metnimizde yön gösterme hâli eki olarak +ra, +re, +aru, +erü biçimi kullanılmıştır.

taşra 17/2, ilerü 47/3,

(9) Eşitlik Hâli (Equative)

Metnimizde ve Eski Anadolu Türkçesinde eşitlik durum eki olarak +ca, +ce, +ça, +çe olarak kullanılmıştır.

bunca 58/5, zu‘amanca 92/10, lüzumsuzca 114/24.

d) Soru Eki

Eski Türkçede +mu, +mü olarak yuvarlak biçimindeyken Eski Anadolu Türkçesinde bu ek düzleşmiş +mı, +mi olmuştur. Metnimizde de soru eki +mı, +mi şeklinde kullanılmıştır.

yetmez mi (نتمز می) 42/22, gelir mi (کلور می) 54/14, ağlatmaz mı (اغلاتمز می) 57/10, var mı yok mı 95/11.

3. Fiil Çekimi

“Fiil çekimi ekleri de çekimi ekleri gibi, fiil kök ve gövdelerindeki hareketleri kişi ve nesnelere bağlamak, adlarla fiiller arasında geçici anlam ilişkileri kurmak için başvurulan eklerdir.”⁹

a) Basit Çekimli Fiiller

(1) Bildirme (Haber) Kipleri

(a) Görülen Geçmiş Zaman

Geçmişte gerçekleşen bir eyleme tanık olmuş gibi bir başkasına aktarmak için kullanılan zamana denir. Metnimizde görülen geçmiş zaman eki 1. ve 2. şahıslarda yuvarlak (-du, -dü) 3. şahıslarda ise düzdür (-dı, -di).

Teklik 1. Şahıs: -dum, -düm

Metnimizde ünlüyü yuvarlak okutacak herhengi bir okutucu harf veya hareke konmamıştır. 18. yy.da yazılan diğer metinlerden hareketle 1. ve 2. şahısların çekimleri yuvarlak okunmuştur. Üçüncü şahıslarda düz okutucu olan ى yazılmıştır.

uşāndum 95/11, oldum 44/10, geldüm 53/11, eyledüm 72,7.

Teklik 2. Şahıs: -duñ, -dün

olduñ 95/3, idün 100/18.

⁹Zeynep Korkmaz, *TürkiyeTürkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara 2014, s.113

Teklik 3.Şahıs: -dı, -di

eyledi 100/23, başladı 103/4,

Çokluk 1.Şahıs: -duk, -dük

añladuđum 25/23,

Çokluk 2.Şahıs: -duñuz, -dñüz

eyledñüz 25/19

Çokluk 3.Şahıs: -dılar, -diler

buyurdılar 66/24, başladılar 107/20, girdiler 64/24, itdiler 82/14, verdiler 116/4.

(b) Öğrenilen veya Duyulan Geçmiş Zaman

Metnimizde öğrenilen veya duyulan geçmiş zaman eki -mış, -miş biçimindedir.

göstermişler 5/12, düşmüşdür 8/15, kılınmış 15/1, olunmuş 16/7

Teklik 1. Şahıs: -mış, -am

Metnimizde teklik 1. şahısın basit çekimi yoktur. Birleşik çekimli biçimi vardır.

eylemiş-idüm 58/17, 32/1, eylemişdüm 28/12.

Teklik 2. Şahıs: -mış-sın, -miş-sin

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Teklik 3. Şahıs: -mış, -miş

gelmiş 34/22, eylemiş 44/25, görülmüş 57/7, bozmuş 60/9

Çokluk 1. Şahıs: -mış-uz, -miş-üz

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Çokluk 2. Şahıs: -mış-sıñuz, -miş-siñüz

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: -mış-lar, -miş-ler, -mış-lardur, -miş-lerdür

buyurmuşlardur 96/16, çalışmışlar 97/2, başlamışlar 77/2.

(c) *Geniş Zaman*

Metnimizde geniş zaman kipi eki olarak –ar, -er, –ur, –ür, -r biçimi kullanılmıştır.

Teklik 1. Şahıs: -ar-am, -er-em, -ur-am, -ür-em, -r-am, -r-em

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Teklik 2. Şahıs: -ar-sın, -er-sin, -ur-sun, -ür-sün, -r-sın, -r-sin

Teklik 3.Şahıs: -ar, -er, -ur, -ür, -r

yanar 54/20, gider 44/10 ider 61/23, dir 42/22.

Çokluk 1. Şahıs: -ar-uz, -er-üz, -ur-uz, -ür-üz, -r-üz

çıkaruz 74/9, giderüz 76/4, iderüz 85/6, oluruz 53/23, isterüz 90/13.

Çokluk 2. Şahıs: -ar-sız, -er-siz, -ur-suz, -ür-süz, -r-siz

idersünüz 95/12, 29/9

Çokluk 3.Şahıs: -ar-lar, -er-ler, -ur-lar, -ür-ler, -r-lar, -r-ler

iderler 58/25, isterler 28/10, olurlar 63/24.

(d) *Şimdiki Zaman*

Eski Türkçede şimdiki zamanı belirten “yorı-” yardımcı fiili Eski Anadolu Türkçesi döneminde tasviri fiil olarak kullanılmıştır. Bu biçim birimi metnimizde ekleşmiş biçimiyle görülmektedir. “Zamanla yoru- (>yürü-) fiilin sonundaki geniş zaman eki - (I)r düştü. yorur’dan önceki -a/ -e şeklindeki zarf-fiil eki de “yor-” ile birlikte

işlenmeye başlandı ve birlikte düşünüldü. Sonuç olarak Batı Türkçesinde -(i)yor şeklinde bir müstakil şimdiki zaman kip eki ortaya çıktı.”¹⁰

geliyor 8/25, alınmıyor 117/14, idiyor 92/19.

(d) Gelecek Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde daha çok sıfat-fiil eki olarak kullanılan -(y)AcAk eki Osmanlı Türkçesinde zaman eki olarak kullanılmıştır. Metnimizde de gelecek zaman eki olarak -(y)AcAk biçimi kullanılmıştır.

çıkacak 27/7, olacak 31/2, gidecektir 81/18, çekecek 107/7.

(2) Dilek (Tasarlama) Kipleri

(a) Emir Kipi

Teklik 2. Şahıs: -Ø

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Teklik 3. Şahıs: -sun, -sün

olsun 18/18, dursun 34/21, geçsün 76/3, süprülsün 8/25.

Çokluk 2. Şahıs: -uñ, -üñ, -ñ

idüñ 100/18,

Çokluk 3. Şahıs: -sunlar, -sünler

görsünler 95/25

(b) İstek Kipi

Eski Anadolu Türkçesinde istek kipinin eki -a, -e dir. Bir eylemin gerçekleşmesi için istekte bulunurken kullanılan ektir.

Teklik 1. Şahıs: -a-m, -e-m

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Teklik 2. Şahıs: -a-sın, -e-sin

---

¹⁰Sertan Alibekiroğlu, Türkiye Türkçesinde İkili Biçim Birimler, TÜRKÜL Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi, Yıl 7, S.17, Mayıs 2019, s.164-176

Oturmayasın 107/13.

Teklik 3. Şahıs: -a,-e

eyleye 115/2

Çokluk 1. Şahıs: -a-lum, -e-lüm

bakalum 20/4, eyleyelüm 123/17.

Çokluk 2. Şahıs: -a-sız, -e-siz

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: -a-lar, -e-ler

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır

(c) Şart Kipi

Bir eylemin gerçekleşmesi için dilekte veya şartta bulunurken kullanılan ektir.

Dilek-şart kipi –sa, -se (>-sAr) ekiyle yapılır.

Teklik 1. Şahıs: -sa-m, -se-m

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Teklik 2. Şahıs: -sa-η, -se-η

açsaη 57/10

Teklik 3. Şahıs: -sa, -se

Olunsa 85/1, çıkısa 123/16, olsa olsa 83/14.

Çokluk 1. Şahıs: -sa-k, -se-k

• Eski Anadolu Türkçesinde şart kipinin çokluk 1. şahıs eki -sa-vuz, -se-vuz biçimindedir. Metnimizde ek -sa-k, -se-k biçiminde kullanılmıştır.

itmez isek 63/23

Çokluk 2. Şahıs:-sa-ñüz, -se-ñüz

olsañuz 117/14

Çokluk 3. Şahıs:-sa-lar, -se-ler

eylemiş iseler 116/22

(d) Gereklilik Kipi

Bir eylemin yapılması gerektiğini belirten kiptir. “ Bu kip, Eski Anadolu Türkçesinin sonlarına doğru, Oğuzcaya özgü yeni bir ek türü olarak ortaya çıkmıştır. Yapısı bakımından -mA fiilinden ad türetme eki ile -IU (<-lğ) sıfat ekinin kaynaşmasıyla oluşmuştur.”¹¹

durmalu 64/23, gelmeli 29/7, gelmemeli idi 32/9

(3) Birleşik Çekimli Kipler

Birleşik çekimli kipler i-mek fiili ile yapılır.

(a) Hikaye Tarzı

olunmuşıdı 58/25, gelüridi 60/17, bunaldılarıdı 64/1, ola-ıdı 93/22, olunurdu 93/22.

(b) Rivayet Tarzı

itdirmiş 105/19, olacaķımış 31/2, dirlerimiş 100/25.

(c) Şart Tarzı

düşmişise 13/12, iderise 16/18, görilürise 30/3,

(4) Fiil Çekiminde Olumsuzluk Eki

Metnimizde fiil çekiminde olumsuzluk eki olarak daima -ma, -me kullanılmıştır.

baķılmayup 48/3, olunmamış 49/23, gelmemesi 65/3, baķılmaz 83/13, denilemez 84/15, verilmedi 90/13.

---

¹¹Zeynep Korkmaz, *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.613

- Fiil çekiminde olumsuzluk ekinin geniş zamanında (-maz) gibi bazen okutucu harf kullanılırken bazen de kullanılmaz.

Olunmaz (اولنماز) 30/1, olmaz (اولمز) 50/9.

4. Ek Fiil

Diğer yardımcı fiillerden farklı olarak isimlere gelmesi ve o isimleri bir fiilmiş gibi okunmasını sağlayan, çekimli fiillere gelerek de onları birleşik çekime sokan yardımcı fiillere denir. Buna cevherî fiil de denir. Ek fiil beş şekilde karşımıza çıkar;

a) Ek Fiilin Geniş Zamanı

Teklik 1. Şahıs: -(y)am, -(y)em, -(y)um, -(y)üm

'alāyam 88/17, adamum 83/16, hoşnudum 83/9

Teklik 2. Şahıs: -sın, -sün

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır

Teklik 3. Şahıs: -dur, -dür, -durur

huşûşudur 83/22, vardur 89/21, münâsibdür 116/7

Çokluk 1. Şahıs: -uz, -üz

muhtâcuz 4/6, mecburuz 4/17

Çokluk 2. Şahıs: -sız, -siz

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: -durlar, -dürler

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

b) Ek Fiilin Hikayesi (Görülen Geçmiş Zaman Eki)

i- fiili -dı, -di, -du, -dü eklerini alarak görülen geçmiş zamanla ilgili çekime girer.

Teklik 1. Şahıs: i-dü-m

eylemişidüm 28/7, idecekidüm 84/22, berâberidüm 95/6,

Teklik 2. Şahıs: i-dü-ñ

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Teklik 3. Şahıs: i-di

degül idi 6/19, muzmir idi 12/24, mā`il idi 17/13.

Çokluk 1.Şahıs: ı-du-k, i-dü-k

olmuş idük 34/1

Çokluk 2. Şahıs: i-dü-ğüz

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

Çokluk 3. Şahıs: i-di-ler, ı-dı-lar

cüst ü cūsunda idiler 36/5.

c) Ek Fiilin Rivayeti (Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki)

i- fiili –miş, -miş, -muş, -müş eklerini alarak öğrenilen geçmiş zamanla ilgili çekime girer.

var imiş 29/5, derler imiş 100/25, olacak imiş 31/2

d) Ek FiilinŞartı

i- fiili –sa, -se eklerini alarak ismin bulunduğu cümlenin yargısını şarta bağlar.

i`dām ise 88/14, var ise 74/13, ihtiyār ise 77/13

e) Ek Fiilin Zarf-Fiil Şekli

i- fiili –ken (< ir-ken) zarf-fiil ekini alarak isme ve çekimlenmiş fiile zaman anlamı katar. Bu şekil Türkçenin her döneminde görülmektedir.

meşğül iken 109/11, mevcūd iken 113/4, yoğ-ıken 6/1

f) Ek Fiilin Olumsuz Şekli

Ek fiilin olumsuzu, normal fiilin olumsuzu olan –ma –me gibi değil de degül edatı ile yapılır.

degül idi 29/7, degül ise 50/24, degül iken 3/4

5. İsim-Fiil (İnfinitive)

a) -mak, -mek

karışmak 6/9, kalmak 8/18, demekdür 10/24, virmek 13/1

b) -maklık, -meklik

olunmaklık 15/16, bulunmaıklığı 60/19, virilmeklik 31/7

c) -ma, -me

olması 39/3, kılmaya 42/9

d) -ış, -iş

satış 82/10

6) Sıfat-Fiil (Partisip)

a) -an, -en

olan 62/6, olunan 65/22, iden 68/13, gelen 72/21

- Bazı kelimelerde -en sıfat fiil ekinin elifle yazıldığı görülmüştür.

gelan كلان 72/21

b) -ası, esi

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

c) -maz, -mez

gelmez 26/12, eylemez 64/18

d) -ar, -er

Metnimizde içinde bu eki barındıran kelime bulunamamıştır.

e) -dık, -dik, -duğ, -dük

oldığı 110/13, varıldığı 113/3, geldükleri 117/5, eyledükleri 3/24

f) -acağ, -ecek

bulacağ 42/4, olacağ 35/1, geleceğ 49/8

g) -mış, -miş

olmuş 51/18, bulmuş 58/22, geçmiş 70/16, gelmiş 93/22

7) Zarf-Fiil (Gerundium)

a) -a, -e

oluna gelen 6/16,

b) -arak, -erek

olarak 21/7, çaldırarak 49/16, iderek 53/20, diyerek 54/15

c) -duşca, -dükçe

olunduşca 57/18, almaduşca 57/24, eyledükçe 66/2, gitdükçe 6/21

d) -duşda, -dükde

bulduşda 27/5, olunduşda 95/7

e) -ınca, -ince

fehvasınca 9/1, muşaddâkıncı 15/18, gelince 11/22, fasidince 104/25

f) -iken

eylemiş-iken 117/13, olunmuş-iken 4/5

g) -madan, -meden

varılmadan 116/25, eylemeden 12/2, düşülmeden 97/23

h) -up, -üp

bulup 99/13, başup 103/19, bilüp 105/1, getürdüp 105/9, idüp 107/3

8) Birleşik Fiiller

Türkçede iki tür fiil vardır. Birincisi asıl fiiller, diğeri ise yardımcı fiillerdir. Yardımcı fiiller ise kendi içerisinde ikiye ayrılırlar. Birincisi isim ve fiille yapılan birleşik fiillerdir. İkincisi ise bir fiille yine başka bir fiilin birleşmesiyle oluşan birleşik fiillerdir.

“Dilimizin yeni kelime yapma yollarında biri de birleştirme yoludur. Bu yol fiiller içinde geçerlidir. Birleştirme yoluyla yapılan fiile fiiller içinde geçerlidir. Birleştirme yoluyla yapılan fiile *birleşik fiil* denir. Birleşik fiiller, bir ad ile bir yardımcı fiilin veya iki ayrı fiil şeklinin yahud da ad soylu bir veya birden fazla

kelime ile bir esas fiilin birleşmesinden oluşan ve tek bir kavrama karşılık olan fiil türleridir.”¹²

a) Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller

Metnimizde it-, ol-, kıl-, eyle- gibi çok sayıda yardımcı fiille yapılan birleşik fiil vardır. Bu birleşik fiiller isim + yardımcı fiille oluşmuştur.

rağbet it- 2/5, 'ahd eyle- 39/18, cem' olun- 41/14, iş'âr kılın- 45/20, zuhûra gel- 54/24

b) Tasviri Fiiller (İsim + Yardımcı Fiille Yapılan Birleşik Fiiller)

Tasviri fiiller bir asıl ve bir yardımcı fiilin bir araya gelerek oluşturduğu fiillerdir. Bu fiillere tasviri fiili denilmesinin sebebi ise yardımcı fiilin, asıl fiilin biçimini, tarzını ve kendi anlamı dışında başka anlamlar da yüklemesindedir. Metnimizde örnekleri bulunan tasviri fiiller şunlardır:

(1) *Devamlılık (İstımrari, Duratif) Fiilleri*

-A zarf-fiilinin üzerine *durmak, kalmak, görmek* gibi fiiller getirilerek yapılan birleşik fiillerdir.

zuhûra geldiği 80/23, vukû'a gelen 124/4, oluna gelen 6/16

(2) *İktidari (Yeterlik, Possible) Fiili*

-A zarf-fiilinin üzerine *bilmek* fiili getirilerek yapılan birleşik fiillerdir.

idebildükleri 37/16, girebilir 67/2, idebildiği 38/8

---

¹² Zeynep Korkmaz, *TürkiyeTürkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, s.693

METİN

III. METİN

A. Metin Hazırlanırken İzlenen Yol

- Eserimizi Latin harflerine transkripsiyonlu olarak aktarırken sayfa numaraları [1],[2],[3],..., satır numaraları ise ⁽¹⁾..., ⁽²⁾..., ⁽³⁾..., şeklinde gösterilmiştir.
- Metin içerisinde yer alan dua kısımları italik olarak yazılmıştır:

Şeyh Bālī Efendi *ḳuddisesırruhu'l-ālī* hazretlerinin,
el-ḥamdüllāhi te'ālā

- Eserde yanlış yazıldığı düşünülen kelimelerin doğru yazılışı metne alınmış; yanlış, eksik veya farklı olduğu düşünülen kısımlar dipnotta gösterilmiştir. Bunlar da köşeli, parantezin sol tarafında kalan kısım doğru kelime, sağ tarafında kalan kısım ise yanlış yazılan kelimedir. Eksik yazılan ve bizim düzelttiğimiz kelimeleri ise çift taraflı köşeli parantez ([ ]) ile gösterilmiştir.

göñüllü [کونلی], *ebvāblarından*] *ebvālarından*

- Metinde imlası farklı yazılmış kelimeler metindeki şekliyle alınmıştır.
Lāzarte, Lezarte, mut'a (muta')
- Kelimelere bitişik yazılan –(y)la, -(y)le, -(ı)çun, -(i)çün gibi edatları kelimedenden ayırmak için tire (-) işareti kullanılmıştır.
- Lā, mā, bā, be, ber, bi, nā, pür, yek gibi Arapça / Farsça ön ekleri kelimedenden ayırmak için tire (-) kullanılmıştır.
- Metin Latin harflerine aktarılırken “**Times Turkish Transcription**” yazı fontu kullanılarak transkripsiyon yapılmıştır.

B. Metin

[1]

(1)Vak‘a-yı Hamīdiyye

(2)(Fiyâtı sekiz ğuruşdur)

(3) (Başiret Matba‘asında tab‘ olunmuşdur)

(4) Sene 1289

[2]

(1) Vak‘a-yı Hamīdiyye

(2)Fātiha-i hilkat-ı ma‘müre-i ‘ālem ve sāyha-i debdebe-i mülük benü ādemden berü nev-be-nev zuhūra (3) gelen havādisāt ve ahbār-ı rüzgār zabt ve tahrir oluna geldüğinden selefde (4) geçen ahvāl ve evzā‘ harekātā kesb-i ittılā‘ ve taḥṣil-i vuķūfa bā‘iş olduğu (5) ve bu huşūşa ri‘āyet ve rağbet iden zevāt-ı kirām zevī’l-ihtirāmuḡ dā‘imā (6) fā‘ideden hālī olmadıkları cümle ‘inde maḡall-i iştibāh degüldür bu taķdirce (7) bu ḡaķir-i pür-taķsir ya‘niķalilü‘l-biđā‘a **Za‘imzāde**

(8)Meḡmed Şiddiķ

(9) mektüb-i şadr-ı ‘ālī hulefāsından olduğuma binā‘en biḡ iki yüz iki senesi (10) Devr-i Sulṡān ‘Abdü’l-Hamīd ḡān ḡazretlerinüḡ zamān-ı salṡanatlarında vuķū‘ bulan (11) Mosķovlu ve Nemçelü sefirleri zuhūrundan ḡitāmına deġin vuķū‘-yāfte olan (12) fütühāt ve tebdilāt pür-vech-i icmāl zabt olundüğundan başķa işbu ġā‘ilelerin (13) sebebi bilinmek için ‘illet-i kübrası olan seksan iki senesi Mosķovlu üzerine (14) vāķi‘ olan sefer ahvālinden daḡı nev-‘ummābaḡiṡ ve beyān olunmaġla aṡḡāb-ı mürüvvetden (15) me‘müldür ki sehv ve ḡaṡasını ḡin-ı muṡāla‘ada taṡḡih ve kuşūr ‘afv (16) buyurmaları vābeste-i luṡf-i himmetleridür.

[3]

(1) Muķaddime

(2) Bundan aqdem devlet-i 'aliyye hududuna Moskovlunun arazi-i mulkiyyesi (3) ba'id olup otuz tarihtinden beru sulhları mü'eyyed olarak ma'il-i (4) ceng ve cidāl olmaları lāzım degül iken hudāvendigār-ı esbaq merhūm cennet-mekān (5) Sultān Muştāfā Hān 'aleyhi'r-rahmet ve'l-gufrān hazretlerinin vakt-i saltanatlarında (6) bilā sebep böyle bir müstahkem olan şulhuş feshi-yle cānib-i devlet-i 'aliyyeyi (7) 'aql ihāta eylemeyecek derecelerde maşārifeye giriftār ve re'āyā ve berāyānuş envā'i (8) meşāqqa giriftār ve pay-māl hasār olması ve bu kadar ser-hudānuş ve cemī' bilād-ı (9) 'oşmāniyyenūş şirāze-i umūrları muhtell kılınmasınūş esbābı biraz hikmetden lā-büdd olup

(10) (Evvelā)

(11) Qabā'il-i Tataruş hāl ve şānları ve bunca geçmiş zamānlarında etvār ve evzā' (12) ve harekātları ve bā-huşūş Hülāgū Hānuş ef'āl ve aqvāl-i fāsidesi bu kadar (13) tevārīh-i müte'addidede mezkūr ve mestūr ve bu tā'ifenūş diyār-ı düşmana çapul gibi (14) ya'nī aqın ta'bīr olunan umūrdan gayrıya yaramayup ol dağı vakt-i şitāya (15) maşūş bir¹³ mādde oldığı ve her ne kadar uşūl-ı maşlahatlarından ise de oldıkça (16) devlet-i 'aliyyeye 'ā'id bir hidmet-i müstakille-i maqūlesinden ve hem-nef'iler-çün idügi (17) ve muhāfaza-i bilād ve yāhūd muhāşara-i kılā' gibi hidemātdan istihdāma ber-vechle (18) liyāqat ve kudretleri olmadığı ve her ne kadar keyfiyyet ve kemiyetleri böylece dağı yine (19) devlet-i 'aliyye 'askerinden ma'dūd olup ancak gāh Rusyalu ile imtizāc (20) ve gāh nice 'adem imtizācları-yla devlet-i 'aliyyeyi Rusyalu tarafından mücerred ta'cīze (21) bā'is olduklarından başka Lehlünūş tohum-ı fesādı ve havādişātı düvel-i āhardan (22) etrāfa neşr oldıkça Kırım ikliminūş dağı bu şüretle ihtilālīne mūcib (23) ve hilāf-ı rızā Moskovlunun hareketi mülābesesi-yle müte'ākıben taḥrīr ve taşdi'-i gunā (24) taqdim eyledikleri taḥrīrātları (25) ve şāniyen devlet-i 'aliyye cānibine Lehlülerūş bi'd-def'āt ilçileri

[4]

(1) vāsıtası-yla taqdim eyledikleri 'arızalarında Leh devleti aşlından şöyle idi (2) böyle idi sāye-i devlet-i 'aliyyede āsūde olup düvel-i āhardan nizām-ı (3) mulkiyyemūze ve

¹³bir] yir

umūr-ı maḥşūşamıza müdāḥale ve tüccārumıza mümāna‘at olunmaz idi ḥattā⁽⁴⁾ bundan akdem Moskovlu ile muşālaḥa olunduḡda bu mādeler daḡı izāḥen derc⁽⁵⁾ olunmuş-ıken bir müddetden berü Rusyalu bu ḥuşūslara ri‘āyet eylemeyüp re‘āyāmuzu iḡfā⁽⁶⁾ fikrinde olduḡı ḥasebi-yle ‘ināyet ve i‘āneye muḥtācuz ve bundan başka aşıl⁽⁷⁾ niyetleri civār olan ser-ḥaddan ḥāḡāniyyeye sū-i ḡaşd fikrinde olduḡlarından⁽⁸⁾ bir taraftan ḥafī ve celī icrā eylemek dā‘iyesindeḡdür.⁽⁹⁾ Şālişen bizler sāye-i devlet-i islāmiyyede āsūde oldıkca hem-civār olduḡumuz⁽¹⁰⁾ Eflāḡ ve Boḡdān re‘āyası min-küllī’l-vücūh cemī‘ ta‘adiyāt ve mezālinden vāreste⁽¹¹⁾ olmaları ḡabī‘at-ı vaḡt-ı ḥāle muvāfiḡ bir keyfiyyetḡdür. Zirā böyle iḡtilālī⁽¹²⁾ vaḡitde re‘āyā-yı merḡūmlaruḡ ve gerek bizüm tüccār ḡā‘ifesinin te‘lif ve te‘mīnleri⁽¹³⁾ vücūhla lāzıme-i ḥāldendür. Binā‘en-‘aleyh Eflāḡ ve Boḡdān içinde kā’in zümre-i⁽¹⁴⁾ yeñiçeriyāndan yamaḡān ḡā‘ifesi bu āvānda ziyāde ta‘addī eylediklerinden re‘āyā-yı⁽¹⁵⁾ mezkūrler kendülerinden dil-gīr ve ḡarafumuza iḡtikā eyledikleri ve o aralıḡda Moskovlu⁽¹⁶⁾ ve Nemçelü ḡaraflarına firār ḡaydında olduḡları ciheti-yle muḡteżā-yı şadāḡat ve ‘ubūdiyyetümüze⁽¹⁷⁾ lāzımu’l-inḡā mevādd ne ise iḡḡār ve ifāde eylemege mecbūruz diyerek Potsekī nām-ı ḡile-kār⁽¹⁸⁾ zümre-i yamaḡānuḡ külliyyen iḡrāclarını iltizām idüp ve niçe niçe ḡayr-ḡāḡlḡ⁽¹⁹⁾ yüzinden devlet-i ‘aliyyeyi muḡlaḡa sefer ḡā‘ilesine terḡīb için ekāzīb⁽²⁰⁾ ve durūḡdan ‘ibāret ısrār-ı ḡüne ifādeleri ve bundan mā‘adā Estürkoḡlu(?)⁽²¹⁾ nām-ı ḡā’in görḡüḡi i‘tibāra maḡrūren ḡavālī-i Boḡdāna ḡoyun tüccārḡı münāsebeti⁽²²⁾ ve sā‘ir cihet-i āḡar ile Lehlüyi taşḡıḡ eylemesini mūcib olmaḡla bunlaruḡ⁽²³⁾ keyfiyyet ve kemiyeti mücerred ifsād dā‘iyesi olduḡı etrāfi-yla ma‘lūm ve meczūm⁽²⁴⁾ ise de bi-ḡasebi’l-vaḡt-i rüzḡaruḡ bu maḡūle şīvesi nizām-ı mülkiyye muḡāla‘asına⁽²⁵⁾ muvāfiḡ görüldiḡinden Lehlüleruḡ bu mertebelerde izḡār-ı ‘ubūdiyyet ve ibrāz-ı

[5]

(1) şadāḡati tamāmca mulāḡazaya muḡābıḡ ve şūret-i ḡāle ḡūyā kendü maḡallerini⁽²⁾ ve mümāreseye ‘adem-i iḡtidārlarından nāşī olup ḡimāye olunduḡca hem nizām-ı mülkleri⁽³⁾ ḡavrından ḡıḡmayup ve hem Eflāḡ ve Boḡdān beglerinüḡ nüfūzına bir ḡat daha⁽⁴⁾ teraḡḡı geleceḡi ve Leh re‘āyası devlet-i ‘aliyye re‘āyasından ma‘dūd olup ve Rusyalunuḡ⁽⁵⁾ bu bābda i‘lān-ı ḡarb eylemesi lāzım gelür ise Leh cumḡūrı daḡı ve

sa'y-ı meretebe ⁽⁶⁾ devlet-i 'aliyye tarafından iktizāsına göre re'āyāsı-yla hizmet idecegi ⁽⁷⁾ beyān-ı siyākatte taqdim eyledikleri takrīrleri ve gerek bi'l-müşāfehe ifādeleri be-her hāl ⁽⁸⁾ 'aqluñ kabül idecegi bir ma'nā olup lakin ba'zı zevāt 'inde 'adem-i kabūli ⁽⁹⁾ qarā'in-i hāliye ile ma'lūm ve bir müddetden berü sefer terk olundığından Lehlünün bu da'vāsı ⁽¹⁰⁾ tekzīb dā'iesinde olmak münāsib olmadığından bu mādeler zātında devletçe daħı ⁽¹¹⁾ cümleye bir emr-i nā-ma'kūl ise daħı ol vaķitde evliyā-yı umūr bulunanlar bi'z-żarūre ⁽¹²⁾ mümāşāt göstermişler vaķtā ki ibtidā-i yamaķānuñ cemī' emvāl ve eşyā ve bu ķadar ⁽¹³⁾ sürüñ didikleri hayvānları-yla diyār-ı āħara naķl ve iskānları huşuşlarına ⁽¹⁴⁾ irāde-i 'aliyye ta'alluķ idüp bu huşuşlarıñ nihāyeti sefer olunmaķlığı icāb idecegi ⁽¹⁵⁾ āşikār olduğundan mā'adā Tuna havālisinde bu hādişe ber-güft-gü müstevcib ⁽¹⁶⁾ olup bu miķdār külliyyetlü aşhāb-ı şervetden 'askerī tā'ifesinden ehl-i İslāmün ⁽¹⁷⁾ civār-ı düşmandan tard ve teb'idleri¹⁴ münāsib şey olmayup bu mādde Lehlünün ⁽¹⁸⁾ desise ve hud'alarından hāşıl olmuş bir mādde olmağla kendü kārlarına ⁽¹⁹⁾ 'aqlen revāc mulāhazāsından 'ibāret olup ancak tüccāra bundan böyle Eflāk ⁽²⁰⁾ ve Boğdān ve Tuna cāniblerini muhāfaza farz derecesinde olduğu ve bu hāzm-ı ⁽²¹⁾ ihtiyāta daħı ri'āyet olunmayup hemān Lehlülerün sözlerine i'tikād olunarak ⁽²²⁾ şarf-ı enzār olunmuş-ıdı.

(23) Hikāye

(24) Cemī' zamānda 'inde'l-'uķalā tecrübe olunan mevāddandır ki bi-vech taraf-ı āħardan ⁽²⁵⁾ fesh-i dostluğı icāb ya'nī miyānede mü'ekkid olan müsālemeti lağve sermü bir 'illet

[6]

(1) ve hālet yoğ-iken bilā-'özü öyle dost olan devlete mu'āmele-i āħar ve yāhūd ⁽²⁾ müsā'ade kabūlü-yle dostluğın mü'ekked olmasına ve be-tahşış memleketün ⁽³⁾ şirāze-i nizāmına müfīd olmak kār-ı 'aqlı olduğundan selefte kalemrev-i ⁽⁴⁾ hükümet olanlar bu huşuşa ri'āyet eylediklerinden fā'ide gördikleri güneş gibi ⁽⁵⁾ āşikārdur. Kaldı ki ba'zı 'arizāt bahānesi cüst ü cüsında olmak 'adāvete ⁽⁶⁾ terğīb ve hem yaţur

¹⁴ teb'id]tey'id

yılanuñ kıyruğına başup esbāb-ı ħarbiyyeye dā'ir ve nizām-ı ⁽⁷⁾ mülkiyyeye mütedā'ir meřālihlerini iĥtāra bā'ış olmaklık vüçühla ğafletden ⁽⁸⁾ ikāzına mücerred sebep olup ve be-taĥşış bir düşman-ı āĥardan taĥliř zımnında ⁽⁹⁾ mülk ğavğāsına kıarışmak ol düşmanı refte refte kendü mülküne da'vet idüp ⁽¹⁰⁾ taḃī'atı-yla ol ğavğānuñ mürür-ı ezmān-ı 'ākıbeti müntic-i 'adāvet olageldüği ⁽¹¹⁾ edille-i kıātı'a ve berāhın-i 'aklıyye ile umür-ı vāzıĥadandır ve selāṭın-i selef ⁽¹²⁾ zamānlarında bu maķüle keyfiyyetüñ vuķū'na binā'en zuĥūr iden ĥavādiřāt-ı tevārıĥ ⁽¹³⁾ muṭāla'asına rağbet iden zevāt-ı muĥteremüñ ma'lüm ve manzürleri olmuşdur.

⁽¹⁴⁾ **Devr-i Sultān MuřtafāĤān 'Āleyhi'r-raĥmet ve'l-ğufrānda Vāķi' Mosķovlu** ⁽¹⁵⁾

Seferinüñ İcmāl-i Aĥvālidür

⁽¹⁶⁾ Bālāda derc ve beyān oluna gelen muķaddemātuñ siyāk u sibākı ve ba'zı zuĥūr iden ⁽¹⁷⁾ 'arızāt ve Avrupa devletlerinden bir taraftan neřr ve tevātür iden ĥavādiřāt ⁽¹⁸⁾ řu şürete kıarār virdi ki devlet-i 'aliyye bir müddetden berü egerçi bir tarafta sefer fikrinde ⁽¹⁹⁾ degül idi. Lakin şimdiki ĥālide Mosķovlu üzerine sefer ideceği ğörünür ⁽²⁰⁾ zırā tekevvün iden mařlaĥatlardan münfehimdür diyerek bu maķüle ğazete ĥavādiřleri ⁽²¹⁾ düvel-i āĥarda gitdikce řuyū' bulup ve Rusyalu daĥı bu māddenüñ ⁽²²⁾ tesķini ya'nī devlet-i 'aliyyenüñ ĥilāf-ı rızāsı olan ĥuřuřları iltizām eylemese ⁽²³⁾ belki düvel-i āĥaruñ tavassuṭıyle bir müddet daĥı sefer ğā'ilesi irtikāb olunmayacağı ⁽²⁴⁾ melĥüz idi. Ve'l-ĥāřıl Mosķovlu i'lān-ı ĥarbi hemān āřikāre ⁽²⁵⁾ idüp bālāda tafşıl-i mürür eyledigi üzere yamaķāndan tehī-dest kıalan Eflāk

[7]

⁽¹⁾ve Boğdana sū-i kıaşd üzere idüğini ve bu demleri pey-der-pey 'arızalarında ⁽²⁾ devlet-i 'aliyyeyi iĥtāra ikdām eyleyüp nihāyetü'l-emr zuĥūr idecek işbu ⁽³⁾ ĥādiřenüñ menşe'-i müstaķilli Lehlülerüñ fesādı olub sefer tetimmātınuñ ⁽⁴⁾ müzākeresine ĥafi ve celī mübāřeret eřnāsında řadāretde bulunan Muĥsinzāde ⁽⁵⁾ Mehmed Pařa ve řeyĥü'l-islām Velıyyü'd-dīn Efendi bu ĥuřuřuñ kıarın-i te'ĥir olması-yla⁽⁶⁾vaķt-i āĥire ta'lıķ-i dā'iyesinde olmaları-yla 'azl olunup tevķi'-yı Mehmed Emīn Pařa ⁽⁷⁾ kıā'im-maķām olarak Aydın vālisi silāĥ-dār Ĥamza Pařaya mühr-i hümayün iĥsān ⁽⁸⁾ olunmağla ancaķ müřārün-ileyh daĥı bu māddeye rızā

şüretini göstermediğinden mizacsızlığı ⁽⁹⁾ ‘özriyle qarībü’l-‘ahdde ‘azl ve müşārün-ileyh tevkī’-yı Mehmed Emīn ⁽¹⁰⁾ Paşaya mühr-i hümāyūn ve vekālet-i mutlaqa ‘uhde-i liyākatine tefvīz ve ‘Osmān Munlā ⁽¹¹⁾ Efendiye dahı ferve-i beyzā iksā olunmağla bir müddetden sonra livā-i şerīfūn ⁽¹²⁾ ihrācı müteḥakkıq oldıkdā serdār-ı sipāh-salarlık ḫatūb-ı cesīmesi dahı ⁽¹³⁾ dūş-i destūrānesine ihāle kılınarak ez-ḳadīm de‘b-i dīrīne-i devlet olageldüğü ⁽¹⁴⁾ üzere livā-i sa‘ādeti serdār-ı müşārün-ileyhe teslim ve sâ‘ir alaylar dahı ber-mücib-i ⁽¹⁵⁾ teşrīfāt icrā olunarak bu vecih ile şavb-ı maḳşūde ‘azīmet itmişler i-di. ⁽¹⁶⁾ Qarībü’l-vaḳitde sefer olunmadığından gerek ricāl-i devlet ve gerek ocaḳ ağaları ⁽¹⁷⁾ ve cemī‘ ocaḳlu neferātı bir derecelerde muntaẓam ve ‘askerūn kesreti bir vaḳitde görülmüş ⁽¹⁸⁾ nesneden olmadığını Aṭa ve Belğrād seferini görenlerden istimā‘ olunmuş i-di. ⁽¹⁹⁾ Ol hengāmda sarāy-ı hümāyūna ve maḫāll-i sâ‘ireye bī-muḫābā āmed-şūd iden ⁽²⁰⁾ Kevākibzāde beyne’n-nās meşhūd ve meczūb-ı ilāhī bu maşlahat için söylediği ⁽²¹⁾ vāridāt-ı cemīlenūn ma‘lūmı olmuş ise dahı muḳtezā-yı ḫükm-i meşīyyet ba‘zı ⁽²²⁾ esbābda ḳuşūr olundığından bir ilden sonra ‘azl ve Edirne’de şehīden vefāt ⁽²³⁾ eyleyüp mühr-i hümāyūn mevlīd ve İnci ‘Alī Paşaya ba‘dehū ‘Avāz Paşazāde Ḥalīl ⁽²⁴⁾ Paşa ve ba‘dehū silāḫ-dār Mehmed Paşa ber-muḳtezā-yı sevk-i ilāhī nā‘il-i mühr-i ⁽²⁵⁾ şadāret olmuş i-di. Sa’y ve ikdāmları muvāfıḳ kader olmayub vaḳtā ki

[8]

⁽¹⁾ bi-ḫasebi‘t-taḳdīr Muḫsinzāde Mehmed Paşaya tekrār mühr-ü hümāyūn teveccüh eyledikde ⁽²⁾ bālāda iş‘ār olundığı ḫuşūşlara vuḳūfī vāḳı‘ā tecrübe-i ‘ālim eylemiş aşlaḫa’l- ⁽³⁾ mevcūd bir vezīr olduğundan her māddesi te‘emmül ve ricāl-i devlet ile ittifāḳ iderek ⁽⁴⁾ düşmanūn inhizāmı esbābına ve bir taraftan bu ḡā‘ilenūn bir şüret-i ḫasene ile ⁽⁵⁾ rābıta-i ḳarārını vaḳt-i ḫāle nazarān farīzadan ittihāz eylediginden ḫudāvendigār-ı ⁽⁶⁾ sâbıḳ müşārün-ileyhūn vefātına qarīb bi‘d-def‘āt gerek ordu-yı hümāyūnda ve āsitāne-i ⁽⁷⁾ sa‘ādetde vaḳt vaḳt mükālemeye şurū‘ olunmuş ise de bir ḳabūl-i tamām olacaḳ ⁽⁸⁾ şüretle ḫıtāmı müyesser olmamış idi ve’l-ḫāşıl ordu-yı hümāyūnūn Şumnu ⁽⁹⁾ cānibinde olduğu hengāmda şulḫ māddesi-çün ricāl-i devletden birkaç zāt ⁽¹⁰⁾ ta‘yīn ve iḳtizāsına göre ḫuşūş-ı mezkūrūn müzākeresine şurū‘ eşnāsında ⁽¹¹⁾ biñ yüz seksan yedi senesi Sultān ‘Abdü’l-Ḥamīd Ḥān ḫazretlerinūn

cülüs-u ⁽¹²⁾ meymenet-i me'nüsları vâkı' olup cemî' bilâd-ı 'Oşmâniyyede vâkı'-i 'ibâdullâha bir derece ⁽¹³⁾ mesrûriyyet hâşıl oldu ki ta'rîfi mümkün olmamağla tamâm te'effül-i hayr 'add ⁽¹⁴⁾ olundığından başka cülüs-u hümâyünlarına teşâdüfât-ı hayriyyeden olarak 'Abdü'l-Ĥamîd ⁽¹⁵⁾ Ğâzi târihleri düşmişdür Müşârün-ileyh şulh mâddesinin beğâsını boşlamayup ⁽¹⁶⁾ cânib-i hilâfet-penâhiden me'zûn olduğu ânda cümleünün ittifâkı-yla bu fırsatı ⁽¹⁷⁾ mahzâ gânimet bilerek cemî' 'ibâdullâhı bu meşakkatden vâreste kılmak ve bu gâ'ilenün ⁽¹⁸⁾ 'illet-i kübrâsı olan Kırım mâddesi şimdilik serbesiyyet üzere kalmak ve sâ'ir ⁽¹⁹⁾ teferru'âtından lâyıķı vecih üzere vakte münâsib sükût eylemek ile nihâyet senedât ⁽²⁰⁾ mübâdele olunup bu maşlahat-ı cesîmenün böyle vakt-i karîbde indifâ' kesb eylemesi ⁽²¹⁾ mutlaka 'avn-ı 'inâyet-i şamedânî ve yumn-ı ikbâl hazret-i cihândârî idüğü bâhir ⁽²²⁾ ve ne vecihle ise gâ'ile-i 'adâvet-i mübeddel-i şulh şalâh olduğu zâhir olup ⁽²³⁾ Kaynarca muşâlahası dinmek ile meşhûrdur.

⁽²⁴⁾Beyt

⁽²⁵⁾Süprülsün harem-i seniyye gubâr-ı gâmdan

Keyf dirler dile bir tafralu mihmân geliyor

[9]

⁽¹⁾Fehvâsınca ordu-yı hümâyünün ber-ka-dem-i aqdem der-bâr-ı şevket-ķarâra vurûdı maṭlûb-ı ⁽²⁾ mülükâne olduğundan isti'câl olunmağda olup lakin şadr-ı a'zam ⁽³⁾ müşârün-ileyh pîrligi hasebi-yle kendüye 'arîz olan 'illeti müştedd olarak ⁽⁴⁾ hinto ile karîn-i âbâd menziline gelür iken eşnâ-yı râhda ecel-i mev'ûdu-yla semt-i ⁽⁵⁾ beğâyâ revân ve vaz'-ı tâbût taht-ı revân olup na'sı Edirneye işâl olunmuş-iken ⁽⁶⁾ bu haber der-'aliyyeye vâşıl olduğda müteveffâ-yı müşârün-ileyhün zevceleri olan ⁽⁷⁾ hemşîre-i muḥtereme-i hazret-i tâcdârî 'işmetlü Esmâ Sulṫânun iltimâsına binâ'en ⁽⁸⁾ müşârün-ileyhün na'sı âsitâneye getürdilüp hazret-i Ĥâlid civârında müheyyâ olunan ⁽⁹⁾ mahalle defn olunmuşdur. Müteveffâ-yı müşârün-ileyh ḥaḳ bu ki devlet-i 'aliyyeyi ve ümmet-i ⁽¹⁰⁾ Muḥammedi her ne vecihle ise biraz eyyâm-ı sefer gâ'ilesinden taḥlîş ile pîrliginde ⁽¹¹⁾ muvaffaḳ olmuşdur. *Ḥaḳḳ te'âlâ rahmet eyleye âmîn*. Bu şüretde ordu-yı ⁽¹²⁾ hümâyünde bir kâ'im-maḳâmun vücûdı lâ-büdd olmağla yeñiçeri Ağası bulunan

vezir-i ⁽¹³⁾ mükerrerem yegen Mehmed Paşa ittifak-ı ara ile kâ'im-makâm naşb olundığını mübeyyin taqdim-i ⁽¹⁴⁾ huzur-ı lâmi' u'n-nur mülükâne kılinan takrir-i mefhumundan müstebân oldıkda birkaç mâh-ı ⁽¹⁵⁾ muqaddem şehr emānetinden rütbe-i kâ'im-makāmīye şu'ud iden sa'ādetlü 'İzzet Mehmed ⁽¹⁶⁾Paşa hazretlerinden mühr-ü hümāyün ve vekālet-i mutlağa düş-i himmetine tahmīl ⁽¹⁷⁾ ve müsāra'aten ordu-yı hümāyūnuñ gelmesi-çün hatt-ı hümāyün isrā kılinup el-hāletü ⁽¹⁸⁾ hazīhi kat'-ı menāzil ve tayy-ı merāhil iderek İncirli nām menzile vuşulünde rikāb-ı ⁽¹⁹⁾ hümāyūnda olan ricāl-i devletün ekşerisi vāşıl olup faķat tezkire-i evvel 'Abdī Efendi ⁽²⁰⁾ yegeni el-hāc Muştafā Efendi ve birkaç zevāt oldıkları mansıblarında ⁽²¹⁾ ibkā ve mā'adāsı 'azl ve bu vecihle kâ'im-makām paşa livā-i sa'ādeti şadr-ı a'zama ⁽²²⁾ teslim ve bilā-mensūb olan zevāt

⁽²³⁾ (Aym)

⁽²⁴⁾ Şavuluñ divāneler çün kaldı Dīvān irteye ⁽²⁵⁾ ifāde eylediklerinde anlar dañı

[10]

⁽¹⁾ Beyt

⁽²⁾Bu vaz'-ı nā-pesendün rüzgār eyler mükāfātun

⁽³⁾Muqaddem itdigi küstāhlık ma'zūr olur bir gün

⁽⁴⁾ Terānesini yād¹⁵ ve tezkār iderek herkes tebdil-i hey'et hānelerine nüzul ve bir müddet ⁽⁵⁾ arası geçdikde birer birer aşlına ircā' eylemişlerdür. Sālifü'l-beyān İncirli ⁽⁶⁾ nām mahalle de'b-i dirin saltanat-ı seniyye üzere şevketlü veliyyü'n-ni'am 'ālim pādişāh-ı ⁽⁷⁾ 'ālem-penāh hazretleri öñünce teşrif ve livā-i şerif rahmet-i redifi bi'n-nefs ⁽⁸⁾ şāhib-i devlet hazretleri yed-i mü'eyyed-i mülükāneye teslim ve ba'dehū müretteb alay ⁽⁹⁾ ile Dāvud Paşaya gelinüp anda bir miqdār tavakkuf ve tamām-ı alay tertib olundıkda ⁽¹⁰⁾ cānib-i seniyyü'l-menākıb hüsrevāneden tekrār livā-yı sa'ādet-i mağfiret-tırāzı yine ⁽¹¹⁾ şāhib-i devlet müşārün-ileyhe vedī'a ve cenāb-ı cihāndārileri hazret-i Hālid ⁽¹²⁾ tarafından bahren şandala süvār ve sarāy-ı hümāyūnlarına teşrife

¹⁵yād]bād

himmet buyurdılar ⁽¹³⁾ işbu alay ma'ıyyeti-yle bu def'a aşıl olan erkân-ı devlet ve ricâl-i saltanat kâ'ide-i ⁽¹⁴⁾ kadîme üzere maḥall-i mezkûrdan hareket ve âsitâne-i 'aliyyeye 'azîmet eyleyüp ⁽¹⁵⁾ bu vecihle gâ'ile-i sefer ber-ṭaraf olduğundan cemî' bilâda vâkı'-i 'ibādullâhuñ âsâyiş ⁽¹⁶⁾ ve refâhiyyetlerini mücib olmakdan nâşî efzâyiş-i eyyâm-ı 'ömr ve devlet-i pâdişâhî ⁽¹⁷⁾ du'âsına muvâzabet ve müştâğil olarak vakten min-e'l-evkât ve sebeben min-e'l-esbâb ḥilâf-ı ⁽¹⁸⁾ şerâ'it-i mu'âhede ve muğâyir-i harekât-ı nâ-münâsebe vuḳû'u-yla fesh-i dostluḳ olacak ⁽¹⁹⁾ ḥâdişe ne ise memâlik-i 'oşmâniyyede tekevvün eylememesi ḥâlâtına kemâl-i sa'y ve ikdâm olunup ⁽²⁰⁾ şân-ı saltanatına lâyıḳ dostluḳun tezâyud ve te'yîdi mu'âmelesine ve gerek sulḥ ⁽²¹⁾ mâddelerinüñ viḳâyesine¹⁶ ihtimâm ve diḳḳat olunmaḳda tecvîz-i nesâyiḥ ve bu uşûle ⁽²²⁾ ri'âyetde kuşûr gösterilmedi. İşbu ḥâdişenüñ ibtidâ-yı emirde menşe' ⁽²³⁾ Lehlûlerüñ iḡfâlinden ve şânıyen iddi'â-yı ğayret ve şecâ'at idenlerüñ ⁽²⁴⁾ sefer olmuyor ne dimekdür diyü râhatlarını bi'l-küllıyye terk eylemelerini temennî ⁽²⁵⁾ eylediklerinden idi olacak olur çâr-nâ-çâr kelâmı bu bâbda zuhûra

[11]

(1) gelüp ve'l-ḥâşıl bir müddetden sonra kâ'ide-i kadîme-i devlet üzere ṭaraf-ı saltanat-ı ⁽²⁾ seniyyeden ilçi olarak ricâl-i devletden 'Abdu'l-Kerîm Efendi ve Naḥîfî Efendi ⁽³⁾ ta'yîn ve Moskovlu ilçisi ile Ḥotin cânibinde mülâkât ve mübâdele-i sened olunmaḳ ⁽⁴⁾ üzere qarâr virilüp ve ilç-i mesfûruñ Ḥotin ṭarafına gelmesi muḥâfızı bulunan ⁽⁵⁾ sa'âdetlü Melik Meḥmed Paşa ḥazretlerinüñ vaktine teşâdüf idüp öteden berü ⁽⁶⁾ meşâliḥ-i mühimme ve mu'azzamada ibrâz-ı ḥidemât-ı meşküre ve meyrûre itmiş berü zirâ olmaḳla muḳtezâ-yı ⁽⁷⁾ şemmiyye-i kerîmleri üzere ilç-i mesfûruñ levâzımât-ı ikrâm ve ri'âyetine ve şân-ı ⁽⁸⁾ saltanat-ı seniyyenüñ tekmîl ve tezâyudine vücûhla ihtimâm ve diḳḳat ve İstanbul meşellü ⁽⁹⁾ ḥuddâm dâ'iresinüñ nizâm-ı kisvelerine ve ilç-i mesfûruñ daḫı ziyâfeti ve hedâyâsı ⁽¹⁰⁾ ḥuşûşlarına mübâlaḡa ile tekellûf olunup ancak Moskovlularuñ eşnâ-yı alayda tekaddüm⁽¹¹⁾ ğavġaları mu'tâdları olduğundan bir şûret-i dostâne ile andan daḫı ⁽¹²⁾ fâriğ iderek maḥcûb ve mükerrerrem olduğu ḥâlde âsitâne-i 'aliyyeye 'azîmet ⁽¹³⁾ eylemiş-idi Lede'l-vurûd biraz vakitden sonra dîvân-ı müşeyyedü'l-erkân-ı mülûkânede ⁽¹⁴⁾ nâmesini taḳdîm eyleyüp

¹⁶ viḳâyesine]vefâyesine

bu maqûle düvel ilçilerine te'yîd dostluk mu'âmesi (15) zımnında iltifât kanûnî bir keyfiyyet olduğundan bu huşuşuñ icrâsı Dervîş (16) Mehmed Paşanuñ hengâm-ı şadâretinde olmağla ilç-i-i mesfûrî bâb-ı'âlîye da'vet (17) buyurdıklarında müşârün-ileyhüñ mecbûr ve meftûr olduğu 'ulû mizâcına göre ikrâm ve ihtirâm (18) dostânesine kemâli-yle ri'âyet ve icrâ-yı resm-i muvâlâta mürâ'ât eylediklerinden başka (19) ricâl-i devlet ve erkân-ı saltanat dahı iktizâsına göre münâsib olan maħallerde (20) ziyâfet ve izhâr-ı merâsim dostı olunur ikrâma mezîd-i ihtimâm ve ğayret ile (21) itmâm ri'âyetine bu tafşîl oluna geldüğü siyâk üzere bezl-i maqderet eylemişlerdür (22) işbu seferüñ vukû'ndan nihâyetine gelince şüret-i kararî bi-hasebi'l-vüs' beyân (23) olup lakin her ne kadar böyle netîce virmiş ise külliyyen emniyyet câ'iz (24) olmadığı ve mādâm ki Kırım māddesinden sükût olunmuş-ıdı elbette bir gün (25) olur ki Moskovlu bu huşuşdan söze başlar diyü

[12]

(1)Hâzır ol bezm-i mükâfâta ey yâ mest-i ğurûr

(2) Mısr'anı dâ'imâ yâd ve tezkâra müvâzabet eylemeden hâlî olunmayarak güzârende-i (3) evkât ve ezmân olunup vakı'an şadr-ı a'zam-ı müşârün-ileyhüñ muqtezâ-yı tâlî'leri ve cümleñ (4) haqqında olan 'an-şamîmi'l-ğalb zemîn-i zamândan 'arî ri'âyet ve icrâ-yı huquka (5) mürâ'âtı ve bu taqdirce cemî' nâsuñ kendülere olan teveccüh-i derûniyesi ve müte'âkıben (6) velâdet-i şehriyârîñuñ zuhuru ve'l-hâşıl refâh hâl ve ârâmiş bellerine bādî olup (7) nihâl ise bir müddet efzâyiş-i eyyâm-ı 'ömr ve devlet zıllullâhi da'vâtine muvâzabet (8) ve müdâvemet olundu.

(9) **Salţanat Sulţân 'Abdu'l-Ħamîd Ħân Ħazretlerinüñ Evâhîrlerine (10) Yakın Moskovlu ve Nemçelüler Üzerlerine Ħareketi Vâkı' Olan (11) Seferlerinüñ Ahkâm ve Tetimmânları**

(12) Bâlâda beyân oluna geldüğü minvâl üzere bir müddet geçmeden devlet-i 'aliyye tarafına (13) ba'zı havâdişât ve arâzî-i 'oşmâniyye re'âyâsıñuñ bir nev'i ifsâdlarını müstelzim (14) olacak kâğıtlar neşri-yle kendü mülkini ğüyâ muħâfaza eylemek muqaddemâtına (15) şurû' ve yâhûd cemî' 'hudûdlarını teftîş bahânesinde olarak

tedārik niyetinde ⁽¹⁶⁾ olduklarını ser-hüdān-ı hāḳāniyye muḥāfızları taraflarından bu haberler tevātür eylemekte ⁽¹⁷⁾ olup ve bundan başka nizām-ı mülkiyyenün birer takrīb-i şüret-i ihlālüne ḥafī ve ⁽¹⁸⁾ celī sū-iḳaşdlerini imā ve Kırım māddesinün keyfiyyeti karar bulmuş ḥuşūşātdan ⁽¹⁹⁾ olup serbesiyyeti Moskovlu ile bi'd-def'āt müzākere ve kaleme alınıp fayşal virilen ⁽²⁰⁾ mevāddun cümleden elzemi bundan 'ibāret ve tarafına virilmiş olan 'ahd-nāmelerde ⁽²¹⁾ şerā'it-i 'adīde ile mezkūr ve meştūr iken ḥīn-i muşālahada Kırım māddesinün ⁽²²⁾ Moskovlu böylece kabül eyledi lakin ne vakit olur ise bu serbesiyyet ⁽²³⁾ māddesinden tekevül idecekdür diyü 'ulyā-yı umūr olanlar ve cümleñ derūnlarında ⁽²⁴⁾ muzmer idi ve ez-ḳadīm Rusya ve Tatar tā'ifesinün ḥāl ve aḥvāllerine gereği

[13]

⁽¹⁾gibi muḫṭalī' olduğundan dā'imā bir taraftan fesād virmek ile Kırımı hān bulunanlara ⁽²⁾ ve gerek ahālī-i tüccārun aḥz u i'tāsı ḥuşūşlarına ve cihet-i āḥar ile ⁽³⁾ meşālihlerün icrāsında gūn-ā-gūn şanāyi' ile mūmāna'at ve cümleden aḳdem şerī'at-i ⁽⁴⁾ muḥammediyyeyi men' dā'iyesi-yle ḥiyānetlerini izhār ve bu ḥāletden ka'ā fāriḡ ⁽⁵⁾ olmadıkları her ne kadar meşhūd ise de derc ve tahrīr olunduğı üzere dostluḡa ⁽⁶⁾ ḥalel-dāri olmasun mulāḥazası-yla vāfir eyyām bu meslege taraf-ı devlet-i ⁽⁷⁾ 'aliyyeden ri'āyet olunmuş iken giderek nesl-i cengīziyeden Şāhīn Girāy nāmında ⁽⁸⁾ birini intihāb ve zāhiren Kırım serbesiyyeti vādīsī-yle mūmā-ileyhi cümle ittifākı-yla ⁽⁹⁾ hān ve selefī hānı def' eyledikleri ve bu tebeddülāt-ı ahālī-i Kırımın ittihād ⁽¹⁰⁾ ve ittifākından olup gūyā medḥali olmadıḡını ve her ḥālde ḥilāf-ı şerā'it ⁽¹¹⁾ tekālīfden mücānebet üzere i-düḡini Elmiçi(?) nāmında müceddeden irsāl itmiş ⁽¹²⁾ oldu nāmeresi pelīd 'anīd i'timād virmek dā'iyesine düşmüş ise de ⁽¹³⁾ bu muḳaddemātları mücerred imrār-ı vakit içün olup ḥaḳīḳat olmadıḡı ḳazāyā-yı ⁽¹⁴⁾ müslimeden bir ma'nā ve bu eṭvār ve ḥareketleri vecihle sū-i ḳaşdden 'ibāret ⁽¹⁵⁾ olduğı zāhir ve āşikār olup bu ḥuşūşāt-ı 'acībe aşḥāb-ı dirāyet ⁽¹⁶⁾ ve erbāb-ı fetānetün 'inde meczūm pūr-mevādd olmaḡla bir şüret-i maḳbūle ile indifā'ı ⁽¹⁷⁾ ḥālātına bezl mā-ḥāşıl-ı ḳudret lāzım geldüḡine binā'en cānib-i cihāndārīden ⁽¹⁸⁾ ib'ās ve irsālī mu'tād bulunan teşrifāt-ı hūmāyūn-ı sābıḳları meşellü işālī ⁽¹⁹⁾ bir emr-i müstahseneden farz olunduğından oldıḡca bir mu'teber zāt vesāṭeti-yle ⁽²⁰⁾ tesyārı enseb olmaḡla dergāh-ı

‘ālī kapucıbaşılarından birkaç def‘a dīvān-ı ⁽²¹⁾ hümāyūnda çavuşluk rütbesine nā‘il olan Rūhī Süleymān Ağa ile isrā olunup ⁽²²⁾ bundan maḫşūd teskīn-i gavā‘il fikri-yle nāmūs-ı salṭanatı viḳāye ve hem devletçe ⁽²³⁾ mu‘āmele olunarak biraz vakit her ne hāl ise kīl uḳāl eksilmeyerek güzārende-i eyyām ⁽²⁴⁾ olunup lakin giderek tesāmūh ḳabūl eylemeyecek derecelerde eṭvār ve tekālifleri ⁽²⁵⁾ gün-be-gün tezāyude resīde ve gah be gah ifāde ve maṭlūbları olan huşūṣāta

[14]

(1) ısrār ve kāhīce nizām-ı mülkiyyenūñ ihlālını mücebi harekete taṣaddī ve ba‘zen ⁽²⁾ i‘lān-ı ḫarb-i nev-‘ummā izhār idecekleri mulāḫazadan ba‘id olmayup bu ḳadar ⁽³⁾ ısrār ile devlet-i ebediü’d-devāmı ta‘cizlerine bā‘iṣ bu vecihledür ki Mosḳovlu ⁽⁴⁾ aḫvāl-i mülkiyyenūñ bu vecihle tebdīl ve taḡyirini iḡtinām idüp Leh cumhūru ve ⁽⁵⁾ İsveç devletine irāṣ za‘af ve fütūra mübāderet ve her hālde emr-i ticāretini men‘ ⁽⁶⁾ ḳaydında olarak İngiltere devletine daḫı ticārete dā‘ir müceddeden ba‘zı esbāb-ı müfideyi ⁽⁷⁾ taḳdīm birle devlet-i mezkūreyi celbe mübāşeret eyledi ve‘l-hasıl ‘āḳıbetü’l-emr ⁽⁸⁾ devleteyn-i mezkūreteyn müttefıkan muḳāvele ve ber-vefḳ-ı merām-ı Mosḳov çārīçesi Ḳırımı ⁽⁹⁾ istilā ve bundan başḳa Nemçe ḳralı-yla olan ‘uhūdlarınūñ iḳtizāsına göre ⁽¹⁰⁾ bu ḳonıya ta‘bīr olunur Boḡdān ḳıṭ‘asını istihşāle ictirā ve aralıḳda ḳalacak Leh ⁽¹¹⁾ memleketi beynlerinde taḳṣim eylemek ve bu māddeye Prusyalular daḫı müşterek olup sefer-i sābıḳdan ⁽¹²⁾ berü perīṣān ve bī-tāb tuvān olmuş Leh arāzīsinden münāsib olan maḫallinden ⁽¹³⁾ Prusyaluya ḫiṣṣe i‘ṭā olunmaḳ ve gerek İsveç ve gerek Lehlü devletlerinūñ ⁽¹⁴⁾ bu mertebelerde küllī za‘af ve fütürlarından Nemçelü ve Mosḳovluya āsāyiṣ ve tevsī‘-i ⁽¹⁵⁾ mülk eylemek nice maḫşūdları olup ve be-taḫṣiṣ esfār-ı sābıḳada ba‘de‘l-ḫitām-ı ⁽¹⁶⁾ maṣlaḫat şūret-i zāhirde ḡubār-ı muḫāṣame mübeddel dostluk olmuş ise de ol vakıtden ⁽¹⁷⁾ işbu tafşil ve taḳrīr ḳılınan Ḳırım ḡavḡāsına gelince deḡin ta‘dād ve beyān ⁽¹⁸⁾ olunagelan niyetlerini dā‘imā icrāya cüst ü cū fikri-yle ḳaṭ‘ā fāriḡ olmamışlar idi ⁽¹⁹⁾ muḳtezā-yı ḳadr-i dervīṣ Meḫmed Paṣa ḫāzretleri mesned-i ṣadāretten ‘azl ⁽²⁰⁾ ve kethūdā-yı ṣadr-ı ‘ālī olan Dārendeli Ḥacı Meḫmed Ağa müşārün-ileyhūñ yirine nā‘il-i ⁽²¹⁾ vekālet-i kübrā olup ve böyle ‘azl ve naṣb vuḳū‘nda ṭā‘ife-i Efrencūñ de‘b-i ⁽²²⁾ ḳadīmleri be her hāl ifādelerinde muḡālaṭa göstermek ḳā‘idelerinden olduğından ⁽²³⁾

Moskovlunun dağı bir müddetden berü kabûlünde ısrâr eylediği mevâdd-ı ‘adide ber-vech-i ⁽²⁴⁾ tafşıl zikri mürûr idüp bundan mâ‘adâkañđı vağıt bir mükâleme olunsa Kıırım ⁽²⁵⁾ mâddesinden söze başlayup ol huşuşı mevâdd-ı uhrâya siper ittiñâz kalacağı

[15]

⁽¹⁾ iş‘âr kılınmışıdı. İlçisi vesâyeti-yle ba‘zı umûrların ru‘yetinde tesâmüh ⁽²⁾ bahânesine düşüp gün-be-gün muğâyir dostluk ifâde ider evzâ‘ ibtidârları ⁽³⁾ her vecihle ma‘lûm ve bundan mâ‘adâ dost olmaları me‘mûl düvel-i âharın dağı ⁽⁴⁾ ihbâr ve inhâlarına göre vađt-i karîbde ba‘zı bahâne ile nakz-ı ‘ahd eyleyecekleri ⁽⁵⁾ tevâtüre reside olduğından memâlik-i islâmiyyeyi şer a‘dâdan muhâfaza lâzım degül ⁽⁶⁾ belki bir derece farîzadan görünüp bu mâddenün def‘aten etrâf ve eknâfa i‘lân ⁽⁷⁾ ve iş‘ati münâsib olmayup hemân bir hüsn ta‘bîr ile re’s-i hudûdlarda bulunan ⁽⁸⁾ vüzerâ-yı ‘izâma ve mîr-i mîrâna vesa‘ir iktizâ idenlere hıñaben müteyakkızâne hareket ⁽⁹⁾ eylemeleri evâmir-i ‘aliyye ve tahrîrât-ı seniyye ile tenbîh olunduğından başka müzâkerât-ı ⁽¹⁰⁾ maşlahat için kübrâ-yı ricâl-i devletden birkaç zât ta‘yîn olunup ve kağ‘-ı ⁽¹¹⁾ rişte-i dostluk olunmayarak gâh-be-gâh Moskovlu ilçisi-yle iktizâsına göre ⁽¹²⁾ mükâlemeden münfekk olmayup her ne kadar mâddelerün nihâyet derecesi taşavvurât kesb ⁽¹³⁾ ideceği edille-i kağı‘a ile be-her-hâl meczûm ise bu bâbda tecâhül-i ‘arifî ka‘idesine ⁽¹⁴⁾ zarûrî ve mecbûrî mürâ‘ât olunmak lâzıme-i hâlden farz olunup lâ-cürm şüret-i ⁽¹⁵⁾ hûb ve dâd olur dostluğın te‘kîdine her ne kadar ikdâm ve hađ buña tecvîz-i ⁽¹⁶⁾ tesâmüh gösterilmeyerek zamân-ı saltanat tâc-dârîde bir müddetistirâhat olunmaklık ‘an-ı şamîmi’l- ⁽¹⁷⁾ kalb murâd olunduğı cümleñün ‘indinde âşikâr olan keyfiyyet-i vâzıñadan iken ⁽¹⁸⁾ (nükhe nazâre-i hayretde hâtır-ı ğayr-i sevdâda muşaddâkıñca bu âsüdelik) ⁽¹⁹⁾ fağat şadr-ı sâbık müşârün-ileyhün vağtinde bir miğdâr müşâhede olunup ‘ibâdullâhuñ ⁽²⁰⁾ âsâyışını müceb olmuş-ıdı lakin sâlifü’l-beyân Moskovlunun bu hareketi taraf-ı ⁽²¹⁾ devlet-i ‘aliyyeden dağı hâzım-ı ihtiyâti icâb eylediğine binâ‘en şadr-ı a‘zam Dârendeli ⁽²²⁾ Meñmed Paşanın ibrâm ve ikdâm ehemmiyetle Rûmili vâlisi vezîr-i mükerrerem silâh-dâr ⁽²³⁾ ‘Abdullâh Paşaya İsmâ‘il cânibi ser‘askerliği ve ma‘iyyet-i müşârün-ileyhe külliyetlü cebe-hâne ⁽²⁴⁾ ve top-hâne

mühimmâtı ve yenîçeri orduları ve bundan başka sipâh ve silâh-dâr⁽²⁵⁾ terakkîlüler ve mîrîlû 'asker ve zu'amâ ve erbâb-ı tımârlu ta'abîn ve levâzımât-ı 'askeriyyeye

[16]

(1) bu vecihle ihtimâm ve dikkat olundığından ve bundan mâ'adâ cānibūy muhaşşılı vezîr⁽²⁾ 'Alî Paşaya kizbūy Şoğucağ 'askerliği ve ol havâlîde kâ'in zu'amâ ve erbâb-ı tımâr⁽³⁾ ma'iyetine me'mûr kılındığından sonra derya kapudanı olan vezîr-i mükerrrem Cezâyirli Hasan⁽⁴⁾ Paşa dahı mükemmel gerek kebîr ve gerek ince donanma sefâini ile bahren harekete⁽⁵⁾ mübâderet ve müşârün-ileyh 'Alî Paşa bi'l-ittifâk varup emr-i muhâfaza-i bilâd-ı islâmiyyeye⁽⁶⁾ berren ve bahren kıyâm ve iktizâider ise muhârebe ve mukâbeleye ikdâm eylemeleri veşâyâsı⁽⁷⁾ tenbîh ve telkîn olunup bu derecelerde hazm-ı ihtiyâta ri'âyet olunmuş-ıdı. Lakin⁽⁸⁾ şadr-ı a'zam hazretlerinūy zâtında merkûz olan gayreti ve öteden berü hidemât⁽⁹⁾ devlet-i 'aliyyede işbât-ı vücûd iderek nâ'il-i şadâret olmuş bir vezîr olmağla bu kadar⁽¹⁰⁾ ihtimâm ve ikdâmı-yla bu tertîbâtlara mübâşeret ve şarf-ı gayret bezl-i mâ-haşal-ı himmet⁽¹¹⁾ olunmağda iken bi-hasebi't-takdîr müşârün-ileyh 'azl ve yirine yenîçeri Ağası Mehmed⁽¹²⁾ Ağanâ'il-i vekâlet-i mutlakâ olup bir sene idâre umûrına i'âne ve hüsñ himmet⁽¹³⁾ ile tekmîl olunduğdan sonra silâh-dâr hazreti şehriyârî Mehmed Ağanın her hâlde kudret⁽¹⁴⁾ ve liyâkati ve aşhâb-ı dirâyet ve fetânetden ve her etvârı maqbûl-i pâdişâhı olması⁽¹⁵⁾ hasebi-yle müşârün-ileyh Mehmed Paşanın yirine rütbe-i 'aliyye mesned-i şadârete şu'ûd⁽¹⁶⁾ idüp fi-hadd-i zâta müşârün-ileyh gâyet kerîmü't-tab' ve 'âlî himem ve cānib-i hazret-i⁽¹⁷⁾ hilâfet-penâhî kendülerine her vecihle müteveccih olup vaqt-i şadâretde kesret-i⁽¹⁸⁾ mükâlemeyi def' ve ba'zen iktizâider ise dahı imrâr-ı zamâna ta'lîk ile⁽¹⁹⁾ güzârende-i eyyâm eyleyüp meşâlih-i sâ'ire huşûsâtını dahı düvel-i ecnebiyye umûrına⁽²⁰⁾ tercîh ve mer'â'l-hâtır bir zât sunûda şîfât olduğundan ve beyne'n-nâs haklarında⁽²¹⁾ kabûl-i 'ämme ve taraf-ı şehin-şâhiden ruşat-nâme virilüp 'ibādullāhuñ cüz'î¹⁷⁽²²⁾ ve küllî vukû'-yâfte olan umûrına dikkat-i tam eylemişler idi bir sene tecävüz⁽²³⁾ eşnâsında iktizâ-yı takdîr mümteni'ü't-tagyîr ecl-i mev'ûdu-yla dâr-ı beķaya rihlet ve bağçe⁽²⁴⁾ kapusunda yenî

¹⁷cüz'i] cüzvi

türbe hâricine defn olunduğı gün şehzâde-i civan-baht saltanat ⁽²⁵⁾ Mehmed hazretleri dağı ol gün ‘azm-i dâr-ı beķā eylemeleri-yle namâzları bir ânda kılinup

[17]

⁽¹⁾ ol gün cümleye bā’iş-i hüzn ve elem olmuş-ıdı. Müteveffā-yı müşārün-ileyh Mehmed Paşa ⁽²⁾ hazretleri zâtında taşrada her ne kadar müstahdem olmamış ise de bir maddenün fark ⁽³⁾ ve temyizine ikdām eylemeleri tabi’at-ı mahşûşalarından idi *Hakk te ‘âlā rahmet* ⁽⁴⁾ *eyleye âmîn*. Bu şüretde mühr-ü hümâyün ve vekâlet-i ‘uzmâ hâlen Erzurum vâlisi ⁽⁵⁾ şadr-ı esbak ‘İzzet Paşaya tekrâr teveccüh idüp vuşüllerine kadar kapudan-ı deryâ ⁽⁶⁾ Hasan Paşa kâ’im-makâm naşb olunup kırk elli gün zarfında kapusu halkı-yla Üsküdâr ⁽⁷⁾ Sarâyına vuşül ve ber-mu’tād tertib olunan ziyâfetden sonra şandallarına süvâr ⁽⁸⁾ ve fûrû-ħaşmet vezirâne ile ħuzûr-u lâmi’u’n-nur¹⁸-ı mülükâneye ruĥ-süde ve nâ’il-i iltifât ⁽⁹⁾ olarak samûr mücebü’s-sürûr ile bāb-ı ‘âlîye teşrif buyurup müşārün-ileyh ⁽¹⁰⁾ evşâf-ı ħilm ü ‘iffet ile ma’rûf bir vezir-i âşâf-ı nazir olmağla şadârete şu’udlarından ⁽¹¹⁾ biraz eyyâm mürûr eyledikde bi-ķazâ-i İllâhi te’âlâ ħarîķ-i kebîrün zuhûr-ı ‘azlleri müceb ⁽¹²⁾ olup ancak şadr-ı sâbık-ı müşārün-ileyh muktezâ-yı semiyeye-i kerîme ve ‘âdet-i me’lûfeleri üzere ⁽¹³⁾ i’lâ ve edna ħakkında nevâziş ve ikrâma ve nev-‘ummâ ri’âyet-i ħukûķa mâ’il idi Belğrad ⁽¹⁴⁾ muĥâfazasına ta’yîn olunmaları-yla lede’l-vurûd ecl-i mev’ûd-i-le ‘azm-i semt-i dâr-ı beķā ⁽¹⁵⁾ eylemişlerdür iķtizâ-yı sevķullâhi Rûmili vâlisi-y-ken Mehmed Paşa hazretleri ⁽¹⁶⁾ mesned-i şadârete tebdilen teşrif buyurup henüz ħarîķ-i mezkûr ⁽¹⁷⁾ mundefi’ olmamış-ıdı böyle bi-hengâm-ı müşārün-ileyhün ‘icâleten menzil ile vurûdı ⁽¹⁸⁾ fi’l-aşıl yeñiçeri ocağında zuhûr ve seksan iki senesi Mosķovlu üzerine ⁽¹⁹⁾ vâķi’ seferde ħul-i kethudâlığı ve ba’dehû ağa paşalık ile beyne’l-aķrân mümtâz olup ⁽²⁰⁾ ordu-yı hümâyünün âsitâne-i ‘aliyyeye vurûdunda kâ’im-makâmlık ile gelmiş-ıdı ⁽²¹⁾ bu eşnâda keşret-i ħarîķ sebebi-yle erbâb-ı ħayretten ve hem kendüye fûtûr gelmemiş ⁽²²⁾ bir vezirün vakte göre öyle mesnedde bulunması muĥassenâtdan ve bu idârece dağı ⁽²³⁾ münâsib olup ancak müşārün-ileyhün şadârete teşrifinden bir gün aķdemce ⁽²⁴⁾ tersâne emânetinden kethudâ-yı şadr-ı ‘âlî mansıbına naķl iden Ĥalil

---

¹⁸lâmi’u’n-nur]

Ḥamīd Efendi ⁽²⁵⁾ kār-ı güzār ve umūr-ı devlete vākıf bir zāt olarak ‘aķīb-i ḥarīķde vāķı ‘ā umūr-ı nāsuḡ

[18]

(1) kemā-yenbaġī ḡuṣūṣlarına iķdāmı ve giderek bu sa’y ġayreti müṣārün-ileyh ḡazretleri-yle (2) miyānede istirkāb ŗretini kesb idüp nihāyet vāķi ‘ olan münāfeseleri zamān-ı (3) ķarībde nā’il-i mesned-i ŗadārete netīce virmekle ol maķām-ı celīle teŗrīf (4) eyleyüp ŗadr-ı a’zam-ı sābık ve dīn muḡāfazasına me’mūr ve ta’yīn kılındı (5) ŗadr-ı a’zam Ḥalīl Ḥamīd Paŗa ḡazretleri ŗıġār sinninden berü ḡidemāt-ı devlet-i (6) ‘aliyyede müstaḡdem ve esrār-ı devlete vākıf bir zāt-ı memdūḡu’l-ḡiṣāl olup bā-ḡuṣūṣ (7) āmedcilik ve riyāset ve birķaķ def’a kethudā-yı ŗadr-ı ‘ālī menāṣıbları-yla terfī ‘-i (8) rütbe eylediginden cümleden ziyāde cemī ‘ düvelüḡ aḡvāline vākıf ve cānib-i (9) salṡanat-ı seniyyeyi dā’imā taṣdī ‘den ḡālī olmayan Mosķovlunuḡ ḡarekāt (10) ve evzā ‘nı mū-be-mū ‘arīf olup bu ġā’ilenin bir ḡüsn-ü ŗurete ifrāġı (11) muṡāla ‘asından ķat ‘ā münfekk olmazlar idi vaķtā ki Kırım māddeŗi ŗadāları tekrār (12) meydāna ķıķup ḡudāvendigār-ı sābık merḡūm Sultān Muṡtafāḡān ḡazretlerinüḡ (13) vaķt-i salṡanatlarında ŗadr-ı a’zam Muḡsinzādenüḡ re’y ve ma’rifetleri ile Kāynarcada (14) ‘aķd olunan muṡālaḡa ki Aḡmed Resmī ve Münīb Efendi ma’rifetleri-yle (15) netīce bulmuş mevāddan idüġi ‘aḡd-nāmelerde mezkūr iken ba’zı elfāzuḡ (16) ḡaķīķat ma’nāsını inkār ve isti’āre ma’nāsını terciḡ ve ba’zı maḡalle ķonsolos (17) vaż ‘nı iŗrār ve ber-vech īzāḡ ve bi’l-külliyeye serbesiyyet māddeŗi ne vecihle olur (18) iseolsun ķabūlden imtinā ‘eyledikleri gerek taķrīren ve gerek ŗifāhen ṡarafına (19) virilen ķat ‘ice beyan-nāmede teklifleri olan ḡuṣūṣlar devlet-i ‘aliyyenüḡ ķabūli (20) olduġı ḡāilde baŗķaca iddi ‘ā ve nizāmını istid ‘āidecekleri mevādd-ı āḡardan fāriġ (21) olacaķların īmā ve Rusyalu ilķisi devleti ṡarafından bu maķūle māddeŗerüḡ (22) cevābına muntazır olduġını inhāidüp mes’ūllerine ġöre müsā ‘adeye (23) cevāz ġoŗterilmez ise hemān i ‘lān-ı ḡarbe müte ‘allik def’aten beyān-nāme taķdīm eylemeġe (24) ruḡŗat-ı kāmilesi olduġını daḡı iŗrāb itmiş-idi ve’l-ḡāṣıl nihāyetde naķz-ı (25) ‘aḡdi cānib-i salṡanat-ı seniyyeye isnād idüp bu keyfiyyet-i tamām mulāḡaza

[19]

(1) götürecek mevâdd-ı cesîme olmağla meclis-i vâhidde şöylece karar virilsün (2) diyecek nesneden olmadığından başka fi'l-aşıl dağı Moskovlunun ekâlîm-i Kıyımı (3) ber-takrîb mülkine inzimâm maqşûdı ve bu ahvâl-i cümleñün ma'lûmu olduğundan (4) binâ'en-aleyh def'aten-i istid'âlarına cevâb virilmesi bir emr-i müşkil ve muqtezâ-yı hâle (5) nazarân sefer şadedini hayâl-i hâtıra getürmek dağı muţâla'a-i vakte muvâfiq (6) olduğu müstagnî-i beyân kabîlinden olup esfâr-ı sâbıkdan berü mesned-i vekâlet-i (7) kübrâda bulunan vüzerâ-yı 'izâm hâzerâtı vaqtimüzde bu emr-i düş-vâr vuqu' bulmasun (8) fikri-yle güzârende-i eyyâm eylemişler ise de faqat maşlahatun bir müddet karîn te'hîr olması (9) kaldı zâtında zuhûra gelecek şive-i haq ve irâde-i hikmet muţlak hükümni icrâ (10) eyleyecegi mağall-i iştibâh degüldür netîce-i hâl bu maddelerün evvel ve âhirine vuqufî olan ricâl-i (11) devletden re'isü'l-küttâb-ı sâbık 'Abdü'r-Rezzâk Efendi ve kezâlik Münib Efendi ve Nâ'ilî (12) Paşa birâderi Bekir Beg Efendi bundan muqaddem murahhas ta'yîn ve umûr yirinde ve iktizâsına (13) göre mağall-i âharda Moskovlu ilçisi ile her ne kadar meclis olundu ise de bir (14) fâ'ideyi müceb olmayup hemân ilçi olacağı bir 'anüd pelid olmağla güzêrân (15) eyleyen¹⁹ kelâmını tekrar-be-tekrâr i'ade ve ısrâr eylediği maddelerün sermü cevâbı (16) talebinden fâriğ olmayup ve bir kat dağı mükibb ve muşırr olup bir vecihle kabûle (17) şâyân olmayacağı rütbelerde vaz'-ı ictisâr eylediğinden be-her hâl iskât (18) şüretleri mutaşavver olmadığı ve müşârün-ileyh Efendilerün me'mûriyyetlerinden kaţ'â bir şemere (19) hâşıl olmadığından ol zamân mükâleme gâ'ilesine bir zamân fayşal virilmekle (20) bu def'a ilçinün tekrâr muţâlebeye kalkışması ciheti-yle nâ-çâr şadr-ı a'zam-ı (21) müşârün-ileyhün re'y ve ma'rifetleri-yle cümle 'ulemâ-yı fehm ve ricâl-i erkân-ı devlet (22) ve ocağı ağaları ve sâ'ir iktizâidenler da'vet olunup ber-vech-i tafşîl bir gâ'ilenün (23) evvelinden ilâ-hazihi keyfiyyet ve kemiyyetini ve ilçinün muntazır cevâb olduğını ve bu hâdişât (24) müstağill Kıyım maddesinden 'ibâret idüğünü cümleyle ifâde ve tefhîm ve hüsniyât (25) ve kabhîyâtına dâ'ir etrâfi-yla müzâkere ve nihâyet bu vecihle karar virildi ki

[20]

¹⁹eyleyen] ارایان

(1) Moskovlunun istid'asına müsā'ade olunmak vakt ve hāle nazarān istihsān (2) olunacak meşālīh-i hayriyyeden ise cevāb virelüm yok cihet-i uhrāile mu'āmele (3) olunması münāsib olduğu hālde öylece hareket idelüm ve ba'dehū sefer (4) lāzım olacak esbābuñ tedārikine bakalum diyü hūzzār-ı meclise hitāb olunduğda (5) 'ibādullāh hakkında vakte göre vücūhla bu gā'ilenüñ bu hengāmda def'i (6) derece-i vücūbdadur ve şer-i külliden hayr-ı cüz'ī enfa' olduğu nice delā'il (7) serdi-yle ve be-taḥşış siyāk u sibākḳarīnesi-yle azher olduğundan başka (8) bu taḳdīrce Kırım ahālīsiniñ min-küllī'l-vücūh serbesiyyet üzere olması (9) ve faḳaḳ mesned-i hānda bulunanlara teşrifāt-ı hümāyūn mü'tādı vecihle devlet-i (10) 'aliyyeden irsāli ve nefsi Kırım ve aña tābi' memālik-i sekenesi ve Moskovlu tüccārlarınıñ (11) umūr ve huşūşları kemā fi's-sābık hān tarafından rū'yet olunması ve aña teferru' (12) iden mevādd-ı 'adideyi mübeyyin şurūḳ derci-yle iḳtizā ve icrāsınıñ tanzimine ḳarār (13) virilüp lakin bu şurū' olunan hālet bir emr-i nā-ma'ḳūl gibi olup 'inde'n-nās (14) ḳabūl-i 'āmmе olmadığı meczūm ve bu keyfiyyet bi'z-zarūre iḳtizā-yı vakte göre icāb (15) eylemiş māddeden neş'et eylediği ma'lūm olup ve bi'l-külliyeye müsterih olunarak emniyyet (16) hāşıl olmayacağı her ne ḳadar zāhir ise de ol vakt re'isū'l-küttāb bulunan 'Abdī (17) Efendi yegeni Hācı Muştafā Efendi cümleñ hūsn-ü zann eylediği bir pīr-i mübārek olup (18) muḳteżā-yı me'mūriyyeti her ne ḳadar düvel maşlahatı ol manşibuñ umūr-u maḥşūşasından (19) isede tekmīl-i sened ve tecdid-i 'ahd-nāme olacak günlerde şūver ve ma'nevī temennī-i (20) mevt idüp ve dergāh-ı icābet-penāh refi'u'ş-şān āleyhde²⁰ du'āsı ḳabūl ve birkaç gün (21) mürūrunda bi-hikmetillāhi nā-mizāc olup 'āzim-i dār-ı beḳā ve müteveccih-i semt-i 'uḳbā (22) oldılar zātında aştāb-ı leylden ve seyr-i sülūk ricālinden 'azizü'l-ḳavm bir zāt idi (23) *Hāḳḳ te'ālā rūḥunı taḳdīs eyleye āmīn* münḫal olan re'isū'l-küttāb manşıbı (24) defter-dār-ı sābık Seyyid Feyzullāh Efendiye tevcih ve işbu tafşil olunan (25) maşlahatuñ imzā ve tekmīli māddesi Efendi-i müşārün-ileyhüñ vaktine teşādūf

[21]

(1)idüp ol ḥidmete ibtidā-yı emrde mübāşeretleri müyesser olmuşdur ammā el-hāletü hazīhi (2) bu netice bulan huşūşātuñ bu ḳalıba ifrāğına şadr-ı a'zam ḥazretleri bu

²⁰ aleyh]āleyh

derece ⁽³⁾ sa'y ve ğayreti ve tanzīm ve tesviyeye dā'ir iqdām ve ihtimāmı bir vakit devlet-i 'aliyyeyi ⁽⁴⁾ meşākk-ı seferden vāreste kılmakniyeti-yle bir hizmet eyledüm fikri-yle olup lakin ⁽⁵⁾ ve rāy perde-i esrārda nev-be-nev zuhūra gelecek hālātuñ bi'l-külliyeye men' ve def'i vüs' ⁽⁶⁾ ins ü beşerden hāric oldığı ednā i'māl fikri-yle müberhendür (el-'abd bedirü'l-każā ⁽⁷⁾ yazhaku) me'alince każā yokdur be-herhāl vaktine merhūn olarakzuhūra gelecek ⁽⁸⁾ hüküm-ü ezeliyye ve müşeyyed lemyezlīye teğayyür kesb eylemeyecegi muhtāc-ı ta'rīf degüldür bina-ber-in ⁽⁹⁾ şüret-i hālde Moskovlu ğā'ilesi def' oldı diyü külliyyen i'timād cā'iz olmayup ⁽¹⁰⁾ elbette hāzm-i ihtiyāta kemāl-i mertebeye ri'āyet lāzımeden olduğından Rūmilinüñ ⁽¹¹⁾ ba'zı mahallerine zahire cem'i ve kılā'-ihākānīlere mühimmāt irsāli elzem olup ⁽¹²⁾ mukaddemā iş'ār olunageldügi mu'tala'aya göre Nemçelünüñ elbette muğāyir me'mül ⁽¹³⁾ harekātı muhtemel olduğına binā'en ol tarafuñ dañı oldıkça tedāriki muktezā olmağla ⁽¹⁴⁾ müşārün-ileyhüñ kemāl-i sa'y ve himmeti-yle Sofya ve Vidin cāniblerine külliyyetlü zehā'ir cem'ine ⁽¹⁵⁾ mübāşeret ve bundan başka İsmā'il ser-'askerimeşellü Sofya cānibine bir ser-'asker ⁽¹⁶⁾ naşb ve ta'yini lā-büdde olmağla vezir-i mükerrrem sa'ādetlü Ağrıbozlu Mehmed Paşa bu huşuş ⁽¹⁷⁾ için intiḥāb ve mükemmel kapısı halkı-yla gelüp umūr-u ser-'askeriyye ve ol havāliye ⁽¹⁸⁾ dā'ir lāzımu'r-rü'yet olan hidemāt-ı 'abdiyye kıyām eylemesi huşuşına irāde-i seniyye ⁽¹⁹⁾ ta'alluğ eylediginden başka zikri sebkat eyledigi üzere ser-hüdāt-ı şāhānenüñ ⁽²⁰⁾ mühimmātı ve sā'ir mālzemeleri ne ise 'acāleten ve müsāra'aten işāl ve irsāllerine ⁽²¹⁾ kemā-yenbağī şarf-ı mütedevvir(?) olunup bu vecihle şadr-ı a'zam-ı müşārün-ileyhüñ gice ⁽²²⁾ ve gündüz iqdām ve ihtimām-ı tamām vakte göre vācib menzilesinde olduğı ⁽²³⁾ müstağni-i'ani'l-beyāndur bu ešnāda iktizā-ı irāde-i sābık-ı müşārün-ileyh mesned-i ⁽²⁴⁾ şadāretden 'azl ve Özi muhāfızı olan vezir-i mükerrrem hāzinedār 'Alī Paşa ⁽²⁵⁾ nā'il-i merātib mesned-i şadāret-i 'uzemā olup müşārün-ileyh umūr-u ser-hüdāta

[22]

(1) vākıf ve seksan iki seferinde Özi Kāl'asında müddet-i vāfire muhāşara çekmiş (2) ve düşman karşusunda işbāt-ı vücūd eylemiş erbāb-ı şecā'at ve aşhāb-ı (3) ğayretten mesbūku'l-hādeme emek-dār bir vezir olup öteden berü sebkat idüp (4) hizmetine

mükâfât bu vecihle taltîfine belli olmağla şadr-ı sâbık müşârün-ileyh ⁽⁵⁾ Geliboluya nefi ile biraz vakıtden sonra şehiden vefât eylemişdür. Fi-hadd-i zâta ⁽⁶⁾ ikdâm ve ihtimâmı ve her vecihle zühûra gelen hîdmet-i maħall-i inkâr olmayup halefleri ⁽⁷⁾ ‘Alî Paşa daħı o uşûle ri‘âyet-i bezl-i mâ-ħaşal-i kudret iderek gerek mühimmât ⁽⁸⁾ ve gerek ‘asker mâddelerinde tecvîz-i kuşûr eylemeyüp ammâ şive-i qadr hâlâ More ⁽⁹⁾ muħaşşılı olan Cezâyirli kapudan-i derya hazînedârlığı ba‘dehû kapu ⁽¹⁰⁾ ketħudâlığından nâ‘il-i vezâret ile qadri terfî‘ kılınan Yûsuf Paşa hazretlerine ⁽¹¹⁾ mühr-ü hümâyûnu teveccüh idüp Moreden der-‘aliyyeye vurûdı isti‘câl ve ⁽¹²⁾ müşârün-ileyh kapudan Paşa hazretleri kâ‘im-makâm naşb olunup lede‘l-vuşûl ⁽¹³⁾ biraz eyyâm-ı arası geçdikden sonra Moskovlu aralıkda arz-i islâmiyyeye cäsûslar ⁽¹⁴⁾ sevki-yle muhârebe şadedini neşr ve bu havâdiş etrâfdan pey-der-pey devlet-i ‘aliyyeye ⁽¹⁵⁾ tevâtür eylemekde olup ve bundan aqdem Kırimuñ ahvâli ve serbesiyyet i‘lân zımnında ⁽¹⁶⁾ teşrîfât-ı hümâyûn irsâl olunduğınuñ zikri sebkat eylemişdi. Her naşılta ⁽¹⁷⁾ Kırimda hân olduğına binâ‘en ol havâlîde kâ‘in yokdur. ‘İbâdullâha teselliyât ⁽¹⁸⁾ ve emniyyet dergâh iken bu eşnâda ahâlî-i merķūmeyi kendü idârelerine havâle ile ⁽¹⁹⁾ maħall-i âhara ve yâhūd nefsi Kırimda ikâmete muhayyer idüp ekserisi evlâd ve ‘iyâli-yle ⁽²⁰⁾ ve imkânî derece emvâl ve eşyâlarını alup (Şogūcaq) ve (Anâpa) ve (baħr-i Siyâh) ⁽²¹⁾ taraflarına ve kimisi maħall-i kadimlerinde bi‘z-zarūr ikâmete mecbūr olup bu keyfiyyet ⁽²²⁾ cümleye müceb-i istiğrâb olmağla derûnuda muzmer olageldüğü uşûle göre ⁽²³⁾ dostlığı²¹ adâvete tebdîl ve icrâsına karîb oldıkda ta‘cîl gösterecekleri ⁽²⁴⁾ ma‘lûm ve ber-vech-i taṭvîl-i zikri sebkat iden Kırimda muķim olan Şâhîn Girây ⁽²⁵⁾ def‘aten arâzi-i islâmiyyeye geçmesi meczûm olduğından biraz vakit güzerân

[23]

⁽¹⁾eyledikde tıbķ melhūz olduğı siyâķ üzere ilçinūñ takrîren ifâdesi ⁽²⁾ şū vecihledür ki çünki ibtidâhân-ı mûmâ-ileyhūñ naşbı devlet-i ‘aliyye ma‘rifeti-yle ⁽³⁾ ve ahâlî ittifâkı-yla nizâm virilüp serbesiyyet mâddesinde tekevvün iden kıl u kâl ⁽⁴⁾ ve zühūr iden münâza‘a-i ahvâl muṭlaq hân-ı mûmâ-ileyhūñ müddet-i ikâmetinde bi‘l-âhara ⁽⁵⁾ etvâr-ı ğayr-i lâyiķaya zâhib olur mulâhazası-yla cânib-i devlet-i ‘aliyyeye olan ⁽⁶⁾

²¹dostlığı] dostığı

ri'āyete binā'en ahālī-i Kırimuñ istid'alarına ittibā'en Rūmili tarafına 'ubūrine (7) mesāğ ve ruḥşat bu cihetden lâzım gelmiş-idi. Bunda olan muṭāla'a budur ki (8) hem civāriyyetümüz ḥasebi-yle zuhūra gelecek fesād tarafumuz isnād olunur ise (9) ri'āyetümüz münāfi görünür diyerek bī-'ār-ı vaḥiyle kār-ı ilçinüñ böyle taḳrīr-i taḳdīmi (10) ḫāḳ-ı zarūrīyi icāb eylemişdür. Bu Moskovlunuñ cemī' kelāmları kendünden (11) 'ibāret ve her ne kadar devletçe bir māddeye fayşal virilse daḫı nihāyetde (12) ḫicāb eylememek Rusyalunuñ 'ādet-i me'lūfesi olup meclisde (13) su'āle maḥall geldikde falān māddeye şu şüretle ḳarār virilmiş-idi (14) şimdi muḫālif vādiler anlaşılır dimek lâzım gelse ḳat'ā i'tizār (15) eylemeyerek belli ol zamān maşlahatumuzuñ iktizāsı ḳabūli münāsib idi. Ammā (16) soñradan devletümüze yarar maşlahatına rağbet olundı cemī' düvel arasında cārī (17) ve mu'teberdür dimelerinde zerre kadar şıḳlet çekmezler ve her ne kadar muḳābele olunsa (18) teslīm eylemezler binā'en 'aleyh ḫān māddesinden daḫı aşıl murādları iki şıḳḳdan (19) 'ibāret olup şıḳḳ-ı evveli çünki ḫān-ı mūmā-ileyhüñ ḫāḳında vāḳi' ḡayr-i vāḳi' (20) bir eyyāmdan berü tekevvün iden beyne'n-nās ḫavādişāt ḥasebi-yle bu ḫān-ı devlet-i 'aliyye (21) tarafından kimesnenüñ iltizāmında degüldür diyü etrāfa i'lān ve hem daḫı işte (22) ḫānı devlet-i 'aliyye 'azl eylemişdür ve Rūmilinde bir maḥalle iskān itdürecedür (23) fi-māba'd ḫānlık merfū'dur ve şıḳḳ-ı şānī bi'l-küllīyye Kırim iḳlīmünüñ nizām-ı (24) mülkiyyesi bize müfevvezdür ve tā'ife-i Tatara cānib-i devlet-i islāmiyyeden zābıta (25) lâzım olmayup kendü rızaları ile muḳīm olacaklardur ve tüccār tā'ifesiñ

[24]

(1) umūr-u şer'iyeye ve aḫzu i'tāları ḫuşūşlarında vechen min-e'l-vücūh māni' (2) ve müzāḫim yokdur dimek içün olup aşıl ahālī-i sekeneye gereği gibi (3) ye's virmek ve devlet-i 'aliyye ḫāḳikat bu iḳlīm-i mezkūrı Moskovlu tarafına (4) hey'et-i aşliyesi-yle terk eylemiş diyü i'tikād itdürerek ba'dehū herkesüñ ḫāl ve şānına (5) göre emniyyet ve te'lifleri-çün oldığı mu-be-mu ma'lūm-ı 'ālemiyān olup bu ḫāl-i (6) 'acibe bu şürete reside olduğundan sālifü'z-zıkr Şāḫin Girāy ḫān daḫı (7) nehr-i Tınayı mürür eylediği ḫaberi vāşıl olduğda bi'z-zarüre dergāh-ı 'ālī ḳapucı (8) başlarından Meḫmed 'Alī Ağa mübāşir ta'yin ve Rodos ceziresine vurūdunda ve eşnā-yı (9) rāhda levāzım-ı rāhiyyesine baḳılarak hezār iṭmīnān ḫāşıl idecek nevāzişlice (10) taḫrīrāt irsāli-yle

te'lif olunarak cezire-i mezkûreye lede'l-vurûd kazı-i belde ⁽¹¹⁾ bulunan Vehbî Efendinin sa'î ve ikdâmı-yla şudûr iden emr-i 'aliyyenüñ infâzına ⁽¹²⁾ binâ'en fevti haberi vurûd idüp bu tekevvün iden münâza'anuñ külliyyen bâ'ışı hân-ı ⁽¹³⁾ mûmâ-ileyh olduğundan şüret-i zâhirde her ne kadar gâ' ile ber-ıaraf oldu zann ⁽¹⁴⁾ olundu ise de be-her hâl Karadeniz havâlisinüñ emr-i muhâfazası vâcib menzilesinde ⁽¹⁵⁾ olduğundan dergâh-ı 'âlî kapucibaşlarından sâbıkân sipâhiler ağası Bekir Beg ⁽¹⁶⁾ Efendi mücerreb ve kâr-ı âşinâ bir pîr-i muhterem olmağla rütbe-i 'aliyye-i vezâret ile kadr-i şânı ⁽¹⁷⁾ terfî' ve Bahr-i Siyâh kapudanlığı 'uhde-i vezîrânelerine tahmîl ve ma'iyet müşârün-ileyhe ⁽¹⁸⁾ kapudane beg dağı bā-emr-i 'âlî me'mûr ve iktizâsına göre sefâ'in-i hümâyün ta'yîn ⁽¹⁹⁾ ve şavb-ı maşşûde irsâl ve sevâhil-i merkûmeyi keyd u mekr düşmandan muhâfaza ⁽²⁰⁾ ve muhârese ve icâb eylediği hâlde mukâbele eylemeleri tenbîh olunmuş olup ancak ⁽²¹⁾ (küşâd-ı gönçe-i dil kaldı bir bahâra dağı) fehvâsınca her bir idâre-i ma'îlûb ⁽²²⁾ kadr-i eltâf-i ileyhiyyeye menû' olageldüğü vâreste-i kayd ve beyân ve bu şürette ⁽²³⁾ dil-hâh üzere maşşûd hâşıl olmadığı 'ayân ve mevsim-i deryâ güzerân eylemezden ⁽²⁴⁾ muqaddemce der-'aliyyeye 'avdetleri fermân buyurıldı sâlifü'l-beyân kapudan ⁽²⁵⁾ begün ba'zı tekellüsâlâne hareketi istinâdı-yla birkaç gün habs ve tertîb

[25]

(1) cezâsı irâde olunmağla o yüzden rahmet-i Hakkâ vâşıl olmuşdur (2) emîr-i merkûmunuñ fenn-i deryâda mahâreti ve 'ilm-i hendesede ve sâ'ir ma'ârifte âşinâlığı (3) derece-i tahkîka resîde olup zümre-i şühedâya iltihâka ta'cîl (4) kılınmışdur *rahmetullâhi 'aleyh* bâlâda derc ve beyân oluna gelen minvâl (5) üzere Moskovlunun 'adâvet-i memâlik-i islâmiyyeye gün be gün zâhir olmağ (6) mülâbesesi-yle müte'âkıben meclis ma'zba'aları huzûr-u mekârim-i mevfûr-u hazret-i (7) şâhâneye 'arz ve taqdîm olunduğda be-herhâl meşâgil-i seferiyye lâzım geleceği (8) terkîm olunup bu hâdisâtun 'avn ve 'inâyet-i şamedânî ile ümmet-i Muhammed üzerinden def' (9) ve ref'i-yle sâye-i saltanatlarında âsûde hâl olunmağlık min-küllî'l-vücûh e'azze me'tâlib-i (10) mülûkâne idüğü bedîhiyetden olup lakin iklim-i mezkûr Moskovlu zabıtına (11) geçüp Akdeniz sevâhiline külliyyetlü donanma tertîbi ve hilâf-ı dostluğ nakz-ı 'ahdi (12) müstelzim harekâta mübâşeret eyleyeceği rütbe-i tevâtüre

reside olduğundan der-‘aliyyede ⁽¹³⁾ ilçiden meclisde bu tedārikātuñ hikmetinden vaqt vaqt münāsebet geldikce ⁽¹⁴⁾ su‘āl şadedinde olunduğca muhāfaza-i mülk içündür bir ğayr-i mulāhaza yokdur ⁽¹⁵⁾ ma‘lūmātum kadarını ifāde iderüm diyü başı örtülü cevāblar ile ref‘-i meclis ⁽¹⁶⁾ ve ba‘zen dağı devletüme tahrir eylemedikce takrir ve beyān idemem. Kaldı ki birkaç sene ⁽¹⁷⁾ muqaddem İsmā‘il ve Şofya cāniblerine külliyyetlü ‘asker ile bir vezir ta‘yın olunmuş-iken ⁽¹⁸⁾ ol zamān su‘āl olunduğda ahvāl-i mülkiyye ve bā-ħuşşer-haddlerüñ ihtilāli ⁽¹⁹⁾ hasebi-yle bu tekellüfāt icāb eylemişdür diyü cevāb eyledüñüz ve el-ħāletü hazīhi ⁽²⁰⁾ Moskovlu donanması egerçi dā‘imāhāzır olup bu def‘a ancak Akdeniz sevāhilini ⁽²¹⁾ ve Kırım ve Özi taraflarını muhāfaza kayd-yla olduğu ve Kırım tüccārlarınun āsitāne-i ⁽²²⁾ sa‘ādete āmed-şüdlarına bir māni‘ olmadığından ekseriya Karadenizüñ havādişi şuyū‘ ⁽²³⁾ bulur ve benüm anladuğum devlet-i ‘aliyyenüñ āhari bir mu‘āmelesi zuhūra gelmedikce ⁽²⁴⁾ Rusya devletinüñ dağı bir günāhareketi ‘aqluma gelmez ve birkaç meclis ilçisinüñ ⁽²⁵⁾ bu cevābları tamām mahall-i mutāla‘a idecek nesneden olup re‘isü‘l-küttāb

[26]

(1) Süleymān Feyzi Efendi der-ħāl şu vecihle muqābele-i cevāba āğāz eylemişdür ki:
(2) Ey ilçi beg! İbtidā birkaç sene muqaddem bağıteten Hotin ve Bender qarşularına bī-hengām ⁽³⁾ külliyyetlü ‘askerüñüz ile birkaç cenerālünüz geldi aña binā‘en vākı‘ā iki tarafa ⁽⁴⁾ ser ‘askerler ta‘yın olup hattā maızbaçalarda muharrer olduğu vecihle Nemçelü ile ⁽⁵⁾ müttefik olduğunuz ve Eflāk ve Boğdān memleketlerine birer konsolos naşbı kaydına ⁽⁶⁾ düşdiğünüzden bi-ħasebi‘l-vaqt Şofya ser ‘askerī naşbı bu māddele için idi ⁽⁷⁾ şāniyen Akdeniz muhāfazasından murād Kırım iklimi ise şurūt-ı mu‘tebere ile ⁽⁸⁾ serbesiyyet üzere olduğundan başka eşnā-yı muhārebe tarafuñuza geçmiş bir mahallden ⁽⁹⁾ olmadığından ba‘zı ‘arızāt ile ahālī-i Kırımın ittifākı ile fayşal virilmiş ⁽¹⁰⁾ olduğundan muhāfazası ħuşşı sizden lāzım gelmeyeceği ‘ālemlerüñ ma‘lūmudur ⁽¹¹⁾ ve şālişen arāzi-i mezkūriye bir ğayrı devletüñ kurbiyeti yokdur ve bir taraftan ⁽¹²⁾ ‘asker cem‘ine zāhiren bir sebep ‘aqla gelmez bu su‘allere devletçe cevāb ⁽¹³⁾ maţlūb olunacağı sebkāt iden meclisde ber-vech-i tafşil zikri mürür ⁽¹⁴⁾ eylediğinden mā‘adā maızbaçalarda dağı muharrer olduğu ma‘lūmuñuzdur ⁽¹⁵⁾ ve‘l-ħāşıl bizüm sa‘y ve ğayretimüz ve sizüñ dağı fikriñüz iki devletüñ beyninde

bu maqūle ⁽¹⁶⁾ ‘arızātuñ def‘i-yle nā-keyd dostluğa iqdām münfehim olur didikde hemān ⁽¹⁷⁾ ilç-i mesfūr dahı belli beynümüzde böyledür lakin taṭvīl-i kelāma ⁽¹⁸⁾ bu meclisde hācet yoqdur çünki devlet-i ‘aliyye bizden cevāb talebindedir ⁽¹⁹⁾ altmış bir güne kadar her māddenün teferru‘atı-yla cevābları getürdilüp taqdim iderüm ⁽²⁰⁾ diyü ta‘ahhüd şüretini ifāde idüp bu vecihle meclise hitām virildi. Lakin ⁽²¹⁾ bu gelecek cevābları ne şüretde taḥrīr olunacağı ma‘lūm olduğından iş ⁽²²⁾ yolundan çıkacağı etrāfı-yla zāhir ise de ol meclisde muqābele-i cevāb ⁽²³⁾ her ne kadar mümkün ise de ilçinün huşūneti hasebi-yle meclis-i āhara ta‘līk ile ⁽²⁴⁾ iktifā olunup ve’l-hāşıl işbu meclisün keyfiyyetini ifāde lāzım gelmekle nihāyet ⁽²⁵⁾ meclis neye karar vermiş ise devletlü şadr-ı a‘zam ve semāhatlü şeyhü’l-islām

[27]

(1) Müftizāde Aḥmed Efendi hāzerātı ve kuzāt ‘askere ve sā’irlerine zikri sebkat ⁽²⁾ eylediği minvāl üzere ifāde ile yevm-i merkūma kadar haberi tevārüd ideceği ⁽³⁾ ve neticesi neye müncerr olacağı ve ilç-i merkūmun kemāl-i hıyānetden cevāb ⁽⁴⁾ gelmesine ta‘līk eylemesi ve yevm-i mezkūr tamāmında ne mu‘āmele ideceği meczūm oldu ⁽⁵⁾ vaqtāki vaqt-i merkūm nihāyet buldukda kangı vaqit mükālemeye şürü‘ idelüm diyü ⁽⁶⁾ Re’īs Efendi tarafından Moskovlu tercümānına söylendikce on gün miqdārı ⁽⁷⁾ geçüp bugün ilçinün postası çıkacak şöyle olacak diyerekden ⁽⁸⁾ haberini imrār ve mütāla‘a olunan etvārı nev-be-nev zāhir ve gelen cevāb ⁽⁹⁾ ne şüretde olduğu münfehim olmuş ise de nihāyet Ayineli Kavāk Sarāyında ⁽¹⁰⁾ bir def‘a dahı olacak mükālemenin bir hafı maḥallden rü’yeti ve ilç-i ile olan ⁽¹¹⁾ mükāleme ve münākaşa ve mesfūruñ evzā‘nı ve bunca eyyām vāki‘ olan münāza‘a ⁽¹²⁾ bir nesneyi müfid olmadığı ve be-her hāl sefer gā’ilesi iktizā ideceği mülābesesi-yle ⁽¹³⁾ zāt-ı mülūkāne bā-nefs Ayineli Kavāk Sarāyına teşrif ve meclise taḥşil-i vuḳūf ⁽¹⁴⁾ buyurmaları każiyyesinden ‘ibāret olup lakin bu huşūşmulāhaza olursa ⁽¹⁵⁾ pek de bir taḥsīn olunacak bir nesneden olmayacağı zāhir ve ilçinün ma‘lūmu ⁽¹⁶⁾ olduğu gibi evzā‘ nāyiha ile meclise hitām virileceği bāhir iken ‘aqla ⁽¹⁷⁾ şu şüret gelür ki çünki Rusyalunün bir müddetden berü etvār-ı mu-be-mu meczūm ⁽¹⁸⁾ ve sefer gā’ilesi ve zuhūr-ile mesned-i ‘ulyāya devr-i zamān münāsebeti-yle kesb-i merātib ⁽¹⁹⁾ olageldüğünden cenāb-ı hilāfet-penāhünün bulunmaları-yla elbette mizāc-ı

hümâyünlarına ⁽²⁰⁾ kelâl ‘arız olacağı ve sefer olunmaklık icâb eyledikde merâma vâşıl ⁽²¹⁾ ve ol vecihle maḳṣūd ḥâşıl olmasına zâhiren bir muḳaddemât için olduğu ⁽²²⁾ i‘mâl-i fikr ile ma‘lûm idi lâ-cürm ol gün taşmîm olageldüğü vecihle ⁽²³⁾ sarây-ı merḳûmda meclisde re’îsü’l-küttâb Süleymân Feyzî Efendi tarafından ⁽²⁴⁾ mu‘âmele-i dostâne ve inhâ-yı meveddet iblâğı-yla istifsar hâtırdan sonra ⁽²⁵⁾ gelecek cevâblara dâ’ir su’âllere mübâşeret olunduğda ilçi-i mesfûr gūyâ

[28]

(1) bu ḳaḳıyyelerden tecâhül ve henüz istimâ‘ı olmuş gibi teğâfûl iderek bir müddet ⁽²⁾ sükût ile Efendi-i mûmâ-ileyh kelâmını tekmîl eyledikde ilçi bu vecihle ⁽³⁾ söze başlayup bundan aḳdem vâḳi‘ olan meclisde bunlara cevâb ⁽⁴⁾ virilecek idi. Ammâ devletimize taḫrîr idelüm ta‘cîl olunmasun didüm. Vâḳı‘â ⁽⁵⁾ cevâbları geldi ben devlet-i ‘aliyyenüñ ikrâmını gördüğümünden miyânede dostluḳ ⁽⁶⁾ şebât bulsun diyü isterüm aña binâ’ en ol vaḳit gelecek cevâblaruñ me’alini ⁽⁷⁾ ketm eylemiş idüm şimdi söylemek icâb eyledi. Mosḳovlu devleti ⁽⁸⁾ bi’d-def‘âat taḳrîr ve beyân eyledi ki Ḳırım iklimi sekenesinin serbesiyyet üzere ⁽⁹⁾ olması-yla bundan böyle devletümüze ittikâ ideceklerdür ya’nî bilâ-cebr ḥüsn-i rızâları-yla ⁽¹⁰⁾ imparâtor devletini isterler. Ve bundan mâ‘adâ Aḳdenizüñ mâddesine gelemüm ez-ḳadîm ⁽¹¹⁾ ḳâ‘idemüz üzere donanmamuzuñ bir ân techîz ve tekmîlinden ḥâlî olunmaz. Bunun ⁽¹²⁾ böyle olması-yla devlet-i ‘Osmâniyeye ‘adâvet lâzım gelmez ve muḳaddemâ beyân eylemişdüm ki ⁽¹³⁾ imparâtorum tarafından teklîf olunacak mevâdd-ı ‘adideden fâriğ olup ammâ şu Ḳırım ⁽¹⁴⁾ mâddesi ḥâlî üzere terk olunmasına mevḳûfdur. Zirâ ba‘zı maḫallerinde tüccârumuz ⁽¹⁵⁾ olduğundan birer ḳonsoles ve limân ve bir mu‘teberce bir de âyîn ‘İsâ için kilîsâ ⁽¹⁶⁾ binâsı birkaç meclisdür ifâde olunmuş-ıdı. Ammâ bu ta‘dâd olunan şeylere ⁽¹⁷⁾ müsâ‘ade olunmadığı ma‘lûm bi’l-âḫire Ḳırım mâddesinüñ *min-küllî’l-vücûh* ⁽¹⁸⁾ aḫvâl-i mülkiyyesine kemâ-yenbağı taşarrufuna münḫaşır olacağı muḳaddem ve ⁽¹⁹⁾ mu‘aḫḫar tevârüd iden kâğıtlarda taṣrîhidildiginden bu meclisden ⁽²⁰⁾ mâ‘adâ müzâkereye ḫâcet yokdur diyü ḫatm-i kelâm eyledi ⁽²¹⁾ müşârün-ileyh Re’îs Efendi ilçinüñ bu mu‘âmelesinden bir miḳdâr sükût ⁽²²⁾ şüretini gösterüp ilçi-i merḳûm evvelki meclislerden ziyâdece ḫuşûnet ⁽²³⁾ ile cevâb virdiginden ve müşârün-ileyh Re’îs Efendi daḫı muḳâbele eylemekde ⁽²⁴⁾ olmağla güzerân iden meclislere

maķis olmadıđı ĥasebi-yle ĥāzır bi'l-meclis ⁽²⁵⁾ beglikçi-i dīvān-ı hūmāyūn Meĥmed Rāşid Efendi hemān cevāba Őu vecihle Őurū

[29]

(1) eyleyüp İlçi Beg cenābları devlet-i 'aliyyenūĥ dostu olduđıĥuzdan devletūĥuzden
(2) murahĥaŐ olduđıĥuza ĥazı olundu. Bunca eyyāmdur ĥaber gelmesine menūtdur
diyü ⁽³⁾ nāfile intizāruĥ bir Őemeresi olmadı. Bu mādelerūĥ terakķub olunan
cevābları ⁽⁴⁾ bu degül idi bu meclisūmüz baŐka oldu. Ćünkü ruĥŐat-ı kāmileyüz ⁽⁵⁾ var
imiŐ devletūĥ beyninde bu maķūle mevādd-ı cesīmeyi ketm bir mūnāsib Őey olmayup
(6) bundan aķdem gūzerān iden mecālis tarafından devletçe intizār olunan cevāblar ⁽⁷⁾
böyle gelmeli degül idi. Bu taķdīrce sizūĥ kelāmuĥuzda bu vecihle tenāķuŐ ⁽⁸⁾ vāķi'
olmađla tamām maĥall-i te'emmūddur bu daĥı māni' degül zirā Avrupa devletinde ⁽⁹⁾
ez-ķadīm bunlar 'ādetdür siz de teslim idersūĥuz. Gelelüm imparātor cenābları ⁽¹⁰⁾ bu
ĥuŐuŐlara siz dostumuzu murahĥaŐeylemiŐ peka'lā muķaddem ki mūkālemelerde
ķaťā ⁽¹¹⁾ ifāde olunmayup ruĥŐatum mertebesini beyānda ķuŐūr eylemedüm dinilmiŐ-
idi ⁽¹²⁾ ve bizlerūĥ bir yire gelüp cem' olmazdan maķŐūd iki devletūĥ beyninde
bilā' özür ķabūl ⁽¹³⁾ olunacaķ mevādduĥ tanzīm ve tesviyesi-yle te'yīd dostluķ iĥündür
ve ķaldı ki ⁽¹⁴⁾ devlet-i 'aliyyenūĥ ĥilāf-ı Őurūt-u idāreye ibtidār ve irtikābı olmadıđı
⁽¹⁵⁾ yegān bildiđiĥuz mevāddandur tekrāra ĥācet yoķdur. Dā'imā mu'teber ve merĥūb
⁽¹⁶⁾ 'uhūd ve Őurūta ri'āyetde tecvīz tesāmūĥ olunmayarak viķāyesine ihtimām
olunmaķdadur ⁽¹⁷⁾ ve 'adem-i ķabūli āŐikār olunan teklīfāt daĥı 'aķla gelmez. Egerçi
muĥāfaza-i ⁽¹⁸⁾ mūlk iĥün olduđı ifādeĥuzden ma'lūm olup bu taķdīrce devlet-i
'aliyyenūĥ ⁽¹⁹⁾ daĥı gerek Akdeĥiz ve gerek Karadeĥiz sāĥillerine mūkemmel
donanması ĥıķmasında ⁽²⁰⁾ ķaťā maĥzūr yoķdur ve Kıyım iķlīmīnūĥ külliyyen istīlāsı
ve Őurūt ve 'uhūdūĥ ⁽²¹⁾ feshi ķaťā tecvīz olunmayacađı ve Kaynarca muŐālahasınūĥ
mevādd-ı mu'tenāsından ⁽²²⁾ olduđından keyfiyyet maźbaçalarda mezkūr ve tarafından
merĥūb ve mu'teberdur ⁽²³⁾ ve iŐbu taķrīr ve ifādelerymüzden imparātor cenābları
size egerçi virdikleri ⁽²⁴⁾ ruĥŐat-ı kāmileyeye binā'en sizūĥ mu'terif olacađıĥuz
mevādduĥ meclis-i āĥire tevķīfi ⁽²⁵⁾ lāzım gelmez ve bundan başka beyne'd-düvel
ķabūli cā'iz olan Őerā'itūĥ zerreķadar

[30]

(1)hılāf-ı esbāb taraf-ı imparātoriden dađı me'mūl olunmaz hemān ma'lūmāt (2) ve mulāhazaıuzı irād eylemeıuz mūnāsıbdūr ve bundan kaı'-ı nazār tarafından i'tımad (3) olunan bir devletūı mutavassıtılıđı cā'iz gōrölür ise bu maıūle meşālih-i hayriyyede (4) vuıū'ı sebıat eylemiş huşūşdan olmađla 'uhdeıuze muıhavveldūr. Gerek bizler (5) ve gerek sizlerūı böyle 'azımu'l-ıktıdār iki devleti işinde bulunmamuz ne derecelerde (6) müceb-i iftiıār idüđi maıhall-i inkār degöldür diyü Efendi-i mūmā-ileyh hutm-i kelām (7) eylemekle ilııi-i mesfūr dađı řu zemīn ile cevāba bařlayup muıaddem ve mu'ahıar (8) üzerimize lāzım olduđı huşūşatları ta'dād eyledüm ve donanma māddelelerinde (9) iki taraıdan vākı'ā mulāhaza yokdur ve Kıırım māddezinūı aıvālinden (10) azar olunmak ve bā-huşūş tavassutıkabölüne Moskovlu devleti i'tıbār (11) eylemeyeceđi ĩasebi-yle andan dađı bi'l-küllıyyefarıđ olunmak ve bu mükālememiz bundan (12) böyle olacak müzākeremiz sıyāk-ı mezkūrden kaı'āziyāde ve noıřān (13) olmadıđından devletümüz taraına birıaç gün içinde mu'tād²² olduđı vecihle kırır? (14) çıkarmak muşammem olmađla bir müddet meclis tevııf olunsun. Zirāumūr-ı (15) maıřūşamuz olmađla rü'yeti lāzım gelmişdür diyü kaı'-ı kelām itmekle bu meclis (16) dört sā'at mııdārı mūrūr eyleyup hulāşa-i me'al kaı'ān bir nesneyi müceb (17) olmayup hemān izā'a-i vaıitden ğayrı bir şey ĩaşıll olmadı ve ilıinūı huşūneti (18) zāhir olup nihāyetinde bir daha gelemeyeceđini dađı tařrıı eyledi cānib-i hılāfet-penāhınuı (19) zıkrı sebıat eylediđi üzere cümlesine itıılā' mülūkāneleri muııid ve řāmil (20) olup mübārek tab'-ı kerāmet baıřā-yı řafvet nihādlarına kelāl ĩaşıll olması-yla sarāy-ı (21) mezkūrden tođrıca ĩazret-i Hālidūı türbe-i řerıflerine ve andan kūtbu'l- (22) 'ārifeyn ğavřū's-sālikeyn Kāřđarı 'Abdullāh²³ Efendi tekkesinde řeyıū'ş-şuyūıū'l- (23) kāmıl 'İsā Efendi ĩazretlerinūı ziyāretlerine teřrıf ve muıtezā-yı (24) i'tııād-ı hulūş i'tıyādları üzere ta'bir ve tensııki²⁴ müzākeresinden kesb-i rūıānı (25) ve zevıı-i vicdānı ĩaşıll iderek inřırāı-ı derūn ve inbisāt-ı meşıūn ile

[31]

²²mu'tād [معتا]

²³'Abdullāh [عبداه]

²⁴tensııki [تنسلی]

(1) 'avdet buyurmuşlardır. Ber-vech-i tafşil-i mevâdd mezkûre bu dereceye resîde (2) olduğundan esvâk ve bâzârda sefer olacakmış şadaları başlayup (3) ve zâtında dahı iş nâ-çâr kendüni gösterüp lakin def'aten livâ-i şerîf sa'âdet-i (4) redifün ihrâcına rızâ-yı hümâyûn olmadığından bu senelik kâr-güzâr ve şeci' u'l-etvâr (5) vüzerâdan bir serdâr naşbı ve ma'iyetekülliyetlü 'asâkir ve mühimmât ve iktizâsı (6) vecihle ve muktezîyâtına kemâl-i mertebe i'âne olunmaklık ve kendüsine vücûhla istiqlâl (7) virilmeklik murâd-ı ka'ı-ı tâcdârî olup şadr-ı a'zam ve şeyhü'l-islâm Ahmed (8) Efendi hazerâtı ve işbu māddeye vukûfi olan erkân-ı devlet ve muqarrebân-ı saltanat (9) vâkı'â bu idāreyi tahsîn idüp lakin Moskovlu ilçisinüñ virdigi cevâb (10) ma'lûm ve kendü devletinüñ nizâmı haberine dide-düz intizâr ve vaqt-i fırsata (11) terakķub üzere i-dügi der-kâr ise dahı şu nakz-ı 'ahd māddesi devlet-i 'aliyye (12) tarafına râci' olmasun için bir def'a dahı bâb-ı 'âlîye gelüp müzâkereye (13) şurü' ve şadede mübâşeretde yine huşunetini kemâ-fi's-sâbık izhâr ve cevâblarını (14) i'âde ider ise hemân devletçe muqâbele ve nihâyetinde ka'ice cevâb ile seferi (15) icâb idecek hâlâta ragbet olunması birkaç zât beyinde söyleşilüp (16) vukû' bulacak meclisün muktezâsını cânib-i hazret-i şehriyârîye 'arz ve ifâde (17) itmişler idi vâkı'â mulâhaza olunsa henüz ilçi bâb-ı 'âlîye gelüp mülâyemetü'l- (18) fâzile sükûneti mü'tâla'a olunmak lâzım iken fesh-i şulha dâ'ir cevâblar (19) mu'tâla'ası erbâb-ı diķkate fikr-i hafî olmuşdur netice-i suhan muşammem olduğu (20) siyâķ üzere biñ iki yüz bir senesi mâh-ı şevvâlü'l-mükerremün yigirmi sekizinci (21) günü bâb-ı 'âlîde tertîb olunan şurâda ilçi-i mesfûruñ dahı gelmesi irâde (22) olduğına binâ'en yevm-i mezkûrda ilçi meclise geldikde ibtidâ resm-i dostâne (23) icrâsı tekmîlinden sonra bahiše şurü' ve bir miķdâr kıl u kâlden sonra sâlifü'z- (24) zikr muqaddemât ile ve giderek şiddetlice kelâm güzerân ve tekmîlinde mesfûr dahı (25) etvâr ğayr-i lâyıķa izhâr ve bundan aķdem bi'd-def'ât muraħħaşlıķdan kendümi

[32]

(1) 'azl ve isti'fâ eylediğümi ifâde eylemiş-idüm diyerek 'arz odasından çıkup (2) biraz tevaķķufdan sonra kethudâ-yı şadr-ı 'âlî Hasan Efendi ile tekrâr meclise (3) gelmesi hasebi-yle bu def'a ibtidâi cevâbı Nemçelü ile müttefik olduklarını ifâde (4) ve bu sâ'atden sonra devlet-i 'aliyyeye i'lân-ı harb ideceğini izhâr eylemesi-yle (5)

mesfûrdan bu şiddet zuhûru be-her hâl muşammem olduğu muḳaddemât ile muḳâbele ⁽⁶⁾ lâzım gelmekle ve bu derecelerde mute‘âkıben mesfûru meclise götürmek muḳteżâ-yı ⁽⁷⁾ meşreb-i frenki şirreti müceb olacağı zâhir ve be-her hâl maşlahat uşûlundan ⁽⁸⁾ tecävüz idecegi bâhir olup ammâ (ba‘d-i ḥarâbü’l-Başra) medlülünce bu keyfiyyet-i ⁽⁹⁾ ‘acıbe egerçi bu şürete gelmemeli idi. Çünkü bâb-ı ‘âlîye gelmesi murâd ⁽¹⁰⁾ olundu be-her hâl bu cem‘iyyetden tekrâr i‘âde eylemeyüp devletçe Yedi Kuleye ⁽¹¹⁾ kadimleri meşellü gönderilmek icâb eylemekle ve’l-hâşıl devlet-i ‘aliyyenün şânına ⁽¹²⁾ lâyıḳ mu‘âmelât ne ise bundan sonra ri‘âyeti münâsib olmağla eşnâ-yı seferde ⁽¹³⁾ maḥall-i ikâmetleri olan Yedi Kuleye irsâli fermân olunduḳda ba‘zı taḥkîrâne mu‘âmele ⁽¹⁴⁾ olunduḳını irâd eylemesi-yle bâb-ı ‘âlîye geldiḳi taḳımıyla maḥall-i mezkûre işâl ⁽¹⁵⁾ olundu. Bu eşnâda Nemçelü tercümânı olan topal dört ayaḳını bir yire ⁽¹⁶⁾ getirüp Moskovlu ile ittiḥâdları olduḳından bahişle ilçisi tarafından taḳrîr-i ⁽¹⁷⁾ taḳdîm ve bunca eyyâmdan berü mu‘teber tutulan şulḫlerini bu bâbda fesh’e âgâz birle küfrân-ı ⁽¹⁸⁾ nân itmek olduḳlarını âşikâr idüp

⁽²⁰⁾ Müşkil bir iken güzelüm oldu iki

⁽²¹⁾ medlülünce bu maḳûle iki emr-i cesîmün meclis-i vâhidde böyle şüretkesb ⁽²²⁾ eylemesi her ne kadar bâ’iş-i telâş olacak ḥâlâ t ise de mütevekkilan ‘aliyyullâhi’t-taḳdîr ⁽²³⁾ sefer niyetine fâtiḥa olundu.

⁽²⁴⁾ Nemçelünün Def‘aten Fesh-i Şulḫ Eylemesinin Tetimmâtı

⁽²⁵⁾Çünkü devlet-i ‘aliyye-i ebedi’d-devâm ile Nemçelünün şulḫleri öteden berü bir mu‘teber

[33]

⁽¹⁾ ve mergûb şulḫ olup ya‘nî Moskovlu meşellü ba‘zı mâddeleri tebdîl ve taḳyîr ⁽²⁾ ḳabûl eylemeyerek devâm ve şebât üzere iken bilâ-müceb i‘lân-ı ḥarb şüretine ⁽³⁾ raḳbetlerinden maḳşûd şu şüret ‘aḳla gelür ki ḳarîbü’z-zamânda Sulṫân ⁽⁴⁾ Maḥmûd Ḥân Ğazi ‘aliyyü’r-rahmetü’l-bârî ḥazretlerinün vaḳt-i salṫanatlarında ⁽⁵⁾ Nemçelü üzerine vâḳi‘ seferün ḫitâmında ḳaṫ‘-ı sınır mâddesine re‘îsü’l-küttâb ⁽⁶⁾ Tavuḳçıbaşızâde Muşafâ Efendi ta‘yîn olunup İrşova diyü ma‘rûf ⁽⁷⁾ bir küçük

kıaryeden taħdīd-i ħudūda Őu vecihle ibtidār olunmiŐdur ki ⁽⁸⁾ maħall-i merķūmuĖ verāsından cevānib-i erba'ası Nemçelüler tarafında kalmak ⁽⁹⁾ ve nefsi-İrŐovakırk elli ħāne ve birkaç dikkāndan 'ibāret olup ⁽¹⁰⁾ devlet-i 'aliyye tarafından zabt olunmak ve kat'āħāricine bir medħal kalmamak ⁽¹¹⁾ ve bundan baŐka karaĖol-ħānelerini bilā-izn tecāvüz ile topraĖına ⁽¹²⁾ ta'addī olunmamakķuyūd ve Őurūtı derci-yle maħall-i mezkūruĖ taħdīdine ⁽¹³⁾ ne vecihle ise nizām virilüp 'ahd-nāmelerde meŐtūr bulunmiŐdur. ⁽¹⁴⁾ AncakİrŐovanuĖ öĖi Tunaya nāzır olmak mülābesesi-yle bir iskeleden ⁽¹⁵⁾ 'ibāret olup palanķa meŐellühīn-i iktizāda bir taħaŐŐun ve yāħūd tevsī' ⁽¹⁶⁾ kabūl idüp muħāfaza olunur maħallden olmadıĖı ve hemān devlet-i 'aliyyenūĖ ⁽¹⁷⁾ Nemçelü tarafında bir iskele meŐābesinde bir maħallī bulunsun mulāħazası-yla ⁽¹⁸⁾ olup zātında devlet-i 'aliyyenūĖ Ėālibiyeti ħasebi-yle verāsından taħdīd mümkün ⁽¹⁹⁾ olacaķiken kat'-ı sinor māddeci ta'cīl olundıĖından ⁽²⁰⁾ maħall-i merķūmuĖ verāsından bir Őu yolu tefrīk olunmiŐ ve ol maħalle Őu cereyān ⁽²¹⁾ idinceye deĖin sā'at i'tibāri-yla bilā-te'emmül nizām virilmiŐ lakin ol tārīħden berü ⁽²²⁾ ba'zen taraf-ı salťanat-ı seniyyeye iltimās zımnında Őu vecihle ifāde iderler idi ki ⁽²³⁾ ħīn-i taħdīd-i sinorda bu sene palanķaları kıt'asından semt ve münāsib olan ⁽²⁴⁾ maħallden İrŐovaya muķabil birkaç palanķa Nemçelü tarafına hey'et-i aŐliyesi-yle mübādele ⁽²⁵⁾ olunması Őurūt-u muŐālahaya derc ve taħrīr olunan māddeci ma'dūd olup

[34]

⁽¹⁾ ol eceldenħīn-i kat'-ı sinorda İrŐovadan fāriĖ olmiŐ idik bunca ⁽²⁾ eyyāmdur ba'zı 'avāriżāt ħasebi-yle 'uķde-i te'ħire giriftār oldu ⁽³⁾ biz devlet-i 'osmāniyyeye kadīmī dost olup murādumuz ħaķīkat māddeci beyān ⁽⁴⁾ eylemekdür ve muķāvelemüze ri'āyet olunması-yla istirdādını iltimās iderüz diyü ⁽⁵⁾ kıl u kıāl munķatī' olmayup dostluķ mu'āmelesi-yle ifādeden ħālī olmazlar idi. ⁽⁶⁾ Bi-ħasebi'z-zamān Őadr-ı a'zamlaruĖ 'azl ve naŐbinden bir müddet arası Ėeçdikde nice ⁽⁷⁾ nice muĖālaťa-ı Ėünā muķaddemāt irādı-yla taŐdī' eylemek Nemçelüye bir nev'tabī'at-ı ⁽⁸⁾ Őānī olmiŐ olmaĖla vaķtāki nevbet-i Őadāret Őadr-ı esbaķ Dārendeli Mehmed ⁽⁹⁾ PaŐaya Ėeldikde mesfūrları mu'tādları üzere ta'cīze baŐlayup nihāyet topal ⁽¹⁰⁾ tercümān ħānesi ħarāb olmiŐ Yahūdī gibi ikide bir de ilçi Őöyle didi ⁽¹¹⁾ böyle didi diyerek ziyādece taŐdī' ve ta'cīze cesāreti ve aralıķda iskāt ⁽¹²⁾ zımnında Ėüzerān iden kelāmuĖ 'akŐi-yle

harekâtı vâkı‘ā bir şürete geldi ki gūyā⁽¹³⁾ Nemçelünün devlet-i ‘aliyye ile bundan gayrı bir murādları olmayup buña munhasır⁽¹⁴⁾ gibi olduğundan hemān iskāt ve def‘-i maşlahat şüretinde isti‘lāmı⁽¹⁵⁾ hāvī Bosna vālisi silāh-dār ‘Abdullāh Paşaya hitāben sādır olan emr-i ‘ālī⁽¹⁶⁾ zu‘amādan Kāra Begzāde Aḥmed Ağa ile irsāl ve iktizāsı ağa-yı mūmā-ileyhe telkīn⁽¹⁷⁾ olunarak bu vecihle ta‘yīn kılınmağla el-ḥāletü hazīhi Ağa-yı merķūm ol ṭarafa⁽¹⁸⁾ lede‘l-vurūd ahālī-i ser-ḥadd-i Bosnanuñ gayret-i zātiyyeleri ve şecā‘at-i aşliyyeleri⁽¹⁹⁾ cümle ‘indinde mu-be-mu meşhūd ve bundan kaṭ‘-ı nazar palanķa mutaşarrıfları kıpudanlar⁽²⁰⁾ öteden berü ve ecdādlarından göre geldikleri siyāk üzere kendülerine mülk ittiḥāz⁽²¹⁾ eylediklerinden kırā‘at-ı fermān şöyle dursun istimzāc şüreti daḥı cā‘iz⁽²²⁾ olmayup bu za‘īm Ağa ‘acabā niye gelmiş diyü ne hāl ise bu ḥavādiş pek de neşr⁽²³⁾ olmadığından mā‘adā Bosnalı dilāverleri palanķa degül bir kariş yir vermeyecekleri⁽²⁴⁾ ve belki ḥudūdlarını tecāvüz ile taḥrīb-i bilāda kādır oldukları ez-ķadīm⁽²⁵⁾ Nemçelünün ra‘nā ma‘lūmları olduğundan Bosnalı ile hem-civārı biz aramızda

[35]

⁽¹⁾muğāyir dostluk olacak ḥālāta mesāğ yokdur diyü ol zamān żarūrī fāriğ⁽²⁾ olmuşlar idi.

⁽³⁾Şānīyen

⁽⁴⁾ Gerek Nemçelü ve gerek Macārlu ṭā‘ifesini selāṭin-i ‘izām-ı māziyeden *cennet-mekān*⁽⁵⁾ *fırdevs-aşiyān* Sultān Süleymān Hān Ğāzī ḥāzretlerinüñ zamānında kaffe-i memleket⁽⁶⁾ ve bu kadar mümtāz ser-ḥaddleri devlet-i ‘aliyye mülküne inzimām olunması-yla ṭaraf-ı⁽⁷⁾ cihāndārīye bi‘l-küllīyye istimān eylediklerinden merḥamet menāşıbı üzere oldukları⁽⁸⁾ maḥallden şurūt-ı‘adīde ile taḥdīd-i ḥudūd olunarak kendülere şān ve şükūh⁽⁹⁾ saltanat ve her hālde ġālibiyet ile kaṭ‘-ı sinor olunup bu kadar mümtāz ser-ḥaddleri⁽¹⁰⁾ arāzī-i āl-i ‘Oşmāna inzimām olunmuş olduğu ve Macārluya daḥı kezālik bu vecihle⁽¹¹⁾ mu‘āmele ile Avusturya ḥānedānı mağlūb ve münhezim ve ba‘zı aşar ihdā⁽¹²⁾ vezīr-i ḥimāye-i āl-i ‘Oşmān ile meşharet üzere oldukları tevārīḥ-i müte‘addide de mezķūr⁽¹³⁾ ve muķayyed olduğundan başķa ve be-

taḥṣiṣ karībü'l-vaḳitde Ġāzī Sultān Maḥmūd ⁽¹⁴⁾ Ḥān 'aliyyü'r-rahmet ve'l-ġufrān hazretlerinüñ hengām-ı saltanatlarında vukü'-yäfte ⁽¹⁵⁾ olan seferde serdār-ı ekrem 'İvāz Meḥmed Paşa ve yegen Meḥmed Paşa gibi ġāzī ⁽¹⁶⁾ vezīrlerden yidigi kılıc ve zabt olunan Belġrād ve Aṭa Qal'aları ve bu kadar ⁽¹⁷⁾ 'asākir-i menḥūselerinüñ qahr ve tedmīri ve devletlerinüñ perīṣāniyyeti ve bā-ḥuṣūṣ ⁽¹⁸⁾ ḥiṣārcıq cengi diyü ilāhazihī alan dillerde meṣḥūr ve tāriḥlerde meṣṭūr ⁽¹⁹⁾ olan muḥārebeler meṣellü gerek devlet-i 'oṣmāniyyede ve gerek düvel-i sā'irede zabt ve taḥrīr ⁽²⁰⁾ olundığından düvel-i āḥar beyninde Nemçelü sefer idemez zīrā falān vaḳit ⁽²¹⁾ şöyle münhezim oldı şulḥ-u ebedi ile kani'dür diyü ma'rūf olduğundan ⁽²²⁾ fi'n-nefsü'l-emr ol vaḳitden berü tezāyud dostluq olur ḥālā ta diqqat üzere olmuş-ıdı. ⁽²³⁾ Qaṭ'ā i'lān-ı ḥarbe müte'allik bir sözlere yoḳiken maḥzā işbu vaḳ'a Moskovluya ⁽²⁴⁾ bir nev' müdāhene ve bundan aḳdem bir vecih tafṣil-i bālāda taḥrīr olunageldüğü ⁽²⁵⁾ üzere Lehlü mülkünden beyinlerinde 'ahd ve misāk ile bir müddetden berü qarār virilüp

[36]

(1) Moskovlu tarafından ta'ahhüd olunan muḳāseme māddeṣi tafṣil olduğü üzere ⁽²⁾ selāṭin-i māziye-i āl-i 'Oṣmān uskunallāh fi'd-dārü'l-cinān vaḳitlerine müṣāhede ⁽³⁾ eyledikleri celādet Nemçelünün derününde ḥançer-i hicrān meṣellü müstemir olup ⁽⁴⁾ bunca eyyām aḥz ve intikām eylemek murādları olduğundan bir nev' i bahāne ⁽⁵⁾ cüst ü cüsunda idiler. Lā-cürm Moskovlu ile ġā'ile-i 'adāvet yüz gösterdikde ⁽⁶⁾ Nemçelü daḥı muḳtezā-yı taṣmīmlerinüñ kuvveden fi'ile getürmek dā'iyesine ⁽⁷⁾ düşüp işbu derc olunan esbābları der- pīṣ iderek beyne'd-düvel mergüb ⁽⁸⁾ ve maḥfuz olan muṣālaḥa ve dostluqlarını bu vecihle fesḥe mübāṣeretleri ⁽⁹⁾ bu sebebe mebnīidi. Bālāda derc beyān olduğü üzere bu def'a Moskovlu ⁽¹⁰⁾ ilçisinün Yedi Quleye işālī günü Nemçelünün daḥı zikri mürür eyledigi ⁽¹¹⁾ evṣāf ile ḥarbi i'lān ve izḥār idiṣi her ne kadar nāsa bā'ışı teşviṣ olmuş ⁽¹²⁾ ise de cenāb-ı ḥayru'n-nāṣırınun imdād ve eltāf-ı sübhāniyyesine tevessül ile ol tarafa ⁽¹³⁾ daḥı sefer niyetine fātiḥa dinilüp meclis-i mezkūr ferdāya ta'līk olunmayarak ⁽¹⁴⁾ Nemçe ilçisi birkaç gün içinde ḳalyonesavār ile Viyānaya 'azīmet eylemesi-yle ⁽¹⁵⁾ iḳtifā ve mu'āmele-i āḥar ile tekdirden şarf-ı nazar olundu. El-ḥāletü hazihī ⁽¹⁶⁾ Nemçelünün baġteten bu ḥareketi nev'-ummā mulāḥazayı müceb idüginün ⁽¹⁷⁾ ḥikmeti buṅa Moskovlu ile bunca vaḳit beyn-ḥümāda

munkaṭi' olmayarak ⁽¹⁸⁾ bu kadar k̄il u k̄al ciheti-yle aralık aralık bilād-ı islāmiyyede vāki'ser-ḥadd nişinüñ ⁽¹⁹⁾ ma'lūmları bir keyfiyyet olup her bir mādde tekevün eyledikde daḥı mütebaşsırāne ⁽²⁰⁾ hareketden ḥālī olmamaları veşâyāsinden münfekk olunmamış-ıdı lakin ⁽²¹⁾ bu güne Nemçelünün ḥilāf-ı me'mül hareketi nehr-i Tınada vāki'kılā'-i ⁽²²⁾ ḥākāniden Belgrād ve AṭaḲale ve Vidin meşellü muḥāfazaları muḳtezāser-ḥaddlerüñ ⁽²³⁾ muḥāfızları ve ahālünün ḳaṭ'ā me'müllerini olmadığından bu ḥādişe 'acāleten ⁽²⁴⁾ i'lān olunmaḳ ve bā-ḥuşuş cebe-ḥāne ve ṭop-ḥāne mühimmātı cümleden ⁽²⁵⁾ elzem zehā'ir keyfiyyeti isti'lām ile bunca vaḳitdür hem-civār meşābesinde olup

[37]

⁽¹⁾ḳaṭ'ā muḡāyir dostluḳ bir ḥālet yoḡ-iken şimdi böyle oldı ⁽²⁾ diyerek ol ḥavālīde işā'at olunmaḳlıḳ muḳtezā-yı maşlahatdan ve be-taḥşiş ⁽³⁾ işbu kılā'-i ḥākāniyyenün zāhire mādeleri gerek ḳaleminden ve gerek maḥallerinden ⁽⁴⁾ taḥḳik olunduḳda şadr-ı esbaḳ-ı müteveffa Ḥalil Hamid Paşa zamānında ber-vech-i ⁽⁵⁾ ihtiyāt Sofya ve Vidin cāniblerinden kifāyet miḳdārı zāḥir tertib ⁽⁶⁾ veandan mā'adāḥabbe-i vāḥide zāḥire olmadığı her ne kadar meczūm ise de ber-vech-i ⁽⁷⁾ isti'cāl semt ve münāsib olan ḳazā ve ḳarādan zāḥire mübāya'asına iḳdām ⁽⁸⁾ derece-i vücūbda olmaḡla der-ḥāl evāmir-i 'aliyyeler işdār ve irsāli ⁽⁹⁾ ḥuşuşlarına iḳdām tam olundu ve Mosḳovlu ve Nemçelü ilçilerinün memālik-i ⁽¹⁰⁾ islāmiyyede bundan böyle iḳāmetlerini müceb bir maşlahat olmadığından ümenā' ⁽¹¹⁾ ve sālimen memleketlerine gitmelerine ruḥşat virildigini nāṭıḳ etrāf ve eknāfa ⁽¹²⁾ evāmir-i şerifeler Isrā ve Tatar āşafı ile ḳol ḳol tesyār ḳılındı ⁽¹³⁾ ve tiz elden Anadolu ve Rūmilinün yemīn ve yesārında kā'in elviye-i alay ⁽¹⁴⁾ beglerine bayraḳlarını küşād ile neferātlarını cem' ve maṭlūb olunduḡı maḥallda ⁽¹⁵⁾ işbāt-ı vücūd itmez için başka ve Kūtāhya ve Aydın ḥavālīsinde taḥrīr-i ⁽¹⁶⁾ 'asker ḳādir a'yān ve müte'ayyinān-ı belde tedārik idebildikleri mertebe süvārī ⁽¹⁷⁾ ve piyāde 'asker techiz ve istişḥāb ile nev-rūz-ı firūzdan muḳaddemce Rūmili ⁽¹⁸⁾ cānibine 'ubūr ve ordu-yı hūmāyūna bir ḳadem aḳdem iltihāk eylemeleri-çün başka ⁽¹⁹⁾ ve yenijerilik iddi'āsında olan dālḳılıc ve 'alem-dār ve aḡvāt ocaḳ cümlesi ⁽²⁰⁾ ḥidemāt-ı lāzımede ḳıyāma müsāra'at eylemeleri-çün ocaḳ tarafından Aḡa mektūbi-yle ⁽²¹⁾ çavuşlar ta'yin olunmuş olduğundan başka sipāh ve silāḥ-dār ve dört bölük ⁽²²⁾

terakķilileri ve cebeci ve topcı ve top ‘arabacı neferatları ve bi’l-cümle şāhib-i ⁽²³⁾
esāme olanlar vilāyetlerinden iħrācı-yla ‘acāleten ocaķlarına gelüp ĥidmetlerinde ⁽²⁴⁾
ķiyām ve şebāt itmeleri-çün iķtizāsına göre evāmir-i ‘aliyye ıřdār ve tesyār ⁽²⁵⁾
ķılınup bu vecihle leyl u nehār levāzımāt-ı seferiyyeye sa’y ve ġayret ve iki țarafa

[38]

⁽¹⁾ i’lān-ı ĥarb muħaķķaķ oldıġını beyāna mübāşeret olundu. (‘azl şeyħü’l-İslām ⁽²⁾
Müftizāde Aħmed Efendi ve naşb-ı şadr-ı Anadolu semāhatlü Seyyid Kāmil Efendi)
⁽³⁾ Şeyħü’l-islām-ı sābık-ı müşārün-ileyh ġāyet pīr ve iħtiyār ve zātında ehl-i ‘ilm ⁽⁴⁾
bir zāt olup esfār-ı sābıkada ordu-yı hümāyün kādısı olmak mülābesesi-yle ⁽⁵⁾ aħvāl-i
sefere vāķıf gibi idi. Lakin iħtiyārılıġı vesilesi-yle ‘azl ile Beglerbegi ⁽⁶⁾ nām maħallde
sāl-hānelerinde iķāmete me’mūr oldılar. Bu ešnāda perākende olan tā’ife-i ⁽⁷⁾ Tatar
bir ser-gerde lāzım gelmekle Kuban Hānılıġı ta‘biri-yle selātın-i nesl-i Cengīziyeden
⁽⁸⁾ birinüġ kaderi terfi’ ve Boġdān țarafına cem’ idebildiġi kadar kabā’il-i Tatar ⁽⁹⁾ ile
me’mūriyyeti vāķi’ā tabi’at maşlahat vaķitden görünmekle baħr-i siyāh civārında ⁽¹⁰⁾
Vize sarāyında muķim olan Şāhın Girāy Sultān intiħāb ile āsitāne-i sa’ādete ⁽¹¹⁾
da’vet olunup ĥuzūr-ı ĥazret-i cihāndārīde ķalpaķ ve müzeyyen terkeş ⁽¹²⁾ ve
mükemmel esb ve samūr kürk ilbās ve bunlardan başıka ‘atāyā-yı mülūkāne ve iltifāt-
ı ⁽¹³⁾ şāhāne ĥaķķında erzāni ve şadr-ı a’zam ĥazretleri daħı kemāli-yle levāzım ikrām
⁽¹⁴⁾ ve iħtirāmına ri’āyet idüp ba’dehū maħall-i kādīmīne ve andan şavb-ı
me’mūriyyetine ‘azımeti ⁽¹⁵⁾ fermān olundu. Rūmili cānibinde olan vūzerādan ser-
‘askerliġe lāyık ⁽¹⁶⁾ olanlara umūr-ı ser-‘askeri iħālesi elzem olmaġla ez-cümle Saķız
Ceziresinde ⁽¹⁷⁾ müttekā-pīrā-yı(?) iķāmet olan Melik Meħmed Paşa ĥazretlerinüġ ve
dīn muħāfizılıġı ⁽¹⁸⁾ evānında ketħudāları olup bundan aķdemce rütbe-i vālā-yı
vezārete nā’il ve müşārün-ileyhüġ ⁽¹⁹⁾ yirine kām-maķām olan vezir mūkerrem
sa’ādetlü Hasan Pāşa ĥazretlerine Vidin ⁽²⁰⁾ ve ol ĥavālī ser-‘askerliġi umūr-ı cesimesi
‘uhde liyāķatlerine iħāle ve tefvīz ⁽²¹⁾ ķılındıķdan mā’adā Anadolu țarafından daħı
ķuvvet-i ‘askere mālīk vūzerādan birkaçı ⁽²²⁾ āsitāne-i ‘aliyyeye gelüp Rūmili
cānibine me’mūriyyetleri ve mīr-i mīrān-ı kirāmdan rütbe-i ⁽²³⁾ vezārete elyāķ
olanlara vezāret virilmesi irāde olunmaġla vezir-i mūkerrem Aħmed Paşa ⁽²⁴⁾ ve mīr-i

mîrândan Cevrezâde Aḥmed Paşa fermân olunduğı üzere mûmâ-ileyh Cevrezâdeye (25) vezâret iḥsân ile ‘acaleten ve müsâre‘at Eflâk ve Boğdân taraflarına me‘mûr kılındı

[39]

(1) ‘Azl-i Kethudâ-yı Şadr-ı ‘Âlî Ḥasan Efendi ve Naşb-i Doğramacı-zâde (2) ‘Abdullâh Efendi

(3) Efendi-i mûmâ-ileyh KethudâBegünj kâtibi iken mesned-i ‘ulyâ-yı kethudâlîğâ nâ‘il olması (4) esfâr-ı sâbıkada ordu-yı hümâyûn ile baş ḥalîfelik ḥidmetinde olup (5) bu şüretde gûyâ sefer umûrına ber-vech-i maṭlûb te‘diye ve ikmâle (6) kâdir olur mulâḥazasından olmağla mûnḥal olan Kethudâ Beg kitâbeti sipâh kâtibi (7) Ḥasan Efendizâde kâtib Efendi ḥulefâsından Meḥmed Râşid Efendi her ḥâlde (8) erbâb-ı liyâkatden oldığından zıkr olunan kitâbet mansûbı Efendi-i mûmâ-ileyhe (9) tevcîh ve ilbâs-ı ḥil‘at olundu ve kethudâ-yı sâbık-ı mûmâ-ileyh Rûmelinde (10) mubâyâ‘acılar nâzır ta‘yîn olunmağla bir gün evvel ḥareketi isti‘câl olunmuşdur. (11) Sâlifü‘l-beyân Ḳuban Ḥânı şâh-bâz Girây Ḥân ikâmeti olan ḳabâ‘il-i Tatarâ yarlîğ (12) ta‘bîr eyledikleri kâğıdlar neşri-yle cem‘lerine ikdâm ve müsâra‘at ve bir ân ol (13) maḥall-i me‘mûriyyetine ‘azîmet ideceğini mübeyyin taḥrîrâtı vârid olmuşdur. Zâtında (14) bu ki düşmanı dîn üzerine devlet-i ‘aliyyenüñ seferi müteḥakkık olduğına binâ‘en (15) memâlik-i islâmiyyeye i‘lânı muḳtezâ-yı taḥbî‘at maşlahatdan olmakdan nâşî (16) Dağıstân ve Kürdistân ve İrân ḥânları taraflarına cânib-i şadr-ı a‘zamîden (17) mekâtîb-i seniyye irsâlinde şu vecihle derc ve taşdîr olunmuşdur ki devlet-i (18) ‘aliyyenüñ a‘dâsı olan Moskovlu bu eşnâda naḳz-ı ‘ahd eyledigine binâ‘en (19) bu def‘a daḥı virilen fetvâ-yı şerîf mücibince üzerine (20) sefer olunmağ icâb ve iḳtizâidüp lakin Nemçelü Moskovlu ile müttefik (21) olduğunu beyân ve i‘lân-ı ḥarb ideceğini âşikâr ve ityân eylediginden (22) ya‘nî bu iki düşman üzerlerine müsta‘inenbillâhi te‘âlâ ordu-yı hümâyûn (23) nuşret-maḳrûnuñ iḥrâcı muşammem olduğundan bundan böyle mesfûrlardan bir vecihle (24) emniyyet câ‘iz olmadığı ma‘lûmuñuz oldıkda dâr-ı diyârlarına ḥücûm ile ḥarâb eylemek (25) veşâyâsı emr-i fermân buyurılıp Tatarân şadr-ı a‘zamı-yla etrâf ve eknâfa

[40]

(1) bā'ış ve isrākılındı. Nemçelü baġteten ħilāf-ı melġūz naġz-ı 'uhde ibtidār (2) eylediginden Rūmili cānibinūġ orta ġolunda kuvvet-i 'askere mālik ašġāb-ı (3) nūfūz ve erbāb-ı liyāġatden bir vezīrūġ vūcūdı lāzımeden olmaġla ħālā (4) re'īsü'l-küttāb Süleymān Feyzī Efendi öteden berü devlet-i 'aliyyede išbāt-ı vūcūd (5) idüp esfār-ı sābıġada mektübī ser-ġalīfesi ve ba'dehū mektübçilik ve menāšıb-ı (6) sa'ireyi zābtiderek ol vaġıtden berü kethūdālık ve riyāsete birkaç def'a (7) nā'il olup zātında kār-güzār ve müstakīmü'l-eġvār ricālden ma'dūd (8) idüġi zāhir ve bu sefer māddelelerinūġ evvel ve āġirine ve muġaddemātına kemā-yenbaġı vukūf-ı (9) tāmmesi bāhir olmaġdan nāšı biġ iki yüz bir senesi māh-ı rebi'ü'l-evvelinūġ on (10) bešinci ġünü mevlīd-i šerīf 'avdetinde bāb-ı 'ālīye gelindiġi ānda Rūmili (11) eyāleti inzimāmı-yla ser-'askerliġi daġı 'uhde-i vezīrānelerine ihāle ve tefvīz (12) ve ol vecihle ġadr u šānı terfi' olunup ġarībü'l-vaġıtden mükemmel dā'iresi-yle šavb-ı (13) me'mūriyyete 'azīmeti istirkāb vādileri 'ilāvesi-yle fermān buyırıldı. Bu šüretde (14) münġal olan mesned-i riyāset bāhirü'l-mefġaret mansıbı ħālā dīvān-ı müšeyyedü'l-erkān (15) beglikçisi olup her ħālde istiġkāk ve liyāġatı meczūm olan Mehmed Rāšid (16) Efendiye ve zıkr olunan beglikçilik daġı bundan aġdem birkaç def'a (17) mektübī-i šadr-ı 'ālī ve bir def'a beglikçi olan ašġāb-ı liyāġatdan (18) Seyyid 'Abdullāh Efendiye tevcīh ve ilbās-ı ġil'at olunmušdur. Bu ešnāda (19) levāzım-ı seferiyyeden deve ve ġātır ve bārgīr mübāya'ası mu'tād olmaġla Anadolu (20) ve Rūmili ġaraflarına da göġüllülerden ta'yīn ve nev-rūz-ı firūzdan muġaddemce Dāvud (21) Paša šahrāsına vurūdları-ġün evāmir-i šerīfeler ıšdār ve irsāl ġılındı. (22) Bir müddetden šonra tūġ-ı zafer-nümün-ı serdār-ı ekremīnūġ ihrācı teġārüb eylediginden (23) nāšı el-yevm mansıbda olup seferber olacaġ ricāl ve rikābda ġalacaġlar bilinmek (24) lāzımeden olmaġla de'b-i dīrīne-i šalġanat-ı seniyye üzere tevcīhāt-ı hümāyūn olup (25) cümlesine ilbās-ı ġil'at olunmaġla

[41]

(1) ikdāma mübāşeret eylemişlerdür. İşbu tevcihātuñ zuhûrundan sonra vaqt-i hareket refte (2) refte yakın olmağda olduğundan herkes sipāh ve çadırcılar ve saraç-hâne (3) çārşûlarına müdāvemete başlayup levāzımāt-ı rāhiyye tedārikine ğayret ve şarf (4) mā- haşal-ı kudret itmişlerdür.

(5) Naşb-ı Gerden Tûğ-ı Zafer-Nümün

(6) Bālāda taht-ı ve iş'ār olundığı üzere ber-vech-i kânûn tûğ-ı serdār-ı ekremînüñ (7) ihrācı vahtı gelmekle işbu biñ iki yüz iki senesi mäh-ı cemāzīyel evvelinüñ (8) ikinci günü de'b-i kadīm üzere ordu-yı hümāyūnuñ hareketinden (9) kırkgün muqaddemce maħalline vaż'-yıkānūn olmağla yevm-i mezkûrda (10) da'vet olunan ricāl ve bā-ħuşuş Ayāşofya şeyhi Haydarzāde Efendi (11) ve semāhatlü şeyhu's-şüyūhu'l-kāmil Düvelgirzāde Efendi ve Hazret-i Hudāyī (12) āsitānesinde poşt-nişin olan Rüşen Efendi ve Özbekler şeyhi siyādetlü (13) Seyyid Yahya Efendi ve bunlar emşālizevāt-ı kirām Re'īs Efendi odasında (14) cem' olunup ve muqteza olanlar dañı bir taraftan gelüp ba'dehū sipāh ve silāh-dār ve dört (15) bölük ağvātı ve kapu ricālī ve ketħudā-yı şadr-ı 'ālī tûğı alup binek taş (16) pīş-gāhında vaż' olunur iken sālifü'l-beyān meşāyih-i 'izām hazerātı birer nevbet (17) dergāhı refi'u's-şān ilāhiyyeye dest-i ber-dāşte ve ol gün dañı bāb-ı 'ālī ğāyet izdiħām (18) olmağla kibār ve şığār rikkat-āmiz ħüzn-i derün ve şafvet meşħūn ile emīn (19) şadāsı asumāna posta olarak tekmilinde tûğ nuşret-maħrūnı maħalline vaż' (20) eylemeleri ile iş odur ki hemān Allāh muvaffak bi'l-ħayr eyleye evrādı yād ve tezkār olunaraq (21) herkes hānelerine 'azīmet eylediler. (22) Bundan aħdem ħudāvendingār-ı sābık merħūm Sultān MuştafāĤān 'aliyyü'r- (23) rahmet ve'l-ğufrān vaktinde livā-i şerīf mağfīret redifüñ Moskovlu üzerine (24) hareketinde eşnāf ve ocağlar alayları ve ba'dehū serdār-ı ekrem alayı ber-mücib (25) teşrifāt müzeyyen ve müretteb olduğundan bu ħuşuş cümleye bir bār külfet ve hem

[42]

(1) meşārīf-ı müveddi olup bir nev'i işle nice adamlar ğayret aħrān (2) ve yoldaş diyerek kendülerini hasāra dūçār eyledikleri ve ba'zen dañı fesād-ı (3) nāsı müceb idüğü āşikār olmağ mülābesesi-yle bu mulāħazaya mebnī bu def'a (4) vuķū' bulacak alaylarda ibtidā eşnāf alayınınuñ bi'l-külliyeye terki ve gerek livā-i sa'ādet (5) ve ocağlar

alayında fakat destâr-ı ‘ādî ve kabûtlar(?) ile ve ‘ulemâ-yı zevî’l-ihtirâm (6) hâzerâtının ‘örf ve üst görgi esbâb-ı ‘ādilerinden olduğundan bu zikr (7) olunan tertib üzere vaqti geldikde alay gösterilmek huşuşi mübârek rikâb-ı (8) kamer-tâb-ı mülükâneye ‘arz ve taqdîm olunduğda bu tertib olunan alay münâsibdür (9) bi-‘aynihi teşrifât kılmaya kayd olsun diyü mübârek hatt-ı hümâyün-ı kerâmet-ı meşhûn (10) şeref-rîz şudûr buyurılmakdan nâşi bundan sonra dağı düstürü’l-‘amel tutulması cümleye (11) ifâde ve i‘lân olundu. İşbu seferün bu def‘a bî-hengâm zuhûrundan bir nev‘i seferber (12) olanlar ‘acabâ ne vecihle hareket idelüm diyü kimisi aşhâb-ı dâ‘ireden mensûb (13) oldukları zâtuñ himâyesinde olmağkimisi muhâl ise kapuyı kırar (14) odun iderüz *hudâ-yı müte‘âl kerîm rahîm pâdişâhdur* başlu başumuza (15) giderüz diyerek herkes bi-hasebi’l-vüs‘i mulâhazasına göre kendüsine râbîta (16) virmekte olup ve bundan başka ordu-yı hümâyün ma‘iyyeti-yle ‘azîmet idecek (17) şığâr u kibârün meşâriflerine güyâ medâr olur mulâhazası-yla ekl ü şurb mâddesine (18) güyâ bir râbîta virilmesi-yle yevm-i hareketden i‘tibâr ile iki nev‘i (19) ta‘âma kanâ‘at eylemek ve ol dağı kavurma pilavdan ‘ibâret olmağ üzere (20) beyâz üzerine iktizâidenlere hitâben evâmir-i ‘aliyye işdâr kılınup bundan maqsûd (21) haqîkat de ahmâl ve eskâl maqûlesine hiffet demek iken garâbet bunda ki (derdün (22) kime açsân saña dir hikmeti vardur) ol derdi bizi âh yetmez mi bu hikmet muşaddâğınca (23) keşret-i ekl ü şurba mübtelâ olanlara haylî endîşe olmuş-ıdı. Ve’l-hâşıl (24) bu idârenün şebâtı ‘inde’n-nâs ihtimâlden ba‘id ve bu ahvâlün vukû‘ cümle (25) ‘indeinde bir emr-i ‘acîb görünüp lakin miñn u meşâkk-ı sefere tahammül ne şüretde

[43]

(1) olur ise olsun qadr-i ilâhiyyeye havâle ile hâşıl olan hâlâtdan olup (2) ancak gurbetde bu mâkûle halkun me’kulâtlarına ihtimâm lâzımeden iken evvelâ (3) kat‘-ı erzâğ gibi mâddeye sülûk ve bundan mâ‘adâ ekl ü şurb mâddesi (4) kişünün kendü umûr-ı lâzimesinden olup bir târihde âharun emr ve nehy idecegi (5) nesneden olmadığı hayşiyyetle gâyeti birkaç merhale gidildikde hey‘et-i aşlıyesine (6) rücû‘ idecegi katı zâhir bir ma‘nâ olduğu cümle ‘indeinde azher ise de (7) ne çâre ber-mücib-i fermân şimdilik qaravâna tedârikine mübâşeret olundu. (8) Bâlâda ber-vech-i tafşil zikri mürûr eylediği üzere işbu biñ iki yüz on iki (9) senesi mâh-ı cemâziye’l-âhirün

toğuzuncu günü livā-i şerīf ve bir gün ⁽¹⁰⁾ muqaddem kanūn üzere ocaqlar hareketi ve evşāfi sebkat iden uslūb üzere ⁽¹¹⁾ alay gösterilmesi karar virilmiş olmağla yevm-i mezkūrda serdār-ı ekrem müşīr-i muhterem ⁽¹²⁾ devletlü Yūsuf Paşa ve şeyhü'l-islām semāhatlü Kāmil Efendi hazerātı ve 'ulemā ⁽¹³⁾ ve ricāl-i erkān-ı devlet-i ihtiyār vaqt-i mes'ūdda hırka-i şerīf odasında ⁽¹⁴⁾ cem' olunup şevketlü kudretlü velīyyü'n-ni'am 'ālem-i sultān 'Abdü'l-Ḥamīd Ḥān ⁽¹⁵⁾ hazretleri bi'n-nefs yed-i mülūkāneleri-yle serdār-ı ekrem-i müşārün-ileyh hazretlerine ⁽¹⁶⁾ livā-i sa'ādeti teslim ve du'āyı hayr iderek ba'de'l-ḥitām tertīb olunan müretteb ⁽¹⁷⁾ alay ile Dāvud Paşa şahrāsına vuşul ve müheyyā olan çadırlara nüzul olunup ⁽¹⁸⁾ yeñiçeri ağalığından birkaç gün evvel nā'il-i vezāret ve kā'im-maḳāmlık ile nā-mezid ⁽¹⁹⁾ olan Ḥasan Paşa hazretlerine samūr kaplu kürk ilbās olunup ⁽²⁰⁾ kapu ricāl-i re'isü'l-küttāb Ḥanifī Efendi ve çavuşbaşı Ḥamza Paşa ketḥudāsı ⁽²¹⁾ Meḥmed Ağa ve sā'irleri kā'im-maḳām müşārün-ileyh hazretlerini Tākyeci Cāmi'nden ⁽²²⁾ öñlerine düşüp bāb-ı 'ālīye ol vecihle vurūd eylediler ve ordu-yı hümāyūnda ⁽²³⁾ olan ricāl-i devlet aḥşama yakın aralıkda hānelerine ve kimisi istiżān ⁽²⁴⁾ eylemeyerek Dāvud Paşa şahrāsından kalkıncaya degin ümid-şedd eylemeden ḥālī olmadılar ⁽²⁵⁾ ve şahrā-yı merḳūmda müddet-i iḳāmetde be-her gün kā'ide-i saltanat-ı seniyye üzere

[44]

(1) Ğalaṭada muḳīm düvel-i ecnebiyye ilçileri sābıķı meşellü devletlü serdār-ı ekrem hazretlerine ⁽²⁾ ba'zı hedāyā taḳdīmi-yle vedā'ya geldiklerinde rütbelerine göre icrā-yı resm-i ⁽³⁾ dostāne ile iltifāt buyurmışlardır. Bundan aḳdem mürettebāt-ı seferiyyeden olan ⁽⁴⁾ gerek hayvānāt ve gerek 'asākir-i maṭlūbenüñ her ne kadar te'kīd ve isti'cālleri ⁽⁵⁾ zımnında evāmir-i 'aliyye ıṣdār ve irsāl olunmuş ise de bu def'a ordu-yı ⁽⁶⁾ hümāyūnuñ Dāvud Paşa şahrāsına ihrācı-yla ḍarb-ı ḥıyām meserret encām olundığını ⁽⁷⁾ mübeyyin bir ḳat daha mübāşeretlerine isti'cāl muḳteżā olmağla bir taraftan ⁽⁸⁾ egīd ve şedīd evāmir-i şerīfe ıṣdār ve Tatarlar ile maḥallinde olan ⁽⁹⁾ mübāşereta ba'ş ve tesyār kılındı. Şahrā-yı merḳūmede sekiz gün iḳāmet ve māh-ı ⁽¹⁰⁾ mezkūruñ on yedinci günü (gider oldım a bir danem) şarkısını mehter-hāne ⁽¹¹⁾ āğāzesinden istimā' iderek ⁽¹²⁾ *ne sendendür ne bendendür ne çarḥ-ı kineverdendür* bu derdi ser- humārı neş'e-i ⁽¹³⁾ cām ḳaderdendür * feḥvāsınca vedā' eḥibbā-yı kirām

olunarak İncirli nām maḥalle ⁽¹⁴⁾ vurūd olunduḡda cenāb-ı ḥazret-i ḥilāfet-penāhī ol maḥalle teṣrīf ve livā-i ⁽¹⁵⁾ sa‘ādeti muṣammem olan vakıtte yed-i mü‘eyyed-i mülūkāneleri-yle serdār-ı ekrem-i müşārün-ileyhe ⁽¹⁶⁾ teslīm ḥininde müşāhede olunan ḥālātuḡ bir vecihle ta‘rīfi mümkün ⁽¹⁷⁾ degüldür. Ḥaḡ budur ki böyle bir paṣa-i mu‘adelet-niṣānuḡ teveccüh-i ḡalbi ve ḥulūṣ ⁽¹⁸⁾ ile du‘ā-yı ḡayriyyesi cümleye ‘aḡ itdikde ḡüzn-i derün ile ḡāk-i pāy-i ⁽¹⁹⁾ ḡümāyünlarından iftirāḡa ber-vecihle taḡammül olunmadıḡı muntazırānuḡ meṣḡudları ⁽²⁰⁾ olmuṣdur. Vel-ḡāṣıl iṣbu evṣāf-ı mezkūre üzere icrā-yı resmden ṣonra “Gitdi ⁽²¹⁾ tūbā bir yaḡa server-i ḡurāmān bir yaḡa” mefhūmunca toḡrı hinto ile ḡazret-i ⁽²²⁾ Ḥālīde ve andan ṣevket ve iclāl ile ṣandallarına süvār ve sarāy-ı ḡümāyünlerini ⁽²³⁾ teṣrīf buyurmuṣlardır ve ol ḡün Küçük Çekemece menziline nüzül ve ferdāsı ve Büyük ⁽²⁴⁾ Çekemeceye vuṣul ile ol ṣaḡrā-yı vāsī‘aya ḡarb-ı ḡıyām olunup ol eṣnāda ⁽²⁵⁾ Kütāhyalı nām kimesne mirī sārbanlarından olup ordu-yı ḡümāyūna vurūd eylemiṣ

[45]

(1) bulunmaḡla tekāsül-i ḡidmeti ḡasebi-yle köprübaṣında tertīb cezāsı fermān buyurılıp ⁽²⁾ ḡüyā bundan ṣonra tevārüd ideceklere ‘ibret ḡaṣdı-yla zümre-i ṣühedāya mülḡaḡ ⁽³⁾ olmuṣdur. Ve iṣbu maḡallden ḡareket ve ḡaṡ‘-ı menāzil ve ṡayy-ı merāḡil iderek ⁽⁴⁾ yigirmi birinci ḡüni maḡrüse-i Edirneye maṣḡuben bi’l-‘āfiye muvāṣalat ve ṡarḡ Meydānı ⁽⁵⁾ nām ṣaḡrāya nüzül ile ḡayme-zenistirāḡat ve ikāmet olunmuṣdur. Nefsü’l-emirde maḡrüse-i ⁽⁶⁾ mezkūre dārü’s-salṡanat-ı ḡadīme olduḡından baṣḡa bilād-ı İṣlāmiyede meṣḡūr bir ṣehr-i ⁽⁷⁾ ‘aṡim olup bā-ḡuṣuṣ ḡuṡbu’l-‘ārīfeyn mürṣid-i sālikeyn ḡazret-i Sezāyī ⁽⁸⁾ Efendi *ḡuddise sirruhu* gibi bir zātun türbe-i ṣerīfe ve ḡānkāḡ-ı münīfesi ve bundan ⁽⁹⁾ baṣḡa nice e‘azze-i kirāmunḡ merḡadleri olması-yla rūḡāniyyetlice İstanbula ṣebīḡ ⁽¹⁰⁾ bir laṡif belde-i cesīme olduḡı cümle ‘indinde ma‘lūmdur. Vakṡā ki maḡrüse-i merḡūme ⁽¹¹⁾ vuṣulde çārṣū ve bāzārı temāṣā olunduḡda ekl u ṣurb maḡülesinün envā‘i ⁽¹²⁾ mevcūd olduḡından Bālāda tafṣil-i beyān olunan iki nev‘i ṡā‘āmdan ⁽¹³⁾ ol maḡalle deḡin çār-nā-çār kemāli-yle istīfā-yı ḡazz olunmuṣ olduḡından nāṣī giderek ⁽¹⁴⁾ vücūd-ı insāna daḡı ‘illet-i za‘af müstevli olmaḡa baṣladıḡından ne olmaḡ ihtimāli ⁽¹⁵⁾ ola diyü herkes etbā‘na var filān ṣey el-ṡabḡidelüm diyü ṣöyle olsun ⁽¹⁶⁾ böyle olsun diyerek iṣ yoluna girmeḡe baṣlayup

ya'nıdarb-ı 'arab üzere ⁽¹⁷⁾ ta'zīb-i hayvān-i bilā-fā'ide kā'idesi bunda cārī olmuştur. Mürettebāt-ı seferiyyenüñ ⁽¹⁸⁾ maħallerinden bu ana kadar aħmāl ve eşkale vāfi tevārüd eylememesi be-her hāl bir müddet tevķīfī ⁽¹⁹⁾ icāb eylemekle müddet-i ikāmetde zuhūr iden tebdilāt ve ba'zı zuhūrātun ⁽²⁰⁾ mücmelen tahrīri münāsib olmağla işbu maħalde tahrīr ve iş'ār kılınmışdur kethudā-yı ⁽²¹⁾ şadr-ı 'ālī bulunan 'Abdullāh Efendiden me'mül olan rütbede ğayret ve iktizāiden ⁽²²⁾ umūrda ikdām ve diķķat-i melhūz iken hilāfı zuhūrına binā'en 'azli irāde olunup ⁽²³⁾ hālā çavuşbaşı olan Rūhī Süleymān Ağa esfār-ı sâbıkada daħı ordu-yı hümāyün ⁽²⁴⁾ ricālinden ma'dūd ve birkaç def'a çavuşbaşılık rütbesini iħrāz idüp bu def'a ⁽²⁵⁾ daħı ol manşıbla ordu-yı hümāyünda bulunduğundan ħidmet-i sâbıkası kethudā-yı

[46]

⁽¹⁾ şadr-ı 'ālī mesnedine şu'ūduna bādī olmuştur ve münħal olan çavuşbaşılık ⁽²⁾ rüz-nāmçe-i evvel Seyyīd Feyzullāh Efendiye ve onun manşıbı bundan aķdem zahīre ⁽³⁾ sevķına me'müriyyetle Edirneye vurüd iden kethudā-yı esbaķ Hasan Efendiye tevķih ⁽⁴⁾ ve cümlesine ilbās-ı hil'at olunup kethudā-yı sâbık Efendi Niş cānibine me'mür ⁽⁵⁾ kılındı hālā ordu-yı hümāyün konāķçısı mīr-i mīrān-ı kirāmdan Zağralızāde ⁽⁶⁾ 'Abdullāh Paşa 'icāleten İsmā'il tarafına me'mür kılındığından çend-rüz tarafında ⁽⁷⁾ perişān dā'iresi-yle ordu-yı hümāyüna iltihāk iden mīr-i mīrān-ı kirāmdan Çelik Paşazāde ⁽⁸⁾ konāķçılık için ilbās-ı hil'at olundu mīrilü binbaşılardan birkaç ⁽⁹⁾ gün evvelce vurüd iden bir kimesnenüñ ma'ıyyetinde olan 'askeri dün olmak ⁽¹⁰⁾ ħasebi-yle tertīb cezāsı irāde olunup ol yüzden rahmet-i Ħaķķa vāşıl olmuştur. ⁽¹¹⁾ Maħrüse-i mezķürede ise on altı gün ikāmet ve ba'dehū receb-i şerīfün ⁽¹²⁾ onuncı günü ħarekete karar virilüp ancak bu maħalle gelinceye degin kanğı tarafa ⁽¹³⁾ 'azimete niyet olunduğı ma'lüm olmayup el-ħāletü ħazihi bundan böyle cümleye i'lānı ⁽¹⁴⁾ lāzım gelmekle bu ħareket müsta'inen billāhi te'ālā toğrıca Nemçelü üzerine ⁽¹⁵⁾ oldığından Şofyaya varılmaķ taşmīm olunmağla yevm-i merķūmda ħarekete mübāderet ⁽¹⁶⁾ olundu bundan aķdem birkaç def'a gerek zehā'ir ve gerek hayvānāt-ı mertebenüñ ⁽¹⁷⁾ bir gün evvelce ordu-yı hümāyüna vurüd-içün evāmir-i 'aliyye maħallerine irsāli ile ⁽¹⁸⁾ isti'cālinden kat'ā münfekk olunmadığı tahrīr olunmuş-ıdı. Ancak her ne kadar bir taraftan ⁽¹⁹⁾ tevārüd eylemiş ise de kifāyetden dün olunduğından ricāl-i devletden bir

zātuḡ Edirne'de ⁽²⁰⁾ tevķīfi-yla vurūd iden maṭlūbātı ve 'asākiri verādan iṣāle müsāre'at eylemesi ⁽²¹⁾ lāzıme-i ḡāl ve muḡtezā-yı ṭabī'at maṣlaḡatdan olup binā'en- 'aleyh ḡālā māliyye tezkirecisi ⁽²²⁾ ṣadr-ı esbaḡ Emīn Paṣa kaynı Çelebi Muṣṭafā Reṣīd Efendi ol ḡuṣūṣda ⁽²³⁾ me'mūren bir eyyām tevfiķi emr ve fermān buyurıldı māh-ı merķūmuḡ yigirmi birinci ḡüni ⁽²⁴⁾ Filibeye bir ḡonaḡ maḡallde yeṅiçeri ocaḡına taḡṣiṣ ḡılınan ḡabbāzān firunları ⁽²⁵⁾ ḡazā-i hedm olup bu ḡuṣūṣ yeṅiçeri aḡāṣı Kelleci 'Oṣmān Aḡa tarafından

[47]

(1) muḡtezā-yı mesleḡi üzere ṣiddetlice taḡrīr olunduḡından nüzūl emīni olan ḡāceḡān- ı ⁽²⁾ dīvān-ı ḡümāyūndan Çenberli dāmādı Süleymān Efendi ordu-yı serdār-ı ekremīden ⁽³⁾ ilerüde olan yeṅiçeri ordusuna lede'l-vuṣūl her ne vecihle ise ber-vech-i ⁽⁴⁾ sūhūlet vāķi' olacaḡ ḡālātuḡ ṣūret-i indifā'ı ile *el-ḡamdülilāhi te'ālā* ḡarār buldı. ⁽⁵⁾ Ol menzilde Boḡdān memleketinüḡ Mosḡovlu tarafından istilāsınuḡ ḡaberi ḡuban ḡānı ⁽⁶⁾ Ṣāḡhīn Girāy ḡān tarafından ordu-yı ḡümāyūna taḡrīr olunmaḡla bu mādde bā' iṣi fikir ⁽⁷⁾ ve endiṣe olmuṣ ise de 'avn u 'ināyet perver-diḡarı ile ḡarīben ḡaber-i taḡlīṣa intizār ⁽⁸⁾ olundu. Maḡrūse-i Filibe ḡāyet laṭif bir ṣehr-i 'azīm olduḡından baṣḡa bā-ḡuṣūṣ ⁽⁹⁾ mevsim-i bahārda ṣaḡrāsı ziyāde'l-luṭf maḡall idüḡinden devletlü serdār-ı ekrem ⁽¹⁰⁾ ḡazretleri muṭlaḡa teṣvīḡ ve taṭīf mulāḡazası-yla enderūn aḡvātı-yla delil ⁽¹¹⁾ neferātını ḡadana ta'limine irāde buyurduḡlarından iḡtizāsına ḡöre 'aṭāyā iḡṣān ⁽¹²⁾ buyurmıṣlardur bundan aḡdemce ordu-yı ḡümāyūnda baṣ-muḡḡasebeci olup ⁽¹³⁾ inḡirāf mizācına binā'en der-'aliyyede tevķīf ve ba'dehū gelmek üzere maḡrūse-i ⁽¹⁴⁾ Edirneye vuṣūl ile bu eṣnāda 'āzim-i semt-i dār-ı beḡā olan Kesriyelizāde Seyyid Nu'mān ⁽¹⁵⁾ Begin münḡall olan maṣıbı Anadolu muḡḡasebecisi Selīm Aḡazāde Emīn Efendiye ⁽¹⁶⁾ ve Anadolu muḡḡasebeciliḡi nüzūl emīni Süleymān Efendiye tevcīhe ve cümlesine ilbās-ı ⁽¹⁷⁾ ḡil'at olundu ve māh-ı merķūmuḡ yigirmi birinci ḡüni ṣaḡrā-yı Filibeden ḡareket ⁽¹⁸⁾ ve ol ḡün Bāzārcıḡ nām maḡalluḡ ṣaḡrāsına vurūd ve ḡarb-ı ḡıyām olunmaḡla dergāh-ı 'ālī ⁽¹⁹⁾ ḡapucıbaṣılarından ḡavānoszāde Aḡmed Aḡa öteden berü ḡandān ḡadīmden olup ⁽²⁰⁾ dā'imā ayende ve revende ta'am ve ikrām ile ma'rūf ve ābā'an-cedd-i devlet-i ⁽²¹⁾ 'aliyyenüḡ mer'ā'l-ḡāṭır ḡademesinden ma'dūd olduḡı cümleñüḡ ma'lūmu olmaḡla ⁽²²⁾ müddet-i iḡāmetde gerek serdār-ı ekrem-i

müşārün-ileyh hazretlerinüñ dā'ire-i devletlerine ⁽²³⁾ ve kāffe-i ricāl-i devlete ve ocak ağalarına üç gün şabāh ve aḥşam ṭāblalar ile ⁽²⁴⁾ ta'ām irsāl iderek bu vecihle daḥı hakkında olan evşāfuñ te'yidine ⁽²⁵⁾ himmet eylemişlerdür ve māh-ı şa'bān-ı şerīfün birinci günü maḥall-i merķūmdan

[48]

⁽¹⁾ fekk-i rābıta-i karar ve dördüncü günü Şofya cānibine nüzül ve kırkdoğuz gün ⁽²⁾ ikāmet olunup ancak bu kadar ṭül-i müddet ikāmete sebep bu vecihledür ki çünkü ⁽³⁾ Edirne'de tekmil-i mühimmāt ve zehā'ir ve 'askerün gelmesine bakılmayup bir ayak ilerüde bulunmak ⁽⁴⁾ fikri-yle hareket ve toğrıca Nemçelü üzerine varılıp aḥz-ı intikāma ⁽⁵⁾ niyet idildiği bundan akdem derc ve beyān olunmuş-ıdı. Ve'l-hāşıl levāzımāt-ı ⁽⁶⁾ seferiyyenün eczā-yı a'zamī zahıre mādde'si olduğundan oldıķca keyfiyyeti ⁽⁷⁾ bilinüp ol vecihle hareketi münāsib olmağla bir müddet bu cihetden mekşe bādī ⁽⁸⁾ olduğundan maḥall-i mezkūrda vāқи' olan tebeddülāt ve zuhūrātun bu maḥallde ⁽⁹⁾ iş'arı münāsib görüldi. ('azl kethudā kātibi Meḥmed Rāşid Efendi ⁽¹⁰⁾ ve naşb Aḥmed Tefḫik Efendi) Āsitāne-i sa'ādetden ordu-yı hümāyūna hareket ⁽¹¹⁾ üzere olan cizye muḥāsebecisi Seyyid Efendinün rikāb-ı hümāyūnda çavuşbaşı ⁽¹²⁾ oldığı haberi vurūd itmekle münḥall olan manşıbı ḥālā sipāhī kātibi Ḥasan Efendiye ⁽¹³⁾ ve anuñ manşıbı Edirne'de sevķ-i mühimmāt me'mūru Çelebi Efendiye ve anlaruñ üzerinde olan ⁽¹⁴⁾ cebeciler kitābeti kethudā beg kātibi sābık Meḥmed Rāşid Efendiye tevcih ve cümlesine ⁽¹⁵⁾ ilbās-ı hil'at olunmuşdur ve ḥālā kethudā-yı şadr-ı 'ālī kātibi Efendi mektübī-i ⁽¹⁶⁾ hazret-i şadr-ı 'ālī ḥulefāsı emek-dārlarından ve ḥācegān-ı dīvān-ı hümāyūndan ⁽¹⁷⁾ olup muḥaddemā kethudā beg hazretlerinün kisedārlık ḥidmetlerinde olduğundan ⁽¹⁸⁾ ta'alluķı olup rikāb-ı hümāyūnda mektübī-i şadr-ı 'ālī ser-ḥalīfeligi ile ḳalmış-iken ⁽¹⁹⁾ bu def'a Şofyaya götürdülüp icrā-yı ḥuķūķ zımnında ḥidmet kitābetlerinde ⁽²⁰⁾ istiḥdām buyurmaları bu idi. İsmā'il ser-'askeri şadr-ı esbak sa'ādetlü 'Alī ⁽²¹⁾ Paşanun ihtiyārılığı ḥasebi-yle umūr-ı ser-'askeride tekāsülü 'özri-yle ol ḥizmet-i ⁽²²⁾ cesīmeden 'afv ve bundan akdem İsaķcı Köprü'si binā'en emīni iken rütbe-i vezāretle ⁽²³⁾ ḳadri terfi' olunan Zahneli Ḥasan Paşaya umūr-ı ser-'askerī ḥuṭub emri-i ⁽²⁴⁾ 'azimesi Anadolu eyāleti inzimāmı-yla 'uhde-i müşirānelerine ihāle

ve tefvîz ⁽²⁵⁾ ve selefî müşârün-ileyhe fakat İsmâ'îl Kâ'ası muhâfazasına şimdilik ta'yîn olunup

[49]

⁽¹⁾halef ve selefün hasebi-çün ve kâl'a-i mezkûrenün ahvâlini tahkîk eylemek zımnında ⁽²⁾cizye muhâsebecisi Hasan Efendi ta'yîn ve irsâl kılındı bu eşnâda ordu-yı ⁽³⁾hümâyün kâdısı fazîletlü Tatarcıkzâde 'Abdullâh Efendinün öteden berü ricâl-i ⁽⁴⁾devlet ile ülfeti ve zâtında cümle 'indeinde fazl ile şöhreti ve bi'l-vücûh cümle mevâddun ⁽⁵⁾hüsn ve kubhuna liyâkatı olduğundan vâki' olan ordu-yı hümâyünün ba'zı ⁽⁶⁾huşûsâtına vâkıf olmaklığıhafî kendülere tenbîh olunmasından bu hâlet refte refte ⁽⁷⁾serdâr-ı müşârün-ileyhün infi'âlini müceb olduğundan ber-vech 'azl ve Muğîsâda ⁽⁸⁾ikâmete me'mûr kılındı rikâb-ı hümâyüandan gelecek Şânîzâde Efendinün vurûduna ⁽⁹⁾degin efendi-i sâbık-ı mûmâ-ileyhün nâ'ibi Vehbî Efendi vekâlet eylemesi fermân-ı ⁽¹⁰⁾'âlî ile tenbîh kıldı. Nigbolî mütehayyizânından ve dergâh-ı 'âlî kapucubaşlarından ⁽¹¹⁾Varnalîzâde Selîm Ağanoğ ba'zı ricâl-i devlete ta'allukundan mâ'adâ aşhâb-ı şervetden ⁽¹²⁾olması-yla vezâret ihsânı-yla terfî-i rütbesini müceb olup Boğdân tarafına varmak ⁽¹³⁾ve hân hazretlerinün ma'iyetinde bulunmak üzere me'mûr kılındı ve bu eşnâda vezîr-i mükerrerem ⁽¹⁴⁾Çerkes Hasan Paşa ve birkaç gün sonra mîr-i mîrân-ı kirâmdan Tepedelenli 'Alî Paşa ⁽¹⁵⁾dağı ordu-yı hümâyüna tıbık-ı ma'lûb üzere katı vâfir piyâde ve süvârî 'askeri-yle ⁽¹⁶⁾mehterhâne ve boru çaldırarak alay gösterüp otâğ-ı hazret-i ⁽¹⁷⁾sipâh-sâlarîde ilbâs-ı hil'at-ı vücûhla ikrâmına ri'âyet olunmuşdur. Bu eşnâda ⁽¹⁸⁾muktezâ-yı taqdîr Belgrâd defterdârı hâcegân-ı dîvân-ı hümâyüandan Hüsnü Yûsuf ⁽¹⁹⁾Efendi ordu-yı hümâyüna çıkagelüp lakin gelmesinün aşlı hâlâ Belgrâd muhâfızı ⁽²⁰⁾vezîr-i mükerrerem 'Abdî Paşanoğ Efendi-i mûmâ-ileyh hakkında kaleme alup tahrîr eylediği ⁽²¹⁾müftereyâtuğ hakîkat ve şihhatini ifâde ve vâki' olan cürmünün niyâzı-yla 'afvı me'mûl ⁽²²⁾iken birkaç gün bi'z-zarûre ba'zı ricâl-ı haymesinde misâfir olup serdâr-ı ekrem ⁽²³⁾hazretlerinün infi'âlleri olduğundan tekrâr 'afvını iltimâsa cesâret olunmamış ⁽²⁴⁾ise dağı bu ma'ûle huşûsâtuğ lâyıkı-yla tahkîkî hâkim-i vakîit üzerine elzem iken ⁽²⁵⁾kat'â bu kâ'ideye ri'âyet ve şarf-ı dikkat muktezâ-yı meşrebleri olmadığından

[50]

(1) hemān kelām-ı vāhıde i'timād ve cümleye muhālefet ve 'inād meşrebleri olmağdan (2) nāşī bi-hasebi't-takdīr hemān bir gıce Efendi-i mūmā-ileyhūñ tertīb cezāsına fermān-ı (3) kaza cereyān idüp vāşıl-ı rahmet-i semt-i ele olmuşdur. Zātında Belğrāduñ hānedānından (4) alayışlice aşhāb-ı nüfūzdanve ol beldenūñ qadīmi hānedānı olup bi'd-def'āt (5) Efendi-i mūmā-ileyhi tecrīm ve tekdīr ve giderek 'adāvet derecelerine vāşıl (6) olduğundan mā'adā paşa-yı müşārūn-ileyh ordu-yı hūmāyūnuñ hareketinden muqaddem ve mu'ahhar (7) tahrīrden şū vecihle hālī olmazdı ki bu adam Belğrādda sağ oldıkca fitne ve (8) fesād eksik olmaz hemān vücūdı kağılmağā muhtācdur dimesi nihāyetü'l-emr (9) bu vartaya giriftārına bā'ış ve bādī olmuşdur ve bu hengāmda Şofya muhāsebecisi (10) silāhşorān-ı hāşşadan Muştafā Beg ba'zı umūr-ı lāzımeden isnād-ı tekāsül (11) hasebi-yle birkaç hafta habs olunup ol bī-çārenūñ hasbi bu vaq'aya teşādūf (12) eylediginden yaqasını güçle hālāş ile selāmet tarafına bir takrīb vāşıl oldu. (13) Çend-rūz aqdemce vurūd iden Ankaravī vezīr-i mūkerrem Hācı 'Abdī Paşa (14) Belğrād tarafına 'acāleten me'mūr kılındı. Levāzımāt-ı seferiyyenūñ tekml ve tetmīm kılınması-çün (15) ziyādece ikāmeti mūceb olduğı her ne kadar ma'lūm ise böyle tūl ikāmetde (16) bizüm 'askerī tā'ifesi bir nev'ı kār u kesb ārzūsuna düşüp fütūr hāşıl (17) eyleyecekleri ve şānīyen maħall-i maqşūde varılıp ber-vech-i maḥlūb işe vaqit (18) kalmayacağı cümle 'indinde vāzılı bir keyfiyyet ve fi'l-ħaḳıka bu maħalle kadar a'dānuñ (19) hareketi ne vecihle ve netice ne şūret kesb idecek henüz kimsenūñ ma'lūmı (20) olmayup ve bir taraftan zātında vaqit kalmadığından 'askeri arasında havādiş teħaddūsüne bādī ve bir nev'ı isti'dād gelmeye başlamağla hemān bu huşūşları cümle ile (22) otāğ-ı hāzret-i serdār-ı ekremīye ricāl-i devlet ve ocağ Ağaları ve sā'ir (23) iktizāidenler da'vet olunduğda zaħıre ve mühimmāt-ı 'askeriyye māddelelerinden bahş (24) olunarak netice vākı'ā ber-vech-i dil-ħāh levāzımāt her ne kadar tekml degül ise (25) mevcūd olan 'askerī maqūlesine fütūr irāş idüp düşman dağı

[51]

(1) bizüm Şofyada bu kadar mekşümūzi maşlahatına menfa'at ittiħāzidecegi zāhir (2) ve sefer demek ne hāl ise bir sā'at evvelce düşman muqābelesine varup bi-hasebi't-takdīr (3) herkes ve sa'y-ı mertebe şecā'at ve ğayretini ibrāz ve dīn-i devlet-i 'aliyye

uğurunda ⁽⁴⁾ cān ve baş ile çalışmağa menūtidügi katı azherdür inşā'allāhü te'ālākāriben ⁽⁵⁾ hareket ve Niş cānibine varılup andan ne maħalle gidilmek enseb ise öylece 'amel ⁽⁶⁾ ve hareket olunur diyü karar virildi. Bundan aqdem tavā'if-i 'asker nuşret-i eşere ⁽⁷⁾ 'arız olan fütür keşret mekş cihetinden oldığı nev-'ummā işaret olunmuş-ıdı. ⁽⁸⁾ Binā'en-'aleyh oldıkca bu maħalde taltif olunmaları lāzım gelmekle yeñiçeri ordusuna ⁽⁹⁾ binişşüretinde kapu ricāli ve birkaç yüz enderün aqvātı-yla devletlü şadr-ı a'zam ⁽¹⁰⁾ ve serdār-ı ekrem hāzretlerinüñ teşrifleri muşammem olup vaq'a yeñiçeri aqası ⁽¹¹⁾ Kelleci 'Oşmān Aqanuñ çadırına nüzül ve bir miqdār teneffüsten şonra yeñiçeri neferātını ⁽¹²⁾ tüfenk ta'limine emir buyurup bir taraftan 'atāyā-yı vezirāne ile cümlesine ikrām ⁽¹³⁾ olunmak eşnasında nāsuñ izdiħamından ber-vecihle tevaqqufa vaqit olmayup ve bu mādde muṭlakā ⁽¹⁴⁾ ocaqlunuñ taltifinden 'ibaret iken bu rütbe ta'zyik nā-münāsib bir hālet olmağla ⁽¹⁵⁾ hemān birkaç sā'at içinde 'avdet ile bu kudret tertib olunan ziyāfet bahş-i ⁽¹⁶⁾ kalendarı olmuşdur. Bu vuķū' bulan harekāt ba'zı mülāhazāta göre taşni'āt ⁽¹⁷⁾ kabılinden oldığı ma'lüm ve aqā-yı mūmā-ileyhüñ meslek ve etvārına nazarān iğmāz ⁽¹⁸⁾ ve ruşatdan hāşıl olmuş bir mādde idügi meczüm oldı ve bundan aqdem ⁽¹⁹⁾ yed-i a'dāya giriftār olan Boğdān memleketinüñ karıben istihşāline Kuban Hānı ⁽²⁰⁾ ve ma'iyetinde olan vüzerā egerçi dāmen-der-miyān-ı ğayret üzere oldıklarından bahişle ⁽²¹⁾ memleket-i merķūmenüñ düşman-ı dīn-i hezimet-ķarīn tarafına geçmesinüñ keyfiyyeti ber-vech-i ⁽²²⁾ icmāl tahrir eylemiş olduklarından iş'arı münāsib görüldi. Voyvodası bulunan ⁽²³⁾ hā'in-i dīn-i ibā'in cedd-i devlet-i 'aliyyenüñ ni'meti-yle perverde olup Boğdān memleketi gibi ⁽²⁴⁾ bir diyāra cānib-i salṭanat-ı seniyyeden milletleri arasında intihāb voyvodalığına mālīk ⁽²⁵⁾ olmuş-iken muṭlakā küfrān-ı ni'am oldığını izhār ve merküz-ı zamir olan hıyānet

[52]

- (1) aşlıyesini āşikār idüp memleket-i mezküreyi ber-vech-i sühulet bilā-ħarb ve kıtāl
(2) Moskovlu tarafına teslim ve hā'in-i mezkür güyā eşnā-yı muħārebede ele geçmemek ⁽³⁾ desisesini firārına şan'at ittihāz eylediği vārid olan tahrirātдан müstebān ⁽⁴⁾ olmağla bu māddenüñ me'mūrlar haqķında bir nev'i tebriye-i zimmet muṭāla'ası daħı hafı ⁽⁵⁾ ma'lüm ise de rikāb-ı hūmāyūndan bundan aqdemce orduya

gelen Mānol Beg voyvoda ⁽⁶⁾ naşb olunup lakin a‘dānuş yedinden nez‘ ve taħlīs oluncaya degin tevķīfī ⁽⁷⁾ ve ba‘dehū hareket eylemesi fermān buyurıldı. El-yevm-i mekş ve iķāmet olunan Şofyanuş ⁽⁸⁾ derūn-ı şehri her ne kadar şaķīl ise şahrāsınuş bahārılıđı ğāyet laţīf olup ⁽⁹⁾ ķādırlaruş nihāyeti Şofyaya taħmīnen bir sā‘at mesāfede tarīķ-ı Halvetiye ricālinden ⁽¹⁰⁾ Şeyh Bālī Efendi *ķuddise sırruhu’l-ālī* hāzretlerinūş tūrbeleri olan maħalle ķarīb ⁽¹¹⁾ olmađla zātında rūz-ı hāzar-ı mevsimine teşādūf eylediginden maħalli ve gerek āb-ı havāsı ⁽¹²⁾ ğāyet hūş-ber mesīre-gāh olduđından bařka ahālī-i Şofya mūteħayyizātınuş Şofya hāneleri ⁽¹³⁾ olup ve bā-huşuş düvel-i neşārā beyninde mu‘teber ve mergūb Konus ⁽¹⁴⁾ Dāđı didikleri cebel-i Rūmilinde ‘adīmü’l-meşel ve hūkemā-yı selef zamānında edviyeye ⁽¹⁵⁾ dā‘ir ķatı çok řeye mālīk olduķları yunānī tarīhlerinde mezkūr ve muķayyeddūr ⁽¹⁶⁾ el-ķıřşa böyle maħallde bu derece tevķīf olunduđından be-her-hāl mizāc-ı nās taħşīl ⁽¹⁷⁾ esbāb-ı istirāhate meyl ve rađbet idecekleri bedīhī bir keyfiyyet olup be-taħşīş ⁽¹⁸⁾ serdār-ı ekrem-i mūşārūn-ileyh hāzretlerinūş dađı ešnā-yı rāhda mūferrihşahrāya ⁽¹⁹⁾ rāst geldikce keşret ārām ‘ādet-i me’lūfelerinden olduđı vāreste-i ķayd ve beyān ⁽²⁰⁾ ķabīlinden ve ‘ādet-i me’lūfelerinden olup hattāŞofyada sevk-i mūhimmāt ve zehā‘ir ⁽²¹⁾ iķūn te’ħīr olunan rūz-nāmçe-i evvel Hasan Efendi mūşārūn-ileyh hāzretlerini evşāfī ⁽²²⁾ gūzerān iden Konus Dāđına da‘vet idūp lakin bu da‘vetden murād-ı aşlı ⁽²³⁾ řu vecihledūr ki ķūnki Tepedelenli‘Alī Paşa bu def‘a ordu-yı hūmāyūna gelmesi ⁽²⁴⁾ hezār tekellūfāt ile olduđından bařka bu vakte gelince memleketden ķıķup böyle ⁽²⁵⁾ bir me’mūriyyetde bulunduđı olmadıđından zātında dađı beyne’n-nās meşhūr olması

[53]

⁽¹⁾ mūlābesesi-yle birden bire gelūp ordu-yı hūmāyūnda ricāl-i devlet-i ve izdiħām-ı nāsı görūp ⁽²⁾ ve bundan bařka şadr-ı a‘zam hāzretlerinūş mizācına vuķūfī ve eţvār ve evzā‘na ⁽³⁾ dā‘ir ma‘lūmātı olmadıđı eţrāfuş haylī işine yaradı. Ve‘l-hāşıl ⁽⁴⁾ aşlından Türkçesi her ne kadar yok ise ölince seni dađı ğayb eylediginden ⁽⁵⁾ men-cihetü’l-mizāc ba‘zı istimālet ve nevāziş iltifāt olunarak te’мін ve te’lif ⁽⁶⁾ olunmaķlıđı vāķı ā lāzım gelmiş-idi. Zirā muķtezā-yı hāl ba‘zı istimā‘ eyledigi ⁽⁷⁾ hālāta nazarān fi’l-cümle tevahhuşı der-kār olup hattā birkaç gün aķdem Belğrād ⁽⁸⁾ ve Mora Kōprüsi taraflarına me’mūriyyeti işrāb olunduķda kendūnūş zāhib ⁽⁹⁾ olduđı mūlāhāzātına

tamām-ı muvāfiķ bir teklif görülmüş olduğundan ben ⁽¹⁰⁾ Rūmili vālisi ma‘iyyetine gidemem ve seferden yüz çevirmem livā-i şerif ⁽¹¹⁾ ordusu ma‘iyyetinden münfekk olamam. Pādişāh uğrına baş cānfeda itmege geldüm ⁽¹²⁾ ve kendümden başka birkaç mīr-i mīrān berāber getürdüm bu vecihle maḥall-i āḥara gidemem ⁽¹³⁾ diyü kaṭ‘ice cevāb virmiş-idi. Bu şüret Efendi-i mūmā-ileyhūñ ⁽¹⁴⁾ tertib eylediği ziyāfet mādresi muşammem bir muḳaddime olduğına ⁽¹⁵⁾ mebnī bu da‘vetde paşa-yı mūmā-ileyhūñ bulunması-yla şadr-ı a‘zam ḥazretleri ⁽¹⁶⁾ bi’n-nefs kendülerine müteveccih olduğundan ve her hālde umūrlarına mu‘āvenet ⁽¹⁷⁾ ve i‘ānet ile ikrām ve ihtirāmları ne ise ḥaklarında ber-vecihle deriğ kılınmayarak ⁽¹⁸⁾ hemān ri‘āyetden ğayrı bir mulāḥaza olmadığını müşārün-ileyh ḥazretleri lisān-ı ⁽¹⁹⁾ selāsetleri-yle ifāde ve bir taraftan Efendi-i mūmā-ileyh daḥı ḥātırına gelen ⁽²⁰⁾ ta‘birāt ile ta‘mīr ve müşārün-ileyh ḥazretlerini taşdiķ iderek oldıķca te‘lif ⁽²¹⁾ şüreti rū-nümā olduğu eşnāda paşa oğlum cenābuñuz gibi böyle külliyyetlü ‘askere ⁽²²⁾ kādīr mīr-i mīrān degül el-yevm bir vezīr daḥı gelmedü sizūñ ol tarafta bulunmañuz ile ⁽²³⁾ ol ḥavālīnūñ ğā‘ilesinden müsterih oluruz ve du‘ā-yı pādişāhiye maḫhar olacađıñuza ⁽²⁴⁾ iştibāh yokdur tekevvül itmemeñüzi ricāiderüm. Zīrā vezīr-i mūkerrem ‘Abdī Paşa ⁽²⁵⁾ dā‘imā bize dürlü dürlü ta‘rīz kaleme alur. Senūñ gibi kuvvet-i ‘askere mālīk bir zātūñ

[54]

(1) ol ḥavālīye me‘mūr kılınması-yla vezīr-i müşārün-ileyhūñ bundan şonra bize diyeceği kalmaz ⁽²⁾ diyerek ğāyet iltimās itmeleri-yle nefsu’l-emirde paşa-yı mūmā-ileyh daḥı ol ⁽³⁾ ānda fermān Efendimüzüñdür birkaç gün içinde tıbķ emriñüz üzere ḥareket iderüm ⁽⁴⁾ diyü meclisde cevāb virmesi-yle ferdāsı ilbās-ı ḥil‘at olunup taşmīm eylediği ⁽⁵⁾ gün şavb-ı me‘mūriyyetine ‘azīmet eylediler ve işbu māh-ı ramazān-ı şerifūñ yigirmi ⁽⁶⁾ ikinci günü şahrā-yı merķūmeden ne hāl ise ḥarekete karar virilüp ancak ⁽⁷⁾ verādan ‘icāleten zehā‘ir tesyār için mūmā-ileyh Ḥasan Efendi ma‘iyyetine zu‘amādan ⁽⁸⁾ birkaç ağa ta‘yīn olunduğdan şonra kaṭ‘-ı menāzil ve tayy-ı merāhil iderek Niş ⁽⁹⁾ cānibine bir konakķāle Mūsā Paşa palankası nām menzile vuşulde hālā Rūmili ⁽¹⁰⁾ vālisi ve ser-‘askeri Süleymān Feyzī Paşanūñ ma‘iyyetinde mīri ‘arabacıbaşısı ⁽¹¹⁾ Muḥammed Begūñ ḥakķında müşārün-ileyh tarafından vārid olan taḥrīrātta cāmūs fūrūht ⁽¹²⁾ eyledi, diyü nifāķı mübeyyin taḥrīr eylemiş

oldığından mîr-i merķūm dađı birkaç gün ⁽¹³⁾ aķdemce kendü ayađı-yla gelmiř bî-çāre maķūlesi olup henüz ve keyfiyyet ⁽¹⁴⁾ vāķi' midür ve zātında řahîh ise bile ri'āyet lâzım gelür mi bi'l-isti'lām bu mazlūmuñ ⁽¹⁵⁾ ķanına girmek sâ'ire 'ibret olur diyerek haber-i vāhid ile öküz altında buzāđı ⁽¹⁶⁾ teftiřine ri'āyet eylediginden tertibāt cezāsına fermān-ı ķazā cereyān idüp ⁽¹⁷⁾ bu maħalle deđin řühedā rütbesi-yle ikrām olunan bu bî-çāre dađı birkaç cāmūs ⁽¹⁸⁾ töhmet-ile ilhāk olundu te'accüb bundadır ki taħķik mādde olunmaķ her bir ⁽¹⁹⁾ mādde de ħuřuřla ķatl-i nüfūsda ne derecelerde ehemm ve elzem idüđi mevādd-ı ⁽²⁰⁾ müslimeden olup lakin meřhür meřeldür bir pire iķün bir yorđan yanar ammā ⁽²¹⁾ inřāf olunsa řer'ān ve ķānūnen 'aceble olunmayarak teħarrî ve bî-taħřîř ķatl-i ⁽²²⁾ nüfūs māddesinden mefrüzadan idüđi ařhāb-ı bařiret 'indinde müberhendür. Ĥāl ⁽²³⁾ bu ki İstanbuldan ħareketden berü böyle bî-vech-i müte'annidāne ħükmi-ı Çerkesi ve bilā temyîz ⁽²⁴⁾ zuhūra gelen ħālāt-ı 'acibe erbāb-ı inřāfa dā'imā müceb-i istiđrāb ħāsıl ⁽²⁵⁾ eylediđi maħall-i inkār degüldür. Ve'l-ħāřıl palanķa-i mezkürdan ħareket ve māh-ı merķūmuñ

[55]

⁽¹⁾ yigirmi yedinci günü Niř řahrāsına vuşul ve ħayme-zen iķāmet olundu ferdāsı ⁽²⁾ müřārün-ileyh Rümili vālisi Feyzi Süleymān Pařa ve kezālik Niř muħāfızı ⁽³⁾ Sırrı Selim Pařa ve Çerkes Ĥasan Pařa icrā-yı merāsım ķudüm serdār-ı ekrem ⁽⁴⁾ iķün otađ-ı sipāh-sālārîye gelüp ba'dehū ordularına 'azimet eylemişlerdür ⁽⁵⁾ ve ferdāsı günü cümle vüzerā-yı 'izām ve ricāl-i erkān-ı devlet ve ocaķlarađaları ⁽⁶⁾ otađ-ı řadr-ı a'zamîye da'vet olunup řu vecihle müzākereye mübāřeret ⁽⁷⁾ olundu ki bu maħalle gelinceye değin bir tarafından zaħîre ve 'asker ve mühimmāt ve levāzımātuñ ⁽⁸⁾ isti'cālinden münfekk olmadığı ma'lüm ķaldı ki zıkr olunan levāzımāt-ı seferiyyeden ⁽⁹⁾ mümkün mertebesi tevārüd eyledi bu maħalleķadar düşmanuñ reviş ve reftārından ve aĥvāl ⁽¹⁰⁾ ve miřvārına dā'ir ma'lümātuñuz var mıdır? Zirā bu keyfiyyet elzem levāzımātdandır ve eřnā-yı ⁽¹¹⁾ rāhda lüzümünden ziyādece keşret-i iķāmet olunduğından izā'a-i vakte sebep oldu. ⁽¹²⁾ şikeste beste gerçi bu maħalle gelindi ancak bir ķadem ilerüde bulunmaķ ensebdür ⁽¹³⁾ ve şimdi gideceğümüz Vidin olup henüz ķal'anuñ zaħîresi dağı cümleñüñ ⁽¹⁴⁾ ma'lümüdür müceddeden bu Nemçe iķün der-ħāl tertib olunamadı bi-menĥî te'ālā ⁽¹⁵⁾ oraya varıldıķda mevcüd zaħîreyi řarf

eylemek ba'zı mulâhazâta göre ⁽¹⁶⁾ câ'iz degüldür hemân Vidîn tarafına 'azîmet ile düşmanuñ ahvâline muṭṭali' ⁽¹⁷⁾ olduĝumuza ṭül-ı müddet ikâmet olunmayarak Ṭuna tarafına varılup iktizâsına ⁽¹⁸⁾ göre esbâb-ı muhârebede kıyâm bir ân aḳdem vâcib menzilesindedür. Zirâ civâr-ı ⁽¹⁹⁾ a'dâda verâdan levâzımât gelmesine intizâr bilâ-müceb bir mulâhaza olup belki ⁽²⁰⁾ mazarratı mü'eddi olur diyerek bu evşâf-ı mezkûre üzere meclise hitâm virildi. ⁽²¹⁾ Mâh-ı şevvâl-i mükerreremüñ dördüncü günü de'b-i dîrîne-i saltanat-ı seniyye üzerine tevcihât-ı ⁽²²⁾ hümâyûn olup Rûmili ser-'askerliği kemâ-kân ibkâ-i vezîr Sırrı Selîm Paşaya ⁽²³⁾ devî-darcılık ve Vezîr Çerkes Hasan Paşaya çarhçılık ve vezîr Arslân Paşaya ⁽²⁴⁾ iş muhâfızlığı tevcih ve cümle ricâl-i devlet ve ocağağaları daḳı manşiblarında ⁽²⁵⁾ ibkâkılındı maḳall-i merkûmede sekiz gün ikâmet ve şevvâl-i şerîfûñ beşinci

[56]

(1) günü hareket ve Ğurlân(?) nâm menzile vuşûl ve ol eṣnâda Ḳuban Hânı Şeh-bâz (2) Girây Hân tarafından vurûd iden taḫrîrâtda istîlâya giriftâr olan Boĝdân (3) memleketi bi-'inâyetüllâhi te'âlâ yed-i a'dâdan taḫlîş olunduĝı haberi münfehim oldukda (4) der-hâl top ve tüfek şenlikleri-yle i'lân-ı meserret olunarak bu ihbâr bir muḳaddime-i (5) ḫayriyye ittiḫâz olunduĝından iç çuḳ-dâr-ı ḫâzret-i serdâr-ı ekremî Muştafâ (6) Beg 'icâleten der-alıyye tesyâr kılındı ve mâh-ı merkûmuñ dokuzuncu günü Vidîn (7) şahrâsına vurûd ve Mûsâmevetiye didikleri şahrâ-yı vâsi'ada mahyâ olan ḫaymelerde (8)istirâḫat olunup on dört gün meḳş ve ârâm olunduĝundan ba'zı vukû'âtı (9) zabt ve işbu maḳaldezikri münâsib görüldi. ('azl-ı aĝa-yı yeñiçeriyân dergâh-ı 'âlî (10) Kelleci 'Oşmân Aĝa ve naşb kûl kethudâsı Mehmed Emîn Aĝa) kûl kethudâlığı (11) daḳı Edirne aĝalığından gelen ŞâlihAĝaya tevcih ve cümlesine ilbâs-ḫil'at olundu. (12) Aĝa-yı sâbık mûmâ-ileyhüñ ahvâl ve evzâ hareketi bundan aḳdem derc ve taştîr (13) olunmuş-ıdı cevri ve zulm aşḫâbından olup lakin televvûn mizâcı ḫasebi-yle (14) evzâ' ve eṭvârında ve vaḳit vaḳit ba'zı 'ârîzâtı keyfiyyeti mü'eddi olduĝundan (15) başka tarafı şadr-ı a'zamiden her ne ki fermân olunur ise işĝâşûretini (16) tecvîz eylemeyüp dâ'imâ söz benüm olsun diyerek bu maḳalle gelinceye ḳadar eṣnâ-yı (17) râhda nâ-be-câ eṭvâra sâlik olmasının ḫikmet-i mulâhaza-i âḫara zâhib olup (18) ya'nî sefer dimek ser-gerd-i 'asker dimekdür diyü ḫilâf-ı me'mûl nice nice fesâdı (19) ve beyne'l-'asâkir

ķil u ķali müstelzim hareketi vukū' buldıġından mā'adāhafi ve celi⁽²⁰⁾ istirkāb vādisi bir ķat daġı serdār-ı ekremle bürüdetini müceb olmaġla nihāyetü'l-⁽²¹⁾ emr bu maķūle hareketi 'azlini mü'eddi olup bir müddet sonra rütbe-i mīr-i mīrāni⁽²²⁾ ihsān olundu. İstiġrāb bundadır ki aġa-yı mūmā-ileyhūġ 'azlinūġ ferdāsı⁽²³⁾ yeġiġeri ordusunda def'aten bir cem'iyet müşāhede olunduġda 'acabā bu ne olacaķdur⁽²⁴⁾ dirken livā-i şerīf ordusuna toġrı 'azīmetleri müteħaķķıķ olduġda bu ġuşūşuġ⁽²⁵⁾ evvel ve āġiri ma'lūm olmadıġından böyle bī-hengām bu hareketūġ sebebi ayakdan

[57]

(1) icāb eyledi diyü tefahġuş olunmaķ için maġzar bulunan Aġmed Aġazāde⁽²⁾ Ćelebi Aġa irsāl olunduġda ol daġı def'i şübhe idemeyüp 'avdet eylediginden⁽³⁾ vāķı'ā civār-ı a'dāda bu vecihle 'askerī tā'ifesiñ hīlāf-ı rızā⁽⁴⁾ bu etvārları serdār-ı ekreme ve cümleye bir fikir olduġından ba'zı muţāla'aya⁽⁵⁾ binā'en otāġ-ı pīş-gāhında olan toplaruġ nizāmına baķılmaķ ve sipāh silāh-dār⁽⁶⁾ ocaķlıları livā-i şerīf obası öġünde cem' olmaları der-hāl emir buyurıldı⁽⁷⁾ ancak bu şūretūġ vukū'ı her ne ķadar bir emri nā-ma'ķūl görülmüş ise de selāţin-i⁽⁸⁾ selef zamānlarında bundan eşna'ı mesbūķu'l-meşel olduġından nāşī müdāfa'alaları⁽⁹⁾ ġuşūşī i'lān-ı ġarble olması tecvīz olunur hālātdan olmayup (derdüġ⁽¹⁰⁾ kime açsaġ saġa dir ġikmeti vardur öldürdi bizi aġlatmaz mı bu ġikmet)⁽¹¹⁾ medlülünce ibtidā-yı emirde 'askerī zümresini göstermekde ne fā'ide olur⁽¹²⁾ bir ġarafdan a'dāya teķārub üzere olduġumuz ma'lūm ve işi hīn-i iķtizāda anlar⁽¹³⁾ ile göreceġümüz meczūm ve bu eşnāda vezīr Ćerkes Paşa esfār-ı sābıkada⁽¹⁴⁾ şunūf-u 'askeriyyenūġ mizācına vukūfi ġasebi-yle öġlerine gelüp oġullar şöyle⁽¹⁵⁾ olur böyle olur didikte anlar daġı paşa baba baş üstüne diyerek i'ādelerine⁽¹⁶⁾ müşārün-ileyh sebep olmışdur zātında yeġiġeri tā'ifesi 'asākiri⁽¹⁷⁾ sā'ire meşellü olmayup zābıtanına itā'at ve ķā'idelerine ri'āyet ve te'līf⁽¹⁸⁾ olunduġca ziyāde inķiyād ider māķūleden olduġları ve selāţin-i māziye zamānlarında⁽¹⁹⁾ nice nice fütūhātde bulunduġları maġall-i inkār olmayup ve aralık aralık ednā iltifāt⁽²⁰⁾ ve ikrām ile tatyīb olacaġları ve esāslarında himmet-i ehlüllāhile tertīb⁽²¹⁾ olunmuş olduġları daġı mevādd-ı müslimeden netice-i suġan bu keyfiyyet kendülerine⁽²²⁾ müceb-i 'ār olmaķdan nāşī cüst-ü-cü eylediklerinde serdār bayrāġı-yla henüz gelüp⁽²³⁾ ortalarında terbiye yol ve erkān götürmemiş birķaġ neferden ibtidāsı zuhūr

(24) idüp 'ulüfemüzi almaduğca Tunayı mürür eylemeyiz diyü güyâ bu zu'mla eṭvâr-ı

(25) küstâhâneye ictisârları nümâyân oldıkdâ o mâkûleler orṭaları-yla der-ḥâl

[58]

(1) Aṭa Ḳal'asına ocağ ma'rifeti-yle nefiler fermân buyurıldı. Te'accüb bundadır ki (2) bu vağ'anuñ zuhûrı Ağa-yı sâbıkuñ 'azlinüñ ferdâsına teşâdüf eylediginden (3) vâkı'ğayr-i vâkı'ḥağğında sū-i zannı müceb bir keyfiyyet olmuşdur. Belğrâd muḥâfızı (4) olan 'Abdî Paşanuñ şiddet mizâcı öteden berü ma'lûm şığâr u kibâr (5) oldığından başka be-taḥşîş bunca eyyâm mutaşarrıf oldığı eyâlet ve elviyelülerüñ (6) muḥâfazalarında sâ'irlerden ziyâde tecrîme mâ'il ve bir beldede aşḥâb-ı nüfûzdan (7) her kim olur ise olsun bî-vech-i tekdîr ve iktizâsına göre ifk ve iftirâ ile (8) devlet-i 'aliyyeye ğamz ve nifâk'âdet-i me'lûfesi oldığı ve muḳtezâ-yı birliği (9) mevcûd bulunan vüzerâ-yı 'izâm miyânında kıdemi oldığından aşḥâb-ı şöhretten (10) ve erbâb-ı liyâkatden mer'â'l-ḥâṭır ve şeci'ü'l-eṭvâr idüğü Belğrâd defter-dârı (11) vağ'asında ber-vecih icmâl-i evşâfi taştîr ve tezkîr olunmuş-ıdı. Ve'l-ḥâşıl (12) bu sefere çıkıldıkda müşârün-ileyh muḥâfız-ı Belğrâd bulunması ḥasebi-yle Nemçelü (13) tertîbine dâ'ir kâfi derece levâzımâtına ikdâm ve irsâl olunmağda zerrekadar tecvîz-i (14) kuşûr olunmamış-iken bir taraftan birbirlerini müte'âkıb taḥrîrât (15) irsâli-yle lüzümü var yok maṭlûbâta başladı. Ḥikmeti buña çünki ahâlî-i (16) ser-ḥadd ile beyinlerinden münâferet oldığından bir ḥâdişe zuhûr ider ise ol zamân (17) ben taḥrîr eylemiş-idüm işğâ eylemediler demek için oldığı ve esfâr-ı sâbıkada işte (18) birâder o vüzerâdan ma'dûd iken nâ'il-i amâl oldığından dâ'imâ infî'âlâta ḥareketi (19) ma'lûm ancak Rümili vâlîsi ve ser-'askeri vezîr-i mükerrem Feyzî Süleymân Paşa (20) Mora Köprisi taraflarında oldığından mecbûr olageldüğü mizâcına göre (21) münâza'aya başlayup henüz ordu-yı hümâyûnda müstakill Nemçe seferi için tertîb (22) olmayup her ne kadar def'aten vuḳû' bulmuş bir mâdde ise cem'-i mühimmâta kemâl-i mertebe ğayret (23) olunarak gerek 'Abdî Paşa ve ser-'asker paşa ve ol ḥavâlinüñ muḥâfaza ve muḥâresesi (24) ḥuşûşlarına mütebaşşırâne ve müteyağkızâne ḥarekete gereği gibi bezl-i mâ-ḥaşal-ı ḳudret (25) iderler me'mûli-yle vâkı'â ol taraflarüñ ğâ'ilesinden emîn olunmuş-ıdı. Bu taḳdîrece

[59]

(1) müşārün-ileyhimanuñ beynlerinde tekevün iden hâlât ve birbirini muğâyir-i tevârüd (2)iden tahribâtlaruñ mefhûmundan müstebân oldı ki cümle huşûşdan aqdem (3)bunlaruñ telefleri ve ser-haddlunuñ te'minleri esbâbı vaqt-i hâle göre derece-i (4)vücûbda olub iki tarafa iktizâsına göre nuşh ve teliflerini müş'ir cânib-i (5) serdâr-ı ekremiden kavâ'im-i tahrîr ve tesyâr olunduğundan mâ'adâ 'Abdî Paşaya (6)bir nev' ikrâm-ı mu'arızında kethudâlık hizmetlerinde olan mîr-i mîrândan 'Osmân Paşaya(7)'avâtıf-ı 'aliyye-i cihândârîden rütbe-i vezâret ihsânı-yla kaderi terfi' kılınub (8)Müşārün-ileyh 'Abdî Paşanuñ bu vecihle dağı ri'âyet-i hâtırlarına şarf-ı (9)himmet olundu ve mâh-i mezkûruñ dördüncü günü zikri sebkat iden Mesamünbe (10) Şahrâsından hareket ve Vidîn Qal'asına yakın nehr-i Tuna şâhiline darb-ı hıyâm (11) olunmağla bu hareketden murâd-ı aklı hem yurd değışdürmek ve hem dağı bir ayak (12) ilerüde bulunmağ kazıyyesine mebnî ve Vidîn a'zam ser-hadd olub tekmiil (13) mâlzemeye dâ'ir her ne ki matlûb olunsa bilâ-na'ib tahşîli ve bâ-huşûş(14) 'askerî ta'ifesine bir nev' sühûleti müceb olunduğı mütâla'a(15) sından 'ibâret olduğundan kağ-ı nazar bundan sonra Nemçe(16)lü üzerine mevsim güzerân eylemezden aqdem ve 'askere fütür 'arız(17) olmazdan muqaddem hareket olunmağlık derece-i vücûbda olub ancak evvel emirde (18) eţrâf me'mûrlardan cümleye teşvîk olacak bir muqaddemât-ı fütühâta dide-güşâ-yı (19) intizâr olunmağda iken ittifâkiyâtdan olarak ol gün Eflâk Voyvodası Mavroyani (20) Niğola tarafından vürüd iden 'arızasında Nemçelü ile muharebe idüp(21) gâlib olduğundan bahş eahz eyledigini yigirmi beş dil ve iki 'avrat (22) ve bir kıt'a top ve bir bayraq ordu-yı hümâyûna vürüd eylediginden başka (23) diğ er şukkasında şu vecihle 'arz ve beyân ider ki Nemçelünüñ 'askeri (24) derme çatma ve ekşerisi Fransadan akçe ile getirilmiş mağûlesi olduğundan (25)'asâkir-i islâma muqâvemetde 'aczleri âşikâr ve bu def'a mesfûr tarafından mağlûbe

[60]

(1) eyledigi 'askeri a'dâya nazarân kalil iken her hâlde düşmana gâlib oldukların (2) ve bir gün evvel ordu-yı hümâyûnuñ düşman üzerine 'azîmet ve hücum eylemesinde (3) kağ'ıbir muğâla'a olmadığından mekş ve ârâm münâsib olmayacağını taraftan (4) diyâr-ı a'dâya irsâl eyledigi cäsüslardan ve işbu işâl eyledigi dillerüñ (5) taqrîrlerini tercüme idüp taqdîm etmiş olduğu 'arızasından münfehim (6) olduğundan mâ'adâ

voyvoda-i mezkûruñ bu gûnâ tahrîr ve gerek irsâl eylediği (7) diller cümleye ‘azîm-i inbisâtı mü’eddî bir keyfiyyet olup çâdırlarda behî cānum (8) nice meksidelüm tamām maḥall-i fırsatdur hattâ Eflāk voyvodası Nemçelüyi (9) bozmuş hiç bizde ğayret yok mudur kelâmları ‘Alî Beşe Mehmed Beşeden istimâ’ (10) olunmağa başladı ve ḥaḳîkat -i hâl bu aḥbâr bir muḳaddime-i nuşret-i farz olunup (11) ḳalup muvahḥidîne inşirâh-ı küllî ḥâşil eylemişdür ki tahrîr-i imkânda (12) degüldür. Zirâ bu bir ğayrı mesrûriyyete maḳîs degüldür şafâ-yı (13) rûḥânî ve zevḳ-i vicdânî didikleri fi-hadd-i zâta bu meşellü fütûḥâtta (14) olan bir ḥâlet olup der-ḥâl zıkr olunan diller rikâb-ı hümâyün tarafına irsâl (15) ve düşman üzerine bir ân aḳdem ḥarekete ḳarâr virildi. Bu Nemçelü ez-ḳadîm Macâr ḥimâye-sinde (16) olduğundan selâṭîn-i selef zamânlarında seferlerde bulunanlardan istimâ’a nazârân (17) ‘askerinüñ kuvvetinden bahîş olundukça teşvîş-i derûn ve ‘aḳla ba’zî ḥâlât gelür (18) idi ve bu ise mesfûruñ beyân olundığı siyâḳ üzere tahrîri ve ordu-yı hümâyünüñ (19) ḥareketini isti’câl etmiş olduğu hemân meşveret olunup ilerüde bulunmaḳlığı icâb (20) idüp ‘icâle Vidîn ser-‘askeri vezîr Ḥasan Pâşa Tūnanuñ ḳarşusunda (21) Eflāk ve toprağında Ḳalfât nâm maḥalle ‘ubûr ve ma’iyyetine ‘asâkir-i mertebe ve mühimmât-ı lâzimesi (22) tekmîl-i müzâkere ve bir taraftan imkânî derece levâzımâta iḳdâma mübâşeret olunup (23) ancak ser-‘asker müşârün-ileyh külliyetlü ve ‘asker ve ber-vefḳ-ı maṭlûb mühimmât ve zehâ’ir (24) olmadukça ‘azîmetüñ ne fâ’idesi olur dimesi her ne ḳadar vâḳı’a muṭâbıḳ bir keyfiyyet (25) ve ‘aḳluñ teslim ideceği tamām bir maşlahat ise de tüccâra tedârik olabildiği ḳadar

[61]

(1) umûruna i’ânet eşnâsında serdâr-ı ekrem ordusunda ḥademe mâḳûlelerine (2) ḥikmet ḥudâ bir ğayret gelüp kimi Efendilerinüñ izni-yle ve kimi bilâ-izn (3) ğazâniyyeti-yle fevc fevc Eflāk yakāsına geçmeğe başladılar. Me’ mûlden (4) ziyâde ‘asker peydâ olmağla ser-‘asker müşârün-ileyhüñ ‘icâlete Eflāk (5) tarafına ve andan Çerniş nâm menzile ḥareketi taraf-ı serdâr-ı ekremîden ziyâdece (6) te’kîd olduğundan bu evşâf-ı mezkûr üzere muḳâbele-i düşmana niyet-i (7) ḥâlişa ile ‘azîmet idüp ve ḥalkuñ bu derecelerde cenge ârzü-keş (8) oldukları tamām-ı muṭâla’aya muvâfıḳ ‘alâmet-i ḥayriyye olduğına ḳat’ân iştibâh (9) ḳalmamış-ıdı ve ma’iyyet-i ser-‘askeriyyeye evlâd-ı fâtiḥân ve eyâlet ‘askeri ve Sivas (10) teraḳḳîlülteri

ve yeñiçerive cebeci ve ‘arabacı odaları ve mühimmât ve cebe-hâne ⁽¹¹⁾ ve sür‘at topları tertîb olundığından mâ‘adâzıkrı mürûr iden katı ⁽¹²⁾ küllî gönüllü²⁵‘ askeri terfîk olunup müvekkilen ‘alî Allāhu te‘ālā bu vecihle ⁽¹³⁾ hareket itmiş olduğu ol gün fethü’l-islām muhāfazasında olan ⁽¹⁴⁾ Memiş Paşaya ve Eflāk voyvodasına ‘icāleten tahrîr olundu. Bu hengāmda Yergöki ⁽¹⁵⁾ müte‘ayyinānından ve dergāh-ı ‘ālî kapucubaşlarından Çādircızāde bundan aqdem ⁽¹⁶⁾ inşā ve techizine me‘mûr olduğu Tuna donanmasını tekmi̇l ve iktizāiden ⁽¹⁷⁾ neferātını tahrîr ile hāzır amāde olduğu haberi gelüp ordu-yı hümāyûn ⁽¹⁸⁾ Vidin sâhilinde iken bir sâ‘at aqdem hareket ve lede’l-vuşul ⁽¹⁹⁾ irāde-i ‘aliyyeye muntazıru’n-nekr(?)’-endāz ikāmet olmuş ve bir sâ‘at evvel gelmesi ⁽²⁰⁾ iş‘ār olundığından birkaç gün mürûrunda tıbk irāde üzere ordu-yı ⁽²¹⁾ hümāyûn sâhiline istişhâb eylediği ince donanma çete kayıklarun bayraklarun⁽²²⁾ keş-bāde ve top tüfenk şenlikleri icrāsı-yla müretteb ve müzeyyen alay gösterüp ⁽²³⁾ lenger-endāz ikāmet ve bundan sonra tekevvünen emr-i ‘ālî şudûr ider ise aña göre ⁽²⁴⁾ ‘amel ve harekete müterakķıb üzere olmaqla kendüsine samûr kürk ve kapudanına ve sâ‘irine ⁽²⁵⁾ ilbās-ı hil‘at ile ikrām olunup bu alay ile Tunada böyle donanmanun

[62]

(1) ikāmeti bir kat daha cümleye müceb inşirāh ve tezāyud inbisātı müceb bir keyfiyyet ⁽²⁾ olmuşdur. Bālāda derc ve tasfîr olundığı üzere ser-‘asker zafer rehber ve ‘asākir ⁽³⁾ şecā‘at-ı eşer Eflāk yaqasından Çernişe ve andan dahı Şāniş tarafına toğrı ‘askeri ⁽⁴⁾ tertîb ve toplara nizām virerek hudūda harekete niyet üzere olduğunu ser-‘asker-i ⁽⁵⁾ müşārûn-ileyh Memiş Paşaya tahrîr eyledikde ol dahı fethü’l-islāmdan topları alup ⁽⁶⁾ bundan aqdem bed a‘dāya giriftār olan İrşovanun karşusunda Tekye Burnı didikleri maħalle ⁽⁷⁾ getürüp andan evvel toplarun İrşovayı dögecegini hāvî mîr-i mîrān-ı mûmā- ⁽⁸⁾ ileyhün cevāb olarak irsāl eylediği tahrîrātında İrşovada mütemekkin olan ⁽⁹⁾ düşman ba‘de māşebāt idemeyecegi ve bundan başka zıkr olunan Şānişün verāsı ⁽¹⁰⁾ hudūd-ı ‘Oşmānî civārında sâhil-i Tunaya nāzır Nemçelünün gümrüğü olan maħall ki ⁽¹¹⁾ Lezarfe diyü meşhûr olan Tekye Burnı tarafından bendeleri ve Şāniş ⁽¹²⁾ cānibinden dahı cenāb-ı düstürāneleri mütevekkilen

²⁵gönüllü [کونلی]

‘ālī Allāh düşman üzerine varılmak⁽¹³⁾ pek münāsib olacağını beyān eylemiş olduğundan Paşa-yı mūmā-ileyhūñ tıbk taḥrīri⁽¹⁴⁾ üzere dergāh refi‘u’ş-şān kādı el-ḥacātdan temennī fevz-i nuşret-i niyet-i ḥālīşası-yla⁽¹⁵⁾ zıkr-i güzerān ider. Şāniş ki Tūnanuñ karşı yakasında Aṭa Kal‘ası⁽¹⁶⁾ karşına bir küçük palanğa meşābesinde olup hemān ser-‘asker Paşa⁽¹⁷⁾ ḥazretleri mevcūd ma‘iyyeti olan cünūd-ı muvaḥḥidīn ile hareket ve ol maḥallde⁽¹⁸⁾ iktizāsına göre topları ve ‘askeri tertīb ve kendüleri kulb-i ‘askerde⁽¹⁹⁾ eṭrāfa ḡayret ve cenge terḡīb ešnāsında mīr-i mīrān-ı mūmā-ileyh daḥı taşmīm⁽²⁰⁾ ve taḥrīri vecihle Tekye Burnından İrşovaya toḡrı top endaḥte⁽²¹⁾ ikdām vüzerādan daḥı tertīb üzere ser-‘asker Paşa ḥazretleri hücum⁽²²⁾ idüp karar baḡçesi pīş-gāhında olan ṭabur menḥūsı muḡaddimetü’l-ceyş⁽²³⁾ maḡāmında olup taḥmīnen yarım sā‘at ilerüde olan leşker-i islām ve dilāverān⁽²⁴⁾ ḡāzīyān müşāhede eyledikleri ānda bir uğurdan hücum ve ān-ı münkasimede ṭabur⁽²⁵⁾ menḥüsünü perākende ve perīşān eyledikleri ve muḡābele kaşd-ı fāsidi-yle şaf-ı

[63]

(1) İslāma toḡrı verādan imdādlar-içün ta‘kīb iden ḡurenāsı daḥı⁽²⁾ bir vecihle muḡāvemet idemediḡi ḡayr-ı behcet eşeri ordu-yı ser-‘askeriyye⁽³⁾ vāşıl oldıkda der-‘aḡab önlerine gelen ṭaburlara sell-i⁽⁴⁾ seyf hücum ve a‘dāyı münhezim iderek sālifü’z-zıkr Lazārḡaya⁽⁵⁾ toḡrı firār ve baḡiyye ḡalanları külliyyen maḡhūr ve müdemmer olarak ḡāzīyān-ı şeci‘ān⁽⁶⁾ ḡarmaḡarışık ibtidā-i karar baḡçesini zabṭ eyledikleri ve bu aralıkda İrşova²⁶nuñ⁽⁷⁾ derūnunda olan düşman daḥı Tekye Burnından müte‘ākıben endāḥt olunan toplardan⁽⁸⁾ ḡāyet tażyīḡ olunup cānlarunuñ ḡalāşı fikründe iken ‘asākır-i islām ḡayret-⁽⁹⁾ şī‘aruñ şaf-be-şaf kemāl-i şecā‘at ile ‘ilmleri küşād iderek Lazārḡaya⁽¹⁰⁾ duḡüllerini gördikde pūr-gunā İrşovada iḡāmete mecālleri olmadıḡından⁽¹¹⁾ cümlesi birden firāra yüz gösterdiklerini ḡāzīyānuñ ma‘lūmları oldıḡı⁽¹²⁾ ānda bi’l-cümle tiḡ-i dilāverāndan geçdiḡi ve zıkr olunan muḡārebe egerçi ‘aḡluñ⁽¹³⁾ idrāk ideceḡi mevāddan olmayub zīrā mecmū‘yı üç dört sā‘atden bir keyfiyyet⁽¹⁴⁾ iken muṭlaḡā imdād cünūd ḡaybiyye-i ilāhī i‘ānesi-yle ḡaşıl olmuş bir fütūḡāt-ı⁽¹⁵⁾ ‘azīme olduğundan mücerred ‘avn ve ‘ināyet-i şamedānī ve ḡayr-i ḡadem ḡazret-i cihāndārī⁽¹⁶⁾ ḡatı azherdür. Bundan başḡa ḡavādişāt

²⁶İrşova] İreşova

ğaribedendür ki Nemçe kralı Lazârka tarafına ⁽¹⁷⁾ ta'yîn eylediği cenerâline ol vakit şu vecihle tenbîhe ve tākîd ve ba'dehû tahrîren ⁽¹⁸⁾ ifâdesi şüretle mesmû' olmuşdı ki bu def'a ser-'asker paşanuş geleceği ⁽¹⁹⁾ Şāniş veandan ilerüsi bizüm toprağumuzdur ve bu kadar 'asker ol yollara sığmaz ⁽²⁰⁾ bu şüretde saña lâzım olan 'Oşmānlu 'askerinüş ibtidā geçecek yollarını sedd ve bend ⁽²¹⁾ eylemekdür. Zirā senüş ma'iyetine bu kadar sūltāt ve top humbara virdüm. Toprağumuz ayak ⁽²²⁾ başdurmamasına sa'y ile gerek sūvārî ve piyāde 'Oşmānlu 'askeri tarafumuza tecāvüz ⁽²³⁾ ider ise eslāfda gördigümüz vākî'āta döner. İbtidā anları girü itmez isek üzerimize ⁽²⁴⁾ ğālib olurlar ve 'askerüş mizācı böyledür. Zirā Oğuz Meħmed Paşa Belğrād altına ⁽²⁵⁾ bir gice içinde geldi ve bizüm 'askerümüz ol vakit kal'aya tahşişitmiş

[64]

(1) bunaldılar idi. Öyle iken 'Oşmānlu ğālib olduğu mazbūtumuzdur. Şimdi bu maħallde ⁽²⁾ kal'amuz olmadıgundan hāl-i müşkil olur diyerek hın-i me'mūriyyetinde lisānen ve ba'dehû ⁽³⁾ bu uslūb üzere tahrîren tenbîh ve tākîd idüp zıkr olunan maħall tahmīnen Tuna ⁽⁴⁾ kenārında bir 'araba geçecek kadar bir yol olup bu 'askerüş bila-ta'ab 'ubūrlarında ⁽⁵⁾ düşmanuş kemāl-i rütbe ihtimāmı var iken bā-ħuşuş kıralları olan ⁽⁶⁾ pelid 'anīdüş ve tenbîhāt ve ikdāmı kat'ān bir fā'ideyi müntic olmadığı ve ħamden sümme ⁽⁷⁾ ħamden gerek kral bağçesi²⁷ ve bā-ħuşuş evşāfi mezķūr Lezārāta cem'-i ⁽⁸⁾ emvāl ve eşyāsı-yla 'asker-i islāma naşib olduğundan başka feşādete(?)⁽⁹⁾ ta'bir olunur. Tüccāruş eşyāhıfzeyledikleri maħallerde ve ħāricinde katı küllī ⁽¹⁰⁾ ğanā'ime ve ħayvānāta mālîk olundığı ve işbu fütühāt-ı celilenün ħaberi-yle ser-'asker ⁽¹¹⁾ paşanuş ikinci çuk-dārı ile on kıt'a top ve on üç kıt'a ⁽¹²⁾ mühimmāt 'arabası ve iki yüz kırk altı nefer-dil ve iki mu'teber kapudan ordu-yı ⁽¹³⁾ hümāyūna lede'l-vurūd der-'aķab top ve mehter-ħāne şenlikleri-yle rüsüm-ı şād-mānı ⁽¹⁴⁾ icrā ve tetmīm kılındıktan sonra Ağa-yı merķūme bir sincāb kürk ve bir çelenk ⁽¹⁵⁾ ve beş yüz ğuruş'atıye ve bir tımār tevcîh olup ferdāsı aħz olunan eşyā ⁽¹⁶⁾ ve diller rikāb-ı hümāyūn tarafına irsāle müsāre'at kılındı. İsrār-ı ħikmet-i ⁽¹⁷⁾ ilāhiyyedendür ki bu maķūle fevzi'n-nuşret ħaberi ordu-yı islāma vurūdunda ħāşıl ⁽¹⁸⁾ olan sürür ve

²⁷ bağçe] bağçe

memnūniyyet bir tarīkle ta'rif kabūl eylemez şüretde ⁽¹⁹⁾ olması-yla bu bābda itnāb-ı mekāldan şarf-ı nazar olundu ve'l-hāşıl ⁽²⁰⁾ bu meserret-i 'azīmenūñ ifā-yı teşekkürü kabīl-i imkān ve ifādesi ⁽²¹⁾ huşuşı ber-vecihle tahrīr ve beyān degüldür işbu fütūhāt-ı celīleden şonra gerek ⁽²²⁾ ordu-yı serdār-ı ekremīde ve gerek ocaklar ordularundan gice ve gündüz bir taraftan ⁽²³⁾ bilā-izn 'asker Kalfāt yaķasına ümerāda başlayup behī kafadār niçün durmalu ⁽²⁴⁾ *el-ḥamdülilāhi te'ālā* ser-'asker paşa Nemçelünūñ toprađına girdiler. Dānesini bi'l-külliyye ⁽²⁵⁾ zabtīdüp bu kadar māl-ı ganā' ime mālīk oldılar diyerek bir dürlü zabtları mümkün

[65]

⁽¹⁾ olmayup hattā üç adamı olanūñ iki etbā'sı gidüp birisi güçle kaldı. ⁽²⁾ Bir rütbe ḥāhiş geldi ki elünden şüret-i zāhirde bir şey gelmek me'mūl olmayan ⁽³⁾ kimselerūñ derūnlarına zerre kadar ḥavf-ı vaḥşet gelmemesi maḥzā cenāb-ı Ḥaķķuñ ⁽⁴⁾ 'ināyeti idüğü maḥall-i intibāh degüldür. Şunūf-ı 'askerūñ bu derecelerde ğazā ⁽⁵⁾ ve cihāda meyl ve rađbetleri ma'lūm ve bundan böyle daḥı müsta'inen billāhi ⁽⁶⁾ te'ālā mużaffer olunacađı meczūm olmak ḥasebi-yle hemān ordu-yı hümāyūnda olan ⁽⁷⁾ vezīr-i mūkerrem çarḥacı Çerkes Ḥasan Paşa ma'iyetine lüzūmı miķdār-ı 'asker ve iķtizāsına ⁽⁸⁾ göre cebe-hāne ve birkaç top ve mühimmāt-ı sā'ire virildigünden başka ⁽⁹⁾ zikri mürür iden göñüllü olarak ğuzāt ve cihāda kemāl-i rađbet idenlerden ⁽¹⁰⁾ katı küllī 'asker cem' olup ve fi'l-aşıl müşārūn-ileyh esfār-ı sābıķada nīk-nām ⁽¹¹⁾ şāhibi vezīr olduğından öteden berü düşman içinde "şarı cenerāl" diyü kesb-i ⁽¹²⁾ iştihār itmiş olmađla māh-ı zi'l-ka'denūñ üçüncü günü ser-'asker-i müşārūn-ileyh tarafına ⁽¹³⁾ 'azīmet eylemeleri orada buyurılmađla ol gün Eflāk yaķasına mürür ve Bürrān aķdem ⁽¹⁴⁾ maḥall-i maķşūde vuşūle müsāre'at buyurmuşlardır. Bu hengāmda dersa'adet ⁽¹⁵⁾ Zehān gümrükçisi olan dergāh-ı 'ālī kapucibaşlarından Seyyid Nu'mān Beg ⁽¹⁶⁾ birkaç yüz süvārī ile ordu-yı hümāyūna gelmiş bulunmađla bu fütūhātlar ⁽¹⁷⁾ ma'lūmı oldıķda izn-i serdār-ı ekrem-ile mīr-i mūmā-ileyh daḥı birkaç ⁽¹⁸⁾ gün tevķīfden şonra ser-'asker paşa ḥazretleri tarafına 'azīmet eyleyüp ⁽¹⁹⁾ bir taraftan leyl ve nehār-ı 'asker ve mühimmāt ve zaḥire irsāl ve i'zām ve esbāb-ı ⁽²⁰⁾ muḥārebenūñ takviyet ve istiḥkāmında müzeyyid iķdām ve ğayretde ednā mertebe tecvīz ⁽²¹⁾ kusūr olunmamışdur. Ber-vech-i tafşīl-i Bālāda zikri sebķat eylediği üzere muķaddemā ⁽²²⁾

yed-i a'dāya geçüp bu muhārebede nez' ve teshīr olunan İrşovadan ahz idilen ⁽²³⁾
mühimmāt ve edevāt-ı sâ'ire silāh-dār hazret-i serdār-ı ekremī ile ordu-yı ⁽²⁴⁾
hümāyūna vuşulünde mūmā-ileyhe bir yaldızlu çelenk ve samūr kürk ve beş yüz ⁽²⁵⁾
guruş' atıye ihsān ve i'tā ve sâbıkı üzere bu eşyalar daḥı 'icāleten

[66]

⁽¹⁾ rikāb-ı müstetābā ba's ve isrākılındı. Pey-der-peyi düşman tarafından zabt ⁽²⁾
olunan dil u māl-ı ḡanā'im tevārüd eyledikce Tuna havālīsinde olan ser-ḥaddāt ⁽³⁾
ahālīsiniñ ve be-tahşış a'zam ser-ḥadd-i ḥākānī olan ve dīn ahālīsiniñ ⁽⁴⁾ gün be gün
ordu-yı hümāyūna meyl ve muhabbetleri ziyāde olup zehā'ir ve sâ'ir çelebi muḳtezā
⁽⁵⁾ umūr-ı mühimmenüñ tesviye ve tanzīmi emrinde kemā-yenbaḡi bezl-i mā-ḥaşala
ḳudret eyledikleri ⁽⁶⁾ görülmüştür. Bālāda zıkr ve beyān olunan Tuna kapudanı
Çādırcızāde ma'ıyyetinde ⁽⁷⁾ olan donanma ile şehir-i Belḡrāda toḡrı bad-bān-güşā-yı
hareket ve düşmanuñ ⁽⁸⁾ sefā'in menḥūsesine rāst geldikde muḳābele ve muhārebe
eylemesi tenbīh ve te'kīd ⁽⁹⁾ olunup ol vecihle 'azīmet eylemiş ve mäh-ı mezkūruñ
beşinci günü serdār-ı ⁽¹⁰⁾ ekrem hazretleri yed-i a'dādan zabt olunan kral bakçesi²⁸ ve
Lerzāta ⁽¹¹⁾ ve İrşovayı temāşā ve hem müşārün-ileyh ser-'asker paşanuñ ordusına
varup ⁽¹²⁾ kendü yed-ile mücevher çelenk ve iktizāidenleri tatyīb ve gerek çarḫacı ⁽¹³⁾
Vezīr Ḥasan Paşa ve Memiş Paşanuñ nefsü'l-emir levāzım-ı ikrām ve ihtirāmları ⁽¹⁴⁾
lāzımeden i-dügi ve bu ordularuñ mühimmāt ve cebe-ḥāne zaḥīresi ḥuşuşlarında ⁽¹⁵⁾
ḳuşurları nedür bakılmak ve düşmanuñ bundan şonra üzerine varılması ne şüretle ⁽¹⁶⁾
olacağı bilinmek ve'l-ḥāşıl ol havālīniñ keyfiyyeti ne vecihledür ve bundan böyle ⁽¹⁷⁾
Vidīn şahrāsında livā-i şerīfün tevḳīf-ile bi'l-fi'il kendüleriniñ ol tarafı ⁽¹⁸⁾
'azīmetleri tertībi taşavvuratda olur müşārün-ileyhimā ile müzākere olunmaḳlık
üzere mäh-ı ⁽¹⁹⁾ mezkūruñ beşinci günü serdār-ı ekrem hazretleri on beş kadar enderün
aḡvātı ⁽²⁰⁾ ve birkaç gedüklüler-ile bahren gitmişdür. Müşārün-ileyhüñ işbu
'azīmetleri fi'n-nefsü'l-emr ⁽²¹⁾ vüzerā-yı 'izām hazerātınıñ ve ḡuzāt muvahḫidīniñ
celb ḳulūblarına bādī ⁽²²⁾ ve eṭrāf ve eknāfuñ ve düşmanuñ harekāt ve sekenātlarına
tahşil-i vuḳūfla ⁽²³⁾ müteyakḳızāne ve mütebaşsırāne harekete bā'ış olmuşdur. Netice-i
suḫan beş gün arası ⁽²⁴⁾ geçdikce ordu-yı hümāyūna 'avdet buyurdılar İrşova didikleri

²⁸bağçe] bakçe

maḥallūñ verāsında ⁽²⁵⁾ ve Belğrāda toğrı sāñilde Nemçelü toprağında Cenevīz vağtinden kalma İnlık ta‘bīr

[67]

⁽¹⁾eyledikleri řa‘bü’l-mürūr ve içi muḥavvif palanķa řeklinde bir řapudan ‘ibāret olup ⁽²⁾ bir adam gücle girebilür bir maḥall oldıđı ve eđrāfını tođ ve yāñūd ħumbara ile ⁽³⁾ tađyīķ fā‘ide virmeyeceđi inhā olunduđda hemāñ İrřovadan Memiř Pařa ⁽⁴⁾ řeb-ñūñ idüp zīkr olunan maḥallūñ eđrāfını zābt ve tařrada bulunan ⁽⁵⁾ kefereyi aḥz eylediđi ve mā‘adāsı derūnuna taḥařşun itdiklerinden řa‘bü’l- ⁽⁶⁾ mürūr bir řaya olmađla be-her-ñāl lađım atılmasına muḥtāc idüđi ve Bürrāñ muḥāřarasından ⁽⁷⁾ münfekk olunmayup her kaç güne kadar gerek zaḥire ve mühimmātları tekmīl olur ⁽⁸⁾ ise nihāyet ol vađte kadar teřñiri müyesser olacađı āřikār ve tařradan ⁽⁹⁾ bir ferd imdāda gelmeyeceđi bedīdār ve řarīben luđf-i Ḥaķķ ile cümlesi aḥz ⁽¹⁰⁾ olunacađı der-kār olup bu ma‘reke de aḥz olunan řimdilik elli nefer-dil ⁽¹¹⁾ ve biraz sultāñ tüfengi řavb-ı müřārānelerine taķdīm olundu diyü ser-‘asker ⁽¹²⁾ pařa ḥāzretlerine mīr-i mīrāñ-ı mūmā-ileyhden taḥrīrāt ile bu ḥaber-i behcet ⁽¹³⁾ eřer vurūd eylemedikten nāřı zīkr olunan diller ile ser-‘asker müřārūñ-ileyhñ ⁽¹⁴⁾ bař-çuķ-dārı ordu-yı ħümāyūna vāřıl olduđda bir sincāb kürk ⁽¹⁵⁾ ve üç yüz ħuruř ‘ađıye ve bir çelenk ve sābıķı bir meřellü bir tımār iḥsāñı-yla Ađa-yı mūmā-ileyh ⁽¹⁶⁾ tałtīf olunup götürdüđi isrā rikāb-ı müsteđāba ba‘ř ve tesyār kılındı. ⁽¹⁷⁾ Bu eřñāda Eflāķ ḥudūdına řarīb metīn ve müstaḥkem Vāma nām řal‘a bir müddetden berü ⁽¹⁸⁾ ‘asākir-i müslīme taraflarından muḥāřara ve tađyīķ olunmađda idüđi ḥaber-i vurūd ⁽¹⁹⁾ eylemiř-idi. Māñ-ı mezkūruñ on ikinci günü zīkr olunan Vāma řal‘ası ⁽²⁰⁾ bi-ḥamdillāhi te‘ālā yed-i islāma nařīb olup ve derūnunda olan düřmanuñ kimisi ⁽²¹⁾ firār ve ekřeri mecrūñāñ helāk olduđları ḥaber-i beřāret eřerini mu‘lin bir kıt‘a ⁽²²⁾ taḥrīrāt-ı mufařşale řavb-ı ordu-yı ħümāyūna vurūd eylemiřdür. Cenāb-ı ḥayru’n-nāřırnuñ ⁽²³⁾ ‘avn-ı řamedāñıyyesiy-le ‘an-řarībī’z-zamāñ a‘dā-yı dīñden aḥz-ı intikām olunacađı ⁽²⁴⁾ anlařılması üzerine fetḥu’l-islām cāñibine ḥareket olunması lāzımeden ⁽²⁵⁾ ve bā-ñuřuř orduda olanlaruñ ve ocaķlunuñ memnūñ olacađları

[68]

(1) ve me'mûr olan vüzerâ-yı 'izâmuñ takvîyetlerini müceb olacağı müstağnî-i (2) ta'rîf olup vâkı'â otağ-ı hazret-i serdâr-ı ekremîde cümleten hâzır oldukları (3) hâlde fethü'l-islâm tarafına 'azîmete şu vecihle karar virilüp müsta'inen (4) billâhi't-tevfîk bir gün evvel diyâr-ı a'dâya varılmağ ensebdür. Hemân fâtiha (5) olunsun dimekle ol gün Vidîn muhâfızı Şerîf Hasan Paşa hazretleri (6) livâ-i şerîf ve kâ'im-makâmlığı ser-a-sere kaplu samûr kürk ilbâs (7) ve çavuşbaşı bulunan Seyyid Feyzullâh Efendi huzûrunda zu'amânuñ mevcûd (8) ve nâ-mevcûd olanları yoklanup ve öteden berü 'âdet-i kadîm üzere sipâh ve silâh-dâr (9) ağaları ile livâ-i şerîf obasınun etrâfına iskân ve bir miqdâr (10) zu'amâ ve kitâbuñ ekşerisi dahı tevaqquf eylemesi ve me'mûr olanların gâyet hafif (11) ol ma'üne gitmeleri orada buyurıldığı eşnâda vezîr-i mükerrem Sırrı Selîm Paşa dahı (12) ordu-yı hümâyûnuñ verâsından birkaç gün sonra gelmiş bulunmağla serdâr-ı ekremüñ (13) hareketinden evvelce müşârün-ileyh fethü'l-islâm tarafına varup iktizâiden Tuna (14) açıklarını celb eylemesi fermân buyruldu ve bu vecihle ordu-yı hümâyûnuñ (15) hareketi muşammem oldıkda birkaç gün aqdem mu'tâdları vecihle şadr-ı a'zam (16) hazretleri havâş-ı etbâ'ları-yla fethü'l-islâma 'azîmet buyurup ba'dehû kethudâ-yı (17) şadr-ı 'âlî Süleymân Ağa ordu-yı hümâyûnı istîşhâb ve mâh-ı zi'l-ka'denüñ (18) on altıncı günü hareket ve tayy-ı merâhil iderek vukû'-yâfte olan fütühât (19) ve fevz nuşret mesrûriyyet-ile şafâ-yı hâl ve ârâmiş-i bal ile mâh-ı mezkûruñ (20) yigirmi altıncı günü fethü'l-islâm nâm mahalle vuşul ve Tuna sâhilinde müheyyâ (21) olan haymelere nüzul müyesser olup ancak kethudâ-yı şadr-ı 'âlî bulunan ağa-yı (22) mûmâ-ileyh eşnâ-yı râhda nâ-mizâc olduğundan başka serdâr-ı ekrem hazretleri (23) bir müddetden berü hafîyyen kendülere münfa'il iken bu def'a fethü'l-islâma vuşulünde (24) şadr-ı a'zama mahşûş olan obaya gelmeyüp fakat yatağ çadırına gelmiş (25) bulunmağla vâkı'â bu mäddeyi hîn-i hareketde ağa-yı mûmâ-ileyh birkaç def'a

[69]

(1) istîzân eylemiş ise de muqaddem olan infi'âllerin izhâr zımnında bu ordunun (2) çadırları ve nizâmları kethudâ beglerüñ lâzîme-i umûrlarından iken henüz benüm (3) çadırına bakacak hâli yokdur diyü 'azl idüp mûmâ-ileyh dahı hasta (4) olduğu hâlde fethü'l-islâm derûnunda bir hâneye nakl eylemekle bu şüretde münhal (5) olan

kethudā beg mesnedi defter emīni olan Nazīf Efendiye ve mūmā-ileyhūñ ⁽⁶⁾ manşıbı rüz-nāmçe-i evvel olup Şofyada kāffe-i umūr-ı mühimmeye me'mūr Hasan ⁽⁷⁾ Efendi ve anlaruñ manşıbı yeñiçeri Efendisi 'Alī Ra'if Efendiye ve kezālik ⁽⁸⁾ ol manşıb dañı Çelebi Reşīd Efendiye ve andan münhall olan sipāh kitābeti ⁽⁹⁾ şadr-ı a'zam hazretlerinūñ muqaddemā kethudāları olan Hālīl Bege ⁽¹⁰⁾ tevcih ve cümlesine hil'at ilbās olunup bu tevcihātdan birkaç gün sonra ⁽¹¹⁾ kethudā-yı sābık-ı mūmā-ileyhūñ 'illet-i müştedd oldığından ecl-i mev'ūdu-yla 'āzim-i ⁽¹²⁾ dār-ı bekā ve ol maħallda teveccüh menzilgāh-ı 'uqbā olmuşdur bu o ānda ser-'asker-i müşārū'n- ⁽¹³⁾ ileyh hazretlerinden vurūd iden tahrīrāt me'elinde ma'iyetinde olan 'asker ⁽¹⁴⁾ ilerüye varup a'dānuñ dār ve diyārını tehzīb menvī-i zamīrleri ⁽¹⁵⁾ i-dügi ve aralık aralık çāpul bahānesi-yle Mihādiye Boğazı etrāfındaki ⁽¹⁶⁾ karyelere girüp esir ahzylediklerini ve lakin böyle tertıbsiz varılmağda ⁽¹⁷⁾ ba'zı maħzūr mulāhaza olundığı oğulları katı vardur cümlemüz inşā'allāhü ⁽¹⁸⁾ te'ālā berāber gibidür Mihādiyeyi zabtīderüz diyerek 'afv²⁹idiyorum ⁽¹⁹⁾ bu huşūşda ne vecihle orada buyurılır ise bu tarafuñ takviyete ve düşmandan ⁽²⁰⁾ ahz-ı intikām esbāblarının ol vecihle istişālete tekevvünen emr ve fermānları şeref-riz ⁽²¹⁾ şudūr buyurılır ise tıbk irāde-i 'aliyyeleri üzere bezl-i vüs' mā-ħaşal kudret ⁽²²⁾ idecegi ser-'asker-i müşārūn-ileyhūñ vārid olan tahrīratından müstebān olmağla ⁽²³⁾ ol gün bu huşūşda iktizāidenlerle müzākere olunup ser-'asker-i müşārūn-ileyhūñ ⁽²⁴⁾ tahrīri ve ol havālīnūñ muħāfaza ve istiħkāmı derece-i vücūbda olmağdan nāşī ⁽²⁵⁾ kıl kethudāsı bulunan Şālīh Ağa ma'iyetine birkaç 'aded yeñiçeri ortaları

[70]

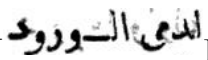
⁽¹⁾ tertīb ve sā'ir ocaklarūñ kethudāları dañı ağa-yı mūmā-ileyhūñ ma'iyetine mühimmāt-i ⁽²⁾ külliyye ve cebe-ħāne-i keşir ile ta'yīn ve nehr-i Tınayı imrār itdürilüp 'icāleten ⁽³⁾ ser-'asker paşa hazretleri cānibine 'azīmet eylemeleri emr ve fermān buyrulduğu ⁽⁴⁾ eşnāda cānib-i şadr-ı a'zamīye müşārūn-ileyh ser-'asker paşanuñ vārid olan ⁽⁵⁾ tahrīrātına der-ħāl cevāb olarak bu vecihle tahrīr olunmuşdur ki çarħacı ⁽⁶⁾ vezir-i mükerrrem Çerkes Hasan Paşanuñ ma'iyete külliyyetlü piyāde ve süvārī ve Seyyid Nu'mān ⁽⁷⁾ Beg dañı Mihādiye Boğazına toğrı olundığı ve iktizāiden

²⁹ afv] avf

top ⁽⁸⁾ ve mahâretleri kifâyet miqdârı virilmiş idügi taḥrîrâtlarından ma'lûm ḥâlişânemüz ⁽⁹⁾ olup ancak cenâb-ı düstürânelerinden me'mûl meczûmumuz olan ğayret ve ibrâz ⁽¹⁰⁾ eyledikleri şecâ'at muḳtezâsınca müşârün-ileyh Ḥasan Paşa ve gerek sâ'ir me'mûrlaruḡ ⁽¹¹⁾ te'lîfleri ḥuşûşlarına her ne kadar ri'âyet buyuracakları ta'rîfdan müstağnî ⁽¹²⁾ ise de bu def'a kûl kethudâsı aġa daḡı taraf-ı sa'âdetlerine lede'l-vurûd³⁰ ⁽¹³⁾ birkaç gün istirâḡat eylediklerinde ta'yînât ve sâ'ir mâlzemeleri tekmilden sonra ⁽¹⁴⁾ aġvât ve neferât taḡbîḡ buyurularaḡ müşârün-ileyh Çarḡacı Paşa ma'iyetine ⁽¹⁵⁾ bir ân aḡdem îşâl ve irsâllerine ihtimâm ve diḡḡat ve bu günlerde daḡı ol taraftan ne ⁽¹⁶⁾ ḡavâdiş zuhûr eylemişdür ola. Geçmiş dillerden Mihâdiyenüḡ aḡvâli taşavvuratda ⁽¹⁷⁾ taḡḡîḡ olunmuşdur ve el-yevm-i a'dânuḡ cem'iyeti nem kadardur. Egerçi bu mâddeleri cüst ü cû ⁽¹⁸⁾ eylemekde kemâl-i ihtimâm ve iḡdâmları mu-be-mu meczûmumuz olup ancak muḳtezâ-yı ⁽¹⁹⁾ dirâyet ve fetânetleri vecihle şîḡḡat ve ḡaḡîḡat ını rûz ve şeb ve pey-der-pey taraf-ı ⁽²⁰⁾ muḡibbânemüze taḡrîr ve bizi aḡlamaḡuz pek maḡlûbumuzdur diyü cânib-i serdâr-ı ⁽²¹⁾ ekremîden mektûb taḡrîr olunmuş olmaġla cevâb olaraḡ vârid olan taḡrîrâtlarında ⁽²²⁾ Mihâdiye didikleri Nemçelünüḡ küllîsi? meşâbesinde olup ancak taḡmînen ⁽²³⁾ bir sâ'at şa'bû'l-mürûr maḡallerinden sonra Mihâdiyeye bir taḡrîb mürûr olunacaġı ⁽²⁴⁾ ve zîkr olunan boġazuḡ yemîn ve yesârına müte'addid toprak palankalar intisâ ve üzerine ⁽²⁵⁾ toplan vaḡ 'itmiş olduġından ġayrı birkaç ḡat metrîsler ḡafri-le boġaz-ı

[71]

(1) mezkûrla metâneti ḡaydında olduġı ve ol ḡavâlîde külliyetlü ḡatânalü (?) süvârî ve piyâde ⁽²⁾ 'askeri ile bir mu'teber cenerâl ta'yîn eylediġi aḡz olunan bir nefer Türkçe bilür ⁽³⁾ esîrden etrâfi-yla taḡḡîḡ olup her ne kadar böyle ise zîkr olunan Mihâdiye ⁽⁴⁾ Boġazınuḡ etrâfında palankaların ibtidâ-yı emirde zâbtı ve derûnunda Nemçe 'asker-ile ⁽⁵⁾ tenkîl ve istîşâlları farîzadan olduġına binâ'en bir taraftan piyâde 'asker ⁽⁶⁾ metrîsler derece-i kifâyetde vaḡ' ve ebvâblarından³¹ süvârî daḡı ta'ḡîb eylemekde ⁽⁷⁾ olduġı ve boġaz-ı mezkûre nâzırcı-yla vezîr-i mûkerrem Çarḡacı Paşa ḡazretleri ⁽⁸⁾

³⁰Lede'l-vurûd [ ]

³¹ ebvâblarından] ebvâlarından

kemāl-i ğayret ve iġdāmları-yla iki kıt‘a balyemeztopı çıkarup ve vākı‘ā ol maħalle (9) balyemeztop çıkması‘akla ba‘id bir mādde iken muṭlakā tevfiġ-i şamedānī ve yemīn-i (10) himem ħāzret-i cihāndārī olup uğur-ı dīn-i devlet-i ‘aliyyede ez-dil ü cān (11) şarf-ı tāb u tuvān idecegüm ta‘rifden müstaġnī olmaġla bi-luṭfihī ve keremihī (12) te‘ālā bu sene-i mübārekde fetḥ ve taşarrufa mazhar olunacaġına iştibāhım yokdur. (13) Zīrā cünūd-ı müvahḥidinde olan ḥāhiş ve ğayret gün-be-gün tezāyud (14) iderek leyl ve nehār metrislerden cibāde taḥaşşun iden a‘dāyı (15) toplar ile tażyīġ eylemeler-ile Mihādiyenüñ teshīri elṭāf-ı ilāhiyyeden (16) mes’üldür. Çākerīleri işbu ‘arīza tāriḥinden iki günden şonra yeñiçeri (17) dilāverlerinden dālġılıc ve piyāde ve süvār mīri alup ilerüye ħalkmaġ üzereyem. Ancaġ (18) ‘arabalar ile irsāl olunacaġ beksimāduñ çābuġ gönderilmesini me’mūrlarına (19) te’kīd buyurmaları niyāzumdur. Yolunda māh-ı mezkūruñ yigirmi dördüncü günü (20) vurūd iden taḥrīrāt cümleye bir ħat daha müceb-i mesrūriyyet olmuşdur. İşbu (21) tafşīl olunan Mihādiyenüñ netīce-i ḥāline intizār üzere olunacaġı (22) ve Bālāda zıkrı güzerān iden Mihādiye Boġazınun yemīn ve yesārında olan (23) palankaların zabt ve teshīrine teşmīr-i sāk himmet idileceġi ma‘lūm olup (24) ve’l-ḥāşıl ‘askerün be-her-ḥāl yürüyüş itmeleri ārzü ve emelleri olunduġı iş‘ār (25) ve bā-ḥuşuş piyāde ‘askerinüñ muḥāfazası Çarḥacı Paşanın mukteżā-yı

[72]

(1) şecā‘ati üzere muġaddemā cibāllere vaz‘ eylediġi balyemez topların endāhtına (2) ve süvārī-i enderūn aġvātının ve sā‘ir me’mūrların ne rütbe iġdām ve himmeti maşrūf (3) olacaġı ma‘lūmuñuzdur. Ancaġ Efendimüzden ruḥşat taleb olunur ve dergāh-ı icābet-penāh (4) Ḥaġġdan muvaffaġ olacaġımızı ricāidüp ġālib olacaġumuza iştibāh yokdur diyü (5) cümlesi ser-‘asker-i müşārün-ileyhe bir aġızdan ifāde-i ḥāl eylemeler-ile mütevekkilen ‘alī Allāhi te‘ālā (6) ol gün niyāzlarına müsā‘ade idüp (oġullar göreyüm sizi cümleñüzü (7) Ḥaġġa emānet eyledüm ben daġı yarım sā‘at miġdārı maħalde tevaġġuf ider etrāfuñ (8) aḥvāline ve iġtizāiden levāzımātuñ işāline iġdām iderüm) diyü ḥaġklarında (9) du‘ā-yı ḥayr eyleyüp anlar daġı taḥrīr olunduġı vecihle boġaz-ı mezkūre toġrı (10) ‘azīmete ħarār ve beyinlerinde güyā tertīb müzākeresini idüp ba‘dehū düşman üzerine (11) varmaġ niyetlerinde iken ilerü giden

biraz piyâdenün iktizâ-yı şalâbet ve şecâ'atleri ⁽¹²⁾ bir vecihle tevķif ve ârâmlarına mecâlları kalmayup sell-i seyf hücum ve ol eşnâda ⁽¹³⁾ na'ra-yı Allâh Allâh şadâsı girüden gelenlerün mesmû'ları oldıkda hemân anlar dağı ⁽¹⁴⁾ bir ağızdan fütühât bizümdür yoldaşlar kardaşlar diyerek a'dânuğ def'aten taburını ⁽¹⁵⁾ perâkende ve perîşân ve girüye 'avdet eylemege kaşd iden a'dâ dağı yed-i islâma ⁽¹⁶⁾ geçüp külliyyetlü dil u revîş ahz olundığından başka boğaz-ı mezkûr külliyyen tathîr ⁽¹⁷⁾ ve palanķaları teshîr ve Mihâdiyeye toğrı münhezimen firâr eyledikleri haber-i behcet ⁽¹⁸⁾ eşer-i mâh-ı merķümüň yedinci günü Çarhacı Hasan Paşanuň mehterbaşısı ile ⁽¹⁹⁾ vurüd idüp mûmâ-ileyhe yedi yüz ğuruş 'atıye ve bir hil'at ve ser-'asker ⁽²⁰⁾ paşanuň Tatar Ağasına dağı beş yüz ğuruş 'atıye ve bir hil'at ve ahşamaķarîb ⁽²¹⁾ kul kethudâsinuň gelen çuk-dârına üç yüz 'atıye ve bir hil'at i'tâ ⁽²²⁾ ve ilbâsı-yla cümlesinüň ikrâm ve talñiflerine ri'âyetden sonra orduda top ⁽²³⁾ ve mehter-hâne şenlikleri ve be-tahşîş fethü'l-islâm kal'asından top ve tüfenk ⁽²⁴⁾ endâht-ıla bu meserret-i 'azîme ve fütühât-ı cesîme i'lân olunduktan başka 'icâleten ⁽²⁵⁾ rikâb-ı hüsrevâneye ve etrâfda olan cemî' ser-haddât-ı şâhâneye tahîr ve Tatarlar

[73]

⁽¹⁾ ile ba's ve tesyîr kılındı. yevm-i mezkûr ise de serdâr-ı ekrem hâzretleri ⁽²⁾ birkaç yüz enderün Ağası ve çavuşbaşı Feyzullâh Efendi ve tezkire-i şânî ⁽³⁾ Sırrı Efendi istîşhâb idüp ve ma'iyyetlerine iki 'aded top alup ⁽⁴⁾ İrşovaya nâzır Tunanuň berü yakasında Tekye Burnı nâm maħalle 'azîmet ⁽⁵⁾ itmişdür. Şadr-ı a'zam bulunanlaruň öyle ara sıra ilerü ve girü gitmeleri erbâb-ı ⁽⁶⁾ diķķat 'indinde etvâr-ı müstaħsineden olmadığı gibi ordu-yı hümâyünda bulunan ⁽⁷⁾ ricâl-i devlet iş şâhibi bulunmadığı cihetle her bir maşlahat lâyıķı-yla ⁽⁸⁾ rü'yet olunmayup sekte ve ba'zen dağı erâcife bādî olmuşdur ve bununla ⁽⁹⁾ berâber müşârün-ileyh hâzretlerinüň muktezâ-yı mizâcları her şeyde bulunup ⁽¹⁰⁾ maşlahatuň iktizâsına göre yakın hâşıl eylemeği ve me'mûrlaruň aķvâl ⁽¹¹⁾ ve ef'âline dâ'ir umûr ve huşuşlarını dâ'imâ cüst ü cü ve taharrî itmekligi kendülere ⁽¹²⁾ bir umûr-ı lâzımeden ittiħâz eylemiş olduklarından vâķı'â bu tabi'atları gerek 'asâkir ⁽¹³⁾ ve me'mûrlaruň haklarında vaķte göre kâ'ideden hâlî olmayup ve bā-huşuş ⁽¹⁴⁾ ordularda noķşân virilmesi 'âdet olan ta'yînât māddesine ve cihet-i ⁽¹⁵⁾ ahiri ile mevâdd-ı 'adideye ziyâde diķķat olunuyor

havâdisini müceb olduğu ⁽¹⁶⁾ maḥall-i iştibâh degüldür İplik Mağarası diyü meşhür olan maḥallün evşâfı ⁽¹⁷⁾ bundan aḳdem ber-vech-i icmâl beyân olunmuş-ıdı maḥall-i mezbûr bu def'a 'avn-i ⁽¹⁸⁾ şamedânî ile kabza yed-i islâma geçmekle etrâfı-yla tafşil olunması münâsib ⁽¹⁹⁾ görülmüştür. Şöyle ki maḥall-i mezkûr bir mağâradan 'ibâret ve ḥaḳîkat -i ḥâlde ⁽²⁰⁾ ğâyet ve muşanna' ve metîn Cenevîz vaḳtinden ḳalma ḳaya ile ihâta olunmuş faḳat ⁽²¹⁾ bir ḳapudan ğayrı mürûr-ı 'ubûra ḳat'â bir maḥalli olmayup öñi nehr-i Tınanuñ ⁽²²⁾ eñsiz tarafına teşâdüf eylediginden ol tarafa daḳı a'dâ toplar ⁽²³⁾ vaż'-ile istiḥkâmına ihtimâm eylemiş-idi. Ve'l-hâşıl bu şüretde bir taraftan ⁽²⁴⁾ top ile raḥnedâr ve yâḥûd yürüyüş tarîkı-yla ele geçer fikri ğâyet ⁽²⁵⁾ eb'ad idügi ve 'askerlü şanup nihâyetde ḥâlî üzere terk olunacağı daḳı

[74]

⁽¹⁾mulâḥazadan ba'îd olmayup ḥattâ muḳaddemce daḳı Memiş Paşa her ne ḳadar taẓyîḳ ⁽²⁾ eylemiş ise de derûn-ı mağârada taḥaşşun iden düşmana zerre ḳadar zarar ⁽³⁾ gelmediği ḥasebi-yle mādâm ki zaḥîreler vardur bu mādde netîce bulmaz ⁽⁴⁾ ve bu maşlahat terki daḳı câ'iz olamaz diyü esbâb-ı fütürî müstelzim ba'zı ⁽⁵⁾ mulâḥazadan sonra nihâyet mağâranuñ verâsından ba'zı âlât ile lağım atılmağa ⁽⁶⁾ mübâşeret olundığı eşnâda derûnunda mütemekkin olan düşmanuñ zaḥîreleri ḳalmadığından ⁽⁷⁾ telef derecesine vâşıl olmaları ve kendülere daḳı bu muḥâşaradan ḥalâş ⁽⁸⁾ fikri 'adîm'ül-imbân olup ye's-i küllî gelmekle şadr-ı a'zam ḥazretleri ⁽⁹⁾ bizlerün mâl ve cânumuza ḍarb gelmeyeceğine i'timâd virir ise mağâradan çıkaruz ⁽¹⁰⁾ diyü ḥaber virmeleri-yle biñden ziyâde sultân ve iki ḳapudan ve bir mâyor cümlesi ⁽¹¹⁾ istîmân eylediklerinün üzerine cānib-i serdâr-ı ekremîden yazılan buyurıldı. ⁽¹²⁾ Gerek âlât-ı ḥarbiyye ve gerek cemî' mühimmâtı teslim eyledikleri ḥâlde düşman ⁽¹³⁾ var ise cānlarına bir gūnâ zarar gelmeksizin sālîmen ḥudûdlarına irsâli ⁽¹⁴⁾ derc olunarak ḥazine baş yamāğı ma'rifeti-yle irsâl ḳılındı. ⁽¹⁵⁾ Mağâra-i mezkûre zabt olunup derûnunda olan biñ dört yüz 'aded ⁽¹⁶⁾ tüfenk ve biraz eşvâb ve bayrağ ve yel tüfenkleri ve on üç kıt'a top ⁽¹⁷⁾ ve mühimmât külliyyen zabt olundığını muḥbir cānib-i şadr-ı a'zamîden vârid olan ⁽¹⁸⁾ taḥrîrât-ı mâh-ı mezkûruñ yedinci günü ordu-yı ḥümâyûna vârid olmağla der-ḥâl ⁽¹⁹⁾ der-'aliyyeye bu meserret-i 'azîme taḥrîr ve iḳtizâsına göre zıkr olunan eşyâlardan ⁽²⁰⁾ tesyâr olundu. Bundan aḳdem ber-vech-i

icmāl tahrīr ve beyān olunan Mihādiye ⁽²¹⁾ Boğazını ser-‘asker-i müşārün-ileyh Hāsan Paşa çirkāb düşmandan taḥlīş eylemek ⁽²²⁾ niyet-i ḥālīşası-yla ‘azīmet eylemiş-idi. Boğaz-ı mezkūr ḡāyet eñsiz ve iki tarafı ⁽²³⁾ şa‘bū’l-mürūr cibāl olup her bir tarafında birer de palanķa olduğundan ol emirden ⁽²⁴⁾ evvel palanķaları źabt eylemek boğazuñ teşhīrini müceb olup ⁽²⁵⁾ boğaz-ı mezkūr bir kere luṭf-i Hāķķ ile ele geçdikde Mihādiye didikleri maḥallūñ

[75]

⁽¹⁾ daḥı ber-vech-i sūhūlet fetḥi müyesser olacađı mulāḥazadan ba‘īd olmamađla ⁽²⁾ bu ḥuşuşuñ keyfiyyet-i sūhūleti ser-‘asker paşanuñ çādırında kāffe-i me‘mūrlar ile ⁽³⁾ müzākere ešnāsında ilerüye giden bir miķdār ‘askerden hemān şu günāḥaber ⁽⁴⁾ zuhūr eyledi ki: “*El-ḥamdülillāhi te‘ālā* palanģaları ve boğazı źabteyledik. Sizler daḥı ⁽⁵⁾ ne niyetdesiz?” dinildikde vezīr Çerkes Hāsan Paşa ve Nu‘mān Beg ve sā‘ir ser-gerde-i ⁽⁶⁾ ‘asākir heman ḥareket ve boğaz-ı mezkūrdan Başmihādiye didikleri ve ba‘dehū ⁽⁷⁾ şehriñ kenārından geçüp ol ḥinde karşı gelen düşman ṭaburlarını bi‘l-cümle ⁽⁸⁾ münhezim iderek kelle ve dile bakılmayarak derūn-ı şehre vuşul ve musta‘inen billāhi’t-taķdīr ⁽⁹⁾ ber-vech-i sūhūlet cebe-ḥāne telef olmayarak źabt ve teşhīri müyesser olduğunun ⁽¹⁰⁾ ḥaberi daḥı mađāra-i merķūmunuñ fetḥ olduğı günü ni‘amū’t-teşādūf şadr-ı a‘zam ⁽¹¹⁾ ḥazretlerine ve anda fetḥü’l-islāmda ordu-yı hümāyūna vāşıl olduğda der-ḥāl ⁽¹²⁾ sürūr ve şād-mānı icrā ve tetmīm ve ḥamd ve sipās cenāb-ı Rabb-i raḥīm edāķılındı. ⁽¹³⁾ Gün-be-gün sā‘at-be-sā‘at fütūḥāt zuhūr bā-ḥuşuş bir taraftan ⁽¹⁴⁾ taķım taķım mīriye ‘ā‘id olandan başka keşret vurūd esīrden tolayı ḥaymeler ⁽¹⁵⁾ esīr bāzārına dolanmışdur. Ser-‘asker paşanuñ tahrīrātında bu Mihādiye ⁽¹⁶⁾ muḥārebesinüñ keyfiyyeti ve gelen adamunun taķrīri bu vecihledür ki Mihādiye ⁽¹⁷⁾ şehri Ṭunaya karīb ve Nemçelünüñ baş ser-ḥaddi meşābesinde olup lezārte ⁽¹⁸⁾ gümrüğinden mütte‘ā(?) ve sā‘ir eşyā ol maḥalde ḥıfz ve tüccārları dā‘imā āmed-şüddan ḥālī ⁽¹⁹⁾ olmaduđlarından ḡāyet ḥāneleri tekellüfli ve kuźā‘ārane ta‘bīr eyledikleri cesīm ḥānlar ⁽²⁰⁾ olup taḥmīnen Lezārteye yedi sekiz sā‘at bir maḥalldür. Binā‘en-‘aleyh bu muḥārebeden ⁽²¹⁾ birkaç gün geçdikde ‘asākir-i İslām ve ḡāziyān-ı zafer-i fercām ḥaylī ḡanā‘ime mālīk ⁽²²⁾ oldukları anlaşılmış ve pey-der-pey bu ḥavādişler ordu-yı hümāyūna vurūd eylemege ⁽²³⁾ başladıkda ‘askerī zümresine bir

meretebe arzū dūşdı ki bundan Őonra bir sâ'at ⁽²⁴⁾ fethü'l-İslâmda ikâmet emr-i muhâl ve belki mahzûrât-ı sâ'ireyi müceb olacađı ⁽²⁵⁾ hafî ve celî bedîdâr olup ittifaķandan ol gün Eflâķ civârında Nemçelünün

[76]

⁽¹⁾ihdâş eylediği ToprakKal'asını Mâdriyân Nîcola nâm ve bu da cemî' asker ve top ⁽²⁾ ve mühimmât-ile zabtidüp ve top ve bayrağ dağı gelmekle zümre-i 'asâkir ğayret-şî'âra ⁽³⁾ bir kat dahağâhiş gelerek velev ordu Tınayı geçsün geçmesün bizler ⁽⁴⁾ giderüz havâdişleri derece-i tahķîķa resîde olmağla fi'n-nefsü'l-emr nâfile tevķîfûğ ⁽⁵⁾ bir ma'nâsı olmadığından hele Tekye Burnından şadr-ı a'zam hâzretleri fethü'l-İslâma ⁽⁶⁾ 'avdet ile ordu-yı hümâyūnuđ karşı yakaya hareketi mütehaķķık olmuşdur. Ğarâbet ⁽⁷⁾ ahvâldendür ki bi-hasebi'l-beşeriye bâ-huşuş min-ciheti'r-rütbe hâsedî ⁽⁸⁾ imâider. Meslek-i nev'benî âdemde kimisi hafî ve kimisi celî olarak ne kadar ⁽⁹⁾ şüret-i teslimiyyetde görünür ise de be-her hâl nüfûzında olsun demek ⁽¹⁰⁾ bâ-huşuş böyle muhârebelerde ez-ķadîm nîk nâm benüm olsun iddi'âsı ⁽¹¹⁾ her şunûfda eskiden cârî bir 'âdet olduğı selefü's-şâliħîn vaķitlerinde ⁽¹²⁾ dağı mesbûķü'l-meşel olan ahvâl ve evzâ'dan olduğı tevârîħ tettebbu' ⁽¹³⁾ iden zevâtuğ ma'lûmlarıdır. Binâ'en 'aleyh aralık aralık ordu-yı hümâyūnı bırakup ⁽¹⁴⁾ münâsebetli münâsebetsiz sipâh-sâlâr olanlarığ böyle hareketi tafşil olunan ⁽¹⁵⁾ daķıķadan 'ibâret olduğı aźher lakin bu eķvârında mu'ayyebâtdan olmayup ⁽¹⁶⁾ her bir mâddenüğ içinde ve vâķi' olan ğazavâtuğ cümlesinde mevcûd ve eşher idi ⁽¹⁷⁾ diyerek es-sene-i nâs beyninde bir kesb-i şerefden 'ibâret i-düđi beyândan vârestedür ⁽¹⁸⁾ netîce-i suħan-ı mâh-ı mezkûruğ yigirmi tokuzuncı günü fethü'l ⁽¹⁹⁾ İslâmdan hareket olunup ve Tınanuğ karşı tarafına ordu-yı hümâyūnuđ ⁽²⁰⁾ mürûrina karâr ve vezîr Sırrı Selîm Paşa verâdan mühimmât irsâline me'mûren ⁽²¹⁾ tevķîf olunup yevm-i mezkûruğ ferdâsı çahârşenbe günü şadr-ı a'zam ⁽²²⁾ hâzretleri tebdîlen 'azîmetle yevm-i mezkûmda Mihâdiyenüđ feth ve teşhîri haber-i ⁽²³⁾ meserret eşer-ile silâh-dâr şadr-a'zamı der-'aliyyeye me'mûr kılınmuşdur ve pençşenbe ⁽²⁴⁾ günü mu'tâd üzere Konaķçı tûğı fethü'l-islâmdan hareket ve Eflâķ ⁽²⁵⁾ yakasından 'ubûr ve Yeņice Köyi ta'bir olunur maħallde ol gice beytütet ve ferdâsı

[77]

(1) ricāl-i devlet ve bi'l-cümle ocaqlu vesā'ir me'mūrlar açıklara süvār olup bir taraftan (2) karye-i mezkūreye geçmeğe başlamışlar ise de tertib olunan açıklar miqdār-ı kifāyeden (3) dūn olmak mülābeses-ile birkaç gün nakl-i aħmāl ve eşkālde haylī zahmet çekildi. (4) Hāşıl-ı kelām maşhūben bi'l-'āfiye Lerzāta didikleri ordu maħalline vuşul ve şafā-yı (5) hātır ile haymelere nüzul olunmuşdur. Lezārte dinilen maħall sāhil-i Tūnada vāki' (6) bir maħall-i vāsi'a ve bā-ħuşuş Mihādiye Şuyı ta'bir eyledikleri nehr ol maħallūñ (7) ortasından cereyān eylediginden mā'adā bir müddetden berü arāzī-i düşman olan (8) maħallere muktezā-yı şive-i bārī dest-i res olmadığından keyfiyyet ve kemiyeti ferāmuş (9) derecelerine varup bu takdīrce ehl-i imāna ber-vechle mesrūriyyet ve bir derece (10) memnūniyyet hāşıl oldu ki ta'rifi kail derece-i imkān olamaz. Netice-i hāl (11) birkaç gün kemā-yenbağı istirāhat olduğundan sonra karşı tarafa köprü inşası (12) murād olunup bu ħuşuş için mi'mār-ı sābık Tāhir Ağa ordu-yı hümāyūnda (13) bulunduğundan her ne kadar pīr ve ihtiyār ise de bu fenne āşinā olmak hasebi-yle (14) ber-vech-i isti'cāl bir taraftan iktizāiden levāzımātūñ tedāriki-yle hemān mübāşereti (15) tenbīh olundu mäh-ı merķūmuñ on altıncı günü şadr-ı a'zam hāzretleri ve mu'teberān (16) ricāl-i devletden birkaç zāt ile Mihādiyede ser-'asker paşanūñ ordusuna gelüp (17) ve ferdāsı günü enderūn Ağaları ve hāhiş girān şecā'at-şi'ār gönüllü (18) ta'bir-ile iç çuk-dār şadr-ı baş yoğ olup bu gerek bayrağı küşād olunarak ve ordu (19) şeyhi Efendi hāzır olduğu hālde cümle muvaħhidin dest-güşā-yı tazarru' (20) ve niyāz olarak kurbānlar zebħ ve ğazā-yı cihād-ı niyet hālişası-yla mäh-ı mezkūruñ (21) yedinci bazār irtesi günü Mihādiye ser-'askeri ma'iyetine 'azimet ve şāhib-i (22) devlet hāzretleri dahī ol tarafda olmağla ne vecihle buyuracağlar ise öyle (23) hareket olunması cānib-i ketħudā-yı şadr-ı 'ālī Nazif Efendiden tenbīh olundu. Bundan (24) aқdem devlet-i 'aliyye re'āyāsından ve nān ve ni'met-i al-i 'Oşmān ile perverde olan (25) Kōçu didikleri hā'in bed-āyīn birkaç seneden berü Nemçelüye teba'iyet ve ol havālīde

[78]

(1) kā'in Şırp ve sā'ir re'āyāyı iğfāl ile nehr-i Tūna ile Belğrād yolunuñ ile sedd ve bend-ile (2) nice nice ehl-i islāmı telef idüp berren ve bahren ol tarafları zabt eylemeğe (3) müte'ahhid olduğundan Nemçelü tarafından ser-gerde-i 'asker naşb

olunmuş-ıdı. Hatta ⁽⁴⁾ bundan muqaddem İrşovanuñ fethinden sonra Memiş Paşa nehr-i Tuna küşād-ile Belgrāda ⁽⁵⁾ toğrı me'mūr olup bu me'mūriyyetden aşıl maqşūd Koçu didikleri mel'ün ⁽⁶⁾ ile 'avnesinüñ çāresini görmek fikrinden 'ibāret iken mel'ün mesfūr ⁽⁷⁾ bu māddeden haberdār oldıkda külliyyetlü adem tedārik ve etrāf eknāfa ol günden ⁽⁸⁾ ziyādece işāl hasār ve re'āyā-yı bir taqrīb celb dā'iyesine düşüp ⁽⁹⁾ bu haberler bir müddetden berü ordu-yı hümāyūna tevārüd eylemekte idi. Paşa-yı müşārün-ileyh ⁽¹⁰⁾ muqtezā-yı me'mūriyyeti üzere ol havāliye takarrub eşnāsında hā'in mesfūr muqābele ⁽¹¹⁾ ve muhārebeye kalkışmış ise de tāb-āver muqāvemem olamayup kendüsi-yle berāber ⁽¹²⁾ yetmiş kadar rüfekāsı hayyen ele geçürilmiş ve kuşurları dahī mazhar tu'me-i şimşir idilmiş. ⁽¹³⁾ Belgrād ve havālisinüñ düşmandan tahlīs³² olunarakemniyyet-i kāmile hāsıl oldığı ⁽¹⁴⁾ cümleñün memnūniyyetini müceb olmuşdur. Bālāda beyān olundığı üzere Enderün ⁽¹⁵⁾ ađvātı Mihādiyeden mäh-ı mezkūruñ sekizinci şalı günü Çarhacı ⁽¹⁶⁾ Çerkes Hasan Paşa ile Nemçelünüñ i'tinā eylediği Şebeş Boğazı üzerine ⁽¹⁷⁾ toğrı hareket ve toğuzuncı pençsenbe günü dahī ser'asker zafer rehber ⁽¹⁸⁾ 'asākir-i vefir ile verālarından faqat bir çār istişhāb ve terk-i ahmāl ve eşkāl ⁽¹⁹⁾ iderek ve taraf-ı serdār-ı ekremīden vukū' bulan tenbīh üzerine re'is Rāşid ⁽²⁰⁾ Efendi ve çavuşbaşı Ağa ve birkaç gün sonra yeñiçeri ağası ve sār ocağ ağaları ⁽²¹⁾ sebük-bārca olarak 'azimet eylemişdür hıdmeti meşkūr olan Memiş Paşanuñ rütbe-i ⁽²²⁾ vezirāt kılıcı haq oldığı rehın rütbe-i bedāhetdür zikri mūrür iden merkūm ⁽²³⁾ Koçu 'avenesi-yle zincir-bend olarak ordu-yı hümāyūna vurūd itmekle ferdāsı ⁽²⁴⁾ Lezārtenüñ karşı yakasında Tekye Burnı önünde işleri bitürildi ve ol gün ⁽²⁵⁾ Eflāk voyvodası tarafından vurūd iden 'arızasında Nemçelü tarafında olan

[79]

⁽¹⁾Haqna Kal'ası zabt olundığı haber-ile kırk beş 'aded dil ve iki tertibine³³ beş ⁽²⁾ top ve biraz ru'ūs-ı menhūs tevārüd eylemekle iktizāsına göre götüren ⁽³⁾ adama ilbās-ı hil'at ve 'aıye i'tābirle muqtezā-yı irāde-i sübhānī ⁽⁴⁾ bu vakte degin vukū' bulan fütühāt ve İslām tarafında görülen gālibiyet ⁽⁵⁾ ve 'asākirde gün-be-gün tecrübe olunan hāhiş ve rağbet ve yedlerine geçen māl ⁽⁶⁾ ganīmet müstāgnī ta'rif ve işāret

³²tahlīs [تخلیس]

³³ tertibine [ترتیبه]

olup tutulan isrānuḡ behri seksan toḡsan ⁽⁷⁾ ġuruṣa fūrūht olunmuşdur işbu vuḡū‘ bulan seferde Macārlu ḡadīmi dostluġa ⁽⁸⁾ ri‘āyet idüp bī-ṡaraf oldıġından ḡaṡ‘ā Nemçelüye i‘āne şadedinde ⁽⁹⁾ oldı nehr-i ṡuna sevāhīlinüḡ Belġrāda varıncaya deġin mekāyid-i a‘dādan hıfz ⁽¹⁰⁾ ve ḡarāşetine me‘mūr bulunan Memiş Paşa muḡābele ve muḡātele ve nehr-i mezkūr piş-ġāhında ⁽¹¹⁾ müteḡaşşın düşmanı bi‘l-külliyeye münhezim iderek Belġrāda ve hem-civār olan Aḡpalanġa ta‘bīr ⁽¹²⁾ eyledikleri maḡalle ḡarīb mevṡüne dinilen ḡaşaba ki Nemçelünüḡ nüḡās ma‘deni ⁽¹³⁾ ḡıġdıġı maḡalldur mevcūd olan emvāl ve eşyā ve āhen-i ḡām ve külliyyetlü nüḡās ⁽¹⁴⁾ ve kezālik bu ḡadar esīr ve yigirmi beş nefer-i dil ve niceleridaḡı muḡārebe ⁽¹⁵⁾ arasında telef oldıġınuḡ peyāmı māh-ı mezkūruḡ on beşinci şalı ġünü ⁽¹⁶⁾ ordu-yı hümayūna vāşıl olmışdur. Bundan aḡdemce Mosḡovlunuḡ Özi ḡal‘asını ⁽¹⁷⁾ istīlā fikr-i fāsīd-ile külliyyeten ve ‘askeri ḡal‘a-i mezkūreyi berren ve bahren ḡaşr ⁽¹⁸⁾ ve tażyīḡ idüp derün ve bīrūnunda olan ‘asākir-i muvahḡidīn her ḡālde i‘āneye ⁽¹⁹⁾ muḡṡāc oldıġlarından bi-ḡasebi‘l-vaḡit dil-ḡāḡ üzere külliyyetlü ‘asker ordunuḡ aḡvāline ⁽²⁰⁾ nazarān irsāl olunamayup ol ṡarafuḡ ḡerek ‘asker ve ḡerek zaḡḡiresi ḡuşuşları ⁽²¹⁾ rikābdan tanzīm olmaḡ üzere nizāma rabṡ olunmuşı ki ber-vech-i maṡlūb imdād ⁽²²⁾ olunaraḡ bi‘l-külliyeye me‘yūs oldıġları ḡasebi-yle hemān ḡal‘a ḡapusını küşādle ⁽²³⁾ şaġīr ve kebīr gücleri yetdüġi mertebe muḡārebeye şuru‘ birle nesīm fevz ⁽²⁴⁾ nuşret-i cānib-i islāmīyāndan zuhūr itdiginden ḡatı küllī Mosḡovlu ḡahr ⁽²⁵⁾ ve tedmīr ve iḡlerinden iki ḡapudan ve iki māyor ve bir budāl başı zabt

80

⁽¹⁾ olarak ele geḡüp bāḡīleri daḡı münhezimen ‘āzīm-i semt-i idbār oldıġlarınuḡ ⁽²⁾ ḡaber-i meserret eşeri İsmā‘īl ser-‘askeri Zaḡneli ḡasan Paşa ṡarafından ⁽³⁾ bā-tahrīrāt ordu-yı hümayūna vāşıl olup bu keyfiyyet cümleye i‘lān ⁽⁴⁾ ḡılındı. Şadr-a‘zam ve serdār-ı ekrem ḡazretleri Şebeş Boġazına ordu ⁽⁵⁾ tertīb eyledigine binā‘en tezkire-i evvel Enverī Efendi ile mektübī İbrāḡīm ⁽⁶⁾ Efendinüḡ gelmelerini emir buyurmalarıyla der-ḡāl ‘āzīmet eylemişlerdür. Zıkr olunan ⁽⁷⁾ Şebeşi teşḡīr-iḡün bundan aḡdem Vezīr ḡerkes ḡasan Paşa ve ba‘dehū ser-‘asker ⁽⁸⁾ paşa ḡazerātı ve süvārī ve piyāde gelen ve mehter ve dāḡkılıc tahrīr olunaraḡ⁽⁹⁾ yeḡiḡeri dilāverleri ve üç‘aded balyemezṡop ile ‘āzīmet eylemiş ⁽¹⁰⁾ oldıġları tafşīlen derc ve taşṡīr ḡılınmışdur.

Kaşaba-i mezkûre Mihâdiyeye ⁽¹¹⁾ sekiz sâ'at mesâfede cesîm ve müstahkem bir şehir olup şehir-i mezkûrun ⁽¹²⁾ karşısına vâsıl olduklarında der-'akab iki tarafına bir başdan bir başa kemâl-i ⁽¹³⁾ metânet ile meterisler hafır ve yeniçeri dilâverleri vaz'ı-yla takviyesine ihtimâm ⁽¹⁴⁾ olunup sağ kol tarafına müşârün-ileyh Çarhacı Paşa vuşul kol tarafına ⁽¹⁵⁾ Kara 'Oşmânzâde 'Ömer Ağa ve orta kola ser-'asker paşa ve etrâfında vâki' cibâle ⁽¹⁶⁾ balyemeztopları ihrâcı-yla şimşir şecâ'ati miyân-ı gayrete bend iderek gâh ⁽¹⁷⁾ top humbaraları ve gâh tüfenk dâneleri ve aralıkda süvârî kadanası-yla çarha ⁽¹⁸⁾ olunarak sekiz gün miqdârı leyl ve nehâr bu hâl üzere muhârebelerden zerre kadar ⁽¹⁹⁾ münfekk olunmayup düşman-ı dîn kağı tarafdan hücum eyledi ise münhezim ⁽²⁰⁾ ve mağhûr olarak perişân olduğu ve bâ-huşuş İrşovanun tahtı ve Lezârte ⁽²¹⁾ ve Mihâdiye ve İnik muhârebelerinde katı külli 'askeri telef ve mühimmâtları zabt ⁽²²⁾ ve ol mahallerde dağı nez' ve teşhîr olunduğı ve her hâlde gâlibiyet islâm tarafında ⁽²³⁾ ve mağlûbiyyet düşman cânibinde zühûra geldüğü ve bu keyfiyyetler a'dânun bâzû-yı kuvvetine ⁽²⁴⁾ gereği gibi za'af virdiği cihetle kralları Mihâdiye üzerine muqaddemâ ta'yîn ⁽²⁵⁾ itdiği cenerâlini kemâl-i gâzabından i'dâm ve bu def'a dağı Şebeş üzerine

[81]

(1) ser-gerde naşb eylediği diğer cenerâline selefün tedbîrinde kuşur eyledi. (2) Sağa 'ibredür işte telef eyledüm egerçi Şebeş yed-i 'Oşmâniyyeye geçerse seni dağı ⁽³⁾ böyle iderüm diyerek şedîd-i tenbîh ile tahmînen elli biñ miqdârı 'askeri câmî' ⁽⁴⁾ ordusunu beyne'd-düvel kral ordusu ta'bîr eyledikleri Şebeşkarşısına kurup ⁽⁵⁾ her ne deñlü cemî' askerinde havf ve haşyet der-kâr isede tabur-be-tabur ⁽⁶⁾ cebren tertîb ve gûn-â gûn çarh-ı felekler icâd ve taşnî'ât ile bir cebelden bir cebele ⁽⁷⁾ 'aliyu't-tahmîn iki buçuk sâ'at 'akıl ihâta eylemeyecek derecelerde metresler ⁽⁸⁾ hafır ve inşâ ve kemâl-i gurûr ve i'tinâ ile vakit vakit cenge âgâz idüp ve cânib-i ⁽⁹⁾ islâmiyândan dağı cibâllara vaz' olunan balyemez topları kağı vakit endâht ⁽¹⁰⁾ olunmuş ise *fe-Allâhü'l-ğamd ve'l-minhû* düşmanın mahall-i cem'iyetlerini perişân eylediğinden ⁽¹¹⁾ bu keyfiyyetler bir kat dağı kralun zihnine tokunarak tecennün derecesine gelmişdür. Mâh-ı ⁽¹²⁾ mezkûrun yigirminci bazar gicesi sâ'at altıya karîb karakollar düşman tarafından ⁽¹³⁾ iki nefer dil-ahz eylediklerinde keyfiyyet a'dâdan tefahhuş olunduğda

(14) taḳrīrlerinde be-her hāl bu ḳral Şebeşi külliyyen boşaldup firārı ḳarāra tebdīl (15) eylemek üzeredür. Lazārte fütūhātından sonra Mihādiye Boğazına ‘azīm³⁴ istiḥkām (16) virmiş-ikenḳat‘ā bir nesneyi müfid olmayup ‘Osmānlu ‘askerinden Nemçelüye ḡāyet (17) ḥavf ve ḥaşyet gelmekle ḳral el-yevm ‘asker içindedür. Bu Lazārte ve Şebeş zabt (18) olunur ise Ṭameşvārı bi’l-külliyye boşaldup gidecekdür diyü ifāde eylediklerinde (19) der-hāl taraf-ı şadr-ı a‘zamiden ser-‘asker paşaya ‘icāle taḥrīr ile ol ānda (20) Vezīr Çerkes Ḥasan Paşa ve Ḳara ‘Osmānzāde atlara süvār ve şadr-ı a‘zam (21) ḥazretleri müte‘āḳıben mevcūd ma‘iyyeti olan ‘asākir-i şecā‘at-şi‘ār ile ılgār (22) ve a‘dā ordusına bir uğurdan hücum olunarak düşmanuñ ‘askeri bir ānda kahr (23) u perişān ve top ve ‘araba mühimmātları ve çarḥ-ı felek alayları küllī isrā (24) ve devāb ve mevāşi vesā‘ir māl ıtlāk olunur. Ğanā‘ime nā‘il olduklarından bu def‘a (25) bir nesneye bakılmayup hemān a‘dānuñ baḳıyyetu’s-süyūfları cā-yı selāmet fikr-i fāsīd ile

[82]

(1) Şebeş derūnunda olan kilīsālara taḥaşşun eylemeleri-yle top ve tüfenk ile taḳyīḳ ile (2) ol ḥavālī yed-i a‘dādan aḥz ve teşḥīr olunduḳdan sonra ‘asākir-i islām Şebeş (3) ḳaşabasını iki üç sā‘at ilerüye mürūr ile Lağoş şehrine teḳārub eylemekde (4) oldukları ve ḳrala ye’s-i küllī gelmekle ‘acele ‘arabasına süvār ve ric‘at-ı ḳahḳarī ile (5) terk-i aḥmāl ve bār iderek ‘Arabacı Ḳaryesi nām maḥalle kendüsini atup egerçi (6) birkaç sā‘at daḥiḥareket eylemese be-her hāl ele girecegi emr-i muḳarrer idügi (7) taḥḳīḳ olunmuş-ıdı. Ḳral ḥīle-kārūñ firārı cümle düvel ‘indlerinde her ne ḳadar (8) kendüsine bā‘iş-i ‘ār isede ḳayd-ı esāretten ehven görünmekle ictisār (9) eylemiş-idi bu peyām-ı feraḥ-ı encām şadr-ı a‘zam ḥazretlerinüñ kavāş başları (10) ordu-yı Lezārteye vurūd idüp ordu ile ada ve Saniş ve fethü’l-islām ḳılā‘nda (11) top endāḥti ve mehter-hāne şenlikleri-yle etrāfa i‘lān-ı meserret ḳılındı ba‘dehū (12) ketḥudā-yı şadr-ı ‘ālī ve tevḳī‘ Ḥayrī Efendi ve rüz-nāmçe-i evvel ve baş-muḥāsebe (13) ve beglikçi Seyyid ‘Abdullāh Efendileri müşārün-ileyh ḥazretleri Şebeşe istemiş (14) olmaları-yla ol gün ‘azīmet itdiler ve bu fütūhāt ḥaberi-yle bāyic çuḳ-dār şadr-ı (15) ‘ālī āsitāne-i ‘aliyyeye

³⁴ azīm [ ]

‘āzim olmışdur ve Şebeşden ahz olunan yüz seksan toköz ⁽¹⁶⁾ dil Cānikli müteveffa ‘Alī Paşanın ketḥudāsı kapucıbaşı ‘Abdullāh Ağa ile ⁽¹⁷⁾ ordu-yı hümāyūna vurūd eyledi ve yine ol gün iki top ve iki mühimmāt ⁽¹⁸⁾ ‘arabası ve on beş dil ve biraz ru’ūs-ı menḥūs Eflāk voyvodası tarafından ⁽¹⁹⁾ ordu-yı hümāyūna vurūd eyledi. Nemçelü diyārının mümtāz ve mu’tenā arāzisinde vāқи ⁽²⁰⁾ olup mülk-i ‘Oşmāniyyeye münzam olan mezkūr Lezārte ve Mihādiye şehirlerinüñ ḥāne ⁽²¹⁾ ve dükkānları ve soqākları birbirine mülāşık ve gāyet tekellüfleri hendese üzere binā ⁽²²⁾ olunmuş ve kezālik kilisāları daḥı hezār ziyet ile tezyin olunduğundan mā‘adā ⁽²³⁾ ḥānelerüñ etrāfı bir nev’i siyāh ahcār ile yapılmış ve derün-ı şehre bir nehir cereyān ⁽²⁴⁾ ider zıkr olunan Şebeş bu vecihle olmayup resm-i āḥir üzere rābıtalı ⁽²⁵⁾ bir karyedür ricāl-i devlet Şebeşde şadr-ı a’zam ḥazretlerine mülākī olduklarından

[83]

(1) ser-‘asker paşa ve Dārendeli vezīr İbrāhīm Paşa ve vezīr Çerkes Paşa ve ricāl-i (2) devlet ve yeñiçeri ağası ve sā’ir ocağ ağaları ve Serdengeçdi ağvātı ve sā’ir (3) sergerde-gān ‘asker cümlesi da’vet olunup ḥayme-i ser-‘askeriyye lede’l-vurūd (4) ibtidā feth-i kelām (elḥamdülillāhi te’ālā ināyet bārī ve luṭf-ı perver-digārı ve du’ā-yı ḥayr (5) ḥazret-i zıllullāhī ile bu güne kadar vukū bulan muḥārebelerde gālibiyet ve zabṭ (6) olunan mahaller ve ocaḳlı dilāverlerinde müşāhede olunan dīn gāyreti ve sā’ir (7) me’mūr ve ‘askerde daḥı ikdām ve himmet cümlesi ma’lūm ve şevketlü ḳudretlü (8) veliyyü’n-ni‘metimüz Efendimüze bir taraftan taḥrīr olunduḳca anların daḥibi-‘aynihi manzūr (9) hümāyūnları olup vurūd iden ḥaṭṭ-ı hümāyūnlarında cümleñizden ḥoşnūdum (10) yüzleriñüz aḳ olsun nān ni‘metüm sizlere ḥelāl olsun Ḥaḳḳ te’ālāya emānet (11) olasuz diyü du’ā-yı pādişāhāne ve iltifāt-ı şāhāneleri ḥaḳḳımızda der-kār ve mütezāyid (12) idügi āşikārdur. Ḳaldı ki işbu cem’iyyetden murād ‘aḳla gelen şey maşlahata göre (13) söylemek içündür. Zirā bu umūr-ı dīn devletdendir bu meclisde ḳusūra bakılmaz cümle (14) ile berāberüz şimdiye kadar zuhūra gelen ḥidmetiñizden gāyet memnūnum ḥidmet olsa (15) olsa bu kadar olur eslāfda bu kadar ḥidmet mesbūk degüldür. Zirā ḳarībü’l- (16) ‘ahdda çok iş görüldi. Ben ‘āciz bir adamum yalnız kimesne iş görmez ittifāḳ (17) ve cümleñüñ i‘ānesi-yle görölür. Cemī’ vakitde böyledür cenāb-ı Ḥaḳḳ küçük (18) ve büyüğünüzden her ḥâlde ḥoşnūd ve rāzı olsun

diyerek şadr-ı a'zam ⁽¹⁹⁾ hazretleri tekml-i kelām eyledikde şu şüretle cevāba āgāz olundu ki ⁽²⁰⁾ “Velīyyü'n-ni'metümüz pādīşāh-ı 'ālem-penāh Efendimüz sağ olsun her ne kadar kış tekarub idüp ⁽²¹⁾ bu havālilerde çādırlar ile iķāmet düş-vār is ede ocaqlu kulları bu meşakķate ⁽²²⁾ alışıkdur. Bu mādde müşāla'a olunacakzāhīre huşūşıdır bu āna degin fethü'l- ⁽²³⁾ İslām ve Eflāk taraflarından zāhīre gelmekde ve Tuna ilimüzde ve Nemçelü diyārında ⁽²⁴⁾ mışır buğdāyı gāyet çokdur o dağı zāhīredür ve 'askerümüzde kemal derecede ⁽²⁵⁾ hāhiş vardur ve'l-hāşıl bu Şebeş ile iķtīfā olunmayup esfār-ı sābıkada

[84]

⁽¹⁾ oldığı meşellü Tameşvāra varılmak münāsibdür ve a'dānuđ ađvāli ma'lūmdur ⁽²⁾ müsta'inen billāh kağı tarafa 'askerümüz hücum eyler ise manşür olacağumuz emr-i ⁽³⁾ āşikārdur.” Bu kađ cevāb olunduğda hemān bu hāl şadr-ı a'zamuğ tamām ⁽⁴⁾ mulāhazasına muvāfiķ olduğından Dārendeli İbrāhīm Paşa ve Kara 'Osmānzāde ⁽⁵⁾ Tameşvār ve Budīn semtine me'mūr kılındığından başka Mihādiye ser-'askeri Hasan ⁽⁶⁾ Paşa hazretleri sefer dā'ireleri halkı ve göñüllü ađvāt ile verālarından ⁽⁷⁾ zıkr olunan uşul üzere Tameşvār ve Budīn taraflarına 'azīmet itdiler. ⁽⁸⁾ Zāten de böyle vaķt-i kalilde Nemçe diyārını hem tađrīb ve hem bu kadar mümtāz ⁽⁹⁾ karyā³⁵ ve kasabalarını cemī' māl ve hayvānātı-yla zabt ve teshīri haķ bu ki hayli maşlahat-ı ⁽¹⁰⁾ cesīmedendür. Egerçi selātīn-i māziye vaķitlerinde Tameşvār ve Budīn Kal'a ⁽¹¹⁾ ve arāzisi egerçi taraf-ı devlet-i 'aliyyeden āverde-i kabza-i teshīr olunup ⁽¹²⁾ ve bunca fütühātlar zuhūra geldiği azherdür ammā bu def'a böyle 'askerüñ ⁽¹³⁾ lāyıkı-yla gelmesine bakılmayarak hazīne ve zāhīre kadar kifāyesinden dün olduğına ⁽¹⁴⁾ göre düzüp koşup da bu hāl ile bu mertebelerde iş görölmesi inşāfāta ⁽¹⁵⁾ mütāla'a olursa evvel ki muhārebelerden pekde aşāđı dinilemez ve'l-hāşıl ⁽¹⁶⁾ ber-vech-i tafşil bālāda beyān olduğı üzere a'dānuđ dār u diyārlarını zabt ⁽¹⁷⁾ ve tađrībe me'mūrlaruñ hareketlerinden bir gün sonra serdār-ı ekrem hazretleri ⁽¹⁸⁾ ricāl-i devlet ile şu şüretde tekrār bir meclis 'aķd idüp ve düşmandan ⁽¹⁹⁾ şimdiye kadar ađz ve intikām ve bu kadar mahallerini zabtidederek işte bu araya degin ⁽²⁰⁾ gelindi. Ancak civārdan gelen 'asker māl-ı gānā'ime nā'il olduğlarından ⁽²¹⁾ ve her birilerinüñ yanında esir ve eşyā

³⁵karye |karyā

oldığından bir taraftan mahallerine nakle ⁽²²⁾ meşgûl olmaları-yla bu keyfiyeti Mihâdiye vak'asında men'idecek idüm lakin ⁽²³⁾ beyne'l-'asâkir başka bir şey zann olunur diyü izhâr olunmadı el-hâletü hazîhi ⁽²⁴⁾ bu mādde sâ'ir 'askere dahı sirâyet eyledi ve bir taraftan 'asker girüye ⁽²⁵⁾ gitmekdedür. Bundan maqşûd alınan yirleri muhâfaza tarîkı-yla hâşıl

[85]

⁽¹⁾ olacaktur şimdiden bir kalıba ifrâğ olursa gâyet güzel olur. Zîrâ ⁽²⁾ bir müddet daha geçer ise tedbire çâre kalmaz yavaş yavaş rûz-ı kâsım tekarub eyledi ⁽³⁾ bu etrâflarda kış ziyâdece olur dimeleri-yle bu sene-i mübârekede düşmanda ⁽⁴⁾ olan ru'b ve hirâs cümleñ ma'lûmı ve Tameşvâr dahı bi'l-küllîyye boşaldı. ⁽⁵⁾ Murâd Mihâdiyenün muhâfaza olunması-yla iskelesi olan İrşovanun tarafumuzda ⁽⁶⁾ kalmasıdır. Buña sa'y ve ikdâm iderüz dinildikde şadr-ı a'zam-ı müşârün-ileyh ⁽⁷⁾ hazretleri dahı vâkı'â bu kadar zahmet çekildi birağup gitmeyi istemiyorum ⁽⁸⁾ buyurdıklarında Mihâdiye bir ser-hadd-i i'tibâr olunup kavîyyü'l-ihtidâr bir vezîre biraz ⁽⁹⁾ yamağan tahtır ve etrâfına şaranpol inşası taşmîm birle ol gün meclise ⁽¹⁰⁾ hitâm virildi. Müşârün-ileyh kendü oldukları mahallde mekş ile re'isü'l-küttâb ⁽¹¹⁾ Râşid Efendi ve çavuşbaşı Ağayı dahı Mihâdiyede zâhîre irsâline me'mûr ⁽¹²⁾ buyurdılar yeñiçeri kâtibi Çelebi Reşid Efendi ve cebeciler kâtibi Hasan Efendizâde³⁶⁽¹³⁾ Râşid Efendi ve ocağ ağalarından mâ'adâ ricâl-i devlet cümlesi Lazârte ⁽¹⁴⁾ ordusuna 'avdet eylemişlerdür. Bundan aqdem Sofya kolundan def'-i gāvā' il-i³⁷uşât ⁽¹⁵⁾ iderek Belğrâd caddesinün küşâdına me'mûr olan mîr-i mîrândan Tepedelenli 'Alî Paşa ⁽¹⁶⁾ muktezâ-yı me'mûriyyeti üzere tayy-ı merâhil ve kat'-ı menâzil iderek Belğrâd muhâfızı ⁽¹⁷⁾ vezîr 'Abdullâh Paşa ile ba'de'l-mülâkât müşârün-ileyhün ma'iyetinde olan mîr-i mîrândan ⁽¹⁸⁾ 'Abdî Pâşa ve Bosnevî Bekir Paşa ile Belğrâd dilâverleri ve müşârün-ileyhün kapısı ⁽¹⁹⁾ halkı-yla silâh-dârı ve yerlü ağvâtından Deli Ahmed Ağa nâm kimesne dahı biraz yamağ-ı ⁽²⁰⁾ yeñiçeriyân ile Belğrâd karşusunda yed-i a'dâda olan Pançova ta'bîr olunan ⁽²¹⁾ kasabanun feth ve teşhiri-çün karşı tarafa imrâr olunmuş olduklarından başka ⁽²²⁾ Rûmili vâlisi ve ser-

³⁶zâde [زاده]

³⁷gāvā' il [غوآء]

‘askeri vezîr Feyzî Süleymân Paşanınuñ dağı kethudâsı ⁽²³⁾ olan hâcegân dîvân-ı hümâyûndan Muştafâ Efendi ve Mâlik Paşa piyâde ‘askeri ⁽²⁴⁾ ile anlara iltihâk ve cümlesi Tunayı mürûr ve zıkr olunan Pañçova didikleri maħalli ⁽²⁵⁾ zabt eylediklerinden mâ‘adâ Akpalanğa üzerine ‘azîmet iden vezîr Memiş Paşa

[86]

(1) def‘aten palanğa-i mezkûrı kabza-i teshîre getürmiş oldukları düşmanın maħalli (2) cem‘iyyetleri olan Fodina Kaşabası ve Tameş Boğazı didikleri maħall ki gâyet (3) şu‘übetli ve Belğrad civârında Nemçelünün metânet ve istihkâmlarına bir müddetden berü (4) sa‘y eyledikleri meşhûr maħalleridür âverde-i zabt-ı İslâmîyân olup ve mûmâ-ileyh (5) ‘Abdî Paşa Pañçovaya muħâfız naşb olunduğı haberi zi‘l-ka‘denün (6) yigirmi altıncı günü ordu-yı hümâyûna vurud eylemişdür. Mâh-ı mezkûrunuñ yigirmi (7) sekizinci günü Varnalızâde Vezîr Selim Paşa ile rikâb-ı hümâyûndan (8) çend mâh muqaddem nâ‘il-i vezâretle mazhar-ı iltifât olunan Tayfûr Paşaya (9) ‘icâleten ve müsâra‘aten Özi Kal‘asının mekâyid a‘dâdan viķâyesi-çün emr-i mü‘ekked (10) evâmir-i ‘aliyye irsâl ve bir gün aqdem maħall-i maķşûde vuşülleri isti‘câl (11) olunmuşdur ve İsmâ‘îl ser-‘askeri bulunan Zahneli Vezîr Hasan Paşanınuñ (12) dağımümkin mertebe i‘âne eylemesi ve başkaca ser-ħaddâtlara istihkâm (13) ve derûnlarında olan ‘asâkir tâ‘ifelerine mütebaşşirâne ve müteyakkızâne leyl ve nehâr (14) kıyâm ve şebât eylemeleri haķķında tenbihât ve te‘kidât icrâsından ve mühimmât (15) ve ‘asker sevķına sa‘y ve ğayretten hâlî olunmayup kuşûrı irâde haķķına (16) tefvîz kıldı. Bundan aqdem tafşîli gûzerân iden Mihâdiye ser-‘askeri (17) vezîr Hasan Paşa Şebeş kaşabasından ilerüye tecävüz eylemesi maṭlûb (18) kaṭ‘ı idüğünü mübeyyin beyâz üzerine şedidce taraf-ı serdâr-ı ekremiden (19) tahrîrât-ı maḥşûşa irsâl ve bir taraftan hareket-i isti‘câl olunmuş ise de (20) havâle-i sem‘-i i‘tibâr olunmadığından başka cânib-i şadr-ı a‘zamiden belki (21) infi‘âl ve ğazabları istişmâm olunmuş ve binâ‘en-‘alâ-zâlik ser-‘asker müşârün-ileyh dağı (22) mühimmât ve ‘askerün kuşûruna bakmayarak ‘azîmete şitâb göstermiş-idi. Refte refte (23) Şebeşden kaṭ‘-ı menâzil iderek bir şahrâ-yı vâsi‘a nüzül ve ol gice anda iķâmet (24) ve ferdâsı ‘askerün ve mühimmâtuñ ve mevcûd toplanuñ keyfiyyeti bilinmek lâzımeden (25) olduğundan tefahhuş olunduğda muķâbele-i a‘dâda ve hîn-i iķtizâda derece-i kifâyeden

[87]

(1)katı dūn oldığı āşikār olup ve diyār-ı düşmanda verādan imdād gelmez ise maḥall-i (2) muḥārebede ma‘āzallāh te‘ālā taḫşirāt zuhūri der-kār olduğundan başka güzerān (3) iden ḥidmet ve zaḥmet bi-vech hebā olacağı mulāḥazadan ba‘id olmadığını teyakḫun (4) itmiş olduğu meczūm ve bu def‘a daḫı vārid olan ḫā‘imesinde her ne kadar (5) ‘azīmetimiz vukū‘nda birkaç def‘a bu ḫuşuşların tekmi-l-i ifāde olunmuş ise de (6) rehāvetimize ḫaml buyurulmuş idi. Şimdi bu maḥallde bir iki gün meḫş olunup (7) düşmanın ḫareketinden ḫaber alınmak be-her-ḫāl muḫtezīdür diyerek vāḫı‘ā cāsūsalar (8) irsāl olunduḫda ḫin-i ‘avdetlerinde külliyyetinden ḫaber virmeleri-yle böyle nāḫış (9) edāt ile muḫātaraya dūçarda bir fā‘ide olmayup maḫzāḫaḫḫımızda devlet-i ‘aliyyeden (10) mu‘āteb olmamuzdan ḫayrı bir şey ḫāşıl olmayacak ve muḫaddem ki ḫālātlar belki (11) ferāmuş olması daḫı muḫtemeldür diyü ser-‘asker-i müşārün-ileyh mulāḥaza ve müḫāla‘a (12) eyleyüp düşmana ḫamle olmazdan muḫaddem etrāfi çapul gibi taḫaşşüşüretinde Şebeş (13) Boḫazına āḫir yoldan ‘azīmet ḫayırluca bir keyfiyyet olacağı fehm (14) ve iz‘ān ve serā‘irine vāḫıf olanlara ḫafiyen ifāde ile sālifü’z-zikr ḫā‘imesinüḫ (15) cevābına müntazırān Şebeşe vurūd eyledi. Bu esnāda mīr-i mīrāndan ḫaraboḫa muḫāfızı (16) ḫurd Paşa dāmādı İbrāḫim Paşa Nemçelünün Eflāḫ ḫudūdı civārında (17) bir ḫayli ḫānesini ba‘idü’z-zabt Boyār nām maḥallde inşā eylediḫi kebīr Toprakḫal‘asını (18) daḫı bi’l-külliyyeālāt-ı mühimmātı-yla aḫz ve hedm eylemiş olduğu ḫaberi gelmekle iḫtizāsına (19) göre çelenk ve ‘atıye iḫsān olundu. Serdār-ı ekrem ḫazretlerinün bundan (20) aḫdem Mora muḫaşşillığı esnāsında dā‘irelerine ta‘alluḫ kesb idüp şadārete (21) teşriflerinde kitāpcılık ḫidmetlerinde olan Mora müftisi sābıḫ Mehmed Efendi (22) serdār-ı müşārün-ileyh ile berāber Lāzerte³⁸den Şebeşkaşabasına ‘azīmetlerinde üzerine (23) lāzım olmayacak umūra mütecāsir ve iḫtilāl dā‘ire-yi müceb ḫareketi ḫasebi-yle (24) vaḫan-ı aşlisi olan Moraya der-‘aḫab ‘azīmeti fermān buyuruldu. Bundan aḫdem (25) Eflāḫbaş-buḫlıḫından ‘azl ile Çerniş³⁹ nām maḫalle muḫāfız ta‘yīn olunup ba‘deḫū

[88]

³⁸ Lazārte [لا زارتن]

³⁹ Çerniş]Cernes

(1) ordu-yı hümāyūn Lāzerāt şahrāsında iken iltihāk idüp ser-‘asker Hāsan (2) Paşa ma‘iyyetine bā-fermān-ı ‘ālī me’ mūr olunan vezīr Dārendeli İbrāhīm Paşaya cānib-i (3) Serdār-ı ekremīden ba‘zı kesānuñ nifākı hasebi-yle infi‘ālleri oldığından ser-‘asker-i (4) müşārūn-ileyhūñ ordusunda i‘dām olundu. Ancak hengām-ı fütühātta bu maķūle hādışenūñ (5) hikmeti vuķūfī olanlardan su‘āl olunduķda ser-‘asker paşanuñ Şebeşden (6) Lağoş⁴⁰hīn-i ‘azīmetlerinde sālifü’z-zikr İbrāhīm Paşanuñ Lağoşde bulunup (7) taraf-ı ser-‘askerīden biraz süvārī terfīķı-yla a‘dānuñ oldığı maħalle me’ mūr (8) olmasını ifāde eylediklerinde kıllat-i ‘asker ve mühimmātdan bahişle imtinā‘ şūretinde (9) oldığından bu keyfiyyet serdār-ı ekrem tarafına ‘akş eyledikde bu eşnāda cümle (10) vüzerāya ve belki ser-‘asker paşaya daħı hafiyen infi‘ālleri oldığı Bālāda tastīr (11) olunmuş-idi. Zirā Şebeş Boğazından hīn-i ‘avdetlerinde bir miķdār lisāna getürüp (12) niçün bī-hengām‘avdet eyledi dimeleri ser-‘asker paşanuñ daħı ta‘rīz (13) maķāmında olup egerçi bu İbrāhīm Paşanuñ şūret-i tekāsülü zāhiren kendüsine (14) şūret-i i‘dām ise āhīrlerini daħı ikāzmulāhazası fikri-yle idügi (15) cümleñ ma‘lūmı olmuşdur. Serdār-ı ekrem hāzretleri re‘isü’l-küttāb Rāşid (16) Efendi ile ordu-yı hümāyūna ‘avdet buyurup ol gice hikmet-i hūdāahşama (17) karīb şark tarafından biraz yıldız gibi ‘alāyam müşāhede olunmağla fāl-i hayr ittihāz (18) olunmuşdur. İşbu māh-ı zi’l-hiccenūñ onuncı çahārşenbe günü cebeciler (19) çavuşı olan Gürci Süleymān Ağaya cebecibaşılıķ ve selefi Mehmed Şādık Ağaya (20) Mihādiye ordusunda bulunmağla ordu-yı hümāyūna gelmesi fermān buyruldu ve ol gün (21) serdār-ı ekrem hāzretleri re‘isü’l-küttāb Rāşid Efendi ile ve birkaç (22) yüz havāş-i etbā‘-ile tekrār Mihādiye ordusuna ‘azīmet ve muķaddemā tertīb (23) ve inşası fermān olunan Mihādiye Kaşabasınūñ cevānibi erba‘asına şarānpolerin⁴¹ (24) tekmīli isti‘cāl buyurduķlarından mā‘adā Lāzerātdan karşı tarafa köpri inşasına (25) sābık mi‘mār Tahir Ağa me’ mūr kılinmış-idi. Maṭlūb üzere kirāsına ve edevāt

[89]

(1) lāzimesi mevcūd bulunmadığından i‘māl ve inşasında şu‘ūbet olarak iş (2) göremediğini her ne kadar ifāde eyledi isede kaṭ‘āhavāle-i sem‘-i işgā buyurmayup (3)

⁴⁰ Lağoş [ ]

⁴¹ Şarānpolerin] şarāmpolerin

bu def'a Mihādiyeden 'avdetümde köprüyi tekml ve bilā-nokşān isterüm sonra ⁽⁴⁾ cevāba kādīr olamazsun diyü bī-çāre ihtiyārī tekdīr ve böylece kaç'-ı kelām ⁽⁵⁾ idüp bu mādde de Ağa-yı mūmā-ileyhūñ ifādesi her hālde uşul-ı maşlahata muvāfīk ⁽⁶⁾ ise de bir güne tefhīm-i merāma müsā'ade buyurmayup ve köpri tamām olmayacağı ricāl-i ⁽⁷⁾ devlet ve cümleñ gegeri gibi ma'lūmları ve henüz mālzemesi meydānda yok ve nereden ⁽⁸⁾ gelecek bu maķūle meşālīh birkaç māh-ı muķaddem etrāfdan tertīb muhtāc ne çāre ihtiyār ⁽⁹⁾ Allāh encāmını hayr eyleye diyerek mütevekkilen 'alī Allāh inşāsına mübāşeret eyledi. ⁽¹⁰⁾ Öteden berü tecrübe olunan mevāddandur ki tabī'at-ı beşeriye ibtidā bir huşūşa ⁽¹¹⁾ mübāşeretde kemāl-i 'usret ile mübāşeret olunup huşul-i merāma degin şabır ⁽¹²⁾ ve taħammül olunmamaķ hemān bir kā'ide gibi olmuşdur. Bu taķdīrce zīkri muķaddemā def'ātle ⁽¹³⁾ sebķat eylediği üzere 'askerī zümresi bu fütühātlarda haķīķatü'l-hāl ⁽¹⁴⁾ kaķı ve vāfir ğanā'ime nā'il oldukları cihetle Anadolu ve Rūmili tarafından vaţan-ı ⁽¹⁵⁾ aşlīlerine ba''zen İstanbula götürmek fikri ve refīķ diyerek iki adama ⁽¹⁶⁾ birkaçı daķı kaķılıp zaķtları kābil-i imkān olmayacağı ve kāsım daķı tekārube ⁽¹⁷⁾ başlayup mulāhaza olunan meşālīh-i hayriyye fi'ile çıkamayacağı 'inde'n-nās meşhūr ⁽¹⁸⁾ olduğundan ve vaķti-yle kışla için 'asker tertīb olunmadığından ve her ne kadar sa'y ⁽¹⁹⁾ ve iķdām ve şunūf-u'askeriyye te'lif olunsa bile iķāmetleri mümkün olmayacağından ⁽²⁰⁾ bu keyfiyyet-i 'azīm endişe ve tefekkūri müceb olup hele baķalum kāsıma daķı ⁽²¹⁾ vaķit vardur olmaz ise Mihādiye ve Lāzerāt muhāfazasına yerlü kaķlı ta'bīri-yle ⁽²²⁾ nefer taķrīr iderüz ve aģa naşb olunur diyü kaķār virilüp şarānpol⁴² üzerine ⁽²³⁾ me'mūr Anadolu muhāsebecisi Gürci Mehmed Efendi daķı tehdīd olundu. ⁽²⁴⁾ Bundan aķdem Belġrād havālisinde Nemçelü ile vuķū'bulan muhārebelerde aħz ⁽²⁵⁾ olunup Sırplularuñ 'isyānları taķrībi-yle tevfiķ olunmuş-idi. Bu def'a iki yüz

[90]

⁽¹⁾ elli nefer-dil ve iki top ve iki humbara ser-'asker 'Abdī Paşa tarafından māh-ı ⁽²⁾ merķūmuñ onuncı günü ordu-yı hūmāyūna vurūd eyledi. Çend-rüz aķdemce ⁽³⁾ cebecibaşılık tebdīlinde ocaķ çavuşı aģa naşb olunduğı iş'ār ⁽⁴⁾ kılınmış-ıdı. Çavuşluk

hâli kaldığından ağa kapısı çavuşı bulunan ‘Abdurrahman ⁽⁵⁾ ağaya ilbās-ı hil‘at olundu ve ol gün Bostancıbaşı esbak kapucıbaşı ⁽⁶⁾ Re’îszâde Hüseyin Ağa dahı Mihâdiyenün cevānib-i erba‘asına hendek inşāsına ⁽⁷⁾ me’mūr idildi. Bu eşnâda ser-çük-dâr hazret-i Şehriyārî ‘Abdullāh Ağa ⁽⁸⁾ teşrîfât-ı hümāyūn ile der-‘aliyyden hareket ve Vidīn civārına toğrı vurūd ⁽⁹⁾ eylediği ihbār olundığından serdār-ı ekrem hazretleri ve re’îsü’l-küttāb ve Rāşid ⁽¹⁰⁾ Efendi Mihâdiye ordusundan hareket ve ordu-yı hümāyūna vuşūleri gicesi ⁽¹¹⁾ Mihâdiye ordusunda olan çavuşbaşı Seyyid Feyzullāh Efendiye ‘askerî ⁽¹²⁾ zümresi gülöv idüp ve sebebinden su’āl olunduğda “Bizleri dālķılıc yazdınız ⁽¹³⁾ idi. Henüz memhūrlarımız virilmedi. Mutlak senedlerümüzi isterüz. Kāsım teķārub eyledi ⁽¹⁴⁾ ‘avdet vaķtı geldi şitāya kalmasun.” dimeleri-yle ‘askerūn bu hāl ve källeri haylüce ⁽¹⁵⁾ müceb-i telāş olarak memhūrlarūn i’tāsı-yla efķār-ı ‘askerūn tesķini münāsib ⁽¹⁶⁾ görüldi. Bu iş yeņiçeri efendisi ile baş kapu kethudāsı Çelebi Muştafā ⁽¹⁷⁾ Ağa ma’rifeti-yle bitürildi. Bunun üzerine ser-‘asker ‘Abdī Paşadan taraf-ı ⁽¹⁸⁾ serdār-ı ekremīye müzeyyen ve mükemmel taķımıyla beraber üç re’s kırat ve gāyet zī-kıymet ⁽¹⁹⁾ bir çift piştov taķdīm olunması-yla serdār-ı müşārūn-ileyh cānibinden kabūlihāvī tahrīrāt-ı ⁽²⁰⁾ maḥşūşa taştīr ve işbu hediyyeleri getürenadamlara ilbās-ı hil‘at ile ⁽²¹⁾ talķīfleri icrā olundu ser-çük-dâr hazret-i Şehriyārî Ağa zikri sebķat ⁽²²⁾ eylediği üzere māh-ı merķūmuñ on dördüncü günü fetḥü’l-islāmdan çete ⁽²³⁾ kayıgına süvār olarak İrşova piş-gāhına vuşūli eşnāsında alay tertīb olunup ⁽²⁴⁾ kethudā-yı şadr-ı ‘ālī Nazīf Efendi ve çavuşbaşı Seyyid Feyzullāh Efendi ⁽²⁵⁾ ve mektübī İbrāhīm Efendi ve teşrîfātı Na‘īm Efendi ve öñlerinde dīvān

[91]

⁽¹⁾ çavuşlar ve mehter-hāne ile İrşovadan istikbāl ve otağ-ı şadr-ı a‘zamīye ⁽²⁾ yakın geldikde bi’l-cümle ricāl-i bāb-ı ‘ālī āsitānede olan resm meşellü otağlar kapusından ⁽³⁾ istikbāl ve ağa-yı mūmā-ileyhūñ ḥāmil olduğu ḥaṭṭ-ı hümāyūnı re’îs Rāşid Efendi ⁽⁴⁾ kemāl-i ta‘zīm ile kırā’at itdikden sonra taraf-ı eşref-i pādişāhīden iḥsān ⁽⁵⁾ ve irsāl buyurılan samūr kürk ile murassa‘kılıc ağa-yı mūmā-ileyh yedi-yle ⁽⁶⁾ şadr-ı a‘zam hazretlerine taķdīm ve i’tā olundığından şadr-ı müşārūn-ileyh ⁽⁷⁾ cāniblerinden dahı gerek Ağa-yı mūmā-ileyhūñ ve gerek yanında bulunanlarūñ talķīflerine ⁽⁸⁾ i’tinā

kılındı. Bu aralıkda ocaklı ordularında ba‘zı güne hastalık zühür eylediginden ⁽⁹⁾ başka ekseriyā dahil yedlerinde esir bulunanların ikametlerinden kat‘ā bir fā‘ide olmayacağı ⁽¹⁰⁾ hasebi-yle Vidin tarafına i‘adelerine işbu bir iki yüz üç senesi mäh-ı muharremün ⁽¹¹⁾ on dördüncü günü izin virildi ve mäh-ı mezkûrun on beşinci çahârşenbe günü ⁽¹²⁾ şadr-ı a‘zam hazretleri-yle ser-çük-dâr şehriyârî ‘Abdullâh Ağa Mihâdiye ⁽¹³⁾ ve havâlisi ve metresler mahallerini temâşâ için ‘azîmetle irtesi gün yine ordu-yı ⁽¹⁴⁾ hümâyûna ‘avdet itdiler ve yevm-i cum‘a mûmâ-ileyh ‘Abdullâh Ağa Ağa Kal‘asının ⁽¹⁵⁾ derün birünini görmek için çete kâyığı-yla ‘azîmet eylediler ve yevm-i merkûmun ⁽¹⁶⁾ irtesi günü Hotin Kal‘asının Nemçelü tarafından istilâsının haberi vurüd eyledi. ⁽¹⁷⁾ Bu aralıkda Mihâdiye tarafından ba‘zıları ‘askerün orduya ve andan Vidin tarafına ⁽¹⁸⁾ savaşmağa başladıkları cihetle bu hâlün men‘i-yle zabt olunan mahallerin muhâfazası ⁽¹⁹⁾ mümkün olmayacağı anlaşıldı ise de taraf-ı serdâr-ı ekremiden Mihâdiye ⁽²⁰⁾ ve Şebeş Ertek(?) etrâfına şarânpol ve yerlü kavli ve ağvât ve zâbıtân ve muhâfaza ⁽²¹⁾ naşbi-yle meh-mâ-emken muhâfazaya i‘tinâ ve keyfiyyet rikâb-ı hümâyûna dahil ‘arz ⁽²²⁾ ve inhâ olundu yevm-i mezkûrde Kara ‘Oşmânzâdenün atluları Şebeştarafında muhârebe ⁽²³⁾ idüp ahz eyledikleri otuzdan mütecâviz dil ve ru‘ûs gelmesi-yle mûmâ-ileyhün ⁽²⁴⁾ düşüne ilbâs-ı hil‘at olundu ve ol gün Cânikli Hâcî Paşanın kethudâsı ⁽²⁵⁾ kapucibaşlarından ‘Abdullâh Ağa ordu-yı hümâyûnda bulunmağa rütbe-i mîr-i mîrânı ile ma‘lûbı

92

⁽¹⁾ olan Trabzon eyâleti ihsânı-yla çirâğ buyurıldı ve bundan akdem cebecibaşılıktan ⁽²⁾ ‘azl ile orduda olan Mehmed Şâdık Ağa cebecibaşılık pâyesi-yle ⁽³⁾ İsmâ‘ile me‘mûr kılındı. Ser-çük-dâr şehriyârî Ağa dahil işbu mäh-ı muharremün ⁽⁴⁾ on toktuzuncü günü der-sa‘âdete ‘avdet eyledi. ⁽⁵⁾ Bu evânda İsmâ‘il ser-‘askeri ve Anadolu vâlisi Zahneli Vezîr Hasan Paşa ⁽⁶⁾ tarafından Kütâhya müsellimi olan Germiyânzâde Müslim iken âsitâne-i ‘aliyyeden ⁽⁷⁾ bir hadîşü’s-sinn esâfil-i nâsdan oldıkça kitâbete intisâbı olan bir çelebi kendü ⁽⁸⁾ meşrebine muvâfık tiryâkî karşusunda ülfet eylediği biraz çâr-ebru ve birkaç dahil ⁽⁹⁾ ağa kıyâfesinde zümre-i süfehâdan cem‘ eylediği adamların kimi dîvân kâtibi ve kethudâ ⁽¹⁰⁾ ve hazinedâr ve duhâncıbaşı ta‘yîn ve zu‘amânca dâ‘iresini tanzîm itdikten sonra ⁽¹¹⁾ kendü hattı-yla müslimlik fermânı ve

yol ve evāmirlerini yazup ve Üsküdārdan ‘ādet ⁽¹²⁾ üzere eṣnā-yı rāhda vardığı mahallerde ilbās-ı hil‘at iderek ilerüye konakçı ⁽¹³⁾ irsāli ile toğrica Kütāhyaya vurūd ve fermānı kırā‘at ve birkaç gün kā‘ide-i ⁽¹⁴⁾ belde üzere ve vücūh-ı ahālī kendüsine ziyāfet tertīb idüp kādı-i beldeye ve sā‘ir ⁽¹⁵⁾ iktizāidenlere ilbās-ı hil‘at ve bir müddet sonra esvāk ve bāzārda tebdilen keṣt ⁽¹⁶⁾ ü güzāra başlayup muğāyir kânūn ve adāb bir takım etvār ve harekāta cesārete başlamış ⁽¹⁷⁾ olduğu hālde ahālisi bunun sāhteligini anlayup yalnız kādı-ı belde ⁽¹⁸⁾ bulunan Efendi bu adam kerçden müslim olsun lakin bilā-mürāfa‘a kaṭ‘-ı da‘vī ⁽¹⁹⁾ idiyor. ‘Acabā bu maṣlaḥatların kendüye fermānı gelür mi diyü ‘azīm endiṣe üzere ⁽²⁰⁾ iken bir gün mahkemeye bir fermān irsāl idüp müṭāla‘a olunduğda kaṭ‘ākānūn ⁽²¹⁾ ve şurūṭa ve hiç şer‘-i şerīfe zerre kadar muvāfaqati olmadığından başka tuğra ⁽²²⁾ ve sā‘ir fermāna maḥşūş‘alāmetler daḥı lāyıkı-yla olmayup taṭbīk olunduğca ⁽²³⁾ noḳşānı zāhir olduğunu Efendi-i mūmā-ileyh gereği gibi teyakḳun idüp ve giderek ⁽²⁴⁾ şiddetlice buyurıldı ve eṭrāfa me‘mūrlara virdiği ruḥṣat-ı tamām mulāḥazasına ⁽²⁵⁾ muvāfiḳ gelmekle bu huşūşı müslim-i sābıka ve vücūhdan olanlara ifāde idüp

[93]

(1) rikāb-ı hümāyūnda paşa-yı müşārūn-ileyhün kapu kethudāsı vekīli kethudā kātibi kalemi (2) ḥalīfesi Bekir Efendiye taḥrīr eylemeleri-yle gelen taḥrīrātı bir kā‘imeye mevzū‘ā ⁽³⁾ ihtimāl ki me‘mūr olmuştur diyerek ordu-yı hümāyūnda müşārūn-ileyhün aşıl (4) kapu kethudāsı olan Rāşid Efendiye irsāl olunduğı taḥkīk ⁽⁵⁾ olunması çün tekrār rikāb-ı hümāyūna taḥrīr ile Kütāhyadan ‘icāleten isti‘lāmı ⁽⁶⁾ fermān buyurıldı. İşbu biñ iki yüz üç senesi Muḥarremün yigirmi birinci ⁽⁷⁾ günü Mihādiye ordusundan ocağ-ı ‘āmire aḡvātı Lezrāt ordusuna meşveret ⁽⁸⁾ için da‘vet olunup ol gün otağ-ı şadr-ı ‘ālīde şu vecihle baş-ı kelām ⁽⁹⁾ olunmuş-ıdı ki egerçi bundan aḳdem teşhīr olunan mahallerden hıfz ve ḥarāseti ⁽¹⁰⁾ ve ordu-yı hümāyūnun Ṭuna ḥavālisinde meştā-niṣin olması bi‘d-def‘āt egerçi ⁽¹¹⁾ müzākere olunup karar virilmiş-idi. Çünki her ne dürlü ikdām olunsa dil-ḥāh ⁽¹²⁾ üzere muḥāfaza olunmayacağı cümle ‘indinde meczūm ve şu kadar var ki pekde teḥī ⁽¹³⁾ bırakılmayup olduğca bir taraftan esbābına sa‘y eylemek lāzımeden idüğü ma‘lūmdur. ⁽¹⁴⁾ Gelelüm meştā māddesine: Bu Nemçelü durmaz mādāmki bu sene bu kadar kılıc yidi ⁽¹⁵⁾ ve bunca mahalleri tertīb

olundu, elbette ordu Tunayı mürür eylediği anda ⁽¹⁶⁾ ta'kib ider. Hiç istibâh yoktur. Bârî Tuna havâlisinde münâsib maħallde ⁽¹⁷⁾ meštâ olunmasını taşmîm idelüm. 'Askeri çok az belki kelle dinildikde bu kelimâtı ⁽¹⁸⁾ taşdik birle Vağ'a kâsım daħı tekârub eyledi münâsib olan Ruscuğda ⁽¹⁹⁾ meštâ-nişin olmak evlâdur. Zîrâ her tarafa semtdür lakin bu ħuşuş ifşâ olunmasun ⁽²⁰⁾ çünkü şimdiden ħalkuñ öñi alınmaz. Meclise ħitâm virildi şadr-ı a'zam-ı müşârün-ileyhün ⁽²¹⁾ diyü ġayret ve ikdâmı fevka'l-'âde olup egerçi lâyıķı-yla kışla'askeri ⁽²²⁾ gelmiş olaydı şöyle zann olunurdu ki bir taşını bırakmayacak oldığımız maħallde ⁽²³⁾ o sene kışlamağa ħaķķı ihtimâl idi. Ancak her kere bu ħâhişi müşâhede ⁽²⁴⁾ eylediği müşârün-ileyhün fütürünü müceb olup kışlak maħalline bir gün evvelce ⁽²⁵⁾ ħarekete ikdâm olunmasının ħikmeti bu idi ferdâsı günü yeñiçeriağası bulunan

[94]

(1) Emîn Ağa 'azl olunup ħul kethudâsı bulunan meşâlih ağaya ilbâs-ı ħil'at ⁽²⁾ olundu. Zabt olunan maħallerün muħâfazasız ħâli üzere bir kılmasını şadr-ı a'zam ⁽³⁾ münâsib görmediginden vüzerâ-yı 'izâmdan bir muħâfaza ta'yîn olunup ordu-yı ⁽⁴⁾ ħümâyün Tunayı 'ubür eylediginden sonra esbâb-ı muħâfazanın istihkâmı ⁽⁵⁾ lâzım gelir ise bir kat daħı Vidinden ol vaķit 'asker irsâl olunur diyerek ⁽⁶⁾ Mihâdiye ser-'askeri Vezîr Ħasan Paşa ordu-yı ħümâyûna da'vet olunup ⁽⁷⁾ vurûdunda Sivas ve Ħaraman eyâletleri inzimâmı-yla kemâ-kân Vidin ser-'askerligi ⁽⁸⁾ li-ecli'l-mulâhaza bir müddet Mihâdiyede bulunması irâdesi-yle ilbâs-ı ħil'at ⁽⁹⁾ olduğundan başka ol gün Rümili ser-'askeri sâbık Vezîr Feyzî Süleymân ⁽¹⁰⁾ Paşa daħı gelmiş bulunmağla Köstendil sancağı mansıbı-yla Lezârte muħâfızlığı güyâ ⁽¹¹⁾ luţf yüzünden tevcih ve vezir ħamiyyet-semir ve işbu fütühâtlarda şecâ'ati zâhir ⁽¹²⁾ ve bilâ-mansıb ordu çahacısı olup def'âtle bâlâda evşâfi güzerân iden ⁽¹³⁾ Çerkes Ħasan Paşaya va'ad gün 'ilâvesi-yle mükâfât-ı mu'arızında Rümilinün ⁽¹⁴⁾ orta kolundan şiddet-i şitâda Özî tarafına 'asker sürciligi⁴³ mâddesine ⁽¹⁵⁾ ta'yîn buyurulmağla bu mâdde-i nâ-revâ ahâlî-i orduya bir şüretde te'accüb ħâşıl ⁽¹⁶⁾ eylemişdür ki ifadesi kâbil-i imkân degüldür ve Arnavud paşalarından Maħmûd Paşaya ⁽¹⁷⁾ ordu-yı ħümâyün konaçcılığı ve cebecibaşı sâbık Ağa daħı İsaķcı ⁽¹⁸⁾ Köprüsi feshine me'mür kılındı ve Bançuva

⁴³ sürcülüğü] sürciligi

tarafında olan Vezir Meḥmed Paşaya ⁽¹⁹⁾ Selānik sancağı teveccühi-yle Mihādiye muḥāfazasına ta'yin ve bir gün evvel ordu-yı ⁽²⁰⁾ hümāyūna gelüp ilbās-ı ḥil'at olunması isti'cāl olundu. İşbu tevcihātdan ⁽²¹⁾ sonra karşı yakaya ordu-yı hümāyūnuḡ hareketi tahkik derecesine varup ⁽²²⁾ bundan aḡdem köpri inşāsına me'mūr bī-çāre Ṭāhir Aḡa ne ḡāl ise kendi elinde ⁽²³⁾ keser ḡasebillāḡ diyerek 'acabā ḡanḡı vaḡit bize ḡāzab-ı zuḡūr ider fikri-yle ⁽²⁴⁾ meşḡul ve herkesi gördükde ḡasb-i ḡāl idüp vezāretinde eṭvārı kendüye ⁽²⁵⁾ maḡşuş emek-dār-ı devlet bir adam olup muḡaddemā ḡüzerān eylediḡi vecihle 'ālem

[95]

⁽¹⁾ ḡayretde iken bir gün şadr-ı a'zam ḡazretleri köprünüḡ başına varup behi Ṭāhir ⁽²⁾ Aḡa bu köpri nicedür ber-tamām olmaz İstanbul bināsına ülfetüḡ vardur. Birḡaç def'a ⁽³⁾ mi'mār oldıḡ lakin bunda kār olmaz başḡa kār olur 'aḡlını başına devşir didikde ⁽⁴⁾ Aḡa-yı mūmā-ileyḡ çünki aşḡāb-ı nāṭıḡadan olmaḡla behi efendim ḡuluḡuz on ⁽⁵⁾ iki yaşında iken devr-i Sultān Maḡmud ḡānında Mosḡov ve Nemçe seferlerinde pederüm ile ⁽⁶⁾ berāber idüm ve bu ze'āmetüm Seyyid Meḡmed Paşanuḡ ol zamān 'ināyetidür böyle köpri yapılmaḡ ⁽⁷⁾ murād olunduḡda kirā senesi altı māḡ muḡaddem ḡāzır olur ve ordu gelmezden evvel ⁽⁸⁾ cümlesi mevcūd bulunur. Üzerine 'uzemādan biri ta'yin kılınur ol vaḡit köpri ⁽⁹⁾ tamām olmaz ise mu'āteb olunur. Biz böyle bilürüz. ḡaldı ki bu köprüyi Efendimüz ⁽¹⁰⁾ fermān ideli otuz gündür henüz bir eczāsı mevcūd olmayarak eṭrāf ⁽¹¹⁾ ḡaryelerden istiḡkāmı var mı yok mı bilemem.ḡuluḡuz cānumdan uşandum ne vecihle ⁽¹²⁾ irāde idersünüḡ sem'āen ve bu gede(?) muḡaddem ki infi'āllerine bir ḡat daḡı teraḡḡı gelüp ⁽¹³⁾ bu keyfiyyeti der-ḡāl kethudā-yı şadr-ı 'ālī Nazif Efendi istimā' eyledikde teskin ⁽¹⁴⁾ ḡarāretleri ma'rızında Aḡa-yı mūmā-ileyhi şıyanet zımnında çavuşbaşı çādırına ⁽¹⁵⁾ ḡabs ile iḡtifā ve ferdāsı kethudā beg ve sār ricālünü i'āne ve iltimāsı-yla emek-dār ⁽¹⁶⁾ ve pirligine ḡürmet lāzımdur diyerek ne ḡāl ise ḡüci-yle 'afv itdürilüp ⁽¹⁷⁾ bir ḡaftān ilbāsı-yla taṭyib olunmasına iḡdām ve himmet itdiler netice-i suḡan māḡ-ı muḡarremü'l- ḡarāmuḡ ⁽¹⁸⁾ yigirmi ikinci günü ḡonaḡcı ṭüḡı ve yigirmi üçüncü gün ordu-yı ⁽¹⁹⁾ hümāyūn köpriden 'ubūr ve fethü'l-islām ṡarafına ḡareketi günü Mihādiye cibāllerine ⁽²⁰⁾ ḡar yaḡdıḡı müşāhede olundu. Alay ile köpriden mürūr iderken Ṭāhir ⁽²¹⁾ Aḡa gicelik ḡavuşuḡ üzerine şāl

şarup u'cūbe kıyāfet ile köpri ⁽²²⁾ başında elinde 'aşā nihāyet alaya kadar ayak üzerinde durmağla behī cānum şadr-ı ⁽²³⁾ a'zam efendimüzi böyle hey'et ile selāmetlik olur mı diyü su'al idenlere ⁽²⁴⁾ efendimüz bize münfa'il olduğunu bilirüm. Aña binā'en kimse yüzüme bakmaz ki hattā ⁽²⁵⁾ kavuğumu görsünler hattā beglikçi Seyyid 'Abdullāh Efendiden ğayrı yāhū Tāhir Ağa

[96]

⁽¹⁾hidmetün tamāmdur verādan gelürsün endişe eylemedir. Andan ğayrı bir kimesne olmadı ⁽²⁾ bu āna kadar ya ben ifāde idemedüm yāhūd efendilerümüz meşgale ile tamām şaymadılar. ⁽³⁾ 'Ālemde ne hem-rāh ve ne hem-dem kaldı. Keşf-i rāz etmege lāyık ne bir adam kaldı. Āh ⁽⁴⁾ sultānum ahvāl-i pür-melāl böylece diyü muzhıkāne kelāmı boşlamaz idi. Bālāda ⁽⁵⁾ terķim olunduğı üzere ol gün fethü'l-islāma vuşul ve muhāfızı bulunan ⁽⁶⁾ Vezir Sırrı Selim Paşa şadr-ı a'zam hāzretlerini alay ile karşılayup ⁽⁷⁾ Tuna sāhilinde eski ordu mahallinde darb-ı hıyām ve Lezārte didikleri mahalli ⁽⁸⁾ fethü'l-islāma dört sā'at mesāfedür ol gün müşārün-ileyh Selim Paşaya ⁽⁹⁾ bundan aqdemce münhal olan Kandıye eyāleti tevcih ve ser-ā-sere kaplu samūr ⁽¹⁰⁾ kürk ilbās olundu ve mäh-ı mezkūruñ yigirmi altıncı günü düşmanuñ Akpalanğa ⁽¹¹⁾ üzerine hücumı haberi vurūd eylemişdür. Fethü'l-islām muhāfazasına ⁽¹²⁾ ağılıktan munfaşıl mīr-i mīrān Mehmed Paşa ta'yin kılındı. Yeniceriocağı dağı ⁽¹³⁾ ol gün ta'ķiben vurūd idüp Vezir Çerkes Hasan Paşa dağı verādan gelüp ⁽¹⁴⁾ ordu-yı hümāyūna iltihāk eyledi. Aşşaması şadr-ı a'zam hāzretleri Tunadan ⁽¹⁵⁾ çete kayıklarına süvār ile yigirmi otuz adam ile bahren Vidin tarafına 'azimet ⁽¹⁶⁾ buyurmuşlardur. Yevm-i mezkūruñ ferdāsı günü ordu-yı hümāyün dağı ketħudā-yı ⁽¹⁷⁾ şadr-ı 'ālī Nazif Efendi ma'ıyyeti-yle hareket ve iki konağ bir iderek dördüncü ⁽¹⁸⁾ günü sür'atle Vidine vuşul ve livā-i şerif sāyesinde çadırlarımıza duħul ⁽¹⁹⁾ müyesser olmuşdur. Rikāb re'isi Hakkı Efendinün vefatı haberi ğurre-i recebde vurūd ⁽²⁰⁾ idüp ordu-yı hümāyūnda re'isü'l-küttāb olan Rāşid Efendi rikāb-ı ziyāretine ⁽²¹⁾ ta'yin ve bir tepe çavuşbaşı Seyyid Feyzullāh Efendi naşb ve münhal olan ⁽²²⁾ çavuşbaşılık sipāh ağası Genç 'Osmān Ağaya ve onuñ manşıbı Re'iszāde kapucıbaşı ⁽²³⁾ Hüseyin Ağaya tevcih ve cümlesine ilbās-ı hil'at olundu. A'dā-yı dīn ⁽²⁴⁾ köprinün tamāmı-yla

ordu-yı hümayūnuñ Lerzāteden Vidīn cānibine hareketini haber alması-yla ⁽²⁵⁾ bir gice baġteten Pançovayı başup Vezīr Memiř Pařa ile yedi sekiz sā'at muġārebe

[97]

⁽¹⁾ve muġātele iderek nice islām Őehīd olmuřdur. Bu muġārebede bulunan 'asākir-i ⁽²⁾ müvaġġidīn baş ve cān ile çalıřmıřlar ise de aralıġ aralıġ imdād geleceġi ⁽³⁾ mulāġazası-yla bundan aġdem zıkr ve beyān olunduġı üzere lāyıkı-yla ⁽⁴⁾ 'asker biraġılmadıġından anlara daġı ye's gelmekle ol hengāmda dūřman-ı dīnūñ civārda ⁽⁵⁾ olan řaburundanġatı küllī sulţān tevātūr⁴⁴idüp ve'l-ġāşıl vezīr-i müřārūn-ileyh ⁽⁶⁾ zātında ařġāb-ı ġayretten olduġı meřġūr bir zāt ise daġı ne çāre ⁽⁷⁾ muġābeleyle vāfi mühimmāt ve 'asker mefġūd olduġı kendülere 'azīm telāşı müceb ⁽⁸⁾ olup hemān birikdür ve yāġūd řānına bir nāġıřa gelmezden evvelce bi'l-fi'il kendüleri ⁽⁹⁾ cenk iderek esīr olmaġlıġı iġtiyār eyledikleri ve Tuna ġapudanı ġapucıbaşı ⁽¹⁰⁾ Çādırcızāde Mehmed Aġa daġı çete ġayıġları-yla baġren ol řarıfdan Lezārteye toġrı ⁽¹¹⁾ ġīn-i 'avdetinde dūřman řarıfdan atılan toġ güllēsīnūñ biri aġa-yı mūmā-ileyhe ⁽¹²⁾ rāst gelüp Őehīd olduġı ġaberi māġ-ı mezġūrūñ ikinci ġünü tevātūr eyledi ⁽¹³⁾ ve ol ġün ordu nüzül emāni Cīrāz dāmādı dimekle ma'rūf ġācegāndan Süleymān ⁽¹⁴⁾ Efendi bir müddetden berü ġasta olmaġla dār-ı beġāya riġlet eylemesi-yle ġıřla maġalline ġadar ⁽¹⁵⁾ ber-veġ-i emānet nüzül emāneti ketġudāsı ġasan Aġaya virildi. Bundan Őoġra ⁽¹⁶⁾ müretteb alay ile 'avdet ve Vidīn řāġrāsında beř ġün iġāmet ve muġāfızı ⁽¹⁷⁾ bulunan ordu-yı hümayūn ġā'im-maġāmı Vezīr řerīf ġasan Pařa livā-i řerīfi ⁽¹⁸⁾ teslīm ve ilbās-ı ġil'at olunup beř sā'at mesāfe İrcār nām menzile vuřul ⁽¹⁹⁾ ve maġyā olunan çādırlara nüzül olunduġı iġnād(?)Mihādiyede olan ve Vidīn ⁽²⁰⁾ ser-'askeri ġasan Pařa řarıfdan vārid olan taġrīrātūñ mefġūmı řu vecihledür ⁽²¹⁾ ki çūnki vezīr-i müřārūn-ileyhūñ re'yi bi'd-def'āt meclis-i meřveretlerde řūret-i ⁽²²⁾ ıřrārda ifādesi bu vecihledür bu maġallerūñ emr-i muġāfazası ġaydına ⁽²³⁾ dūřülmeden ise çapul meřellū bir řarıfdan taġrīb olunsa daha mūnāsib olup ⁽²⁴⁾ 'asker daġı muġtenim olunması dūřmanūñ dār ve diyārı ġarāb-ender-ġarāb olur.⁽²⁵⁾ Zīrā emr-i muġāfazası iki ġat tertīb olunarak 'askerūñ vücūdına mütevaġġıfdur

⁴⁴ tevātūr [توادیر]

[98]

(1) dimesi-yle bu söz cümle miyânında mütevâtiren ma'lûm ve vaqtâ ki işbu kı'imesinde (2) bu iddi'âsını işbât mu'arızında Akpalanğa düşman tarafına geçtiğini haber aldıkda (3) ol gün Mihâdiye ve havâlisini ihrâk bi'n-nâr eşnâ-yı râhda dağı karalarını hedm (4) iderek toğrıca Lezârteye vuşul ve darb-ı hıyâm eylediği mâh-ı mezkûruñ (5) altıncı günü kıarye-i Luţâm nâm menzile vuşulde İrşovayı ve Lezârteyi dağı (6) bi'l-külliyehâkî berâber idüp ve mühimmât ve gerek topları alup gerek ser-asker (7) müşârün-ileyh ve gerek Feyzî Süleymân Paşa ve Çerkes Paşa cümlesi fethü'l-islâma (8) gelüp verâdan dağı köprinüñ fethine adamlar ta'yîn birle nesne kalmayarak cümlesi (9) tekmlen fethü'l-islâma geldiği haberleri dağı gelmişdür ve mâh-ı şaferü'l-hayruñ on (10) üçüncü günü kaţ'-ı menâzil ve tayy-ı merâhil iderek Ruscuk nâm kaşabaya (11) vuşul ve şahrâ-yı vâsi'asına nüzul olunduğı günü Feyzî Süleymân Paşanuñ (12) vezâreti ref'le emvâl ve eşyasınuñ zabtına gedüklü mehteri Feyzî Ağa ta'yîn (13) ve Anadolu tarafına 'azîmeti fermân buyurılıp biraz eyyâmda beyne-hümâlarında (14) tekevün iden ağrâzı kuvveden fi'ile getürmek cüst ü cüsunde esbâb-ı zuhûrına (15) fırsat-yâb olduğından işbu Lezârte vaq'asından i'âdeleri kaţ'â töhmeti (16) ve yâhüd bir kuşûrı icâb eylemeyeceği cümle nâs 'inde müslim iken bu vaţ'-ı (17) nâ-revâ ile müşârün-ileyhüñ tekdîrine ez-dil ve cânhağ bu ki güzel himmet (18) buyurıldı ve mâh-ı mezkûruñ on altıncı günü serdâr-ı ekrem hazretleri (19) mektübî İbrâhîm Reşîd Efendiye ve teşrifât-ı kîse-dârını ve elli altmış (20) miqdârı enderün ağıvâtı ve biraz hil'at dağı istişhâb ile Bükreş cânibine (21) 'azîmet ve Yergökde hazır olan hintolara süvâr ve on sekiz gün içinde (22) 'avdet buyurdılar ve haqîkathâlde voyvoda-i mersümüñ bu muhârebede (23) kağı çok yararlığı zuhûra geldi ve Nemçelü tarafından bi-hasebi'l-iktizâ (24) 'askerini girü çekdiği ciheti-yle Moskovlu üzerine me'mûrlara bir nev' fütür 'arız (25) olmasun kağıyyesine mebnî olup Moskovlunuñ dâ'imâ mekr ve hîlesi ve 'âdet

[99]

(1) kadimesi mevsim-i şitâda baş gösterüp desise ile bir mahalli istilâ eylemek olduğü (2) bi't-tecrübe zâhir olup binâ'en-'aleyh egerçi bu kış etrâfa işâl hasâr eylemezse (3) bile ol bahârda bağıteten hücum eyleyeceği ve ol vakte değin re'âyâyı bir taraftan (4)

igfāl kılacağına hîç iştibâh olmadığından bu huşûşları Bükreş voyvodası-yla ⁽⁵⁾ müzâkere ve sene-i cedîdesi ise ol tarafuñ takviyet ve istihkâmı esbâbı ⁽⁶⁾ teveccühle olur ve şimdiden ne keyfiyetle irâde olunması münâsibdür demek fikrinden ⁽⁷⁾ 'ibâret oldığı tahkîk olunmuş-ıdı. zikri mürür eylediği üzere serdâr-ı ⁽⁸⁾ ekrem hazretlerinüñ Bükreşden 'avdetlerinüñ ferdâsı Ruscuşşahrâsında ⁽⁹⁾ iken bir mertebe kış zuhûr eyledi ki hayvânlaruñ ağızları kilidlenüp telef ⁽¹⁰⁾ derecelerine vardıklarından mâ'adâ bir taraftan çadırlaruñ ipleri tonup ⁽¹¹⁾ herkes mütehayyir olup Ruscuş şehri civârımızda olsunda izn olsun ⁽¹²⁾ olmasun biz giderüz. Zîrâ derece-i telefe varıldı diyü güft ü gû olunmağa başladı ⁽¹³⁾ ve biraz adam şehre nakl ve gemisi dañı hayvânlaruñ bir mahall bulup iskân eylemek ⁽¹⁴⁾ fikrine düşdi. Ve'l-hâşıl bu havâdiszuhûrı esnâsında ricâl-i devlet ⁽¹⁵⁾ ve ocak ağaları hayme-i serdâr-ı ekremiye da'vet ve bu meştâhuşûş müzâkeresine ⁽¹⁶⁾ girişilüp bu sene meştâ Edirne'de olması bundan akdemce karar virilmiş gibi ⁽¹⁷⁾ idi. Lakin böyle şiddet-i şitânüñ birden bire zuhûruna binâ'en Edirneye varılmağ ⁽¹⁸⁾ emr-i muhâldür. Münâsib olan Ruscuğda şitâyı çıkarmağdur dinildikde herkes ⁽¹⁹⁾ tarafından kabul olunması-yla hemân mahkeme tarafından hâne-yâfteleri ahz olunarak ⁽²⁰⁾ mäh-ı merkûmuñ yigirmi birinci günü derün-ı kaşabaya duhûl ve Kârîşzâde nâm ⁽²¹⁾ kimesnenüñ konağı paşa kapısı tahşîş olundığından livâ-i şerîf dañı ⁽²²⁾ ol mahallde hazır olan odaya vaz' ve mäh-ı mezkûruñ yigirmi beşinci ⁽²³⁾ günü kethudâ kâtibi Tefîk Efendi 'azl olunup selefi olan cebeciler kâtibi ⁽²⁴⁾ Râşid Efendi tekrâr naşb ve münhal olan cebeciler kitâbeti dañı mûmâ-ileyh ⁽²⁵⁾ Tefîk Efendiye tevcih ve ilbâs-ı hil'at olundu ve yigirmi yedinci günü

[100]

(1) mektübî-i şadr-ı 'âlî İbrâhîm Reşid Efendi kış için Edirneye gidileceği (2) muqaddemâ tahrîr olunmuş-ıken ne hikmete mebnî Ruscuğa girildiği sebebini beyân (3) itmek me'mûriyyeti-yle der-sa'âdete 'azîmet eylediginden mektûbcılık ve kâtibi (4) mektübî baş-halifesi Emîn Efendiye ihâle kılındı. Ordu-yı hümâyün ⁽⁵⁾ Lezârtede iken haberi gelüp Bâlâda garâib ahvâldan diyü tahrîr ve ne şüretle ⁽⁶⁾ Kütâhya müslimi olduğunun keyfiyeti bilinmek için bā-emr-i 'âlî maşşûş adam ⁽⁷⁾ irsâl kılındığı derc ve beyân kılınmış-ıdı. Vaqtâ ki emr-i 'âlî ile ta'yîn olunan ⁽⁸⁾ mübâşir ol tarafa lede'l-

vurūd müslem bulunan Aḥmed nām kimesne ḥadīşü's-sinn ⁽⁹⁾ ve kethudāsı maḳāmında olan Şākir nām mel'ün ve bir taḳım turesi alınmış ⁽¹⁰⁾ yād-gār sāhte vaḳārlaruḡ Kütāhyaya rikāb-ı hümāyün tarafından ta'yin olunan ⁽¹¹⁾ mübāşiri cümlesini āsitāneye getirüp Muḥzır Aḡa ḥabsend oldıkları ve yanlarında ⁽¹²⁾ mevcüd açık menzil emirleri ve ba'zı kimesnenün ihzār ve ḳal'a-bend olmaları-çün ⁽¹³⁾ başka ve i'dām olmaları için kezālik başka bālāsı buyruldı bir ḡaylī ⁽¹⁴⁾ 'arz-ı ḡāller ve şahh-ı 'ālī olmuş bir topraya mevzū' olduğu ḡāle ⁽¹⁵⁾ kāğıdları ordu-yı hümāyūna vurūd eylediğinden mā'adā te'accüb bundadır ki ⁽¹⁶⁾ müfsid-i merḡūm sāhte müslemelerün māddeşi de ḳanā'at eylemeyüp etrāf-ı ḳazā ⁽¹⁷⁾ ve ḳaralarda olduğca isim ve şöhretleri ma'lūm olan adamlara sizi ordudan ⁽¹⁸⁾ istemişler 'asker techiz idüḡ diyü kimini piyāde ve kimisini süvārīye baş-buḡ ⁽¹⁹⁾ idüp böyle böyle nice fesād ile ahālīyi tecrīm eyledikden sonra ⁽²⁰⁾ 'afvıḡuz geldi diyü emr-i 'ālī ibrāz eylediği bī-cürm kimesneleri taltif yirine ⁽²¹⁾ tekdīr ve tekdire müstahāḡ olanları ikrām böyle ḡarekāt-ı kāzībesi ve bā-ḡuşuş ⁽²²⁾ bir ḡün içinde hem me'mūriyyet ve ferdāsı anuḡ muḡāyiri emir geldi diyerek ⁽²³⁾ şu bir emir zuhūr eyledi diyü mahḡemeye irsālī-yle ahālī ḳat'ā bir ser-rişte ⁽²⁴⁾ olmadıkları şöyle dursun bu memlekete böyle müslem geldiği yokdur. Māsā'allāh ⁽²⁵⁾ bu 'adālet tamām giderek vezāreti mücebdür dirler imiş ve'l-ḡāşıl sālifü'z-zikr

[101]

⁽¹⁾ mütesellim merḡūmuḡ ḡabsden orduya celīle ḳatlı olunmasını şadr-ı a'zam ḡazretleri ⁽²⁾ ısrār eylemeyenler ise de merḡūmuḡ bu vaż' nā-hem-vāra cesāreti ḡadīşü's-sinn ⁽³⁾ olup başına cem' olan bir taḳım süfehānuḡ iḡfāl ve izlālinden neş'et eylediğini ⁽⁴⁾ ḳā'im-maḳām bulunan silāḡ-dārlıḡdan Mahreç Mustafā Paşa gereği gibi taḡḡik eylemiş ⁽⁵⁾ olduğundan bu bābda vāḡi' olan tavassuḡ ve iltimāsı üzerine merḡūmlaruḡ ḳatlından ⁽⁶⁾ şarf-ı nazār itdürülmüşdür. Ruscuḡda bulunduḡı eşnāda Bükreş yaḡasına külliyyetlü ⁽⁷⁾ 'asākir ile muḡtedir bir ser-'asker ta'yin olunup Eflāḡ voyvodası Mavriyani ⁽⁸⁾ Nīḡola ile ittiḡād iderek ol diyāruḡ emr-i muḡfāfazasına ve Mosḡovlunuḡ ⁽⁹⁾ perīşāniyyeti ḡaḡı tarafından olacaḡıse o māddeye kemāl-i ihtimām ile iḡdām ⁽¹⁰⁾ olunmasına ḡarār virilmiş isede fevḡa'l-āde ve pek ziyāde āşinā olduğu ⁽¹¹⁾ cihetle zarūrī ol bahāra ta'līḡ olundu. Bu şırada Özi Ḳal'asınuḡ ⁽¹²⁾ cevānib-i

erba'ası Moskovlu tarafından muhâşara olunduğı haberi gelmesi-yle şadr-ı ⁽¹³⁾ a'zam hazretleri gâyet muztarib olup hemân huzzara hitâben:“Efendiler,⁽¹⁴⁾ başa bu kar ve kışuñ zerrekadar zararı yokdur. Bir sâ'at akdem iç dâ'iresi halkına ⁽¹⁵⁾ koyun derisinden kocuk tedârik iderüm didikde ricâl-i devletden birkaç zât ⁽¹⁶⁾ gitmege dağı niyet idüp vahte göre tedârikâta mübâderet eyledikleri eşnâda ⁽¹⁷⁾ ada muhâfızı Tâhir Paşa Nemçelü atayı teşhîr ideliden berü anda muķim ⁽¹⁸⁾ olması hasebi-yle bu def'a vurüd iden tahrîrâtı-yla cenerâlün dağı rûmî 'ibâre ⁽¹⁹⁾ kâğıdı mefhûmundan Moskovluya tavassuť ve ikisi dağı şulh demek vâķı 'â ⁽²⁰⁾ biraz şart ve kıyüd bile hâşıl olacaķ maşlahat-ı cesîmeden idüğü müslim ⁽²¹⁾ ammâ bu kadar ser-rişte dağı ele girmesi muķaddime-i şulh olacağı zâhir olmağla ⁽²²⁾ hemân bu kâğıdlar 'icâleten Tatarlar ile rikâb-ı hümâyûna takdîm olunup ve adadan ⁽²³⁾ gelan tahrîrâta dağı on beş güne kadar cevâbı gelür diyerek gâyet hafif ⁽²⁴⁾ cevâb ile irsâl olunup vukûfî olanlar dört göz ile cevâbına müterakķıb iken ⁽²⁵⁾ Özi Ķal'asınuñ bir takrîb yed-i a'däya giriftarı haberi rikâb-ı

[102]

⁽¹⁾ hümâyûna var olduğı ve bundan başka biñ iki yüz iki senesi recebnün ⁽²⁾ on üçüncü günü Sultân 'Abdü'l-Ħamîd Ħân hazretleri harem-sarây kıurb ⁽³⁾ hudâ ve 'âzîm gülşenî dâr-ı beķâ olup şevketlü kerâmetlü Sultân Selîm Ħân ⁽⁴⁾ ben Muştafâ Ħân hazretlerinün cülûs haberi-yle Nazîf Efendi ve birâderi ⁽⁵⁾ Emîn Efendinün der-'aliyyeye gelmesi haberi ve işbu vukû'ât hasebi-yle gerek tertîb ⁽⁶⁾ ordu ve Özi maddesi ve sâ'ir huşuşâta bi'l-küllîyye bir nev' sekte 'arîz ⁽⁷⁾ olup 'âlem ne şüret kesb idecekdür endişesi-yle meşğül oldu. ⁽⁸⁾ Mümâ-ileyh Nazîf Efendi kethudâ-yı şadr-ı 'âlî bulunmağla yirine defter-dâr-ı esbaķ ⁽⁹⁾ Ħasan Efendi naşb olunup birkaç gün içinde 'azîmet eylediler.⁽¹⁰⁾ Bu aralıķda kethudâ-yı bevvâbîn hazret-i şehriyârî Şemse'd-dîn Beg Efendi ⁽¹¹⁾ mühr-i hümâyûnı işâle me'mûriyyetle vâşıl olup levâzım ikrâmına kemâli-yle ⁽¹²⁾ ri'âyet olunması-yla ahvâl-i orduyı ba'de't-tahķîķ der-'aliyyeye 'avdet itdiler.⁽¹³⁾ Ordu-yı hümâyûnuñ dağı Ruscuķşahrâsına ihracı muşammem olmağla ⁽¹⁴⁾ bu eşnâda tebdîl eskisi Emîn Ağa gelüp işbu biñ iki yüz üç ⁽¹⁵⁾ senesi ramazân-ı şerîfün toķuzuncı günü Yûsuf Paşadan mühr-i hümâyûnı ⁽¹⁶⁾ istirdâd ve Vidîn ser-'askeri Ħasan Paşa hazretlerine ihsân-ı hümâyûn ⁽¹⁷⁾

olduğundan ol tarafa ‘azîmete şitâb idüp Yûsuf Paşa dağı Nigbolı ⁽¹⁸⁾ nâm maħallde tevķif ve on beş gün zarfında şadr-ı a‘zam ĥazretleri ordu-yı ⁽¹⁹⁾ hümâyûna teşrif ile ve birkaç gün sonra ketĥudâ-yı şadr-ı ‘âlî olan Ĥasan ⁽²⁰⁾ Efendiye baĥteten ‘azl ve şakķ ol defter-dâr-ı Süleymân Râşid Efendi ketĥudâ ⁽²¹⁾ naşb ve münħall⁴⁵ olan defter-dârlık Seyyid Feyzullâh Efendiye mûmâ-ileyh Ĥasan ⁽²²⁾ Efendiye dağı defter-dâr emâneti tevcĥ ve cümlesine ilbâs-ı ĥil‘at olundu. Muķtezâ-yı ⁽²³⁾ ĥâl egerçi bu şürete karar virildi ancak erbâb-ı diķķat ve aşĥâb-ı başıretün ⁽²⁴⁾ fehmine göre muķaddemâ tertib ve zikri mürür iden uşulün bi’l-külliyeye fesh olacağını ⁽²⁵⁾ teyakķun eylediklerinden mülâĥazât-ı şüver-ı maşlahat gün-be-gün şekl-i âĥir kesb

[103]

(1) edeceği meczûm olduğundan ĥak bu ki bâ‘işî endişe olmuşdur. Vaktâ ki⁽²⁾rikâb-ı hümâyün tarafından cülûs-ı hümâyün resimleri tamâmından sonra tekrâr ⁽³⁾ seferün kemâl-i ikdâm ile taĥķikını mübeyyin ĥutûĥ-ı hümâyün ve bir taraftan taĥrîrât ⁽⁴⁾ tevârüd eylemege başladı.

Beyt

Bir vaz’ ider ki ‘âleme şarf-ı feza olur güyâ

⁽⁵⁾ O şuh bildigimiz Dil-rubâ degül

medlülünce şecâ‘at ve celâlet telâṭumı kendüyi ⁽⁶⁾ göstermege başlayup evvelki karar virilen şüretlerün cümlesinün taĥyiri icâb ⁽⁷⁾ eylemekle nihâyetü’l-emr isti‘câl olunması ĥasebi-yle Ruscuķşahrâsından ĥareket ⁽⁸⁾ ve şadr-ı a‘zam Ĥasan Paşa dâ‘imâ nâ-mizâc olduğundan âheste beste kaṭ‘-ı merâĥil ⁽⁹⁾ iderek niĥâl ise Mâĥin karyesine vuşul ve sâĥil-i Ṭunada mahyâ olan ⁽¹⁰⁾ çadırlara nüzul birle biraz eyyâm-ı meķşden sonra İbrâ‘il tarafına mürür ve andan Boza- ⁽¹¹⁾ şuyına ‘ubür ile düşman üzerine varılmasına karar virilüp muķtezâ-yı kadrı ⁽¹²⁾ bu fakîr semte ‘illetine mübtelâ olup Mâĥinde livâ-i şerif sāyesinde tevaķķuf ⁽¹³⁾ eylemiş-idüm ve’l-ĥâşil ĥin-i ‘avdetlerinde re’isü’l-küttâb olan erbâb-ı ⁽¹⁴⁾ hünerden Seyyid Ĥayrî Efendi ĥin-i mürürunda Bozaşuyında ĥarķ olup ⁽¹⁵⁾ beylikçi divân-ı hümâyün aşĥâb-ı ma‘ârifden

⁴⁵münħall [ ]

Hâcî Muştafâ Efendizâde ⁽¹⁶⁾ Seyyid ‘Abdullâh Beri Efendi ol mansıb ile bir kat dahı işbât-ı vücūd eyledi ⁽¹⁷⁾ biraz eyyâm-ı Mâçinde ikâmet ba‘dehū Şemenî cânibine maşhūben bi‘l-‘âfiye vâşıl ⁽¹⁸⁾ olup şahrâsında mekş üzere iken kâsım eşnâsında pek de vaqt-i muhabbeti ⁽¹⁹⁾ gibi vefâsı olmadığından birden bire kış başup nâ-çâr derün-ı şehre duhūl ⁽²⁰⁾ ve bir haftadan sonra şadr-ı a‘zam hazretlerinden mühr-i hümâyūn İsmâ‘îl ⁽²¹⁾ ser-‘askeri Cezâyirli Hasan Paşaya şarf ve tahvîl olunup yeñiçeriagaşı ⁽²²⁾ bulunan Vezîr Hasan Paşa kâ‘im-makâm naşb kılındı ba‘dehū baş çük-dâr-ı şehriyâri ⁽²³⁾ Küçük Hüseyin Ağa müşârün-ileyh şadr-ı a‘zam hazretlerini İsmâ‘îlden ⁽²⁴⁾ orduyı hümâyūna işâle me‘mûriyyeti mütehaqqık olmağla biraz eyyâmdan sonra biñ ⁽²⁵⁾ iki yüz dört senesi rebî‘ü‘l-evvelinde Şemenî civârında kâ‘ide üzere ricâl-i devlet

[104]

⁽¹⁾ ve ocaqlı ile alay tertîb ve yemeklik mahalline şemsiyye ve ta‘âm amâde olmuş-iken ⁽²⁾ bir mahallde ârâm eyleyerek ve kimesneye selâm ve nikât⁴⁶ kılmayarak Şemenînüñ Koşiyolu ⁽³⁾ ta‘bîr eyledikleri mahallden toğrıca paşa kapusu tahşîş olunan konağa ⁽⁴⁾ vaz‘-ı kadem buyurdılar.Şadr-ı a‘zam-ı sâbık Hasan Paşa hengâm-ı ser-‘askerliği ⁽⁵⁾ gibi muktezâyı takdîr her ne kadar bu def‘a bir maşlahata muvaffak olmamış ise de ⁽⁶⁾ aşhâb-ı inşâfdan halîmü‘t-tab‘ bir vezîr-i peri-veş⁴⁷ zamîr olduğundan mâ‘adâ ⁽⁷⁾ müddet-i medîde umûrda istihdâm olunageldüğinden evzâ‘ vakte vukûfî ⁽⁸⁾ olduğu cümleñün ma‘lûmıdur. Netîce-i mekâl şadr-ı a‘zam hazretlerinüñ ibtidâ-yı ⁽⁹⁾ emirde bu vaz‘ hayret etmenüz a‘lâ ve ednâya bir fikir olup bir müddet geçdikde ⁽¹⁰⁾ gâyet bir sisli gün idi. Hemân divân yirine çıkup kethudâ-yı şadr-ı ‘âlî ⁽¹¹⁾ Süleymân Râşid Efendi ile mektübî Emîn Efendi bî-çärelerini bî-vech ⁽¹²⁾ katl ve ol mazlûmları böyle haqâretle telef eylemegi haqqâniyyet eyledüm ⁽¹³⁾ fikri-yle şehâdet rütbesine vâşıl oldu. Güyâ Boza Vaq‘asına sebep oldılar. ⁽¹⁴⁾ Töhmetini isnâd-ı zu‘mı-yla idi hikmet-yârî ol günün Şebeş ta‘bîr eyledikleri ⁽¹⁵⁾ dumânun olması muṭlaqâ Haqqun ‘inâyeti ve bu şühedânun kemâl-i hulûşlarından ⁽¹⁶⁾ olduğına iştibâh olmayup zîrâ bir dereceye vardı ki iki adam karşı karşıya ⁽¹⁷⁾ gâyet

⁴⁶ nikât [نیکات]

⁴⁷ Peri-veş [پرویش]

yağın gelmeyince fark olunamayup ve şühedâlaruñ cesedleri dağı bundan ⁽¹⁸⁾ ma'lûm olur ki mahallinden nakline degin kimesnenüñ mu'âyenesi olmamışdur. *Hâzret* ⁽¹⁹⁾ *yârî rûh-i sulţân-ı şühedâ şefâ'atine nâ'il eyleye amîn* kethudâ-yı sâbık Hasan ⁽²⁰⁾ Efendi dağı meştâ-yı Şemenîye gelmiş bulunmağla anı ol manşiba ve tezkire-i şânî ⁽²¹⁾ Zerrî Efendiyi mektûbcılığa ve küçük tezkirecilik Firdevsî Efendiye tevcîh ⁽²²⁾ ve cümlesine ilbâs-ı hil'at olundu. Böyle bî-hengâm etvâr-ı ğayr-ı lâyıka ile ⁽²³⁾ ve bâ-ğuşuş silâh-dârı olan neseb ve hasebden 'atıl pelîd bâtıluña vaqt-i ⁽²⁴⁾ hacâletde muhâlifeyn olanlardan baqiyye-i şahş-ı mezkûre bu māddeyi havâle ⁽²⁵⁾ eylediginden bu hidmeti merķûm dağı kendüsine zu'm-ı fâsidince ma'âzallâh

[105]

⁽¹⁾ bir şeref bilüp ehl-i imâna olan haķârete maķîs olmayarak bî-günâh ve bî-cürm ⁽²⁾ bu zâtları vâķi'-ihâlâtı Kerbelâdan nişân virmişdür. İstiğrâb bundadır ki cümle ⁽³⁾ ricâl ve ocaķlu 'âlem-i hayretde ve ilbâs-ı hil'at eyledikleri ricâlün şu'ûrları ⁽⁴⁾ mütesellib ya'nî selefde vuķû' bulan mâtem vaķ'asına müşâbih olup ayâne ⁽⁵⁾ olacaķdur fikri-yle bir eyyâm vaķit geçüp bu hâlât-ı ğarîbe rikâb-ı hümâyûna ⁽⁶⁾ 'akş edüp ve giderek şiddetlice haţt-ı hümâyûn geldikce me'mülün ⁽⁷⁾ hilâfî görünüp bir gün Koşiyolunda inşâ eylediği tekyeye varup anda ⁽⁸⁾ kendüsine hastalık'arîz olmağla der-hâl kapuya i'âdesinde kendü hükmüni ⁽⁹⁾ getürdüp kan aldırmaķ murâd eylemiş-idi. Mersûm dağı bu kış eyyâmında kan almaķ ⁽¹⁰⁾ 'illeti tezâyud ider didikce maşar olup üç legen miķdârı kan çıksın ⁽¹¹⁾ diyü tehdîd ve kendüsi müsin olması hasebi-yle birkaç gün 'illeti müştedd ⁽¹²⁾ olup bir gice teslim-i rûh eyledi. Der-hâl meş'aleler ile cümle ricâl ocaķlu⁽¹³⁾ kapuya gelüp Ruscukda olan sâbık yeñiçeri ağası Hasan Paşa hażretlerine ⁽¹⁴⁾ adam irsâl ve bu mādde ve paşa-yı müşârün-ileyhün gelüp kâ'im-maķâm olacağı ⁽¹⁵⁾ rikâb-ı hümâyûna bâ-muħzır 'arz ve izbâr olunmuş ve bundan aķdem beyân olunan ⁽¹⁶⁾ ve bâ-ğuşuş Bender istîlâsından çıkanlara olan haķâretün ifâsını heķim-i ⁽¹⁷⁾ mesfûr hażâ katı hasebi-yle icrâ eylediginden cümleye teselliyât bahş olmuşdur. ⁽¹⁸⁾ Şadr-ı a'zam merhûm-ı müşârün-ileyhün muķaddemâ kendüsünün binâ ve inşâ ⁽¹⁹⁾ itdürmiş olduğı mezkûr tekyeye defn itdürdi. Mesned-i şadâret Raħova ⁽²⁰⁾ muhâfızı Vezîr Şerîf Hasan Paşaya tevcîh buyurılması-yla alay ile Şemenîye ⁽²¹⁾ geldiklerinden biraz vaķit şonra Nemçelü Yergöki Kal'asını muhâşara

eylediği ⁽²²⁾ haberi alınmağla muhâfızı bulunan mîr-i mîrân Çavuşzâde Paşa ve selâfîn-i ⁽²³⁾ Cengîziyeden Cengîz Girây Sultânun sa'y ve gayretleri ve Ruscuğ a'yânından ⁽²⁴⁾ kapucıbaşı Çelebi Ağa dağı 'asâkir-i muvahhîdîne zehâ'ir irsâlinden ve kâffe-i ⁽²⁵⁾ huşûşâtda eylediği hizmet ve mu'âvenetleri semeresi-yle Nemçelünün 'askeri

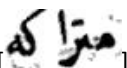
[106]

⁽¹⁾külliyen münhezim ve perîşân olduğu haber-i meserret eşeri alındığından hemân şadr-ı ⁽²⁾ müşârün-ileyh üç dört yüz enderün ağvâtı istişhâbı-yla hareket ve lede'l-vuşûl ⁽³⁾ muhâfız paşaya vezâret ve sultân müşârün-ileyhe kalfalık fermânı ve birâderine ⁽⁴⁾ çavuşbaşılık ve sâ'ir ser-gerdelere hil'at ve 'atıye ile taltîf olunup ⁽⁵⁾ bu fütühât-ı celîle ve bâ-huşûşşadr-ı a'zam hazretlerinin bu ikdâm ve himmeti ⁽⁶⁾ ve hayr-ı kudûmi ahâlî-i orduya bâ'îş ibtihâc ve meserret ve yerlü ağvât ve neferâtına ⁽⁷⁾ eylediği ihsân bî-gâye bâdî-i şâdî ve mefhâret olmuşdur. Bâlâda tafşîl olunan ⁽⁸⁾ lezârt fütühâtı-yla sâ'ir vuqu'âtlardan mâ'adâ bu def'aya kadar ahâlî-i ordu-yı ⁽⁹⁾ hümâyûnuğ ba'zı 'arîzâthasebi-yle inbisâtlarına bir gün halel-târî olması-yla ⁽¹⁰⁾ bu hâl cümleye müceb-i heyecân olduğunun tafşîli tahrîrden müstağnîdür. Binâ-ber-în⁽¹¹⁾ordu-yı hümâyûnuğ Ruscuğ tarafına varması umûr-ı müstahseneden olduğundan ⁽¹²⁾ oraya varılıp ba'dehû Yergöki cânibine 'ubûr ve biraz ikâmetden sonra Dâye Bağları ⁽¹³⁾ didikleri mahalle tebdîl-i yurd olunup a'dâ-yı dînün dağı ordu-yı menhûsı ⁽¹⁴⁾ üç sâ'at mesâfe bir mahallde idi. Bir taraftan metresler hafrına ikdâm ⁽¹⁵⁾ olunmağ mübâşeret olup hattâ o eşnâda duhân gümrükçisi kapucı ⁽¹⁶⁾ başı Nu'mân Beg Selânîkden biraz süvârî tahrîri-yle gelüp zâtında şeci'olmağla ⁽¹⁷⁾ mütâreke huşûşına bakılmayup bir iki çobân kıyâfetinde Hırvât ahzi ⁽¹⁸⁾ eşnâsında hudûda olan Nemçelü tarafında olan karağolları biz devlet-i 'aliyye ⁽¹⁹⁾ ile mütâreke ideceğizdür. Böyle çapul olmaz diyü mîr-i mûmâ-ileyhe ifâde ⁽²⁰⁾ ve hem ordularında dağı işâ'at eylemişlerdi. Fi'l-hakîka bir müddet sonra ⁽²¹⁾ ser-kâtibi ta'bîr eyledikleri mu'teber adamı gelüp gitmege başladı. Ammâ 'asâkir-i ⁽²²⁾ nuşret-şi'âr mādâm ki metreslerdedür cihet-i âhîr ile ba'zı mulâhaza ⁽²³⁾ getürmekle nihâyet re'îsü'l-küttâb

Seyyid ‘Abdullāh Efendi mütäreke⁴⁸ maşlahatını ⁽²⁴⁾ müzākereye me’mūr ve Ruscuğda Çelebi Ağanuñ konağına gidüp gelmege başladığı ⁽²⁵⁾ günlerde mütevassıt olan Rusya kralı tarafından ta’yın olunan mu‘teber

[107]

(1) cenerāl pāyesinde biri dağı gelüp yigirmi otuz günde hele maşlahat-ı ⁽²⁾ mütärekeye rābıta eşnāsında Moskovlu tarafından Silcu didikleri şüret-i ⁽³⁾ tecessüde hemān zuhūr idüp çünkü muqaddemā ittifağ ile sefer eylediklerinden ⁽⁴⁾ ayā düvel-i āhirden bu i’āne ile fetḥ-i muşālaḥa olur mı? Şimdiden bir fesād ilkā ⁽⁵⁾ itmek fikrinden ‘ibāret idi. Ve’l-ḥāşıl ba‘de’l-mütäreke ordu-yı hümāyün külliyyen ⁽⁶⁾ Ruscuğ tarafına ‘ubūr eylemesi şöyle ki Nemçelü olduğu maḥallden girü ⁽⁷⁾ çekecek biz dağı Ruscuğa geçecegiz böyle muqāvele ve mu‘āhede ve senedāt ⁽⁸⁾ mübādele olundu. Silcu? didikleri bir müddet sonra Ruscuğa ordunuñ hareketi ⁽⁹⁾ günlerinde ben isterüm ki Moskovlu ile dağı şulḥa bir muqaddemāt müzākere olunsun ⁽¹⁰⁾ idi. Çünkü olmayacak giderüm diyü ısrārına binā’en i’ādesine ruḥşat ⁽¹¹⁾ virildi. Bu hengāmda vurūd iden ḥatt-ı hümāyün elbette Eflāk toprağından ⁽¹²⁾ İsmā’ile toğrı hareket eylesün çünkü Nemçelü ile mütäreke olundu. ⁽¹³⁾ Çünkü bu şüretde nāfile oturmaysın diyü isti‘cāl olunmağa başladı. Hāl bu ki ⁽¹⁴⁾ ol diyārların birisi Moskovluda ve birisi Nemçelüde mümkün ise yol virmeleri henüz ⁽¹⁵⁾ muşālaḥa olmadı. Fā’ide ki anlaşması bir dürlü mutaşavver olmayacağı rev-nümā ⁽¹⁶⁾ oldu. Hülāsa-i mekāl Silistreye varıldı ve kış dağı bir taraftan baş ⁽¹⁷⁾ gösterüp vākı’ā İsmā’il ser-‘askeri Vezir İndülüsli Meḥmet Paşanın gelen ⁽¹⁸⁾ taḥrīrātda katı küllī Moskov İsmā’il muḥāşara eylediği taḥrīr olunmuş-ıdı. ⁽¹⁹⁾ Her ne kadar ‘askere ikdām olundu ise de hiç netice bulmayup birazı ⁽²⁰⁾ bir taraftan meştāarzūsı-yla Şemeniye ‘azīmet eylemege başladılar. Zikri mürür ⁽²¹⁾ iden Nemçelü ile ḥitām-ı mütärekeden sonra Zıştovī kaşabası müzākere-i şulḥ ⁽²²⁾ maḥalli taḥşış ve der-sa’ādetden kimler murahḥaş ta’yın buyurılacak ve ne vakit ⁽²³⁾ gelecekler ise düvel ilçilerine dağı bu taraftan taḥrīrāt ile ifāde ⁽²⁴⁾ idelüm diyü ‘icāleten rikāb-ı hümāyün tarafına taḥrīr

⁴⁸ mütäreke [ ]

olduğundan başka ordu-yı ⁽²⁵⁾ hümâyūnuñ Ruscuğdan hareketinden birkaç gün evvelce re'isü'l-küttāb Efendi

[108]

⁽¹⁾ bu faķiri ıgırdup (Şādık Efendi devlet-i 'aliyye murahħaşları ve düvel-i ⁽²⁾ mütevassıtları Zıştovıye geleceklerdür her ne kadar āsitāneye istizān olunmuş ⁽³⁾ ise de karar böylecedür) hemān iktizāiden gerek me'kulāt ve gerek ⁽⁴⁾ konaklar tedāriki ve mefrūřatına şimdiden ikdām ve ihtimām lāzımdur. Ketħudā beg ⁽⁵⁾ hāzretlerini görüp fermānlar hāzırdur buyurdıkları vāķı'ā mulāhaza olunup ⁽⁶⁾ bu şiddet-i řitāda ordu ile bu zahmeti çekmekden ise bir müddet bu huşuşa ⁽⁷⁾ ikdām itmek hayırludur diyerek fermānlar alınup ferdāsı şadr-ı a'zam efendimüzüñ ⁽⁸⁾ birāderleri Çelebi Ağanuñ konagında ikāmet ve andan hareketimüzüñ üçüncü günü ⁽⁹⁾ Zıştovıye vuşul ve fermān-ı 'āliyi kırā'at ve mařlahatuñ muķtezāsına ikdām ve ğayret ⁽¹⁰⁾ olunup bir taraftan zehā'ir cem'ine konaklar tedārik ve tehiyyesiħuřuřlarına gice ⁽¹¹⁾ ve gündüz voyvoda ve hengām-ı vakit ile ihtimām olunup ancak Zıştovı didikleri ⁽¹²⁾ maħall Ruscuğa kıyas olunmayup ber-vech-i dil-hāh konak tedāriki müte'assir ⁽¹³⁾ olduğundan başka ekşer re'āyāsı Eflāk ve Boğdān olmak hasebi-yle bāzırgān ⁽¹⁴⁾ ve kār u kesb ařhābından olduklarından nev-'ummā hāneleri vüs'atlice olup ⁽¹⁵⁾ bu şüretde re'āyā hānelerini birbirine inzimām ile tevsı'ķabül ideceğine ⁽¹⁶⁾ binā'en 'amele tedāriki-yle mübāşeret eřnāsında ordu-yı hümâyūnda Tatar ile vārid olan ⁽¹⁷⁾ taħrırātta murahħaş ol re'isü'l-küttāb 'Abdullāh Efendi ve murahħaş řālıř ⁽¹⁸⁾ mektübışadr-ı 'ālī Dürri Efendi ve ma'ıyyetlerine dıvān kıse-dār-ı 'Avnı ⁽¹⁹⁾ Efendi ve mektübı hulefāsından ve hāceğān dıvān-ı hümâyūndan mükāleme kātibi ⁽²⁰⁾ Seyyid Ğālib Efendi ve beglikçi kıse-dārı Seyyid Muhib Efendi ve mükāleme defter-dārı ⁽²¹⁾ hāceğāndan karıben varmak üzere olmaları-yla bir gün evvel ⁽²²⁾ konaklaruñ mühimmātuñ mahyā olması ve işbu me'mūrlaruñ vurūdı 'akıbinde daħı ⁽²³⁾ Eflāk yakasından düvel-i āħır murahħaş ve mütevassıtları daħı müte'ākıben gelmek üzere ⁽²⁴⁾ oldukları ciheti-yle bir gün evvel ber-vech-i mařlūb tanzım umūr me'mūriyyete bezl-i ⁽²⁵⁾ maķdūr eylesün diyü emir-nāme tevārüd idüp ve mu'aħħaran tevārüd iden taħrırātta

[109]

(1)dağı bu def'a mükāleme tercümānı naşb olunan Kōstantīn oğulları (2) 'Aleksāndırı ve karındaşı Yorgākī ve gelecek ilçilerün frenk tercümānları dağı (3) rikāb-ı hümāyūndan me'mūr olmaları-yla bunlar için dağı başka başka konāklar (4) lāzımdur diyü 'icāleten taħrīr olunmuş olmağla hāşılı tedārik olunan hāneleri (5) birbirine 'ilāve olunarak taħliye ve tedārik olunup lakin gelecek düvel ilçileri (6) ne şüretledür diyü ordu-yı hümāyūna taħrīr olunduğda mütevassıt olan (7) Prusyağral ı tarafından ilçi gelecegi ve ba'dehū İngiltere ve Flemenk ve Macār ve Muħārib (8) olan Nemçe devletleri tarafından ve'l-hāşıl beş 'aded ilçi Eflāk yağasından (9) karīben Zıştovīye vurūd ve ol günden i'tibāren iktizāiden ta'yīnātları (10) virilecegi ve konakları vüs'atlice olması mü'ekkeden taħrīren haberi geldi. Nā-çār (11) kırk elli gün bu maşlahatların tanzīm ve tesviyesi-yle meşğul iken müşārü'n- (12) ileyh Re'is Efendi tarafından aħşamağarīb bir çük-dār ile haber zuhūr (13) eyledi ki yarın ki günü inşā'allāhü te'ālā Zıştovīye duħul olunacağdur.(14) Gerek bizüm ve gerek Dürrī Efendinün ve ma'ıyyetlerimizde mevcūd efendilerün ve mükāleme (15) defter-dārı Hasan Efendinün konakları hāzır ve mahyāmidür diyü haber zuhūr (16) eylemekle ferdāsı muħāfız belde bulunan mīr-i mīrāndan Tāhir Paşa ve hākim belde (17) ve serdār bulunan ağa voyvodası kapucıbaşı 'Abdullāh Ağa ve ağvāt ve sār (18) yeñiçerineferātı-yla paylamak tertīb ve şehre duħüllerinde kal'adan top endāht (19) olunması ve zıkr olunan evşāf üzere mu'azzezen ve mükerrerem tertīb olunan konaklara (20) duħüllerinden on beş gün sonra Mekke-i mükerreme pāyesi-yle murahhāşşāni olan (21) fazīletlü 'İşmet Beg Efendi ve enişteleri müderrişin-i kirāmdan Hatmanzādeyi (22) dağı istişhāb buyurup ve dīvān tercümānı bālāda zıkrı mūrur iden (23) 'Aleksāndırı ve birāderi Yoğākī evvelce Zıştovīye duħul edüp ancak (24) müşārün-ileyh beg efendi bir sār at maħalle geldikleri ihtiyār olunmağla müşārün-ileyh (25) murahhāş ol efendi hāzretleri bu hağiri çağırıp bizüm geldigimizde ahālī-i

[110]

(1) belde ne vecihle bizi teşyī' eylediler ise mūmā-ileyh beg Efendiye dağı ol siyāk (2) üzere alay tertīb eylemeleri lāzımdur diyü tenbīh buyurduklarından nāşī fi'n-nefsü'l-emr (3) gerek muħāfız paşa ve hākim Efendi ve sār ir vücūh-i belde ve 'abd-i 'āciz ve murahhāş (4) ol efendi hāzretleri tarafından mühür-dār 'Oşmān Efendi ile cümlemüz

(5) ilerüde bir kermân içine kışuñ şiddetinden güci-yle dâhil olup ba‘dehü (6) öñlerine düşüp kezâlik anları dañı konaqlarına işâl ile hidmetimüzi (7) tamâm ve hânelerimüze niñâl ise vuşüle şitâb olundu hâşıl-ı kelâm (8) işbu devlet-i ‘aliyye murahhâşları Efendilerün vurüdundan on beş gün (9) mürûrunda ibtidâ mütevassıt olan Prusyalu tarafından (bu ki zeynî) nâm (10) murahhâş ve ser-kâtibi maqâmında birkaç adamlar ile Eflâk yakasına (11) vuşülü haberi geldikde âsitâne tarafından kendüyüz tercümânı Pankâli (12) karşı tarafa imrâr ile dostâne su‘âl-ı hâtırdan sonra çete kayığı ta‘yîn (13) ve gümrükden alay tertib ile âsitânemeşellü oldığı mertebe şân-ı saltanatını (14) icrâ zımnında çavuşbaşı maqâmında Hasan Efendi ve teşrifâtı maqâmında (15) bu hakir ve ma‘iyyetinde bulunan iki nefer kapu kethudâsı ve on beş miqdârı ‘arabacı (16) ve yerlü neferâtından yüzden mütecâviz yeñiçeriyân ilçi-i mesfûruñ hânesine degin (17) ser-a-pâ dizilmeleri-yle bu vecihle şân-ı şevket-i devlet-i ‘aliyye üzere icrâ-yı merâsim (18) ri‘âyet-kârîye iqdâm kılınup haftasında Nemçe ve Macâr ilçileri dañı gelmekle (19) mihmân-dârı olan hâcegân dîvân-ı hümâyûndan şadr-ı esbak Derviş Mehmed (20) Paşa kaynı Şâlih Efendi ve sâ‘irleri dañı uşul-i sâbık üzere mesfûrları (21) dañı hânesine nüzül itdürilüp ve kezâlik sâlifü’z-zıkr tertib olunageldüğü (22) siyâk vecihle İngiltere ve Flemenk ilçileri hakkında dañı bu şüretde icrâ-yı resm (23) olunarak cümlesi vurüdundan sonra ferdâsı tercümânlar vâsıtası-yla vuşüllerini (24) mübeyyin murahhâş efendiler taraflarına haberleri geldikde iktizâsına göre izhâr (25) mühr-i muvâlât ve istifsâr hâl-i hâtırlarını başka başka su‘âl ile ri‘âyetleri

[111]

(1)huşuşlarına dîvân tercümânı olan Kostantînzâde ‘Aleksânderi Beg (2) irsâline murahhâş efendiler hazreti taraflarından himmet buyurıldı ve biri (3) sekiz gün mürûrundan sonra mükemmel takımlar ile ibtidâ Prusya ilçisi ba‘dehü (4) sâ‘ir ilçilere varılıp nevâziş ve talîfât ile bir nev‘i merâsim mihmân nevâziye (5) i‘tinâ ve diğkat buyurmaları-yla ilçiyân mersümân dañı başka başka müşârü’n- (6) ileyh murahhâş efendilerün hânelerine gelüp izhâr-ı teşekkür ve istirahatlerinden bahişler (7) memnûn olduklarını ifâde ve takrîr eylediler ve biraz sonra mahall-i mükâlemeye tahşîş (8) kılınan voyvoda konağının mefruşâtı ba‘de’t-tekmil mübarek sâ‘atde şurû‘na (9) ibtidâr olunmasına karar virilüp ve cümlesinün cânib-i mîrinden ta‘yînâtı mûmâ-

(10) ileyh mükāleme defter-dārı Hasan Efendi ma'rifeti-yle tanzīm olunmuş olup zirā (11) ṭā'ife-i Frenkūn bir maḥalle vardıkdan miqdār ta'yīn alınacaḡdur. Alınan zahīrenūn (12) ol maḥallde rāyici ne kadar fūrūht olursa fazla kaç gurus̄ kalur ve mānde ahz (13) olursa fark ider mi? Ğāyet maşraflarını taḡlil-i meşālihlerinūn ibtidā elzem (14) ve levāzımı olup bu mādelerine nizām virilmeden ġayrı söz ḡulaḡlarına (15) girmeyecegi meşhūr olduğından işbu ġā'ile-i resm ve ta'yīnātları huşūşı (16) tamāmından şonra mükālemeye mübāşeret olunması enseb görülmüş idüğini (17) iḡbār zımında dīvān tercümānı 'Aleksānderi Beg mütevassıtılçı tarafına işāl (18) olunup işbu şüretle ifādesi telḡin ve tenbih olunmuş idi ki şurū'-i mükālemenūn (19) ibtidāsı olduğından ḡod-be-ḡod Efendiler tarafından ḡalan sā'at diyü taḡşış (20) olunmayarak mütevassıtı tarafından sā'ir ilçi begleri daḡı teşvīki ve anlaruḡ talebi (21) ile maḥall-i mükāleme olan ḡonaḡa cem' olundıkda faḡat muḡaddemāt-ı şurū'ı (22) ayā vaḡitmidür? Zemīninde vehm-i kemāl-i ten-dürüsti ve rāḡatlerin tefahḡuş-ı mu'arızında bu zıkr (23) olunan uslūb ile dīvān tercümānı mersūm daḡı ġāyet ifāde-i kelāma muḡtedir (24) olduğından lede't-tefhīm ol hafta mükālemeye bed'a olunmasına izḡār ḡāhiş (25) göstermeleri-yle mütevekkilen 'alallāhu'l-ḡadır şurū'na ibtidār ve birkaç māh-ı güzerān

[112]

(1)eyledikde müşārūn-ileyh murahḡaş sānī 'İşmet Beg Efendiye İstanbul pāyesi-yle ordu-yı (2) hümāyūn ḡādılığı daḡı 'ilāve olundığı rikāb-ı hümāyūn tarafından ḡaberi (3) gelmekle bu keyfiyyetzātlarında olan vaḡārlarına bir ḡat daḡı ikrām tezāyudi (4) müceb olmuşdur. Bālāda tafşīli mūrūr eylediği siyāḡ üzere ordu-yı hümāyūn (5) Bākī Ḳırı nām şahrāda ḡaymezen iḡāmet üzere iken ḡāsım mevsimi ḡulūl (6) eylediginden hemān birden bire bir şüretle ḡış zuḡūr eyledi ki bir ḡādırdan (7) bir ḡadıra ḡitmek mümkün olamayup ḡayvānāt daḡı derece-i telefe resīde (8) olacağı cümle 'indinde müteḡakkıḡ olmaḡla Ḳācıoḡlu Bāzārına hezār mihen (9) meşāḡḡ ile 'azīmete ruḡşat virilmekle lede'l-vurūd serdār-ı ekrem Şerīf (10) Hasan Paşa ol maḥallde bir miqdār adam ile tevḡif ve me'ān Şemenī tarafına 'azīmetle (11) vuşul ve dāḡil oldılar. Bu aralıkda defter-dār vaḡt-i a'lā Rā'if Efendi (12) 'azl olunup kise-dārları olan Şerīf Efendi naşb ve murahḡaş (13) şāliş mektebde baş-ḡalīfesi Seyyid Şādıḡ Efendi

mektûbcılık ve Hâşimzâde ⁽¹⁴⁾ ‘Alî Bege hâlifelik tevcîh ve cümlesine ilbâs-ı hil‘at olundu ⁽¹⁵⁾ ve üç dört gün sonra ketḥudâ-yı şadr-ı ‘âlî Seyyid Feyzî Efendi daḥı ⁽¹⁶⁾ bir muḳtezâ-yı hâl Rodos cezîresine me‘mûr olmağla Kâmil Aḥmed Paşazâde ⁽¹⁷⁾ nişâncı-i dîvân-ı hümâyûn Ḥaḳḳı Beg Efendi ḥazretleri ol mesned-i refî‘ ile ⁽¹⁸⁾ ikrâm kıldı. Bu tevcîhâtı ‘akâbinde ordu-yı hümâyûndan Ḥacıoğlu Bâzârına ⁽¹⁹⁾ mektûbî efendinüñ ve ba‘zı erbâb-ı menâşıbdan birkaç zâtıñ gelmelerini şadr-ı ⁽²⁰⁾ a‘zam-ı müşârün-ileyh emr ve fermân buyurmaları-yla nihâyet kelâm kendülerinüñ ‘adem-i ⁽²¹⁾ istiklâlî rû-nümâ olduğundan ḥavfe tâbi‘ olup müddet-i vâfire oldukları ⁽²²⁾ maḥallde meḳş ve ârâm eylemişler idi. İkâmetlerinden maḳşûd İsmâ‘îl Ḳal‘ası imdâdına ⁽²³⁾ ‘asâkir sevki ḳazıyyesi için olup ammâ muḳtezâ-yı ısrâr samedânî ve ḥikmet-i ⁽²⁴⁾ sübhânî bir taraftan aḥkâmıñ icra idegeldüğü aşḥâb-ı başîret ve erbâb-ı ⁽²⁵⁾ ḥaḳîḳat‘inde ḥafî degüldür ve her bir mâdde ki muvâfıḳkadar olmaya ‘acz-i hâl

[113]

⁽¹⁾ ile nev‘-i beşerün vüs‘ında olmayacağı edille-i ḳatı‘a ve berâhîn-i ‘aḳliyye ile ⁽²⁾ azherdür binâ-be-rîn Zıştovîde aralık aralık beş on günde bir kere maḥall-i mükâleme ⁽³⁾ olunan ḥâneye varıldığı eşnâda bir gice İsmâ‘îl Ḳal‘asınun Moskovlu tarafından ⁽⁴⁾ istilâsı ḥaberi gelmekle böyle hengâm mükâlemede bir takım Frenkler mevcûd iken ⁽⁵⁾ bu mâddenün vuḳû‘ı teşvîşi mü‘eddî bir ḥâlet olmuş ise de bu mâdde başka ⁽⁶⁾ ol mâdde başka diyerek metânet-i zarûrî ile meclise fayşal ve evzâ‘ mu‘âmelâta ⁽⁷⁾ kesel gelmemesine ihtimâm ve iltizâm olunmuş-ıdı. Ba‘zen gicelerde daḥı müzâkere ⁽⁸⁾ ve mübâḥişeye ḳat‘âḥalel virilmeyüp belki bir ḳat daḥı germiyyet üzere izḥâr ⁽⁹⁾ dostı resmine merâ‘ât ile işbu uşûl-ı maşlahat ile henüz oralarda iken ⁽¹⁰⁾ Bâzârcıḳdan Şemenîye şadr-ı a‘zam-ı müşârün-ileyh ‘avdet eylediği eşnâda mîr-âḥûr-ı ⁽¹¹⁾ şânî Ḥüseyin Ağanun muḳtezâ-yı me‘mûriyyeti üzere Şemenîye gelmiş bulunmağla ⁽¹²⁾ şadr-ı a‘zam Ḥasan Paşanın ser-maḳtû‘(?)nı aḥz ve müşârün-ileyhün birâderi ⁽¹³⁾ olup Yergöki fütûḥâtında zuhûra gelen sa‘y ve ğayreti ve kemâl-i şadâḳati ḥasebi-yle ⁽¹⁴⁾ çavuşbaşılık virilüp ba‘dehü Baba Dağında Baḥt Girây Ḥân ma‘iyyetine me‘mûr ⁽¹⁵⁾ Çelebi Mehmed Ağa daḥı birâderi Mehmed Ağaya terfîḳ olunması-yla şerbet-i şehâdeti ⁽¹⁶⁾ bir günde nûş ve ḥalvet-serây gül-zâr-ı cinâna revân oldukları ḥaberi ve mühr-i hümâyûn ⁽¹⁷⁾ işbu iki yüz beş senesi cemâziye‘l-âḥirinün onuncı günü şadr-ı

esbak Yūsuf ⁽¹⁸⁾ Paşaya teveccüh ve bu seneden gelinceye kadar ordu-yı hümâyūna Ağa Mehmed Paşa kâ'im-makām ⁽¹⁹⁾ naşb olundığı peyāmı vurūd eylemekle (senüñ haq sevilüp şerle ber-dār ⁽²⁰⁾ oldığıñ var mı) medlülünce bu mütāreke 'aķābinde muşālaħa tertibi şadr-ı a'zam ⁽²¹⁾ merħūmuñ manevi esbāb telefine bādī olmağla maħallinde beyān kılınur. İşbu tebeddülāt ⁽²²⁾ ħasebi-yle bu mükālemenüñ evvel ve āhirini bildirmek ve vuķū'-yāfte olan maşlahat ⁽²³⁾ muķtezayāt ve istizāne mütevaķķıf mevādd-ı 'adideden birbirini müte'ākıb ordu-yı hümâyūna ⁽²⁴⁾ ve ba'zen ber-'aynī daħı rikāb-ı müsteţāba tecrİR(?) ve terķim eylemekde iken Nemçe ⁽²⁵⁾ ilçisi ħürriyyet didikleri mu'annid bİ-şuūr mükāleme konağında toğrı

[114]

(1) Eflāk yakasına mürūr edüp ve gümrük tarafından 'ubūrı taħķik olunmadıkca meclis-i ⁽²⁾ mükālemeden ħareket olunmamağla mesfūruñ bu eţvārı baş vekil tarafına ifāde ⁽³⁾ mu'arızında ise daħı bir eyyām-ı mükāleme tevķif olunup aralık aralık Prusyalı ile ⁽⁴⁾ müzākereden ħālī olunmayup ancak bu mādde-i 'azim bir fikir olduğında izħarı ⁽⁵⁾ daħı nā-münāsib idüğü ma'lūm olmağla ve'l-ħaşıl bir müddet sonra ħānesine ⁽⁶⁾ gelmekle tecāhül-i 'arifi kâ'idesi-yle mükālemeye şurū' olundu. Ammā gerek ordu-yı ⁽⁷⁾ hümâyūnda ve gerek rikāb-ı müsteţābda mesfūruñ gitmesi ħavādişi ihtirāzen her ne kadar taħrİR ⁽⁸⁾ olunmuş ise de nev-'ummā bir gā'ile-i ħafiyeyi müceb olmuş-idi. Bālāda derc ve taħrİR ⁽⁹⁾ olundığı üzere şadr-ı a'zam-ı merħūm-ı müşārün-ileyh ve gerek birāderleri fi'l-aşıl ⁽¹⁰⁾ Ruscuķ ħānedānından Çelebi Ağa dimekle 'arif bir zātuñ nesl-i necibi olup ⁽¹¹⁾ seksan iki seferinde devr-i Sultān Mustafā Ĥānide müşārün-ileyh Ĥasan Paşa ⁽¹²⁾ kendü yedinden 'asker taħrİR ve Ruscuķ ħavālisinde ser-'asker bulunan Cezāyirli ⁽¹³⁾ VezİR Ĥasan Paşa ma'ıyyetinde katı vāfir yarārılığızāhir olduğına binā'en ol vaķit ⁽¹⁴⁾ şadr-ı a'zam bulunan Muhsinzāde Mehmed Paşa mūmā-ileyhe 'avāţif 'aliyye-i ⁽¹⁵⁾ mülūkāneden rütbe-i vezāretle ħadrini terfī' eylemiş-idi evzā' ve eţvār-ı rüzgār ⁽¹⁶⁾ ħasebi-yle bir müddetden sonra Gümülcinede merfū'u'l-vüzāre⁴⁹ olduğı eşnāda işbu Nemçe ⁽¹⁷⁾ ve Moskovlu seferleri vuķū'nda vezāreti ibķā ile Ķaradeniz ħavālisine ve ba'dehū Vidin ⁽¹⁸⁾ muħāfızlığı ve livā-i şerif kâ'im-makāmlığı ve şadārete geldüğü eşnāda Raħova ⁽¹⁹⁾

⁴⁹ vüzērā] vüzāre

muḥāfızı bulunmuş-ıdı. Hüsni ahlâkla mevşûf ve şugrasından bir fuḳarâ ⁽²⁰⁾ ve dervîşân ile ülfet üzere ve oldıkça umûr-ı âşinâ ve ğayretlice bir vezîr idi. ⁽²¹⁾ Hattâzıkr-i gûzerân iden Yergöki fütûhâtında ve Nemçelü ile muşâlahanuş ⁽²²⁾ muḳaddemâtında kemâ-yenbaġî ikdâm ve ihtimâmı haḳ bu ki der-kâr idi. Sebeb-i vefâtı ⁽²³⁾ ‘aḳîb-i mütârekede çapulârzûsı-yla bilâ-izn gidüp ḥîn-i ‘avdetinde ⁽²⁴⁾ lüzûmsuzca bir ğavġâ olduğından infî‘âl iden aşḫâb-ı himmetden ba‘zî zâtuş ⁽²⁵⁾ iftirâ ve nâ-haḳ yire ğamzı şuyû‘ndan neş‘et eylediġi havâdişi ol vaḳit orduda

[115]

⁽¹⁾ istimâ‘ olundu. Birâderleri ile ser-maḳtû‘(?)ları Üsküdârda Hâzret-i Hudâyî ⁽²⁾ tekyesi civârında defn olunmuşdur. (Cenâb-ı Hâḳḳ rahmet eyleye âmîn) ⁽³⁾ El-kışşa sadr-ı a‘zam ve sipâh-sâlâr ekrem hâzretleri kaḫ‘-ı menâzil ve tayy-ı ⁽⁴⁾ merâhil iderek faḳaḫ enderûn aġvâtı-yla Bosnadan hareket ve ḳarîbü‘l- ⁽⁵⁾ vaḳitde meştâ-yı Şemenîye vuşûl birle cümle erbâb-ı menâşiba ḫil‘atler ⁽⁶⁾ iḫsânından sonra teşrîfâtı Na‘îm Efendiye ‘azl ve yirine ketḫudâları ⁽⁷⁾ olan Hâcî Muştafâ Efendiye naşb edüp ve biraz arası mürûr ⁽⁸⁾ eyledikde rikâb-ı hümâyûn ketḫudâsı olan Çelebi Reşîd Muştafâ ⁽⁹⁾ Efendi bâ-ḫaḫ-ı hümâyûn ketḫudâlığı ile vurûd eylediġi ⁽¹⁰⁾ gün ilbâs-ı ḫil‘at olup selefleri Hâḳḳı Beg Efendiye nişâncılık tevçih ⁽¹¹⁾ olundu ve eḫrâf ve eknâfdan me‘mûrlaruş bir gün evvel gelmeleri ḫuşûşlarına ⁽¹²⁾ bir taraftan isti‘câl evâmirleri taşdîr ve irsâl olunarak mühimmât ve levâzımâtuş ⁽¹³⁾ ḳuşûr ve ḳuşûrı ne ise tekmîl ve ḫûġ sipâh-sâlârı nev-rûza kırk gün ⁽¹⁴⁾ ḳalarak ber-vech-i mu‘tâd maḫalline vaz‘ ve şahrâ-yı Şemenîye livâ-i şerîf rahmet-i ⁽¹⁵⁾ redîfûş müretteb alay ile iḫrâcî vaḳti tekârub eylemekle ve‘l-hâşıl muşammem ⁽¹⁶⁾ olan vaḳit geldikde şahrâ-yı mezkûre hareket ve mahyâ olan ḫaymelere ⁽¹⁷⁾ nüzûl olup bir müddet sonra Za‘imzâde Vezîr Mehmed Emîn Paşaya livâ-i ⁽¹⁸⁾ şerîf ḳâ‘im-maḳâmlığı ve baş-muḫâsebeci Hâcî İbrâhîm Efendi daḫı ⁽¹⁹⁾ çend-rûz zarfında rikâb-ı hümâyûndan gelmiş bulunmaġla ordu nâzırı ve sâ‘ir ⁽²⁰⁾ kitâb ḳalem daḫı tevḳîf olup Dobrıca içinden Hırsovaya ordu ⁽²¹⁾ ḳonaġı ile ve ba‘zen daḫı iḳtizâsına göre oturak iderek egerçi vuşûl ⁽²²⁾ müyesser olup ancaḳsadr-ı a‘zam hâzretlerinuş muḳaddemâḫudâvendigâr-ı sâbıḳ-ı ⁽²³⁾ cennet-mekân zamânında ordu-yı hümâyûnuş nizâmı ve kendülerinde olan nüfûz

(24) fi'l-ḥaḳīka evvel sene muvaffak oldukları ğazākendülere bā' işfahır ve mübāhāt (25) olduğundan işbu def'a şadārete şerīflerinde bıraktıklarını bulamayup uşūle

[116]

(1) bi'l-külliyeye muġāyir geldiginden bir nev' fütür 'arız olduğu cümleñün manzūr (2) ve meczūmları olmuş-idi. Vaktā ki ferdāsı günü otaġ-ı şadr (4) şū vecihle karar virdiler ki Hırsova Tuna kenārında bir maḥall olup etrāfdan (5) sefineler ile zahīre gelmesi eshel olmaġla defter-dār Şerīf Efendi ol maḥalde (6) kalması ile ma'nen bir küçük ordu bulunmuş olur. Ba'dehū ilerüsi Tāye Köyi (7) ve Maçın olmaġla gidilmesi münāsibdür diyerek karar virilmekle fi'n-nefsü'l-emr (8) birkaç gün sonra yeñiçerive cebeci ve top 'arabacı orduları (9) ve verālarından Tepedelenli 'Alī Paşa ve Cibārzāde Süleymān Beg Kara 'Oşmānzāde (10) ve sā'ir me'mūrların Tāye Köyi nām maḥalle 'azimetleri fermān buyurıldı ve Şemenīden (11) ilerüye me'mūr olan Rūmili vālisi Za'imzāde Muştafā Paşa Vezīr Seyyid (12) 'Ulvi Paşaya daġı Māçine varup Aġa Mehmed Paşa ḫāzretleri ile bi'l-müzākere (13) İsaġcı tarafını ve Qalāş karşularını hıfz ve ḫarāşet ve etrāfa münāsibi (14) vecihle medd-i enzār-ı başiret ve qarākol ta'yīn eylemeleri fermān buyurılıp bu ḫāl (15) üzere bir hafta mūrūr eyledikde Hırsovadan ḫareket ve muḫāfızı bulunan Qaraḫişārī (16) vezīr 'Aḫmed Paşaya verādan 'asker sevķı tenbīh ve te'kīd olunup müsta'inen bi'llāhi'l- (17) kadir iki konakda Tāye Köyi karyesine vuşūluñ ferdāsı ile Maçın (18) şahrāsına ordu tertīb olundığından erkence çādırlar irsāli-yle ol gün varılacak (19) idi Yemlik maḥalline nüzülde Moskovlunun Qalāşdan Kız Taşı nām maḥalle ve andan (20) Maçine toġrı tabur menḫūs zuhūr eylediği ve ordunun olduğu maḥalde (21) bāy ḫāl tevķīf münāsib idüğü Cengīz Girāy Sultān Rūmili vālisi (22) ve sā'ir vūzerā-yı 'izām taḫrīr eylemiş iselerde eşnā-yı rāhda bulunduğu şöyle (23) dursun Maçınñ civārına varılmış bulunmaġla ne fā'ide maşlahatın neticesi (24) ne şūret kesb ideceği ve siyāk u sibāk qarīnesi-yle ma'lūm oldu el-ķışsa (25) hemān bir ayak ilerüye varılmadan ġayrı bir çāre kalmamaġla soġānluğun ilerüsinde

[117]

(1) olan cebele çıkıldığı ānda Moskovlunun giceden Maçine gelüp metreslerñ (2) öñine gelen tabur-ıla yeñiçeridilāverleri ve şāf cenginde Cengīz Girāy (3) Sultān ve

müşārün-ileyh Rūmili vālisi ve sâ'ir vüzerâ-yı 'izâm tabur menhüse ⁽⁴⁾ hücüm ile müşrikini perîşân eylemek derecelerine götürmüş olduklarından ⁽⁵⁾ bir taraftan geldikleri mahallden Kālāşa firār üzere olup bi'l-cümle perîşāniyyetleri ⁽⁶⁾ mu'ārekede olanların ma'lūmları olmayup zātında kažiyye böyle iken şadr-ı a'zam ⁽⁷⁾ ile bir tepeye varıldıkda mevcūd ricāl ve sâ'ir aġvāt ve bu fakîrāt üstünde ⁽⁸⁾ 'ālemi hayretde iken bu aġvālūñ 'ākıbeti ve emrūñ nihāyeti 'acibāneye müneccir olur diyü ⁽⁹⁾ tefekkürde iken Rūmilinūñ tumār-ı sipāhîleri 'avdet eyledikde i'ādelerine ⁽¹⁰⁾ her ne kadar sa'y olundu ise de mümkün olamayup şadr-ı a'zam Yūsuf Paşa daġı ⁽¹¹⁾ buña iderek hemān bir kaba çadır kurdurup 'asker cem' eylemek murād eyledikde ⁽¹²⁾ bir vecihle mutaşavver olmayacağı zāhir olduğda vezîr Seyyid 'Ulvi Paşa elinde kılıc ⁽¹³⁾ ile gelüp be-hey efendim bizler a'dāyı perîşân eylemiş-iken bu menzile niçün ⁽¹⁴⁾ geldiñüz 'askerün öñi alınmıyor girüde olsañuz bir taraftan 'asker irsālinde ⁽¹⁵⁾ suhület var idi didikde şadr-ı a'zam hażretleri ilerüye giderüm diyü ⁽¹⁶⁾ ısrār eyledigi hengāmda kethudā-yı şadr-ı 'ālî Aġa ve gerek teşrifātı Hācı ⁽¹⁷⁾ Muştafa Efendi "efendim mādām ki sizde emānet vardur ve 'askerün girüye daġı ⁽¹⁸⁾ 'avdetleri muġāldür sizün muġābele-i düşmana gitmeñüz olmaz." didiklerinde müşārün-ileyh ⁽¹⁹⁾ kethudā beg hażretleri biraz süvārîleri ile ilerüye ilġar edüp metrese varup ⁽²⁰⁾ ve der-hāl 'avdet eylemişler idi. Mā-ħaşal kelām çünki iktizā-yı kađr bu yüzden ⁽²¹⁾ rev-nümā olduğından gerek vüzerā ve cem'tavā'if 'askeriyyeyi girüye çeküp ⁽²²⁾ Ĥarsuveye(?) varılması ve ol mahallde iktizāsına göre bir müzākere ve re'y ve tedbîr ⁽²³⁾ kılınması münāsib görülmekle lede'l-vürüd birkaç gün sonra bu şüretün ⁽²⁴⁾ ħüsniyāt ve ħubġiyātından baġışolundıkda el-ħamdülillāhi te'ālā 'asker ve mühimmātımız telef ⁽²⁵⁾ olmadı. Tekrār Maçine varılmaġ münāsibdür diyü karar virildi. Bu eşnāda Rūmili

[118]

(1) vālisi ġasta olup birkaç gün mürürunda ecl-i mev'ūd-ile irtihāl-i dār-ı beġā ⁽²⁾ eyledi. Vezîr Ĥalîl Paşa Silistreye Kurd Paşa dāmādı mîr-i mîrāndan İbrāġim Paşa ⁽³⁾ daġı geçdi başına ba'zı 'askerî tā'ifesinün i'ādelerine me'mür kılındı. ⁽⁴⁾ A'dā-yı dînün perîşân olarak geldiği mahallden Kālāşa i'adesi zikr ⁽⁵⁾ olunmuş-ıdı. Vaktā ki İbrā'il muġāfızı vezîr Maġmūd Paşadan çete kayığı ile adamı ⁽⁶⁾ gelüp a'dānuñ

münhezimen Māçinden Qalāş yaqasına firār itdiği haberini ⁽⁷⁾ getürdi ba‘dehū girüden gelen ser-gerde-i ‘askerden dağı tağkik ⁽⁸⁾ olunduğda der-hāl meşveret olunup çünki düşman eşnā-yı cengde Maçini ⁽⁹⁾ bırakmış henüz biz anuđ firārını haber almaduğ idi. İnşā‘allāhü te‘ālā tekrār ⁽¹⁰⁾ hareket olunur diyü karar virilmekle birkaç gün içinde ‘icāle-i ‘azimete şü şüretle ⁽¹¹⁾ nizām virildi ki eşnā-yı rāhda metresler hafır ve ilerüye karakollar ta‘yīn olunaraq ⁽¹²⁾ Maçine lede‘l-vurūd düşmanuğ fī‘l-đakikat perişān olarak firārı gereği gibi ⁽¹³⁾ ma‘lūm olmağla bir müddet mekş ve ikāmet eşnāsında bir gün Moskovlunuđ ⁽¹⁴⁾ Silcu didikleri Karagözün at oğanı gibi çıkagelüp hāl bu ki ⁽¹⁵⁾ Potemkin tarafından mütāreke māddesini ifādeye me‘mūriyyetini haber virmekle ⁽¹⁶⁾ Bađt Girāy Hān vūzerā-yı ‘izām ve ocađ ağalarıyla bu huşuş müzākere ⁽¹⁷⁾ olunduğda ordu-yı hümāyūn tarafından dağı şimdilik bir adam gitmesi şavāb ⁽¹⁸⁾ görölüp re‘isū‘l-küttāb kise-dārı olan Seyyid Hüseyn Efendi her ne kadar bu ⁽¹⁹⁾ māddenün erbābı degül ise de hemān mütāreke havādişinün şihhatı var mıdur ⁽²⁰⁾ yok mıdur cevābını getürmek için karşı Qalāş yaqasına gidüp ferdāsı ‘avdet ⁽²¹⁾ eylemekle getürdiği kāğıdlardan mütāreke havādişi derece-i şihhatde olduğı ⁽²²⁾ ma‘lūm olduğda hemān teşrifātı bulunan Hācı Muştafa Efendi serdār-ı ekrem ⁽²³⁾ hazretlerinün mu‘temedi ve zātında müstakīm bir zāt olduğından dīvān-ı tercümānı ⁽²⁴⁾ Koşantın oğlı Yorgākī Begzāde ile Potemkin tarafına irsāl olunmalarıyla ⁽²⁵⁾ haberleri geldikde bundan ikdām nā-mizāclıđı hasebi-yle āsitāneye gitmeye me‘zūn

[119]

⁽¹⁾ olan baş-muhāsebeci Hācı İbrāhīm Efendinün manşıbı Anādolı muhāsebecisi ⁽²⁾ Vāşif Efendiye tevcih olunup binā‘en-‘aleyh bundan akdem seksan iki seferinde ⁽³⁾ re‘isū‘l-küttāb bulunan ‘Abdü‘r-Rezzāk Efendi ma‘iyyetinde müstahdem olduğına binā‘en ⁽⁴⁾ muqaddemāt maşlahata ittılā‘ı olmağme‘mül olduğına ve nev-‘ummā bu maķüle huşuşların ⁽⁵⁾ tanzimine kudreti melhūz bulunduğına binā‘en ta‘yīn kılınup birkaç def‘a Qalāşa varup ⁽⁶⁾ müzākere ve mütārekeye ne vecihle ise bir şüret virüp hitāmından sonra ordu-yı ⁽⁷⁾ hümāyūnuđ Silistreye ve Moskovlu dağı Qalāşdan Yāş Kaşabasına hareket eylemesi karar ⁽⁸⁾ virilmekle bu huşuş ‘icāleten rikāb-ı müsteţāba ‘arz ve tađdīm kılındı.Silistreye ⁽⁹⁾ vuşulde bu maķüle maşlahatuğ ‘ukde-i te‘hīre

giriştâr olmaması münâsib bir keyfiyyet ⁽¹⁰⁾ olmağdan nâşî bir gün evvel netîce bulması 'inde'n-nâs umûr-ı vâcibeden olmağla ⁽¹¹⁾ ve el-hâşıl ricâl-i devletden nişâncı dîvân-ı hümâyûn Hakkı Beg Efendi ⁽¹²⁾ murahhâş ol ve Zîştovîde İstanbul pâyesi ve ordu-yı hümâyûn kağılığî ikrâm nâ ⁽¹³⁾ olunan murahhâşşânî 'İşmet Beg Efendi tekrâr murahhâşşânî ve yeñiçeri ⁽¹⁴⁾ efendisi Râ'ib Efendi murahhâş şâliş ta'yîn olunup ancak müşârûn-ileyh 'İşmet ⁽¹⁵⁾ Beg Efendi henüz Zîştovîde olmağla faķat müşârûn-ileyhimâ Efendilere samûr kürkler ⁽¹⁶⁾ ilbâs ve umûr-ı lâzîmelereyn derûn-ı şehre naķl içün fermân buyurılmağla naķl ⁽¹⁷⁾ ve 'icâleten hareket ve karşı Ferlâna(?)'azîmetleri huşûşlarına irâde-i 'aliyye ta'alluķ ⁽¹⁸⁾ eylemiş-idi. Bu hengâmde bâlâda tafşîlen zîkr olunan mâdde maħzâ'inâyet-i perver-kârî ile ⁽¹⁹⁾ netîce buldığî murahhâş ol Efendinüñ mühür-dârî 'Oşmân Efendi ile tarafından ⁽²⁰⁾ senedât-ı mübâdele olundığî peyâm-ı meserret encâmı varup⁵⁰ ve andan rikâb-ı hümâyûna ⁽²¹⁾ 'azîmet idüp kulüb-i nâsa bir mertebe inşirâhâşıl eylemişdür ki kâbil-i tahrîr ⁽²²⁾ ve ta'bîri derece-i imkânda degüldür. Ve'l-hâşıl murahhâş ol Seyyid 'Abdullâh Barî ⁽²³⁾ Efendi veşânî 'İşmet Beg 'icâleten ve müsâra'aten bir iki gün içinde Silistreye ⁽²⁴⁾ gelüp ordu-yı hümâyûna mülhâķ olmaları fermân buyurilup faķat murahhâşşâliş ⁽²⁵⁾ Dürrî Efendi ordu-yı hümâyûn tarafından ba'zî zâtuñ sevķi-yle bu sene tahdîd hudûdına

[120]

⁽¹⁾me'mûriyyet fermânı kendüsine irsâl olunmuş-ıdı. Murahhâş ol ve şânî efendiler ⁽²⁾ serdâr-ı ekreme mülâķâtlarınınüñ ferdâsı kemâ-fi's-sâbık Moskovlu mükâlemesine dağı ⁽³⁾ murahhâş ta'yîn olunmaları ile kezâlik ma'ıyyetlerinde olan Efendilere dağı ilbâs-ı ⁽⁴⁾ hil'at olunup ancak Bosnaya me'mûr olan sâlifü'z-zîkr Dürrî Efendi ⁽⁵⁾ dağı me'mûriyyetden 'afv ve anuñ dağı sâbıkı meşellü murahhâşşâliş olmasını ricâ ⁽⁶⁾ eylemeleri ile der-hâl Silistreye gelüp ilbâs-ı hil'at olunduğdan sonra iki gün ⁽⁷⁾ zarfında karşıya imrâr olunup şavb-ı maķşûda 'azîmet eylediler. İşbu ⁽⁸⁾ Moskovlu mükâlemesi Nemçelü meşellü olmadığından faķat murahhâş efendiler ile ⁽⁹⁾ ma'ıyyetlerine me'mûr mükâleme kâtibleri efendilerden mâ'adâsınınüñ 'adem-i lüzûmı der-kâr ⁽¹⁰⁾ oldığından tevķîfleri irâde buyurıldı. Bi-hikmet-i hudâ ordu-yı hümâyûnda bulunan ⁽¹¹⁾ cünûd-ı muvahhîdînünüñ kulübleri müteveccih oldığından bu muşâlahanın

⁵⁰ varup] varu

dağı 'avn-i ⁽¹²⁾ lutf-ı şamedānī ile vaqt-i kalilde qarīn-i itmām olacağı me'mül olmağla fi-hadd-i ⁽¹³⁾ zāta a'lā ve ednānuñ bu bābda teveccüh-i derūniyeleri tefe'ül-i hayr ittiḥāz olunmuş-ıdı ⁽¹⁴⁾ ve zātında Moskovlu huşūnet ve 'inādları ciheti-yle bir mukteżā-yı hāl bir vaqıtden berü ⁽¹⁵⁾ etvār ve evzā'ları mū-be-mū meczūm olup ancak müşkil bu ki be-her-hāl ⁽¹⁶⁾ cemī' müzākerāt ve mübāhişāt murahḥaş nāmında ta'yīn idecegi pelidlerden ⁽¹⁷⁾ mā'adā Potemkin bī-iz'ānına iktizāsına göre taḥrīr eyledike müstakill kaṭ'-ı kelām ⁽¹⁸⁾ eylemeyecekleri her ne kadar şarāhaten āşikār olmuş ise de işbu mükālemede mütevassıt ⁽¹⁹⁾ nāmında olarak düvel-i āḥirden bulunmaması ve bir takım nā-kes ve bed aḥlāk ⁽²⁰⁾ adamlar ile böyle huşūsları müzākere ve her bir māddeyi ber-vech-i sühūlet viḳāye-i ⁽²¹⁾ nāmūs saltanat-ı seniyye farīzasına dağı bir taraftan ri'āyet olunarak ne ⁽²²⁾ mertebelerde emr-i düş-vār i-dügi'inde'l-'uḳalā bedihī ve bedidār mevlā-yı ⁽²³⁾ mütte'ānuñ⁵¹ lütf ve 'ināyetine ve ehlüllāhuñ rühāniyyetine tevessül olunarak Qaralāş nām ⁽²⁴⁾ maḥallden Bükreş cānibine 'azīmet eyledikleri ḥaberi geldikde ordu-yı hümāyūn ⁽²⁵⁾ dağı Silistre şahrāsından 'atf-ı 'inān hareket ve Şemenī şahrāsına

[121]

⁽¹⁾ vürūd ve yeñiçeri efendisi Rātib Efendi Nemçe tarafına te'kīd-i müvāneset için ⁽²⁾ ilçi ta'yīn ve irsāl kılındı ba'dehū derūn-ı şehirde tedārik olunan konaklara ⁽³⁾ duḥūl olunmuşdur sālifü'l-beyān murahḥaş efendiler ḥazerātı Yāş Kaşabasına ⁽⁴⁾ vuşüllerinde Potemkin didikleri adam tarafından mu'āmele-i dostāne ile ⁽⁵⁾ istifsār-ı hāl ve ḥātır olundukdan sonra maşlahatuñ muḳaddemātına şurū' ve Moskovlu ⁽⁶⁾ murahḥaşları ile her ne hāl ise birkaç mahlūl bulunup ammā mesfūr Potemkin Moskovlu ⁽⁷⁾ çārincesinüñ zāhiren aşıl ehli olmadığından 'ādet-i me'lūfeleri üzere ⁽⁸⁾ vücūhla yakını olmak mülābesesi-yle ve i'timādü'd-düveliyyesi ve cem' umūr-ı bātḥalları ⁽⁹⁾ andan 'ibāret ve maşlahatuñ netīce bulması dağı begde merḳūmuñ mültezimi olmadığı ⁽¹⁰⁾ vuḳūfī olanlarıñ ma'lūmı idi. Lā-cürm bunlarıñ aḥvālī muṭālā'a olundıkça ⁽¹¹⁾ maşlahat be-her-hāl şu'ūbet kesb idecegi ve 'azāb-ı derūnuñ envā'izuhūra ⁽¹²⁾ gelecegi mulāḥazadan ba'id olmayacağından kaṭ'-ı nażar tekālīf-i bārīde ve ısrār-ı ⁽¹³⁾ fāsideden ḥālī olmadıkları gün gibi āşikār ve tıfrāt(?)

⁵¹ met'ānuñ] mütte'ānuñ

bâtilelerine revâc ⁽¹⁴⁾ virmeleri-yle tûl-i müddet mekş ve ârâm olunacağı mulâhazadan ba'îd degül idi.⁽¹⁵⁾ Ancak müşârün-ileyhimâ murahhâş efendilerün ihlâş-ı derüniyeleri ve du'â-yı hayriyyeleri ⁽¹⁶⁾ hasebi-yle mesfûr Potemkin hasta olup ve giderek 'illeti müştred olduğundan ⁽¹⁷⁾ mükâlemeye fayşal virilmekle birkaç gün içinde hemân helâk olup bir ân aqdem ⁽¹⁸⁾ ve bir sâ'at muqaddem nâr-ı dūzahqârîn-i ateş-gede-i cahîme vuşul-içün âyîn ⁽¹⁹⁾ bâtılları üzere kırallarınun iķâmeti olan Tîre Boğa alay ile lâşesini ⁽²⁰⁾ göndermişler idi. 'Anūd-ı kâfirün bu eşnâda vücūd-ı ħabâşeti fî'n-nâr caħîm ⁽²¹⁾ olması muħassenât-ı vaqt-i ħâlden ittiħâz olunmağla ħulâşa-i mekâl tekrâr çârîniçe ⁽²²⁾ tarafından kendü murahhâşlarına ve hâlik-i mesfûrun yirine naşb eylediği baş ⁽²³⁾ cenerâline kemâ fi's-sâbık mükâleme ħuşuşını tenbîh idüp ve işbu Moskovlu ⁽²⁴⁾ mükâlemesinde meşâlih-i müte'addidenün kaţ' ve gūzerân iden mecâlisün kararî ⁽²⁵⁾ Nemçelü muşâlahasına nazarân tanzîm ve tesviyesi vaqt-i qalilde me'mülün ħayı

[122]

(1) mevâddan idüğü beyân ve ta'rîfden vâreste bir emr-i 'azîm iken luţf-bârî ile (2) ħitâma resîde olması ve mesfûr her temkînün ol eşnâda helâkî maşlahatun qarîn-i (3) tekmîl olmasına esbâb-ı küllî olmağla ve mübâdele-i senedât olundığını muħbir murahhâş (4) evvel tarafından re'isü'l-küttâb Seyyid 'Abdullâh Efendinün kaftâncısı 'Abdî Ağa (5) ordu-yı ħümâyûna ve andan âsitâne-i 'aliyye tarafına 'icâleten irsâl kılındı ve ordu-yı (6) ħümâyûnda bulunan sığâr u kibâra bir mertebe inşirâh ve bir derece inbisâthâşıl (7) oldu ki ta'rîf ve taħrîri ħayyiz-ı imkân olmayup hemân bu iki ħâ'ile-i (8) 'uzemânun cemî' ümmet-i Muhammed üzerinden ref' ve def'lerini ve bilâd-ı islâmiyyede olan (9) re'âyâ ve berâyânun bir müddet âsâyiş ve istirâhatlerini müceb olduğundan du'â-yı ħayriyye-i (10) ħazret-i cihândârî tekrârına muvâzabet ve iştiğâllerine bādî olmuşdur (11) fi-ħadd-i zâta gerek Nemçe ve Moskov muşâlahaları için me'zûn oldukları maddelerden (12) şarf-ı enzâr ve bi-ħasebi'l-vüs' mücâdele ve ħekîmâne iskâtları ve kaţ'-ı (13) ser-rişte olunmayarak muktezâ-yı vakte ve iktizâ-yı ħâle göre ħilâf-ı melhūz (14) rābıtasına teşmîr-i sâķ ħayret olundığı ve bundan başka Moskovlunun istirdād-ı (15) meblağ-ı ħuşuşıyye ki mevâdd-ı 'adîde nihâyet mertebesi idi. Devlet-i 'aliyye tarafından (16) tazmîni için müşârün-ileyhimâ murahhâş efendiler

me'zûn iken bu mādde kraluñ ⁽¹⁷⁾ talebi olup mükālemelerüñ ibtidāsında ısrār ideceğini imā eylediklerinden ⁽¹⁸⁾ bu maşlahatdan fāriğ olacaqları 'aqluñ bi'l-külliyeye teslim idecegi nesneden ⁽¹⁹⁾ olmayup be-taḥşîş karar virilecek mevādd-ı 'adīde bu māddeye mütevaḳḳıf ⁽²⁰⁾ i-ken Moskovlu bu tazmīn māddesinden daḥı ber-vech-i sūhūlet kendü ḥüsn-i ⁽²¹⁾ rızāları-yla fāriğ olduklarını maḥall-i mükālemede beyān eylemeleri-yle ol gün ⁽²²⁾ muşālaḥanuñ ḥitāmı i'lān olundu bu keyfiyyet daḥı başkaca bir ḥidmet-i ⁽²³⁾ mu'tenādan i-dügi erbāb-ı inşāf ve aşḥāb-ı vuḳūf 'indeinde maşlahat-ı ⁽²⁴⁾ ma'ıyyenedendür ve sālifü'z-zikr Moskovlu ve Nemçelü mükālemelerinüñ tafşilen ⁽²⁵⁾ aḥvālını zabt-ı mükālemeye me'mür ḥācegān dīvān-ı hümāyūndan Seyyid Ğālib

[123]

(1) Efendi ḥazretleri mażbaḫaları müceddeden tebyīza himmet buyurup bir eşer olmak (2) için dīvān kalemine vaż' itdürmüş olmağla zātında bir eşer olmuştur bina-ber-ın ⁽³⁾ Moskovlu tarafından daḥı mu'aḥḥaran ḥitām-ı maşlahat iḥbārı-yla Şirā nāmında bir beğzāde ⁽⁴⁾ ordu-yı hümāyūna gelmekle taraf-ı serdār-ı ekremīden levāzım iltifāt ve ikrāmı-yla ⁽⁵⁾ birkaç gün içinde i'ade itdürildi ve ordu-yı hümāyūnuñ Şemenīden ḥareketi ⁽⁶⁾ ve Edirneye toğrı 'azīmeti ve müşārün-ileyh murahḥaş efendiler gelinceye degin anda ⁽⁷⁾ ikāmeti ve andan āsitāne-i sa'ādete teveccühi rikāb-ı kamer-tāb ḥüsrevāniye ba'de'l-'arz ⁽⁸⁾ 'askere ruḥşat virilmiş olduğundan tayy-ı merāḥil iderek şir⁵² ve terennüm-sāz ⁽⁹⁾ āhenk mehter-ḥāne āğāzesi-yle şafā-yı ḥāl ile maḥrüse-i Edirneye ba'de'l-vuşul ⁽¹⁰⁾ livā-i şerīf sābıqları meşellü paşa kapusunda olan maḥalline vaż' ve herkese ⁽¹¹⁾ taḥşîş kılınan ḥānelere nüzul ve bir eyyām-ı taḥşil-iistirāḥat olunmağla taḥmīnen ⁽¹²⁾ yigirmi beş gün geçdikce müşārün-ileyhimā murahḥaş efendiler ile ma'ıyyetlerinde ⁽¹³⁾ olan mükāleme kātibleri efendiler daḥı bi'l-yemīn ve's-sa'āde müştā-yı Edirneye vuşul ⁽¹⁴⁾ bulmaları-yla bir kat daḥı cümleye mesrūriyyet gelüp herkesüñ vaḫan-ı aşlileri ⁽¹⁵⁾ ārzūsı ve bir sā'at evvel ḥareket ne vaḫt olacağdur bu ikāmete sebep nedür ⁽¹⁶⁾ endişesini biraz adama ḥaylī tefekkürü müceb olmuştur. (çarḫa çıksa ⁽¹⁷⁾ ğam-ı 'aşkıñla n'ola devrānum) Dil-i

⁵² şir] şir

meyālîmi zabt eyleyelüm sultānum diyerek ⁽¹⁸⁾ bir tarafından hafîce ve bir ‘alen⁵³ İstanbul diyerek ‘azîmet itdiler devlet-i ‘aliyye ⁽¹⁹⁾ ile bu iki muhârib düvelüñ şulh-ı kadîmlerinde meşrût mevâdd-ı ‘adîdeyi ⁽²⁰⁾ pek de tecävüz eylemeyerek ahsen şüretle itmâmına mesâ‘î meşkûre ve izhâr-ı ⁽²¹⁾ hizmet-i mebrûre demek olmağla dîn-i devlet-i ‘aliyye ve cemî‘ ‘ibādullâh hakkında ⁽²²⁾ haber-i maḥz olduğu ve me’mûrınun gayrı Hotin ve Bender ve Aḳkirmân ve İsmâ‘îl ⁽²³⁾ ahâlîsinden gerek ricâl ve gerek nisvân katı vâfir ehl-i islâmı birer taḳrîb-i ⁽²⁴⁾ kayd esîrlikden ḥalâş ve cümlesine elbise ve ḥarclık ile ikrâmlarına kemâl-i ⁽²⁵⁾ mertebe ri‘âyet ve meşârîfî cānib-i mîrîden olmayup muṭlaḳ re’îsü’l-küttâb

[124]

(1) ve muraḥḥaş olan müşârün-ileyh Efendinüñ ḡayret-i dîniyyesinden olmağla ‘ibādullâha ⁽²⁾ bu derecelerde i‘âne ve bâ-ḥuşûş bî-kes bî-çâre şıbyanları kefere-i müşrikîn ⁽³⁾ yedinden istihlâşlarına ez-dil ve cân şıdk-ı ḥulûş ile ikdâm zâtında dâriyyende ⁽⁴⁾ müceb-i selâmete bādî bir keyfiyyet olmağla bu şüretle vukû‘a gelân muvaffaḳiyyet ⁽⁵⁾ ḥidemât-ı mebrûre ve müstaḥseneden idügi âzâde-i külf-e-i tafşıldür ⁽⁶⁾ öteden berü devlet-i ‘aliyye-i ‘âlîye cümle düvel üzerine ḡâlib olup bunca kılâ‘ ⁽⁷⁾ ve memâlik-i inzimâm mülk-i islâmiyân olduğu müstaḡnî ta‘rifdür. Cenâb-ı merâm bahşâ-yı ⁽⁸⁾ kâ’inât cennet⁵⁴-i ‘azîmete bu devlet-i âl-‘Osmânı bundan böyle her ḥâlde a‘dâsı ⁽⁹⁾ üzerine ḡâlib idüp dâ’imâ düşman dîn-i maḳhûr eyleye âmîn işbu ordu-yı ⁽¹⁰⁾ hümâyûnda öteden maşḥûben bi’l-‘âfiyedür bâr-ı şevket-ḳarâra bir sâ‘at evvelce ⁽¹¹⁾ vürüd için maḥşûş ḥazîne-dâr ḥazret-i şehriyârî Hâlid Ağa işbu biñ ⁽¹²⁾ iki yüz altı senesi mâh-ı recebün on toḳuzuncı günü ḥatt-ı hümâyûn ⁽¹³⁾ mevhibet maḳrûn ile müştâ-yı Edirneye vâşıl ve şadr-ı a‘zam ḥazretlerine ⁽¹⁴⁾ mülâḳâtdan sonra levâzım-ı ikrâm ve ihtirâmına mübâlağa ile ihtimâm olunarak ⁽¹⁵⁾ beş gün meḳş ve ârâmdan sonra i‘âde idildi ve birkaç gün mürûr eyledikde ⁽¹⁶⁾ öteden ḥareket ve ḳaç‘-ı merâḥîl iderek biñ iki yüz altı senesi ⁽¹⁷⁾ mâh-ı şa‘bân-ı şerîfün onuncı günü Dâvud Paşa şahrâsına vuşûl ⁽¹⁸⁾ ve şehin-şâh ḥazret-i ḥilâfet-penâhî şevket ikbâl ile ordu-yı ⁽¹⁹⁾ hümâyûnı teşrif ve ber-vech-i mu‘tâd şeyḥü’l-İslâm fażîletlü Mekkî Efendi ⁽²⁰⁾ ve kâ’im-maḳâm ‘âlemiyân silâh-dâr Muştafâ Paşa ve ḳapudan-ı derya Hüseyin Paşa ve

⁵³‘alen] alen

⁵⁴cennet] cillet

şudür ⁽²¹⁾ feḥām ve mevālī-i kirām ve ricāl-i devlet ḥazret-i seyyidü'l-mürselin de'b-i kadīm ⁽²²⁾ üzere teşyī' ve ba'dehū cenāb-ı ḥazret-i cihāndārīnün yed mülükānelerine ⁽²³⁾ teslim ve icrā-yı merāsımden sonra çādırlara nüzül ve livā-i şerifi Dāvud Paşada ⁽²⁴⁾ maḥşuş olan odalarına vaz' ve bir miqdār tevaḳḳufdan sonra şevketlü ⁽²⁵⁾ kudretlü velıyyü'n-ni' met 'ālem-i pādīşāh Zıllullāh Efendimüz ḥazretleri saltanat-ı şāhāne

[125]

(1) ve vaḳār-ı mülükāne ile sarāy-ı hümāyūnlarına teşrif buyurdıklarından tahmīnen iki ⁽²⁾ sā'at miqdārı tevaḳḳufdan sonra ordu-yı hümāyūnuḡ hengām-ı 'azīmetinde oldıḡı ⁽³⁾ uslūb üzere destār-ı 'ādī ve kapūtlar ile muşammem oldıḡı sā'atde şahrā-yı ⁽⁴⁾ mezkūreden ḥareket ve Topkapudan müretteb alay ile āsitāne-i sa'adet āşiyāne ⁽⁵⁾ duḡūl ve işbu alayda bu ḥaḳīr daḡı İstanbul muḳāta'ası me'mūrı bulunmuşıdı. Nihāyet ⁽⁶⁾ suḡan derc ve beyān olundıḡı siyāk üzere toḡrı sarāy-ı hümāyūna vürūd ⁽⁷⁾ ve serdār-ı ekrem ḥazretleri livā-i ḥabīb-i ḡudā ve vedī'a ḥazret-i cenāb-ı ⁽⁸⁾ Kibriyā mülükāneye teslim ve maḡalline tevdī' ile du'ā-yı ḡayr-ı zıllullāha ⁽⁹⁾ mazḡar olarak bāb-ı 'ālīye teşrif ve herkes bu meserret baḡşāya ⁽¹⁰⁾ teşekkür ve ḡizar ḡamd ü sipās iderek ḡānelerine vuşūle şitāb ⁽¹¹⁾ ile evlād ve 'ayālleri-yle ve akrabā ve eḡıbbā-yı kirāmları-yla mülākī ⁽¹²⁾ olmuşlardır. Cenāb-ı müntakimü'l-ḡahḡār faḡr-i kā'inātı ve Resūl-i ⁽¹³⁾ muḡteremi ḡürmetine bundan böyle devlet-i 'aliyyeyi ⁽¹⁴⁾ cemī' a'dāsı üzerine dā'imā ḡālib idüp ⁽¹⁵⁾ 'asākir-i İslāmı Maşşūr ve dūşman yed ⁽¹⁶⁾ fercāmı maḡḡūr ile nice zamān ümmet-i Muḡammedi ⁽¹⁷⁾ sāye-i pādīşāhīde emīn ve rāḡat ve re'āyāyı ⁽¹⁸⁾ ve berāyāya āsāyiş ve istirāḡat ⁽¹⁹⁾ kirām eyleye āmīn ⁽²⁰⁾ Yā mu'in ⁽²¹⁾ Başiret maḡba'asında başıldı fī 20 zi'l-ḡa'de sene 1289

[126]

(1) İşbu kitāb biḡ yüz seksan beş senesinde ⁽²⁾ Cennet-mekān Sultān ḡamīd ḡān ḡazretlerinün zaman-ı ⁽³⁾ saltanatlarından biḡ iki yüz beş senesine gelinceye ḡadar ⁽⁴⁾ Rusya ve Nemçelü ile olan muḡārebe ⁽⁵⁾ ve muşālahaya dā'ir vuḡū'atı beyān ider ⁽⁶⁾ bāḡçe ḡapusunda ḡasan ve Çenberlitaşda Celīl Ağalaruḡ ⁽⁷⁾ dükkānlarıyla Köpribaşı barāḡasında ve ba'zı ḡazete müvezzi'lerde ⁽⁸⁾ ve Başiret maḡba'asında şatılmaḡdadur.

IV. DİZİN

A. Dizin Hazırlanırken İzlenen Yol

- Vak'a-i Hamidiye'nin kavram çeşitliliğini ortaya çıkarmak için kelimelerin metinde kazandığı anlam dizine aktarılmıştır. Ekler sözlük elemanı oluşturmadıkları için dizine dâhil edilmemiştir.
- Madde başları, alt maddeler ve işletim ekleri alfabetik sıraya göre alta alta dizilmiştir.
- Ünsüzlerde transkripsiyon işaretleri dikkate alınmamıştır. Ünlü uzunlukları sıralamada göz ardı edilmiş, eş seslilik durumunda öncelik uzun ünlülere verilmiştir.
- Ayın (') ve hemze (') kendilerinden sonraki harfe göre değerlendirilmiştir. Ancak bu harfler olmaksızın kelime bir başka madde başıyla karışırıyorsa öncelik ayınsız, hemzesiz olana verilmiştir.
- Birden fazla anlamı olan kelimeler numaralandırılmış, önce temel anlamı sonra yan anlamları gösterilmiştir. Birden fazla yazımı bulunan madde başlarında, diğer madde başlarına, ilgili olduğu kelimelere “bakınız” anlamında (bk.) ibaresi kullanılmıştır.
- “bī, lā, nā” edatları, genel olarak kullanılan, fazla kullanıldığı ve beraberindeki kelime ile tek bir kavram işareti olarak algılandığı için madde başı olarak alınmış, birlikte kullanıldığı kelimer ise alt başlıkta belirtilmiştir.
- Tamlamaları oluşturan kelimeler ayrı ayrı madde başı olarak alınmıştır.
- Yabancı kelimelerin menşesi madde başından hemen sonra köşeli parantez ([ ]) ile gösterilmiş, Türkçe kelimeler ayrıca gösterilmemiştir. Kelime türünü göstermek üzere ekleme yapılacak ismin sonuna artı (+), fiilin sonuna eksi (-) işareti konmuştur.
- Metin içinde kelimenin kaç defa geçtiğini maddenin en altında karşılıklı iki tire arasında (- -) içinde gösterilmiştir. Anlamı kesin olarak bilinmeyen ifadeler için menşesi köşeli parantezle ([ ]) anlamı ise soru işareti (?) ile gösterilmiştir.

- Dizinde menşesi bilinmeyen veya tahmin edilen kelimeyi köşeli parantez içinde soru işareti ile [?], anlamı bilinmeyen veya tahmin edilen kelimeyi ise normal parantez içinde soru işareti ile (?) gösterilmiştir.

B. Dizin

a İtiraz, sitem bildiren, söze kuvvet katmak için keimenin başına getirilir.
a. 044/10

āb [Far.] Su.
ā.- ı havā. 052/11

ābā [Ar.] Atalar, cedler.
ā. 047/20
hā' in-i dīn-i ā. 051/23

ābād [Ar.] Sonsuz.
karīn-i ā. 009/4

‘abd [Ar.] Kul.
‘a.- i ‘āciz 110/3

‘Abdī Ağa Seyyid Abdullah Efendi'nin kaftancısı.
‘A. 122/4

‘Abdī Efendi Dönemin iççileri bakanı.
‘A. 009/19, 020/17

‘Abdī Paşa Belgrad muhafızı, vezir.
‘A. 053/24, 058/23, 085/18, 086/5,
090/1

‘A.+ dan 090/17
‘A.+ nuş 049/20, 058/4, 059/8
‘A.+ ya 059/5

‘abdiyye [Ar.] Kulluk.
hīdemāt-i ‘a. 021/18

‘Abdu’l-Kerīm Efendi Devlet adamı
‘A. 011/2

‘Abdullāh Ağa Kapıcıbaşı, başhademe.
‘A. 082/16, 091/14, 091/25, 109/17

‘Abdullāh Efendi Sadrazam yardımcısı.
‘A. 039/1, 108/17
‘A.+ den 045/21

‘Abdullāh Paşa Vezir.
‘A. 085/17

‘A.+ ya 015/23, 034/15
-3-

‘Abdurrahman Ağa kapısı çavuşu.
‘A. 090/4

‘Abdü’l-Ḥamīd Ḥān Padişah 1.
Abdulhamit Han.
‘A. 043/14

‘Abdü’r-Rezzāk Efendi Bir Şahıs Adı.
‘A. 119/3

‘acabā [Ar.] Merak bildiren soru zarfı.
‘a. 034/22, 042/12, 056/23, 092/19,
094/23

‘acālet [Ar.] Acele.
‘a.+ e 061/4

‘acāleten [Ar.] Acele olarak.
‘a. 017/17, 021/20, 036/23, 038/25,
046/6, 050/14, 054/7, 056/6, 061/14,
065/25, 070/2, 072/24, 086/9, 093/5,
101/22, 107/24, 109/4, 119/17, 119/23,
122/5

‘aceb [Ar.] Şüphe, tereddüt.
‘a.+ le 054/21

‘acele [Ar.] Çabuk, tez.
‘a. 082/4

‘acīb [Ar.] Tuhaf, acayip.
emr-i ‘a. 042/25

‘acibāne [Ar.] Acayip olarak.
‘a.+ ye 117/8

‘acībe [Ar.] Hayret edilecek şey.
bu ‘a. 013/15
hāl-i ‘a. 024/6
hālāt-ı ‘a. 054/24
keyfiyyet-i ‘a. 032/9

‘āciz [Ar.] Güçsüz. Kudretsiz olan kişi.
‘ā. 083/16
‘abd-i ‘ā. 110/3

'acַz [Ar.] Güçsüzlük, acizlik. 'a.- i hāl 112/25 'a.+ leri 059/25	-2-	'adam [Ar.] Kimse, şahıs. a. 050/7, 067/2, 078/7, 092/18, 096/15, 099/13, 100/6, 105/14, 112/10, 118/17 a.+ a 079/3, 089/15, 123/16 a.+ ı 065/1, 106/21, 118/5 a.+ lar 042/1, 098/8, 110/10, 120/20 a.+ lara 090/20, 100/17 a.+ laruḡ 092/9 a.+ um 083/16 a.+ unuḡ 075/16	-25-
aç - Açmak. a.- san 057/10 a.- sãn 042/22	-2-		
açık : 1. Denizin karadan uzak yeri. a.+ lar 077/2 a.+ lara 077/1 a.+ larını 068/14	-3-		
2. Kapalı olmama. a. 100/12	-1-	'adāvet [Ar.] Düşmanlık. 'a. 028/12, 050/5 ḡā'ile-i 'a. 036/5 müntec-i 'a. 006/10 'a.- i memālik-i islāmiyyeye 025/5 ḡā'ile-i 'a.- i mübeddel-i şulḡ 008/22 'a.+ e 022/23	-7-
ada Etrafi sularla çevrili kara parçası. a. 101/17 a.+ dan 101/22	-2-	'add [Ar.] Kabul etme. 'a. 008/13	-1-
a'dā [Ar.] Düşmanlar. a. 072/15, 081/22 a.- yı dīn 096/23 a.- yı dīnden 067/23 a.- yı dīnüḡ 106/13, 118/4 civār-ı a.+ da 055/19, 057/3 muḡābele-i a.+ da 086/25 yed-i a.+ da 085/20 a.+ dan 015/5, 081/13, 086/9 mekāyid-i a.+ dan 079/9 yed-i a.+ dan 056/3, 066/10, 082/2 a.+ nuḡ 050/18, 052/6, 069/14, 072/14, 080/23, 081/25, 084/1, 084/16, 088/7, 118/6 el-yevm-i a.+ nuḡ 070/17 a.+ sı 039/18, 124/8, 125/14 a.+ ya 057/12, 060/1, 062/6 diyār-ı a.+ ya 060/4, 068/4 yed-i a.+ ya 051/19, 065/22, 101/25 a.+ yı 063/4, 117/13	-42-	'aded [Ar.] Tane 'a. 069/25, 073/3, 074/15, 079/1, 080/9, 109/8	-6-
adāb [Ar.] Töre. a. 092/16	-1-	'adem [Ar.] Olmama, bulunmama. 'a. 003/19 'a.- i iḡtidārlarından 005/2 'a.- i istiḡlālī 112/20 'a.- i ḡabūlu 005/8 'a.- i ḡabūlü 029/17 'a.- i lüzümü 120/9	-6-
'adālet [Ar.] Hak ve hukuku uygulayan teşkilat. 'a. 100/25	-1-	'ādet [Ar.] Gelenek, görenek. 'ā. 073/14, 076/11, 092/11, 098/25 'ā.- i ḡadīm 068/8 'ā.- i me'lūfeleri 017/12, 121/7 'ā.- i me'lūfelerinden 052/19 'ā.- i me'lūfesi 023/12 'ā.- i me'lūfülerinden 052/20	-10-
	-3-	'ādī [Ar.] Sıradan, alelade. destār-ı 'ā. 042/5, 125/3 esbāb-ı 'ā.+ lerinden 042/6	-3-

'adīde [Ar.] Çok, birçok.
mevādd-ı 'a. 014/23, 122/15, 122/19
şerā'it-i 'a. 012/18
mevādd-ı 'a.+ den 028/13, 113/23
mevādd-ı 'a.+ ye 073/15
mevādd-ı 'a.+ yi 020/12, 123/19
-9-

'adīm [Ar.] Olmama, bulunmama.
'a.+ 'ül-imkān 074/8
'a.+ ü'l-meşel 052/14
-2-

'afv [Ar.] Af.
'a. 048/22, 120/5
'a. buyurmaları 002/15
'a.+ ı 049/21
'a.+ ını 049/23
'a.+ muz 100/20
'a. itdirilüp 095/16
'a. itiyorom 069/18
-8-

Ağa Osmanlıda askeri ve idari teşkilatında bazı rütbe sahiplerine verilen unvan.
a. 017/19, 034/22, 037/20, 046/25, 054/8, 089/22, 090/3, 090/4, 092/3, 092/9, 094/17, 109/17, 117/16
A. 016/11, 024/8
kıl-kethudāsı a. 070/12
a.- yı merkūm 034/17
a.- yı merkūme 064/14
a.- yı mūmā-ileyh 067/15, 068/21, 068/25, 091/5, 095/4
a.- yı mūmā-ileyhe 034/16, 097/11
a.- yı mūmā-ileyhi 095/14
a.- yı mūmā-ileyhū 051/17, 056/22, 070/1, 089/5, 091/3, 091/7
a.- yı sābık 056/12
a.- yı sābıkū 058/2
'azl-ı a.- yı yeñiçeriyān 056/9
a.+ ları 007/16, 019/22, 050/21, 055/5, 055/24, 068/9, 077/17, 078/20, 083/2, 099/15
a.+ larına 047/23
a.+ larından 085/13
a.+ larıyla 118/16
A.+ nu 016/13

a.+ sı 009/12, 016/11, 024/15, 046/25, 051/10, 073/2, 078/20, 083/2, 093/25, 096/22, 103/21, 105/13
a.+ sina 072/20
a.+ ya 094/1
A.+ ya 090/5
a.+ yı 085/11
-65-

Ağalık Büyüklük.
a. 043/18, 056/11
a.+ dan 096/12
-3-

Ağa Mehmed Paşa Kaimmakam.
A. 113/18, 116/12
-2-

āgāz [Far.] Başlangıç.
ā. 032/17
ā. eyle 026/1
ā. it 081/8
ā. olun 083/19
-4-

āgāze [Far.] Şarkıya, musikiye başlama.
ā.+ sinden 044/11
ā.+ siyle 123/9
-2-

ağız Söylemek.
a.+ dan 072/5, 072/14
a.+ ları 099/9
-3-

ağlat - Ağlatmak fiili.
a.- mazmı 057/10
-1-

ağrāz [Ar.] Maksatlar.
a.+ ı 098/14
-1-

ağvāt Ağalar.
a. 037/19, 070/14, 084/6, 091/20, 106/6, 109/17, 117/7
a.+ ı 041/15, 066/19, 078/15, 083/2, 093/7, 098/20, 106/2
a.+ ından 085/19
a.+ ını 072/2
a.+ ıyla 047/10, 051/9, 115/4
-19-

āh 1. Beddua
ā. 096/3
-1-
2. Yakınma
ā.+ yetmez 042/22

ahālī [Ar.] Halk.		nağz-ı 'a. 031/11	
a. 023/3		nağz-ı 'a. eyledigine 039/18	
vücūh-ı a. 092/14		nağz-ı 'a. eyleyecekleri 015/4	
a.- i belde 109/25		nağz-ı 'a.+ i 018/25, 025/11	
a.- i Kırimuñ 023/6, 026/9			-6-
tebeddülāt-ı a.- i Kırimuñ 013/9		2. Zaman, devir.	
a.- i merkūmeyi 022/18		karībū'l 'a.+ da 083/15	
a.- i ordu-yı hümāyūnuñ 106/8		karībū'l 'a.+ de 007/9	
a.- i orduya 094/15, 106/6			-2-
a.- i sekeneye 024/2		'ahd-nāme [Ar.+Far.] İmzalanmış resmi	
a.- i ser-ḥadd 058/15		kağıt.	
a.- i ser-ḥadd-i Bosnanuñ 034/18		tecdīd-i 'a. 020/19	
a.- i Şofya 052/12		'a.+ lerde 012/17, 033/13	
a.- i tüccāruñ 013/2			-3-
a.+ nūñ 036/23		āhen [Far.] Demir.	
a.+ si 092/17		ā.-iḥām 079/13	
a.+ sinden 123/23			-1-
a.+ sinūñ 020/8, 066/3		āhenk [Far.] Eğlence, cümbüş.	
a.+ yi 100/19		ā. 123/9	
	-22-		-1-
āḥar [Ar.] Başka, diğer.		āheste [Far.] Yavaş.	
cihet-i ā. 004/22, 013/2		ā. 103/8	
düvel-i ā. 035/20			-1-
mu'āmele-i ā. 006/1, 036/15		āhir [Ar.] Son.	
diyār-ı ā.+ a 005/13		ā. 087/13	
ḥikmet-i mülāḥaza-i ā.+ a 056/17		cihet-i ā. 106/22	
maḥall-i ā.+ a 053/12		düvel-i ā. 108/23	
meclis-i ā.+ a 026/23		resm-i ā. 082/25	
düvel-i ā.+ da 006/21		şekl-i ā. 102/25	
maḥall-i ā.+ da 019/13		düvel-i ā.+ den 107/4, 120/19	
düşman-ı ā.+ dan 006/8		meclis-i ā.+ e 029/24	
düvel-i ā.+ dan 003/20, 004/2		vaqt-i ā.+ e 007/6	
mevādd-ı ā.+ dan 018/20		ā.+ i 056/25	
ṭaraf-ı ā.+ dan 005/24		cihet-i ā.+ i 073/15	
maḥall-i ā.+ e 022/19		ā.+ ine 019/10, 040/8	
ā.+ uñ 043/4		ā.+ ini 113/22	
düvel-i ā.+ uñ 006/23, 015/3		ā.+ lerini 088/14	
	-20-		-15-
āḥarī [Ar.] Başka bir şey olarak.		aḥkām [Ar.] Hükümler, emirler.	
ā. 025/23		a.+ uñ 112/24	
	-1-		-1-
aḥbār [Ar.] Haberler.		aḥlāk [Ar.] Huylar.	
a. 060/10		a. 120/19	
a.- ı rüzgār 002/3		ḥüsn-i a.+ la 114/19	
	-2-		-2-
aḥcār [Ar.] Taşlar.		aḥmāl [Ar.] Yükler, ağırlıklar.	
a. 082/24		a. 042/21, 045/18	
	-1-	naql-i a. 077/3	
'ahd [Ar.] 1. Antlaşma sözleşme		terk-i a. 078/18, 082/5	
'a. 035/25			-5-

- Ahmed Paşa** Vezir.
A. 038/23 -1-
- Ahmed Tefik Efendi** Kethuda katibi.
A. 048/10 -1-
- ahsen** [Ar.] Çok güzel.
a. 123/20 -1-
- ahşam** Akşam.
a. 047/23
a.+ a 043/23, 072/20, 088/16, 109/12
a.+ ısı 096/14 -6-
- ahvāl** [Ar.] Haller, durumlar.
a. 002/4, 055/9, 056/12, 076/12
münāza 'a-i a. 023/4
a.- i cümleñüñ 019/3
a.- i mülkiyye 025/18
a.- i mülkiyyenüñ 014/4
a.- i mülkiyyesine 028/18
a.- i orduyı 102/12
a.- i pür-melāl 096/4
a.- i sefere 038/5
a.+ dan 100/5
a.+ dendür 076/7
a.+ i 022/15, 070/16, 084/1, 121/10
a.+ inden 002/14, 030/9
a.+ ine 018/8, 055/16, 072/8, 079/19
a.+ ini 049/1, 122/25
a.+ lerine 012/21
a.+ üñ 042/24, 117/8 -29-
- ahz** [Ar.] Alma, alış.
a. 036/4, 064/15, 084/19, 111/12, 113/12
a.- i intikām 067/23, 069/20
a.- i intikāma 048/4
a.- i i 'tālari 024/1
a.- i i 'tāsı 013/2
a. eylediği 067/5
a. eylediğini 059/21
a. eyledikleri 091/23
a. eyledüklerini 069/16
a. eylemiş 087/18
a.+ i 106/17
a. idilen 065/22
a. olunacağı 067/10
a. olunan 067/10, 071/2, 082/15
a. olunarak 099/19
- a. olundığından 072/16
a. olunduğundan 082/2
a. olunup 089/24 -25-
- 'ā'id** [Ar.] 1. İlgilendiren, ilgili.
'ā. 003/15, -1-
2. Mülkiyetinde bulunan.
'ā.075/14 -1-
- ak** Namuslu, asil.
a. 083/10 -1-
- 'akāb** [Ar.] Hemen sonra.
'a.+ inde 112/18, 113/20 -2-
- akçe** Selçuklukar'da ve Osmanlılar'da para birimi olarak kullanılan gümüş sikke.
a. 059/24 -1-
- 'akd** [Ar.] 1. Teşkil etme.
'a.- i cem'iyet 116/3 -1-
2. Karşılıklı anlaşma, sözleşme.
'a. itüp 084/18
'a. olunan 018/14 -2-
- akdem** [Ar.] Çok eski, daha önce olan.
a. 003/1, 004/4, 013/3, 022/15, 028/3, 029/6, 031/25, 035/24, 037/18, 040/16, 041/22, 044/3, 046/2, 046/16, 048/5, 048/22, 051/6, 051/18, 053/7, 055/18, 056/12, 059/2, 059/16, 060/15, 061/15, 061/18, 062/6, 065/13, 068/15, 070/15, 073/17, 074/20, 077/24, 080/7, 085/14, 086/10, 086/16, 087/20, 087/24, 089/24, 092/1, 093/9, 094/22, 097/3, 101/14, 105/15, 119/2, 121/17
ber-kadem-i a. 009/1 -49-
- akdemce** Daha önce, evvelce.
a. 017/23, 038/18, 047/12, 052/5, 054/13, 079/16, 096/9, 099/16
çend-rüz a. 050/13, 090/2 -10-
- Akdeniz** Akdeniz.
A. 025/11, 025/20, 026/7, 029/19
A.+ üñ 028/10 -5-

- ‘ākıbet** [Ar.] Son, nihayet.
‘ā.+ i 117/8
mürür-ı ezmân-ı ‘ā.+ i 006/10
-2-
- ‘aķıl** [Ar.]Düşünce, fikir.
‘a. 003/6, 005/8, 025/24, 026/12,
027/16, 029/17, 033/3, 060/17, 060/25,
063/12, 071/9, 083/12, 095/3, 122/18
‘a.- ı ihāta eyle- 081/7
-15-
- aķım** [Ar.] Hücum.
a. 003/13
-1-
- ‘aķıb** [Ar.] Takip eden.
‘a.- i mütärekede 114/23
‘a.+ inde 108/22
-2-
- ‘aķlen** [Ar.] Akıl gereğince.
‘a. 005/19
-1-
- ‘aķliyye** [Ar.] Akıl hastalıkları.
berāhın-i ‘a. 006/11, 113/1
-2-
- aķrabā** [Ar.] Kan bağı olan kimseler.
a. 125/11
-1-
- aķrān** [Ar.] Aynı mevki ve rütbesi olanlar.
a. 042/1
beyne’l-a. 017/19
-2-
- ‘aķş** [Ar.] 1. Ters, zıdd.
‘a.ıyle 034/12
-1-
2. (mec.) Yansımak
‘a. eyledikte 088/9
‘a. itdükde 044/18
‘a. itüp 105/6
-3-
- aķvāl** [Ar.]Sözler.
a. 073/10
a.- i fāsidesi 003/11
-2-
- al -** 1. Almak fiili.
a.- dıkda 098/2
a.- dırmaķ 105/9
a.- madıķca 057/24
a.- maduķidi 118/9
a.- maķ 105/9
a.- masıyla 096/24
- a.- up 022/20, 041/15, 062/5, 071/17,
073/3, 098/6
-14-
2. Yardımcı fiil.
ķaleme a.- 049/20
ķaleme a.- 053/25
-2-
- āl** [Ar.] Hanedan, sülale.
selātin-i māziyye-i ā.- i ‘Oşmān 036/2
vezir-i ħimāye-i ā.- i ‘Oşmān 035/12
arāzi-i ā.- i ‘Oşmāna 035/10
ni‘met-i ā. ‘Oşmān 077/24
devlet-i ā. ‘Oşmāmı 124/8
-5-
- a‘lā** [Ar.] Çok şerefli, pek yüce.
a. 104/9
fı-ħadd-i zātih-i a. 120/13
vaķt-i a. 112/11
-3-
- ‘alallāh** [Ar.] Yüce Allah.
mütevekkilen ‘a. 089/9
‘a.+ u’l-ķadır 111/25
-2-
- alan** Düz ve açık yer.
a. 035/18
-1-
- ālāt** [Ar.]Aletler.
ā. 074/5
ā.- ı ħarbiyye 074/12
ā.- ı mühimmātiyla 087/18
-3-
- alay** [Yun.] 1.Topluluk, cemaat.
a. 043/17, 061/22,095/20
elviye-i a. 037/13
a.+ ı 041/24
a.+ ında 042/5
a.+ ınuķ 042/4
a.+ ları 041/24, 081/23
-9-
2. Belirli bir maksat için düzenlenen merasim.
a.010/8, 042/7, 042/8, 043/11,
090/23, 096/6,097/16,104/1, 105/20,
110/2, 110/13, 115/15, 121/19, 125/4
tamām-ı a. 010/9
a.+ a 095/22
a.+ da 125/5
eşnā-yı a.+ da 011/10
-20-

3. orduda iki ve daha fazla taburun birleşmesiyle meydana gelen birlik.

a.+ lar 007/14, 061/25,

-2-

‘alāyim [Ar.] Çok parlak, alaşımli.

‘a. 088/17

-1-

alayılice Gösterişli olarak.

ā. 050/4

-1-

‘Aleksānderi Beg Konstantin oğulları Aleksanderi Bey.

‘A. 111/17

-1-

‘Aleksāndır (bk.) ‘Aleksānderi Beg

‘a.+ ı 109/2, 109/23

-2-

‘ālem [Ar.] 1. Kainat, evren.

Fātiha-i hilkat-ı ma’ müre-i ‘a. 002/2

-1-

2. Yeryüzü, dünya.

‘a.- i hayretde 105/3, 117/8

‘a.+ de 096/3

-3-

3. Herkes, insanlar.

‘a. 094/25, 102/7

‘a.+ e 103/4

‘a.+ lerüj 026/10

-4-

4. Kendine has bir dünya.

velüü’n-ni‘met ‘a.- i pâdişâh 124/25

‘a.- i sultân 043/14

-2-

‘alem-dâr [Ar.+Far.] Sancaktar.

‘A. 037/19

-1-

‘ālemiyân [Ar.+Far.] İnsanlar.

‘ā. 124/20

ma‘lüm-ı ‘ā. 024/5

-2-

‘ālem-penâh [Ar.+Far.] Herkesin güvenle sığınacağı yer.

pâdişâh-ı ‘ā. 010/5, 083/20

-2-

‘alen [Ar.] Açık, aşikar.

a. 123/18

-1-

‘aleyh [Ar.] Karşıt, zadd.

‘a. 023/18, 025/4

‘a.+ de 020/20

-3-

alın - 1. Alınmak fiili.

a.- acağdur 111/11

a.- an 084/25, 111/11

a.- dığından 106/1

a.- mağla 105/22

a.- maıyor 117/14

a.- mağ 087/7

a.- maz 093/20

a.- miş 100/9

a.- up 108/7

-10-

2. Yardımcı fiil.

‘kaleme a.- up 012/16

-1-

alışık Alışmış olan.

a.+ dur 083/22

-1-

‘alî [Ar.] Yüce, ulu.

‘a. 061/12, 072/5

-1-

‘ālî [Ar.] Yüce , şerefli.

‘ā. 016/16, 062/12

‘Azl-i ketḥudā-yı şadr-ı ‘ā. 039/1

bāb-ı ‘ā. 041/17

bā-emr-i ‘ā. 024/18, 100/6

bā-fermān-ı ‘ā. 088/2

cānib-i ketḥudā-yı şadr-ı ‘ā. 077/23

dergāh-ı ‘ā. 013/20, 024/7, 024/15,

047/18, 049/10, 056/9, 061/15, 065/15

emr-i ‘ā. 034/15, 61/23, 100/7,

100/200

fermān-ı ‘ā. 049/10

ketḥudā-yı şadr-ı ‘a. 014/20, 017/24,

018/7, 032/2, 041/15, 045/21, 046/1,

048/15, 068/17, 068/21, 082/12, 090/24,

095/13, 096/17, 102/8, 102/19, 104/10,

112/15, 117/16,

mektübî-i şadr-ı ‘ā. 048/18, 100/1,

002/9, 108/18

mektübî-i ḥazret-i şadr-ı ‘ā. 048/16

şahh-ı ‘ā. 100/14

bāb-ı ‘ā.+ de 031/21

şadr-ı ‘ā.+ de 093/8

bāb-ı ‘ā.+ ye 011/16, 017/9, 031/12,

031/17, 032/9, 032/14, 040/10, 043/22,

125/9

devlet-i ‘aliyye-i ‘ā.+ ye 124/6

fermān-ı 'ā.+ yi 108/9	
-52-	
' ālim [Ar.] İlim sahibi olan kimse.	
'ā. 010/4	
tecrübe-i 'ā. eylemiş 008/2	
-2-	
' Alī Paşa 1. Vezir	
'A. 016/2, 016/5, 021/24, 022/7	
'A.+ nuş 048/21	
-5-	
2. Özi Kalesi Muhafızı.	
'A. 021/24	
-1-	
' Alī Ra'if Efendi Yeniçeri efendisi.	
'A.+ ye 069/7	
-1-	
' aliyye [Ar.] Yüksek, Yüce.	
āsītāne-i 'a. 122/5	
devlet-i 'a. 003/1, 003/18, 003/23,	
005/4, 005/6, 006/18, 012/9, 023/2,	
023/22, 024/3, 026/18, 031/11, 033/10,	
034/13, 035/6, 077/24, 106/18, 108/1,	
110/8, 122/15, 123/18	
dīn-i devlet-i 'a. 051/3, 123/21	
evāmir-i 'a. 015/9, 037/24, 042/20,	
044/5, 046/17, 086/10	
ḥān-ı devlet-i 'a. 023/20	
irāde-i 'a. 005/14, 119/17	
şān-ı şevket-i devlet-i 'a. 110/17	
devlet-i 'a.- i 'ālīye 124/6	
'avātıf-ı 'a.- i cihāndārīden 059/7	
devlet-i 'a.- i ebedi'd devām 032/25	
'a.- i mülūkāneden 114/14	
rütbe-i 'a.- i vezāret 024/16	
devlet-i 'a.+ de 016/9, 040/4	
ḥidemāt-ı devlet-i 'a.+ de 018/6	
sāye-i devlet-i 'a.+ de 004/2	
uğur-ı dīn-i devlet-i 'a.+ de 071/10	
āsītāne-i 'a.+ den 092/6	
devlet-i 'a.+ den 020/10, 087/9	
ṭaraf-ı devlet-i 'a.+ den 013/7,	
015/21, 084/11	
evāmir-i 'a.+ ler 037/8	
irāde-i 'a.+ leri 069/21	
cedd-i devlet-i 'a.+ nūş 047/21	
devlet-i 'a.+ nūş 006/22, 018/19,	
025/23, 028/5, 029/1, 029/14, 029/18,	
032/11, 033/16, 033/18, 039/14, 039/17	
emr-i 'a.+ nūş 024/11	
ḥā' in-i dīn-i ābā' an- cedd-i devlet-i	
'a.+ nūş 051/23	
āsītāne-i 'a.+ ye 010/12, 011/12,	
017/20, 038/22	
cānib-i devlet-i 'a.+ ye 023/5	
devlet-i 'a.+ ye 003/15, 022/14,	
032/4, 058/8	
İrāde-i 'a.+ ye 061/19	
şadr-ı 'ālīāsītāne-i 'a.+ ye 082/15	
cānib-i devlet-i 'a.+ yi 003/5	
devlet-i 'a.+ yi 003/19, 004/19, 007/2,	
009/9, 021/3, 125/13	
-85-	
' aliyyullāh [Ar.] Yüce Allah.	
mütevekkilā-i 'a.+ i't taqdīr 032/22	
-1-	
' aliyyü'r-rahmetü'l-bārī [Ar.] (Dua)	
Allah'ın rahmeti üzerine olsun.	
'a.+ 033/4	
-1-	
' aliyyü'r-rahmet ve'l-ğufrān [Ar.] (Dua)	
Allah'ın rahmeti ve mağfireti üzerine	
olsun.	
'a. 035/14, 041/23	
-2-	
' Allāh [Ar.] Herşeyin yaratıcısı, mutlak	
varlık.	
A. 041/20, 062/12, 072/13, 089/9	
A.+ u 061/12	
bī-każā-i A.+ u 017/11	
-7-	
alt Alt kısım, aşağı.	
a.+ ina 063/24	
a.+ inda 054/15	
-2-	
altı Altı sayısı (6)	
a. 046/11, 064/12, 095/7, 124/12,	
124/16	
a.+ ncı 068/18, 068/20, 077/15,	
086/6, 096/10, 098/5, 098/18	
a.+ ya 081/12	
-13-	
altmış Altmış sayısı (60)	
a. 026/19, 098/19	
-2-	
amāde [Far.] Hazır.	
a. 104/1	
a. oldığı 061/17	
-2-	

amāl [Ar.] Emeller istekler.
nā' il-i a. 058/18

-1-

āmedcilik Osmanlı Devleti'nde sarayla olan yazışmaları yürüten dairenin amirinin yaptığı iş.
ā. 018/7

-1-

āmed-şūd [Far.] Geliş gidiş, gidiş geliş.
ā. 007/19
ā. +dan 075/18
ā.+ larına 025/22

-2-

'amel [Ar.] Yapılan iş.
'a. 051/5, 061/24
düstürü'l-'a. 042/10

-3-

'amele [Ar.] işçi.
'a. 108/16

-1-

āmīn [Ar.] "Dinle ve kabul et" manasına gelen ve dua sonunda söylenen söz.
ā. 009/11, 017/4, 020/23, 115/2, 124/9, 125/19

-6-

'āmire [Ar.] Devlete ait.
ocağ- 'ā. 093/7

-1-

ammā [Ar.] Ama, lakin.
a. 021/1, 022/8, 023/15, 028/4, 028/13, 028/16, 032/8, 054/20, 084/12, 101/21, 112/23, 114/6, 121/6

-13-

'amme [Ar.] Kamu, herkes.
kabūl-ü 'ā. 016/21
kabūl-ü 'ā. 020/14

-2-

an 1. Şahıs zamiri.
a.+ a 061/23
a.+ da 010/7, 075/11, 101/17
a.+ dan 011/11, 044/22, 116/19, 119/20
a.+ lar 009/23, 057/12, 057/15, 072/9, 072/13
a.+ lara 085/24, 097/4
a.+ ları 063/23, 110/6
a.+ ları 048/13, 069/7, 083/8, 111/20
a.+ u 048/13, 100/22, 118/9, 120/5

-25-

2. İşaret zamiri.

a.+ a061/23
a.+ da 086/23,105/7, 123/6
a.+ dan011/11, 030/11, 038/14, 051/5, 091/17,096/1, 103/10,108/8,121/9,122/5,123/7, 062/3
a.+ ı 104/20

-17-

ān [Ar.] Zamanda en küçük parça.
ā. 028/11, 039/12, 060/15, 070/15
ā.- ı münkasimede 062/24
ā.+ a 045/18, 083/22, 096/2
ā.+ da 008/16, 016/25, 040/10, 054/3, 062/24, 063/12, 069/12, 081/19, 081/22, 093/15, 117/1

-18-

'an [Ar.] Türkçedeki "den" ekinin karşılığı.
'a. 012/4, 067/23
müstagnī-i 'a.+ i'l-beyāndur 021/23

-3-

Anadolu Anadolu
A. 037/13, 038/21, 040/19, 047/15, 047/16, 048/24, 089/14, 089/23, 092/5, 098/13, 119/1
naşb-ı şadr-ı A. 038/2

-12-

Anāpa Karadeniz ve Hazar denizi arasındaki dağlık bölge.
A. 022/20

-1-

ancağ Fakat, ama,lakin yalnız.
a. 003/18, 005/19, 007/8, 011/10, 017/12, 017/23, 024/20, 025/20, 033/14, 043/2, 046/12, 046/18, 048/2, 054/6, 055/12, 057/7, 058/19, 059/17, 060/23, 068/21, 070/9, 070/18, 070/22, 071/17, 072/3, 084/20, 088/4, 093/23, 102/23, 108/11, 109/23, 114/4, 115/22, 119/14, 120/4, 120/15, 121/15

-35-

Ankaravī Ankara'ya ait, Ankara'yla ilgili.
A. 050/13

-1-

'Anūd [Ar.] İnatçı, dik kafalı.
'A.- 121/20

-1-

aḡ Üçüncü teklik şahıs zamiri, o.

a.+ a 020/10, 020/11, 026/3, 028/6,
095/24

a.+ nuḡ 046/2, 096/22
-3-

aḡla - Anlamak.
a.- duḡum 025/23
a.- maḡuz 070/20
a.- yup 092/17

-3-

aḡlaṣ - Anlaşmak.
a.- ması 107/15

-1-

aḡlaṣıl - Anlaşılmak.
a.- dı 091/19
a.- ması 067/24
a.- miṣ 075/22
a.- ur 023/14

-4-

‘ār [Ar.] Utanma, utanç.
bā‘iṣ-i ‘ā. 082/8
mūceb-i ‘ā. 057/22

-2-

ara 1. bir oluştā geçen zaman.
a.+ sı 010/5, 034/6,066/23,115/7
eyyām-ı a.+ sı 022/13
a.+ sında079/15,
a.+ ya 084/19

-6-

2. Dinlenmeye ayrılan kısa
zaman.
ittifāk-ı a. 009/13

-1-

3. Söz konusu iki şeyin ortası.
a.+ sında 023/16,051/24, 079/15

-3-

4. İç.
a.+ muzda 034/25, 050/20

-2-

5. Ara sıra, bazen, zaman zaman.
a. 073/5

-1-

‘arab [Ar.] Arap halkı.
ḡarb-ı ‘A. 045/16

-1-

‘araba [Ar.] Tekerlekli kara taşıtı.
‘a. 064/4, 081/23
‘a.+ cı 037/22
‘a.+ lar 071/18
‘a.+ sı 064/12, 082/18
‘a.+ sına 082/4

‘arabacı Top arabası kullanan kimse.
‘a. 061/10, 110/15, 116/8

-3-

‘arabacıbaşı Top arabacı ocağının
komutanı.
‘a.+ sı 054/10

-1-

aralık zamanlar arası mesafe.
a. 036/18, 057/19, 069/15, 076/13,
097/2, 113/2, 114/3
a.+ da 004/15, 014/10, 022/13,
034/11, 043/23, 063/6, 080/17, 091/8,
091/17, 102/10, 112/11

-25-

ārām [Far.] 1. Durma, dinlenme.

ā. 052/19, 060/3
ā.+ dan 124/15
ā. eylemeyerek 104/2
ā. eylemişler 112/22
ā. olunacağı 121/14
ā. olundığından 056/8

-6-

2. Bir yerde kalma, karar kılma.
ā. 052/19,
ā.+ larına 072/12

-2-

ārāmiṣ [Far.] Dinlenme.
ā. 012/6, 068/19

-2-

arāzī [Ar.] Yerler, topraklar.
a.- i āl-i ‘Osmāna 035/10
a.- i düşman 077/7
a.- i islāmiyyeye 022/25
a.- i mezkūrīye 026/11
a.- i mülkiyyesi 003/1
a.- i ‘Osmāniyye 012/10
a.+ sı 084/11
a.+ sinden 082/19

-8-

‘arız [Ar.] Sonradan ortaya çıkan.

‘a. olacağı 027/20
‘a. olan 051/7
‘a. olan‘illeti 009/3
‘a. oldığı 116/1
‘a. olmağla 105/8
‘a. olmasun 098/24
‘a. olmazdan 059/16
‘a. olup 102/6

-8-

'arīza [Ar.] Aksaklık, bozukluk. 'a. 071/16 'a.+ larında 004/1 'a.+ sında 078/25 'a.+ sından 060/5 -4-	4. arz odası, padişah tarafından devlet adamlarının kabul edildiği yer. 'a. 032/1, -1-
'arīzāt [Ar.] Aksaklıklar, bozukluklar. 'ā. 006/5, 026/9, 106/9 'ā.+ ı 056/14 'ā.+ uñ 026/16 -5-	'arzū [Far.] İstek, dilek. ā. 071/24, 075/23 ā.+ sı 123/15 ā.+ sıyla 114/23 ā.+ suna 050/16 -5-
'arī [Ar.] Yoksun bulunan, uzak. 'ā. 012/4 -1-	'arzū-keş [Far.] Arzulu, hevesli, istekli. ā. 061/7 -1-
'arīf [Ar.] Çok meşhur, tanınmış. 'a. 114/10 -1-	'āşaf [Ar.] Vezir. vezīr-i ā.- ı nazīr 017/10 -1-
'arīf [Ar.] İrfan sahibi. tecāhül-i 'ā.+ i 015/13, 114/6 -2-	'āşafi [Ar.] Vezirle ilgili, vezire ait. ā. 037/12 -1-
'arīfeyn [Ar.] İrfan sahibi kimseler. kuṭbu'l 'ā. 030/21, 045/7 -2-	'asākīr [Ar.] Askerler. 'a. 031/5, 062/2, 073/12, 086/13, 101/7, 112/23 beyne'l-'a. 056/19, 084/23 ser-gerde-i 'a. 075/6 zümre-i 'a. 076/2 'a.- i islām 063/8, 075/21, 082/2 'a.- i islāma 059/25 'a.- i İslāmı 125/15 'a.- i maṭlūbenūñ 044/4 'a.- i menhūselerinūñ 035/17 'a.- i mertebe 060/21 'a.- i muvaḥḥidīn 079/18 'a.- i muvaḥḥidine 105/24 'a.- i müsleme 067/18 'a.- i müvaḥḥidīn 097/1 'a.- i sā'ire 057/16 'a.- i şecā'at-şi'ār 081/21 'a.- i vefīr 078/18 'a.+ de 079/5 'a.+ i 046/20 -27-
'arīza [Ar.] Osmanlı padişahlarına çeşitli konularda yazılı olarak verilen bilgi. 'a.+ larında 007/1 'a.+ sında 059/20 -2-	
Arnavud Arnavutluk halkından olan. A. 094/16 -1-	
Arslān Paşa Vezir. A.+ ya 055/23 -1-	
arz [Ar.] Toprak. a.- i islāmiyyeye 022/13 -1-	
'arz [Ar.] 1. Durum, hâl 'a. 059/23, 105/15, 119/8 'a.olunduğda 025/7, 042/8 -5-	
2. İfade etme, bildirme. 'a. itmişler 031/16 -1-	
3. Bildirmek istenilen hal, durum. ba'de'l 'a. 123/7 'a.- ı hāller 100/14 'a. olundu 091/21 -3-	
	aşar [Ar.] Bir olayın geride bıraktığı izler. a. 035/11 -1-
	āsāyiş [Ar.] Güvenlik. a. 010/13, 014/14, 122/9, 125/18 a.+ ini 015/20 -5-

aşhâb [Ar.] Sahipler.

- a. 102/23
a.- 1 başiret 054/22, 112/24
a.- 1 dâ'ireden 042/12
a.- 1 dirâyet 013/15, 016/14
a.- 1 ğayretten 022/2, 097/6
a.- 1 himmetden 114/24
a.- 1 inşâfdan 104/6
a.- 1 leylden 020/22
a.- 1 liyâkatdan 040/17
a.- 1 ma'ârifden 103/15
a.- 1 mürüvvetden 002/14
a.- 1 nâṭıkadın 095/4
a.- 1 nüfûz 040/2
a.- 1 nüfûzdan 050/4, 058/6
a.- 1 şervetden 005/16, 049/11
a.- 1 şöhretten 058/9
a.- 1 vukûf 122/23
a.+ ından 056/13, 108/14
-24-

aşıl [Ar.] Temel, esas.

- a. 004/1, 004/6, 010/3, 023/18,
024/2, 049/19, 053/4, 078/5, 093/3, 121/7
murâd-ı a. 052/22
-11-

aşıl [Ar.] Asalet sahibi, soylu.

- a. 010/11
-1-

âsitâne [Far.] Başşehir.(İstanbul)

- â. 110/11, 110/13
â.- i 'aliyye 122/5
â.- i 'aliyyeden 092/6
â.- i 'aliyyeye 010/12, 011/12,
017/20, 038/22
â.- i sa'âdet 125/4
â.- i sa'âdetde 008/6
â.- i sa'âdetden 048/10
â.- i sa'âdete 025/21, 038/10, 123/7
â.+ sinde 041/12
â.+ ye 009/8, 100/11, 108/2, 118/25
-18-

'asker [Ar.] Asker.

- 'a. 015/25, 022/8, 026/12, 037/17,
055/7, 060/23, 061/4, 063/19, 064/23,
069/13, 071/5, 076/1, 079/19, 079/20,
083/3, 084/20, 084/24, 086/15, 089/18,
094/5, 094/14, 097/4, 097/7, 097/24,
100/18, 114/12, 116/16, 117/11, 117/14,
117/24
killet-i 'a. 088/8

leyl-i nehâr-ı 'a. 065/19

- mikdâr-ı 'a. 065/7
ser-gerd-i 'a. 056/18
ser-gerde-i 'a. 078/3
tahrîr-i 'a. 037/16
tavâ'if-i 'a. 051/6
'a.- i islâma 064/8
'a.+ de 083/7
kulb-i 'a.+ de 062/18
'a.+ den 075/3
ser-gerde-i 'a.+ den 118/7
'a.+ e 027/1, 053/21, 059/16, 084/24,
107/19, 123/8
kuvvet-i 'a.+ e 038/21, 040/2, 053/25
'a.+ i 046/9, 050/20, 059/23, 060/1,
061/9, 061/12, 062/3, 062/18,
063/22, 071/2, 079/17, 081/3, 081/22,
085/23, 093/17, 093/21, 105/25
'a.+ ile 071/4
'a.+ ından 003/18, 081/16
'a.+ ini 098/24
'a.+ inüñ 060/17, 063/20, 071/25
'a.+ ümüz 063/25, 084/2
'a.+ ümüzde 083/24
'a.+ ün 117/14
'a.+ üñ 007/17, 048/3, 063/24, 064/4,
084/12, 086/22, 086/24, 090/14,
091/17, 117/17
efkâr-ı 'a.+ üñ 090/15
şunûf-ı 'a.+ üñ 065/4
-91-

'askerî [Ar.] Askerlikle ilgili, askerliğe ait.

- 'a. 005/16, 050/16, 050/24, 057/3,
057/11, 059/14, 075/23, 089/13, 090/11,
118/3
-10-

'askeriyye [Ar.] Askerlikle ilgili, askerliğe ait.

- mühimmât-ı 'a. 050/22
şunûf-u 'a.+ nüñ 057/14
levâzımât-ı 'a.+ ye 015/25
'a.+ yi 117/21
-4-

'askerlik Asker olma.

- 'a. 016/2
-1-

' askerlü Askeri olan. 'a. 073/25	-1-	ā. olmak 077/13	-4-
aşlah [Ar.] Çok iyi, uygun. a.+ a'l mevcüd 008/2	-1-	āşināhık Tanışıklık, yakınlık. ā. 025/2	-1-
aşlī [Ar.] En esaslı, en önemli. murād-ı a. 059/11 vaṭan-ı a.+ leri 123/14 vaṭan-ı a.+ lerine 089/15 vaṭan-ı a.+ si 087/24	-4-	āşiyāne [Far.] Yuva, ev. ā. 125/4	-1-
aşliyye [Ar.] En esaslı, en önemli. şecā'at-i a.+ leri 034/18 hey'et-i a.+ sine 043/5 a.+ sini 052/1 hey'et-i a.+ siyle 024/4, 033/24	-5-	' aşık [Ar.] Aşırı sevgi. ğam-ı 'a.+ ıñla 123/17	-1-
āsüde [Far.] Rahat , huzurlu. ā. 025/9 ā. oldıkça 004/9 ā. olup 004/2	-3-	at At (Hayvan) a. 118/14 a.+ lara 081/20	-2-
asumān [Far.] Gökyüzü. a. 041/19	-1-	at - Atmak fiili. a.- up 082/5	-1-
aşağı Kötü, değersiz. a. 084/15	-1-	Aṭa Qal'a (bk.) Aṭa Qal'ası A.+ ları 035/16	-1-
āşikār [Far.] 1. Açık, belli, ayan. ā. 029/17, 059/25, 067/8, 087/1, 121/13 ā.+ dur 006/5, 083/12 emr-i ā.+ dur 084/3	-8-	Aṭa Qal'ası Tuna nehri üzerinde bulununan, bugünkü Romanya topraklarında yer alan ve üzerinde Türk nüfusun yaşadığı ada. A. 062/15 A.+ na 058/1 A.+ nuñ 091/14	-3-
2. meydana çıkmak, görünmek. ā. eylediginden 039/21 ā. itüp 032/18, 052/1 ā. olan 015/17 ā. oldığından 005/15 ā. olmuş 120/18 ā. olup 013/15	-7-	Aṭa Qale (bk.) Aṭa Qal'ası A. 036/22	-1-
āşikāre [Far.] Açıkça, açık bir şekilde. ā. itüp 006/24	-1-	' aṭyā [Ar.] Hediyeler. 'a. 047/11 'a.- yı mülükāne 038/12 'a.- yı vezirāne 051/12	-3-
āşinā [Far.] Bilindik, tanıdık. ā. 101/10 kār-ı ā. 024/16 umūr-ı ā. 114/20	-1-	ateş-gede [Fr.] Mecusi tapınağı. kār-in-i a.- i cehīme 121/18	-1-
		' aṭf [Ar.] Çevirme. 'a.- ı 'inān 120/25	-1-
		atıl - Atılmak fiili. a.- an 097/11 a.- mağa 074/5 a.- masına 067/6	-3-

' atıl [Ar.] Tembел, uyuşuk. 'a. 104/23	'a. 025/8, 063/15 'a.- ı şamedāniyyesiyle 067/23 'a.- i luţf-ı şamedānī 120/11 'a.- i şamedānī 073/17 'a.+ esinüñ 078/6 'a. u 'ināyet 047/7
-1-	-7-
' atıye [Ar.] Hediye, armağan. 'a. 064/15, 065/25, 067/15, 072/19, 072/20, 072/21, 079/3, 087/19, 106/4	' Avnī Efendi Dönemin evrak memuru. kīse-dār-ı 'a. 108/18
-9-	-1-
atlu Ata binmiş olan kimse, süvari. a.+ ları 091/22	' avrat [Ar.] Kadın. 'a. 059/21
-1-	-1-
āvān [Ar.] Zaman, vakit. ā.+ da 004/14	' ayā [Far.] Acaba. a. 107/4, 111/22
-1-	-2-
' avārızāt [Ar.] Engeller. 'a. 034/2	' ayağ 1. Ayak a. 095/22 a. başdur- 063/21
-1-	-2-
' avāţif [Ar.] Atıfetler, lutuflar. 'a. 114/14 'a.- ı 'aliyye-i cihāndārīden 059/7	2. Adım a. 032/15,048/3,054/13, 059/11,116/25 a.+ dan 056/25
-2-	-6-
' avdet [Ar.] Geri dönme. 'a. 031/1, 051/15, 066/24, 088/16, 090/14, 097/16, 098/22 fethü'l-islāma 'a. 076/6 'a. eyledi 088/12, 092/4 'a. eylediği 113/10 'a. eylediginden 057/2 'a. eyledükde 117/9 'a. eylemege 072/15 'a. eylemekle 118/20 'a. eylemişler 117/20 'a. eylemişlerdür 085/14 'a.+ inde 040/10 hīn-i 'a.+ inde 097/11, 114/23 'a. itdiler 091/14, 102/12 'a.+ leri 024/24, 117/18 hīn-i 'a.+ lerinde 087/8, 088/11, 103/13 'a.+ lerinüñ 099/8 'a.+ ümde 089/3	' ayāl [Ar.] Çoluk çocuk. 'a.+ leriyle 125/11
-29-	-1-
' avene [Ar.] Yardım, 'a.+ siyle 078/23	' a'yān [Ar.] Kadılar ve valilere karşı halkın vekili durumunda olan kimse. a. 037/16 a.+ ından 105/23
-1-	-2-
āverde [Far.] Getirilmiş. ā.- i kabza-i teşhīr 084/11 ā.- i zabt-ı islāmiyān 086/4	' ayān [Ar.] Açık, aşikar. 'a. 024/23
-2-	-1-
' avn [Ar.] Yardım etme, yardım.	Ayāşofya Ayasofya Camisi. A. 041/10
	-1-
	Aydın Aydın ili. A. 007/7, 037/15
	-2-
	ayende [Far.] Gelen. a. 047/20
	-1-
	āyīn [Far.] Dini merasim. ā. 028/15, 121/18
	-2-

Ayineli Kavāk Sarāyı Osmanlı Devleti ile Rusya arasında Aynalı Kavak Antlaşmasının imzalandığı yer.

A.+ na 027/13
A.+ nda 027/9

-2-

az Sayıca çok olmayan.
a. 093/17

-1-

‘azāb [Ar.] Sıkıntı,keder.
‘a.- ı derūnuḡ 121/11

-1-

āzāde [Far.] Hür, serbest.
ā.- i külfе-i tafşıldür 124/5

-1-

a‘zam [Ar.] Çok büyük.
a. 059/12, 066/3,102/18
şadr-ı a. 009/2, 015/21, 016/8, 018/5,
018/13, 021/2, 026/25, 031/7, 038/13,
051/9, 053/2, 053/15, 068/15, 069/9,
073/5, 074/8, 075/10, 076/5, 076/21,
077/15, 080/4, 081/20, 082/9, 082/26,
083/18, 091/6, 091/12, 094/2, 095/1,
095/23, 096/6, 096/14, 101/1, 101/13,
103/8, 103/20, 103/23, 104/8, 105/18,
106/5, 108/7, 113/12, 113/20, 114/14,
115/3, 115/22, 117/6, 117/10, 117/15,
124/13

şadr-ı a.- ı merhūm-ı müşārün-ileyh
114/9

şadr-ı a.- ı müşārün-ileyh 085/6,
112/20, 113/10

şadr-ı a.- ı müşārün-ileyhüḡ 012/3,
019/20, 021/21, 093/20

şadr-ı a.- ı sâbık 018/4, 104/4

şadr-ı a.+ a 009/21, 068/24

şadr-ı a.+ ı 076/23

şadr-ı a.+ ıyla 039/25

şadr-ı a.+ larunḡ034/6

şadr-ı a.+ unḡ 084/3

-69-

a‘zamī [Ar.] En çok, en fazla.
eczā-yı a. 048/6
şadr-ı a.+ de 116/2
cānib-i şadr-ı a.+ den 039/16, 074/17,
086/20
şadr-ı a.+ den 056/15
taraf-ı şadr-ı a.+ den 081/19
cānib-i şadr-ı a.+ ye 070/4
otaḡ-ı şadr-ı a.+ ye 091/1

şadr-ı a.+ ye 055/6

-9-

azher [Ar.] Çok açık, pek aşikar.

a. 043/6

a.+ dūr 051/4, 084/12

-3-

‘azīm [Ar.] 1. (Maddi olarak) Büyük
şehr-i ‘a. 045/7, 047/8
‘a.- i inbisāṭı 060/7

-2-

2. (Manevi olarak) Büyük, ulu,
haşmetli.

emr-i ‘a. 122/1

‘a.+ ü’l iktidār 030/5

-2-

3. (Tesir olarak) Çok şiddetli.

‘a. 081/15, 092/19, 097/7

keyfiyyet-i ‘a. 089/20

mādde-i ‘a. 114/4

-5-

‘azim [Ar.] Giden, azimet eden.

‘a. 082/15, 102/3

‘a.- i dār-ı bekā 020/21, 069/11

‘a.- i semt-i dār-ı bekā 047/14

‘a.- i semt-i idbār 080/1

-6-

‘azīme [Ar.] Çok önemli mesele.

fütühāt-ı ‘a. 063/15

meserret-i ‘a. 072/24, 074/19

meserret-i ‘a.+ nünḡ 064/20

emr-i ‘a.+ si 048/24

-5-

‘azīmet [Ar.] Gitme, yola çıkma.

‘a. 055/16, 068/16, 077/21, 087/13,

088/22, 096/15, 098/21

‘a.+ e 046/13, 068/3, 072/10, 102/17,

112/9

‘acāle-i ‘a.+ e 118/10

cillet-i ‘a.+ e 124/8

‘a. eylediginden 100/3

‘a. eyledikleri 120/24

‘a. eylediler 041/21, 054/5, 091/15,

102/9, 120/7

‘a. eylemege 107/20

‘a. eylemeleri 065/13, 070/3

‘a. eylemesinde 060/2

‘a. eylemesiyle 036/14

‘a. eylemiş 066/9, 080/9

‘a. eylemişidi 011/12, 074/22

‘a. eylemişlerdür 055/4, 080/6

‘a. eyleyüp 010/12, 065/18
‘a.+ i 038/14, 040/13, 087/24, 098/13,
123/6
‘a.+ imüz 087/5
hengām-ı ‘a.+ inde 125/2
‘a. itdiler 082/14, 084/7, 123/18
‘a. itecegini 039/13
‘a. itecek 042/16
‘a. iten 085/25
‘a. itmişdür 073/4
‘a. itmişler 007/15
‘a. itüp 061/7, 119/21
‘a.+ le 076/22, 091/13, 112/10
‘a.+ leri 056/24, 066/18, 066/20,
116/10, 119/17
‘a.+ lerinde 087/22
hīn-i ‘a.+ lerinde 088/6
‘a.+ ũn 060/24
-62-
‘aziz [Ar.] Kıymetli, değerli.
‘a.+ ũ’l-ıqavm 020/22
-1-
‘azl [Ar.] Görevden alma.
‘a. 007/9, 007/22, 009/21, 014/19,
014/21, 016/11, 021/24, 038/1,
038/5, 048/9, 049/7, 087/25, 092/2,
102/20, 115/6
‘a.- ı Ağa-yı yeniçeriyān 056/9
‘a.- i kethūdā-yı şadr-ı ‘ālī 039/1
‘a. eyledigümi 032/1
‘a. eylemişdür 023/22
‘a.+ i 045/22
‘a.+ ini 056/21
‘a.+ inüũ 056/22, 058/2
‘a. itüp 069/3
‘a.+ lerini 017/11
‘a. olunup 007/6, 094/1, 099/23,
112/12
-29-
‘azm [Ar.] Aklın almayacağı kadar
sonsuz büyük ve azimetli
‘a.- i dār-ı bekā eylemeleriyle 016/25
‘a.- i semt-i dār-ı bekā eylemişlerdür
017/14
-2-
bāb [Ar.] 1. Husus, mesele, konu.
b.+ da 005/5, 010/23, 015/13, 032/17,
064/19, 101/5, 120/13
-7-

2. Saraya ve devlet dairelerine ait
makam ve mevkiyi ifade eden isim.
b.- ı ‘ālī 041/17
ricāl-i b.- ı ‘ālī 091/2
b.- ı ‘ālīde 031/21
b.- ı ‘ālīye 011/16, 017/9, 031/12,
031/17, 032/9, 032/14, 040/10, 043/22,
125/9
-12-
baba Büyükler için isimden sonra
kullanılan unvan.
b. 057/15
-1-
Baba Dağı Romanya da Dobruca
bölgesinin kuzeyinde Türk yerleşim
merkezi.
B.+ nda 113/14
-1-
ba’de [Ar.] Sonra.
b. 052/7, 062/9
b.- i ħarābü’l Başra 032/8
b.+ ’l ‘arz 123/7
b.+ ’l ħitām 043/16
b.+ ’l-ħitām-ı maşlahat 014/15
b.+ ’l mülākāt 085/17
b.+ ’l mütäreke 107/5
b.+ ’t taħķik 102/12
b.+ ’t tekmil 111/8
b.+ ’l vuşul 123/9
-11-
ba’dehū [Ar.] Ondan sonra.
b. 007/23, 007/24, 017/19, 020/3,
024/4, 038/14, 040/5, 041/14, 041/24,
046/11, 047/13, 055/4, 063/17, 064/2,
068/16, 072/10, 075/6, 080/7, 082/11,
087/25, 103/17, 103/22, 106/12, 109/7,
110/5, 111/3, 113/14, 114/17, 116/6,
118/7, 121/2, 124/22
-32-
bādī [Ar.] Sebeb
b. 046/1, 050/20, 066/21, 124/4
b.- i şādī 106/7
b. oldığından 048/7
b. olmağla 113/21
b. olmuşdur 050/9, 073/8, 122/10
b. olup 012/6
-11-

bad-bān-güşā [Far.] Yelken açan.
b.- yı hareket 066/7

-1-

bağçe [Far.] Bahçe.
b. 016/23, 126/6
b.+ si 062/22, 064/7, 066/10
b.+ sini 063/6

-6-

bağteten [Ar.] Birdenbire, ansızın.
b. 026/2, 036/16, 040/1, 096/25,
099/3, 102/20

-6-

bahāne [Far.] Mazaret.
b. 015/4, 036/4
b.+ si 006/5
b.+ sinde 012/12
b.+ sine 015/2
b.+ siyle 069/15

-6-

bahār [Far.] Bahar mevsimi.
b.+ a 024/21, 101/11
b.+ da 099/3
mevsim-i b.+ da 047/9

-4-

bahārılık Bahar havası.
b. 052/8

-1-

bāhir [Ar.] Apaçık, besbelli.
b. 027/16
b. olmakdan 040/9
b.+ ü'l mefharet 040/14

-3-

baḥiṣ [Ar.] 1. Konu, mesele.
b.+ e 031/23
b.+ le 032/16
b.+ ler 111/6

-3-

2. Bahsetmek, sözü geçmek.

b.+ e 059/21
b.+ le 051/20, 088/8
b. olunduğca 060/17
b. olunduğda 117/24
b. olunarak 050/22
b. olunmağla 002/14

-5-

Baḥr [Ar.] Deniz.
b.- i siyāh 038/9
B.- i Siyāh 022/20, 024/17

-3-

baḥren [Ar.] Deniz yoluyla, denizden.
b. 010/10, 016/4, 016/6, 066/20,
078/2, 079/17, 096/15, 097/10

-8-

baḥş [Far.] Bağışlama, ihsan etme.
b.- i kalendarī 051/15
b. olmuştur 105/17

-2-

baḥşā [Far.] Bağışlama, ihsan etme.
b.- yı kā'ināt 124/7
b.- yı şafvet 030/20
b.+ ya 125/9

-3-

Baḥt Girāy Ḥān Kuban Hanlığına Şahbaz
Giray Han'dan sonra atanan kişi.
B. 113/14, 118/16

-2-

ba'id [Ar.] Uzak, irak.
b. 042/24, 071/9, 121/14
b. olmadığını 087/3
b. olmamağla 075/1
b. olmayacağından 121/12
b. olmayup 014/2, 074/1
b. olup 003/2
b.+ ü'z-żabt 087/17

-10-

bā'is [Ar.] Sebep.
b. 014/3, 106/6, 115/24
b.- i 'ār 082/8
b.- i endişe 103/1
b.- i fikir 047/6
b.- i telāş 032/22
b.- i teşviş 036/11
b.- i hüzn 017/1
b.+ i 024/12
b. kılındı 040/1
b. olduğu 002/4
b. olduklarından 003/20
b. olmağlık 006/7
b. olmuştur 050/9, 066/23

-16-

baḳ - Bakmak fiili.
b.- acağ 069/3
b.- alum 020/4, 089/20
b.- mayarak'azimete 086/22
b.- maz 095/24

-5-

bakıl - Bakılmak fiili. b.- arak 024/9 b.- mak 057/5, 066/15 b.- mayarak 075/8 b.- mayarakhazine 084/13 b.- mayup 048/3, 081/25, 106/17 b.- maz 083/13 -9-	baraqa [İtal.] Tahta kulübe. b.+ sında 126/7 -1-
bakıyyet [Ar.] Geri kalan, artık kısım. b.+ u's-süyüfları 081/25 -1-	bārgir [Far.] Beygir. b. 040/19 -1-
bākī [Ar.] Varlığını koruyan. b.+ leri 080/1 -1-	bāri [Far.] Hiç olmazsa. b. 093/16 b.+ de 121/12 -2-
Bākī Kırmı Çöl B. 112/5 -1-	bārī [Ar.] Yaradan, Allah. b. 083/4 luṭf-b. 122/1 -2-
baḳiyye [Ar.] Geri kalan, artık kısım. b. 063/5 b.- i şahş-ı mezküre 104/24 -2-	baş - 1. Ayak altında çiğnemek. b.- up 006/6 -1-
bal [Ar.] Gönül. ārāmiş-i b. 068/19 -1-	2. Ansızın saldırmak. b.- up096/25 -1-
bala Çocuk. b.+ sı 100/13 -1-	3. Etkisini hissettirmek. b.- up 103/19 -1-
bālā [Far.] Yukarı, üst. b.+ da 006/25, 025/4, 036/9, 043/8, 045/12, 062/2, 066/6, 071/22, 078/14, 084/16, 088/10, 094/12, 096/4, 100/5, 106/7, 109/22, 112/4, 114/8, 119/18 B.+ da 006/16, 008/2, 012/9, 041/6 ber-vech-i tafşil-i b.+ da 065/21 tafşil-i b.+ da 035/24 -26-	ba's [Ar.] Gönderme. b. 044/9, 066/1, 067/16, 073/1 -4-
balyemez Osmanlı'da kaleleri dövmek için kullanılan bir top adı. b. 071/8, 071/9, 072/1, 080/9, 080/16, 081/9 -6-	başdur - Bastırmak fiili. ayaḳ b.- mamasına 063/22 -1-
baḳa Bana zamiri. b. 101/14 -1-	başıl - Tabetmek. b.- dı 125/21 -1-
bār [Far.] Manevi ağırlık. b. 041/25, 082/5 b.- ı şevket-ḳarār 124/10 -3-	başiret [Ar.] 1. Kalp gözüyle anlama. aşhāb-ı b. 054/22, 112/24 medd-i enzār-ı b. 116/14 b.+ üñ 102/23 -4-
	2. Üzerinde çalıştığımız eseri basıldığı matbaanın adı. B. 001/4, 125/21, 126/8 -3-
	Başra Irak'ın güneyinde bir kent. ba'd-i ḥarābü'l-B. 032/8 -1-
	başt [Ar.] Uzun uzun anlatma. b.- ı kelām 093/8 -1-

baş kafa.	1. insan vücudunun en üst kısmı, b. 051/4, 053/11, 097/2 b.+ ina095/3 -3-	109/3, 110/25, 111/5, 113/5, 113/6, 122/14 -64-
	2. Başkan, reis. b.+ ina118/3 -1-	başkaca Ayrıca, başka. b. 018/20, 086/12, 122/22 -3-
kimse.	3. Rütbece dierlerinden önde olan b. 039/3,074/14,090/16, 103/22, 114/2,121/22 şadr-ı b. 077/18 b.+ ı 025/15, 079/25 -9-	başla - Başlamak fiili. b.- dı 058/15, 060/10, 099/12, 103/4, 106/21, 107/13 b.- dığı 106/24 b.- dığından 045/14 b.- dıkda 075/23 b.- dıkları 091/18 b.- dılar 061/3, 107/20 b.- mağla 050/20 b.- mış 092/16 b.- mışlar 077/2 b.- r 011/25 b.- yup 014/25, 028/3, 030/7, 031/2, 034/9, 041/3, 045/16, 058/21, 064/23, 089/17, 092/16, 103/6 -28-
	4. Önde gelen, önemli esas. b. 075/17 -1-	baş-buğ Başkumandan, başkan. b. itüp 100/19 -1-
	5. İki uçtan her bir taraf. b.+ a 080/12 b.+ dan 080/12 -2-	baş-buğlık Başkumandanlık, başkanlık. b. 087/25 -1-
	6. Başlangıç. b. 099/1,107/16 b.+ ina0 95/1 -3-	baş-ğalife Halifelerin lideri. b.+ si 100/4 -1-
	7. Etraf, çevre. b.+ ina 101/3 -1-	baş-muğāsebe Resmi dairenin hesap işlerini yürütmekle görevli kısım. b. 082/12 -1-
	8. Herhangi bir yerin üst tarafı. b. 057/15 -1-	baş-muğāsebeci Resmi dairenin hesap işlerini yürütmekle görevli kişilerin başı. b. 047/12, 115/18, 119/1 -3-
	9. Akıl, fikir. b.+ ina 095/3 -1-	bâtil [Ar.] Doğru olmayan. b.+ ları 121/19 b.+ uña 104/23 -2-
başlu başına	Kendi başına, tek olarak. b.+ umuza 042/14 -1-	bâtile [?] ? umür-ı b.+ leri 121/8 tıfrāt-ı b.+ lerine 121/13 -2-
başka	Başka, gayrı. b. 002/12, 003/20, 004/6, 008/14, 011/18, 012/14, 014/9, 015/9, 015/24, 019/2, 020/7, 021/15, 021/19, 026/8, 029/4, 029/25, 033/11, 035/13, 037/15, 037/18, 037/21, 038/12, 042/16, 045/6, 045/9, 047/8, 052/12, 052/24, 053/2, 053/12, 056/15, 058/5, 059/22, 062/9, 063/16, 064/8, 065/8, 068/22, 072/16, 072/24, 075/14, 084/5, 084/23, 085/21, 086/20, 087/2, 091/9, 092/21, 094/9, 095/3, 100/13, 102/1, 107/24, 108/13,	bā-emr [Far.+Ar.] Emir ile. b.- i 'ālī 024/18, 100/6 -2-

- bā-fermān** [Far.+Ar.] Ferman ile.
b.- ı 'ālī 088/2
-1-
- bā-ḥaṭṭ** [Far.+Ar.] Yazı ile.
b.- ı hümāyūn 115/9
-1-
- bā-ḥuṣūṣ** [Far.+Ar.] Özellikle.
b. 003/11, 018/6, 025/18, 030/10, 035/17, 036/24, 041/10, 045/7, 047/8, 052/13, 059/13, 064/5, 064/7, 067/25, 071/25, 073/13, 075/13, 076/7, 076/10, 077/6, 080/20, 100/21, 104/23, 105/16, 106/5, 124/2
-26-
- bā-muḥzır** [Far.+Ar.] Hazırlamakla.
b. 105/15
-1-
- bā-nefs** [Far.+Ar.] Kendisiyle.
b. 027/13
-1-
- bā-tahrīrāt** [Far.+Ar.] Yazışmalarla.
b. 080/3
-1-
- bāy** Zengin kimse.
b. 116/21
-1-
- bayrak** Üzerinde bir millet, topluluk veya kuruluşu temsil eden belirli resim, renk ve semboller bulunan, dikdörtgen biçimindeki kumaş veya kâğıt, alem.
b. 057/22, 059/22, 074/16, 076/2, 077/18
b.+ larımı 037/14
b.+ laruḡ 061/21
-6-
- bāzār** [Far.] Çarşı, Pazar.
b. 081/12
b.+ da 031/2, 092/15
b.+ ı 045/11
b.+ ina 075/15
-5-
- Bāzārcık** Burgaristan'da Meriç ırmağına kıyısı olan bir şehir.
B. 047/18
B.+ dan 113/10
-2-
- bāzārtesī** Pazartesi
b. 077/21
-1-
- ba'zen** [Ar.] Bazı zamanlarda, ara sıra.
b. 014/1, 016/18, 025/16, 033/22, 042/2, 073/8, 089/15, 113/7, 113/24, 115/21
-10-
- ba'zı** [Ar.] Bir takım, bir kısım.
b. 006/5, 006/16, 007/21, 012/10, 014/6, 015/1, 015/4, 018/15, 018/16, 021/11, 024/25, 026/9, 028/14, 032/13, 033/1, 034/2, 035/11, 044/2, 045/19, 049/5, 050/10, 051/16, 053/5, 053/6, 055/15, 056/8, 056/14, 057/4, 060/17, 069/17, 074/4, 074/5, 088/3, 091/8, 106/9, 106/22, 112/19, 126/7
b. 005/8, 049/11, 049/22, 100/12, , 114/24, 118/3, 119/25
b.+ ları 091/17
-38-
- bāzırgān** [Far.] Tüccar, tacir.
b. 108/13
-1-
- bāzū** [Far.] Güç, kuvvet.
b.- yı kuvvetine 080/23
-1-
- be** [Far.] Tekrarlanan ve daha çok zaman ifade eden iki kelime arasına getirilerek kullanılır.
gün-b.-gün 013/25, 015/2, 025/5, 066/4, 071/13, 075/13, 079/5, 102/25
ḡod-b.-ḡod 111/19
kāh-b.-kāh 013/25, 015/11
eṭvār-ı mū-b.-mū 027/17
mū-b.-mū 018/10, 024/5, 034/19, 070/18, 120/15
sā'at-b.-sā'at 075/13
şaf-b.-şaf 063/9
-19-
- bed** [Far.] Kötü, fena.
b. 062/6, 120/19
-2-
- bed'a** [Ar.] Başlama.
b. 111/24
-1-
- bedāhet** [Ar.] Apaçıklık.
rütbe-i b.+ dūr 078/22
-1-
- bedihī** [Ar.] Açık, belli, aşikar.
b. 052/17, 120/22
-2-

bedihiyet [Ar.] Açık, belli, aşikar şeyler,
b.+ den 025/10

-1-

bedidâr [Far.] Açık, belli, aşikar.
b. 067/9, 075/25, 120/22

-3-

bed-âyin [Ar.] Kötü töre.
b. 077/25

-1-

Beg İleri gelen devlet adamlarına verilen
unvan.

b. 024/18, 026/2, 039/5, 048/14,
048/17, 069/5, 095/15, 108/4, 109/24,
110/1, 117/19

B. 029/1

b.+ de 121/9

b.+ leri 111/20

b.+ lerine 037/14

b.+ lerinüj 005/3

b.+ lerüj 069/2

b.+ üj 024/25, 039/2

-19-

Beglerbegi Osmanlı Devleti'nde
eyaletlerin başında bulunan mülkî ve
askerî enbüyük amir.

B. 038/5

-1-

Beglikçi Divan-ı Hümayun reisi.

b. 040/17, 082/13, 095/25, 108/20

b.- i dīvān-ı hümāyūn 028/25, 103/15

b.+ si 040/15

-6-

Beglikçilik Divan-ı Hümayun reisliği.

b. 040/16

-1-

beğzâde Fener beylerinden Eflâk-Buğdan
Beyliği'ne tâyin edilenlerinin oğullarına
verilen unvan.

b. 123/3

-1-

behcet [Ar.] Güzellik, hüsn.

haber-i b. 067/12, 072/17

hayr-ı b. 063/2

-3-

behî [Ar.] Güzел.

b. 060/7, 064/23, 095/1, 095/4,
095/22

-5-

bekâ [Ar.] Ebediyet.

'âzim-i dâr-ı b. 020/21, 069/12

'âzim-i semt-i dâr-ı b. 047/14

dâr-ı b. 102/3

irtihâl-i dâr-ı b. 118/1

'azm-i dâr-ı b. eylemeleriyle 016/25

'azm-i semt-i dâr-ı b. eylemişlerdür

017/14

b.+ sını 008/15

dâr-ı b.+ ya 016/23, 097/14

semt-i b.+ ya 009/5

-11-

Bekir Beg Efendi Sipahiler ağası.

B. 019/12, 024/15

-2-

Bekir Efendi Kethuda katibi kalemi.

B.+ ye 093/2

-1-

beksimâd [Far.] Kıtır ekmek.

b.+ uñ 071/18

-1-

bel [Ar.]

b.+ lerine 012/6

-1-

belde [Ar.] Kasaba, şehir.

b. 037/16, 109/16

ahâli-i b. 110/1

kağı-ı b. 092/17

ka'ide-i b. 092/14

kaži-i b. 024/10

vücüh-i b. 110/3

b.- i cesîme 045/10

b.+ de 058/6

b.+ nüj 050/4

kağı-ı b.+ ye 092/14

-12-

Belgrâd Belgrad şehri.

B. 007/18, 017/13, 035/16, 036/22,
049/18, 049/19, 050/14, 053/7, 058/3,
063/24, 078/1, 078/13, 085/15, 085/16,
085/18, 085/20, 086/3, 089/24

muĥâfiz-ı B. 058/12

B.+ a 066/25, 078/4, 079/9, 079/11

şehr-i B.+ a 066/7

B.+ da 050/7

B.+ uñ 050/3

-25-

belki 1. [Ar.+Far.] Olabilir,
muhtemelen.

b. 006/23, 015/6, 034/24, 055/19,
075/24, 086/20, 088/10, 113/8

-8-

2. Hatta,bile.
b. 093/17,087/10 -2-
- belli** Meydanda olan, aşikar.
b. 023/15, 026/17
b. olmağla 022/4 -3-
- ben** Birinci teklik şahıs zamiri, ben.
b. 028/5, 053/9, 058/17, 072/7,
083/16, 096/2, 102/4, 107/9
b.+ dendür 044/12
b.+ üm 025/23, 056/16, 069/2, 076/10 -13-
- bend** [Far.] Engel, set.
b. 063/20, 080/16
b.+ ile 078/1 -3-
- bende** [Far.] Esir, tutsak.
b.+ leri 062/11 -1-
- Bender** [Far.] Ticaret limanı.
B. 026/2, 105/16, 123/22 -3-
- benî-âdem** [Ar.] Adem oğulları, İnsanlar.
b.+ de 076/8
b.+ den 002/2 -2-
- berâber** [Far.] Birlikte.
b. 053/12, 069/18, 073/9, 078/11,
087/22, 090/18, 095/6
b. itüp 098/6
b.+ üz 083/14 -9-
- berâhîn** [Ar.] Deliller.
b.- i 'akliyye 006/11, 113/1 -2-
- berâyâ** [Ar.] Halk.
b.+ nuş 003/6, 122/9
b.+ ya 125/18 -3-
- berren** [Ar.] Kara yoluyla, karadan.
b. 016/6, 078/2, 079/17 -3-
- berü** [ET] 1. İki uzaktan daha yakın olan.
b. 073/4 -1-
2. Belli bir yerden veya zamandan bu yana.
- b. 002/2, 003/2, 004/5, 005/9,
006/18, 011/5, 011/6, 014/12, 014/23,
016/8, 018/5, 019/6, 022/3, 023/20,
027/17, 032/17, 032/25, 033/21,
034/20, 035/22, 035/25, 040/4, 040/6,
047/19, 049/3, 054/23, 058/4, 065/11,
067/17, 068/8, 068/23, , 077/7,
077/25, 078/9, 086/3, 089/10, 097/14,
101/17, 103/16, 120/14, 124/6 -41-
- ber-'aynî** [Far.+Ar.] Aynısı, benzeri.
b. 113/24 -1-
- ber-dâr** [Far.] İdam etmek, asmak.
b. 113/19 -1-
- ber-dâste** [Far.] El kaldırarak.
dest-i b. 041/17 -1-
- ber-güft -gü** [Far.] Dedikodudan.
b.- 005/15 -1-
- ber-ka-dem** [Far.+Ar.] Gelmek.
b.- i aqdem 009/1 -1-
- ber-mücib** [Far.+Ar.] .... gereğince.
b. 041/24
b.- i fermân 043/7
b.- i teşrifât 007/14 -2-
- ber-muktezâ** [Far.+Ar.] .... gereği.
b.- yı sevq-i ilâhî 007/24 -1-
- ber-mu'tâd** [Far.+Ar.] Âdet olduğu üzere,
her zamanki gibi.
b. 017/7 -1-
- ber-takrîb** [Far.+Ar.] Yaklaşınca.
b. mülkine 019/3 -1-
- ber-tamâm** [Far.+Ar.] Tamamlanınca
b. 095/2 -1-
- ber-ţaraf** [Far.+Ar.] Ortadan kaldırma.
b. oldı 024/13
b. oldığından 010/13 -2-

ber-vech [Far.+Ar.] olduğu üzere, olduğu gibi, olarak.

- b. 018/17, 049/7, 058/11
- b.- i dil-ḥāh 050/23, 108/12
- b.- i emānet 097/15
- b.- i icmāl 051/21, 073/17, 074/20
- b.- i ihtiyāt 037/4
- b.- i isti'cāl 037/6, 077/14
- b.- i k̄ānūn 041/6
- b.- i maṭlūb 039/4, 050/17, 079/21,

108/24

- b.- i mu'tād 115/14, 124/19
  - b.- i sūhūlet 047/3, 052/1, 075/1,
- 075/9, 120/20, 122/20
- b.- i tafṣīl 014/23, 019/22, 026/13,
- 043/8, 084/16
- b.- i tafṣīl-i bālāda 065/21
  - b.- i tafṣīl-i mevādd 031/1
  - b.- i tatvīl-i zikri 022/24
  - b.+ le 003/16, 044/19, 051/13,
- 053/17, 064/21, 077/9

-39-

ber-vefk [Far.+Ar.] uygun olduğunca.

- b.- ı maṭlūb 060/23
- b.- ı merām-ı Moskov 014/8

-2-

beste [Far.] Bağlanmış, bağlı.

- b. 055/12, 103/8

-2-

beş Beş sayısı (5)

- b. 059/21, 064/15, 065/24, 066/19,
- 066/23, 072/20, 079/1, 079/14, 082/18,
- 097/16, 097/18, 101/23, 102/18, 109/8,
- 109/20, 110/8, 110/15, 113/2, 113/17,
- 123/12, 124/15, 126/3
- b.+ inci 040/10, 055/25, 066/9,
- 066/19, 079/15, 091/11, 099/22

-30-

beşāret [Ar.] Müjde.

- ḥaber-i b. 067/21

-1-

beşer [Ar.] İnsan.

- b.+ den 021/6
- nev'-i b.+ üj 113/1

-2-

beşerī [Ar.] İnsana ait, insanla ilgili.

- ṭabī'at-ı b.+ ye 089/10

-1-

be-her [Far.] Her bir.

- b. 043/25

be-her-ḥāl [Far.+Ar.] Mutlaka.

- b. 005/7, 014/22, 015/13, 019/17,
- 021/7, 024/14, 025/7, 027/12, 032/5,
- 032/7, 032/10, 045/18, 052/16, 067/6,
- 071/24, 076/9, 081/14, 082/6, 087/7,
- 120/15, 121/11

-21-

be-hey Seslenme ünlemi.

- b. 117/13

-1-

be-taḥṣīṣ [Far.+Ar.] Özellekle.

- b. 006/2, 006/8, 014/15, 020/7,
- 035/13, 037/2, 052/17, 054/21, 058/5,
- 066/3, 072/23, 122/19

-11-

bevvābīn [Ar.] Kapıcılar.

- b. 102/10

-1-

beyān [Ar.] Açıklama, anlatma.

- b. 024/22, 025/4, 052/19, 059/23,
- 064/21, 113/21, 122/1
- müstağnī-i b. 019/6
- sālifü'l-b. 024/24, 039/11, 041/16,
- 121/3

- b.- ı siyākatte 005/7

- b.+ a 038/1

- b.+ da 029/11

- müstağnī-i 'ani'l b.+ dur 021/23

- b. eyledi 028/8

- b. eylemekdür 034/3

- b. eylemeleriyle 122/21

- b. eylemiş 062/13

- b. eylemişdümki 028/12

- b. iteceğini 039/21

- b. itemem 025/16

- b. iter 126/5

- b. itmek 100/2

- b. kılınmışıdı 100/7

- b. oluna geldiği 012/9

- b. oluna gelen 006/16, 014/17

- b. olunan 066/6, 074/20, 105/15

- tafṣīl-i b. olunan 045/12

- b. olundığı 036/9, 060/18, 078/14,
- 084/16, 097/3, 125/6

- b. olunmağla 002/14

- b. olunmışıdı 048/5, 073/17

- b. olunup 011/22

-43-

- beyanname** [Ar.+Far.] Yazılı bidirim.
b. 018/23
b.+ de 018/19
-2-
- beyāz** [Ar.] Beyaz renk.
b. 042/20, 086/18
-2-
- beyin** Akıl, şuur.
b.+ inde 029/5
b.+ lerinde 014/11
b.+ lerinden 058/16
b.+ ümüzde 026/17
-4-
- beyn** [Ar.] Ara, arasında.
b.+ e'd-düvel 029/25, 036/7, 081/4
b.+ e'l-akrān 017/19
b.+ e'l-'asākir 056/19, 084/23
b.+ e'n-nās 007/20, 016/20, 023/20,
052/25
b.+ inde 026/15, 029/12, 031/15,
035/20, 052/13, 076/17
b.+ lerinde 035/25, 059/1, 072/10
-18-
- beyne-hümā** [Ar.+Far.] İki arasında.
b.+ da 036/17
b.+ larında 098/13
-2-
- Beyt** [Ar.] İki mısradan oluşan nazım parçası.
B. 008/24, 010/1, 103/4
-3-
- beytütet** [Ar.] Geceleme.
b. 076/25
-1-
- beyzā** [Ar.] Çok beyaz.
ferve-i b. 007/11
-1-
- bezl** [Ar.] Sarfetme, harcama.
b. 013/17, 047/20
b.- i maqderet 011/21
b.- i maqdūr eyleyesün 108/24
b.- i mā-ḥaşal-ı himmet 016/10
b.- i mā-ḥaşal-ı kudret iterler 058/24
ri'āyet-i b.- i mā-ḥaşal-i kudret iterek
022/7
b.- i mā-ḥaşala 066/5
b.- i vüs' 069/21
-9-
- bezm** [Ar.] Meclis.
b.- i mükāfāta 012/1
-1-
- bıraḳ** - Bırakmak fiili.
b. 085/7
b.- dıklarını 115/25
b.- mayacak 093/22
b.- mış 118/9
b.- up 076/13
-5-
- bıraḳıl** - Bırakılmak fiili.
b. 097/4
b.- mayup 093/13
-2-
- bi'd-def at** [Ar.] Defalarca.
b. 003/23, 008/6, 012/16, 028/8,
031/25, 050/4, 093/10, 097/21
-8-
- bi'llāhi** [Ar.] (yemin) Allah hakkı için.
b.+ 'l kadir 116/16
-1-
- bi'l-āfiye** [Ar.] Afiyetle, sağlıkla.
b. 045/4, 077/4, 103/17
b.+ dūr 124/10
-4-
- bi'l-āḥar** [Ar.] Diğerleriyle.
b.+ a 023/4
-1-
- bi'l-āḥire** [Ar.] Sonra, daha sonra
b. 028/17
-1-
- bi'l-cümle** [Ar.] Bütün, hep.
b. 037/22, 063/12, 075/7, 077/1,
091/2, 117/5
-6-
- bi'l-fi'il** [Ar.] Fiilen, gerçekten.
b. 066/17, 097/8
-2-
- bi'l-ḥayr** [Ar.] Hayırlı.
b. eyleye 041/20
-1-
- bi'l-isti'lām** [Ar.] Bilgi isteyerek.
b. 054/14
-1-
- bi'l-ittifāḳ** [Ar.] Beraberce, birleşerek.
b. 016/5
-1-
- bi'l-külliyye** [Ar.] Tamamen, büsbütün.
b. 010/22, 018/17, 020/15, 021/5,
023/23, 030/11, 035/7, 042/4, 064/24,

079/11, 079/22, 081/18, 085/4, 087/18,
098/6, 102/6, 102/24, 116/1, 122/18

-19-

bi'l-meclis [Ar.] Meclis olarak.

b. 028/24

-1-

bi'l-müşafehe [Ar.] Karşılıklı konuşarak.

b. 005/7

-1-

bi'l-müzākere [Ar.] Müzakere ederek.

b. 116/12

-1-

bi'l-vücūh [Ar.] Bu sebeblerle.

b. 049/4

-1-

bi'l-yemīn [Ar.] Söz vererek.

b. 123/13

-1-

bi'n-nefs [Ar.] Kendi, kendisi.

b. 010/5, 043/15, 053/16

-3-

bi't-tecrūbe [Ar.] Tecrübe ile.

b. 099/2

-1-

bi'z-zarūr [Ar.] Zorunlu olarak.

b. 022/21

-1-

bi'z-zarūre [Ar.] İster istemez.

b. 005/11, 020/14, 024/7, 049/22

-4-

bi-'ār [Ar.] Arsız.

b.- ı vaḥiyle 023/9

-1-

bil - 1. Bilmek fiili.

b.- diğimüz 103/5

b.- diğinüz 029/15

b.- emem 095/11

b.- erek 008/17

b.- irüm 095/24

b.- uruz 095/9

b.- üp 105/1

b.- ür 071/2

-8-

2. Yardımcı fiil.

gire b.- ür 067/2

ide b.- dükleri 037/16

-2-

bilād [Ar.] Beldeler, şehirler.

muḥāfaza-i b. 003/16

b.- ı islāmiyyede 036/18, 045/6,
122/8

emr-i muḥāfaza-i b.- ı islāmiyyeye

016/5

b.- ı 'Oşmāniyyede 008/12

b.- ı 'Oşmāniyyenün 003/7

b.+ a 010/13

taḥrīb-i b.+ a 034/24

-9-

bilā-ceber [Ar.] Zor kullanmadan,
kolayca.

b. 028/9

-1-

bilā-fā'ide [Ar.] Faydasız.

ta'zīb-i ḥayvān-i b. 045/17

-1-

bilā-ḥarb [Ar.] Savaşsız.

b. 052/1

-1-

bilā-izn [Ar.] İzinsiz.

b. 033/11, 061/2, 064/23, 114/23

-4-

bilā-manşīb [Ar.] Makamsız.

b. 094/12

-1-

bilā-menşüb [Ar.] Mensub olmayan.

b. 009/22

-1-

bilā-müceb [Ar.] İcab etmeyen.

b. 033/2, 055/19

-2-

bilā-mürāfa'a [Ar.] Yargılamadan.

b. 092/18

-1-

bilā-na'ib [Ar.] Vekil olamayan, vekilsiz.

b. 059/13

-1-

bilā-noḳşān [Ar.] Eksiksiz, tam.

b. 089/3

-1-

bilā-özü [Ar.] Kusursuz.

b. 006/1, 029/12

-2-

bilā-sebeb [Ar.] Sebebsiz.

b. 003/5

-1-

bila-ta'ab [Ar.] Zahmetsiz.

b. 064/4

-1-

bilā-te'emmül [Ar.] Düşünmeden.
b. 033/21

-1-

bilā-temyīz [Ar.] Seçilmeden.
b. 054/23

-1-

bildir - Bildirmek fiili.
b.- mek 113/22

-1-

bile 1. Diğerleri gibi.
b. 101/20

-1-

2. Şart cümlesini başka cümleye bağlama.

b. 089/19, 099/3, 54/14

-3-

bilin - Bilinmek fiili.
b.- mek 002/13, 040/23, 066/16,
086/24, 100/6
b.- üp 048/7

-6-

billāh [Ar.] (Yemin) Allah hakkı için.
b. 084/2

-1-

billāhī [Ar.] (bk.) billāh
b. 039/22, 046/14
b.+ 't-takdīr 075/8
b.+ 't-tevfīk 068/4

-4-

billāhī te'ālā [Ar.] (bk.) billāh
b. 065/5

-1-

binā [Ar.] Yapı, inşa etme.
b. 082/22
b. itdirmiş 105/18
b.+ sı 028/16
b.+ sına 095/2

-4-

bina-ber-în [Ar.+Far.] Bundan dolayı.
b. 021/8, 106/10, 113/2, 123/2

-4-

binā'en [Ar.] -den dolayı, -den ötürü.
b. 002/9, 006/12, 009/7, 013/17,
015/21, 021/13, 022/17, 023/6, 023/18,
024/12, 026/3, 028/6, 029/24, 031/22,
039/14, 039/18, 045/22, 047/13, 048/22,
057/5, 071/5, 080/5, 095/24, 099/17,
107/10, 108/16, 114/13, 119/3, 119/5

binā'en- 'alā-zālik [Ar.] Bundan dolayı.
b. 086/21

-1-

binā'en- 'aleyh [Ar.] Bundan dolayı.
b. 004/13, 019/4, 046/21, 051/8,
075/20, 076/13, 099/2, 119/2

-8-

binek Binmeye yarayan.
b. 041/15

-1-

binış Atlı alay.
b. 051/9

-1-

biş Bin sayısı (1000)
b. 002/9, 031/20, 040/9, 041/7,
043/8, 074/15, 081/3, 091/10, 093/6,
102/1, 102/14, 103/24, 124/11, 124/16,
126/3

b.+ den 074/10

b. yüz seksan yedi 008/11

-17-

bişbaşı Askerlikte bir rütbe.
b.+ larından 046/8

-1-

bir Belgisiz sıfat olarak herhangi bir kimse vceya birşey.

b. 003/5, 003/14003/15, 004/5, 004/8,

004/11, 005/8, 005/9, 005/11, 005/18,
005/25, 006/8, 006/17, 006/18, 006/23,

007/11, 007/17, 007/22, 008/3,

008/4008/4, 008/7, 008/12, 008/25,

009/12, 010/1, 010/2, 010/7, 011/1,

011/11, 011/15, 011/24, 012/7, 012/9,

012/10, 013/1, 013/8, 013/14, 013/16,

013/19, 014/23, 014/24, 015/6, 015/7,

015/16, 015/19, 016/9, 016/20, 016/25,

017/10, 017/22, 017/25, 018/6, 018/10,

019/4, 019/8, 019/14, 019/16, 019/19,

019/22, 020/13, 020/17, 020/22, 021/3,

021/4022/3, 023/11, 023/22, 024/16,

024/21, 025/14, 025/22, 025/23, 025/24,

026/8, 026/11, 026/12, 027/10, 027/12,

027/15, 027/17, 027/21, 028/1, 028/21,

029/3, 029/5, 029/12, 030/3, 030/14,

031/5, 031/23, 032/15, 032/25, 033/10,

033/15, 034/6, 034/7, 034/12, 034/13,

035/23, 035/24, 035/25, 036/4, 036/19,

037/1, 037/10, 038/4, 038/7, 038/8,

039/12, 039/23, 040/22, 041/14, 042/1,

042/11, 042/18, 042/25, 043/4, 043/6,

043/9, 044/7, 044/16, 044/17, 044/21,
045/6, 045/8, 045/10, 045/18, 046/9,
046/18, 046/19, 046/23, 047/8, 048/7,
050/2, 050/12, 050/16, 050/18, 050/20,
051/11, 051/12, 051/14, 051/18, 051/24,
052/4, 052/17, 052/25, 053/9, 053/14,
053/18, 053/19, 053/25, 055/7, 055/18,
055/19, 056/4, 056/21, 056/23, 057/4,
057/7, 057/12, 058/3, 058/6, 058/14,
058/16, 058/22, 059/6, 059/14, 059/18,
060/3, 060/7, 060/10, 060/12, 060/14,
060/15, 060/22, 060/24, 060/25, 061/2,
062/1, 063/2, 063/13, 063/14, 064/6,
064/22, 064/25, 065/1, 065/2, 065/19,
067/1, 067/2, 067/6, 067/17, 067/21,
068/9, 068/23, 070/23, 071/2, 071/5,
071/9, 072/12, 072/14, 072/20, 072/21,
073/7, 073/12, 073/19, 073/21, 073/23,
074/13, 074/23, 075/3, 075/13, 076/5,
076/17, 077/1, 077/6, 077/7, 077/9,
077/14, 078/8, 078/9, 080/11, 080/12,
081/6, 081/16, 081/22, 081/25, 082/24,
082/26, 083/8, 084/18, 084/21, 084/21,
084/23, 084/24, 085/1, 085/2, 085/8,
085/8, 086/3, 086/23, 086/19, 087/9,
087/10, 087/13, 087/17, 088/11, 089/10,
091/9, 092/7, 092/15, 092/16, 092/20,
093/2, 093/13, 094/8, 094/15, 094/25,
095/8, 095/10, 096/1, 096/3, 096/25,
097/6, 097/8, 097/11, 097/14, 097/23,
098/16, 098/24, 099/1, 099/3, 099/9,
099/10, 099/13, 100/9, 100/13, 100/14,
100/23, 101/7, 101/25, 102/6, 103/3,
103/4, 104/2, 104/5, 104/6, 104/9, 104/10,
104/16, 105/1, 105/5, 105/7, 105/12,
106/9, 106/14, 106/20, 107/1, 107/4,
107/8, 107/9, 107/14, 107/15, 107/16,
107/20, 108/6, 108/10, 109/12, 110/5,
111/2, 111/4, 111/11, 112/6, 112/7,
112/10, 112/16, 112/24, 112/25, 113/3,
113/4, 113/5, 114/3, 114/4, 114/5, 114/8,
114/10, 114/16, 114/20, 114/24, 115/12,
115/17, 116/1, 116/4, 116/6, 116/25,
117/5, 117/7, 117/11, 117/12, 117/14,
117/22, 118/13, 118/23, 119/6, 119/9,
119/21, 120/14, 120/19, 120/20, 120/21,
121/17, 122/1, 122/22, 122/6, 122/9,
123/1, 123/2, 123/3, 123/11, 123/18,
124/4, 124/24

-385-

bir Sayı.

b. 005/3, 008/9, 016/12, 016/22, 017/2,
017/7, 017/23, 019/13, 019/16, 019/18,
021/15, 023/20, 024/21, 025/17, 026/19,
027/10, 028/11, 028/15, 030/16, 030/17,
030/18, 031/12, 031/20, 032/20, 033/7,
033/14, 033/17, 033/20, 034/10, 034/23,
036/19, 037/18, 039/9, 040/3, 040/9,
040/17, 041/25, 044/7, 046/17, 046/24,
048/3, 051/2, 051/15, 052/9, 053/22,
054/9, 054/18, 054/20, 055/12, 056/20,
059/11, 059/22, 060/2, 061/18, 061/19,
062/1, 062/16, 062/24, 063/25, 064/4,
064/14, 064/15, 064/18, 065/24, 067/2,
067/9, 067/14, 067/15, 068/4, 069/4,
070/15, 070/23, 071/2, 071/20, 072/5,
072/19, 074/10, 074/25, 075/20, 075/21,
075/23, 076/3, 076/11, 076/16, 078/18,
079/25, 081/11, 082/24, 083/16, 084/17,
086/10, 087/6, 089/6, 089/12, 090/19,
092/7, 093/22, 093/24, 094/2, 094/3,
094/5, 094/19, 095/1, 095/12,
095/17, 096/17, 096/21, 100/22, 101/14,
103/16, 103/20, 106/17, 108/21, 108/24,
109/24, 112/3, 113/2, 113/8, 113/16,
114/19, 115/11, 116/15, 116/25, 118/17,
119/10, 119/23, 121/18, 123/14, 123/15,
124/10

b.+ inci 045/4, 046/23, 047/17,
047/25, 093/6, 099/20

-148-

birāder [Far.] Erkek kardeş.

b. 058/18

b.+ i 019/12, 102/4, 109/23, 113/12,
113/15

b.+ ine 106/3

b.+ leri 108/8, 114/9, 115/1

-10-

biraz Azıcık

b. 003/8, 009/10, 013/23, 017/11,
022/5, 022/13, 022/25, 032/2, 067/11,
072/11, 074/16, 079/2, 082/18, 085/8,
085/19, 088/7, 088/17, 092/8, 098/13,
098/20, 099/13, 101/20, 103/10, 103/17,
103/24, 105/21, 106/12, 106/16, 111/7,
115/7, 117/19, 123/16

lede'l-vurūd b. 011/13

b.+ i 107/19

-34-

- birbiri** Biri teki.
b.+ lerini 058/14
b.+ ne 082/22, 108/15, 109/5
b.+ ni 059/1, 113/23
-6-
- birden bire** Ansızın, aniden.
b. 053/1, 099/17, 103/19, 112/6
-4-
- birer** Başlı başına, bir.
b. 012/14, 026/5, 028/15, 041/16,
074/23, 123/23
-7-
- birer birer** Birbirinin ardından.
b. birer 010/3
-1-
- birikdür** - Biriktirmek fiili.
b. 097/8
-1-
- birkaç** Birkaç, biraz.
b. 009/14, 009/20, 013/20, 015/10, 018/7,
020/20, 024/25, 025/16, 025/24, 026/2,
026/3, 028/16, 030/13, 031/15, 033/9,
033/24, 036/14, 040/6, 040/16, 043/5,
043/18, 045/24, 046/8, 046/16, 049/14,
049/22, 050/11, 051/9, 051/15, 053/7,
053/12, 054/3, 054/8, 054/12, 054/17,
057/23, 061/20, 065/8, 065/16, 065/17,
066/20, 068/12, 068/15, 068/25, 069/10,
069/25, 070/13, 070/25, 073/2, 075/21,
077/3, 077/11, 077/16, 077/25, 078/20,
082/6, 087/5, 088/21, 089/8, 092/8,
092/13, 095/2, 101/15, 102/9, 102/19,
105/11, 107/25, 110/10, 111/25, 112/19,
116/8, 117/23, 118/1, 118/10, 119/5,
121/6, 121/17, 123/5, 124/15
b.+ ı 038/21, 089/16
-78-
- birle** [ET] İle, birlikte.
b. 014/7, 032/17, 079/3, 079/23,
085/9, 093/18, 098/8, 103/10, 115/5
-9-
- birlik** Birlikte olma, beraberlik.
muḳteżā-yı b. 058/8
-1-
- birün** [Far.] Dış.
b.+ ini 091/15
b.+ unda 079/18
-2-
- bitüril** -Bitirilmek fiili.
b.- di 078/24, 090/17
-2-
- bi-‘aynihi** [Ar.] Aynıyla olduğu gibi,
tıpkı.
b. 042/9, 083/8
-2-
- bī-cürm** [Ar.] Suçsuz.
b. 100/20, 105/1
-2-
- bī-çäre** [Ar.] Çaresiz, zavallı.
b. 054/13, 054/17, 089/4, 094/22,
124/2
b.+ lerini 104/11
b.+ nün 050/11
-7-
- bī-gāye** [Far.+Ar.] Amaçsız.
b. 106/7
-1-
- bī-günāh** [Far.] Günahsız.
b. 105/1
-1-
- bi-ḥamdillāhi te‘ālā** [Ar.] Allah’a şükürler
olsun.
b. 067/20
-1-
- bi-ḥaseb** [Ar.] ... bakımından.
b.+ i’l iḳtiżā 098/23
b.+ i’l vaḳt 026/6
b.+ i’l vüs‘ 011/22, 122/12
b.+ i’l vüs‘i 042/15
b.+ i’l-beşeriye bā-ḥuşuş 076/7
b.+ i’l-vaḳit dil-ḥāh 079/19
b.+ i’t taḳdīr 050/2, 051/2
b.+ i’t-taḳdīr müşārün-ileyh 016/11
b.+ i’z zamān 034/6
b.+ i’l-vaḳt-i rüzgāruḡ 004/24
b.+ i’t taḳdīr 008/1
-13-
- bī-hengām** [Far.] Vakitsiz, zamansız.
b. 026/2, 042/11, 056/25, 088/12,
104/22
b.- ı müşārün-ileyhüḡ 017/17
-6-
- bi-ḥikmet** [Ar.] Allah’ın hikmetiyle.
b.- i ḥudā 120/10
-1-
- bi-hikmetillāh** [Ar.] Allah’ın hikmetiyle.
b.+ i 020/21
-1-

bi- ināyetüllāhī te'ālā [Ar.] Allah'ın yardımıyla.
b. 056/3
-1-

bī-iz'ān [Far.+Ar.] Anlayışsız.
b.+ ina 120/17
-1-

bi-każā [Ar.] Allah'ın takdiriyle.
b.- i Allāhu 017/11
-1-

bī-kes [Far.] Kimsesiz.
b. 124/2
-1-

bi-luṭfihī [Ar.] Allah'ın lutfuyla.
b. 071/11
-1-

bī-menhī [Ar.] Yasak olmayan.
b. 055/14
-1-

bī-muḥābā [Far.] Korkusuz
b. 007/19
-1-

bī-şuūr [Ar.] Şuursuz.
b. 113/25
-1-

bī-tāb [Far.] Güçsüz. Yorgun.
b. 014/12
-1-

bī-ṭaraf [Far.+Ar.] Tarafsız.
b. 079/8
-1-

bi-vech [Ar.] Sebeble.
b. 005/24, 087/3, 104/11
b.- i müte'annidāne 054/23
b.- i tekdīr 058/7
-5-

biz Biz zamiri.
b. 034/3, 034/25, 095/9, 099/12,
106/18, 107/7, 118/9
b.+ de 060/9
b.+ den 026/18
b.+ e 023/24, 053/25, 054/1, 094/23,
095/24
b.+ i 042/22, 057/10, 070/20, 110/1
b.+ ler 004/9, 030/4, 076/3, 117/13
b.+ leri 090/12
b.+ lerüñ 029/12, 074/9
b.+ üm 004/12, 026/15, 050/16,
051/1, 063/19, 063/25, 109/14, 109/25
b.+ ümdür 072/14

boğaz İki denizi birbirine bağlayan deniz kolu.
b.- ı mezkūr 072/16, 074/22, 074/25
b.- ı mezkūrdan 075/6
b.- ı mezkūre 071/7, 072/9
b.- ı mezkūrla 070/25
b.+ ı 075/4
b.+ uñ 070/24, 074/24
-10-

Boğdān Boğdan, (Moldovya).
B. 004/10, 004/13, 005/3, 005/20,
014/10, 026/5, 038/8, 038/25, 047/5,
049/12, 051/19, 051/23, 056/2, 108/13
ḥavāli-i B.+ a 004/21
-15-

boru Nefesle çalınan çalgı.
b. 049/16
-1-

Bosna Bosna.
B. 034/15
B.+ dan 115/4
ahāli-i ser-hadd-i B.+ nuñ 034/18
B.+ ya 120/4
-4-

Bosnalı Bosna halkından olan.
B. 034/23, 034/25
-2-

Bosnevī Bekir Paşa Eyalet valisi.
B. 085/18
-1-

Bostāncıbaşı Bostancı Ocağının başındaki kimse.
b. 090/5
-1-

boşal - Boşalmak fiili.
b.- dı 085/4
-1-

boşalt - Boşaltmak fiili.
b. 081/18
b.- up 081/14
-2-

boşla - Boşlamak, ihmal etmek.
b.- mayup 008/15
b.- maz 096/4
-2-

Boyār Eflak sınırında bulunan bir yer.
B. 087/17
-1-

boz -Bozmak fiili.

b.- mış 060/9

-1-

bölük Askeri birlik.

b. 037/21, 041/15

-2-

böyle Böyle, bunun gibi.

b. 003/5, 004/2, 004/11, 005/19, 008/20, 011/23, 014/21, 017/17, 023/9, 028/9, 028/12, 029/7, 030/5, 030/12, 032/21, 034/11, 037/1, 037/10, 039/23, 044/17, 045/16, 046/13, 050/15, 052/16, 052/24, 053/21, 054/23, 056/25, 057/15, 061/25, 065/5, 066/16, 069/16, 071/3, 076/10, 076/14, 081/3, 084/8, 084/12, 087/8, 095/6, 095/9, 095/23, 099/17, 100/19, 100/21, 100/24, 104/12, 104/22, 106/19, 107/7, 113/4, 117/6, 120/20, 124/8, 125/13

b.+ dür 026/17, 063/24, 083/17

-60-

böylece Böyle, bunun gibi.

b. 003/17, 012/19, 089/4, 096/4

b.+ dür 108/3

-5-

bu İşaret sıfatı.

b. 002/5, 002/6, 002/7, 003/7, 003/11, 003/12, 003/21, 004/4, 004/5, 004/14, 004/24, 004/25, 005/5, 005/9, 005/10, 005/14, 005/15, 005/16, 005/17, 005/20, 006/4, 006/12, 006/20, 006/21, 007/1, 007/5, 007/8, 007/15, 007/20, 008/4, 008/16, 008/17, 008/20, 009/6, 009/11, 009/21, 010/1, 010/11, 010/13, 010/19, 010/23, 011/14, 011/15, 011/21, 011/25, 012/5, 012/13, 012/19, 013/4, 013/6, 013/9, 013/13, 013/14, 013/15, 014/2, 014/3, 014/4, 014/10, 014/11, 014/14, 015/6, 015/13, 015/18, 015/20, 016/1, 016/7, 016/9, 016/10, 017/4, 017/21, 017/22, 018/1, 018/10, 018/21, 018/25, 019/3, 019/7, 019/10, 019/20, 019/23, 019/25, 020/5, 020/8, 020/13, 020/14, 021/2, 021/16, 021/21, 021/23, 022/4, 022/14, 022/18, 022/21, 023/7, 023/10, 023/20, 024/3, 024/5, 024/6, 024/12, 024/22, 025/8, 025/13, 025/19, 025/20, 025/25, 026/6, 026/12, 026/15, 026/18, 026/20, 026/21, 027/14, 028/1, 028/2, 028/16, 028/19, 028/21, 029/3,

029/4, 029/5, 029/7, 029/10, 029/18, 030/3, 030/11, 030/15, 031/1, 031/4, 031/9, 032/3, 032/4, 032/5, 032/6, 032/8, 032/9, 032/10, 032/15, 032/17, 032/21, 033/23, 034/17, 034/22, 035/6, 035/9, 035/10, 035/16, 036/8, 036/9, 036/16, 036/18, 036/21, 036/23, 037/25, 038/6, 039/4, 039/14, 039/18, 039/19, 039/22, 040/8, 040/13, 040/18, 041/25, 042/3, 042/6, 042/8, 042/11, 042/22, 042/24, 043/2, 044/5, 044/12, 045/18, 045/24, 046/12, 046/14, 046/25, 047/6, 047/14, 047/24, 048/2, 048/7, 048/8, 048/19, 049/2, 049/6, 049/13, 049/17, 049/24, 049/25, 050/7, 050/9, 050/11, 050/18, 050/20, 051/1, 051/8, 051/13, 051/14, 051/15, 051/16, 052/4, 052/16, 052/22, 052/23, 052/24, 053/12, 053/13, 053/15, 054/14, 054/17, 055/7, 055/9, 055/10, 055/12, 055/20, 056/4, 056/16, 056/21, 056/24, 056/25, 057/3, 057/4, 057/7, 057/10, 057/13, 057/21, 057/24, 058/2, 058/12, 058/25, 059/8, 059/11, 059/25, 060/6, 060/10, 060/12, 060/15, 060/18, 061/6, 061/7, 061/12, 061/14, 061/25, 063/6, 063/18, 063/19, 063/20, 063/21, 064/1, 064/3, 064/4, 064/17, 064/19, 064/20, 064/25, 065/4, 065/14, 065/16, 065/22, 065/25, 066/14, 067/10, 067/12, 067/17, 068/14, 068/23, 068/25, 069/1, 069/4, 069/10, 069/12, 069/19, 069/23, 070/5, 070/12, 070/15, 070/17, 071/12, 072/24, 073/12, 073/17, 073/23, 074/3, 074/4, 074/7, 074/19, 075/2, 075/15, 075/16, 075/20, 075/22, 076/15, 077/9, 077/12, 077/13, 077/18, 078/5, 078/7, 078/9, 079/4, 079/14, 080/3, 080/18, 080/23, 080/25, 081/11, 081/14, 081/24, 082/9, 082/14, 082/25, 083/5, 083/13, 083/15, 083/21, 083/22, 083/25, 084/3, 084/8, 084/12, 084/14, 084/19, 084/22, 084/24, 085/3, 085/7, 087/4, 087/5, 087/6, 087/15, 088/4, 088/9, 089/3, 089/5, 089/8, 089/12, 089/13, 089/20, 089/25, 090/7, 090/14, 090/16, 091/8, 091/17, 091/18, 092/5, 092/18, 092/19, 092/25, 093/14, 093/17, 093/19, 093/23, 094/15, 095/2, 095/6, 095/9, 095/12, 095/13, 096/2, 097/1, 097/22, 098/1, 098/2, 098/16, 098/22, 099/2, 099/4, 099/14, 099/15,

099/16, 100/24, 100/25, 101/2, 101/5,
101/11, 101/14, 101/18, 101/21, 101/22,
102/10, 102/10, 102/14, 102/23, 103/12,
104/5, 104/9, 104/15, 104/24, 104/25,
105/2, 105/5, 105/9, 105/14, 106/5, 106/8,
106/10, 107/4, 107/11, 107/13, 107/23,
108/1, 108/6, 108/15, 109/1, 109/11,
109/25, 110/15, 110/17, 110/22, 111/14,
111/22, 112/3, 112/11, 112/18, 113/5,
113/18, 113/20, 113/22, 114/2, 114/4,
116/14, 117/7, 117/8, 117/13,
117/20, 117/23, 117/25, 118/15, 118/16,
118/18, 118/24, 119/4, 119/8, 119/9,
119/18, 119/25, 120/11, 120/13, 120/17,
121/4, 121/6, 121/16, 121/20, 122/7,
122/16, 122/18, 122/19, 122/20, 122/22,
123/15, 123/19, 124/2, 124/4, 124/8,
125/5, 125/9

-488-

bu İşaret zamiri.

b. 005/12, 009/9, 029/4, 029/8,
048/20, 054/23, 055/14, 056/23, 060/13,
081/17, 084/9, 088/13, 093/25, 098/17,
103/1, 107/13, 110/9, 114/22, 118/14,
120/15
b.+ da 076/1
b.+ dur 023/7, 044/17
b.+ nda 023/7, 042/21, 045/17, 095/3
b.+ ndadır 054/18, 056/22, 058/1,
100/15, 105/2
b.+ ndan 003/1, 004/4, 004/6, 004/20,
005/19, 012/14, 012/17, 013/22, 014/9,
014/24, 015/3, 015/24, 016/1, 019/12,
021/15, 022/15, 028/3, 028/9, 028/10,
029/6, 029/25, 030/2, 030/11, 031/25,
032/12, 033/11, 034/13, 034/19, 035/24,
037/10, 038/18, 039/23, 040/16, 041/22,
042/10, 042/16, 042/20, 043/3, 044/3,
045/2, 045/8, 046/2, 046/13, 046/16,
047/12, 048/5, 048/22, 051/6, 051/18,
052/5, 053/2, 054/1, 056/12, 057/8,
059/15, 061/15, 061/23, 062/6, 062/9,
063/16, 065/5, 066/15, 066/16, 073/17,
074/20, 075/23, 077/23, 078/4, 079/16,
080/7, 084/25, 085/14, 086/16, 087/19,
087/24, 089/24, 092/1, 093/9, 094/22,
096/9, 097/3, 097/15, 099/16, 102/1,
104/17, 105/15, 118/25, 119/2, 122/14,
124/8, 125/13
b.+ nlar 028/3, 029/9, 041/13, 109/3

b.+ nlardan 038/12
b.+ nların 004/22, 059/3, 121/10
b.+ nuñ 028/11, 073/8, 090/17,
092/17
b.+ ña 015/15, 034/13, 036/17,
058/15, 085/6, 117/11

-141-

buçuk Saat olarak otuz geçe.

b. 081/7

-1-

Budın Macaristan'ın kuzeyinde Tuna ırmağının sağ yakasında bulunan yer..

B. 084/5, 084/7

-2-

Budın Kal'a Budin Kalesi.

B. 084/10

-1-

buğdāy Buğday.

b.+ ı 083/24

-1-

bugün Bugün.

b. 027/7

-1-

bul - 1. Aramadan veya arayarak birkimseyle veya bir şeyle karşılaşmak, bulmak.

b.- amayup 115/25

b.- maz 074/3

b.- unmuş 116/6

b.- up 099/13

-4-

2. Yardımcı fiil.

qarār b.- dı 047/4

netice b.- an 021/2

netice b.- dığı 119/19

netice b.- ması 119/10, 121/9

netice b.- mayup 107/19

netice b.- mış 012/15, 018/15

nihāyet b.- duğda 027/5

şebāt b.- sun 028/6

şuyū´ b.- up 006/21

şuyū´ b.- ur 025/23

vukū´ b.- acađ 031/16, 042/4

vukū´ b.- an 002/10, 051/16, 078/19,

079/4, 079/7, 083/5, 089/24, 105/4

vukū´ b.- dıđından 056/19

vukū´ b.- masun 019/7

vukū´ b.- mış 058/22

vuşūlb.- malarıyla 123/14

-26-

bulun - Bulunmak fiili.

b.- an 007/4, 009/12, 011/4, 013/18,
015/7, 019/7, 020/16, 024/11, 045/21,
051/22, 057/1, 058/9, 067/4, 068/7,
068/21, 069/25, 073/6, 079/10, 086/11,
090/4, 092/18, 093/25, 094/1, 096/5,
097/1, 097/17, 100/8, 101/4, 103/22,
105/22, 109/16, 109/17, 110/15, 114/12,
114/14, 116/15, 118/22, 119/3, 120/10,
122/6

b.- anlar 005/11
b.- anlara 013/1, 020/9
b.- anlardan 060/16
b.- anlaruñ 073/5, 091/7, 091/9
b.- dığı 052/25, 101/6, 116/22
b.- dığına 119/5
b.- dığından 045/25, 077/13
b.- duğları 057/19
b.- madığı 073/7
b.- madığından 089/1
b.- mağla 045/1, 065/16, 068/12,
068/25, 088/20, 091/25, 094/10, 102/8,
104/20, 113/11, 115/19, 116/23
b.- mağ 048/3, 049/13, 055/12,
059/12
b.- mağlığı 060/19
b.- malarıyla 027/19
b.- maması 120/19
b.- mamuz 030/5
b.- mañuz 053/22
b.- ması 017/22, 058/12, 094/8
b.- masıyla 053/15
b.- mışdur 033/13
b.- mışdı 114/19, 125/5
b.- sun 033/17
b.- up 073/9, 088/6, 121/6
b.- ur 095/8

-88-

bunal - Bunalmak, sıkılmak.

b.- dılar 064/1

-1-

bunca Bu kadar.

b. 003/10, 027/11, 029/2, 032/17,
034/1, 036/4, 036/17, 036/25, 058/5,
084/12, 093/15, 124/6

-12-

buyrul - Emredilmek, söylenmek.

b.- dı 068/14, 088/20
b.- dığı 070/3
b.- dılı 100/13

-4-

buyur - 1. Söylemek, demek.

b.- açaklar 077/22
b.- dığları 108/5
b.- dılar 085/12
b.- duğlarında 085/8

-4-

2. Etmek, eylemek anlamında yardımcı fiil.

ri'āyet b.- açakları 070/11
teşri' b.- dığlarından 125/1
'avdet b.- dılar 066/24, 098/22
himmet b.- dılar 010/12
vaż'-ı kadem b.- dılar 104/4
da'vet b.- duğlarında 011/17
irāde b.- duğlarından 047/11
isti'cāl b.- duğlarından 088/24
tenbih b.- duğlarından 110/2
'afv b.- maları 002/15
isti'hdām b.- maları 048/20
taḥşil-i vuķūf b.- maları 027/14
te'kīd b.- maları 071/19
dikkat b.- malarıyla 111/5
emr b.- malarıyla 080/6
fermān b.- malarıyla 112/20
ḥavāle-i sem'-i işgā b.- mayup 089/2
müsā'ade b.- mayup 089/6
'avdet b.- mışlardur 031/1
'azīmet b.- mışlardur 096/16
iḥsān b.- mışlardur 047/12
iltifāt b.- mışlardur 044/3
müsāra'at b.- mışlardur 065/14
teşri' b.- mışlardur 044/23
'avdet b.- up 088/16
'azīmet b.- up 068/16
emr b.- up 051/12
himmet b.- up 123/1
istişhāb b.- up 109/22
teşri' b.- up 017/9, 017/16

-32-

buyurul - 1. Söylemek, demek.

b.- dı 074/11, 092/1, 092/24
b.- dığı 068/11
b.- mağla 065/13
b.- ur 069/19

-6-

2. Etmek, eylemek anlamında yardımcı fiil.

ta'yīn b.- açak 107/22
irsāl b.- an 091/5

- taṭbīk b.- arak 070/14
emr b.- dı 057/6
fermān b.- dı 024/24, 040/13, 046/23,
052/7, 058/1, 087/24, 093/6, 116/10
himmət b.- dı 098/18, 111/2
irāde b.- dı 120/10
fermān b.- maḡla 119/16
ta'yīn b.- maḡla 094/15
şudūr b.- maḡdan 042/10
tevcīh b.- masıyla 105/20
ḡaml b.- mış 087/6
emr-i fermān b.- up 039/25
fermān b.- up 045/1, 098/13, 116/14,
119/24
şudūr b.- ur 069/21
-26-
- buzāḡı** inek yavrusu.
b. 054/15
-1-
- Bükreş** Romanya'nı başkenti.
B. 098/20, 099/4, 101/6, 120/24
B.+ den 099/8
-5-
- bürüdet** Dargınlık, kırgınlık.
b.+ ini 056/20
-1-
- büyük** Yaşça büyük.
b. 083/18
-1-
- Büyük Çekmece** İstanbul'un bir ilçesi.
B.+ ye 044/24
-1-
- cā** [Far.] Yer, mahal.
c.-yı selāmet 081/25
-1-
- cadde** [Ar.] Yol.
c.+ sinüŋ 085/15
-1-
- caḡım** [Ar.] Cehennem.
c. 121/20
ateş-gede-i c.+e 121/18
-2-
- cā'iz** [Ar.] Yerinde, uygun.
c. 029/25, 055/16, 074/4
c. görilür 030/3
c. olmadığı 011/23, 039/24
c. olmayup 021/9, 034/21
-8-
- cām** [Far.] Kadeh.
neş'e-i c. 044/13
-1-
- cāmi'** [Ar.] Toplayan, toplayıcı.
c. 081/3
-1-
- cāmūs** [Ar.] Camız, manda.
c. 054/11, 054/17
-2-
- cān** [Far.] 1. Hayat, yaşam.
c. 053/11,
c.+ larına 074/13
c.+ larunuŋ 063/8
c.+ um 060/7, 095/22
c.+ umdan 095/11
c.+ umuza 074/9
-7-
2. Gönül, yürek.
c.
051/4, 071/10, 097/2, 098/17, 124/3
-5-
- cānīb** [Ar.] Taraf, yön.
c.- i cihāndārīden 013/17
c.- i devlet-i 'aliyyeye 023/5
c.- i devlet-i 'aliyyeyi 003/5
c.- i devlet-i islāmiyyeden 023/24
c.- i ḡazret-i ḡilāfet-penāhī 016/16
c.- i ḡazret-i şehriyāriye 031/16
c.- i ḡilāfet-penāhınuŋ 030/18
c.- i ḡilāfet-penāhīden 008/16
c.- i islāmiyāndan 081/8
nuşret-i c.- i İslāmiyāndan 079/24
c.- i ketḡudā-yı şadr-ı 'ālī 077/23
c.- i mīrīden 123/25
c.- i mīrīnden 111/9
c.- i şadr-ı a'zamīden 039/16, 074/17,
086/20
c.- i şadr-ı a'zamīye 070/4
c.- i saltanat-ı seniyyeden 051/24
c.- i saltanat-ı seniyyeye 018/25
c.- i saltanat-ı seniyyeyi 018/8
c.- i seniyyü'l-menākīb 010/8
c.- i serdār-ı ekremīden 059/4,
070/20, 074/11, 088/2
c.+ i 015/23
c.+ inde 008/9, 011/3, 038/15, 080/23
c.+ inden 062/12, 090/19
c.+ ine 003/23, 021/15, 037/18,
038/22, 046/4, 048/1, 051/5, 054/9,

067/24, 070/3, 096/24, 098/20, 103/17, 106/12, 120/24 c.+ inüj 040/2 c.+ lerinden 037/5, 091/7 c.+ lerine 021/14, 025/17 c.+ lerini 005/20 c.+ üj 016/1 -54-	cebren [Ar.] Zorla, zor kullanarak. c. 081/6 -1-
Cānikli (bk.) Cānikli Hācı Paşa C. 082/16 -1-	cedd [Ar.] Ata, soy. c.- i devlet-i 'aliyyenüj 047/20 -1-
Cānikli Hācı Paşa Dergah-ı ali kapıcıbaşlarından Fatsalı Ahmed Ağa'nın küçük oğludur. C.+ nuj 091/24 -1-	cedide [Ar.] Yeni ortaya çıkmış. sene-i c.+ si 099/5 -1-
cārī [Ar.] Yürürlükte olan, geçerli. c. 023/16, 045/17, 076/11 -3-	celādet [Ar.] Yürekliplik, yiğitlik. c. 036/3 -1-
cāsūs [Ar.] Ajan. c.+ lar 022/13, 087/7 c.+ lardan 060/4 -3-	celālet [Ar.] Büyüklük, ululuk. c. 103/5 -1-
cebeci Cebeci ocağına mensup zırhlı piyade eri. c. 037/22, 061/10, 116/8 c.+ ler 048/14, 085/12, 088/18, 099/23 -6-	celb [Ar.] Getirtme, getirtilme. c. 066/21, 078/8 c.+ e 014/7 c. eylemesi 068/14 -4-
Cebecibaşı Cebeci ocağına amirlik eden kimse. C. 094/17 -1-	celī [Ar.] Açık, belli. c. 004/8, 007/4, 012/15, 056/19, 075/25, 076/8 -6-
cebecibaşılık Cebeci ocağına amirlik yapma görevi. c. 088/19 C. 090/3, 092/2 C.+ dan 092/1 -4-	Celil Ağa Bir şahıs adı. C.+ larıj 126/6 -1-
cebe-hāne [Ar.+Far.] Cephane. c. 015/23, 036/24, 061/10, 065/8, 066/14, 075/9 c.- i keşire 070/2 -7-	celile [Ar.] Çok yüce, çok ulu. c. 101/1 fütühāt-ı c. 106/5 mağām-ı c. 018/3 fütühāt-ı c.+ den 064/21 fütühāt-ı c.+ nün 064/10 -5-
cebel [Ar.] Dağ. c.- i Rūmilinde 052/14 c.+ den 081/6 c.+ e 081/6, 117/1 -4-	cem' [Ar.] Toplama, toplanma. c. 037/14, 121/8 c.- i emvāl 064/7 c.- i mühimmāta 058/22 c. eylediği 092/9 c. eylemek 117/11 c. itebildiği 038/8 c.+ lerine 039/12 c. olan 101/3 c. olmaları 057/6 c. olmazdan 029/12 c. olundıkda 111/21 c. olunup 041/14, 043/14 c. olup 065/10 -15-

cemāziye'l-āhır [Ar.] Haziran ayı.

c.+ inüñ 113/17

māh-ı c.+ üñ 043/9

-2-

cemāziye'l-evvel [Ar.] Mayıs ayı.

māh-ı c.+ inüñ 041/7

-1-

cemī^c [Ar.] Bütün, hep.

c. 003/7, 004/10, 005/12,

005/24, 007/17, 008/12, 010/13, 012/5,

012/12, 018/8, 023/10,

023/16, 072/25, 074/12, 081/5,

083/17, 084/9, 120/16, 122/8, 123/21,

125/14

-21-

cem'ı [Ar.] Çoğul.

c. 021/11, 076/1

c.+ ne 021/14, 026/12, 108/10

-5-

cemīle [Ar.] Gönlünü almak.

vāridāt-ı c.+ nūñ 007/21

-1-

cem'ıyyet [Ar.] İnsan topluluğu, çevre.

c. 056/23

'akd-i c. 116/3

c.+ den 032/10, 083/12

c.+ i 070/17

c.+ leri 086/2

maḥall-i c.+ lerini 081/10

-7-

cenāb [Ar.] Risalet, hilafet, padişahlık gibi makam ifade eden kelimelerin başına getirilen saygı sözü.

c.- ı cihāndārileri 010/9

c.- ı düstürāneleri 062/12

c.- ı düstürānelerinden 070/9

c.- ı Ḥakḫ 083/17, 115/2

c.- ı Ḥakḫuñ 065/3

c.- ı ḥayru'n-nāşırınıñ 036/12

c.- ı ḥayrū'n-nāşırınıñ 067/22

c.- ı ḥazret-i cihāndāriniñ 124/22

c.- ı ḥazret-i ḥilāfet-penāhī 044/14

c.- ı ḥilāfet-penāhinüñ 027/19

ḥazret-i c.- ı Kibriyā 125/7

c.- ı merām 124/7

c.- ı müntakimü'l-kaḥhār 125/12

c.- ı rabb-i raḥīm 075/12

c.+ ları 029/1, 029/9, 029/23

c.+ uñuz 053/21

-19-

cenerāl [İtal.] Generallik rütbesi.

c. 065/11, 071/2, 107/1

c.+ ine 063/17, 081/1, 121/23

c.+ ini 080/25

c.+ üñ 101/18

c.+ üñüz 026/3

-9-

Ceneviz İtalya'da bir şehir.

C. 066/25, 073/20

-2-

ceng [Far.] Savaş, muharebe.

mā'il-i c. 003/3

eşnā-yı c.+ de 118/8

c. iterek 097/9

c.+ e 061/7, 062/19, 081/8

c.+ i 035/18

c.+ inde 117/2

-78-

Cengiz Girāy Kırım'da hüküm süren

Giray hanedanının kurucusu.

C. 116/21

-1-

Cengiz Girāy Sultān (bk.) Cengiz

Girāy.

C. 117/2

C.+ uñ 105/23

-2-

cengiziye Cengiz Han'a ait, Cengiz Han ile ilgili.

nesl-i c.+ den 013/7

Selāṭin-i nesl-i c.+ den 038/7

-2-

cennet [Ar.] İmanlı kimselerin öldükten sonra ebediyen yaşayacakları, güzellik ve nimetlerle dolu yer.

c.- i 'azimete 124/8

-1-

cennet-mekān [Ar.] (Dua) "Mekanı cennet olsun."

c. 003/3, 035/4, 126/2

ḥudāvendigār-ı sâbık-ı c. 115/23

-4-

cereyān 1. [Ar.] Akmak.

c. eylediginden 077/7

c. iter 082/24

c. itinceye 033/20

-3-

2. Olmak, vuku bulmak.

c. itüp 050/3, 054/16

-2-

cesāret [Ar.] Cesurluk. c. 049/23 c.+ e 092/16 c.+ i 034/11, 101/2	-4-	cevānib [Ar.] Taraflar, yönler. c.- i erba'ası 033/8, 101/12 c.- i erba'asına 090/6 c.+ i 088/23	-4-
cesed [Ar.] Ölü, naaş. c.+ leri 104/17	-1-	cevāz [Ar.] İzin, müsaade. c. 018/23	-1-
cesīm [Ar.] Önemli. c. 075/19, 080/11 emr-i c.+ üñ 032/21	-3-	cevr [Ar.] Eziyet, zulüm. c. 056/13	-1-
cesīme [Ar.] Önemli. belde-i c. 045/10 fütühāt-ı c. 072/24 mevādd-ı c. 019/1 hızmet-i c.+ den 048/21 maşlahat-ı c.+ den 101/20 maşlahat-ı c.+ dendür 084/10 maşlahat-ı c.+ nün 008/20 hatüb-ı c.+ si 007/12 umūr-ı c.+ si 038/20 mevādd-ı c.+ yi 029/5	-10-	Cevrezāde (bk.) CevrezādeAḥmed Paşa C.+ ye 038/24	-1-
cevāb [Ar.] Yanıt. c. 019/23, 026/12, 026/18, 027/3, 027/8, 031/9, 031/14, 062/8, 070/5, 070/21, 084/3, 101/24 muḳābele-i c. 026/22 c.+ a 028/25, 030/7, 083/19, 089/4 muḳābele-i c.+ a 026/1 c. eyledünüz 025/19 c.+ ı 019/15, 032/3, 101/23 c.+ ına 018/22, 087/15, 101/24 c.+ ını 118/20 c.+ lar 025/15, 029/6, 031/18 c.+ lara 027/25 c.+ ları 025/25, 026/19, 026/21, 028/5, 029/3 c.+ larını 031/13 c.+ larıñ 028/6 c. virdiğinden 028/23 c. virelüm 020/2 c. virilecek 028/3 c. virilmesi 019/4 c. virmesiyle 054/4 c. virmişidi 053/13	-43-	Cevrezāde Aḥmed Paşa Eyalet valisi. C. 038/24	-1-
		ceyš [Ar.] Asker, ordu. muḳaddimetü'l c. 062/22	-1-
		cezā [Ar.] Ceza. c.+ sı 025/1, 045/1, 046/10 c.+ sina 050/2, 054/16	-5-
		Cezāyirli (bk.) Cezāyirli Ḥasan Paşa C. 016/3, 022/9	-2-
		Cezāyirli Ḥasan Paşa Vezir, Mora muḥassılı, deniz kaptanı. C.+ ya 103/21	-1-
		Cezāyirli Vezir Ḥasan Paşa (bk.) Cezāyirli Ḥasan Paşa C. 114/12	-1-
		cezire [Ar.] Ada. c.- i mezkūreye 024/10 c.+ sine 024/8, 112/16	-3-
		cibāl [Ar.] Dağlar. c. 074/23 c.+ e 080/15 c.+ de 071/14 c.+ lara 081/9 c.+ lere 072/1 c.+ lerine 095/19	-5-
		cidāl [Ar.] Savaş, cenk. c. 003/3	-1-

- cihād** [Ar.] Savaş.
ğazā-yı c.- ı niyet 077/20
c.+ a 065/5, 065/9
-3-
- cihāndār** [Far.] Padişah.
hazret-i c. 008/21
-1-
- cihāndārī** [Far.] Padişaha ait, padişahla ilgili.
du‘ā-yı hayriyye-i hazret-i c. 122/10
hazret-i c. 063/15, 071/10
huzūr-ı hazret-i c.+ de 038/11
‘avātıf-ı ‘aliyye-i c.+ den 059/7
cānib-i c.+ den 013/17
cenāb-ı c.+ leri 010/9
cenāb-ı hazret-i c.+ nūj 124/22
taraf-ı c.+ ye 035/7
-9-
- cihet** [Ar.] Sebeb.
c.- i āḥar 004/22, 013/2
c.- i āḥir 106/22
c.- i āḥiri 073/14
c.- i uḥrā 020/2
c.+ den 023/7, 048/7
c.+ inden 051/7
c.+ iyle 004/16, 019/20, 036/18,
098/24, 108/24, 120/14
c.+ le 073/7, 080/24, 089/14, 091/18,
101/11
-19-
- cinān** [Ar.] Cennetler.
fi‘d-dārü‘l-c. 036/2
gül-zār-ı c.+ a 113/16
-2-
- civān-baht** [Far.] Talihli, bahtiyar.
şehzāde-i c. 016/24
-1-
- civār** [Ar.] Etraf.
c. 004/7
c.- ı a‘dāda 055/18, 057/3
c.- ı düşmandan 005/17
c.+ da 097/4
c.+ dan 084/20
c.+ imuzda 099/11
c.+ ina 090/8, 116/23
c.+ inda 009/8, 038/9, 062/10,
075/25, 086/3, 087/16, 103/25, 115/2
-17-
- civāriyyet** [Ar.] Etraf, çevre.
c.+ ümüz 023/8
-1-
- cizye** [Ar.] Müslüman olmayanlardan alınan vergi.
c. 048/11, 049/2
-2-
- cum‘a** [Ar.] Cuma günü.
yevm-i c. 091/14
-1-
- cumhūr** [Ar.] Halk.
c.+ ı 005/5
c.+ u 014/4
-2-
- cülüs** [Ar.] Tahta çıkma.
c. 102/4
c.- ı hümāyün 103/2
c.- u hümāyünlarına 008/14
c.- u meymenet-i me‘nūsuları 008/11
-4-
- cümle** [Ar.] Bütün, hep, herkes.
c. 002/6, 013/8, 019/21, 034/19,
042/24, 043/6, 045/10, 049/4, 050/18,
050/20, 055/5, 055/24, 059/2, 077/19,
082/7, 083/13, 088/9, 093/12, 098/1,
098/16, 105/2, 105/12, 112/8, 115/5,
116/3, 124/6
c.+ den 012/17, 013/3, 018/8, 036/24
c.+ müz 069/17, 110/4
c.+ nūj 008/16, 012/3, 012/20,
015/17, 020/17, 047/21, 055/13, 078/14,
083/17, 085/4, 088/15, 089/7, 104/8,
116/1
ahvāl-i c.+ nūj 019/3
c.+ nızden 083/9
c.+ nūzi 072/6
c.+ si 037/19, 063/11, 067/9, 072/5,
074/10, 083/3, 083/7, 085/13, 085/24,
095/8, 098/7, 098/8, 110/23
c.+ sinde 076/16
c.+ sine 030/19, 040/25, 046/4,
047/16, 048/14, 051/12, 056/11, 069/10,
096/23, 102/22, 104/22, 112/14, 123/24
c.+ sini 100/11
c.+ sinūj 072/22, 103/6, 111/9
c.+ ye 005/11, 017/1, 019/24, 022/22,
041/25, 042/10, 044/18, 046/13, 050/1,
057/4, 059/18, 060/7, 062/1, 071/20,
080/3, 105/17, 106/10, 123/14
-99-

cümleten [Ar.] Hep beraber, hep birlikte.
c. 068/2

-1-

cünüd [Ar.] Askerler ordular.
c. 063/14
c.- 1 muvahhidin 062/17
c.- 1 muvahhidinün 120/11
c.- 1 müvahhidinde 071/13

-4-

cüst ü cü [Far.] Aramak,araştırmak.
c. 014/18, 073/11
c. eyledüklerinde 057/22
c. eylemekde 070/17
c.+ sında 006/5
c.+ sında 036/5
c.+ sında 098/14

-7-

cüz'î [Ar.] Pek az.
c. 016/21
hıyır-ı c. 020/6

-2-

çābuk [Ar.] Çabuk, hızlı.
ç. 071/18

-1-

çādır Kalın bezle yapılmış barınak.
ç. 117/11
ç.+ a 112/7
ç.+ dan 112/6
ç.+ ina 051/11, 068/24, 095/14
ç.+ ında 075/2
ç.+ lar 083/21, 116/18
ç.+ lara 043/17, 097/19, 103/10,
124/23
ç.+ larda 060/7
ç.+ ları 069/2
ç.+ larımuza 096/18
ç.+ larıuñ 052/9, 099/10
ç.+ uma 069/3

-19-

çādırıcı Çadır yapmakla görelî kişi.
ç.+ lar 041/2

-1-

Çādırıczāde (bk.) Çādırıczāde Mehmed
Ağa
Ç. 061/15, 066/6

-2-

Çādırıczāde Mehmed Ağa Kapıcıbaşı,
Tuna kaptanı.
Ç. 097/10

-1-

çāğır - Çağırma fiili.
ç.- dup 109/25

-1-

çāhārşenbe [Far.] Çarşamba günü.
ç. 076/21, 088/18, 091/11

-3-

çākerî [Ar.] Kölelere ait olanlar.
ç.+ leri 071/16

-1-

çaldır - Müzik aletini icra ettirmek.
ç.- arak 049/16

-1-

çalış - Çalışmak, çabalamak.
ç.- mağa 051/4
ç.- mışlar 097/2

-2-

çapul [Ar.] Yağma, ganimet.
ç. 003/12, 069/15, 087/12, 097/23,
106/19, 114/23

-6-

çār [Rus.] Rus ve Bulgar
hükümdarlarına verilen unvan.
ç. 078/18

-1-

çāre [Far.] Kurtuluş yolu.
ç. 043/7, 085/2, 089/8, 097/6, 116/25
ç.+ sini 078/6

-6-

çarh [Far.] Talih, baht.
ç.- 1 felek 081/23
ç.- 1 felekler 081/6
ç.- 1 kineverendür 044/12

-4-

çarha [Far.]Ordunun ileri birliklerinin
düşmana karşı giriştiği hareket, düşman
kuvvetlerini çevirme hareketi.
ç. 080/17, 123/16

-1-

Çarhacı [Far.] Öncü kuvvetlerin amiri.
ç. + sı 094/12

-1-

Çarhacı Çerkes Hasan Paşa Öncü
kuvvetlerin amiri.
Ç. 065/7, 078/16

-2-

Çarhacı Hasan Paşa (bk.) Çarhacı Çerkes
Hasan Paşa

Ç.+ nuş 072/18

-1-

Çarhacı Paşa (bk.) Çarhacı Çerkes Hasan
Paşa

Ç. 070/14, 071/7, 080/14

Ç.+ nuş 071/25

-4-

Çarhacı Vezir Hasan Paşa (bk.) Çarhacı
Çerkes Hasan Paşa

Ç. 066/12, 070/5,

-2-

çarhaçılık Öncü kuvvetlerde amirlik
görevi.

ç. 055/23

-1-

çarıçe [Rus.] Çarlık mevkinde geçen
kadın.

ç.+ si 014/8

-1-

çarince [Rus.] (bk.) çarıçe.

ç.+ sinüş 121/7

-1-

çariniçe [Rus.] (bk.) çarıçe.

ç. 121/21

-1-

çârşü [Far.] Pazar yeri.

ç. 045/11

ç.+ larına 041/3

-2-

çâr-ebri [Far.] Delikanlı.

ç. 092/8

-1-

çâr-nâ-çâr [Far.] Çaresiz.

ç. 010/23, 045/13

-2-

çatma Sıradan.

derme ç. 059/24

-1-

çavuş Askerî rütbe.

ç.+ ı 088/19, 090/3, 090/4

ç.+ lar 037/21, 091/1

-5-

çavuşbaşı Çavuşların amiri.

ç. 045/23, 048/11, 068/7, 085/11,

090/11, 090/24, 095/14, 096/21, 110/14

-9-

Çavuşbaşı Feyzullâh Efendi Enderun
Ağası.

Ç. 073/2

-1-

Çavuşbaşı Hamza Paşa Komutan.

Ç. 043/20

-1-

çavuşbaşılık Çavuş amirliği.

ç. 045/24, 046/1, 096/22, 106/4,

113/14

-5-

çavuşluk Çavuş mesleği.

ç. 013/21, 090/4

-1-

Çavuşzâde Paşa Eyalet valisi.

Ç. 105/22

-1-

çek - Başka bir yere hareket ettirmek.

ç.- diği 098/24

ç.- ecek 107/7

ç.- mekten 108/6

ç.- mezler 023/17

ç.- miş 022/1

ç.- üp 117/21

-4-

çekil - ...e katlanmak, ...e tahammül
etmek.

zağmet ç.- di 077/3, 085/7

-2-

çelebi Efendi, ağa, bey yerine
kullanılan nvan.

ç. 066/4, 092/7

-2-

Çelebi Efendi Edirne'de mühimmat
sevk memuru.

Ç.+ ye 048/13

-1-

Çelebi Mehmed Ağa Memur.

Ç. 113/15

-1-

Çelebi Muştafâ Ağa Baş kapıkethüdası.

Ç. 090/16

-1-

Çelebi Muştafâ Reşid Efendi Maliye
tezkirecisi eski sadrazam Emin Paşa'nın
kaynı.

Ç. 046/22

-1-

Çelebi Reşid Efendi (bk.) Çelebi Reşid
Mustafâ Efendi

Ç. 085/12

Ç.+ ye 069/8

-2-

Çelebi Reşid Mustafâ Efendi Yeniçeri
katibi.

Ç. 115/8

-1-

çelenk [Far ?] Savaşta başarılı
olanların başlarına takılan maden, gümüş
veya altından orguç.

ç. 064/14, 065/24, 066/12, 067/15,
087/19

-5-

Çelik Paşazâde Eyalet valisi.

Ç. 046/7

-1-

Çenberli (bk.) Çenberlitaş

Ç. 047/2

-1-

Çenberlitaş İstanbul'da bir semt adı.

Ç.+ da 126/6

-1-

çend Birkaç.

ç. 086/8

ç.- rüz akdemce 050/13, 090/2

ç.- rüz tarafında 046/6

ç.- rüz zarf 115/19

-5-

Çerkes çerkes

ç.+ i 054/23

-1-

Çerkes Hasan Paşa Vezir-i mükerrerem.

Ç. 049/14, 055/3, 065/7, 075/5,
080/7, 081/20, 096/13

Ç.+ nuş 070/6

Ç.+ ya 055/23, 094/13

-10-

Çerkes Paşa (bk.) Çerkes Hasan Paşa

Ç. 057/13, 083/1, 098/7

-3-

Çerniş Yunanistan'da bulunan bir Türk
köyü.

Ç. 061/5, 087/25

ç.+ e 062/3

-1-

çete kayığı Eskiden nehirlerde top
çekmekte kullanılan, çektiri nevinden
hafif donanma gemisi.

ç. 110/12, 118/5

ç. + ları 061/21,

ç. + larına 096/15

ç. + na 090/22,

ç. + yla 091/15, 097/10

-7-

çevir - Döndürmek.

ç.- mem 053/10

-1-

çığır - Çağırarak.

ç.- dup 108/1

-1-

çık - 1. Bulunduğu yerden başka bir
yere gitmek, uzaklaşmak, hareket etmek.

ç.- anlara 105/16

ç.- aruz 074/9

ç.- up 032/1, 052/24

-5-

2. Yukarı doğru gitmek,
tırmanmak.

ç.- sa 123/16

ç.- up 104/10

-2-

3. Değiştirmek.

ç.- mayup 005/3

-1-

4. Asker sevketme, gönderme.

ç.- masında 029/19

-1-

5. Göndermek.

ç.- acağ 027/7

ç.- ması 071/9

-2-

6. Elde etmek, üretmek.

ç.- dığı 079/13

-1-

7. İçeriden dışarıya akmak.

ç.- sın 105/10

-1-

çıkır - 1. Göndermek.

ç.- up 071/8

-1-

2. Geçirmek, sonunu getirmek.

ç.- mağdur 099/18

-1-

3. Meydana getirmek, oluşturmak.

ç.- mağ 030/14

-1-

çıkıl - Çıkmak işi yapmak. ç.- dığı 117/1 ç.- dıkda 058/12	-2-	076/9, 077/2, 077/13, 078/11, 084/15, 091/19, 097/2, 100/16, 101/2, 103/18, 104/5, 107/19, 108/3, 113/5, 114/8, 117/10, 118/19, 120/18, 123/20
çırāg [Far.] Yardımcı. ç. 092/1	-1-	dād [Far.] Doğruluk. d. olur 015/15
çift [Far.] İki taneden ibaret. ç. 090/19	-1-	Dağıstān Dağıstan ülkesi. D. 039/16
çirkāb [Far.] Çirkef. ç. 074/21	-1-	daha 1. Fazlalık ve üstünlük anlamı katar. d. 005/3, 044/7, 062/1, 071/20, 076/3, 085/2, 097/23
çobān [Far.] Hayvan otlatan kimse. ç. 106/17	-1-	2. İlave olarak, başka. d. 030/18
çok Az olmayan, fazla. ç. 052/15, 083/16, 093/17, 098/23 ç.+ dur 083/24	-5-	dahı : 1. de-da, bile, dahi, edat. d. 002/14, 003/13, 003/17, 003/21, 004/4, 005/5, 005/10, 005/11, 005/21, 006/21, 007/8, 007/11, 007/12, 007/14, 007/21, 009/23, 011/9, 011/11, 011/19, 014/6, 014/11, 014/23, 015/3, 015/21, 016/4, 016/18, 016/19, 016/25, 017/22, 018/24, 019/2, 019/5, 021/13, 022/7, 023/11, 023/18, 023/21, 024/6, 024/18, 025/16, 025/24, 026/14, 026/15, 026/17, 027/10, 028/23, 029/8, 029/17, 029/19, 030/1, 030/7, 030/18, 031/3, 031/11, 031/12, 031/21, 031/24, 034/21, 035/10, 036/19, 038/13, 038/21, 040/11, 040/16, 041/14, 041/17, 042/2, 042/10, 042/19, 045/14, 045/23, 045/25, 047/24, 049/15, 049/24, 050/24, 052/4, 052/18, 052/25, 053/4, 053/19, 053/22, 054/2, 054/12, 054/17, 055/13, 055/24, 056/11, 056/20, 057/2, 057/15, 057/21, 059/8, 059/11, 062/3, 062/5, 062/12, 062/21, 063/1, 063/7, 065/5, 065/17, 065/25, 068/10, 068/11, 069/3, 069/8, 070/1, 070/7, 070/12, 070/15, 071/6, 072/7, 072/9, 072/13, 072/15, 072/20, 073/8, 073/22, 073/25, 074/1, 074/4, 074/7, 075/1, 075/4, 075/10, 076/2, 076/12, 078/12, 078/17, 079/14, 080/1, 080/22, 080/25, 081/2, 081/9, 082/23, 083/7, 083/8, 083/24, 084/24, 085/4, 085/7, 085/11, 085/22, 086/12, 086/21, 087/4, 087/11,
çuk-dār [Far.] Çuhadar, baş hademe. ç. 077/18, 082/14, 103/22, 109/12 ç.- ı hāzret-i serdār-ı ekremī 056/5 ç.+ ı 064/11, 067/14 ç.+ ina 072/21	-8-	
çün İçin. ç. 003/15, 008/9, 009/17, 009/23, 093/5	-5-	
çünkü [Far.] Şundan dolayı, şu sebebden. ç. 023/2, 023/19, 026/18, 027/17, 029/4, 032/9, 032/25, 048/2, 052/23, 058/15, 093/11, 093/20, 095/4, 097/21, 107/3, 107/10, 107/12, 107/13, 117/20, 118/8	-20-	
da, de Edat. da d. 040/20, 084/1	-2-	
de d. 003/14, 004/24, 008/7, 013/5, 013/12, 014/16, 017/2, 019/8, 019/13, 020/16, 020/19, 024/14, 026/22, 026/23, 027/9, 027/15, 028/15, 032/22, 034/22, 035/12, 036/12, 037/6, 043/6, 044/5, 046/19, 047/7, 052/5, 057/7, 060/25, 069/1, 070/12, 073/1, 074/2, 074/23,		

087/18, 088/10, 088/12, 088/14, 089/16,
089/16, 089/20, 089/23, 090/6, 091/7,
091/9, 091/21, 092/3, 092/8, 092/22,
093/18, 094/10, 094/17, 096/12, 096/13,
096/16, 097/4, 097/6, 097/10, 097/24,
098/3, 098/5, 098/8, 098/9, 098/20,
099/13, 099/21, 099/24, 101/16, 101/18,
101/19, 101/21, 101/23, 102/13, 102/17,
102/22, 104/17, 104/20, 104/25, 105/9,
105/24, 106/13, 106/20, 107/1, 107/7,
107/9, 107/16, 107/23, 108/22, 108/23,
109/1, 109/2, 109/3, 109/22, 110/1,
110/6, 110/18, 110/20, 110/21, 110/22,
111/5, 111/20, 111/23, 112/2, 112/7,
112/15, 113/7, 113/15, 113/24, 114/3,
114/5, 115/18, 115/20, 115/21, 116/12,
117/10, 117/17, 118/3, 118/7, 118/17,
119/7, 120/2, 120/3, 120/5, 120/11,
120/21, 120/25, 121/9, 122/20, 122/22,
123/3, 123/13, 125/5

-251-

2. Daha

d. 006/23, 019/16, 024/21,
081/11, 082/6, 094/5, 095/12, 103/16,
112/3, 113/8, 123/14

-11-

3. ... dolayı

d. 030/11

-1-

dāhīl [Ar.] Girme

d. olup 110/5

d. oldılar 112/11

-2-

dā'imā [Ar.] Her zaman, devamlı.

d. 002/5, 012/2, 013/1, 014/18,
018/9, 025/20, 029/15, 047/20, 053/25,
054/24, 056/16, 058/18, 073/11, 075/18,
098/25, 103/8, 124/9, 125/14

-16-

dā'ir [Ar.] Hakkında, konusunda.

d. 006/6, 014/6, 019/25, 021/3,
021/18, 027/25, 031/18, 052/15, 053/3,
055/10, 058/13, 059/13, 073/11, 126/5

-14-

dā'ire [Ar.] Devlet işlerinin

yürütüldüğü bina ve odalar.

d.- i devletlerine 047/22

d.- yi müceb 087/23

aşhāb-ı d.+ den 042/12

d.+ leri 084/6

d.+ lerine 087/20

d.+ si 101/14

d.+ sini 092/10

d.+ sinün 011/9

d.+ siyle 040/12, 046/7

-10-

dā'īye [Ar.] Şiddetli arzu, hırs.

ta'lik-i d.+ sinde 007/6

d.+ si 004/23

d.+ sinde 005/10

d.+ sine 013/12, 036/6, 078/8

d.+ siyle 013/4

-7-

dākīka [Ar.] Saatin altmışta biri.

d.+ dan 076/15

-1-

dālķılıc Fedai, serdengeçti.

d. 037/19, 071/17, 080/8, 090/12

-4-

dāmād [Far.] Damat, güvey.

d.+ ı 047/2, 087/16, 097/13, 118/2

-4-

dāmen [Far.] Uç, kenar.

d. der-miyān-ı 051/20

-1-

dāne [Far.] Mermi, kurşun.

d.+ leri 080/17

d.+ sini 064/24

-2-

dār [Ar.] Yer, mahal, kapı

d. 039/24, 069/14, 084/16, 097/24

d.- ı bekā 102/3

d. -ı bekāya 016/23, 097/14

d. -ı diyarlarına 039/24

'āzim-i d. bekā 020/21, 069/12

'āzim-i semt-i d.- bekā 047/14

irtihāl-i d.- bekā 118/1

'azm-i d. - bekā eylemeleriyle 016/25

'azm-i semt-i d.- ı bekā eylemişlerdür

017/14

d.- ı saltanat

d.-ı saltanat-ı kādīm 045/6

-15-

darb [Ar.] vurma

d. -ı hıyām 044/6, 044/24,

047/18, 059/10, 096/7, 098/4

-6-

Dārendeli Hacı Mehmed Ağa Sadrazam yardımcısı.

D. 014/20

-1-

Dārendeli İbrāhīm Paşa (bk.)

Dārendeli Vezir İbrāhīm Paşa

D. 084/4

D.+ ya 088/2

-2-

Dārendeli Mehmed Paşa Eski sadrazam.

D.+ nuḡ 015/22

D.+ ya 034/8

-2-

Dārendeli Vezir İbrāhīm Paşa Vezir.

D. 083/1

-1-

dāriyye [Ar.] Divan şairlerinin büyüklerin evlerini methetmek için yazdıkları bu vesile ile evin sahibi olan kişiyi övdükleri kasidelere denir.

d.+ nde 124/3

-1-

darra [Ar.] zarar, bela

d. 074/9

-1-

da'vā [Ar.] Mesele.

d.+ sı 005/9

-1-

da'vāt [Ar.] Meseleler.

d.+ ine 012/7

-1-

da'vet [Ar.] Çağırma, gelmesini isteme.

d. 055/6, 093/8, 094/6, 099/15

d. buyurduklarında 011/16

d.+ de 053/15

d.+ den 052/22

d. itüp 006/9, 052/22

d. olunan 041/10

d. olunduḡda 050/22

d. olunup 019/22, 038/11, 083/3

-14-

da'vī [Ar.] Dava.

kaṭ'-ı d. 092/18

-1-

Dāvud Paşa (bk.) Dāvud Paşa sahrası

D.+ da 124/23

D.+ya 010/7

-2-

Dāvud Paşa sahrası kapıkulu ocaklarının Rumeli seferlerine çıkarken konakladığı ilk menzil ve ordugah

D. +na 040/20, 043/17, 044/6,

D.+ndan 043/24, 124/17

-5-

Dāye Bağları Bir yer adı.

D. 106/12

-1-

de'b [Ar.] Adet, gelenek.

d.- i dīrīn 010/4

d.- i dīrīne-i devlet 007/13

d.- i dīrīne-i saltanat-ı seniyye

040/24, 055/21

d.- i kādīm 041/8, 124/21

d.- ı kādīmleri 014/21

-6-

debdebe [Ar.] Gösterişli, şatafatlı.

sāyiha-i d.- i mülūk 002/2

-1-

def [Ar.] Bir şeyi ya da kimseyi uzaklaştırma.

d. 016/18, 025/8

d.- i ḡavā'il-i 'uşāt iterek 085/14

d.- i maşlahāt 034/14

d. eyledükleri 013/9

d.+ i 020/5

d.+ iyle 026/16

d.+ lerini 122/8

d. oldı 021/9

-9-

def'a [Ar.] Kere, kez.

d. 010/11, 013/20, 018/7, 019/20,

025/20, 027/10, 031/12, 032/3, 036/9,

039/19, 040/6, 040/16, 040/17, 042/3,

042/11, 044/5, 045/24, 046/16, 048/19,

052/23, 059/25, 063/18, 068/23, 068/25,

070/12, 073/17, 080/25, 081/24, 084/12,

087/4, 087/5, 089/3, 089/25, 095/2,

101/18, 104/5, 109/1, 115/25, 119/5

d.+ ya 106/8

-41-

def'at [Ar.] Defalar, kereler.

d.+ le 089/12, 094/12

-2-

def'aten [Ar.] Bir defada, birden.

d. 015/6, 018/23, 022/25, 031/3,

032/24, 056/23, 058/22, 072/14, 086/1

d.- i istid'alarına 019/4

-10-

- def i** [Ar.] (bk.) def
d. 021/5, 057/2
-2-
- defn**[Ar.] Ölü için gömme, gömülme.
d. itirdi 105/19
d. olundığı 016/24
d. olunmuşdur 009/9, 115/2
-4-
- defter** [Far.] Osmanlı Devleti'nde araziye ait bütün kayıtları içine alan tahrir defterlerinin saklandığı ve bu topraklara ait muamelelerin yürütüldüğü daire.
d. 069/5
-1-
- defter-dâr** [Far.] Osmanlı devletinde mali işlerin başında bulunan yüksek memur.
d. 102/22, 112/11, 116/5
d.- ı esbak 102/8
d.- ı sâbık 020/24
d.- ı Süleymân Râşid Efendi 102/20
d.+ ı 049/18, 058/10, 108/20, 109/15, 111/10
-11-
- defter-dârlik** [Far.] Defterdarın memuriyeti, makamı.
d. 102/21
-1-
- degin** ...e kadar, ...e dek.
d. 002/11, 014/17, 033/21, 043/24, 045/13, 046/12, 049/9, 052/6, 054/17, 055/7, 079/4, 079/9, 083/22, 084/19, 089/11, 099/3, 104/18, 110/16, 123/6
-19-
- değişdür** - Değiştirmek.
d.- mek 059/11
-1-
- degül** Değil.
d. 003/3, 006/19, 015/5, 029/4, 029/7, 029/8, 034/23, 050/23, 053/22, 103/5, 118/19, 121/14
d.+ dür 002/6, 019/10, 021/8, 023/21, 030/6, 044/17, 054/25, 055/16, 060/12, 064/21, 065/4, 073/16, 083/15, 094/16, 112/25, 119/22
-29-
- delâ il** [Ar.] Deliller.
d. 020/6
-1-
- Deli Ahmed Ağa** Belgrad'ın yerli ağalarından.
D. 085/19
-1-
- delil** [Ar.] Kanıt, ispat
d. 047/10
-1-
- dem** [Far.] Zaman
d.+ leri 007/1
-1-
- deñlü** Kadar.
d. 081/5
-1-
- derc** [Ar.] Yazma, kaydetme.
d.+ iyle 020/12, 033/12
d. kılınmış 100/7
d. kılınmışdur 080/10
d. oluna gelan 025/4
d. olunan 006/16, 033/25, 036/7
d. olunarakhazîne 074/14
d. olundığı 013/5, 036/9, 062/2, 114/8, 125/6
d. olunmuş 039/17
d. olunmuşıdı 048/5, 056/12
d. olunmuşiken 004/4
-18-
- derd** [Ar.] Sıkıntı, üzüntü.
d.+ i 042/22, 044/12
d.+ üñ 042/21, 057/9
-4-
- derece** [Ar.] 1. Maddi veya manevi bulunan yer, mevki, seviye.
d. 008/12, 015/6, 021/2, 022/20, 052/16, 058/13, 060/22, 077/9, 122/6
d.+ ye 031/1, 104/16
-11-
2. Ölçü, miktar.
d.+ lerine 050/5, 077/9, 099/10, 117/4
d.+ si 015/12
d.+ sinde 005/20
d.+ sine 074/7, 081/11, 094/21
-9-
3. Kadar, denli.
d.- i imkân 077/10
d.- i imkânda 119/22
d.- i kifâyeden 086/25
d.- i kifâyetde 071/6
d.- i şihhatde 118/21
d.- i tahkika 025/3, 076/4
d.- i telefe 099/12, 112/7
d.- i vücûbda 037/8, 059/3, 059/17, 069/24

d.- i vücûdadur 020/6
d.+ de 083/24
d.+ lerde 003/6, 007/17, 013/24,
016/7, 030/5, 032/6, 054/19, 061/7, 065/4,
081/7, 124/2

-26-

dergâh [Ar.] Huzur kapısı.
d. 022/18, 062/14
d.- ı 'ālî 047/18, 056/9
d.- ı 'ālî 013/20, 024/7, 024/15,
049/10, 061/15, 065/15
d.- ı icâbet-penâh 020/20, 072/3
d.+ ı 041/17

-13-

deri Hayvan derisi.
d.+ sinden 101/15

-1-

derme Gelişigüzel bir araya getirme.
d. çatma 059/24

-1-

derûn [Far.] İç, iç taraf.
d. 079/18, 091/15
hüzn-i d. 041/18, 044/18
inşirâh-ı d. 030/25
teşvîş-i d. 060/17
d.- ı kaşabaya 099/20
d.- ı mağarada 074/2
d.- ı şehir 119/16
d.- ı şehirde 121/2
d.- ı şehir 103/19
d.- ı şehre 075/8, 082/24
d.- ı şehri 052/8
d.+ larına 065/3
d.+ larında 012/20, 086/13
d.+ uda 022/22
d.+ una 067/5
d.+ unda 036/3, 063/7, 067/20, 069/4,
071/4, 074/6, 074/15, 082/1
'azâb-ı d.+ uñ 121/11

-28-

derûniyye [Far.+Ar.] içten, kalbi.
ihlâş-ı d.+ leri 121/15
teveccüh-i d.+ leri 120/13
teveccüh-i d.+ si 012/5

-3-

dervîşân [Far.] Dervişler.
d. 114/20

-1-

Dervîş Mehmed Paşa Eski sadrazam.
D. 014/19, 110/19
D.+ nuñ 011/16

-3-

der-'aķab [Far.+Ar.] Hemen arkasından,
akabinde.
d. 063/3, 064/13, 080/12, 087/24

-4-

der-'aliyye [Far.+Ar.] İstanbul.
d.+ de 025/12, 047/13
d.+ den 090/8
d.+ ye 009/6, 022/11, 024/24, 056/6,
074/19, 076/23, 102/5, 102/12

-11-

der-bâr [Far.+Ar.] İstanbul.
d.- ı şevket-ķarâr 009/1

-1-

der-hâl [Far.+Ar.] O anda, hemen.
d. 026/1, 037/8, 055/14, 056/4,
057/6, 057/25, 060/14, 070/5, 074/18,
075/11, 080/6, 081/19, 095/13, 105/8,
105/12, 117/20, 118/8, 120/6

-18-

der-kâr [Far.] Zuhur etmek, belli
duruma gelmek.
d. 031/11, 053/7, 067/10, 081/5,
083/11, 087/2, 114/22, 120/9

-8-

der-miyân [Far.] Ortada, ortaya koymak.
d.- ı ğayret 051/20

-1-

der-pîş [Far.] Göz önünde bulundurma,
dikkate alma.
d. iterek 036/7

-1-

der-sa'âdet [Far.+Ar.] İstanbul.
d. 065/14
d.+ den 107/22
d.+ e 092/4, 100/3

-4-

deryâ [Far.]
d. 016/3
ķapudan-ı d. 017/5
mevsim-i d. 024/23
fenn-i d.+ da 025/2

-4-

desise [Ar.] Düzen, hile.
d. 005/18, 099/1
d.+ sini 052/3

-3-

- dest** [Far.] El.
d.- i ber-dāšte 041/17
-2-
- dest-güşā** [Far.] El açan.
d.-y1 tazarru‘ 077/19
-1-
- destār** [Far.] Sarık.
d.- 1 ‘ādī 042/5, 125/3
-2-
- destūrāne** [Far.] İzin alınmış, müsaade edilmiş.
düş-i d.+ sine 007/13
-1-
- dest-res** [Far.] Ermiş, ulaşmış
d. 077/8
-1-
- devāb** [Ar.] Binek ve yük hayvanları.
d. 081/24
-1-
- devām** [Ar.] Sürüp gitme, kesilmeme.
d. 033/2
devlet-i ‘aliyye-i ebedi’ d-d. 032/25
-2-
- deve** Yük ve binek hayvanı.
d. 040/19
-1-
- devī-darcılık** [Ar+Far.] eczacı, şifacı ?
d. 055/23
-1-
- devlet** [Ar.] Hükümet.
d. 007/16, 012/7
de’b-i dīrīne-i d. 007/13
emek-dār-ı d. 094/25
erkān-ı d. 010/11, 031/8
kā’ide-i kadīme-i d. 011/1
ricāl-i d. 011/19, 043/23, 049/4,
050/21, 055/24, 073/7, 077/1, 082/26,
083/2, 084/18, 085/13, 089/7, 099/14,
103/25, 116/3, 124/21
ricāl-i d.+ üñ 009/19
ricāl-i erkān-ı d. 019/21, 055/5
şāhib-i d. 010/6, 010/9, 077/22
d.- i āl ‘Oşmānı 124/8
d.- i ‘aliyye 003/1, 003/18, 003/23,
005/4, 005/6, 006/18, 012/9, 023/2,
023/22, 024/3, 026/18, 031/11, 033/10,
034/13, 035/6, 077/24, 106/18, 108/1,
110/8, 122/15, 123/18
dīn-i d.- i ‘aliyye 051/3, 123/21
hān-ı d.- i ‘aliyye 023/20
- şān-ı şevket-i d.- i ‘aliyye 110/17
d.- i ‘aliyye-i ‘āliye 124/6
d.- i ‘aliyye-i ebedi’ d-devām 032/25
d.- i ‘aliyyede 016/9, 040/4
hıdemāt-ı d.- i ‘aliyyede 018/5
sāye-i d.- i ‘aliyyede 004/2
uğur-ı dīn-i d.- i ‘aliyyede 071/10
d.- i ‘aliyyeden 020/9, 087/9
taraf-ı d.- i ‘aliyyeden 013/6, 015/21,
084/11
d.- i ‘aliyyenün 006/22, 018/19,
025/23, 028/5, 029/1, 029/14, 029/18,
032/11, 033/16, 033/18, 039/14, 039/17
cedd-i d.- i ‘aliyyenün 047/20
hā’in-i dīn-i ābā’an-ceed-i d.- i
‘aliyyenün 051/23
d.- i ‘aliyyeye 003/15, 022/14, 032/4,
058/8
cānib-i d.- i ‘aliyyeye 023/5
d.- i ‘aliyyeyi 003/19, 004/19, 007/2,
009/9, 021/3, 125/13
cānib-i d.- i ‘aliyyeyi 003/5
d.- i ebediü’ d-devāmı 014/3
dā’ire-i d.+ lerine 047/22
ricāl-i erkān-ı d.- i ihtiyār 043/13
sāye-i d.- i islāmiyyede 004/9
cānib-i d.- i islāmiyyeden 023/24
d.- i mezkūreyi 014/7
d.- i ‘Oşmāniyyede 035/19
d.- i ‘Oşmāniyyeye 028/12, 034/3
d.- i pādīshāhī 010/14
ricāl-i d.- i ve 053/1
d.+ çe 005/10
kübrā-yı ricāl-i d.+ den 015/10
ricāl-i d.+ den 008/9, 011/2, 019/11,
046/19, 077/16, 101/15, 119/11
d.+ dendür 083/13
d.+ e 047/23
esrār-ı d.+ e 018/6
ricāl-i d.+ e 049/11
umūr-ı d.+ e 017/25
d.+ i 004/1, 018/21, 028/7, 030/5,
030/10
ricāl-i d.+ i 008/3
d.+ imūze 028/4
d.+ inde 029/8
d.+ ine 014/5, 014/6
d.+ ini 028/10
d.+ inün 025/24, 031/10
d.+ leri 109/8

d.+ lerinden 006/17' arızāt
d.+ lerinüñ 014/13, 035/17
d.+ üme 025/16
d.+ ümüz 030/13
d.+ ümüze 023/16, 028/9
d.+ üñ 026/11, 026/15, 029/5, 029/12,
030/3
d.+ üñüzden 029/1

-145-

devletçe Devlet olarak.

d. 013/22, 023/11, 026/12, 029/6,
031/14, 032/10

-6-

devleteyn [Ar.] İki devlet (Eflak ve
Boğdan)

d.- i mezküreteyn 014/8

-1-

devletlü Osmanlı Devletinde vezir,
müşir gibi büyük rütbe sahiplerine verilen
unvan.

d. 026/25, 043/12, 044/1, 047/9,
051/9

-5-

Devr [Ar.] Zaman, dönem.

d.- i Sultān 'Abdü'l-Ḥamīd Ḥān
002/10

d.- i Sultān Maḥmud Ḥānında 095/5

d.- i Sultān Muştafā Ḥānide 114/11

d.- i Sultān Muştafā Ḥān 006/14

d.- i zamān 027/18

-5-

devrān [Ar.] Kader, talih, baht.

d.+ um 123/17

-1-

devşir - Toplamak, dermek.

d. 095/3

-1-

dıḥk [Ar.] Gülme.

ż.- ı żarūrīyi 023/10

-1-

di - Demek, söylemek.

d.- di 034/10, 034/11

d.- dikce 105/10

d.- dikde 095/3, 101/15

d.- dikleri 077/4, 077/25, 078/5,
085/24, 086/2, 096/7, 106/13, 107/2,
107/8, 108/11, 113/25, 118/14, 121/4

d.- dükde 026/16, 057/15, 117/15

d.- dükleri 005/13, 052/14, 056/7,
060/13, 062/6, 066/24, 070/22, 074/25,
075/6

d.- düklerinde 117/18

d.- düm 028/4

d.- mek 023/14, 024/2, 042/21, 051/2,
056/18, 058/17, 076/9, 099/6, 101/19,
123/21

d.- mekdür 010/22, 056/18

d.- mekle 068/5, 097/13, 114/10

d.- meleri 088/12

d.- melerinde 023/17

d.- meleriyle 085/3, 090/14

d.- mesi 050/8, 060/24

d.- mesiyle 098/1

d.- r 042/22, 057/10, 096/1

d.- rken 056/24

d.- rler 008/25, 100/25

d.- yecegi 054/1

d.- yecek 019/2

d.- yerek 004/17, 006/20, 023/9,

032/1, 034/11, 037/2, 042/2, 042/15,

045/16, 054/2, 054/15, 055/20, 056/16,

057/15, 064/2, 064/25, 069/18, 072/14,

076/17, 081/3, 083/18, 087/7, 089/9,

089/15, 093/3, 094/5, 094/23, 095/16,

100/22, 101/23, 108/7, 113/6, 116/7,

123/17, 123/18

d.- yerekden 027/7

-98-

dīde-düz [Far.] Göz dikmek, göz koymak.

d. 031/10

-1-

dīde-güşā [Far.] Gözü açık.

d.- yı intizār 059/18

-1-

diger Diğer, başka.

d. 059/23, 081/1

-2-

dikḳat 1. [Ar.] Düşüncüyü bir nokta
üzerinde toplama.

d.- i melḥūz 045/22

d.- i tam eylemişler 016/22

erbāb-ı d.+ e 031/19

-3-

2. İlgi gösterme, önem verme.

d. 011/8, 035/22, 070/15, 073/15,
111/5

erbāb-ı d. 073/6, 102/23

şarf-ı d. 049/25

- d. olduğundan 016/1
d. olunmakta 010/19
-10-
- dil** [Far.] Gönül, yürek.
küşād-ı gönçe-i d. 024/21
d.- i meyālimi 123/17
d.+ e 008/25
-3-
- dil** 1. Lisan.
d. 072/16,
d.+ e 075/8
d.+ lerde 035/18
-3-
2. Düşmandan alınan esir.
d. 059/21, 066/2, 079/1, 079/14,
082/16, 082/18, 091/23
nefer-i d. 064/12, 067/10
d.+ ler 060/7, 060/14, 064/16, 067/13
d.+ lerüñ 060/4
d.+ lerden 070/16
-15-
- dilāver** [Far.] Cesur, yiğit, kahraman.
d.+ ler 034/23, 080/9, 080/13,
085/18, 117/2
d.+ lerinde 083/6
d.+ lerinden 071/17
-7-
- dilāverān** [Far.] Cesurlar, yiğitler,
kahramanlar.
d. 062/23
tīğ-i d.+ dan 063/12
-2-
- Dil-gır** [Far.] Gönlü incinmiş.
d. 004/15
-1-
- dil-aḥz** [Far.+Ar.] Gönül alma.
d. 081/13
-1-
- dil-ḥāh** [Far.] Gönlün arzu ettiği, arzu
edilen.
d. 093/11
ber-vech-i d. 050/23, 108/12
bī-ḥasebi'l-vaḳit d. 079/19
-4-
- dil-rubā** [Far.] Gönül kapan, aşık
olunan.
d. 103/5
-1-
- din** - Denmek, anlatılmak, ifade
edilmek.
d.- mek 008/23
-1-
- dīn** [Ar.] İmana göre davranışların nasıl
olması gerektiğini düzenleyen inanış yolu.
d. 018/4, 038/17, 039/14, 066/3,
083/6
a'dā-yı d. 096/23
düşman-ı d. 080/19
umūr-ı d. 083/13
ḥā'in-i d.- i ābā'an-cedd-i devlet-i
'aliyyenüñ 051/23
d.- i devlet-i 'aliyye 051/3, 123/21
uğur-ı d.- i devlet-i 'aliyyede 071/10
düşman-ı d.- i hezimet 051/21
d.- i maḥhūr 124/9
a'dā-yı d.+ den 067/23
a'dā-yı d.+ üñ 106/13, 118/4
düşman-ı d.+ üñ 097/4
-18-
- dinil** - 1. Söylenmek, söylenilmek.
d.- dikde 075/5, 085/6, 093/17,
099/18
d.- emez 084/15
d.- mişidi 029/11
d.- üp 036/13
-7-
2. Ad verilen, ... diye
isimlendirilen.
d.- en 077/5, 079/12
-2-
- dīniyye** [Ar.] Dinle ilgili, dinle alakalı.
ğayret-i d.+ sinden 124/1
-1-
- dīrāyet** [Ar.] Beceriklilik, iktidar.
aḥhāb-ı d. 013/15, 016/14
muḳteżā-yı d. 070/19
-3-
- dīriğ** [Far.] Esirgeme, kıyamama.
d. 053/17
-1-
- dīrīn** [Far.] Eski, kadim.
de'b-i d. 010/4
-1-
- dīrīne** [Far.] Eski, kadim.
de'b-i d.- i devlet 007/13
de'b-i d.- i saltanat-ı seniyye 040/24,
055/21
-3-

dīvān [Far.] Büyük meclis, yüce meclis.
d. 090/25, 092/9, 104/10, 108/18, 109/22, 111/1, 111/17, 111/23, 123/2
d.- 1 hümâyün 119/11
Beglikçi-i d.- 1 hümâyün 028/25
beylikçi-i d.- 1 hümâyün 103/15
nişancı-i d.- 1 hümâyün 112/17
d.- 1 hümâyünda 013/20
d.- 1 hümâyündan 085/23, 108/19, 110/19, 122/25
hâcegân-ı d.- 1 hümâyündan 047/2, 048/16, 049/18
d.- 1 irtibet 009/23
d.- 1 müşeyyedü'l erkân 040/14
d.- 1 müşeyyedü'l-erkân-ı mülükânede 011/13
d.- 1 tercümânı 118/23
-25-

dīvāne [Far.] Deli, mecnun.
d.+ ler 009/23
-1-

diyār [Ar.] Ülke, toprak.
d.- 1 a' dāya 060/4, 068/4
d.- 1 aḥara 005/13
d.- 1 düşmana 003/12
d.- 1 düşmanda 087/1
d.+ a 051/24
d.+ ı 097/24
d.+ ında 083/23
d.+ ını 069/14, 084/8
d.+ ını 082/19
dār-ı d.+ larına 039/24
d.+ larını 084/16
d.+ larını 107/14
d.+ u 101/8
-15-

diyü Diye.
d. 010/22, 011/25, 012/20, 020/4, 021/9, 023/21, 024/4, 025/15, 025/19, 026/20, 027/5, 028/6, 028/20, 029/2, 030/6, 030/15, 033/6, 034/4, 034/22, 035/1, 035/18, 035/21, 042/9, 042/12, 045/15, 051/6, 053/13, 054/4, 054/12, 056/18, 057/1, 057/24, 062/11, 065/11, 067/11, 069/3, 070/20, 072/4, 072/8, 073/16, 074/4, 074/10, 081/18, 083/11, 084/23, 087/11, 089/4, 089/22, 092/19, 093/21, 095/23, 096/4, 099/12, 100/5, 100/18, 100/20, 100/23, 105/11, 106/19,

107/10, 107/13, 107/24, 108/25, 109/4, 109/6, 109/15, 110/2, 111/19, 117/8, 117/15, 117/25, 118/10
-73-

dizil - Dizilmek.
d.- meleriyle 110/17
-1-

Dobrica Bulgaristan'da Türklerin yoğun olarak yaşadığı yer.
D. 115/20
-1-

Doğramacızāde 'Abdullāh Efendi Eyalet valisi.
D. 039/1
-1-

doğuz Dokuz sayısı (9).
d. 048/1
d.+ uncu 056/6
-2-

dolan - Gezmek, dolanmak.
d.- mışdur 075/15
-1-

dolayı Sebebiyle.
d. 075/14
-1-

donanma Deniz kuvveti.
d. 016/4, 025/11, 030/8, 061/21, 066/7
d.+ muzun 028/11
d.+ nu 061/25
d.+ sı 025/20, 029/19
d.+ sını 061/16
-10-

dost [Far.] İçten yakın olan, güvenilir.
d. 034/3
d.+ ı 011/20, 113/9
d. olan 006/1
d. olmaları 015/3
d.+ u 029/1
d.+ umuzu 029/10
-7-

dostāne [Far.] Dostça.
d. 044/3, 110/12
bir d. 011/11
mu'āmele-i d. 027/24, 121/4
resm-i d. 031/22
d.+ sine 011/18
-7-

dostluk Dost olma durumu.	d. id 109/23
d. 006/2, 010/18, 011/14, 013/5,	d.+ lerinde 109/18
014/16, 015/2, 015/15, 022/23, 026/16,	d.+ lerinden 109/20
028/5, 029/13, 034/5, 035/1, 035/22,	d.+ lerini 063/10
037/1, 079/7	d. olunmuşdur 121/3
fesh-i d. 005/25, 010/16	-10-
hılâf-ı d. 025/11	dumân [ET] Sis, pus.
rişte-i d. 015/11	d.+ uş 104/15
d.+ larını 036/8	-1-
-21-	dün [Ar.] Alçak, soysuz.
dög - Top ateşi altına almak, topa	d. 046/9, 046/19, 077/3, 084/13,
tutmak.	087/1
d.- eceğini 062/7	-5-
-1-	dur - Durmak.
dön - Benzer hâl almak, ... gibi olmak.	d.- mağla 095/22
d.- er 063/23	d.- malu 064/23
-1-	d.- maz 093/14
dört Dört sayısı (4).	d.- sun 034/21, 100/24, 116/23
d. 030/16, 032/15, 037/21, 041/14,	-6-
048/1, 055/21, 056/8, 063/13, 071/19,	dūzah [Far.] Cehennem.
074/15, 090/22, 091/11, 096/8, 096/17,	nār-ı d. 121/18
101/24, 103/25, 106/2, 112/15	-1-
d.+ ünci 059/9	dükkan [Ar.] İş yeri.
-19-	d.+ dan 033/9
du‘ā [Ar.] Yalvarma, Allah‘a niyazda	d.+ ları 082/22
bulunma.	d.+ larıyla 126/7
d.- yı hayr 043/16, 072/9, 083/4	-3-
d.- yı hayr-ı zıllullāha 125/8	dürlü Türlü, çeşitli.
d.- yı hayriyye-i hazret-i cihāndārī	d. 064/25, 093/11, 107/15
122/9	dürlü d. 053/25
d.- yı hayriyyeleri 121/15	d. dürlü 053/25
d.- yı hayriyyesi 044/18	-5-
d.- yı pādīşāhāne 083/11	Dürri Efendi Sadrazam mektupçusu.
d.- yı pādīşāhiye 053/23	D. 108/18, 119/25, 120/4
d.+ sı 020/20	D.+ nüñ 109/14
d.+ sina 010/15	-4-
-11-	düstürāne [Ar.+Far.] Kanunlar, kurallar.
dūçār [Far.] Uğramış, tutulmuş.	cenāb-ı d.+ leri 062/12
d.+ da 087/9	cenāb-ı d.+ lerinden 070/9
d. eyledükleri 042/2	-2-
-2-	düstürü‘1 amel [Ar.] Gereğince
duhān [Ar.] Tütün.	hareket edilmesi icap eden kanun ve
d. 106/15	kurallar.
-1-	d.+ 042/10
duhāncıbaşı Tütün gümrükcüsü.	-1-
d. 092/10	düş - 1.Yer almak, bulunmak.
-1-	d.- digiñüzden 026/6
duhūl [Ar.] Girme, dahil olma.	d.- diki 075/23
d. 096/18, 099/20, 103/19, 109/13,	d.- mişdür 008/15
125/5	-3-

2. Başını alıp gitmek.
d.- üp 110/6 -1-
3. Kendini kaptırmak.
d.- di 099/14
d.- miş 013/12
d.- üp 015/2, 036/7, 043/22, 050/16, 078/8, -7-
- düş** Hayal
d.- i himmetine 009/16
d.+ üne 091/24 -2-
- düşman** [Far.] Düşman, hasım.
d. 022/2, 039/22, 050/24, 051/2, 060/2, 060/15, 062/9, 062/12, 063/7, 065/11, 066/1, 072/10, 074/12, 075/7, 080/23, 081/12, 097/11, 098/2, 103/11, 118/8, 124/9, 125/15
arāzī-i d. 077/7
d.- ı āhardan 006/8
d.- ı dīn 080/19
d.- ı dīn-i hezīmet 051/21
d.- ı dīnüğ 097/4
d.+ a 060/1, 074/2, 087/12
diyār-ı d.+ a 003/12
muķābele-i d.+ a 061/6, 117/18
d.+ da 085/3
diyār-ı d.+ da 087/1
d.+ dan 024/19, 069/19, 074/21, 078/13, 084/18
civār-ı d.+ dan 005/17
d.+ ı 006/9, 039/14, 079/11
d.+ uğ 008/4, 055/9, 055/16, 064/5, 066/7, 066/15, 066/22, 067/20, 074/6, 081/10, 081/22, 086/1, 087/7, 096/10, 097/24, 118/12 -60-
- düşül** - Düşmeş işi yapılmak.
d.- meden 097/23 -1-
- düş-vār** [Far.] Zor, güç.
d. 083/21
emr-i d. 019/7, 120/22 -3-
- düvel** [Ar.] Devletler.
d. 011/14, 020/18, 023/16, 082/7, 107/23, 109/5, 124/6
beyne'd d. 029/25, 036/7, 081/4
d.- i āhār 035/20
- d.- i āhārda 006/21
d.- i āhārdan 003/20, 004/2
d.- i āhāruğ 006/23, 015/3
d.- i āhīr 108/23
d.- i āhīrden 107/4, 120/19
d.- i ecnebiyye 016/19, 044/1
d.- i mütevassıtları 108/1
d.- i neşārā 052/13
d.- i sā'irede 035/19
d.+ üğ 018/8, 123/19 -26-
- Düvelgırzāde Efendi** Şeyhlerin şeyhi.
D. 041/11 -1-
- düveliyye** [Ar.] Devletlerle ilgili.
i'timādü'd-d.+ si 121/8 -1-
- düz** - Düzene koymak.
d.- üp 084/14 -1-
- e'azze** [Ar.] "Aziz etsin" anlamında iyi dilek.
e. 025/9
e.- i kirāmuğ 045/9 -2-
- eb'ad** [Ar.] Çok uzak.
e. 073/25 -1-
- ebedi** [Ar.] Sürekli, devamlı.
şulh-ı e. 035/21
devlet-i 'aliyye-i e.+ 'd-devām 032/25
devlet-i e.+ ü'd-devāmı ta'cizlerine 014/3 -3-
- ebvāb** [Ar.] Kapılar.
e.+ larından 071/6 -1-
- ecdād** [Ar.] Cedler, atalar.
e.+ larından 034/20 -1-
- ecel** [Ar.] Ölüm zamanı.
e.- i mev'ūduyla 009/4 -1-
- ecil** [Ar.] Sebeb.
e.- i mev'ūd 118/1
e.- i mev'ūdile 017/14
e.- i mev'ūduyla 016/23, 069/11
li e.+ i'l mülāhāza 094/8
e.+ den 034/1

- 6-
ecnebiyye [Ar.] Yabancı.
düvel-i e. 016/19, 044/1
- 2-
eczā [Ar.] Kısımlar.
e.- yı a'zamīzahīre 048/6
e.+ sı 095/10
- 2-
edā [Ar.] Ödeme, verme.
e.- dı 075/12
- 1-
edāt [Ar.] Alet.
e. 087/9
- 1-
edevāt [Ar.] Aletler, takımlar.
e. 088/25
e.- ı sā'ire 065/23
- 2-
edille [Ar.] Deliller.
e.- i kātī'a 006/11, 015/13, 113/1
- 3-
Edirne Edirne ili.
E. 056/11
E.+ de 007/22, 046/19, 048/3, 048/13,
099/16
E.+ ye 009/5, 046/3, 099/17, 100/1,
123/6
mahrüse-i E.+ ye 045/4, 047/14,
123/9
meštā-yı E.+ ye 123/13, 124/13
- 16-
ednā [Ar.] Çok aşığı, adi.
e. 017/13, 021/6, 057/19, 065/20
e.+ nuḡ 120/13
e.+ ya 104/9
- 5-
edviye [Ar.] Devalar, ilaçlar.
e.+ ye 052/14
- 1-
ef āl [Ar.] Yapılan işler, eylemler.
e.- i fāsidesi 003/11
e.+ ine 073/11
- 2-
Efendi [Yun] Saygı ifadesi olarak,
şehzadeler, din adamları, okumuş
kimseler için kullanılır.
E. 027/6, 039/6, 046/4, 048/15,
077/19, 092/18, 103/16, 107/25, 109/12,
109/24, 109/25, 110/3, 110/4, 119/23
- E.- i mūmā-ileyh 028/2, 039/2,
049/20, 053/19, 092/23
E.- i Mūmā-ileyh 030/6
E.- i mūmā-ileyhe 039/7
E.- i mūmā-ileyhi 050/5
E.- i mūmā-ileyhūḡ 050/2, 053/13
E.- i müşārūn-ileyhūḡ 020/25
E.- i sābık-ı mūmā-ileyhūḡ 049/9
E.+ ler 101/13, 110/24, 111/2,
111/19, 120/1, 120/8, 121/3, 122/16,
123/6, 123/12, 123/13
E.+ lerden 120/9
E.+ lere 119/15, 120/3
E.+ lerinūḡ 061/2
E.+ lerümüz 096/2
E.+ lerūḡ 019/18, 109/14, 110/8,
111/6, 121/15
e.+ m 095/4
E.+ m 117/13, 117/17
E.+ mūz 083/20, 095/9, 095/24,
124/25
E.+ mūzden 072/3
E.+ müze 083/8
E.+ müzi 095/23
E.+ müzūḡ 108/7
E.+ müzūḡdür 054/3
E.+ nūḡ 112/19, 119/19, 124/1
E.+ si 069/7, 090/16, 119/14, 121/1
E.+ ye 110/1
- 67-
efkār [Ar.] Üzüntü, keder.
e.- ı 'askerūḡ 090/15
- 1-
Eflak Eflak
E. 004/10, 004/13, 005/3, 005/19,
006/25, 026/5, 038/25, 059/19, 060/8,
060/21, 061/3, 061/4, 061/14, 062/3,
065/13, 067/17, 075/25, 076/24, 078/25,
082/18, 083/23, 087/16, 087/25, 101/7,
108/13, 108/23, 109/8, 110/10, 114/1
- 29-
Efrenc [Ar.] Avrupalı.
tā'ife-i E. 014/21
- 1-
efzāyiş [Far.] Artma, çoğalma.
e.- i eyyām-ı 'ömr 010/14, 012/7
- 2-
E.- i eyyām-ı 'ömr 010/14, 012/7

egerçi [Far.] Her ne kadar, ... ise de, gerçi.

e. 006/18, 025/20, 029/17, 029/23, 032/9, 051/20, 063/12, 070/17, 081/2, 082/5, 084/10, 084/11, 088/13, 093/9, 093/10, 093/21, 099/2, 102/23, 115/21

-19-

ekîd [Ar.] Sağlam kuvvetli.

e. 044/8

-1-

ehemm [Ar.] Çok önemli.

e. 054/19

-1-

ehemmiyet [Ar.] Mühim oluş, önem.

e.+ le 015/22

-1-

ehıbbā [Ar.] Dostlar, ahbablar.

e.- yı kirām 044/13

e.- yı kirāmlarıyla 125/11

-2-

ehil [Ar.] Sahip, malik.

e.- i imāna 077/9, 105/1

e.- i islāmı 078/2, 123/23

e.- i İslāmı 005/16

e.- i ilm bir 038/3

e.+ i 121/7

-7-

ehlüllāh [Ar.] Allah'ın adamı, veli, evliya.

himmet-i e.+ ile 057/20

e.+ uñ 120/23

-2-

ehven [Ar.] Daha zararsız, daha az kötü.

e. 082/8

-1-

ekālīm [Ar.] Diyarlar, memleketler.

e.- i Kırımı 019/2

-1-

ekāzīb [Ar.] Yalanlar.

e. 004/19

-1-

Ekl ü şurb [Ar.] Yeme içme.

e. 042/17, 043/3, 045/11

keşret-i e. 042/23

-4-

eknāf [Ar.] Taraflar, yönler.

e.+ a 015/6, 037/11, 039/25, 078/7

e.+ dan 115/11

e.+ uñ 066/22

ekrem [Ar.] Kerem sahibi.

e. 115/3

serdār-ı e. 035/15, 041/24, 043/11, 044/1, 047/9, 049/22, 051/10, 055/3, 061/1, 066/10, 066/19, 068/22, 073/1, 080/4, 084/17, 087/19, 088/9, 088/15, 088/21, 090/9, 098/18, 099/8, 112/9, 118/22, 125/7

serdār-ı e.- i müşārün-ileyh 043/15, 047/22, 052/18

serdār-ı e.- i müşārün-ileyhe 044/15

serdār-ı e.+ e 057/4, 120/2

izn-i serdār-ı e.+ ile 065/17

serdār-ı e.+ le 056/20

serdār-ı e.+ üñ 068/12

-35-

ekremî [Ar.] Kerem sahibi olan kimseyle ilgili.

çuğ-dār-ı hāzret-i serdār-ı e. 056/5

hāzret-i serdār-ı e. 065/23

ordu-yı serdār-ı e.+ de 064/22

otağ-ı hāzret-i serdār-ı e.+ de 068/2

cānib-i serdār-ı e.+ den 059/5,

070/21, 074/11, 088/3

ordu-yı serdār-ı e.+ den 047/2

taraf-ı serdār-ı e.+ den 061/5, 078/19, 086/18, 091/19, 123/4

tüğ-ı serdār-ı e.+ nün 041/6

tüğ-ı zafer-nümün-ı serdār-ı e.+ nün 040/22

hayme-i serdār-ı e.+ ye 099/15

otağ-ı hāzret-i serdār-ı e.+ ye 050/21

taraf-ı serdār-ı e.+ ye 090/18

-19-

ekşer [Ar.] Çoğu, bir çok.

e. 108/13

-1-

ekşerî [Ar.] Çok defa, çoğu zaman.

e. 067/21

e.+ si 009/19, 022/19, 059/24, 068/10

-5-

Ekşeriyā [Ar.] Çoğunlukla, ekseriyetle.

e. 091/9, 025/22

-1-

eksik Noksan.

e. 050/8

-1-

eksil - Azalmak.

e.- meyerek 013/23

-1-

- el** 1. El, uzuv, sahiplik.
e. 021/1
e.+ den 037/13
e.+ e 082/6, 101/21
e.+ e geçdükte 074/25
e.+ e geçer 073/24
e.+ e geçmemek 052/2
e.+ e geçüp 080/1
e.+ e geçürilmiş 078/12
e.+ inde 094/22, 095/22, 117/12
e.+ ünden 065/2
-13-
2. Yabancı.
vâşıl-ı rahmet-i semt-i e. 050/3
-1-
- elbette** [Ar.] Şüphesiz, mutlaka.
e. 011/24, 021/10, 021/12, 027/19,
093/15, 107/11
-6-
- elbise** [Ar.] Giysi, kıyafet.
e. 123/24
-1-
- elem** [Ar.] Hüzün, keder.
e. olmuşıdı 017/1
-1-
- elfâz** [Ar.] Lafızlar, sözler.
e.- uñ 018/15
-1-
- elli** Elli sayısı (50).
e. 017/6, 033/9, 067/10, 081/3,
090/1, 098/19, 109/11
-7-
- Elmiçi** [?] ?
E. 013/11
-1-
- elîâf** [Ar.] Lütuflar.
e.- ı ilâhiyyeden 071/15
e.- ı sübhâniyyesine 036/12
kâdr-i e.- i ileyhiyyeye 024/22
-3-
- elviye** [Ar.] Livalar, sancaklar.
e.- i alay 037/13
-1-
- elviyelü** [Ar.] Sancaklı.
e.+ lerüñ 058/5
-1-
- el-ḥâc** [Ar.] Hacı olmuş kimselerin isimlerinin önüne konulan unvan sözü.
e. 009/20
-1-
- el-ḥacât** [Ar.] Hacetler.
e. 062/14
-1-
- el-ḥâletü hazîhi** [Ar.] Şimdiki, günümüzde.
e. 009/17, 025/19, 034/17, 036/15,
046/13, 084/23
-6-
- el-ḥamdülillâhi te'âlâ** [Ar.] (Dua) Allahu Teala'ya hamd olsun.
e. 047/4, 064/24, 075/4, 083/4,
117/24
-1-
- el-ḥâşıl** [Ar.] Sözü'n kısası, velhasıl.
ve e. 006/24, 008/8, 011/1, 012/6,
014/7, 018/24, 026/15, 026/24, 032/11,
042/23, 044/20, 048/5, 053/3, 054/25,
058/11, 064/19, 066/16, 071/24, 073/23,
083/25, 084/15, 097/5, 099/14, 100/25,
103/13, 109/8, 114/5, 115/15, 119/11,
119/22
-29-
- el-kışşa** [Ar.] Sözü'n kısası, hülasa.
e. 052/16, 116/24
e.+ şadr-ı a'zam 115/3
-3-
- el-ṭabḥ** [Ar.] Pişirme, pişirilme.
e. 045/15
-1-
- el-yevm** [Ar.] Bugün, bugünkü.
e. 040/23, 053/22, 081/17
e.- i a' dānuñ 070/17
e.- i mekş olunan 052/7
-5-
- elyâk** [Ar.] En liyakatli, en uygun.
e. olanlara 038/23
-1-
- elzem** [Ar.] Çok lüzumlu.
e. 036/25, 038/16, 049/24, 054/19,
055/10, 111/13
e.+ i 012/17
e. olup 021/11
-8-
- emânet** [Ar.] Korunması veya birine teslim edilmesi için bırakılan şey veya kimse.
e. 083/10, 117/17
ber-vech-i e. 097/15
e. eyledüm 072/7
e.+ i 097/15, 102/22

- e.+ inden 009/15, 017/24
-8-
- emek-dār** [Ar.] Emeği geçmiş kimse.
e. 022/3, 095/15
e.- ı devlet 094/25
e.+ larından 048/16
-4-
- emel** [Ar.] Gerçekleşmesi istenilen şey, arzu.
e.+ leri 071/24
-1-
- emîn** [Ar.] 1. Güvenmek.
e. olunmuşıdı 058/25
-1-
2. Güvenli, emniyetli.
e. 041/18, 125/17
-2-
3. Osmanlı Devleti'nde bir işin başı ve sorumlusu durumunda olanlara verilen memuriyet unvanı.
e.+ i 047/1, 047/16, 048/22, 069/5, 097/13
-5-
- Emîn Ağa** Yeniçeri ağası.
E. 094/1, 102/14
-2-
- Emîn Efendi** Sadrazam mektupçusu.
E. 104/11
E.+ nüñ 102/5
E.+ ye 100/4
-3-
- Emîn Paşa** Eski sadrazam.
E. 046/22
-1-
- emîr** [Ar.] Ağa, bey, reis.
e.- i merkūmuñ 025/2
-1-
- emniyyet** [Ar.] Güvenlik.
e. 011/23, 020/15, 022/18, 024/5, 039/24
e.- i kāmile 078/13
-6-
- emr** [Ar.] Hüküm, buyruk.
e. 043/4, 046/23, 051/12, 066/5, 069/20, 070/3, 100/22, 100/23, 112/20
fi'n-nefsü'l e. 035/22, 066/20, 110/2, 116/7
nefsü'l e. 066/13
- nihāyetü'l e. 007/2, 050/8, 056/21, 103/7
e.- i 'acīb 042/25
e.- i 'ālī 034/15, 100/7, 100/20
e.- i 'ālīşudūr iter 061/23
e.- i 'aliyyenüñ 024/11
e.- i aşikārdur 084/2
e.- i 'azīm 122/1
e.- i 'azīmesi 048/23
e.- i cesīmüñ 032/21
e.- i düş-vār 019/7, 120/22
e.- i fermān buyurılıp 039/25
e.- i muhāfāza-i bilād-ı islāmiyyeye 016/5
e.- i muhāfāzası 024/14, 097/22, 097/25
e.- i muhāfazasına 101/8
e.- i muhāl 075/24
e.- i muhāldür 099/18
e.- i muqarrer 082/6
e.- i mü'ekked 086/9
e.- i müstahseneden 013/19
e.- i müşkil 019/4
e.- i nā-ma'kūl 005/11, 020/13, 057/7
e.- i ticāretini 014/5
e. buyurıldı 057/6
e. buyurmalarıyla 080/6
ibtidā-yı e.+ de 010/20, 021/1, 057/11, 071/4, 104/9
nefsü'l e.+ de 045/5, 054/2
e.+ de 059/17
e.+ den 074/23
e.+ inüz 054/3
e.+ leri 100/12
e.+ üñ 117/8
-60-
- emr-nāme** [Ar.] Yazılı emir.
e. 108/25
-1-
- emsāl** [Ar.] Buna benzer.
e.+i 041/13
-1-
- emvāl** [Ar.] Mallar, mülkler.
e. 005/12, 022/20, 079/13, 098/12
cem'-i e. 064/8
-5-
- encām** [Far.] Son, nihayet.
e. 044/6
ferah-ı e. 082/9
e.+ ı 119/20

e.+ ını 089/9	-4-	eşsiz Dar.	e. 073/22, 074/22
endāht [Far.] Atma.			-2-
e. 063/7, 081/9, 109/18		erācif [Ar.] Yalanlar, uydurmalar.	e.+ e 073/8
e.+ ıla 072/24			-1-
e.+ ına 072/1		erba'a [Ar.] Dörd, dördüncü.	cevānib-i e.+ sı 033/8, 101/12
e.+ i 082/11	-6-	e.+ sına 088/23	cevānib-i e.+ sına 090/6
endahte [Far.] Atılmış.			-4-
e. 062/20	-1-	erbāb [Ar.] Sahipler.	e.- 1 diḳḳat 073/5, 102/23
ender [Far.] İçinde.		e.- 1 diḳḳate 031/19	e.- 1 fetānetūj 013/16
ḥarāb e. ḥarāb olur 097/24	-1-	e.- 1 ğayretten 017/21	e.- 1 ḥaḳīkat'inde 112/24
enderūn [Far.] Devlet işlerinde yer		e.- 1 hünerden 103/13	e.- 1 inşāf 122/23
alacak kimselerin yetişmesini sağlayan		e.- 1 inşāfa 054/24	e.- 1 liyākatden 039/7, 040/3, 058/10
bölüm.		e.- 1 menāşiba 115/5	e.- 1 menāşıbdan 112/19
e. 047/10, 051/9, 066/19, 073/2,		e.- 1 şecā'at 022/2	e.- 1 tumār 016/2
077/17, 078/14, 098/20, 106/2, 115/4		e.- 1 tumārı 015/25	e.+ 1 118/19
süvārī-i e. 072/2	-9-		-18-
endīşe [Ar.] Tasa, kaygı.		erkence [Ar.] Oldukça erken.	e. 116/18
e. 042/23, 047/7, 089/20, 092/19			-1-
bā' iş-i e. 103/1		erkān [Ar.] Devletin, ordunun ileri	gelenleri, üstler.
e. eyleme 096/1		e. 057/23	dīvān-ı müşeyyedü'l e. 040/14
e.+ sini 123/16		e.- 1 devlet 010/11, 031/8	ricāl-i e.- 1 devlet 019/21, 055/5
e.+ siyle 102/7	-8-	ricāl-i e.- 1 devlet-i ihtiyār 043/13	e.- 1 saltanat 011/19
enfa' [Ar.] Çok faydalı.			-8-
e. olduğu 020/6	-1-	ertek [?] ?	e. 091/20
enişte [Far.] Kız kardeş veya kadın			-1-
akrabalardan birinin kocası.		erzāk [Ar.] Yiyecekler, zahire.	kaḥ'-ı e. 043/3
e.+ leri 109/21	-1-		-1-
enseb [Ar.] Çok uygun, münasib.		erzānī [Far.] Layık, değer, uygun.	e. 038/13
e. 013/20, 051/5, 111/16			-1-
e.+ dür 055/12, 068/4	-5-		-1-
envā'i [Ar.] Çeşitler, türler.			-1-
e. 003/6, 045/11, 121/11	-3-		-1-
Enverī Efendi Osmanlı			-1-
vak'anüvisi.(Sadullah Enverī)			-1-
E. 080/5	-1-		-1-
enzār [Ar.] Bakışlar, nazarlar.			-1-
şarf-ı e. 005/22			-1-
medd-i e.- 1 başiret 116/14	-2-		-1-

Erzurum Erzurum ili.	-10-
E. 017/4	
-1-	
esāfil [Ar.] Çok aşağı, bayağı kimseler.	
e.- i nāsdan 092/7	
-1-	
esāme [Ar.] Yeniçerilerin ana kütükte yazılı olan isim ve künyeleri.	
şāhib-i e. 037/23	
-1-	
esāret [Ar.] Esirlik, tutsaklık.	
ķayd-ı e.+ den 082/8	
-1-	
esās [Ar.] Bir şeyi meydana getiren ana unsur, temel.	
e.+ larında 057/20	
-1-	
esb [Far.] At.	
e. 038/12	
-1-	
esbāb [Ar.] Sebebler.	
e. 113/21	
hīlāf-ı e. 030/1	
e.- 1 ‘ādilerinden 042/6	
e.- 1 fütūrı 074/4	
e.- 1 hārbiyyeye 006/6	
e.- 1 istirāhate 052/17	
e.- 1 küllī 122/3	
e.- 1 muhāfazanuñ 094/4	
e.- 1 muhārebede 055/18	
e.- 1 muhārebenüñ 065/19	
e.- 1 müfideyi 014/6	
e.- 1 zuhūrına 098/14	
e.+ da 007/22	
e.+ ı 003/8, 059/3, 099/5	
e.+ ına 008/4, 093/13	
e.+ ları 036/7	
e.+ larınınun 069/20	
e.+ uñ 020/4	
-21-	
esbaķ [Ar.] Bir makamda bir evvelkinden önce bulunmuş olan.	
defter-dār-ı e. 102/8	
hūdāvendigār-ı e. 003/3	
keḥūdā-yı e. 046/3	
şadr-ı e. 034/8, 046/22, 048/20,	
110/19, 113/17	
şadr-ı e.- 1 ‘İzzet Paşaya 017/5	
şadr-ı e.- 1 müteveffā 037/4	
eşer [Ar.] Belirti, alamet.	
e. 067/13, 123/1, 123/2	
şecā‘at-ı e. 062/3	
e.- i māh-ı merkūmuñ 072/18	
nuşret-i e.+ e 051/6	
e.+ i 063/2, 080/2, 106/1	
e.+ ile 076/23	
e.+ ini 067/21	
-11-	
esfār [Ar.] Seferler, yolculuklar.	
e.- ı sābıkada 014/15, 038/4, 039/3,	
040/5, 045/23, 057/13, 058/17, 065/10,	
083/25	
i.- ı sābıkadan 019/6	
-10-	
eshel [Ar.] Çok kolay.	
e. 116/5	
-1-	
esir [Ar.] Tutsak.	
e. 069/16, 075/15, 079/14, 084/21,	
091/9	
e.+ den 071/3, 075/14	
e. olmaķlığı 097/9	
-8-	
esirlik [Ar.] Esir olma durumu.	
e.+ den 123/24	
-1-	
eşķāl [Ar.] Ağır şeyler, aķırlık.	
e. 042/21, 078/18	
e.+ de 077/3	
e.+ e 045/18	
-4-	
eski 1. Eski zaman.	
e.+ den 076/11	
-1-	
2. Yeniliğini kaybetmiş.	
e. 096/7	
e.+ si 102/14	
-2-	
eslāf [Ar.]	
e.+ da 063/23, 083/15	
-2-	
Esmā Sultān 1. Abdulhamid’in kızı.	
E.+ uñ 009/7	
-1-	
eşnā [Ar.] Yapıldığı sıra, zaman.	
e.- yı alayda 011/10	
e.- yı cengde 118/8	
e.- yı muhārebe 026/8	

e.- yı muhârebede 052/2
e.- yı râhda 009/4, 024/8, 052/18,
055/10, 056/16, 068/22, 092/12, 098/3,
116/22, 118/11
e.- yı seferde 032/12
e.+ da 017/21, 021/23, 022/18,
032/15, 038/6, 039/18, 040/18, 044/24,
047/14, 049/2, 049/13, 049/17, 053/21,
056/1, 057/13, 067/17, 068/11, 070/4,
072/12, 074/6, 087/15, 088/9, 090/7,
101/6, 101/16, 102/14, 106/15, 113/3,
113/10, 114/16, 114/18, 117/25, 121/20,
122/2
e.+ sında 007/4, 008/10, 016/23,
051/13, 061/1, 062/19, 075/3, 078/10,
087/20, 090/23, 099/14, 103/18, 106/18,
107/2, 108/16, 118/13
-65-
eşnâf [Ar.] Küçük ticaret sahiplerine
verilen ortak isim.
e. 041/24, 042/4
-2-
esrâr [Ar.] Sırlar.
e.- ı devlete 018/6
perde-i e.+ da 021/5
-2-
es-sa'âde [Ar.] Mutluluk, bahtiyarlık.
e. 123/13
-1-
es-sene [Ar.] Sene, yıl.
e. - i nâs 076/17
-1-
Estürkoğlu (?)
E. 004/20
-1-
eşvâb [Ar.] Giyecek, elbise.
e. 074/16
-1-
eşvâk [Ar.] Sokaklar, çarşılar.
e. 031/2, 092/15
-2-
eşher [Ar.] Çok meşhur, çok şöhretli.
e. 076/16
-1-
eşna'ı [Ar.] Çok kötü.
e. 057/8
-1-
eşref [Ar.] Şerefli.
taraf-ı e.- i pâdişâhiden 091/4
-1-

eşyâ [Ar.] Gerekli olan her türlü nesne.
e. 005/12, 064/9, 064/15, 075/18,
079/13, 084/21
e.+ lar 065/25
e.+ lardan 074/19
e.+ larını 022/20
e.+ sını 098/12
e.+ sıyla 064/8
-10-
etbâ' [Ar.] Hizmetkarlar.
havâş-ı e.+ larıyla 068/16
e.+ ile 088/22
e.+ na 045/15
-3-
eṭrâf [Ar.] Çevre, yöre.
e. 015/6, 037/11, 039/25, 059/18,
066/22, 078/7, 095/10, 115/11
e.- ı każâ 100/16
e.+ a 003/21, 023/21, 062/19, 082/11,
092/24, 099/2, 116/13
e.+ da 072/25
e.+ dan 022/14, 089/8, 116/4
e.+ ı 082/24, 087/12
e.+ ına 068/9, 085/9, 091/20
e.+ ında 071/4, 080/15
e.+ ındaki 069/15
e.+ ını 067/2, 067/4
e.+ ıyla 004/23, 019/25, 026/22,
071/3, 073/18
e.+ larda 085/3
e.+ u 053/3, 072/7
-38-
eṭvâr [Ar.] Tavırlar, davranışlar.
e. 003/10, 013/14, 013/24, 031/25,
053/2, 092/16, 120/15
müstakîmü'l e. 040/7
secî'ü'l e. 058/10
şecî'u'l e. 031/4
e.- ı ğayr-ı lâyıka 104/22
e.- ı ğayr-i lâyıka 023/5
e.- ı küstâhâneye 057/24
e.- ı mü be mü 027/17
e.- ı müstâhseneden 073/6
e.- ı rüzgâr 114/15
e.+ a 056/17
e.+ ı 016/14, 027/8, 094/24, 114/2
e.+ ına 051/17
e.+ ında 056/14
e.+ ında 076/15
e.+ ları 057/4

- 25-
- evāmīr** [Ar.] Buyruklar, emirler.
e.- i ‘aliyye 015/9, 037/24, 042/20,
044/5, 046/17, 086/10
e.- i ‘aliyyeler 037/8
e.- i şerīfe 044/8
e.- i şerīfeler 037/12, 040/21
e.+ leri 115/12
e.+ lerini 092/11
- 12-
- evān** [Ar.] Zaman, vakit.
e.+ da 092/5
e.+ ında 038/18
- 2-
- evḳāt** [Ar.] Vakitler, zamanlar.
güzārende-i e. 012/3
- 1-
- evlā** [Ar.] Daha uygun, daha iyi.
e.+ dur 093/19
- 1-
- evlād** [Ar.] Çocuklar.
e. 022/19, 125/11
e.- ı fātihān 061/9
- 3-
- evliyā** [Ar.] Sahipler, veliler.
e.- yı umūr 005/11
- 1-
- evrād** [Ar.] Dualar.
e.+ ı 041/20
- 1-
- evşāf** [Ar.] Nitelikler, vasıflar.
e. 036/11, 109/19
e.- ı ḥilm 017/10
e.- ı mezkūr 061/6
e.- ı mezküre 044/20, 055/20
e.+ ı 043/10, 052/21, 064/7, 073/16,
094/12
icmāl-i e.+ ı 058/11
e.+ uḡ 047/24
- 13-
- evvel** [Ar.] Önceki, ilk
e. 019/10, 039/9, 040/8, 043/18,
056/25, 059/17, 060/2, 061/19, 062/7,
068/4, 074/24, 084/15, 094/19, 095/7,
108/21, 108/24, 113/22, 115/11, 115/24,
119/10, 122/4, 123/15
rüz-nāmçe-i e. 046/2, 052/21, 069/6,
082/12
tezkire-i e. 080/5
şıḳḳ-ı e.+ i 023/19
- e.+ inden 019/23
- 29-
- Evvelā** [Ar.] İlk önce, ilk olarak.
e. 043/2
E. 003/9
- 2-
- evvelce** [Ar.] Önce, daha önce
e. 046/9, 046/17, 051/2, 068/13,
093/24, 097/8, 107/25, 109/23, 124/10
- 9-
- evvelki** [Ar.] Daha önce, bundan önce.
e. 028/22, 103/6
- 2-
- evzā**⁵ [Ar.] Durumlar, hareketler.
e. 002/4, 003/10, 015/2, 027/16,
056/12, 056/14, 104/7, 113/6, 114/15
e.+ dan 076/12
e.+ ları 120/15
e.+ na 053/2
e.+ nı 018/10, 027/11
- 12-
- ey** [Ar.] Seslenme ünlemi.
e. 012/1, 026/2
- 2-
- eyālet** [Ar.] Osmanlı Devleti’nde beylerbeyinin yönetiminde bulunan en büyük idari bölge.
e. 058/5, 061/9
e.+ i 040/11, 048/24, 092/1, 096/9
e.+ leri 094/7
- 7-
- eyle** - 1. Yapmak, etmek.
e.- di 028/20, 084/24, 118/2
e.- düm 104/12
e.- digi 054/4, 054/25, 060/1, 087/17,
092/8, 098/4, 105/25, 106/7, 107/18
e.- diginden 018/8, 104/25
e.- dikleri 097/9, 105/3
e.- diklerinde 081/13, 081/18
e.- diklerinden 107/3
e.- dükleri 066/5, 070/10
e.- mek 014/15
e.- mekdür 063/21
e.- meleri 015/9, 116/14
e.- mesi 049/9, 066/8
e.- meyecekleri 120/18
e.- meyüp 100/16
e.- mezse 099/2
e.- mişidi 082/9
e.- mişler 019/8

e.- mişlerdür 011/21
e.- r 010/1
e.- ye 124/9, 125/19
e.- yesün 107/12
e.- yüp 072/9

-39-

2. Yardımcı fiil.

āgāz e.- mişdür 026/1
aḥz e.- diği 067/5
aḥz e.- digini 059/21
aḥz e.- dikleri 091/23
aḥz e.- diklerini 069/16
aḥz e.- miş 087/18
‘aql-ı ihāta e.- meyecek 081/7
‘aks e.- dikde 088/9
ārām e.- meyerek 104/2
ārām e.- mişler 112/22
āşikār e.- diginden 039/21
‘avdet e.- di 088/12, 092/4
‘avdet e.- diği 113/10
‘avdet e.- diginden 057/2
‘avdet e.- dükde 117/9
‘avdet e.- mege 072/15
‘avdet e.- mekle 118/21
‘avdet e.- mişler 117/20
‘avdet e.- mişlerdür 085/14
‘azīmet e.- diginden 100/3
‘azīmet e.- dikleri 120/24
‘azīmet e.- diler 041/21, 054/5,
091/15, 102/9, 120/7
‘azīmet e.- mege 107/20
‘azīmet e.- meleri 065/13, 070/3
‘azīmet e.- mesinde 060/2
‘azīmet e.- mesiyle 036/14
‘azīmet e.- miş 066/9, 080/9
‘azīmet e.- mişdür 078/21
‘azīmet e.- mişidi 011/13, 074/22
‘azīmet e.- mişlerdür 055/4, 080/6
‘azīmet e.- yüp 010/12, 065/18
‘azl e.- diğümi 032/1
‘azl e.- mişdür 023/22
‘azm-i dār-ı beḳā e.- meleriyle 016/25
‘azm-i semt-i dār-ı beḳā e.- mişlerdür
017/15
beyān e.- di 028/8
beyān e.- mekdür 034/4
beyān e.- meleriyle 122/21
beyān e.- miş 062/13
beyān e.- mişdümki 028/12
bezl-i maḳdūr e.- yesün 108/25

bi'l-ḥayr e.- ye 041/20
bir e.- düm 021/4
celb e.- mesi 068/14
cem‘ e.- diği 092/9
cem‘ e.- mek 117/11
cereyān e.- diginden 077/7
cevāb e.- dūñüz 025/19
cüstücü e.- düklerinde 057/22
cüstücü e.- mekde 070/18
def‘ e.- dükleri 013/9
dikḳat-i tam e.- mişler 016/22
dūçār e.- dükleri 042/2
emānet e.- düm 072/7
endīşe e.- me 096/1
fesh-i şulh e.- mesinin 032/24
firār e.- dükleri 072/17
fürūht e.- di 054/12
gayb e.- diginden 053/4
güzārende-i eyyām e.- yüp 016/19
güzērān e.- diği 094/25
güzērān e.- dükde 022/25
güzērān e.- mezden 024/23, 059/16
güzērān e.- yen 019/15
ḥarāb e.- mek 039/24
hareket e.- mese 082/6
hareket e.- mesi 052/7
hareket e.- mesi 119/7
ḥāşıl e.- megi 073/10
ḥāşıl e.- mişdür 060/11, 119/21
ḥāşıl e.- mişdür 094/16
ḥāşıl e.- yecekleri 050/17
ḥatm-i kelām e.- mekle 030/7
ḥayr e.- ye 089/9
hedm e.- miş 087/18
ḥıfz e.- dükleri 064/9
ḥicāb e.- memek 023/12
himmet e.- mişlerdür 047/25
hulül e.- diginden 112/6
hücüm e.- di 080/19
hücüm e.- mek 039/24
hücüm e.- mesinde 060/2
hücüm e.- r 084/2
hücüm e.- yecegi 099/3
ḥüsn-ü zann e.- diği 020/17
ıṣḡā e.- mediler 058/17
ıṣrār e.- diği 014/23, 019/15, 117/16
ıṣrār e.- meyenler 101/2
i‘āde e.- diği 019/15
i‘āde e.- meyüp 032/10
i‘āne e.- mesi 086/12

ibrāz e.- diği 100/20
 ibtidār e.- diğinden 040/1
 icāb e.- di 028/7, 057/1
 icāb e.- diği 024/20
 icāb e.- diğine 015/21
 icāb e.- dükde 027/20
 icāb e.- mekle 032/11, 045/19, 103/6
 icāb e.- meyeceği 098/16
 icāb e.- miş 020/15
 icāb e.- mişdür 023/10, 025/19
 icrā e.- diğinden 105/17
 icrā e.- mek 004/8
 icrā e.- yeceği 019/10
 ifāde e.- di 089/2
 ifāde e.- diklerinde 088/8
 ifāde e.- diler 111/7
 ifāde e.- diklerinde 009/23
 ifāde e.- mege 004/17
 ifāde e.- mişidüm 032/1
 ifāde-i hāl e.- melerile 072/5
 ihāta e.- meyecek 003/6
 ihdās e.- diği 076/1
 ihṭār e.- mege 004/17
 ihtimām e.- mişidi 073/23
 ikdām e.- meleri 016/6, 017/3
 ikdām e.- yüb 007/2
 i' lān-ı harb e.- mesi 005/5
 iltihāk e.- di 096/14
 iltihāk e.- meler 037/18
 iltizām e.- mese 006/22
 imā e.- diklerinden 122/17
 imtinā' e.- dükleri 018/18
 inşā e.- diği 105/7
 intikām e.- mek 036/4
 irād e.- meñüz 030/2
 irād e.- mesiyle 032/14
 ircā' e.- mişlerdür 010/3
 irsāl e.- diği 060/4, 060/6, 062/8
 işāl e.- diği 060/4
 işbāt-ı vücūd e.- di 103/16
 işbāt-ı vücūd e.- miş 022/2
 iskān e.- mek 099/13
 isti' fā e.- diğümi 032/1
 istilā e.- mek 099/1
 istimā' e.- diği 053/6
 istimā' e.- dikde 095/13
 istimān e.- düklerinden 035/7
 istimān e.- düklerinüñ 074/11
 istirāhat e.- düklerinde 070/13
 istişhāb e.- diği 061/21
 istizān e.- meyerek 043/23
 istizān e.- miş 069/1
 işā' at e.- mişlerdi 106/20
 iştikā e.- dükleri 004/15
 i' tibār e.- meyeceği 030/11
 i' tinā e.- diği 078/16
 i' tizār e.- meyerek 023/15
 ittiḥāz e.- diği 052/3
 ittiḥāz e.- diğinden 008/5
 ittiḥāz e.- düklerinden 034/21
 ittiḥāz e.- miş 073/12
 ityān e.- diğinden 039/21
 izhār e.- mesiyle 032/4
 ḳabūl e.- di 012/19
 ḳabūl e.- meyecek 013/24
 ḳabūl e.- meyerek 033/2
 ḳabūl e.- mez 064/18
 ḳanā' at e.- mek 042/19
 kesb e.- mesi 008/20, 032/22
 kesb e.- meyeceği 021/8
 ketm e.- miş 028/7
 ḳiyām e.- mesi 021/18
 ḳuşūr e.- di 081/1
 ḳuşūr e.- medüm 029/11
 māh-ı güzērān e.- dikde 111/25
 mekş e.- mişler 112/22
 muḥāfāza e.- mek 012/11
 muḥāşara e.- diği 105/21
 muḳābele e.- mekde 028/23
 muḳābele e.- meleri 024/20
 murād e.- dükde 117/11
 murād e.- mişidi 105/9
 muraḥḥaş e.- miş 029/10
 mübāderet e.- dikleri 101/16
 mübāşeret e.- di 014/7, 089/9
 mübāşeret e.- mişlerdür 041/1
 mübāşeret e.- yeceği 025/12
 mürā' at e.- düklerinden 011/18
 mürūr e.- diği 024/7, 036/10, 043/8,
 093/15, 099/7, 112/4
 mürūr e.- diğinden 026/14
 mürūr e.- dikde 115/8, 116/15,
 124/15
 mürūr e.- dükde 017/11
 mürūr e.- meyiz 057/24
 mürūr e.- yüp 030/16
 müsāra' at e.- meleriçün 037/20
 müsāra' at e.- mesi 046/20
 müşāhede e.- diği 093/23
 müşāhede e.- dükleri 036/3, 062/24

mü'tāla'a e.- yüp 087/12
 müvāzabet e.- meden 012/2
 naql e.- mekle 069/4
 naẓz-ı 'ahd e.- digine 039/18
 naẓz-ı 'ahd e.- yecekleri 015/4
 naşb e.- digi 081/1, 121/22
 neş'et e.- digi 020/15, 114/25
 neş'et e.- digini 101/3
 perişān e.- düğinden 081/10
 perişān e.- dükleri 062/25
 perişān e.- mek 117/4
 perişān e.- mişiken 117/13
 rahmet e.- ye 115/2
 ri'āyet e.- diginden 054/16
 ri'āyet e.- düklerinden 006/4, 011/18
 ri'āyet e.- meyüp 004/5
 ricā e.- meleri 120/6
 riḥlet e.- mesiyle 097/14
 şarf e.- mek 055/15
 sa'y e.- dükleri 086/4
 sa'y e.- mek 093/13
 sebāt e.- meleri 086/14
 sebkat e.- digi 021/19, 027/2, 030/19,
 065/21, 089/13, 090/22
 sebkat e.- miş 030/4
 sebkat e.- mişdi 022/16
 süküt e.- mek 008/19
 şurū' e.- yüp 028/25
 ta'addi e.- düklerinden 004/14
 ta'alluḡ e.- diginden 021/19
 ta'alluḡ e.- mişidi 119/18
 ta'bīr e.- dikleri 077/6, 079/12, 081/4,
 104/3, 104/14, 106/21
 ta'bīr e.- dükleri 039/12, 067/1,
 075/19
 ta'dād e.- düm 030/8
 tafşil-i mürür e.- digi 006/25
 taḥaşşun e.- meleriyle 082/1
 taḥkīḡ e.- mek 049/1
 taḥkīḡ e.- miş 101/4
 taḥlīş e.- mek 074/21
 taḥrīr e.- digi 049/20
 taḥrīr e.- dikde 120/17
 taḥrīr e.- dükde 062/5
 taḥrīr e.- medükce taḡrīritemem
 025/16
 taḥrīr e.- meleriyle 093/2
 taḥrīr e.- miş 051/22, 054/12, 116/22
 taḥrīr e.- mişidüm 058/17
 taḡdīm e.- dükleri 003/23, 004/1,
 005/7
 taḡdīm e.- mege 018/23
 taḡdīm e.- yüp 011/14
 taḡdīs e.- ye 020/23
 ta'kīb e.- mekde 071/6
 taḡrīr e.- di 028/8
 taḡrīr e.- diler 111/7
 taḡsīm e.- mek 014/11
 ta'lik e.- mesi 027/4
 taşdı' e.- mek 034/7
 taşdıḡ e.- mesini 004/22
 ta'yīn e.- digi 063/17, 071/2
 taẓyīḡ e.- melerile 071/15
 taẓyīḡ e.- miş 074/2
 tebdīl e.- mek 081/15
 tecāvüz e.- mesi 086/17
 tecāvüz e.- meyerek 123/20
 tecrīm e.- dikden 100/19
 tecrīr e.- mekde 113/24
 tecrūbe-i 'ālim e.- miş 008/2
 tecvīz e.- meyüp 056/16
 tecvīz-i ḡuşūr e.- meyüp 022/8
 teḡarub e.- di 085/2, 090/13, 093/18
 teḡarub e.- diginden 040/22
 teḡarub e.- mekde 082/3
 teḡarub e.- mekle 115/15
 tekevvün e.- dükde 036/19
 tekevvün e.- memesi 010/17
 tekmīl e.- dükde 028/2
 tekmīl-i kelām e.- dikde 083/19
 telef e.- düm 081/2
 telef e.- megi 104/12
 temennī e.- düklerinden 010/23
 terfi' e.- mişidi 114/15
 terk e.- melerini 010/22
 terk e.- miş 024/4
 terkīm e.- mekde 113/24
 tertīb e.- digi 053/14
 tertīb e.- digine 080/5
 tertīb e.- meleri 110/2
 teşādūf e.- diginden 050/12, 052/11,
 058/2, 073/22
 teslim e.- dükleri 074/12
 teslim e.- mezler 023/18
 teslim-i rūḡ e.- di 105/12
 teşrīf e.- yüp 018/4
 teşyī' e.- diler 110/1
 tevaḡḡuf e.- mesi 068/10
 tevaḡḡuf e.- mişidüm 103/13

- tevrüd e.- di 055/9
tevrüd e.- dükce 066/2
tevrüd e.- mege 103/4
tevrüd e.- mekde 078/9
tevrüd e.- mekle 079/2
tevrüd e.- memesi 045/18
tevrüd e.- miş 046/19
tevatür e.- di 097/12
tevatür e.- mekde 012/13, 022/15
teveccüh e.- dükde 008/1
teyaqqun e.- diklerinden 102/25
‘ubür e.- diginden 094/4
‘ubür e.- mesi 107/6
ümid-şedd e.- meden 043/24
vaż’ e.- digi 072/1
vaż’ e.- meleri 041/19
vaż’-ı ictisâr e.- diginden 019/17
vefât e.- mişdür 022/5
vefât e.- yüb 007/23
vurüd e.- di 082/17, 082/19, 087/15,
090/2, 091/16
vurüd e.- digi 090/9, 115/9
vurüd e.- diginden 100/15
vurüd e.- diler 043/22
vurüd e.- medükden 067/13
vurüd e.- mege 075/22
vurüd e.- mekle 113/19
vurüd e.- miş 044/25
vurüd e.- mişdür 067/22, 086/6,
096/11
vurüd e.- mişidi 067/18
vürüd e.- diginden 059/22
yād e.- meden 012/2
żabt e.- diklerinden 085/25
żabt e.- dük 075/4
żabt e.- dükleri 063/6
żabt e.- mege 078/2
żabt e.- mek 074/24
żabt e.- yelüm 123/17
zuhür e.- di 075/4, 099/9, 100/23,
109/13, 112/6
zuhür e.- digi 116/20
zuhür e.- diginden 091/8
zuhür e.- mekle 109/16
zuhür e.- mişdür 070/16
-394-
eyyām [Ar.] Zaman, devir.
e. 013/6, 017/11, 027/11, 036/4,
046/23, 058/5, 105/5
güzārende-i e. 013/23, 019/8
e.- ı arası 022/13
e.- ı Maçinde 103/17
e.- ı mekşden 103/10
e.- ı mükāleme 114/3
efzāyiş-i e.- ı ‘ömr 010/14, 012/7
e.- ı sefer 009/10
e.- ı taḥşil-i istirāhat 123/11
e.+ da 098/13
e.+ dan 023/20, 032/17, 103/24
e.+ dur 029/2, 034/2
güzārende-i e. eyleyüp 016/19
e.+ ında 105/9
-25-
ezeliyye [Ar.] Başlangıcı olmayan,
kadim.
hük-m-ü e. 021/8
-1-
eżher [Ar.] ?
e. 076/15
e.+ dür 063/16, 113/2
e. oldığından 020/7
-4-
ezmān [Ar.] Zamanlar.
mürür-ı e.- ı ‘ākıbeti 006/10
e. olunup 012/3
-2-
ez-cümle [Ar.] Özellekle, bilhassa.
e. 038/16
-1-
ez-dil [Ar.] Candan, yürekten.
e. 071/10, 098/17, 124/3
-3-
ez-kağim [Ar.] Eskiden, önceden.
e. 007/13, 012/21, 028/10, 029/9,
034/24, 060/15, 076/10
-6-
faḥr [Ar.] Övünme, gururlanma.
f. 115/24
f.- i kā’inātı 125/12
-2-
fā’ide [Ar.] Fayda, yarar.
f. 006/4, 057/11, 067/3, 087/9, 091/9,
107/15, 116/23
f.+ den 002/6
f.+ si 060/24
f.+ yi 019/14, 064/6
-11-

- faḳaṭ** [Ar.] Ama, lakin.
f. 009/19, 015/19, 019/8, 020/9,
042/5, 048/25, 068/24, 073/20, 078/18,
111/21, 115/4, 119/15, 119/24, 120/8
-14-
- faḳīr** [Ar.] Yoksul, muhtaç, fukara.
f. 103/12
f.+ i 108/1
-2-
- faḳīrāt** [Ar.] Fakirler, yoksullar.
f. 117/7
-1-
- fāl-i ḥayr** [Ar.] Hayır alameti, hayra
yorulan durum.
f. 088/17
-1-
- falān** [Ar.] Belirtilmesi gerekli
görülme-yen isimlerin önüne getirilerek onları
belirsiz şekilde niteler.
f. 023/13, 035/20
-2-
- fāriğ** [Ar.] Vazgeçmiş, el çekmiş.
f. iterek 011/12
f. olacakları 122/18
f. olacakların 018/20
f. olduklarını 122/21
f. olmadıkları 013/4
f. olmamışlar 014/18
f. olmayup 019/16
f. olmuş 034/1
f. olmuşlar 035/1
f. olunmak 030/11
f. olup 028/13
-11-
- farīza** [Ar.] Mutlaka yapılması gereken
iş ve görev.
f.+ dan 008/5, 015/6, 071/5
f.+ sına 120/21
-4-
- farḳ** [Ar.] Ayırma, ayırım.
f. 017/2, 104/17
f. iter 111/13
-3-
- farz** [Ar.] Şartr ve gerekli olan.
f. 005/20
muḳaddime-i nuşret-i f. 060/10
f. olundığından 013/19
f. olunup 015/14
-4-
- fāsīd** [Ar.] Bozulmuş, kötü.
fikir-i f.+ ile 079/17, 081/25
- zu‘m-ı f.+ ince 104/25
kaşd-ı f.+ iyle 062/25
-4-
- fāsīde** [Ar.] Fesada uğramış, bozulmuş,
kötü.
ısrār-ı f.+ den 121/13
aḳvāl-i f.+ si 003/11
ef‘āl-i f.+ si 003/11
-3-
- Fātiḥa** [Ar.] Başlangıç.
f. 036/13, 068/4
F.- i ḥilḳat-ı ma‘mūre-i ‘ālem 002/2
f. olundu 032/23
-4-
- fātiḥān** [Ar.] Fethedenler, fatihler.
evlād-ı f. 061/9
-1-
- fayşal** [Ar.] Kesin karar.
f. 012/16, 113/6
f. virilmekle 019/19, 121/17
f. virilmiş 026/9
f. virilse 023/11
-6-
- fāzıla** [Ar.] Fazilet sahibi, faziletli.
mülāyemetü’l f. 031/17
-1-
- faziletlü** Fazilet sahibi, faziletli.
f. 049/3, 109/21, 124/19
-3-
- faẓl** [Ar.] İyilik lutuf, kerem.
f. 049/4
-1-
- faẓla** [Ar.] Çok, ziyade.
f. 111/12
-1-
- fedā** [Ar.] Bir şeyi diğ-er bir şey uğruna
verme.
f. itmege 053/11
-1-
- feh-ḥm** [Ar.] Anlayış, idrak.
f. 087/13
f.+ ine 102/24
-2-
- fehḩvā** [Ar.] Anlam, mana
f.+ sinca 009/1, 024/21, 044/13
-3-
- fekk** [Ar.] Bozma.
f.- i rābıta-i ḳarār 048/1
-1-

felek [Ar.] Güç talih, baht. çarh-ı f. 081/23 çarh-ı f.+ ler 081/6 -2-	f.+ ı 092/11, 092/13, 092/19, 106/3, 120/1 f.+ lar 108/5, 108/7 f.+ ları 069/20 f. olunan 088/23 f. olundu 038/15 f. olunduğı 038/24 f. olunduğda 032/13 -41-
fenn [Ar.] Herhangi bir konuya ait olan ilim. f.- i deryāda 025/2 f. +e 077/13 -2-	ferve [Ar.] Kürk. f.- i beyzā 007/11 -1-
ferah [Ar.] Sevinç, sevinme. peyām-ı f.- ı encām 082/9 -1-	fesād [Ar.] Bozulma, bozukluk. f. 013/1, 023/8, 050/8, 100/19, 107/4 f.- ı nāsı 042/2 f.+ ı 007/3, 056/18 tohum-ı f.+ ı 003/20 -9-
ferāmuş [Far.] Unutma. f. 077/8 f. olması 087/11 -2-	feşādet Bozulmalar, bozukluklar. f.+ e 064/8 -1-
fercām [Far.] Son, akıbet. gāziyān-ı zafer-i f. 075/21 f.+ ı 125/16 -2-	fesh [Ar.] Bozma, iptal etme. f.- i dostluğ 005/25 f.- i dostluğ 010/16 f.- i şulh eylemesinin 032/24 f.- i şulha 031/18 f.+ e 032/17, 036/8 f.+ i 029/21 f.+ ine 094/18 f.+ iyle 003/5 f. olacağını 102/24 -10-
ferd [Ar.] Kişi, kimse. f. 067/9 -1-	ferdā [Ar.] Yarın. f.+ sı 044/23, 054/4, 055/1, 055/5, 056/22, 064/15, 076/21, 076/25, 077/17, 078/23, 086/24, 093/25, 095/15, 096/16, 099/8, 100/22, 108/7, 109/16, 110/23, 116/2, 116/17, 118/20, 120/2 f.+ sına 058/2 f.+ ya 036/13 -25-
Ferlān Bir yer adı. F. 119/17 -1-	feţānet [Ar.] Zihin açıklığı. f.+ den 016/14 f.+ leri 070/19 erbāb-ı f.+ üñ 013/16 -3-
fermān [Far.] Emir, buyruk. f. 045/1, 046/23, 052/7, 054/3, 056/15, 058/1, 068/14, 070/3, 087/24, 088/20, 092/20, 095/10, 098/13, 112/20, 116/10, 116/14, 119/16, 119/24 ber-müceb-i f. 043/7 kırā'at-ı f. 034/21 f.- ı 'ālī 049/9 f.- ı 'ālīyi 108/9 f.- ı każā 050/2, 054/16 f.+ a 092/22 f. buyurıldı 024/24, 040/13, 093/6 emr-i f. buyurilup 039/25	feth [Ar.] 1. Ele geçirme, zapt etme. f. 071/12, 075/10, 076/22, 085/21 f.+ i 075/1 f.+ inden 078/4 f.+ ine 098/8 f.+ ü'l islām 061/13, 067/24, 068/3, 068/13, 068/20, 069/4, 072/23, 082/10, 083/22, 095/19, 096/11 f.+ ü'l islāma 068/16, 068/23, 076/5, 096/5, 096/8, 098/7, 098/9 f.+ ü'l-islāmda 075/11, 075/24 f.+ ü'l islāmından 062/5, 076/18, 076/24, 090/22

	-31-		fırsat-yâb [Ar.+Far.] Fırsat bulan. f. 098/15	
2. Başlama.				-1-
f.- i kelâm 083/4				
f.- i muşâlağa 107/4				
	-2-		fırın [Yun.] Fırın. f.+ ları 046/24	
fetvâ [Ar.] Müsaade, izin.				-1-
f.- yı şerîf 039/19			fî [Ar.] ... de, içinde. f. 125/21	
	-1-			-1-
fevc [Ar.] Akın.			fî'd-dâr [Ar.] Kapısında. f.+ ü'l cinân 036/2	
fevc f. 061/3				-1-
f. fevc 061/3				
	-2-		fihâm [Ar.] Şanı ve itibarı yüksek olan kimseler. f. 124/21 'ulemâ-yı f. 019/21	
Fodina Kaşabası (Vodina) Yunanistan'ın Makedonya bölgesinde bulunan tarihî bir şehir.				-2-
F. 086/2			fî'l-aşıl [Ar.] Aslında f. 017/18, 019/2, 065/10, 114/9	
	-1-			-4-
fevka'l-âde [Ar.] Olağanüstü. f.+ 093/21, 101/10			fî'l-cümle [Ar.] Sonuçta. f. 053/7	
	-2-			-1-
fevt [Ar.] Ölüm, mevt. f.+ i 024/12			fî'l-ḥaḳîka [Ar.] Gerçekten, doğrusu. f. 050/18, 106/20, 115/24	
	-1-			-3-
fevz [Ar.] Zafer, kurtuluş. f. 068/19, 079/23 f.- i nuşret-i niyet-i ḥâlişasıyla 062/14 f.+ i'n-nuşret 064/17			fî'l-ḥaḳîkat [Ar.] Gerçekten, doğrusu. f. 118/12	
	-4-			-1-
fe-Allâhü'l-ḥamd ve'l-minhû [Ar.] (Dua) Allah'a hamd olsun. f. 081/10			fî'n-nâr [Ar.] Ateşten, ateşle. f. 121/20	
	-1-			-1-
Feyzî Ağa Gedüklü mehteri F. 098/12			fî'n-nefs [Ar.] Padişahın emri. f.+ ü'l-emr 035/22, 066/20, 076/4, 110/2, 116/7	
	-1-			-5-
Feyzî Süleymân Paşa Rumeli valisi. F. 055/2, 058/19, 094/9, 098/7 F.+ nuş 085/22, 098/11			fî'il [Ar.] Eylem, amel. f.+ e 036/6, 089/17, 098/14	
	-6-			-3-
fezâ [Ar.] Gönlün uçsuz bucaksız alemi. şarf-ı f. 103/4			fikir [Ar.] Düşünce, f. 004/7, 006/18, 019/8, 021/4, 048/4, 057/4, 063/8, 073/24, 074/8, 078/6, 088/14, 089/15, 094/23, 099/6, 104/9, 104/13, 114/4 bâ' iş-i f. 047/6 f.- i fâsidile 079/17, 081/25 f.- i ḥafî 031/19 i'mâl-i f.+ ile 027/22 f.+ inde 004/6 f.+ inden 107/5	
	-1-			
fırsat [Ar.] Kaçırılmayacak durum ve zaman, vesile. vaḳt-i f.+ a 031/10 maḥall-i f.+ dur 060/8 f.+ i 008/16				
	-4-			

f.+ ine 099/14	
f.+ iñüz 026/15	
f.+ iyle 013/22, 014/18, 021/6, 105/5	
	-30-
filan [Ar.] (bk.) falān	
f. 045/15	
	-1-
Filibe Bulgaristan'ın ikinci büyük şehri.	
mahrüse-i F. 047/8	
şahrā-yı F.+ den 047/17	
F.+ ye 046/24	
	-3-
firār [Ar.] Kaçma, kaçış.	
f. 004/16, 063/5, 067/21, 117/5	
f.+ a 063/11	
f. eyledükleri 072/17	
f.+ ı 081/14, 082/7, 118/12	
f.+ ina 052/3	
f.+ ını 118/9	
f. itdiği 118/6	
	-12-
Firdevsî Efendi [Ar.] Vezirin özel kalemi.	
F.+ ye 104/21	
	-1-
firdevs-aşiyān [Ar.+Far.] (Dua) "Yeri cennet olsun."	
f. 035/5	
	-1-
firüz [Far.] Uğurlu.	
nev-rüz-ı f.+ dan 037/17, 040/20	
	-2-
fitne [Ar.] Karışıklık, kargaşalık.	
f. 050/7	
	-1-
fi-hadd [Ar.] Derece, mertebe.	
f.- i zāta 016/16, 022/5, 060/13	
f.- i zātih-i a'lā 120/12	
f.- i zātihi 122/11	
	-5-
fi-mā-ba'd [Ar.] Bundan sonra.	
f. 023/23	
	-1-
fiyat [Ar.] Değer, paha.	
f.+ ı 001/3	
	-1-
Flemenk Bugünkü Hollanda, Belçika ve Kuzeydoğu Fransa'ya verilen ad.	
F. 109/7, 110/22	
	-2-
Fransa Fransa	
F.+ dan 059/24	
	-1-
Frenk Osmanlıların Avrupa'ya özellikle, Fransızlara verdiği isim.	
f. 109/2	
muḳtezā-yı meşreb-i f.+ i 032/7	
F.+ ler 113/4	
ṭā'ife-i F.+ üñ 111/11	
	-4-
fūḳarā [Ar.] Fakirler, yoksullar.	
f. 114/19	
	-1-
fürūht [Ar.] Satma, satış.	
f. 079/7, 111/12	
f. eyledi 054/11	
	-3-
fürü-ḫaşmet [Ar.] Kendinden daha alt kimse.	
f. 017/8	
	-1-
fütūḫāt [Ar.] Fetihler, zaferler.	
f. 002/12, 068/18, 072/14, 075/13, 079/4, 082/14	
f.- ı 'azīme 063/14	
f.- ı celīle 106/5	
f.- ı celīleden 064/21	
f.- ı celīlenün 064/10	
f.- ı cesīme 072/24	
muḳaddemāt-ı f.+ a 059/18	
f.+ da 060/13	
hengām-ı f.+ da 088/4	
f.+ de 057/19	
f.+ ında 113/13, 114/21	
f.+ ından 081/15	
f.+ ıyla 106/8	
f.+ lar 065/16, 084/12	
f.+ larda 089/13, 094/11	
	-23-
fütur [Ar.] Usanç, ümitsizlik.	
f. 017/21, 050/16, 050/24, 051/7, 059/16, 098/24, 116/1	
f.+ a 014/5	
esbāb-ı f.+ ı 074/4	
f.+ larından 014/14	
f.+ unı 093/24	
	-11-
ğaflet [Ar.] Gafillik.	
ğ.+ den 006/7	
	-1-

gāh [Far.] Bazı, bazen.
g. 003/19, 003/20, 080/16, 080/17

-2-

gāh-be-gāh [Far.] Arada sırada.
gāh-be-g. 013/25, 015/11
g.-be-gāh 013/25, 015/11

-6-

kāhice [Ar.] Bazen, bazı kere.
k. 014/1

-1-

gā'ile [Ar.] Sıkıntılı iş, mesele.

ğ. 024/13

ğ.- i 'adāvet 036/5

ğ.- i 'adāvet-i mübeddel-i şulḥşalāh

008/22

ğ.- i ḥafīyyeyi 114/8

ğ.- i resm 111/15

ğ.- i sefer 010/13

ğ.- i 'uzemānuḡ 122/7

ğ.+ lerüḡ 002/12

ğ.+ nin 018/10

ğ.+ nūḡ 008/4, 008/17, 019/22, 020/5

ğ.+ si 006/23, 021/9, 027/12, 027/18

ğ.+ sinden 009/10, 053/23, 058/25

ğ.+ sine 004/19, 019/19

-22-

Ġalaṭa İstanbul'da tarihî bir semt.

Ġ.+ da 044/1

-1-

ġālib [Ar.] Yenmek, üstün gelmek.

ğ. 060/1, 124/6

ğ. itüp 124/9, 125/14

ğ. olacaġumuza 072/4

ğ. olduġı 064/1

ğ. olduġından 059/21

ğ. olurlar 063/24

-8-

ġālibiyyet [Ar.] Üstün gelme, yenme.

ğ. 035/9, 079/4, 080/22, 083/5

ğ.+ i 033/18

-5-

ġamm [Ar.] Kaygı, keder.

ğ.- ı 'aşkıḡla 123/17

ġubār-ı ġ.+ dan 008/25

-2-

ġamz [Ar.] Münafıklık.

ğ. 058/8

ğ.+ ı 114/25

-2-

ġanā'im [Ar.] Ganimetler.

ğ. 066/2

ğ.+ e 064/10, 075/21, 081/24, 089/14

māl-ı ġ.+ e 064/25, 084/20

-7-

ġanīmet [Ar.] Savaştan elde edilen mallar.

ğ. 008/17, 079/6

-2-

ġarābet [Ar.] Gariplik, acayıplik.

ğ. 042/21, 076/6

-2-

ġarāib [Ar.] Garibeler, duyulmamış olaylar.

ğ. 100/5

-1-

ġarībe [Ar.] Hayret edilecek, acayıp.

ḫālāt-ı ġ.+ e 105/5

ğ.+ dendür 063/16

-1-

ġarḡ [Ar.] Batma, boġulma.

ğ. olup 103/14

-1-

ġavā'il [Ar.] Gaileler, sıkıntılar.

teskīn-i ġ. 013/22

def'-i ġ.- i 'uşāt iterek 085/14

-2-

ġavgā [Far.] Kavga.

ğ. 114/24

ğ.+ ları 011/11

ğ.+ nuḡ 006/10

ğ.+ sına 006/9, 014/17

-5-

ġavş Yardım, medet.

ğ.+ ü's-sālikeyn 030/22

-1-

ġayb [Ar.] Kayıp.

ğ. eylediginden 053/4

-1-

ġaybiyye [Ar.] Gaybla ilgili.

ğ.- i ilāhī 063/14

-1-

ġāyet [Ar.] Çok, son derece.

ğ. 016/16, 038/3, 041/17, 047/8,

052/8, 052/12, 054/2, 063/8, 068/10,

073/20, 073/24, 074/22, 075/19, 081/16,

082/22, 083/14, 083/24, 085/1, 086/2,

090/18, 101/13, 101/23, 104/10, 104/17,

111/13, 111/23

ğ.+ i 043/5

ğayr [Ar.] Başına geldiği kelimelere olumsuzluk katarak tamlama yapar.

eṭvār-ı ğ.- ı lāyika 104/22

ğ.- i lāyika 031/25

eṭvār-ı ğ.- i lāyikaya 023/5

ğ.- i mülāḥaza 025/14

ḥāṭır-ı ğ.- i sevdāda 015/18

ğ.- i vāki' 058/3, 023/19

-7-

ğayret [Ar.] Çaba, ceht.

ğ. 011/20, 037/25, 041/3, 042/1, 045/21, 058/22, 060/9, 061/2, 062/19, 063/8, 070/9, 071/13, 093/21, 108/9, 122/14

der-miyān-ı ğ. 051/20

kemāl-i ğ. 071/8

şarf-ı ğ. 016/10

ğ.- i dīniyyesinden 124/1

ğ.- i zātiyyeleri 034/18

ğ.+ de 065/20

ğ.+ den 086/15

aşhāb-ı ğ.+ den 022/3, 097/6

erbāb-ı ğ.+ den 017/21

miyān-ı ğ.+ e 080/16

ğ.+ i 016/8, 018/1, 021/3, 083/6, 113/13

ğ.+ imüz 026/15

ğ.+ ini 051/3

iddi'ā-yı ğ. itenlerüñ 010/21

ğ.+ leri 105/23

-35-

ğayretlice gayretli olarak, azimli.

ğ. 114/20

-1-

ğayret-şi'ār [Ar.] Gayret gösteren, gayretli.

ğ.+ a 076/2

-1-

ğayrı [Ar.] Başka.

ğ. 026/11, 030/17, 034/13, 053/18, 060/12, 070/25, 073/21, 087/10, 095/25, 096/1, 111/14, 116/25, 121/25, 123/22
ğ.+ ya 003/13

-15-

ğazā [Ar.] İslam dini uğruna yapılan savaş, cihat.

ğ. 065/4, 115/24

ğ.- yı cihād-ı niyet 077/20

-3-

ğazab [Ar.] Öfke, kızgınlık.

ğ.- ı zuhūr iter 094/23

kemāl-i ğ.+ ından 080/25

ğ.+ ları 086/21

-3-

ğazāniyyet [Ar.] Gaza olarak.

ğ.+ iyle 061/3

-1-

ğazavāt [Ar.] Gazalar, cihatlar.

ğ.+ uñ 076/16

-1-

ğazete [İtal.] Günlük haber ve bilgi veren yayın organı.

ğ. 006/20, 126/7

-2-

ğāzī [Ar.] Gaza eden, gazadan şehit olmadan dönen kimse.

ğ. 035/15

-1-

Ğāzī Sultān Maḥmūd Ḥān Sultan II. Mahmud Han.

Ğ. 035/13

-1-

ğāziyān [Ar.+Far.] Gaziler.

ğ. 062/24

ğ.- ı şeci'ān 063/5

ğ.- ı zafer-i fercām 075/21

ğ.+ uñ 063/11

-4-

geç - 1. Bir yerden başka yere geçmek.

g.- eceğiz 107/7

g.- ecek 064/4

g.- emege 077/2

g.- mege 061/3

g.- mesi 022/25

g.- mesün 076/3

g.- sün 076/3

g.- tiginini 098/2

g.- üp 075/7

-8-

2. Yer değiştirmek.

g.- mesinüñ 051/21

g.- üp 025/11

-2-

3. devrolmak, intikal etmek.

g.- di 118/3

g.- miş 026/8

-2-

4. Zaman ve sürenin ilerlemesi.

g.- dikce 066/24, 123/12

g.- dikde 034/6, 075/21, 104/9

g.- er 085/2

g.- tikden 022/13

g.- üp 027/7, 105/5

-9-

5. Saplamak, baatırmak.

g.- diği 063/12

-1-

6. Tarih olarak eski, önceki.

g.-miş 003/10, 070/16

-1-

7. Yardımcı fiil.

ele g.- dükde 074/25

ele g.- er 073/24

ele g.- memek 052/2

ele g.- üp 080/1

-4-

gede (?)

g. 095/12

-1-

gedüklü Yeniçeri askerleri arasında imtiyazlı olan.

G. 098/12

g.+ lerile 066/20

-2-

gel - 1. Varmak, ulaşmak.

g.- an 052/5, 053/19, 056/11, 063/3, 072/21, 075/16, 080/8, 083/12, 084/20, 093/2, 101/23, 107/17, 117/2, 118/7

g.- di 026/3, 028/5, 034/12, 063/25, 065/2, 090/14, 100/20, 100/22, 109/10

g.- diği 098/9, 100/24

g.- digimüzde 109/25

g.- diginden 116/1

g.- dikce 105/6

g.- dikde 091/2, 110/11, 110/24, 115/16, 118/25, 120/24

g.- dikleri 109/24

g.- diklerinden 105/21

g.- diğüz 117/14

g.- düği 032/14, 114/18, 118/4

g.- dükce 025/13

g.- dükde 023/13, 031/22, 034/9, 042/7

g.- dükleri 034/20, 117/5

g.- düklerinde 044/2

g.- düm 053/11

g.- ecegi 005/4, 063/18, 097/2, 109/7

g.- ecekler 107/23

g.- eceklerdür 108/2

g.- elüm 028/10, 029/9, 093/14

g.- emeyeceğini 030/18

g.- en 027/8, 075/7

g.- eyor 008/25

g.- ince 011/22, 014/17, 052/24

g.- inceye 046/12, 055/7, 056/16, 113/18, 123/6, 126/3

g.- medigi 074/3

g.- medü 053/22

g.- enlerüj 072/13

g.- erek 076/3

g.- ecek 026/21, 027/25, 028/6, 049/8, 089/8, 109/2, 109/5

g.- mege 106/24

g.- mek 047/13, 065/2, 108/23

g.- mekde 083/23

g.- mekle 041/7, 051/8, 074/8, 076/2, 081/17, 082/4, 087/18, 092/25, 097/4, 110/18, 112/3, 113/4, 114/6, 123/4

g.- meksizin 074/13

g.- meleri 115/11

g.- melerini 080/6, 112/19

g.- meli 029/7

g.- memeli 032/9

g.- memesi 065/3

g.- memesine 113/7

g.- memiş 017/21

g.- mesi 009/17, 011/4, 031/21, 032/3, 032/9, 052/23, 061/19, 088/20, 102/5, 116/5

g.- mesine 027/4, 029/2, 048/3, 055/19, 084/13

g.- mesinüj 049/19

g.- mesiyle 091/23, 101/12

g.- meye 050/20

g.- meyecegi 067/9

g.- meyeceğine 074/9

g.- meyince 104/17

g.- meyüp 068/24

g.- mez 025/24, 026/12, 029/17, 087/1

g.- mezden 095/7, 097/8

g.- miş 034/22, 054/13, 065/16, 068/12, 068/24, 093/22, 094/10, 104/20, 113/11, 115/19

g.- mişdür 081/11, 098/9

g.- mişidi 017/20, 053/6

g.- üp 011/1, 021/17, 029/12, 031/12,
031/17, 037/23, 038/22, 041/14,
053/1, 055/4, 057/14, 057/22, 061/2,
061/17, 077/16, 094/20, 095/12,
096/13, 098/8, 100/5, 102/14, 105/13,
105/14, 106/16, 106/21, 107/1, 111/6,
117/1, 117/13, 118/6, 119/24, 120/6,
123/14
g.- ür 005/5, 009/4, 027/17, 033/3,
054/14, 060/17, 094/5, 101/23
g.- ürmi 092/19
g.- ürsin 096/1

-197-

2. Etmek, olmak yardımcı fiili
yerine kullanılır.

lâzım g.- düğine 013/17
lâzım g.- ecegi 025/7
lâzım g.- mekle 026/24, 032/6, 038/7,
046/14
lâzım g.- meyecegi 026/10
lâzım g.- mez 028/12, 029/25
lâzım g.- mişdür 030/15
lâzım g.- mişidi 023/7
lâzım g.- se 023/14
râst g.- dükce 052/19
râst g.- dükde 066/8
vuķū'a g.- ân 124/4
zuhūra g.- di 098/23
zuhūra g.- dügi 080/23, 084/12
zuhūra g.- ecegi 121/12
zuhūra g.- ecek 019/9, 021/5, 021/7,
023/8
zuhūra g.- en 002/2, 022/6, 054/24,
083/14, 113/13
zuhūra g.- medükce 025/23

-29-

3. Oluş ve kılışın eski bir zamanda
başlamış olup sürmekte olduğunu anlatan
süreklilik fiilleri yapar.

beyân oluna g.- dügi 012/9
beyân oluna g.- en 006/16, 014/18
çıkā g.- üp 049/19, 118/14
derc oluna g.- an 025/4
ola g.- dügi 006/10, 007/13, 022/22,
027/22, 058/20
ola g.- düğinden 027/19
oluna g.- an 025/4
oluna g.- dügi 021/12
oluna g.- düğinden 104/7
râst g.- üp 097/12

tafşil oluna g.- dügi 011/21
tahrir oluna g.- dügi 035/24
tahrir oluna g.- düğinden 002/3
tertib oluna g.- dügi 110/21

-20-

Gelibolu Çanakkale'ye bağlı bir ilçe.
G.+ ya 022/5

-1-

gelin - Gelmek işi yapmak.
g.- di 055/12, 084/20
g.- digi 040/10
g.- üp 010/7

-4-

gemi Deniz taşıtı.
g.+ si 099/13

-1-

Genç 'Osman Ağa Asker ağası.
G.+ ya 096/22

-1-

gerçi [Far.] Aslında.
g. 055/12

-1-

gerden [Far.] Gerdan.
Naşb-ı g. 041/5

-1-

gerek Kelimenin başına geldiğinde
'ister' anlamında kullanılır.

g. 004/12, 005/7, 007/16, 008/6,
010/18, 012/21, 013/2, 014/13, 016/4,
018/18022/7, 022/8, 024/2, 029/19, 030/4,
030/5, 035/4, 035/19, 037/3, 042/4, 044/4,
046/16, 047/22, 052/11, 058/23, 058/24,
060/6, 063/22, 064/7, 064/21, 064/22,
066/12, 067/7, 070/10, 073/12, 074/12,
077/18, 079/20, 080/24, 089/7, 091/7,
092/23, 098/6, 098/7, 101/4, 102/5, 108/3,
109/14, 110/3, 114/6, 114/7, 114/9,
117/16, 117/21, 118/12, 122/11, 123/23

-76-

Germiyânzâde Müslim Kütahya
müsellimi,
G. 092/6

-1-

germiyyet [Far.+Ar.] Sıcaklık, hararet.
k. 113/8

-1-

geşt [Far.] Gezme, geçme.
g. 092/15

-1-

- getür** - Getirmek
g.- di 118/7
g.- diği 118/21
g.- dilüp 009/8, 026/19
g.- düm 053/12
g.- düp 105/9
g.- en 090/20
g.- mek 019/5, 036/6, 098/14, 118/20
g.- mekle 106/23
g.- miş 086/1
g.- üp 032/16, 062/7, 088/11, 100/11
-17-
- getüril** - Getirmek işi yapmak.
g.- miş 059/24
-1-
- gibi** Benzer, benzeyen.
g. 003/12, 003/16, 006/4, 013/1,
020/13, 024/2, 027/16, 028/1, 034/10,
034/14, 035/15, 038/5, 043/3, 045/8,
051/23, 053/21, 053/25, 058/24, 073/6,
080/24, 087/12, 088/17, 089/7, 089/12,
092/23, 099/16, 101/4, 103/19, 104/5,
118/12, 118/14, 121/13
g.+ dür 069/18
-33-
- gice** [ET] Gece.
g. 021/21, 050/2, 063/25, 064/22,
076/25, 086/23, 088/16, 096/25, 105/12,
108/10, 113/3
g.+ den 117/1
g.+ lerde 113/7
g.+ si 081/12, 090/10
-16-
- gecelik** Geceye ait.
g. 095/21
-1-
- gidil** - Gitmek işi yapmak.
g.- dükde 043/5
-1-
- gir** - 1. Ulaşmak, erişmek.
g.- meyeceği 111/15
-1-
2. Bir yeri ele geçirmek, işgal etmek.
g.- diler 064/24
g.- e bilür 067/2
g.- üp 069/16
-3-
3. Yardımcı fiil.
ele g.- eceği 082/6, 101/21
- yoluna g.- mege 045/16
kanına g.- mek 054/15
-4-
- girān** [Far.] Ağır.
g. 077/17
-1-
- Girāy Hān** Kuban Hanı
G. 039/11, 056/2
-2-
- giriftār** [Far.] Tutulmuş, yakalanmış.
g. 003/6, 003/7, 051/19, 056/2,
062/6, 119/9
g.+ ı 101/25
g.+ ina 050/9
g. oldı 034/2
-9-
- giril** - Girilmek.
g.- diği 100/2
-1-
- girişil** - Girişilmek.
g.- üp 099/16
-1-
- girü** Geri, ard.
g. 063/23, 073/5, 098/24, 107/6
g.+ de 117/14
g.+ den 072/13, 118/7
g.+ ye 072/15, 084/24, 117/17,
117/21
-11-
- git** - 1. Yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.
g. 042/15, 076/4
g.- di 044/20
g.- ecegümüz 055/13
g.- ecekdür 081/18
g.- emem 053/10, 053/12
g.- er 044/10
g.- erüm 107/10, 117/15
g.- erüz 099/12
g.- mege 101/16, 106/21
g.- mek 112/7
g.- mekdedür 084/25
g.- meleri 068/11
g.- melerine 037/11
g.- meñüz 117/18
g.- mesi 114/7, 118/17
g.- meye 118/25
g.- meyi 085/7
g.- mişdür 066/20
g.- üp 065/1

g.- üp 106/24, 114/23, 118/20
-31-
2. Davranmak.
g.- en 072/11, 075/3
g.- meleri, 073/5
-2-
3. Zaman olarak geçmek, sona
ermek.
g. 121/16
g.- dükce 006/21
g.- erek 013/7, 013/24, 018/1, 031/24,
045/13, 050/5, 092/23, 100/25, 105/6
-11-
gidil- Gitmek işi yapmak.
g.- ilecegi 100/1
g.- ilmek 051/5
g.- ilmesi 116/7
-3-
ğonçe [Far.] Açılmamış çiçek,
tomurcuk.
küşād-ı ğ.- i dil 024/21
-1-
gönder - Yollamak, irsal etmek.
g.- mişler 121/20
-1-
gönderil- Yollamak.
g.- mek 032/11
g.- mesini 071/18
-2-
gönüllü (bk.) gönüllü.
g. 061/12, 084/6
-2-
gönüllü Çok istekli.
g. 065/9, 077/17
g.+ lerden 040/20
-3-
gör - 1. Bir nesnenin veya kimsenin
varlığını algılama.
g.- digümüz 063/23
g.- dükde 063/10, 094/24
g.- ecegümüz 057/13
g.- enlerden 007/18
g.- eyüm 072/6
g.- mek 091/15
g.- sünler 095/25
g.- üp 053/1, 108/5
-10-
2. ... olarak kabul etmek.
münāsib g.- mediginden 094/3
g.- mek 078/6

-2-
3. ... ile karşılaşmak, nail olmak.
g.- diği 004/21
g.- dükleri 006/4
g.- digümden 028/5
-3-
4. Yapmak, ifa etmek.
g.- mez 083/16
-1-
göre Açısından, düşüncesince,
kanaatine.
g. 005/6, 008/10, 011/17, 011/19,
014/9, 015/4, 015/11, 017/22, 018/22,
019/13, 020/5, 020/14, 021/12, 021/22,
022/22, 024/5, 024/18, 034/20, 037/24,
042/15, 044/2, 047/11, 051/16, 055/15,
055/18, 058/7, 058/20, 059/3, 059/4,
061/23, 062/18, 065/8, 073/10, 073/13,
074/19, 079/2, 083/12, 084/14, 087/19,
101/16, 102/24, 110/24, 115/21, 117/22,
120/17, 122/13
-46-
görgi İnsanlarla olan ilişkidegerektiği
yerde gerektiği gibi davranma meziyeti.
g. 042/6
-1-
görül - 1. Varlığı gözle hissedilen.
g.- miş 007/17
g.- mişdür 066/6, 073/19
-3-
2. ... olarak kabul edilmek, şöyle
yada böyle değerlendirmek.
emr-i nā-ma'kül g.- miş 057/7
enseb g.- miş 111/16
muvāfık g.- diginden 004/25
münāsib g.- di 048/9, 051/22, 056/9,
090/15
münāsib g.- mekle 117/23
şavāb g.- üp 118/17
teklif g.- miş 053/9
-10-
3. Gözlemlenmek, müşahede
edilmek.
g.- an 079/4
-1-
4. Yapılmak, ifa edilmek.
g.- di 083/16
g.- mesi 084/14
g.- ür 083/17
-3-

- görün** - 1. Ortaya çıkmak, tezahür etmek.
g.- üp 015/6, 105/7
g.- ür 006/19
-3-
2. ... olduğu hissini vermek.
g.- mekle 082/8, 038/9
g.- üp 042/25, 015/6
g.- ür 076/9, 023/9
-3-
- göster** - 1. Göz önüne sermek, izhar etmek.
g.- mekle 057/11
g.- üp 028/22, 031/3, 049/16, 061/22
-5-
2. Bir halini, bir niteliği ortaya koyacak tarzda davranmak.
g.- mediginden 007/8
hâhiş g.- meleriyle 111/25
kendüyi g.- mege 103/6
muğâlağa g.- mek 014/22
mümâşât g.- mişler 005/12
yüz g.- dükde 036/5
yüz g.- düklerini 063/11
baş g.- üp 099/1, 107/17
-9-
3. Etmek, yapmak.
g.- mişidi 086/22
g.- ecekleri 022/23
-2-
- gösteril-** 1. Görülmesini sağlamak.
alay g.- mek 042/7
alay g.- mesi 043/11
-2-
2. Ortaya koymak.
kuşūr g.- ilmedi 010/20
tecvīz-i tesāmūh g.- meyerek 015/16
cevāz g.- mez 018/23
-3-
- götür** - 1. Taşımak, ulaştırmak.
g.- digi 067/16
g.- en 079/2
-2-
2. Onunla beraber gitmek.
g.- mek 032/6, 089/15
g.- dilüp 048/19
-3-
3. Erişmek.
g.- miş 117/4
-1-
4. Sevketmek.
g.- ecek 019/1
-1-
5. Dayanmak, katlanmak.
g.- memiş 057/23
-1-
- göz** Görme organı.
g. 101/24
-1-
- ğubār** [Ar.] Toz, toprak.
ğ.- ı ğamdan 008/25
ğ.- ı muhāşame 014/16
-2-
- ğulūv** [Ar.] Ayaklanma.
ğ. itüp 090/12
-1-
- gūnā** [Far.] Tür, çeşit.
g. 025/24, 060/6, 074/13, 075/3
muğālağa g. 034/7
taşdi'-i g. 003/22
ısrār-ı g. 004/20
-7-
- gūnā-gūn** [Far.] Türlü türlü, çeşit çeşit.
gūnā-g. 013/3, 081/6
-2-
- ğurbet** [Ar.] Yabancı memleket.
ğ.+ de 043/2
-1-
- Ğurlān** Bir yer adı.
Ğ. 056/1
-1-
- ğurre** [Ar.] Arabî ayların birinci günü.
ğ.- i recebde 096/19
-1-
- ğurūr** [Ar.] İftihar, övünç.
kemāl-i ğ. 081/8
mest-i ğ. 012/1
-2-
- ğuruş** Kuruş.
ğ. 064/15, 065/25, 067/15, 072/19,
072/20, 111/12
ğ.+ a 079/7
ğ.+ dur 001/3
-8-
- gūyā** [Far.] Sözde, sanki.
g. 005/1, 012/11, 013/10, 027/25,
034/12, 039/4, 042/17, 042/18, 045/2,
052/2, 057/24, 072/10, 094/10, 103/4,
104/13
-15-

ġuzāt [Ar.] Gaziler. ġ. 065/9, 066/21	-2-	094/19, 095/1, 095/18, 096/5, 096/8, 096/13, 097/13, 097/16, 098/3, 098/21, 100/22, 102/9, 102/18, 102/19, 104/10, 105/7, 105/11, 106/9, 107/25, 108/21, 108/24, 109/11, 109/20, 110/8, 111/3, 112/15, 115/10, 115/11, 115/13, 116/8, 116/18, 117/23, 118/1, 118/10, 118/13, 119/10, 119/23, 120/6, 121/13, 121/17, 122/21, 123/5, 123/12, 124/15
ġüç Güç, kuvvet. g.+ iyle 095/16, 110/5 g.+ le 050/12, 065/1, 067/2 g.+ leri 079/23	-6-	g.+ de 107/1, 113/2, 113/16 g.+ den 071/16, 078/7, 109/9 g.+ dür 095/10 g.+ e 026/19, 036/21, 067/7, 083/5, 089/6, 091/8, 101/23 g.+ i 031/21, 036/10, 040/10, 041/8, 044/10, 045/4, 046/12, 046/23, 047/17, 047/25, 048/1, 054/6, 055/1, 055/5, 055/21, 056/1, 056/6, 059/9, 065/12, 066/9, 066/19, 067/19, 068/18, 068/20, 071/19, 072/18, 074/18, 075/10, 076/18, 076/21, 076/24, 077/15, 077/17, 077/21, 078/15, 078/17, 079/15, 086/6, 086/7, 088/18, 090/2, 090/22, 091/11, 091/16, 092/4, 093/7, 093/25, 095/18, 095/19, 096/10, 096/16, 096/18, 097/12, 098/5, 098/10, 098/11, 098/18, 099/20, 099/23, 099/25, 102/2, 102/15, 108/8, 109/13, 113/17, 116/2, 124/12, 124/17
ġüft -ü-ġü [Far.] Söz, laf söyleyen. g. 005/15, 099/12	-2-	g.+ lerde 020/19, 070/15, 106/25 g.+ lerinde 107/9 g.+ ü 043/9 g.+ üñ 104/14
ġülle [Far.] Top mermisi. g.+ sinüñ 097/11	-1-	-207-
ġülşeni [Far.] Gül bahçesi. g. 102/3	-1-	ġün-be-ġün [T-Far] Günden güne, ġün geçtikçe. g. 013/25, 015/2, 025/5, 066/4, 071/13, 075/13, 079/5, 102/25
ġül-zār [Far.] Gül bahçesi. g.- ı cināna 113/16	-1-	-8-
ġümrük [Yun.] Ülkeye girip çıkan malları kontrol eden devlet teşkilatı. g. 062/10, 075/18, 114/1 g.+ den 110/13	-4-	ġündüz güneşin doğuşuyla batışı arasındaki zaman. g. 021/22, 064/22, 108/11
ġümrükci ġümrükte görevli kimse. g.+ si 065/15, 106/15	-2-	-3-
ġümülcine Günümüzde Yunanistan'ın Trakya bölgesinde çoğunlukla Türklerin yaşadığı bir şehir. G.+ de 114/16	-1-	ġüneş Parlak, ışıklı gök cismi. g. 006/4
ġün Zaman, devir. g. 010/1, 011/24, 016/24, 016/25, 017/1, 017/6, 017/23, 020/20, 024/25, 027/6, 027/22, 030/13, 036/14, 039/9, 041/9, 041/17, 043/9, 043/18, 043/25, 044/9, 044/23, 046/9, 046/11, 046/17, 047/18, 047/23, 048/1, 049/14, 049/22, 053/7, 054/3, 054/5, 054/12, 055/25, 056/8, 059/19, 060/2, 061/13, 061/20, 065/13, 065/18, 066/23, 068/4, 068/5, 068/12, 068/15, 069/10, 069/23, 070/13, 072/6, 075/21, 075/25, 077/3, 077/11, 078/20, 078/24, 080/18, 082/14, 082/17, 084/17, 085/9, 086/10, 087/6, 088/20, 090/5, 091/13, 091/24, 092/13, 092/20, 093/8, 093/24, 094/9, 094/13,		-1-

Gürce Mehmed Efendi Anadolu muhasebecisi.

G. 089/23

-1-

Gürce Süleyman Ağa Cebeciler çavuşu.

G.+ ya 088/19

-1-

güşâ [Far.] Sonuna geldiği kelimelere “açan, açıcı” anlamı katar.

dest-g.- yı tazarru‘ 077/19

-1-

güzâr [Far.] Geçme, geçiş.

kâr-ı g. 017/25

g.+ a 092/16

-2-

güzârende [Far.]

g.- i evkât 012/2

g.- i eyyâm 013/23, 019/8

g.- i eyyâm eyleyüp 016/19

-4-

güzel Güzel.

g. 085/1, 098/17

g.+ üm 032/20

-3-

güzêrân [Far.] Geçiren.

g. 031/24, 052/22

g. eylediği 094/25

mâh-ı g. eyledikde 111/25

g. eyledükde 022/25

g. eylemezden 024/23, 059/16

g. eyleyen 019/14

g. iten 028/24, 029/6, 034/12, 071/22, 086/16, 087/2, 094/12, 121/24

zîkr-i g. iten 114/21

g. iter 062/15

-18-

habâset [Ar.] Kötülük, alçaklık.

vücüd-ı h.+ i 121/20

-1-

habbâzân [Ar.] Ekmekçi esnafı.

h. 046/24

-1-

haber [Ar.] Haber.

h. 029/2, 074/10, 087/7, 087/8,

096/24, 098/2, 109/12, 109/15,

118/9

h.- i behcet 067/12, 072/17

h.- i beşâret 067/21

h.- i mahż 123/22

h.- i meserret 076/22, 080/2, 106/1

h.- i tahtîşa 047/7

h.- i vâhid 054/15

h.+ i 024/7, 024/12, 027/2, 047/5,

048/12, 056/3, 061/17, 064/17,

067/18, 075/10, 086/5, 087/18,

091/16, 096/11, 096/19, 097/12,

100/5, 101/12, 101/25, 102/5, 105/22,

109/10, 110/11, 112/2, 113/4, 113/16,

120/24

h.+ ile 079/1

h.+ ine 031/10

h.+ ini 027/8, 118/6

h.+ iyle 064/10, 082/14, 102/4

h.+ ler 012/13, 078/9

h.+ leri 098/9, 110/24, 118/25

h. virmekle 118/15

-58-

haberdâr [Ar.+Far.] Haberi olan, haberli.

h. oldıkda 078/7

-1-

habîb [Ar.] Sevilen kimse, sevgili.

livâ-i h.- i hudâ 125/7

-1-

habs [Ar.] Hapis

h. 024/25, 095/15

h.+ den 101/1

h. olunup 050/11

-4-

habsend [Ar.] Hapis.

h. 100/11

-1-

hacâlet [Ar.] Utanma, mahcup olma.

vaqt-i h.+ de 104/24

-1-

hâcegân [Ar.] Osmanlı devlet teşkilâtında yazı işlerinin başında, defterdarlık, nişancılık gibi memûriyetlerde, eminlik ve müdürlüklerde bulunanlar için kullanılan tâbir.

h. 085/23, 108/19, 110/19, 122/25

h.- ı dîvân-ı hümayûndan 047/1,

048/16, 049/18

h.+ dan 097/13, 108/21

-9-

hâcet [Ar.] Gerekli şey, ihtiyaç.

h. 026/18, 028/20, 029/15

-3-

Hâcî ‘Abdî Paşa Vezir.

H. 050/13

-1-

Hâcî İbrâhîm Efendi Baş muhasebeci.

H. 115/18

H.+ünj 119/1

-2-

Hâcî Muştafâ Efendi Reisülküttap Abdi Efendi'nin yegeni ve Sadrazam yardımcısı.

H. 020/17, 117/17, 118/22

H.+ yi 115/7

-4-

Hâcî Muştafâ Efendizâde Seyyid

'Abdullâh Divan-ı hümayun reisi.

H. 103/15

-1-

Hâcioğlu Bâzârî Bulgaristan'da Dobruca bölgesinin merkezi Dobriç'in eski adı.

H.+ na 112/8, 112/18

-2-

hademe [Ar.] Hizmetçi.

h. 061/1

mesbûkul h. 022/3

h.+ sinden 047/21

-3-

hadîşü's-simm [Ar.] Genç, delikalanlı.

h.+ 092/7, 100/8, 101/2

-3-

hâdişât [Ar.] Hadiseler, olaylar.

h. 019/23

h.+ uş 025/8

-2-

hâdişe [Ar.] Olay, vak'a.

h. 010/17, 036/23

h.+ nünj 007/3, 010/20, 088/4

-5-

hafî [Ar.] Gizli.

h. 004/8, 007/4, 012/14, 049/6,

052/4, 075/25, 076/8, 112/25

fikir-i h. 031/19

-9-

hafice Gizlice.

h. 123/18

-1-

hafif [Ar.] Ağırığı az olan.

h. 068/10, 101/23

-2-

hafiyye [Ar.] Gizli şeyleri araştırıp ilgililere haber verme, dedektif.

ğâ' ile-i h.+ yi 114/8

-1-

hafiyyen [Ar.] Dedektif olarak.

h. 068/23, 087/14, 088/10

-3-

hafır [Ar.] (Toprağı) Kazma.

h. 081/8, 118/11

h.+ ı 080/13

h.+ na 106/14

h.+ ile 070/25

-5-

hafta [Far.] Birbiri ardına gelen yedi günlük zaman.

h. 050/11, 111/24, 116/15

h.+ dan 103/20

h.+ sında 110/18

5-

haftân [Far.] Kaftan.

h. 095/17

-1-

hâhiş [Far.] İstek, arzu.

h. 065/2, 071/13, 076/3, 077/17,

079/5, 083/25, 111/24

h.+ i 093/23

-8-

hâ'in [Ar.] Hıyanet eden.

h. 077/25, 078/10

nâm-ı h. 004/21

h.- i dîn-i âbâ'an-cedd-i devlet-i

'aliyyenünj 051/23

h.- i mezkûr 052/2

-5-

hak [Ar.] 1. Doğru, gerçek.

h. 009/9, 015/15, 044/17, 084/9,

103/1, 113/19, 114/22, 098/17

-8-

2. Hususunda, dair.

h.+ kında 012/4,

h.+ larında 016/20, 053/17, 072/8,

073/13

h.+ kında 020/5, 023/19, 038/13,

047/24, 049/20, 052/4, 054/11,

086/14, 110/22, 123/21

h.+ kımuzda 083/11

-16-

3. Dine, kurallara, adalete uygun.

h. 078/22

-1-

4. Üzerinde emeği olan,

hakedilmiş şey.

h.+ kı 093/23

h.+ kına 086/15

- 1-
hāk [Far.] Toprak.
 h.- i pāy-i hümāyūnlarından 044/18
 -1-
- hākānī** [Far.] Osmanlı Devleti.
 ser-hadd-i h. 066/3
 kılā'-i h.+ den 036/22
 kılā'-i h.+ lere 021/11
 -3-
- hākāniyye** [Far.] Osmanlı Devleti'yle ilgili.
 ser-hüdān-ı h. 012/13
 kılā'-i h.+ nūḡ 037/3
 h.+ ye 004/7
 -3-
- hākāret** [Ar.] Küçük düşürme, horlama.
 h.+ e 105/1
 h.+ le 104/12
 h.+ üḡ 105/16
 -3-
- hākī** [Far.] Toprakla ilgili.
 h. 098/6
 -1-
- hākīkat** [Ar.] Gerçek, asıl, doğru.
 erbāb-ı h. 112/25
 h. 013/13, 018/16, 024/3, 034/3,
 049/21, 098/22
 h.- i hāl 060/10
 h.- i hālde 073/19
 h.+ de 042/21
 h.+ ımı 070/19
 h.+ ü'l-hāl 089/13
 -10-
- hākīm** [Ar.] Hükmeden, hükümdar.
 h. 109/16, 110/3
 h.- i vakit 049/24
 -3-
- hākīr** [Ar.] Değersiz, itibarsız.
 h. 110/15, 125/5
 h.- i pür-taksīr 002/7
 -3-
- Hākķ** [Ar.] Allah.
 H. 020/23, 083/10
 cenāb-ı H. 083/17
 Cenāb-ı H. 115/2
 luṭf-i H. 067/9, 074/25
 H.+ a 072/7
 rahmet-i H.+ a 025/1, 046/10
 H.+ dan 072/4
 cenāb-ı H.+ uḡ 065/3
- şive-i H. 019/9
 -13-
Hākķ Te'alā rahmet eyleye (Dua) Allah
 rahmet eylesin, amin.
 H. 009/11, 017/3
 -2-
hākķāniyyet [Ar.] Hakka ve adalete
 uygun.
 h. 104/12
 -1-
Hākķı Beg Efendi Divan-ı Hümayun
 nişancısı.
 H. 112/17, 119/11
 H.+ ye 115/10
 -3-
Hākķı Efendi Rikab reisi.
 H.+ nūḡ 096/19
 -1-
Hākna Kal'ası
 H. 079/1
 -1-
hāl [Ar.] Durum, davranış, tutum.
 h. 003/10, 012/6, 012/21, 013/23,
 024/4, 034/22, 051/2, 054/6, 054/22,
 080/18, 084/3, 084/14, 090/14, 094/22,
 095/16, 106/10, 107/13, 116/14, 116/21,
 118/14, 121/6
 'acz-i h. 112/25
 hākīkat-i h. 060/10
 istifsār-ı h. 121/5
 lāzıme-i h. 046/21
 muḡteżā-yı h. 053/6, 102/23, 112/16,
 120/14
 netice-i h. 019/10, 077/10
 safā-yı h. 068/19, 123/9
 h.- i 'acibe 024/5
 h.- i hātırlarımı 110/25
 h.- i müşkil 064/2
 h.+ de 006/19, 011/12, 013/10, 014/5,
 016/13, 018/20, 020/3, 024/20, 035/9,
 039/6, 040/15, 053/16, 060/1, 068/3,
 069/4, 074/12, 077/19, 079/18, 080/22,
 083/18, 089/5, 092/17, 100/14, 124/8
 hākīkat-i h.+ de 073/19
 şüret-i h.+ de 005/1, 021/9
 lāzıme-i h.+ den 015/14
 muḡassenāt-ı vakt-i h.+ den 121/21
 lāzıme-i h.+ dendür 004/13
 h.+ e 020/1
 iḡtizā-yı h.+ e 122/13

- muhteżā-yı h.+ e 019/4
 tabī'at-ı vaqt-ı h.+ e 004/11
 vaqt-i h.+ e 008/5, 059/3
 ifāde-i h. eylemelerile 072/5
 h.+ i 094/2
 netīce-i h.+ ine 071/21
 hasb-i h. itüp 094/24
 'arz-ı h.+ ler 100/14
 h. olunmaqlık 025/9
 h.+ üñ 091/18
 -79-
- hālā** [Ar.] Bu zamana kadar, henüz.
 h. 022/8, 040/3, 040/14, 045/23,
 046/5, 046/21, 048/12, 048/15, 049/19,
 054/9
 -10-
- hālāş** [Ar.] Kurtulm, kurtuluş.
 h. 050/12, 074/7, 123/24
 h.+ ı 063/8
 -4-
- hālāt** [Ar.] Haller.
 h. 059/1, 060/17
 h.- ı 'acībe 054/24
 h.- ı ğarībe 105/5
 h.+ a 031/15, 035/1, 035/22, 053/7
 h.+ dan 057/9
 h.+ ına 010/17, 013/17
 h.+ lar 087/10
 h.+ uñ 021/5, 044/16
 -14-
- halef** [Ar.] Sonradan gelen ve birinin yerine geçen.
 h. 049/1
 h.+ leri 022/6
 -2-
- halel-dār** [Ar.] Zarara uğramış, bozulmuş.
 h.+ ı olmasun 013/6
 -1-
- halel-tārī** [Ar.] Bozukluğun ortaya çıkması.
 h. 106/9
 -1-
- hālen** [Ar.] Şu anda, şimdi.
 h. 017/4
 -1-
- hālet** [Ar.] Hal, nitelik.
 h. 006/1, 020/13, 049/6
 h.+ den 013/4
 -4-
- hālī** [Ar.] O şeysiz olmamak.
 h. 028/14, 073/25
 h. olmadıkları 002/6, 121/13
 h. olmadılar 043/24
 h. olmadıklarından 075/19
 h. olmamaları 036/20
 h. olmayan 018/9
 h. olmayup 073/13
 h. olmazdı 050/7
 h. olmazlar 034/5
 h. olunmayarak 012/2
 h. olunmayup 086/15, 114/4
 h. olunmaz 028/11
 -15-
- Hālid** [Ar.] Padişah, hükümdar.
 hāzret-i H. 010/9
 Hāzret-i H. 009/8
 hāzret-i H.+ e 044/22
 hāzret-i H.+ üñ 030/21
 -4-
- hālīfe** [Ar.] Birinin yerine geçen kimse, vekil.
 h.+ si 093/2, 112/13
 -2-
- hālifelik** [Ar.] Halife olma durumu.
 h. 039/3, 112/14
 -2-
- hālīk** [Ar.] Helak olan.
 h.- i mesfūruñ 121/22
 -1-
- Hālīl Beg** Sadrazam yardımcısı.
 H.+ e 069/9
 -1-
- Hālīl Hāmīd Efendi** Sadrazam yardımcısı.
 H. 017/24
 -1-
- Hālīl Hāmīd Paşa** Eski Sadrazam.
 H. 018/5
 -1-
- Hālīl Paşa** Vezir.
 H. 118/2
 -1-
- hālīm** [Ar.] Yumuşak, yumuşak huylu.
 h.+ ü't-tab' 104/6
 -1-
- hālīşa** [Ar.] Saf, temiz, samimi.
 niyet-i h. 061/7
 h.+ sıyla 077/20

fevz-i nuşret-i niyet-i h.+ sıyla 062/14 niyet-i h.+ sıyla 074/22 -4-	hān Padişah, hükümdar. h. 013/1, 013/9, 022/17, 023/18, 049/13 h.- ı devlet-i ‘aliyye 023/20 h.- ı mūmā-ileyh 024/12 h.- ı mūmā-ileyhün 023/19 mesned-i h.+ da 020/9 h.+ ı 013/9, 023/22 h.+ lar 075/19 h.+ ları 039/16 -13-
hālişāne [Ar.+Far.] Temiz kalplilikle, samimiyetle. h.+ müz 070/8 -1-	hançer [Ar.] Ayrılık acısı. h.- i hicrān 036/3 -1-
hāliyye [Ar.] Boş. karā’ in-i h. 005/9 -1-	handān [Far.] Gülen, şen, neşeli. h. 047/19 -1-
halk [Ar.] Halk, ahali. h.+ ı 084/6 h.+ ma 101/14 h.+ ıyla 017/6, 021/17, 085/19 h.+ uş 043/2, 061/7, 093/20 -8-	hāne [Far.] Ev. h. 033/9, 082/21 h.+ lere 123/11 h.+ leri 075/19, 109/4 h.+ lerimüze 110/7 h.+ lerine 010/2, 041/21, 043/23, 111/6, 125/10 h.+ lerün 082/24 h.+ si 034/10 h.+ sine 110/16, 110/21, 114/5 h.+ ye 069/4, 113/3 -18-
Halveti Halveti Tarikatı. tarik-ı H.+ ye 052/9 -1-	hānedān [Far.] Padişah soyundan gelen h.+ ı 035/11, 050/4 h.+ ndan 050/3 -3-
halvet-serāy [Ar.] Tenha ve gözlerden uzak olaroturulabilen saray, köşk. h. 113/16 -1-	hāne-yāfte [Far.] Ev bulmuş. h.+ leri 099/19 -1-
hām [Far.] Saf, işlenmemiş. h. 079/13 -1-	Hanifi Efendi Reisülküttap. H. 043/20 -1-
hāmd [Ar.] Allah’a şükür. h. 075/12 h. iterek 125/10 -2-	hānķāh [Ar.] Bir tarikatın, dięer tekkelerinin kendisine baęlı bulunduęu merkez durumundaki tekkesi, hangāh. h.- ı mūnifesi 045/8 -1-
hāmden sümme hāmden [Ar.] Şükürler ve şükürler olsun. h. 064/6 -1-	hānlık Han olma durumu. h. 023/23 -1-
hāmīl [Ar.] Sahip olmak. h. 091/3 -1-	hārāb [Ar.] Yıkık, dökük, viran.
hāmīyyet [Ar.] Millî şeref ve haysiyet, fazilet. h. 094/11 -1-	
hāmīyyet-semīr [Ar.] Fazilet sahibi. h. 094/11 -1-	
hāmle [Ar.] Saldırış, saldırma. h. 087/12 -1-	
Ĥamza Paşā Aydın valisi. Ĥ.+ ya 007/7	

- h. eylemek 039/24
h. olmuş 034/10
ba'd-i h.+ ü'l Başra 032/8
-5-
- harāb ender harāb** [Ar.+Far.] Harab içinde harab
h. olur 097/24
-1-
- harām** [Ar.] Dinin yaşakladığı şey.
māh-ı muharremü'l h.+ uş 095/17
-1-
- harāret** [Ar.] Çoşkunluk, ateşlilik.
h.+ leri 095/14
-1-
- harāşet** [Ar.] Çiftçilik, ziraat.
h. 116/13
h.+ i 093/9
h.+ ine 079/10
-3-
- harb** [Ar.] Savaş, cenk.
i' lān-ı h. 033/2, 038/1
i' lān-ı h.+ e 018/23, 035/23
i' lān-ı h. eylemesi 005/5
h.+ i 036/11
i' lān-ı h.+ i 006/24, 014/2
i' lān-ı h. itecegini , 039/21
i' lān-ı h.+ le 057/9
-11-
- harbiyye** [Ar.] Devletin askeri işleri.
ālāt-ı h. 074/12
esbāb-ı h.+ ye 006/6
-2-
- harçlık** Ufak tefek ihtiyaçlar için harcanan para.
h. 123/24
-1-
- harekāt** [Ar.] Hareketler, davranışlar.
h. 018/9, 051/16, 066/22
h.- ı kāzibesı 100/21
muğāyir-i h.- ı nā-münāsebe 010/16
h.+ a 025/12, 092/16
h.+ ı 021/13, 034/12
h.+ ları 003/11
-10-
- hareket** [Ar.] Toplu olarak davranışa geçme, yola çıkma.
h. 010/12, 015/8, 045/3, 046/14, 047/17, 048/4, 048/10, 051/5, 051/6, 054/3, 054/25, 056/1, 059/10, 059/17, 061/18, 062/17, 067/24, 068/18, 075/6, 077/23, 078/17, 090/8, 090/10, 096/17, 103/7, 106/2, 107/12, 114/2, 115/4, 115/16, 116/15, 118/10, 119/17, 120/25, 123/15, 124/16, 125/4
bad-bān-güşā-yı h. 066/7
fethü'l-islāmdan h. 076/19, 076/24
vaqt-i h. 041/1
h.- i isti' cāl olunmuş 086/19
hīn-i h.+ de 068/25
h.+ den 036/20, 054/23, 059/11
yevm-i h.+ den 042/18
h.+ e 014/1, 016/4, 046/12, 046/15, 054/6, 058/24, 060/15, 061/24, 062/4, 066/23, 093/25
h. eylemese 082/6
h. eylemesi 052/7, 119/7
h.+ i 003/22, 024/25, 036/16, 036/21, 039/9, 043/10, 048/7, 050/19, 056/19, 056/21, 058/18, 061/5, 068/15, 076/6, 076/14, 087/23, 094/21, 095/19, 107/8, 123/5
h.+ imüzüñ 108/8
h.+ inde 041/24
h.+ inden 041/8, 050/6, 068/13, 087/7, 107/25
h.+ ini 060/19, 096/24
h. itelüm 020/3, 042/12
h. itmiş 061/13
h.+ leri 013/14
h.+ lerinden 084/17
h.+ üñ 056/25
-96-
- harem** [Ar.] Sarayda padişahın odası.
h.- i seniyye 008/25
-1-
- harem-sarāy** [Far.] Harem dairesi.
h. 102/2
-1-
- hāric** [Ar.] Dışında kalan, dışarı.
h.+ inde 064/9
h.+ ine 016/24
h. oldığı 021/6
-3-
- harik** [Ar.] Yakan, yakıcı.
kesret-i h. 017/21
h.- i mezkūr 017/16
'akīb-i h.+ de 017/25
-3-

Ḥarsuve Bir yer adı ?

Ḥ.+ ye 117/22

-1-

Ḥasan Ağa Sadrazam yardımcısı.

Ḥ.+ ya 097/15

-1-

Ḥasan Efendi Eski defterdar.

Ḥ. 049/2, 052/21, 054/7, 069/6,
102/9, 108/21, 110/14, 111/10

Ḥ.+ nüñ 109/15

Ḥ.+ ye 048/12, 102/21

Ḥ.+ yi 102/19

-12-

Ḥasan EfendizādeRāşid Efendi Cebeciler
kâtibi.

Ḥ. 085/12

-1-

Ḥasan Paşa Vezir

Ḥ. 016/3, 017/6, 038/19, 043/19,
060/20, 070/10, 074/21, 084/5, 086/17,
088/1, 094/6, 097/20, 102/16, 103/8,
103/22, 105/13, 114/11

Ḥ.+ nuñ 113/12

-18-

ḥasār [Ar.] Zarar ziyan.

ḥ. 078/8, 099/2

ḥ.+ a 042/2

ḥ. olması 003/7

-4-

ḥasb [Ar.] Gereğince, sebebiyle.

ḥ.- i hāl itüp 094/24

ḥ.+ i 050/11

-2-

ḥaseb [Ar.] Hesap etme, sayma.

ḥ.+ den 104/23

ḥ.+ için 049/1

ḥ.+ iyle 004/6, 009/3, 016/15, 023/8,
023/20, 025/19, 026/23, 028/24, 030/11,
032/3, 033/18, 034/2, 045/1, 046/10,
048/21, 050/11, 056/13, 058/12, 074/3,
079/22, 087/23, 088/3, 091/10, 101/18,
102/5, 103/7, 105/11, 106/9, 113/13,
113/22, 114/16, 118/25, 121/16

ḥ.+ iyle 057/14

-36-

ḥased [Ar.] Çekememe, günüleme.

min-ciheti'r-rütbe ḥ.+ i 076/7

-1-

ḥasene [Ar.] İyi, iyi ve güzel iş.

ḥ. 008/4

-1-

ḥāşıl [Ar.] Olan, meydana gelen.

ḥ. 054/24

ḥ.- ı kelām 077/4, 110/7

ḥ. eylemegi 073/10

ḥ. eylemişdür 094/15

ḥ. eyleyecekleri 050/16

ḥ.+ ı 109/4

ḥ. idecek 024/9

ḥ. olacak 101/20

ḥ. olacakdur 084/25

ḥ. olan 064/17

ḥ. olanhālâtıdan 043/1

ḥ. oldu 008/13, 077/10

ḥ. olduğu 078/13

ḥ. olmadı 030/17

ḥ. olmadığı 024/23

ḥ. olmadığından 019/19

ḥ. olmasına 027/21

ḥ. olmasıyla 030/20

ḥ. olmayacağı 020/16

ḥ. olmayacak 087/10

ḥ. olmuş 005/18, 051/18, 063/14

-25-

ḥaşr [Ar.] Tek bir şeye mahsus kılma.

ḥ. itüp 079/17

-1-

ḥāşşa [Ar.] yalnız onda bulunan hâl
ve keyfiyet.

silâḥşorân-ı ḥ.+ dan 050/10

-1-

ḥasta [Far.] Hasta.

ḥ. 069/3

ḥ. olmağla 097/14

ḥ. olup 118/1, 121/16

-4-

ḥastalık Hasta olma durumu.

ḥ. eylediginden 091/8

-1-

ḥastalık (bk.) ḥastalık

ḥ. 105/8

-1-

Hāşimzāde 'Alî Beg Bir şahıs adı ?

H.+ e 112/13

-1-

- ḥaṣyet** [Ar.] Yürekte duyulan ürperme, korku.
ḥ. 081/5, 081/17
-2-
- ḥaṭā** [Ar.] Kusurlu davranış, kabahat.
ḥ.+ sını 002/15
-1-
- ḥāṭır** [Ar.] 1. Zihin, hafıza
ḥayāl-i ḥ. 019/5
ri'āyet-i ḥ.+ larına 059/8
ḥ.+ dan 027/24
ḥ.+ ma 053/19
-4-
2. Gönül, duygu, his.
ḥ.- ı ḡayr-i sevdāda 015/18
ṣafā-yı ḥ. 077/5
mer'ā'i ḥ. 047/21, 058/10
su'āl-i ḥ.+ dan 110/12
-4-
3. İtibar.
ḥ. 121/5
ḥāl-i ḥ.+ larını 110/25
-2-
- ḥatm** [Ar.] Bitirme, tamamlama.
ḥ.- i kelām 028/20
ḥ.- i kelām eylemekle 030/6
-2-
- Ḥatmanzāde** Yüce müderrislerden.
Ḥ.+ yi 109/21
-1-
- ḥatt** [Ar.] Yazılı padişah buyruğu.
ḥ.- ı hümayün 009/17, 105/6, 107/11, 124/12
ḥ.- ı hümayün-ı kerāmet-ı meşhün 042/9
ḥ.- ı hümayünü 091/3
ḥ.- ı hümayünlerinde 083/9
ḥ.+ ıyla 092/11
-8-
- ḥattā** [Ar.] Bile, üstelik.
ḥ. 004/3, 026/4, 052/20, 053/7, 060/8, 065/1, 074/1, 078/3, 095/24, 095/25, 114/21, 106/15
-10-
- havā** [Ar.] İklim.
āb-ı ḥ.+ sı 052/11
-1-
- ḥavādiş** [Ar.] Olaylar, hadiseler.
ḥ. 022/14, 034/22, 050/20, 070/16, 099/14
ḥ.+ i 025/22, 114/7, 114/25, 118/21
ḥ.+ ini 073/15
ḥ.+ inün 118/19
ḥ.+ ler 075/22
ḥ.+ leri 006/20, 076/4
-14-
- ḥavādişāt** [Ar.] Olaylar.
ḥ. 002/3, 006/17, 012/10, 023/20, 063/16
ḥ.- ı tevāriḥ 006/12
ḥ.+ ı 003/20
-7-
- ḥavāle** [Ar.] Yönelme.
ḥ. 022/18, 043/1, 104/24
ḥ.- i sem'-i i'tibār 086/20
-4-
- ḥavālī** [Ar.] Halk, millet.
ḥ. 082/2
ḥ.- i Boḡdāna 004/21
ḥ.+ de 016/2, 022/17, 037/2, 071/1, 077/25
ḥ.+ lerde 083/21
ḥ.+ nün 053/23, 058/23, 066/16, 069/24
ḥ.+ si 091/13
ḥ.+ sinde 005/15, 037/15, 066/2, 089/24, 093/10, 093/16
ḥ.+ sine 114/17
ḥ.+ sini 098/3
ḥ.+ sinün 024/14, 078/13
ḥ.+ ye 021/17, 054/1, 078/10
-26-
- ḥavāş** [Ar.] Nitelikler, keyfiyetler.
ḥ.- ı etbā' ile 088/22
ḥ.- ı etbā' larıyla 068/16
-2-
- ḥavf** [Ar.] Korku.
ḥ. 081/5, 081/17
ḥ.- ı vaḥşet 065/3
ḥ.+ e 112/21
-4-
- ḥāvī** [Ar.] İçine alan, içinde bulunduran.
ḥ. 034/15, 062/7, 090/19
-3-
- ḥayāl** [Ar.] Düş.
ḥ.- i ḥāṭıra 019/5
-1-
- Ḥaydarzāde Efendi** Ayasofya şeyhi.
Ḥ. 041/10
-1-

- hayırlu** Faydalı, makbul.
h.+ dur 108/7
-1-
- hayırluca** Hayırlı olarak.
h. 087/13
-1-
- haylî** [Far.] Oldukça fazla.
h. 042/23, 053/3, 075/21, 077/3,
084/9, 123/16
-6-
- haylüce** Çokça, epeyce.
h. 090/14
-1-
- hayme** [Ar.] Çadır.
h.- i serdâr-ı ekremîye 099/15
h.- i ser- 'askerîye 083/3
h.+ ler 075/14
h.+ lerde 056/7
h.+ lere 068/21, 077/5, 115/16
ricâl-ı h.+ sinde 049/22
-8-
- hayme-zen** [Ar.+Far.] Çadır kuran.
h. 045/5, 055/1, 112/5
-3-
- hayr** [Ar.] İyi ve makbul olan hal.
du 'â-yı h. 043/16, 072/9, 083/4
fâl-i h. 088/17
te'effül-i h. 008/13
tefe'ül-i h. 120/13
h.- ı behcet 063/2
h.- ı cüz'î 020/6
h.- ı kudūmi 106/6
du 'â-yı h.- ı zıllullāha 125/8
h.- i kadem 063/15
h. eyleye 089/9
cenāb-ı h.+ u'n nāşırınınu 036/12
cenāb-ı h.+ ū'n nāşırınınu 067/22
māh-ı şaferü'l h.+ u 098/9
-15-
- hayret** [Ar.] Şaşır kalma, şaşkınlık.
h.+ de 095/1
'ālem-i h.+ de 105/3, 117/8
nazāre-i h.+ de 015/18
-4-
- Hayrî Efendi** Sadrazam yardımcısı.
H. 082/12
-1-
- hayriyye** [Ar.] Hayırlı, makbul.
meşālih-i h. 089/17
muqaddime-i h. 056/5
- muvāfiq 'alāmet-i h. 061/8
du 'â-yı h.- i hāzret-i cihāndārī 122/9
meşālih-i h.+ de 030/3
meşālih-i h.+ den 020/2
teşādūfāt-ı h.+ den 008/14
du 'â-yı h.+ leri 121/15
du 'â-yı h.+ si 044/18
-9-
- hayr-hāhlik** [Ar.+Far.] Hayır isteyen.
h. 004/18
-1-
- haysiyyet** [Ar.] Şeref, onur, itibar.
h.+ le 043/5
-1-
- hayvān** [Ar.] Hayvan.
ta 'zīb-i h.- i bilā-fā'ide 045/17
h.+ larıyla 005/13
h.+ larunu 099/9, 099/13
-4-
- hayvānāt** [Ar.] Hayvanlar.
h. 044/4, 112/7
h.- ı mertebenü 046/16
h.+ a 064/10
h.+ ıyla 084/9
-5-
- hayyen** [Ar.] Diri, canlı olarak.
h. 078/12
-1-
- hayyiz** [Ar.] Mevki, saha.
h.- ı imkân 122/7
-1-
- hazākāt** [Ar.] Ustalık, maharet.
h.+ ihasebiyle 105/17
-1-
- hazar** [Ar.] Barış.
rüz-i h.- ı mevsimine 052/11
-1-
- hazerāt** [Ar.] Hazretler.
h.+ ı 019/7, 027/1, 031/8, 041/16,
043/12, 080/8, 121/3
h.+ ını 042/6, 066/21
-9-
- hazır** [Ar.] Hazır, amade.
h. 028/24, 061/17, 068/2, 077/19,
095/7, 098/21, 099/22, 109/15
h.+ dur 108/5
h. ol 012/1
-10-

hazinedār [Ar.+Far.] Bir hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse.
h. 021/24, 092/10

-2-

hazinedārlik [Ar.+Far.] Hazinedar olma durumu.
kapudan-i h. 022/9

-1-

hazm [Ar.] Tedbirli davranma.
h.- i ihtiyāta 016/7, 021/10
h.- i ihtiyātı 015/21

-3-

hazret [Ar.] Saygı ifade eden söz, huzur.

h.- i cenāb-ı Kibriyā 125/7
h.- i cihāndār 008/21
h.- i cihāndārī 063/15, 071/10
du‘ā-yı hayriyye-i h.- i cihāndārī 122/10
huzūr-ı h.- i cihāndārīde 038/11
cenāb-ı h.- i cihāndārīnün 124/22
h.- i Hālid 010/9
H.- i Hālid 009/8
h.- i Hālide 044/21
h.- i Hālidün 030/21
h.- i hilāfet-penāhī 124/18
cānib-i h.- i hilāfet-penāhī 016/16
cenāb-ı h.- i hilāfet-penāhī 044/14
h.- i Hūdāyī 041/11
H.- i Hūdāyī 115/1
mektüb-i h.- i şadr-ı ‘ālī 048/16
çuk-dār-ı h.- i serdār-ı ekremī 056/5
otağ-ı h.- i serdār-ı ekremīde 068/2
otağ-ı h.- i serdār-ı ekremīye 050/21
h.- i seyyidü’l-mürselin 124/21
h.- i Sezāyī Efendī 045/7
otağ-ı h.- i sipāhsālārīde 049/16
huzūr-ı mekārīm-i mevūr-ı h.- i şāhāneye 025/6
h.- i şehriyārī 102/10
h.- i şehriyārī 090/7
h.- i şehriyārī Ağa 090/21
h.- i şehriyārī 124/11
cānib-i h.- i şehriyārīye 031/16
hemşire-i muhtereme-i h.- i tādārī 009/7
h.- i zıllullāhī 083/5
h.+ i 111/2
h.+ leri 010/5, 010/6, 014/19, 016/25, 017/2, 017/15, 018/5, 021/2, 022/12,

038/13, 043/15, 047/10, 053/15, 053/18, 062/17, 062/21, 065/18, 066/10, 066/19, 068/5, 068/16, 068/22, 070/3, 071/7, 073/1, 074/8, 076/5, 076/22, 077/15, 077/22, 080/4, 081/21, 082/13, 083/19, 084/6, 084/17, 085/7, 088/15, 088/21, 090/9, 095/1, 096/14, 098/18, 101/1, 101/13, 102/2, 102/18, 109/25, 110/4, 112/17, 115/3, 116/12, 117/15, 117/19, 123/1, 124/25, 125/7

h.+ lerinden 009/16, 069/13, 103/20
h.+ lerine 022/10, 038/19, 043/15, 043/19, 044/1, 067/12, 075/11, 082/26, 091/6, 102/16, 105/13, 124/13

h.+ lerini 043/21, 052/21, 053/20, 096/6, 103/23, 108/5

h.+ lerinün 018/12

h.+ lerinün 002/10, 003/4, 008/11, 011/5, 016/8, 030/23, 035/14, 038/17, 047/22, 048/17, 049/13, 049/23, 051/10, 052/18, 053/2, 069/9, 073/9, 082/9, 087/19, 099/8, 102/4, 104/8, 106/5, 115/22, 118/23, 126/2

h.+ leriyle 018/1, 091/12

-139-

hazz [Ar.] Hoşa giden tatlı duygu, zevk.

istifā-yı h. 045/13

h. olundu 029/2

-2-

hebā [Ar.] Boşa gitme, ziyan olma.
h. olacağı 087/3

-1-

hedāyā [Ar.] Hediyeler.

h. 044/2

h.+ sı 011/9

-2-

hediyeye - [Ar.] Hediye, armağan.

h.+ leri 090/20

1-

hedm [Ar.] Yıkma, tahrip etme.

każā-i h. 046/25

h. eylemiş 087/18

h. iterek 098/3

-3-

hekīm [Ar.] Doktor, tabib.

h.- i mesūr 105/16

-1-

ḥekīmāne [Ar.+Far.] Doktora yakışır,
doktor gibi.

h. 122/12

-1-

helāk [Ar.] Perişan olma, bitkin
duruma düşme.

h. 067/21

h. olup 121/17

-2-

helākī [Ar.] Perişanlık durumu.

h. 122/2

-1-

ḥelāl [Ar.] Dinen yasak olamayan.

h. olsun 083/10

-1-

hele [Far.] Dur bakalım, nihayet,
sonunda.

h. 076/5, 089/20, 107/1

-3-

hem [Far.] Bir de, ayrıca, zaten

h. 005/2, 005/3, 006/6, 013/22,
017/21, 023/8, 023/21, 041/25,
059/11, 066/11, 084/8, 100/22,
106/20

-15-

hemān [Far.] Hemen, çabucak.

h. 005/21, 006/24, 015/7, 018/23,
019/14, 026/16, 028/25, 030/1, 030/17,
031/14, 033/16, 034/14, 041/20, 050/1,
050/2, 050/8, 050/20, 051/15, 053/18,
055/16, 060/19, 062/16, 065/6, 067/3,
068/4, 072/13, 075/3, 075/6, 077/14,
079/22, 081/25, 084/3, 089/12, 097/8,
099/19, 101/13, 101/22, 104/10, 106/1,
107/3, 108/3, 112/6, 116/25, 117/11,
118/19, 118/22, 121/17, 122/7

-48-

hemşire [Ar.] Kız kardeş.

h.- i muḥtereme-i ḥazret-i
tācdārī' işmetlü 009/7

-1-

hem-civār [Far.+Ar.] Aynı yerde oturan,
komşu.

h. 036/25, 079/11

h.+ ı 034/25

h. oldığımız 004/9

-4-

hem-dem [Far.] Samimi, canciğer
arkadaş, dost.

h. 096/3

hem-nef [Far.+Ar.] Ortak çıkar.

h.+ ileri 003/15

-1-

hem-rāh [Far.] Yol arkadaşı, yoldaş.

h. 096/3

-1-

ḥendeḳ [Ar.] Kazılan uzun ve derin
çukur.

h. 090/6

-1-

hendese [Ar.] Askeri mühendis
mektebi.

h. 082/22

'ilm-i h.+ de 025/2

-2-

hengām [Far.] Vakit, zaman, dönem.

h. 113/4

h.- ı 'azîmetinde 125/2

h.- ı fütühâtda 088/4

h.- ı şadâretinde 011/16

h.- ı salṭanatlarında 035/14

h.- ı ser-' askerlig 104/4

h.- ı vakit 108/11

h.+ da 007/19, 008/9, 020/5, 050/9,
061/14, 065/14, 097/4, 107/11,
117/16, 119/18

-17-

henüz [Far.] Daha şimdi, hâlâ, şimdiye
kadar.

h. 017/16, 028/1, 031/17, 050/19,
054/13, 055/13, 057/22, 058/21, 069/2,
089/7, 090/13, 095/10, 107/14, 113/9,
118/9, 119/15

-16-

her [Far.] -nin hepsi, bütün, cümle.

h. 003/14, 003/17, 008/3, 009/10,
011/23, 013/5, 013/10, 013/23, 014/5,
015/3, 015/12, 015/15, 016/13, 016/14,
016/17, 017/2, 019/13, 020/16, 020/18,
022/6, 022/16, 023/11, 023/17, 024/13,
024/21, 026/19, 026/23, 032/22, 035/9,
036/11, 036/19, 037/6, 039/6, 040/15,
044/4, 046/18, 047/3, 050/15, 050/23,
052/8, 053/4, 053/16, 054/18, 056/15,
057/7, 058/7, 058/22, 059/13, 060/1,
060/24, 067/7, 070/11, 071/3, 073/7,
073/9, 074/1, 074/23, 076/11, 076/16,
077/13, 079/18, 080/22, 081/5, 082/7,
083/18, 083/20, 084/21, 087/4, 089/2,
089/5, 089/18, 093/11, 093/19, 093/23,

104/5, 107/19, 108/2, 112/25, 114/7,
117/10, 118/18, 120/18, 120/20, 121/6,
122/2, 124/8.

-86-

herkes [Far.] Bütün insanlar.
h. 010/2, 041/2, 041/21, 042/15,
045/15, 051/3, 099/11, 099/18,
125/9

h.+ e 123/10

h.+ i 094/24

h.+ ü 024/4, 123/14

-13-

heyecân [Ar.] Aşırı hareketlilik ve telaş.
müceb-i h. 106/10

-1-

hey'et [Ar.] Hal, durum, keyfiyet.

h. 095/23

tebdîl-i h. 010/2

h.- i aşliyyesine 043/5

h.- i aşliyyesiyle 024/4, 033/24

-5-

hezâr [Far.] Bin.

h. 024/9, 052/24, 082/23, 112/8

-4-

hezîmet [Ar.] Bozgun, yenilgi.
düşman-ı dîn-i h. karîn 051/21

-1-

hıfz [Ar.] Koruma, muhafaza etme.
h. 075/18, 079/9, 093/9, 116/13

-4-

hırâmân [Far.] Salına salına, naz ile.
server-i h. 044/21

-1-

hırka-i şerîf [Ar.] Hz. Muhammed'in
Veysel Karanî'ye hediye ettiği, hâlen
Fâtih'te bu isimle anılan semtteki Hırka-i
Şerif câmiinde bulunan hırkası.

h.- 043/13

-1-

Hırsova Bugün Romanya ve Bulgaristan
sınırları içinde bulunan bir bölge.

H. 116/4

H.+ dan 116/15

H.+ ya 115/20

-3-

Hırvât Hırvatistan halkından veya bu
halkın soyundan olan kimse.

H. 106/17

-1-

hıtâben [Ar.] Hitap ederek.

h. 015/8

-1-

hıtâm [Ar.] Son, nihayet.

h.+ ı 008/8

-1-

hıyâm [Ar.] Haymeler, çadırlar.
darb-ı h. 044/6, 044/24, 047/18,
059/10, 096/7, 098/4

-6-

hıyânet [Ar.] Hainlik.

h. 051/25

kemâl-i h.+ den 027/3

h.+ lerini 013/4

-3-

hızmet [Ar.] Hizmet.

h.- i cesîmeden 048/21

-1-

hicâb [Ar.] Utanma, sıkılma.

h. eylememek 023/12

-1-

hicrân [Ar.] Ayrılık.

hançer-i h. 036/3

-1-

hiç [Far.] Katiyen, asla.

h. 060/9, 092/21, 093/16, 099/4,
107/19

-5-

hidmet [Ar.] Hizmet.

h. 048/19, 083/14, 083/15, 087/3,
105/25

h.- i mahall-i inkâr olmayup 022/6

izhâr-ı h.- i mebrûre 123/21

h.- i sâbıkası 045/25

h.+ e 021/1

h.+ i 078/21, 104/25

tekâsül-i h.+ i 045/1

h.+ imüzi 110/6

h.+ inde 039/3

h.+ ine 022/4

h.+ inizden 083/14

h. itecegi 005/6

h.+ lerinde 037/23, 059/6

h.+ ü 096/1

-20-

hidemât [Ar.] İşler, hizmetler.

h. 016/8

h.- ı 'abdiyye 021/18

h.- ı devlet-i 'aliyyede 018/5

ibrâz-ı h.- ı meşkûre itmiş 011/6

h.- ı lâzımede 037/20

- h.- ı mebrüre 124/5
h.+ dan 003/16
-7-
- hiffet** [Ar.] Hafiflik.
h. 042/21
-1-
- hikmet** [Ar.] Allah'ın akıl erdirmeyen gizli sırları.
h. 042/22, 057/10, 061/2
irāde-i h. 019/9
h.- i hūdā 088/16
isrār-ı h.- i ilāhiyyedendür 064/16
h.- i mülāhaza-i āhara 056/17
h.- i sübhānī 112/23
h.+ den 003/8
h.+ e 100/2
h.+ i 036/17, 042/22, 057/10, 058/15, 088/5, 093/25
h.+ inden 025/13
-17-
- hikmet-yārī** [Ar.] Allah'ın hikmetlerine mahsus, onlarla ilgili.
h. 104/14
-1-
- hilāf** [Ar.] Yalan, aykırılık.
h.- ı dostluk 025/11
h.- ı esbāb 030/1
h.- ı melhūz 040/1, 122/13
h.- ı me'mül 036/21, 056/18
h.- ı rızā 003/22, 057/3
h.- ı rızāsı 006/22
h.- ı şerā'it 013/10
h.- ı şerā'it-i mu'āhede 010/15
h.- ı şurūt-ı idāreye 029/14
h.+ ı 045/22, 105/7
-14-
- hilāfet-penāh** [Ar.+Far.] "Hilafet makamının dayanağı olan" anlamında kullanılan unvan.
cānib-i h.+ inuḡ 030/18
-1-
- hilāfet-penāhī** [Ar.+Far.] Hilafet-penahla ilgili.
cānib-i hāzret-i h. 016/17
cenāb-ı hāzret-i h. 044/14
hāzret-i h. 124/18
cānib-i h.+ den 008/16
cenāb-ı h.+ nūḡ 027/19
-5-
- hil'at** [Ar.] Kürklü ve işlemeli kaftan.
h. 072/19, 098/20, 106/4
ilbās-ı h. 039/8, 040/25, 046/4, 046/8, 047/16, 048/15, 054/4, 056/11, 061/25, 079/3, 090/5, 090/20, 091/24, 092/12, 092/15, 094/1, 094/8, 094/20, 096/23, 097/18, 099/25, 102/22, 104/22, 105/3, 112/14, 115/10, 120/4, 120/6
h.- ı ilbās 069/10
ilbās-ı h.- ı vücūhla 049/17
h.+ ler 115/5
-34-
- hile** [Ar.] Aldatma, oyun.
h.+ si 098/25
-1-
- hile-kār** [Ar.+Far.] Hile yapan.
nām h. 004/17
h.+ uḡ 082/7
-2-
- hilqat** [Ar.] Yaratılma, yaratılış.
Fātiha-i h.- ı ma'müre-i 'ālem 002/2
-1-
- hilm** [Ar.] Yumuşak huyluluk.
evşāf-ı h. 017/10
-1-
- himāye** [Ar.] Koruma, sahip çıkma.
vezīr-i h.- i āl-i 'Osmān 035/12
h. olunduḡca 005/2
h.+ sinde 042/13, 060/15
-4-
- himem** [Ar.] Himmetler.
h. 016/16
yemīn-i h. 071/10
-2-
- himmet** [Ar.] Yardım, ihsan.
h. 010/10, 016/12, 083/7, 098/17, 111/2, 123/1
bezl-i mā-ḡaşal-ı h. 016/10
şarf-ı h. 059/9
h.- i ehlüllāhile 057/20
aşhāb-ı h.+ den 114/24
h. eylemişlerdür 047/25
h.+ i 072/2, 106/5
h. idileceḡi 071/23
düş-i h.+ ine 009/16
h. itdiler 095/17
h.+ iyle 021/14
vābeste-i luḡf-i h.+ leridür 002/15
-18-

- h̄in** [Ar.] Zaman, vakit.
 h.- ı muṭāla‘ada 002/15
 h.- i ‘avdetinde 097/11, 114/23
 h.- i ‘avdetlerinde 087/8, 088/11,
 103/13
 h.- i ‘azîmetlerinde 088/6
 h.- i h̄areketde 068/25
 h.- i iḳtîzâda 033/15, 057/12, 086/25
 h.- i kaṭ‘-ı sinorda 034/1
 h.- i me‘mûriyyetinde 064/2
 h.- i muṣālahada 012/18
 h.- i mürûrunda 103/14
 h.- i taḥdîd-i sinorda 033/23
 h.+ de 075/7
 h.+ inde 044/16
 -18-
- h̄inṭo** [Mac.] Dört tekerlekli yaylı araba, karoça.
 h. 009/4, 044/21
 h.+ lara 098/21
 -3-
- h̄irās** [Far.] Korku.
 h. 085/4
 -1-
- h̄iṣāl** [Ar.] Hasletler, güzel huylar.
 memdūhu‘l-h. 018/6
 -1-
- h̄iṣārcıḳ** Küçük kale.
 h. 035/18
 -1-
- h̄iṣṣe** [Ar.] Kısım, pay.
 h. 014/13
 -1-
- h̄iṭāb** [Ar.] Söz söylemek, söz yöneltmek.
 h. olunduḳda 020/4
 -1-
- h̄iṭāben** [Ar.] Hitap ederek, yüzüne söylemek.
 h. 034/15, 042/20, 101/13
 -3-
- h̄itām** [Ar.] Son, nihayet.
 h. 085/10
 ba‘de‘l h. 043/16
 h.- ı maṣlahat 123/3
 h.- ı mütāreke 107/21
 h.+ a 122/2
 h.+ ı 122/22
 h.+ ina 002/11
 h.+ ında 033/5
- h.+ ından 119/6
 h. virildi 026/20, 055/20, 093/20
 h. virileceḳi 027/16
 -13-
- h̄od-be-h̄od** [Far.] Kendi başına, kendi kendine.
 h. 111/19
 -2-
- h̄oṣnūd** [Far.] Memnun olmak, gönlü hoş olmak.
 h. ol 083/18
 h.+ um 083/9
 -2-
- Ḥotin** Ukrayna’da eski bir şehir.
 H. 011/3, 011/4, 026/2, 123/22
 -4-
- Ḥotin Ḳal‘ası** Hotin Kalesi.
 H.+ nuṣ 091/16
 -1-
- h̄üb** [Far.] Güzel.
 şüret-i h. 015/15
 -1-
- h̄udā** [Far.] Allah.
 h. 061/2, 102/3
 bî-h̄ikmet-i h. 120/10
 h̄ikmet-i h. 088/16
 livā-i ḥabîb-i h. 125/7
 h.- yı müte‘āl 042/14
 -6-
- h̄ud‘a** [Ar.] Hile, düzen, oyun.
 h.+ larından 005/18
 -1-
- h̄udāvendigār** [Far.] Hükümdar.
 h.- ı esbaḳ 003/3
 h.- ı sâbıḳ 008/5, 018/12, 041/22
 -4-
- Ḥudāyî** [Far.] Allah’a mensup olan.
 ḥazret-i H. 041/11
 Ḥazret-i H. 115/1
 -2-
- h̄uddām** [Ar.] Hizmet edenler, hizmetçiler.
 h. 011/9
 -1-
- h̄udūd** [Ar.] Sınır.
 taḥdîd-i h. 035/8
 h.- ı ‘Osmānî 062/10
 h.+ a 062/4, 106/18
 taḥdîd-i h.+ a 033/7
 h.+ ina 067/17, 119/25

- re's-i h.+ larda 015/7
h.+ larına 074/13
h.+ larını 034/24
h.+ una 003/1
-11-
- hükemā** [Ar.] Hekimler.
h.- yı selef 052/14
-1-
- hukūk** [Ar.] Haklar.
icrā-yı h. 048/19
icrā-yı h.+ a 012/4
ri'āyet-i h.+ a 017/13
-3-
- hulāşa** [Ar.] Sözü'n kısası, sonuç olarak.
h.- i me'al 030/16
h.- i mekāl 107/16, 121/21
-3-
- hulefā** [Ar.] Eskiden resmi dairelerde
çalışan katipler.
h.+ sindan 039/6
-1-
- hulūl** [Ar.] Gelip çatmak.
h. eylediginden 112/5
-1-
- hulūş** [Ar.] Halis ve saf olma.
h. 044/17
muktezā-yı i'tikād-ı h. 030/24
şiddet-i h. 124/3
kemāl-i h.+ larından 104/15
-4-
- humbara** [Ar.] İçine patlayıcı maddeler
doldurulup havan topu veya elle düşmana
atılan savaş aleti.
h. 063/21, 067/2, 090/1
h.+ ları 080/17
-4-
- huşūl** [Ar.] Hasıl olma, meydana
gelme.
h.- i merāma 089/11
-1-
- huşūş** [Ar.] Konu, mesele.
h. 021/16, 027/14, 041/25, 046/25,
077/12, 093/19, 118/16, 119/8
h.- ı mezkūruş 008/10
h.+ a 002/5, 108/6
h.+ da 046/22, 069/19, 069/23
h.+ dan 030/4, 059/2
h.+ ı 014/25, 026/10, 042/7, 064/21,
092/25, 111/15
h.+ ıdur 083/22
- h.+ ına 021/18, 106/17
h.+ ını 121/23
h.+ la 054/19
h.+ lar 018/19
h.+ lara 004/5, 008/2, 029/10
h.+ ları 006/22, 020/11, 050/20,
079/20, 099/4, 120/20
h.+ larına 005/13, 011/10, 013/2,
037/9, 058/24, 070/11, 108/10, 111/1,
115/11, 119/17
h.+ larında 024/1, 066/14
h.+ larını 073/11
h.+ ları 087/5, 119/4
h.+ uş 007/5, 056/24, 075/2
-55-
- huşūşāt** [Ar.] Konular, meseleler.
h.+ a 013/25, 102/6
kāffe-i h.+ da 105/25
h.+ dan 012/15
h.+ ına 049/6
h.+ ını 016/19
h.+ ları 030/8
h.+ uş 021/2, 049/24
-9-
- huşūşī** [Ar.] Birine, bir şeye mahsus
olan, özel.
h. 057/9
-1-
- huşūşīyye** [Ar.] Birine, bir şeye mahsus
olan, özel.
istirdād-ı meblağ-ı h. 122/15
-1-
- huşūnet** [Ar.] Kabalık, serlik.
h. 028/22, 120/14
h.+ i 026/23, 030/17
h.+ ini 031/13
-5-
- hūş-ber** [Far.] Akıl alan, insanda akıl
bırakmayan.
h. 052/12
-1-
- huṭūb** [Ar.] Maslahatlar, meseleler.
h. 048/23
h.- ı cesimesi 007/12
-1-
- huṭūṭ** [Ar.] Yollar.
h.- ı hümāyūn 103/3
-1-

huzūr [Ar.] Bir makam veya şahsın önü, katı.
h.- 1 hâzret-i cihândârîde 038/11
taqdîm-i h.- 1 lâmi 'u'n-nur 009/14
h.- 1 mekârim-i mevfūr-ı hâzret-i şâhâneye 025/6
h.- 1 lâmi 'u'n-nur-ı mülükâneye 017/8
h.+ unda 068/7

-5-

huzzâr [Ar.] Bir yerde var olan kimseler.
h. 125/10
h.- 1 meclise 020/4
h.+ a 101/13

-2-

hücüm [Ar.] Saldırma, saldırı.
h. 062/24, 072/12, 081/22, 117/4
h. eyledi 080/19
h. eylemek 039/24
h. eylemesinde 060/2
h. eyler 084/2
h. eyleyecegi 099/3
h.+ 1 096/11
h. iterek 063/4
h. itüp 062/21

-12-

hüküm [Ar.] Bir şey için verilen karar, yargı.
muktezâ-yı h. 007/21
h.- ü ezeliyye 021/8
h.+ ü 054/23
h.+ üni 105/8

-4-

hükümet [Ar.] Devlet.
kalemrev-i h. 006/4

-1-

Hülâgü Hân İlhanlı Devleti'nin kurucusu ve ilk hükümdarı.
H.+ uş 003/11

-1-

hümâyün [Far.] Padişaha, padişahlığa ait.
bâ-haṭṭ-ı h. 115/9
Beglikçi-i dīvân-ı h. 028/25
beylikçi-i dīvân-ı h. 103/15
cülüs-ı h. 103/2
dīvân-ı h. 119/11
ḥaṭṭ-ı h. 009/17, 105/6, 107/11, 124/12
ḥuṭṭ-ı h. 103/3

ihsân-ı h. 102/16
mühr-i h. 007/7, 007/10, 007/23, 103/20, 113/16
mühr-ü h. 008/1, 009/16, 017/4
nişancı-i dīvân-ı h. 112/17
ordu-yı h. 038/4, 039/3, 039/22, 042/16, 045/23, 046/5, 049/3, 061/17, 061/21, 088/1, 094/4, 094/17, 095/19, 096/16, 097/17, 100/4, 107/5, 112/2, 112/4, 118/17, 119/12, 119/25, 120/24
rızzâ-yı h. 031/4
rikâb-ı h. 060/14, 064/16, 100/10, 103/2, 107/24, 112/2, 115/8
sefâ'in-i h. 024/18
teşrifât-ı h. 020/9, 022/16, 090/8
tevcihât-ı h. 040/24, 055/22
ḥaṭṭ-ı h.- 1 kerâmet-ı meşhûn 042/9
teşrifât-ı h.- 1 sâbıqları 013/18
ordu-yı h.+ a 037/18, 044/25, 046/7, 046/17, 047/6, 048/10, 049/15, 049/19, 052/23, 059/22, 064/13, 065/16, 065/24, 066/4, 066/24, 067/14, 074/18, 075/11075/22, 078/9, 078/23, 079/16, 080/3, 082/17, 082/19, 086/6, 088/16, 088/20, 090/2, 090/10, 091/14, 094/6, 094/20, 096/14, 100/15, 102/19, 103/24, 109/6, 113/18, 113/23, 119/24, 122/5, 123/4
rikâb-ı h.+ a 091/21, 093/5, 101/22, 102/1, 105/5, 105/15, 119/20
sarây-ı h.+ a 007/19, 125/6
şavb-ı ordu-yı h.+ a 067/22
dīvân-ı h.+ da 013/21
ordu-yı h.+ da 008/6, 009/12, 043/22, 045/25, 047/12, 053/1, 058/21, 065/6, 073/6, 077/12, 091/25, 093/3, 096/20, 108/16, 114/7, 120/10, 122/6
ordu-yu h.+ da 124/10
rikâb-ı h.+ da 048/11, 048/18, 093/1
dīvân-ı h.+ dan 085/23, 108/19, 110/19, 122/25
ḥâcegân-ı dīvân-ı h.+ dan 047/2, 048/16, 049/18
ordu-yı h.+ dan 112/18
rikâb-ı h.+ dan 049/8, 052/5, 086/7, 109/3, 115/19
rikâb-ı h.+ da 009/19
ḥaṭṭ-ı h.+ 1 091/3
mühr-i h.+ 1 102/11, 102/15
ordu-yı h.+ 1 076/13, 124/19

- h.+ ları 083/9
h.+ larına 010/10
cülüs-u h.+ larına 008/14
mizâc-ı h.+ larına 027/19
sarâ-yı h.+ larına 125/1
ḥatt-ı h.+ larında 083/9
ḥâk-i pây-i h.+ larından 044/19
sarây-ı h.+ larını 044/22
müḥr-ü h.+ u 022/11
ordu-yı h.+ u 068/17
ahâlî-i ordu-yı h.+ uḥ 106/9
ordu-yı h.+ uḥ
ordu-yı h.+ uḥ 008/8, 009/1, 009/17,
017/20, 041/8, 044/6, 049/5, 050/6, 060/2,
060/18, 068/12, 068/14, 076/6, 076/19,
093/10, 094/21, 096/24, 102/13, 106/11,
107/25, 115/23, 119/7, 123/5, 125/2
-188-
- hüner** [Ar.] Beceriklilik, maharet.
erbâb-ı h.+ den 103/14
-1-
- hürmet** [Ar.] Saygı.
ḥ. 095/16
ḥ.+ ine 125/13
-2-
- hürriyyet** [Ar.] Bağımsızlık, serbestlik.
ḥ. 113/25
-1-
- Hüseyn Ağa** Eski kapıcıbaşı.
Ḥ.+ ya 096/23
-1-
- hüsn** [Ar.] Güzel, iyi.
ḥ. 016/12, 049/5
ḥ.- i ahlâkla 114/19
ḥ.- i rızâlarıyla 122/20
ḥ.- ü rızâlarıyla 028/9
ḥ.- ü zann eylediği 020/17
-6-
- hüsniyât** [Ar.] Güzellikler.
ḥ. 019/24, 117/24
-2-
- Hüsnü Yüsf Efendi** Belgrad defterdarı
Ḥ. 049/18
-1-
- hüsrevâne** [Ar.+Far.] Padişahlara yakışır
şekilde.
câhib-i seniyyü'l-menâkıb ḥ.+ den
010/8
rikâb-ı ḥ.+ ye 072/25
-2-
- hüsrevânî** [Ar.] Padişaha layık.
ḥ.+ ye 123/7
-1-
- hüzn** [Ar.] Üzüntü, keder.
ḥ.- i derün 041/18, 044/18
-2-
- ılgar** Atla hücum etme.
1. 081/21
1. ed 117/19
-2-
- ışdâr** [Ar.] Çıkarma
1. 037/24, 044/8
1. kılındı 040/21
1. kılınup 042/20
1. olunmuş 044/5
-5-
- ışgâ** [Ar.] Kulak verme, dinleme.
1. 056/15
ḥavâle-i sem'-i 1. 089/2
1. eylemediler 058/17
-2-
- ışrâr** [Ar.] Ayak direme, inat etme.
1. 014/1, 014/3, 018/17
muḳteżâ-yı 1. 112/23
1.- ı fâsideden 121/12
1.- ı gûne 004/20
şüret-i 1.+ da 097/22
1. eylediği 014/23, 019/15, 117/16
1. eylemeyenler 101/2
1.+ ina 107/10
1. iteceğini 122/17
-13-
- ıtlâk** [Ar.] Salıverme, bırakma.
1. 081/24
-1-
- ıtnâb** [Ar.] Sözü uzatma.
1.- ı mekâldan 064/19
-1-
- i - i** Cevher fiili.
1. i.- di 004/1, 004/2, 004/3,
006/19, 007/15, 007/18, 007/25, 008/8,
010/23, 012/21, 014/18, 016/22, 017/3,
017/13, 018/11, 020/22, 023/15, 026/6,
027/22, 028/4, 029/4, 029/7, 031/16,
031/17, 032/9, 033/22, 034/5, 035/2,
038/5, 048/20, 060/18, 064/1, 076/16,
078/9, 087/6, 090/13, 093/23, 096/4,
099/17, 104/10, 104/14, 106/14, 107/5,
107/10, 111/18, 112/22, 114/20, 114/22,

116/19, 117/15, 117/20, 121/10, 121/14,
121/20, 122/15
i.- diler 036/5
i.- dük 034/1
i.- düm 028/7, 084/22, 095/6
2. i.- ken 003/3, 006/1, 009/4,
012/18, 015/17, 016/11, 018/15, 022/18,
027/16, 031/18, 032/20, 033/2, 037/1,
039/2, 041/16, 042/21, 043/2, 048/22,
049/22, 049/24, 051/14, 058/18, 059/19,
060/1, 061/18, 063/8, 063/14, 064/1,
064/5, 068/23, 069/2, 071/9, 072/11,
078/6, 088/1, 092/6, 092/20, 095/1, 095/5,
098/16, 099/9, 100/5, 101/24, 103/18,
109/11, 112/5, 113/4, 113/9, 113/24,
117/6, 117/8, 117/9, 122/1, 122/16,
122/20
3. i.- miş 100/25
4. i.- se 003/14, 004/17, 004/24,
005/5, 005/11, 007/21, 008/7, 008/22,
009/10, 010/17, 011/23, 012/7, 012/19,
013/5, 013/12, 013/23, 014/16, 015/13,
016/6, 016/18, 017/2, 018/18, 018/23,
019/8, 019/13, 020/2, 020/16, 020/19,
021/20, 023/8, 024/14, 026/7, 026/22,
026/23, 026/25, 027/9, 030/3, 031/11,
031/14, 032/12, 032/22, 033/13, 034/22,
036/12, 037/6, 042/13, 043/1, 043/6,
044/5, 046/11, 046/19, 047/3, 047/7,
049/24, 050/15, 050/23, 051/2, 051/5,
052/5, 052/8, 053/17, 054/6, 056/15,
057/7, 058/7, 058/16, 058/22, 060/18,
060/25, 061/23, 063/23, 067/8, 069/1,
069/19, 069/21, 070/12, 071/3, 073/1,
074/2, 074/9, 074/13, 076/9, 077/2,
077/13, 077/22, 078/11, 080/19, 081/10,
081/18, 084/2, 085/2, 087/1, 088/14,
089/21, 091/19, 094/5, 094/22, 095/9,
095/16, 097/2, 097/6, 097/23, 099/5,
101/2, 103/9, 104/5, 107/14, 107/19,
107/23, 108/3, 108/6, 110/1, 110/7, 113/5,
114/3, 114/8, 115/13, 117/10, 118/19,
119/6, 120/18, 121/6
i.- sede 082/8
i.- sede 081/5, 083/21, 086/19, 087/5,
089/2, 089/6, 101/10
i.- sek 063/23
i.- selerde 116/22

-250-

i - Olmak.

i.- dügi 003/15, 008/21, 013/11,
018/15, 019/24, 025/10, 030/6, 031/11,
036/16, 040/8, 047/9, 051/18,
054/19, 054/22, 058/10, 066/14, 067/6,
067/18, 069/15, 070/8, 073/25,
076/17, 082/6, 083/12, 086/18, 088/14,
093/13, 101/20, 111/16, 114/5,
116/21, 120/22, 122/1, 122/23, 124/5
-36-

i'āde [Ar.] Geri verme, getirme.
i. eylediği 019/15
i. eylemeyüp 032/10
i. itdirildi 123/5
i. iter 031/14
i. itildi 124/15
i.+ leri 098/15
i.+ lerine 057/15, 091/10, 117/9,
118/3
i.+ si 118/4
i.+ sinde 105/8
i.+ sine 107/10

-13-

i'āne [Ar.] Yardım.
i. 016/12, 031/6, 079/8, 095/15,
107/4, 124/2
i. eylemesi 086/12
i.+ siyle 063/14, 083/17
i.+ ye 004/6, 079/18

-11-

i'ānet [Ar.] Yardım.
i. 053/17, 061/1

2-

'ibādullāh [Ar.] Allah'ın kulları, insanlar.
'i. 020/5
'i.+ a 022/17, 124/1
vāki'-i 'i.+ a 008/12
vāki'-i 'i.+ uñ 010/13
'i.+ uñ 015/19

-6-

'ibāret [Ar.] -den meydana gelmek, -
den oluşmak.

'i. 004/20, 012/17, 013/14, 019/24,
023/11, 051/14, 059/15, 067/1, 073/19,
076/15, 076/17, 078/6, 099/7, 107/5,
121/9
'i. olmak 042/19
'i. olup 005/19, 023/19, 033/9,
033/15

-20-

- ib'āş** [Ar.] Yollama, gönderme.
i. 013/18 -1-
- ibkâ** [Ar.] Sürekli ve daimi kılma.
i. 009/21, 114/17
i. kılındı 055/25
i.- i vezir 055/22 -3-
- ibläğ** [Ar.] Ulaştırma, eriştirme.
i.+ ıyla 027/24 -1-
- İbrâhîm Efendi** (bk.) Hâcî İbrâhîm Efendi
İ. 090/25
İ.+ nüç 080/5 -2-
- İbrâhîm Paşa** [Ar.] Eyalet valilerinde
Kurd Paşa'nın damadı.
İ. 087/16, 118/2
İ.+ nuç 088/6, 088/13 -4-
- İbrâhîm Reşîd Efendi** Sadrazam mektupcusu.
İ. 100/1
İ.+ yi 098/19 -2-
- İbrâ' il** Günümüzde Romanya'nın Braila şehri.
İ. 103/10, 118/5 -2-
- ibrâm** [Ar.] Israr etme, zorlama.
i. 015/22 -1-
- ibrâz** [Ar.] Ortaya koyma, gösterme.
i. 051/3, 070/9
i.- ı hîdemât-ı meşkûre itmiş 011/6
i.- ı şadâkati 004/25
i. eylediği 100/20 -5-
- 'ibret** [Ar.] Bir olaydan alınan ders, uyarıcı sonuç.
'i. 045/2, 054/15
'i.+ dür 081/2 -3-
- ibtidâ** [Ar.] Başlama, başlangıç.
i. 023/2, 026/2, 031/22, 042/4,
063/20, 063/23, 089/10, 110/9, 111/3,
111/13
- lede'l-vurûd i. 083/4
i.- i karar 063/6
i.- i yamakanuñ 005/12
i.- yı emrde 010/20, 021/1, 057/11,
071/4, 104/8
i.+ sı 057/23, 111/19
i.+ sında 122/17 -20-
- ibtidâi** [Ar.] Başlangıçta, ilk.
i. 032/3 -1-
- ibtidâr** [Ar.] bir işe girişme, başlama.
i. 029/14, 111/9, 111/25
i. eylediğinden 040/1
i.+ ları 015/2
i. olunmuşdur 033/7 -6-
- ibtihâc** [Ar.] Sevinme, ferahlama.
i. 106/6 -1-
- icâb** [Ar.] Gerek, lüzum.
î. 005/25
î. eyledi 028/7, 057/1
î. eylediği 024/20
î. eylediğine 015/21
î. eylemekle 032/11, 045/19, 103/6
î. eylemeyeceği 098/16
î. eylemiş 020/14
î. eylemişdür 023/10, 025/19
î. iteceği 005/14
î. itecek 031/15
î. itüp 060/19 -15-
- icâbet-penâh** Uygunluğunu koruyan.
dergâh-ı î. 020/20, 072/3 -2-
- icâd** [Ar.] Yeni bir şey ortaya koyma, meydana getirme.
î. 081/6 -1-
- 'icâlet** [Ar.] Acale, çabuk olma.
'i. 060/20, 081/19
'i.- i 'azîmete 118/10 -3-
- İclâl** [Ar.] Büyüklük, ululuk.
i. 044/22 -1-
- icmâl** [Ar.] Hülasa, öz, özetleme.
ber-vech-i i. 051/22, 073/17, 074/20
pür-vech-i i. 002/12

- i.- i evşâfi 058/11
-5-
- icrâ** [Ar.] Yapma, yürütme, uygulama.
i. 064/14, 075/12, 110/14
i.- yı hûkûk 048/19
i.- yı hûkûka 012/4
i.- yı merâsim 055/3, 110/17
i.- yı merâsimden 124/23
i.- yı resm 044/2, 110/22
i.- yı resm-i mevâlâta 011/18
i.- yı resmden 044/20
i. eylediginden 105/17
i. eylemekdâ'iyesindeür 004/8
i. eyleyecegi 019/9
i. id geldiği 112/24
i. olunarak 007/15
i. olundu 090/21
i.+ sı 011/15, 031/23
i.+ sına 022/23
i.+ sında 013/3
i.+ sından 086/14
i.+ sınığ 020/12
i.+ sıyla 061/22
i.+ ya 014/18
-26-
- ictirâ** [Ar.] Cüret gösterme.
i. 014/10
-1-
- ictisâr** [Ar.] Cesaretlenme.
i. 082/8
vaz'-ı i. eylediginden 019/17
i.+ ları 057/25
-3-
- iç** Dahil olan yer, etraf, duygu, konu
i. 056/5, 077/18, 082/14, 101/14
i.+ i 067/1
i.+ inde 004/13, 030/13, 036/14,
051/15, 054/3, 063/25, 065/11,
076/16, 098/21, 100/22, 102/9,
118/10, 119/23, 121/17, 123/5
i.+ indedür 081/17
i.+ inden 115/20
i.+ ine 110/5
i.+ lerinden 079/25
-24-
- içün** Sebebiyle, -den ötürü.
i. 002/13, 004/19, 007/20, 013/13,
015/10, 021/17, 024/2, 026/6, 027/21,
028/15, 029/18, 031/12, 037/15,
046/8, 052/21, 054/7, 054/20, 055/4,
055/14, 057/1, 058/17, 058/21,
077/12, 089/18, 091/13, 091/15,
093/8, 100/1, 100/6, 100/13, 109/3,
112/23, 118/20, 119/16, 121/1,
122/11, 122/16, 123/2, 124/11
i.+ dür 025/14, 029/13, 083/13
-42-
- i'dâm** [Ar.] Ölüm cezası.
i. 080/25, 088/4, 100/13
şüret-i i. 088/14
-4-
- idâre** [Ar.] Yönetim, yönetme.
i.- i ma'îlûb 024/21
i.- i umûrına 016/12
i.+ lerine 022/18
i.+ nüñ 042/24
hîlâf-ı şurû'-ı i.+ ye 029/14
i.+ yi 031/9
-6-
- idârece** İdare tarafından.
i. 017/22
-1-
- idbâr** [Ar.] Talihsizlik, bahtsızlık.
'âzim-i semt-i i. 080/1
-1-
- iddi'â** [Ar.] İleri sürülen düşünce.
i. 018/20
i.- yı gayret itenlerüñ 010/21
i.+ sı 076/10
i.+ sında 037/19
i.+ sını 098/2
-5-
- idil -** (Edil-) Etmek, yapılmak,
kılınmak anlamında yardımcı fiil.
me'mûr i.- di 090/7
taşrih i.- diginden 028/19
himmet i.- ecegi 071/23
-3-
- idrak** [Ar.] Anlama, anlayış.
i. itecegi 063/13
-1-
- ifâ** [Ar.] Bir işi yapma yerine getirme.
i.- yı teşekkürü 064/20
i.+ sını 105/16
-2-
- ifade** [Ar.] Söyleme, bildirme.
i. 013/25, 019/24, 026/24, 027/2,
032/3, 049/21, 053/19, 081/18, 087/14,
106/19, 114/2

tekmil-i i. 087/5	
i.- i hāl eylemelerile 072/5	
i.- i kelāma 111/23	
i.+ den 034/5	
i. eyledi 089/2	
i. eylediklerinde 088/8	
i. eylediler 111/7	
i. eyledüklerinde 009/23	
i. eylemege 004/17	
i. eylemişidüm 032/1	
i. itelüm 107/23	
i. itemedüm 096/2	
i. iter 015/2	
i. iterler 033/22	
i. iterüm 025/15	
i. itmişler 031/16	
i. itüp 026/20, 092/25	
i.+ leri 004/20, 005/7	
i.+ lerinde 014/22	
i.+ lerümüzden 029/23	
i.+ nüzden 029/18	
i. olundu 042/11	
i. olunmayup 029/11	
i. olunmuşdı 028/16	
i.+ si 023/1, 063/18, 064/20, 089/5,	
094/16, 097/22, 111/18	
i.+ ye 118/15	
	-45-
' iffet [Ar.] Dürüstlük, temizlik.	
'i. 017/10	
	-1-
ifk [Ar.] İftira, bühtan.	
i. 058/7	
	-1-
ifrāğ [Ar.] Şekle sokma.	
i.+ ı 018/10	
i.+ ina 021/2	
i. olunsa 085/1	
	-3-
ifsād [Ar.] Fesada uğratma, kargaşalık	
çıkarma.	
i. 004/23	
i.+ larını 012/10	
	-2-
ifşā [Ar.] Açığa vurma, açıklama.	
i. olunmasun 093/19	
iftihār [Ar.] Övünme, övünç.	
müceb-i i. 030/6	
	-1-
iftira [Ar.] Bir kimseye aslı oladan suç	
yükleme.	
i. 058/7, 114/25	
	-2-
iftirāk [Ar.] Ayrılık, hicran.	
i.+ a 044/19	
	-1-
iğfāl [Ar.] Gaflete düşürme, kandırma.	
i. 004/5, 078/1, 101/3	
i.+ inden 010/21	
i. kılacağına 099/4	
	-5-
iğmāz [Ar.] Göz yumma, görmezlikten	
gelme.	
i. 051/17	
	-1-
iğtinam [Ar.] Talan etme, yağma.	
i. itüp 014/4	
	-1-
iḥāle [Ar.] Bir işi bir kimseye bırakma.	
i. 040/11, 048/24	
i. kılınarak 007/13	
i. kılındı 100/4	
i. kılındıktan 038/20	
i.+ si 038/16	
	-6-
iḥāta [Ar.] 1. Kuşatma, çevreleme.	
i. olunmuş 073/20	
	-1-
2. Etraflı şekilde anlama ve	
kavrama.	
i. eylemeyecek 003/6	
i. eylemeyecek 081/7	
	-2-
iḥbār [Ar.] Haber verme, bildirme.	
i. 015/4, 056/4, 090/9, 111/17	
i.+ ıyla 123/3	
	-5-
iḥdā [Ar.] Bir sayısı.	
i. 035/11	
	-1-
iḥdāş [Ar.] Yeni bir şey ortaya koyma,	
ortaya çıkarma.	
i. eylediği 076/1	
	-1-
iḥlāl [Ar.] Bozma, halel getirme.	
takrīb-i şüret-i i.+ ine 012/14	
i.+ ini 014/1	
	-2-

ihlāş [Ar.] Samimi bağlılık, tam doğruluk.

i.- 1 derüniyeleri 121/15

-1-

ihrāc [Ar.] Dışarıya çıkarma, dışarıya atma.

i.+ 1 007/12, 039/23, 040/22, 041/7, 102/13, 115/15

i.+ ina 031/4

i.+ ıyla 044/6, 080/16

i.+ ıyla 037/23

i.+ larını 004/18

-11-

ihrāk [Ar.] Yakma.

i. 098/3

-1-

ihrāz [Ar.] Nail olma, erişme.

i. idüp 045/24

-1-

ihsān [Ar.] Bağışlamak, armağan etmek, vermek.

i. 038/25, 047/11, 065/25, 091/4, 106/7

i.- 1 hümāyün 102/16

i.+ ndan 115/6

i.+ ıyla 049/12, 059/7, 067/15, 092/1

i. olundu 056/22, 087/19

i. olunmağla 007/7

-14-

ihtār [Ar.] Hatırlatma, uyarma.

i.+ a 006/7, 007/2

i. eylemege 004/17

-2-

ihtilāl [Ar.] Karışıklık, bozukluk.

i. 087/23

i.+ i 025/18

i.+ ine 003/21

i.+ li 004/11

-4-

ihtimāl [Ar.] Mümkün olma, olabilirlik.

i. 093/3, 093/23

i.+ den 042/24

i.+ i 045/14

-4-

ihtimām [Ar.] Özenme, özen gösterme.

i. 011/8, 016/10, 043/2, 070/15, 108/4, 124/14

kemāl-i i. 070/18

mezīd-i i. 011/20

i.- 1 tamām 021/22

i. eylemişidi 073/23

i.+ 1 021/3, 022/6, 064/5, 114/22

i. olduğundan 016/1

i. olunmak 010/19

i. olunmağdadur 029/16

kemāl-i i. olunmasına 101/9

i. olunmuşıdı 113/7

i. olunup 080/13, 108/11

-21-

ihtirām [Ar.] Saygı, hürmet.

i. 011/17

‘ulemā-yı zevī’i. 042/5

i.+ ina 038/14, 124/14

i.+ ları 053/17, 066/13

zevī-l i.+ uş 002/5

-7-

ihtirāzen [Ar.] Çekinerek, saklanarak.

i. 114/7

-1-

ihtiyār [Ar.] 1. Seçme, tercih etme.

i. 097/9, 109/24

-2-

2. Yaşlı, koca.

i. 038/3, 077/13, 089/8,

ricāl-i erkān-ı devlet-i i. 043/13

-6-

ihtiyārī [Ar.] Mecburi olmayan.

i. 089/4

-1-

ihtiyārлік İhtiyar olma durumu.

i. 038/5, 048/21

-2-

ihtiyāt [Ar.] Ölçülü davranma, davranma.

i.+ a 005/21

hāzm-ı i.+ a 016/7, 021/10

hāzm-ı i.+ 1 015/21

ber-vech-i i. 037/5

-4-

ihtzār [Ar.] Davet etme.

i. 100/12

-1-

ikāmet [Ar.] Bir yerde yerleşip oturma.

i. 044/9, 046/11, 048/2, 055/1,

055/17, 055/25, 061/19, 061/23,

075/24, 083/21, 086/23, 097/16,
103/17, 108/8, 112/5, 118/13
keşret-i i. 055/11
müttekā-pirā-yı i. 038/17
i.+ de 050/15
müddet-i i.+ de 043/25, 045/19,
047/22
i.+ den 106/12
i.+ e 022/19, 022/21, 038/6, 048/2,
049/8, 063/10, 123/15
i.+ i 039/11, 050/15, 062/1, 121/19,
123/7
müddet-i i.+ inde 023/4
i.+ leri 089/19
mahall-i i.+ leri 032/13
i.+ lerinden 091/9, 112/22
i.+ lerini 037/10
i. olunan 052/7
i. olunmuşdur 045/5
-43-
ikāz [Ar.] Uyarma
i. 088/14
i.+ na 006/8
-2-
ikbāl [Ar.] Parlak ve yüksek mevki.
i. 124/18
yumnu-ı i. 008/21
-2-
ikdām [Ar.] Gayretle çalışma, çaba
gösterme.
i. 015/15, 015/22, 021/3, 021/22,
022/6, 026/16, 037/7, 037/9, 039/12,
045/22, 062/21, 065/20, 072/2, 083/7,
089/19, 095/17, 106/5, 108/4, 108/9,
110/18, 114/22, 118/25, 124/3
kemāl-i i. 103/3
i.+ a 041/1, 060/22
i. eylemeleri 016/6, 017/3
i. eyleyüb 007/2
i.+ ı 018/1, 064/6, 093/21
i.+ ıyla 016/10, 024/11
i. iterüm 072/8
i. iterüz 085/6
i. itmek 108/7
i.+ ları 007/25, 070/18
i.+ larıyla 071/8
i. olundu 107/19
i. olunmağa 106/14
i. olunmağda 058/13
i. olunmasına 101/9

i. olunmasının 093/25
i. olunsa 093/11
i. olunup 010/17
-47-
iki İki sayısı (2).
i. 002/9, 017/18, 022/1, 023/18,
026/3, 026/15, 029/12, 030/5, 030/9,
031/20, 032/20, 032/21, 037/25,
039/22, 040/9, 041/7, 042/18, 043/8,
045/12, 059/4, 059/21, 064/12, 065/1,
071/8, 071/16, 073/3, 074/10, 074/22,
079/1, 079/25, 080/12, 081/7, 081/13,
082/3, 082/17, 087/6, 089/15, 089/25,
090/1, 091/10, 093/6, 095/5, 096/17,
097/25, 102/1, 102/14, 103/25,
104/16, 106/17, 110/15, 113/17,
114/11, 116/17, 119/2, 119/23, 120/6,
122/7, 123/19, 124/12, 124/16, 125/1,
126/3
i.+ de 034/10
i.+ nci 041/8, 054/6, 064/11, 067/19,
095/18, 097/12
i.+ si 101/19
-78-
iklīm [Ar.] Ülke, diyar.
i.- i mezkūr 025/10
i.- i mezkūri 024/3
i.+ i 026/7, 028/8
i.+ inüj 003/21, 023/23, 029/20
-7-
ikmāl [Ar.] Sona erdirmе,
tamamlama.
i.+ e 039/4
-1-
ikrām [Ar.] Sunma, ihsan etmek.
i. 011/17, 038/13, 047/20, 051/12,
053/17, 054/17, 057/20, 061/25, 072/22,
100/21, 112/3, 112/18, 119/12
levāzım-ı i. 066/13, 124/14
levāzımāt-ı i. 011/7
i.- ı mu'arrızında 059/6
i.+ a 011/20, 017/13
i.+ ma 049/17, 102/11
i.+ mı 028/5
i.+ ıyla 123/4
i.+ larına 123/24
-24-
iksā [Ar.] Çoğaltma, arttırma.
i. olunmağla 007/11
-1-

ıktıdār [Ar.] Kuvvet, kudret, güç.

‘azımü’l-i. 030/5

kavıyyü’l-i. 085/8

‘adem-i i.+ larından 005/2

-3-

ıktıfā [Ar.] Arkasından gitme.

i. 036/15, 095/15

i. olunmayup 083/25

i. olunup 026/24

-4-

ıktızā [Ar.] Lüzum, gerek, ihtiyaç.

i. 020/12

bī-ḥasebi’l-i. 098/23

i.- ı irāde-i sâbık-ı müşārün-ileyh
021/23

i.- yı hāle 122/13

i.- yı qādr 117/20

i.- yı şalābet 072/11

i.- yı sevḳullāhi 017/15

i.- yı taḳdīr 016/23

i.- yı vaḳte 020/14

ḥīn-i i.+ da 033/15, 057/12, 086/25

i. id 050/22

i. itecegi 027/12

i. iten 045/21, 061/16, 068/13, 070/7,
072/8, 077/14, 108/3, 109/9

i. itenlere 015/8, 042/20, 092/15

i. itenlerle 069/23

i. iter 016/6, 016/18

i. itüp 039/20

i.+ sı 023/15, 031/5, 034/16

i.+ sına 005/6, 008/10, 011/19, 014/9,

015/11, 019/12, 024/18, 037/24, 047/11,

055/17, 058/7, 059/4, 062/18, 065/7,

073/10, 074/19, 079/2, 087/18, 110/24,

115/21, 117/22, 120/17

-54-

il Ülke, yurt.

i.+ den 007/22

-1-

i’lā [Ar.] Yüceltme, şanı artırma.

i. 017/13

-1-

ilāhī [Ar.] Allah’la ilgili, Allah’tan gelen.

ber-muḳteżā-yı sevḳ-i i. 007/24

ḡaybiyye-i i. 063/14

mezcüb-ı i. 007/20

-3-

ilāhiyye [Ar.] (bk.) ilāhī

eltāf-ı i.+ den 071/15

isrār-ı ḥikmet-i i.+ dendür 064/17

i.+ ye 041/17

qādr-i i.+ ye 043/1

-4-

i’lān [Ar.] Açıklama, herkese bildirme.

i. 015/6, 022/15, 023/21, 072/24,
080/3, 122/22

i.- ı ḡarb 033/2, 038/1

i.- ı ḡarb eylemesi 005/5

i.- ı ḡarb itececini 032/4, 039/21

i.- ı ḡarbe 018/23, 035/23

i.- ı ḡarbi 006/24, 014/2

i.- ı ḡarble 057/9

i.- ı meserret 056/4, 082/11

i.+ ı 039/15, 046/13

i. itişi 036/11

i. olundu 042/11

i. olunmaḳ 036/24

-23-

‘ilāve [Ar.] Ekleme, katma.

‘i. 109/5, 112/2

‘i.+ siyle 040/13, 094/13

-4-

ilā-hazihi [Ar.] Şimdiye kadar.

i. 019/23, 035/18

-2-

ilbās [Ar.] Giydirme.

i. 038/12, 043/19, 068/6, 069/10,
096/10, 119/16

i.- ı ḡil’at 039/8, 040/25, 046/4,

046/8, 047/16, 048/15, 054/4, 056/11,

061/25, 079/3, 090/5, 090/20, 091/24,

092/12, 092/15, 094/1, 094/8, 094/20,

096/23, 097/18, 099/25, 102/22, 104/22,

105/3, 112/14, 115/10, 120/3, 120/6

i.- ı ḡil’at-ı vücūhla 049/17

i.- ı ḡil’at olunmuşdur 040/18

i.+ ıyla 072/22, 095/17

-38-

ilçi Elçi, sefir.

i. 011/2, 019/14, 026/2, 027/10,

028/2, 029/1, 031/17, 031/22, 034/10,

109/7, 109/8, 111/20, 121/2

i.- i merḳūm 028/22

i.- i merḳūmuḡ 027/3

i.- i mesfūr 026/17, 027/25, 030/7

i.- i mesfūrı 011/16

i.- i mesfuruḡ 011/4, 011/7, 011/9,
031/21, 110/16

i.+ den 025/13
i.+ lere 111/4
i.+ leri 003/23, 044/1, 109/5, 110/18,
110/22
i.+ lerine 011/14, 107/23
i.+ lerinüñ 037/9
i.+ lerüñ 109/2
i.+ nünj 019/20, 019/23, 023/1,
026/23, 027/7, 027/15, 028/21, 030/17
kâr-ı i.+ nünj 023/9
i.+ si 011/3, 015/1, 018/21, 019/13,
032/16, 036/14, 111/3, 113/25
i.+ sinüñ 025/24, 031/9, 036/10
i.+ siyle 015/11

-56-

ilçiyân [T.-Far] Elçiler.

i. 111/5

-1-

ile 1. Bağlaç.

i. 4/22, 04/22, 025/17, 026/3, 034/25,
042/5, 049/4, 050/12, 053/17, 053/20,
064/11, 067/13, 071/2, 078/16, 080/5,
085/18, 090/16, 091/25, 104/11,
113/1, 115/1

-21-

2. Birlikte, vasıtasıyla.

i. 003/18, 004/4, 005/9, 006/11,
007/15, 008/3, 008/4, 008/19, 008/23,
009/4, 009/10, 009/13, 010/7, 011/3,
011/10, 011/11, 011/20, 012/16,
012/18, 013/1, 013/2, 013/3, 013/16,
013/21, 014/3, 015/4, 015/7, 015/9,
015/13, 016/4, 016/13, 016/18, 017/8,
017/9, 017/10, 017/17, 017/19,
017/20, 018/13, 019/13, 020/2, 022/5,
022/10, 022/18, 023/25, 024/16,
025/8, 025/15, 026/4, 026/7, 026/9,
026/23, 027/2, 027/10, 027/16, 028/2,
028/23, 030/7, 030/25, 031/14,
031/24, 032/2, 032/3, 032/5, 032/16,
032/25, 033/11, 034/13, 034/16,
034/24, 035/8, 035/9, 035/11, 035/12,
035/21, 035/25, 036/5, 036/11,
036/12, 036/14, 036/15, 036/17,
036/25, 037/12, 037/14, 037/17,
038/5, 038/9, 038/10, 038/25, 039/3,
039/20, 039/24, 041/18, 041/20,
042/18, 043/1, 043/17, 043/18, 044/3,
044/8, 044/18, 044/21, 044/22,
044/24, 045/5, 046/17, 047/4, 047/7,

047/14, 047/20, 047/23, 048/18, ,
049/10, 050/20, 051/4, 051/12,
051/15, 052/24, 053/22, 054/15,
055/16, 057/13, 057/20, 058/7,
058/16, 059/20, 059/24, 061/7,
061/17, 061/25, 062/17, 063/9,
063/22, 065/16, 065/23, 066/7,
066/18, 067/2, 067/9, 067/12, 068/9,
068/19, 070/2, 071/15, 071/18,
072/18, 073/1, 073/15, 073/18,
073/20, 073/24, 074/5, 074/25, 075/2,
076/6, 077/5, 077/16, 077/24, 078/1,
078/6, 078/18, 080/9, 080/13, 081/3,
081/6, 081/8, 081/19, 081/21, 082/1,
082/3, 082/4, 082/10, 082/16, 082/23,
082/24, 083/5, 083/14, 083/21,
083/25, 084/6, 084/14, 084/18,
085/17, 085/20, 085/24, 086/7, 087/9,
087/14, 087/22, 087/25, 088/16,
088/21, 089/11, 089/24, 090/8,
090/20, 091/1, 091/4, 091/5, 092/2,
092/13, 093/5, 095/5, 095/15, 095/20,
095/21, 095/23, 096/2, 096/6, 096/15,
096/25, 097/2, 097/16, 098/17,
098/20, 099/1, 100/7, 100/19, 101/7,
101/8, 101/9, 101/22, 101/24, 102/19,
103/3, 103/11, 103/16, 104/1, 104/22,
105/12, 105/20, 106/4, 106/19,
106/22, 107/3, 107/4, 107/9, 107/12,
107/21, 107/23, 108/6, 108/11,
108/15, 108/16, 109/12, 110/4, 110/6,
110/10, 110/12, 110/13, 110/25,
111/3, 111/4, 111/21, 111/23, 112/9,
112/10, 112/17, 113/6, 113/9, 114/3,
114/17, 114/20, 114/21, 115/9,
115/15, 115/21, 116/5, 116/6, 116/12,
116/17, 117/4, 117/7, 117/13, 117/19,
118/1, 118/5, 118/24, 119/18, 119/19,
120/3, 120/6, 120/8, 120/12, 120/20,
121/4, 121/6, 121/19, 122/1, 123/9,
123/12, 123/19, 123/24, 124/3,
124/13, 124/14, 124/18, 125/1, 125/3,
125/4, 125/8, 125/11, 125/16, 126/4

-315-

ilerü Bulunduğu yerden, makamdan veya zamandan önde olma.

i. 072/11, 073/5

i.+ de 047/3, 048/3, 055/12, 059/12,
060/19, 062/23, 110/5

i.+ si 063/19, 116/6

i.+ sinde 116/25
i.+ ye 069/14, 071/17, 075/3, 082/3,
086/17, 092/12, 116/11, 116/25, 117/15,
117/19, 118/11

-23-

ilhāk [Ar.] Ekleme, ilave etme.
i. 054/18

-1-

ilkā [Ar.] Koyma, yerleştirme.
i. 107/4

-1-

illet [Ar.] Bozukluk, hastalık.
i. 005/25
i.- i kübrāsı 002/13, 008/18
i.- i müştedd 069/11
i.- i za'af 045/14
i.+ i 105/10, 105/11, 121/16
i.+ ine 103/12

-9-

ilm [Ar.] Bilgi, bilim.
i.- i hendesede 025/2
i.+ leri 063/9

-2-

iltifāt [Ar.] Onunla ilgilenme, rağbet
gösterme.
i. 011/15, 044/3, 057/19, 123/4
nā'il-i i. 017/8
i.- ı řāhāne 038/12
i.- ı řāhāneleri 083/11
i. olunan 086/8
i. olunarak 053/5

-9-

iltihāk [Ar.] Katılma, ekleme.
i. 085/24
i.+ a 025/3
i. eyledi 096/14
i. eylemeleriçün 037/18
i. iten 046/7
i. itüp 088/1

-6-

iltimās [Ar.] Arka çıkma, kayırma.
i. 033/22
i.+ a 049/23
i.+ ı 101/5
i.+ ina 009/7
i.+ ıyla 095/15
i. iterüz 034/4
i. itmeleriyle 054/2

-7-

iltizām [Ar.] Gerekli bulma, lüzumlu
görme.

i. eylemese 006/22
i.+ ında 023/21
i. itüp 004/18
i. olunmışdı 113/7

-4-

imā [Ar.] Üstü kapalı anlatma.
i. 012/15, 018/21
i. eylediklerinden 122/17
i. iter 076/8

-4-

i'māl [Ar.] Üretme, meydana getirme.
i. 021/6, 089/1
i.- i fikirile 027/22

-3-

imān [Ar.] Allah'a inanma, dini
inanç.
ehl-i i.+ a 077/9, 105/1

-2-

imdād [Ar.] Meded umma, yardım.
i. 036/12, 063/14, 079/21, 087/1,
097/2
i.+ a 067/9
i.+ ina 112/22
i.+ lariçün 063/1

-8-

imkān [Ar.] Mümkün olma, olabilirlik.
'adīm'ül-i. 074/8
derece-i i. 077/10
hayz-ı i. 122/7
kābil-i i. 064/20, 089/16, 094/16
derece-i i.+ da 119/22
tahrir-i i.+ da 060/11
i.+ ı 022/20

-9-

imkānī [Ar.] İmkan olarak.
i. 060/22

-1-

imparātor [Lat.] Bir imparatorluğun
başında bulunan hükümdar.
i. 028/10, 029/9, 029/23
i.+ um 028/13

-4-

imparātorī İmparatorlukla ilgili,
imparatora ait.
taraf-ı i.+ den 030/1

-1-

imrār [Ar.] Geçirme, geçirilme.

i. 027/8, 110/12

i.- ı vakit 013/13

i.- ı zamāna 016/18

i. itdürilüp 070/2

i. olunmuş 085/21

i. olunup 120/7

-7-

imtinā' [Ar.] Kaçınma.

i. 088/8

i. eyledükleri 018/18

-2-

imtizāc [Ar.] Uyuşma, anlaşma.

i. 003/18

i.+ larıyla 003/19

-2-

imzā [Ar.] Kendi ismini veya kendine ait bir işareti, kendisinin kabullenerek yazması.

i. 020/25

-1-

inād [Ar.] Direnme, ayak direme.

i. 050/1

i.+ ları 120/14

-2-

inān [Ar.] Kontrol, idare.

'atf-i i. 120/25

-1-

ināyet [Ar.] İhsan, iyilik.

i. 004/6, 083/4

'avn u i. 047/7

'avn-ı i.- i şamedānī 008/21

'i.- i şamedānī 025/8

'i.- i şamedānī 063/15

'i.+ i 065/4, 104/15

'i.+ idür 095/6

'i.+ ine 120/23

-10-

inbisāt [Ar.] Yayılma, genişleme.

i. 122/6

i.- ı meşhūn 030/25

i.+ ı 062/1

'azīm-i i.+ ı 060/7

i.+ larına 106/9

-5-

ince Kalın olmayan.

i. 016/4, 061/21

-2-

İnci 'Alī Paşa

İ.+ ya 007/23

-1-

İncirli ?

İ. 009/18, 010/3, 044/13

-3-

'ind [Ar.] Kat, nezd.

'i.+ e'l-'uḳalā 005/24, 120/22

'i.+ e'n-nās 020/13, 042/24, 089/17,

119/10

'i.+ inde 002/6, 005/8, 013/16,

015/17, 034/19, 042/25, 043/6, 045/10,

049/4, 050/18, 054/22, 073/6, 093/12,

098/16, 112/8, 122/23

'i.+ lerinde 082/7

-23-

indifā' [Ar.] Ortadan kalkma, yok olma.

i. 008/20

i.+ ı 013/16

-2-

indifā'ı [Ar.] (bk.) indifā'

şüret-i i. 047/4

-1-

İndülüsli Mehmet Paşa

komutanı.

İ.+ nuş 107/17

-1-

infāz [Ar.] Yerine getirme, icra etme.

i.+ ma 024/11

-1-

infi'āl [Ar.] Dargınlık, kırgınlık.

i. 086/21

i.+ ini 049/7

i. iten 114/24

i.+ leri 049/23, 088/3, 088/10

i.+ lerin 069/1

i.+ lerine 095/12

-8-

infi'ālāt [Ar.] İnfialler, kırgınlıklar.

i.+ a 058/18

-1-

İngiltere İngiltere.

İ. 014/6, 109/7, 110/22

-3-

inhā [Ar.] Bildirme, haber verme.

i. 067/3

i.- yı meveddet 027/24

i. itüp 018/22

i.+ larına 015/4

i. olundu 091/22

inḥirāf [Ar.] Değişmek, bozulmak. i. 047/13	-1-	i.- 1 derün 030/25 i.- 1 küllî 060/11	-5-
İnhizām [Ar.] Yenilme, hezimete uğrama. i.+ 1 008/4	-1-	intibāh [Ar.] Uyanık olma. i. 065/4	-1-
inkār [Ar.] Tanımama. i. 018/16 maḥall-i i. 030/6, 054/25, 057/19 ḥidmet-i maḥall-i i. olmayup 022/6	-5-	intiḥāb [Ar.] Seçme, seçilme. i. 013/8, 021/17, 038/10, 051/24	-4-
inḳıyād [Ar.] Boğun eğme, itaat etme. i. iter 057/18	-1-	intiḳām [Ar.] Öç alma. i. 084/19 aḥz-ı i. 067/23, 069/20 aḥz-ı i.+ a 048/4 i. eylemek 036/4	-5-
İnlık Bir yer adı. i. 066/25 İ.+ üç 080/21	-1-	intisāb [Ar.] Girme, bağlanma. i.+ 1 092/7	-1-
ins [Ar.] İnsan. i. 021/6	-1-	intizār [Ar.] Bekleme, bekleyiş. i. 031/10, 047/7, 055/19, 071/21 dīde-güşā-yı i. 059/19 i. olunan 029/6 i.+ uḡ 029/3	-7-
inşāf [Ar.] Merhametli davranma. i. 054/21 erbāb-ı i. 122/23 erbāb-ı i.+ a 054/24 aşḥāb-ı i.+ dan 104/6	-4-	inzār [Ar.] Korkutma. şarf-ı i. 122/12	-1-
inşāfāt [Ar.] Merhametliler. i.+ a 084/14	-1-	inzimām [Ar.] İlave etme, katılma. i. 019/3, 108/15 memālik-i i. 124/7 i.+ ıyla 040/11, 048/24, 094/7 i. olunmasıyla 035/6 i. olunmuş 035/10	-8-
insān [Ar.] Canlı. vücūd-ı i.+ a 045/14	-1-	ip İp, halat. i.+ leri 099/10	-1-
inşā [Ar.] Yapmak, kurmak. i. 061/16, 081/8, 087/17 i. eylediği 105/7 i. itdirmiş 105/18 i.+ sı 077/11, 085/9, 088/23 i.+ sına 088/24, 089/9, 090/6, 094/22 i.+ sında 089/1	-13-	İplik Mağarası İ. 073/16	-1-
İnşā`allāhu [Ar.] Allah nasip ederse. İ. 118/9	-1-	irād [Ar.] Söyleme. ī. eylemenüz 030/2 ī. eylemesiyle 032/14 ī.+ ıyla 034/7	-3-
inşā`allāhute`ālā [Ar.] Allahu Teala nasip ederse. i. 051/4, 069/17, 109/13	-3-	irāde [Ar.] Buyruk. i. 031/21, 045/22, 046/10, 047/11, 061/20, 086/15, 099/6, 120/10 i.- i `aliyye 005/14, 119/17 i.- i `aliyyeleri 069/21	
inşirāḥ [Ar.] İç ferahlığı. i. 062/1, 119/21, 122/6			

İ.- i 'aliyyeye 061/19	i. olunup 101/24
i.- i hikmet 019/9	i. olunur 094/5
iktizā-ı i.- i sâbık-ı müşārün-ileyh	-54-
021/23	İrşova İrşova.
i.- i seniyye 021/18	İ. 033/6, 066/24, 090/23
muktezâ-yı i.- i sübhānî 079/3	nefs-i İ. 033/9
i. itersinüz 095/12	İ.+ da 062/8, 063/10
i. olunmağla 025/1, 038/23	İ.+ dan 034/1, 065/22, 067/3, 091/1
i.+ siyle 094/8	İ.+ nuş 033/14, 062/6, 063/6, 078/4,
-20-	080/20, 085/5
İran İran.	İ.+ ya 033/24, 062/20, 073/4
İ. 039/16	İ.+ yı 062/7, 066/11, 098/5
-1-	-22-
irās [Ar.] Sebeb olma.	irte (erte) Bir günün veya belli bir
İ. 014/5	zamanın hemen arkasından gelen gün veya
İ. itüp 050/24	zaman.
-2-	i.+ si 091/13, 091/16
ircā' [Ar.] Döndürmek.	i.+ ye 009/23
i. eylemişlerdür 010/3	-3-
-1-	irihāl [Ar.] Göçme, göç etme.
İrcār Bir yer adı.	i.- i dār-ı bekā 118/1
İ. 097/18	-1-
-1-	irtikāb [Ar.] Kötü bir iş yapma.
irsāl [Ar.] Göndermek, yollamak.	i.+ ı 029/14
i. 022/16, 024/19, 034/16, 060/14,	i. olunmayacağı 006/23
065/19, 074/14, 086/10, 086/19, 091/5,	-2-
100/7, 105/14, 121/2, 122/5	İsā Hz. İsa.
i.+ e 064/16	İ. 028/15
i. eylediği 060/4, 060/6, 062/8	-1-
i.+ i 013/18, 020/10, 021/11, 032/13,	İsā Efendi Şeyh.
037/8, 046/17, 074/13, 092/13	İ. 030/23
i.+ inde 039/17, 117/14	-1-
i.+ inden 105/24	İsākçı İsakçı Kalesi.
i.+ ine 076/20, 085/11, 111/2	İ. 116/13
i. iterek 047/24	-1-
i. itmiş 013/11	İsākçı Köprüsi
i. itüp 092/20	İ. 048/22, 094/17
i.+ iyle 024/10, 058/15, 100/23,	-2-
116/18	İşāl [Ar.] Eriştirme, ulaştırma.
i. kılındı 040/21, 049/2	İ. 021/20, 070/15, 078/8, 099/2,
i.+ lerine 021/20, 070/15	110/6, 111/17
i. olunacak 071/18	İ.+ e 046/20, 102/11
i. olunamayup 079/20	İ. eylediği 060/4
i. olunarak 115/12	İ.+ i 013/18
i. olunduğı 093/4	İ.+ İ 036/10
i. olunduğda 057/2, 087/8	İ.+ ine 072/8
i. olunmağda 058/13	İ. olundu 032/14
i. olunmalarıyla 118/24	İ. olunmuşiken 009/5
i. olunmuş 044/5	-14-
i. olunmuşırdı 120/1	

- işāle** [Ar.] Akıtma.
i. 103/24 -1-
- işbāt** [Ar.] Var etme, ortaya koyma.
i. 098/2
i.- 1 vücūd 037/15
i.- 1 vücūd eyledi 103/16
i.- 1 vücūd eylemiş 022/2
i.- 1 vücūd iterek 016/9
i.- 1 vücūd itüp 040/4 -6-
- işdār** [Ar.] Çıkarma.
i. 037/8 -1-
- isim** [Ar.] Ad.
i. 100/17 -1-
- iskān** [Ar.] Sürekli oturulmak üzere bir yere yerleştirme, yerleştirilme.
i. 068/9
i. eylemek 099/13
i. itdürecedür 023/22
i.+ ları 005/13 -4-
- iskāt** [Ar.] Yok etme, ortadan kaldırma.
i. 019/17, 034/11, 034/14
i.+ ları 122/12 -4-
- iskele** [Yun.] Kıyıdan denize doğru uzanan tahta veya beton yer.
i. 033/17
i.+ den 033/14
i.+ si 085/5 -3-
- İslām** [Ar.] İslam dini, müslümanlık.
İ. 079/4, 080/22, 097/1
'asākir-i İ. 063/8, 075/21, 082/2
fethü'l İ. 067/24
fethü'l İ. 061/13, 068/3, 068/13, 068/20, 072/23, 095/19, 096/11
leşger-i İ. 062/23
şeyhü'l İ. 031/7, 043/12
şeyhü'l İ. 038/1, 124/19
Şeyhü'l İ. 007/5
şeyhü'l İ. 026/25
İ.- 1 sâbık-ı müşārün-ileyh 038/3
'asākir-i İ.+ a 059/25
'asker-i İ.+ a 064/8
- fethü'l İ.+ a 068/16, 068/23, 096/5, 096/8, 098/7, 098/9
kabza-i yed-i İ.+ a 073/18
ordu-yı İ.+ a 064/17
şaf-ı İ.+ a 063/1
yed-i İ.+ a 067/20, 072/15
fethü'l İ.+ dan 062/5, 090/22
'asākir-i İ.+ ı 125/15
ehl-i İ.+ ı 078/2, 123/23
ehl-i İ.+ uş 005/16 41-
- İslāmiyān** [Ar.+Far.] İslam dininden olan, müslümanlar.
āverde-i zabt-ı İ. 086/4
mülk-i İ. 124/7
cānib-i İ.+ dan 081/9
nuşret-i cānib-i İ.+ dan 079/24 -4-
- İslāmiyye** [Ar.] İslam diniyle ve islam dininden olanlarla ilgili.
bilād-ı İ.+ de 036/18, 045/6, 122/8
memālik-i İ.+ de 037/10
sāye-i devlet-i İ.+ de 004/9
cānib-i devlet-i İ.+ den 023/24
'adāvet-i memālik-i İ.+ ye 025/5
arāzi-i İ.+ ye 022/25
'arz-i İ.+ ye 022/13
emr-i muhāfaẓa-i bilād-ı İ.+ ye 016/5
memālik-i İ.+ ye 039/15
memālik-i İ.+ yi 015/5 -12-
- İsmā'il** Romanya'nın sınırına yakın önemli bir liman şehri.
İ. 015/23, 021/15, 025/17, 046/6, 048/20, 080/2, 086/11, 092/5, 103/20, 107/17, 107/18, 123/22
İ.+ den 103/23
İ.+ e 092/3, 107/12 -15-
- İsmā'il Kāl'ası** İamail Kalesi.
İ. 048/25, 112/22
İ.+ nuş 113/3 -3-
- İşmet Beg Efendi** İkinci delege.
'İ. 109/21, 119/14
'İ.+ ye 112/1 -3-
- isnād** [Ar.] Bir şeye dayandırma, ona bağlama.
i.- 1 tekāsül 050/10

- i.- ı zu'mıyla 104/14
i. itüp 018/25
i. olunur 023/8
-4-
- isrā** [Ar.] Yürütme, gönderme.
i. 037/12, 066/1, 067/16, 081/23
i. kılınıd 040/1
i. kılınıp 009/17
i.+ nuş 079/6
i. olunup 013/21
-6-
- isrār** [Ar.] Gizleme, sır tutma.
i.- ı hikmet-i ilāhiyyedendür 064/16
-1-
- İstanbul** İstanbul şehri.
İ. 011/8, 095/2, 112/1, 119/12,
123/18, 125/5
İ.+ a 045/9, 089/15
İ.+ dan 054/23
-9-
- iste -** İstemek fiili.
i.- miş 082/13
i.- mişler 100/18
i.- miyorum 085/7
i.- rler 028/10
i.- rüm 028/6, 089/3, 107/9
i.- rüz 090/13
-8-
- isti'āre** [Ar.] Ödünç alma.
i. 018/16
-1-
- isti'cāl** [Ar.] Acele etme.
i. 022/11, 044/7, 086/10, 088/24,
094/20, 115/12
ber-vech-i i. 037/7, 077/14
i.+ inden 046/18, 055/8
i. itmiş 060/19
i.+ leri 044/4
i. olunmağa 107/13
i. olunmağda 009/2
i. olunması 103/7
hareket-i i. olunmuş 086/19
i. olunmuşdur 039/9
-17-
- istid'ā** [Ar.] Rica ve talep etme.
i. itecekleri 018/20
i.+ larına 023/6
def'aten-i i.+ larına 019/4
i.+ sına 020/1
-4-
- isti'dād** [Ar.] Yetenek.
i. 050/20
-1-
- istifā** [Ar.] Seçme, seçkinlik.
i.- yı hazz 045/13
-1-
- isti'fā** [Ar.] Kendi isteği ile görevden
alınma.
i. eyledigümi 032/1
-1-
- istifsār** [Ar.] Sorma.
i. 027/24, 110/25
i.- ı hāl 121/5
-3-
- istiğrāb** [Ar.] Hayret, şaşkınlık.
i. 056/22, 105/2
müceb-i i. 054/24
müceb-i i. olmağla 022/22
-4-
- istiḥdām** [Ar.] Bir işte çalıştırılma.
i. 048/20, 104/7
i.+ a 003/16
-3-
- istiḥkāk** [Ar.] Hak etme.
i. 040/15
-1-
- istiḥkām** [Ar.] Düşmana karşı savunmak
için yapılan her türlü inşaat ve siper.
i. 081/15, 086/12
i.+ ı 069/24, 094/4, 095/11, 099/5
i.+ ına 073/23
i.+ ında 065/20
i.+ larına 086/3
-9-
- istiḥlāş** [Ar.] Kurtarma, kurtarılma.
i.+ larına 124/3
-1-
- istiḥşāl** [Ar.] Ele geçirme.
i.+ e 014/10
i.+ ine 051/19
-2-
- istiḥsān** [Ar.] Beğenme.
i. olunacak 020/1
-1-
- istikbāl** [Ar.] Karşılama.
i. 091/1, 091/3
-2-

- istiklāl** [Ar.] Bağımsızlık.
i. 031/6
‘adem-i i.+ i 112/21
-2-
- istilā** [Ar.] Bir yeri ele geçirmek.
i. 014/9, 079/17
i. eylemek 099/1
i.+ sı 029/20, 113/4
i.+ sından 105/16
i.+ sınıu 047/5, 091/16
i.+ ya 056/2
-9-
- isti‘lām** [Ar.] Kesin bilgi isteme.
i. 036/25
i.+ ı 034/14, 093/5
-3-
- istimā‘** [Ar.] Kulak verme, dinleme.
i. 060/9, 115/1
i.+ a 060/16
i. eylediği 053/6
i. eyledikde 095/13
i.+ ı 028/1
i. iderek 044/11
i. olunmuş 007/18
-8-
- istimālet** [Ar.] Gönül alma.
i. 053/5
-1-
- istimān** [Ar.] Aman dileme.
i. eyledüklerinden 035/7
i. eyledüklerinü 074/11
-2-
- İstimzāc** [Ar.] Birinin ne düşündüğünü öğrenmeye çalışma.
i. 034/21
-1-
- istinād** [Ar.] Dayanma.
i.+ ıyla 024/25
-1-
- istirāhat** [Ar.] Dinlenme.
i. 045/5, 056/8, 077/11, 125/18
eyyām-ı taḥşil-i i. 123/11
esbāb-ı i.+ e 052/17
i. eyledüklerinde 070/13
i.+ lerinden 111/6
i.+ lerini 122/9
i. olunmaklık 015/16
-10-
- istirdād** [Ar.] Geri alma.
i. 102/16
- i.- ı meblağ-ı ḥuṣūṣiyye 122/14
i.+ ını 034/4
-3-
- istirḳāb** [Ar.] Rakip görme.
i. 018/2, 040/13, 056/20
-3-
- istiṣāl** [Ar.] Kökünü kazıma, temizleme.
i.+ ları 071/5
-1-
- istiṣālet** [Ar.] (bk.) istiṣāl.
i.+ e 069/20
-1-
- istiṣhāb** [Ar.] Birlikte götürme, yanına alma.
i. 037/17, 068/17, 078/18, 098/20, 109/22
i. eylediği 061/21
i.+ ıyla 106/2
i. itüp 073/3
-8-
- istiṣmām** [Ar.] Koklama, koku alma.
i. 086/21
-1-
- istizān** [Ar.] İzin alma.
i.+ e 113/23
i. eylemeyerek 043/23
i. eylemiş 069/1
i. olunmuş 108/2
-4-
- İsveç** İsveç ülkesi.
İ. 014/5, 014/13
-2-
- ‘isyān** [Ar.] Ayaklanma, baş kaldırma.
‘i.+ ları 089/25
-1-
- iṣ** Çalışma, emel.
i. 026/21, 031/3, 041/20, 045/16, 073/7, 083/16, 084/14, 089/1, 090/16
i.+ e 050/17
i.+ i 057/12
i.+ inde 030/5
i.+ ine 053/3
i.+ le 042/1
i.+ leri 078/24
-16-
- iṣā‘at** [Ar.] Yayıp herkese duyurma.
i. 037/2
i. eylemişlerdi 106/20
i.+ i 015/7

iş'ār [Ar.] Bildirme.

- i. 021/12, 071/24, 090/3
- i.+ ı 048/9, 051/22
- i. kılınmışdur 045/20
- i. kılınmışdı 015/1
- i. olunduğı 008/2, 041/6
- i. olunduğından 061/20

-10-

işaret [Ar.] Bildirmek, göstermek.

- i. 051/7, 079/6

-2-

işbu İşte bu, bu.

- i. 002/12, 007/2, 010/11, 010/20, 011/22, 014/17, 020/24, 026/24, 029/23, 031/8, 035/23, 036/7, 037/3, 041/1, 041/7, 042/11, 043/8, 044/20, 045/3, 045/20, 054/5, 056/9, 060/4, 064/10, 064/21, 066/20, 071/16, 071/20, 079/7, 083/12, 088/18, 090/20, 091/10, 092/3, 093/6, 094/11, 094/20, 098/1, 098/15, 102/5, 102/14, 108/22, 110/8, 111/15, 111/18, 113/9, 113/17, 113/21, 114/16, 115/25, 120/7, 120/18, 121/23, 124/9, 124/11, 125/5, 126/1

-57-

işrāb [Ar.] İma yoluyla anlatma.

- i. 053/8
- i. itmişdi 018/24

-2-

işte Sonuç olarak, bu kadar.

- i. 023/21, 058/17, 081/2, 084/19

-4-

iştibāh [Ar.] Şüphe etme, şüphelenme.

- i. 053/24, 061/8, 072/4, 093/16, 099/4, 104/16
- maḥall-i i. 002/6, 019/10, 073/16
- i.+ um 071/12

-10-

iştigāl [Ar.] Meşgul olma.

- i.+ lerine 122/10

-1-

iştihār [Ar.] Meşhur olma, nam kazanma.

- kesb-i i. itmiş 065/12

-1-

iştikā [Ar.] Şikayet etme.

- i. eyledükleri 004/15

-1-

it - 1. Etmek, yapmak, kılmak.

- i. 007/19, 019/22, 042/14, 052/22, 054/3, 059/2, 059/9, 059/23, 066/12, 067/4, 069/22, 078/12, 081/3, 091/23, 092/19, 095/10, 106/19, 120/16
- i. ebildükleri 037/16
- i.- dikden 091/4
- i.- erek 043/16, 045/3, 054/8, 068/18, 075/8, 078/19, 079/11, 080/16, 082/5, 085/16, 092/12, 096/17, 098/10, 117/11, 123/8

i.- mek 107/5

i.- meleri 071/24

i.- mez 037/15, 063/23

-39-

2. Yardımcı fiil.

duḥūl i. 109/23

ḥāşıl i. 024/9

ılgār i. 117/19

iḳtiżā i. 050/22

istimā' i. 044/11

iżhār i. 036/11

kesb i. 050/19

muḥārebe i. 059/20

mürür i. 114/1

tekevün i. 059/1

telef i. 078/2

vurūd i. 046/9

vürūd i. 059/20

zuhūr i. 007/2

firār i.- digi 118/6

muḳaddem i.- digi 010/1

ta'yīn i.- digi 080/24

zuhūr i.- diginden 079/24

tanzīm i.- dikden 092/10

'avdet i.- diler 091/14, 102/12

'azīmet i.- diler 082/14, 084/7,

123/18

himmət i.- diler 095/17

defn i.- dirdi 105/19

i'āde i.- dirildi 123/5

'afv i.- dirilüp 095/16

nüzül i.- dirilüp 110/21

binā i.- dirmiş 105/18

iñşā i.- dirmiş 105/19

vaż' i.- dirmüş 123/2

'akş i.- dükde 044/18

taḥaşşun i.- düklerinden 067/5

cem' i.- ebildigi 038/8

ḥidmet i.- ecegi 005/6

- icāb i.- ecegi 005/14
 iktizā i.- ecegi 027/12
 kabūl i.- ecegi 005/8
 kesb i.- ecegi 015/13, 102/25
 nehy i.- ecegi 043/4
 rüçü i.- ecegi 043/6
 sefer i.- ecegi 006/19
 teslīm i.- ecegi 122/18
 tevārüd i.- ecegi 027/2
 tecāvüz i.- ecegi bāhir olup 032/8
 mu'āmele i.- ecegi meczūm 027/4
 idrāk i.- ecegi mevāddan 063/13
 tevsī' kabūl i.- ecegi ne 108/15
 'azīmet i.- ecegi ni 039/13
 beyān i.- ecegi ni 039/21
 ısrār i.- ecegi ni 122/17
 i'lān-ı harb i.- ecegi ni 032/4, 039/21
 teslīm i.- ecegi 060/25
 kesb i.- ecegi 116/24, 121/11
 ittiḥāz i.- ecegi 051/1
 tuvān i.- ecegi m 071/11
 'azīmet i.- ecek 042/16
 icāb i.- ecek 031/15
 mahall-i muṭāla'a i.- ecek 025/25
 men' i.- ecek 084/22
 kesb i.- ecekdür 102/7
 tekevvl i.- ecekdür 012/20
 ittikā i.- eceklerdür 028/9
 tevārüd i.- eceklere 045/2
 istid'ā i.- ecekleri 018/20
 izhār i.- ecekleri 014/2
 meyl i.- ecekleri 052/17
 raġbet i.- ecekleri 052/17
 teshīr i.- eliden 101/17
 ḥareket i.- elüm 020/3, 042/12
 ifāde i.- elüm 107/23
 meks i.- elüm 060/8
 şurū' i.- elüm 027/5
 taḥrīr i.- elüm 028/4
 taşmīm i.- elüm 093/17
 muḳāvemem i.- emedigi 063/2
 ifāde i.- emedüm 096/2
 beyān i.- emem 025/16
 mā-şebāt i.- emeyecegi 062/9
 şübhe i.- emeyüp 057/2
 sefer i.- emez 035/20
 'azīmet i.- en 085/25
 güzerān i.- en 028/24, 029/6, 034/12,
 071/22, 086/16, 087/3, 094/12, 121/24
 zikr-i güzerān i.- en 114/21
 iktizā i.- en 045/21, 061/16, 068/13,
 070/7, 072/8, 077/14, 108/3, 109/9
 iltihāk i.- en 046/7
 infi'āl i.- en 114/24
 kaşd i.- en 072/15
 mürür i.- en 061/11, 065/9, 078/22,
 102/24, 107/21, 109/22
 nakl i.- en 017/24
 neşr i.- en 006/17' arizāt
 raġbet i.- en 002/5, 006/13
 ri'āyet i.- en 002/5
 sebkat i.- en 022/24, 026/13, 043/10
 şudür i.- en 024/11
 şu'üd i.- en 009/15
 taḥaşşun i.- en 071/14, 074/2
 ta'ķīb i.- en 063/1
 teferru' i.- en 020/12
 tekevvl i.- en 006/20, 023/3,
 023/20, 024/12, 098/14
 tettebbu' i.- en 076/13
 tevāhüd i.- en 108/25
 tevārüd i.- en 028/19
 tevātür i.- en 006/17' arizāt
 vurüd i.- en 046/3, 046/20, 050/13,
 056/2, 069/13, 071/20, 078/25, 083/9,
 101/18, 107/11
 zuhūr i.- en 006/12, 006/16, 023/4,
 045/19
 kemāl-i raġbet i.- enlerden 065/9
 iktizā i.- enlere 015/8, 042/20, 092/15
 su'āl i.- enlere 095/23
 iktizā i.- enlerle 069/23
 iddi'ā-yı ġayret i.- enlerün 010/21
 şecā'at i.- enlerün 010/21
 beyān i.- er 126/5
 cereyān i.- er 082/25
 şudür i.- er 061/23
 fark i.- er 111/13
 ġaţab-ı zuhūr i.- er 094/23
 güzerān i.- er 062/15
 i'āde i.- er 031/14
 ifāde i.- er 015/2
 iktizā i.- er 016/6, 016/18
 imā i.- er 076/8
 inkıyād i.- er 057/18
 ta'ķīb i.- er 093/16
 tecāvüz i.- er 063/23
 tevaḳḳuf i.- er 072/7
 tezāyud i.- er 105/10
 vaż' i.- er 103/4

- zuhūr i.- er 058/16
 cenk i.- erek 097/9
 def' -i gāvā' il-i 'uşāt i.- erek 085/14
 der-pīş i.- erek 036/7
 fāriğ i.- erek 011/12
 ḥamd i.- erek 125/10
 hedm i.- erek 098/4
 hücūm i.- erek 063/4
 irsāl i.- erek 047/24
 işbāt-ı vücūd i.- erek 016/9
 ittifāk i.- erek 008/3
 ittiḥād i.- erek 101/8
 kaṭ' -ı menāzil i.- erek 009/18,
 086/23, 115/3
 kaṭ' -ı merāhil i.- erek 103/8, 124/16
 küşād i.- erek 063/9
 muḳātele i.- erek 097/1
 münhezim i.- erek 063/4
 ri'āyet-i bezl-i mā-ḥaşal-i ḳudret i.-
 erek 022/7
 sipās i.- erek 125/10
 taşdik i.- erek 053/20
 tayy-ı merāhil i.- erek 009/18, 115/4
 teğāfūl i.- erek 028/1
 tezāyud i.- erek 071/14
 tezkār i.- erek 010/2
 yād i.- erek 010/2
 zabt i.- erek 040/6, 084/19
 ḥāşıl i.- erek 030/25
 mürūr i.- erken 095/20
 bezl-i mā-ḥaşal-ı ḳudret i.- erler
 058/24
 ifāde i.- erler 033/22
 irāde i.- ersinüz 095/12
 teslīm i.- ersünüz 029/9
 ifāde i.- erüm 025/15
 iḳdām i.- erüm 072/8
 ricā i.- erüm 053/24
 taḳdīm i.- erüm 026/19
 tedārik i.- erüm 101/15
 iḳdām i.- erüz 085/6
 iltimās i.- erüz 034/4
 taḥrīr i.- erüz 089/22
 zabt i.- erüz 069/18
 icrā i. geldügi 112/24
 i'āde i.- ildi 124/15
 niyet i.- ildigi 048/5
 aḥz i.- ilen 065/22
 cereyān i.- inceye 033/21
 i'lān i.- işi 036/11
 'afv i.- iyorum 069/18
 fedā i.- mege 053/11
 keşf-i rāz i.- mege 096/3
 beyān i.- mek 100/3
 iḳdām i.- mek 108/7
 küfrān-ı nān i.- mek 032/18
 kelām i.- mekle 030/15
 vurūd i.- mekle 048/12, 078/23
 ḳıyām i.- meleri 037/24
 sebāt i.- meler 037/24
 iltimās i.- meleriyle 054/2
 tekevvül i.- memeḡüzi 053/24
 ḥayret i.- menüz 104/9
 ḥareket i.- miş 061/13
 ibrāz-ı ḥidemāt-ı meşküre i.- miş
 011/6
 irsāl i.- miş 013/11
 isti'cāl i.- miş 060/19
 kesb-i iştiḥār i.- miş 065/12
 meyrüre i.- miş 011/6
 taḥşīş i.- miş 063/25
 taḳdīm i.- miş 060/5
 teyakḳun i.- miş 087/4
 vaz' i.- miş 070/25
 'azīmet i.- mişdür 073/5
 işrāb i.- mişidi 018/24
 'arz i.- mişler 031/16
 'azīmet i.- mişler 007/15
 ifāde i.- mişler 031/17
 mā-ḥaşal-ı ḳudret i.- mişlerdür 041/4
 techīz i.- üp 100/18
 āğāz i.- üp 081/8
 aḥrāz i.- üp 045/24
 'aḳd i.- üp 084/18
 'aḳş i.- üp 105/6
 āşikār i.- üp 032/18, 052/1
 āşikāre i.- üp 006/25
 'azīmet i.- üp 061/7, 119/21
 'azl i.- üp 069/3
 baş-buğ i.- üp 100/19
 berāber i.- üp 098/6
 cereyān i.- üp 050/3, 054/16
 da'vet i.- üp 006/9, 052/22
 gālib i.- üp 124/9, 125/14
 ḡulūv i.- üp 090/12
 ḥasb-i ḥāl i.- üp 094/24
 ḥaşr i.- üp 079/17
 hücūm i.- üp 062/22
 icāb i.- üp 039/20060/20
 ifāde i.- üp 026/20, 092/25

iġtinām i.- üp 014/4
 iktizā i.- üp 039/20
 iltihāk i.- üp 088/1
 iltizām i.- üp 004/18
 inhā i.- üp 018/22
 irās i.- üp 050/24
 irsāl i.- üp 092/20
 işbāt-ı vücūd i.- üp 040/4
 isnād i.- üp 018/25
 istiṣhāb i.- üp 073/3
 kabūl i.- üp 033/16
 kaṭ'-ı kelām i.- üp 089/5
 kesb i.- üp 018/2, 087/20
 muhayyer i.- üp 022/19
 mūrūr i.- üp 014/24
 müsā'ade i.- üp 072/6
 müzākeresini i.- üp 072/10
 naşb i.- üp 115/7
 niyet i.- üp 101/16
 ri'āyet i.- üp 038/14, 079/8
 ricā i.- üp 072/4
 sebkat i.- üp 022/3
 şu'ūd i.- üp 016/16
 şitāb i.- üp 102/17
 ta'alluḡ i.- üp 005/14
 taḥsīn i.- üp 031/9
 tākīd i.- üp 064/3
 taẓyīḡ i.- üp 079/18
 tekarub i.- üp 083/20
 temennī-i mevt i.- üp 020/20
 tenbīh i.- üp 064/3, 121/23
 tercüme i.- üp 060/5
 tertīb i.- üp 092/14
 teşādüf i.- üp 011/5, 021/1
 tevārüd i.- üp 108/25
 tevātür i.- üp 097/5
 teveccüh i.- üp 017/5, 022/11
 teyaḡḡun i.- üp 092/23
 vurüd i.- üp 024/12, 072/19, 082/10,
 096/13, 096/20
 zabṭ i.- üp 064/25, 076/2
 zuhūr i.- üp 057/24, 107/3
 -337-
i'ṭā [Ar.] Verme, verilme.
 i. 065/25, 072/21, 079/3, 091/6
 aḡz u i.+ ları 024/1
 aḡz u i.+ sı 013/2
 i. olunmaḡ 014/13
 i.+ sıyla 090/15
 -8-

iṭā'at [Ar.] Emre uyma.
 i. 057/17
 -1-
itdür - Başkası vasıtasıyla yapmak
 anlamına gelen yardımcı fiil.
 iskān i.- ecekdür 023/22
 i'tikād i.- erek 024/4
 -2-
itdüril - Etmesine sebep olmak veya
 vasıta olunmak anlamında yardımcı fiil.
 i.- mişdür 101/6
 imrār i.- üp 070/2
 -2-
i'tibār [Ar.] Saygı gösterme.
 i. 042/18, 085/8
 ḡavāle-i sem'-i i. 086/20
 i.+ a 004/21
 i. eylemeyecegi 030/10
 i.+ ıyla 033/21
 -6-
i'tibāren [Ar.] -den başlayarak, -den beri,
 -den sonra.
 i. 109/9
 -1-
i'tikād [Ar.] İnanma, inanç.
 muḡteẓā-yı i.- ı hulūş 030/24
 i. itdürerek 024/4
 i. olunaraḡ 005/21
 -3-
i'timād [Ar.] Güvenme, güven,
 emniyet.
 i. 021/9, 050/1, 074/9
 i. olunan 030/2
 i.+ ü'd-düveliyyesi 121/8
 i. virmek 013/12
 -6-
i'tinā [Ar.]
 i. 081/8, 091/8, 091/21, 111/5
 i. eylediği 078/16
 -5-
i'tiyād [Ar.] Alışkanlık.
 i.+ ları 030/24
 -1-
i'tizār [Ar.] Özür dileme.
 i. eylemeyerek 023/14
 -1-
itmām [Ar.] Tamamlama.
 i. 011/21
 ḡarīn-i i. 120/12
 i.+ ina 123/20

ittimān [Ar.] Emniyet. i. 024/9 -1-	İvaz Mehmed Paşa [Ar.] Sadrazam. İ. 035/15 -1-
ittilāʿ [Ar.] Bilme, haberdar olma. i. 030/19 kesb-i i. 002/4 i.+ ı 119/4 -3-	ʿiyāl [Ar.] Eş, çoluk çocuk. ʿi.+ iyle 022/19 -1-
ittibāʿen [Ar.] Uyarak tabi olarak. i. 023/6 -1-	izāʿa [Ar.] Kaybetme. i.- i vakitten 030/17 i.- i vakte 055/11 -2-
ittifāk [Ar.] Fikir birliğine varma, anlaşma. i. 083/16, 107/3 i.- ı ara 009/13 i.+ ı 026/9 i.+ indan 013/10 i.+ ıyla 008/16, 013/8, 023/3 i. iterek 008/3 -9-	izāh [Ar.] Anlaşılacak şekilde anlatma, açıklama. i. 018/17 -1-
ittifākān [Ar.] Rasgele, tesadüfen. i. dan 075/25 -1-	izāhen Açıkça anlatarak, açıklayarak. i. 004/4 -1-
ittifākiyāt [Ar.] Rasgele, tesadüfen olan şeyler. i.+ dan 059/19 -1-	iʿzām [Ar.] Gönderme, yollama. i. 065/19 -1-
ittihād [Ar.] Bir olma, birleşle. i. 013/9 i. iterek 101/8 i.+ ları 032/16 -3-	iʿzām [Ar.] Büyükler, ulular. meşāyiḥ-i ʿi. 041/16 vüzerā-yı ʿi. 019/7, 055/5, 058/9, 066/21, 116/22, 117/3, 118/16 selātin-i ʿi.- ı māziyyeden 035/4 vüzerā-yı ʿi.+ a 015/8 vüzerā-yı ʿi.+ dan 094/3 vüzerā-yı ʿi.+ uḡ 068/1 -12-
ittihāz [Ar.] Kabul etme. i. eylediği 052/3 i. eylediginden 008/5 i. eyledüklerinden 034/20 i. eylemiş 073/12 i. iteceği 051/1 i. kalacağı 014/25 i. olundığından 056/5 i. olunmağla 121/21 i. olunmuşdur 088/17 i. olunmuşıdı 120/13 -10-	izʿān [Ar.] Anlayış, kavrayış. i. 087/14 -1-
ittikā [Ar.] Sakınma, i. iteceklerdür 028/9 -1-	izbār [Ar.] Yazıyla bildirme. i. 105/15 -1-
ityān [Ar.] Bildirme, söyleme. i. eylediginden 039/21 -1-	izdiḥām [Ar.] Bir yere üşüşme, yığılma. i. 041/17 i.- ı nāsı 053/1 i.+ indan 051/13 -3-
	izhār [Ar.] Açığa vurma, aşikar etme. i. 013/4, 031/13, 031/25, 051/25, 069/1, 110/24, 111/24, 113/8 i.- ı ḥidmet-i mebrüre 123/20 i.- ı merāsım 011/20 i.- ı teşekkür 111/6 i.- ı ʿubūdiyyet 004/25 i. eylemesiyle 032/4 i.+ ı 114/4 i. idişi 036/11

i. itecekleri 014/2	q.- i teşhîre 086/1
i. olunmadı 084/23	-3-
-17-	
izlâl [Ar.] Küçük görme.	kaç Ne kadar.
i.+ inden 101/3	q. 067/7, 111/12
-1-	-2-
izn [Ar.] İzin, müsaade.	kadana [Mac.] İri bir cins at.
i. 091/11, 099/11	q. 047/11
i.- i serdâr-ı ekremile 065/17	-1-
i.+ iyle 061/2	kadar [Ar.] Ölçüsünde, derecesinde,
-4-	büyükliğünde.
İzzet Paşa Erzurum valisi, eski	q. 003/7, 003/11, 003/14, 003/17,
sadrazam.	005/12, 011/23, 013/5, 015/12, 015/15,
şadr-ı esbak-ı 'İ.+ ya 017/5	016/9, 017/2, 017/5, 019/13, 020/16,
-1-	020/18, 023/11, 023/17, 024/13, 026/19,
kabâ'il [Ar.] Kabileler.	026/23, 027/2, 029/25, 032/22, 035/6,
q.- i Tatar 038/8	035/9, 035/16, 036/11, 036/18, 037/6,
q.- i Tatarı 039/11	038/8, 044/4, 045/18, 046/18, 048/2,
Q.- i Tatarı 003/10	050/15, 050/18, 050/23, 051/1, 052/8,
-3-	053/4, 055/9, 056/16, 057/7, 058/13,
kabîl [Ar.] O türlü.	058/22, 060/24, 060/25, 063/19, 063/21,
q.+ inden 019/6, 051/17, 052/20	064/4, 064/25, 065/3, 066/19, 067/7,
-3-	067/8, 070/11, 071/3, 074/1, 076/8,
kabîl [Ar.] Olabilir, mümkün.	077/13, 078/12, 080/18, 082/7, 083/5,
q.- i imkân 064/20, 089/16, 094/16	083/14, 083/15, 083/20, 084/8, 084/13,
q.- i tahrîr 119/21	084/19, 085/7, 087/4, 089/2, 089/18,
-4-	092/21, 093/12, 095/22, 096/2, 097/14,
kabûl [Ar.] Rızî olma.	101/14, 101/21, 101/23, 104/5, 106/8,
q. 020/20	107/19, 108/2, 111/12, 113/18, 114/7,
q.- i 'âmme 016/21, 020/14	117/10, 118/18, 120/18, 126/3
q.+ den 018/18	q.+ dur 070/17
q.+ e 019/16	q.+ ını 025/15
q. eyledi 012/19	-98-
q. eyleyerek 033/2	kadem [Ar.] Ayak.
q. eylemez 064/18	q. 037/18, 055/12
q.+ i 018/19, 023/15, 029/25, 090/19	hâyri-i k. 063/15
q. iteceği 005/8	vaz'-ı k. 104/4
q. itüp 033/16	-4-
q. olunacak 029/12	kader [Ar.] Alın yazısı.
q. olunmasıyla 099/19	q.+ dendür 044/13
'adem-i q.+ i 005/8, 029/17	q.+ i 059/7
q.+ ünde 014/23	q. olmayub 007/25
q.+ üyle 006/2	-3-
-20-	kaderî [Ar.] Kaderle ilgili.
qabûl [?] ?	q. 038/8
q.+ lar 042/5	-1-
-1-	kâdı [Ar.] Osmanlı devletinde her
qabza [Ar.] Savaşta kullanılan silah.	türlü davalara bakan memur.
q.073/18	q. 062/14
âverde-i q.- i teşhîr 084/11	q.- ı belde 092/17
	q.- i beldeye 092/14

ķ.+ sı 038/4, 049/3	k.- i umūr-ı mühimmeye 069/6
-4-	-5-
ķāḡılıķ Kadı olma durumu.	ķāfi [Ar.] Yeterli.
ķ. 112/2, 119/12	ķ. 058/13
-2-	-1-
ķādīm [Ar.] Eski.	ķāfir [Ar.] Müslüman olmayan.
‘ādet-i ķ. 068/8	ķ.+ üñ 121/20
de’b-i ķ. 041/8, 124/21	-1-
ķ.+ den 047/19	ķāfāncı Kaftanlara bakmakla görevli iç
ķ.+ i 050/4, 079/7	ağası.
maħall-i ķ.+ ine 038/14	ķ.+ sı 122/4
ķ.+ leri 032/11	-1-
dāb-ı ķ.+ leri 014/22	ķāğıd [Far.] Kağıt.
maħall-i ķ.+ lerinde 022/21	ķ.+ ı 101/19
şulh-ı ķ.+ lerinde 123/19	ķ.+ lar 012/11, 039/12, 101/22
-11-	ķ.+ larda 028/19
ķādīme [Ar.] Ordunun ileri karakolu.	ķ.+ lardan 118/21
ķā’ide-i ķ. 010/12	ķ.+ ları 100/15
salṭanat-ı ķ. 045/6	-7-
ķā’ide-i ķ.- i devlet 011/1	ķāhhār [Ar.] Çok kahreden, yok eden.
ķ.+ si 099/1	cenāb-ı müntakimü’l ķ. 125/12
-4-	-1-
ķādīmī [Ar.] Eskiden beri var olan.	ķāhķarī - [Ar.] Savaşta arkasını dömeden
ķ. 034/3	geri çekilme.
-1-	ric’at-ı ķ. 082/4
ķādīr [Ar.] Kudret ve kuvvet sahibi.	-1-
‘alallāhu’l-ķ. 111/25	ķahr [Ar.] Deri üzüntü, sıkıntı.
bi’llāhi’l-ķ. 116/16	ķ. 035/17, 079/24, 081/22
-2-	-3-
ķādīr [Ar.] Gücü yetmek.	ķā’ide [Ar.] Kural.
ķ. 034/24, 037/16, 053/22	ķ. 089/12, 103/25
ķ. olamazsun 089/4	ķ.- i belde 092/13
ķ. olur 039/5	ķ.- i ķādīme 010/11
-5-	ķ.- i ķādīme-i devlet 011/1
ķādr [Ar.] İtibar, şeref.	ķ.- i salṭanat-ı seniyye 043/25
ķ. 022/10, 040/12, 048/23	ķ.+ den 073/13
ıķtizā-yı ķ. 117/20	ķ.+ lerinden 014/22
mukteżā-yı ķ. 014/19	ķ.+ lerine 057/17
şīve-i ķ. 022/8	ķ.+ müz 028/11
ķ.- i eltāf-i ileyhiyyeye 024/22	ķ.+ si 045/17
ķ.- i ilāhiyyeye 043/1	ķ.+ siyle 114/6
ķ.- i şāmı 024/16	ķ.+ ye 049/25
mukteżā-yı ķ.+ ı 103/11	-13-
ķ.+ ini 114/15	ķāil [Ar.] Kabul etmek.
-11-	ķ. 077/10
ķāffe [Ar.] Hep, bütün.	-1-
ķ.- i ħuşuşātda 105/24	ķā’im [Ar.] Yerine geçen.
ķ.- i memleket 035/5	ķ. 010/6
ķ.- i me’mūrlar 075/2	-1-
ķ.- i ricāl 047/23	ķā’ime [Ar.] (bk.) ķā’im.

- .+ sinde 087/4, 098/1
 .+ sinuğ 087/14
 -3-
- ā'im-maām** [Ar.] Kaymakam.
 . 007/7, 009/13, 009/21, 017/6,
 022/12, 038/19, 043/21, 101/4, 103/22,
 105/14, 113/18, 124/20
 .+ ı 097/17
 -13-
- ā'im-maāmī** [Ar.] Kaymakamla
 ilgili, kaymakama ait.
 rütbe-i .+ ye 009/15
 -1-
- ā'im-maāmııı** Kaymakam olma
 durumu.
 . 017/20, 043/18, 068/6, 114/18,
 115/18
 -5-
- ā'in** [Ar.] Bulunan, var olan.
 . 004/13, 016/2, 022/17, 037/13,
 078/1
 -5-
- ā'ināt** [Ar.] Alem, evren.
 başā-yı . 124/8
 fahr-i .+ ı 125/12
 -2-
- aıl** - İtilip, dürtülmek.
 .- mağa 050/8
 -1-
- al** – 1. Yaşamak, ikamet etmek.
 .- mayarağ 098/8
 .- ması 116/6
 -2-
2. Mevcut olmamak.
 .- ur 111/12
 .- an 006/25
 .- maz 054/1
 .- mamışıdı 061/9
 .- dığından 090/4
 -5-
3. Őurada yada burada yer almak.
 .- mağ 033/8
 .- mamağ 033/10
 .- masıdır 085/6
 -3-
4. Zaman yer miktar aısından
 belirtilen kadar zaman, miktar,
 bulunduğu anlatır.
 .- arağ 115/14
 -1-
5. Bitmek, tükenmek.
 .- mayacağı 050/18
 .- mayup 072/12
 .- maz 085/2
 .- dı 096/3
 -4-
6. Yapılacakların iinde en son
 kalan.
 .- dı 019/9
 .- mişiken 048/18
 -2-
7. ...e kadar uzamak.
 .- masun 090/14
 .- dı 009/23, 024/21
 -3-
8. Ayrıca, üstelik.
 .- dı 029/13, 055/8
 -2-
9. Durmak.
 .- acaqlar 040/23
 .- dı065/1
 -2-
10. -den kalma.
 .- ma 066/25, 073/20
 .- an 111/19
 -3-
- āl** [Ar.] Sözü, laf.
 .+ leri 090/14
 -1-
- al'a** [Ar.] Kale.
 . 067/17, 079/22
 .- i mezkürenuğ 049/1
 .- i mezküreyi 079/17
 .+ dan 109/18
 .+ muz 064/2
 .+ nuğ 055/13
 .+ sından 072/23
 .+ ya 063/25
 -9-
- alāş** (Galati) Romanya'nın Karadeniz
 kıyısında bulunan eyaleti.
 . 116/13, 118/6, 118/20
 .+ a 117/5, 118/4, 119/5
 .+ dan 116/19, 119/7
 -8-
- al'a-bend** [Ar.+Far.] Kalede oturmaya
 mecbur edimiş.
 . 100/12
 -1-

kalb [Ar.] Yürek, gönül. teveccüh-i k.+ i 044/17 -1-	kalıone-savār [İtal.-ET.] Savaşta kalyonlara karşı kullanılan gemi. k. 036/14 -1-
kalem [Ar.] 1. Yazı yazma aracı. k. 115/20 -1-	kamer-tāb [Ar.+Far.] Ay gibi aydınlatan. rikāb-ı k. 123/7 rikāb-ı k.- ı mülükāneye 042/8 -2-
2. Resmi dairelerde yazı işlerinin yürütüldüğü yer. k.+ i 093/1 k.+ inden 037/3 k.+ ine 123/2 -3-	kāmil [Ar.] İlim, fazilet ve hüner sahibi kimse. şeyhu'ş-şuyühü'l-k. 030/22, 041/11 emniyyet-i k.+ e 078/13 -3-
3. Yazmak. k.+ e alınup 012/19 k.+ e alup 049/20 k.+ e alur -3-	kāmile [Ar.] (bk.) kāmil. ruḥşat-ı k.+ ūz 029/4 ruḥşat-ı k.+ si 018/24 ruḥşat-ı k.+ ye 029/24 -3-
kalemrev [Ar.+Far.] Devletin hükmünü yürüttüğü yer. k.- i hükümet 006/3 -1-	Kāmil Efendi İslam şeyhi. K. 043/12 -1-
kalenderī [Ar.] Alaçak gönüllü, yumuşak huylu. baḥş-i k. 051/16 -1-	kan [Ar.] Damarda dolaşan kırmızı sıvı, kan. k. 105/10 k. aldırmaḳ 105/9 k. almaḳ 105/9 k.+ ina girmek 054/15 -4-
kalfalık [Ar.] Kalfa olma durumu. k. 106/3 -1-	kanā'at [Ar.] 1. Az şeyle yetinme. k. eylemek 042/19 -1-
Ḳalfāt Eflak'ta bulunan bir kasaba. Ḳ. 060/21, 064/23 -2-	2. İnanmak k. eylemeyüp 100/16 -1-
kalıb [Ar.] Şekil, suret, biçim k.+ a 021/2 -1-	Ḳandiye Girit adasının en büyük şehri. Ḳ. 096/9 -1-
kalil [Ar.] Çok olmayan, az. k. 060/1 vaqt-i k.+ de 084/8, 120/12, 121/25 -4-	kanḡı [ETT] Hangi. k. 027/5, 046/12, 080/19, 081/9, 084/2, 094/23, 101/9 -7-
kalḳ - Yola çıkmak, hareket etmek. k.- incaya 043/24 k.- maḳ 071/17 -2-	ḳani' [Ar.] Kanaat getirmiş, inanmış kimse. k.+ dūr 035/21 -1-
ḳalkış - Girişmek, teşebbüs etmek. k.- ması 019/20 k.- miş 078/11 -2-	ḳānūn [Ar.] Yasa. k. 043/10, 092/16 ber-vech-i k. 041/6 -3-
ḳalpak Kumaştan yapılmış, baş giyeceği. k. 038/11 -1-	

ķānūnen [Ar.] Kanun geređince, yasaya göre.

ķ. 054/21

-1-

ķānūnī [Ar.] Kanunla ilgili, kanuna ait.

ķ. 011/15

-1-

ķaplu Kaplanmış olan.

ķ. 043/19, 068/6, 096/9

-3-

ķapu huzur, makam, yer.

ķ. 041/15, 043/20, 051/9, 090/16,

093/1, 093/4, 110/15

ķ.+ dan 079/25

ķ.+ sı 017/6, 021/17, 085/18, 090/4,

099/21, 104/3, 126/6

ķ.+ sında 016/24, 123/10

ķ.+ sindan 091/2

ķ.+ sın 079/22

ķ.+ ya 105/8, 105/13

ķ.+ yı 042/13

-22-

ķapucıbařı [Ar.] Osmanlı Devleti'nde kapıcıların amiri olan kimse.

ķ. 082/16, 096/22, 097/9, 105/24,

106/15, 109/17

ķ.+ larından, 013/20, 024/7, 024/15,

047/19, 049/10, 061/15, 065/15, 091/25,

-8-

ķapudan [İtal.] Kaptan, deniz kaptanı.

ķ. 022/12, 024/24, 064/12, 074/10

ķ.- ı deryā 017/5, 022/9, 124/20

ķ.+ e 024/18

ķ.+ ı 016/3, 066/6, 097/9

ķ.+ ina 061/24

ķ.+ lar 034/19

-12-

ķapudane [İtal.] Kaptanıderyadan sonra gelen amirale verilen unvan.

ķ. 024/18

-1-

ķapudanlık Kaptanın yaptığı iş.

ķ. 024/17

-1-

ķapūđ [Ar.] Asker paltosu.

ķ.+ lar 125/3

-1-

ķār [Far.] 1. Kazanç

ķ. 095/3, 095/3

ķ.- u kesb 050/16, 108/14

ķ.+ larına 005/18

-5-

2. İş, fiil, amel.

ķ.- ı āřinā 024/16

ķ.- ı gūzār 017/25

ķ.- ı ilçinūđ 023/9

ķ.- ı 'aķıl oldığından 006/3

-4-

ķar Yağmur gibi yağan hafif beyaz taneler.

ķ. 095/20, 101/14

-2-

ķara Toprak, yeryüzü.

ķ.+ dan 037/7

ķ.+ larda 100/17

ķ.+ larını 098/3

-3-

ķara Begzāde Ağmed Ağa Büyük tımar sahiplerinden olan.

ķ. 034/16

-1-

ķaradeniz Karadeniz.

ķ. 024/14, 029/19, 114/17

-3-

ķarađol-hāne [ETT.-Far.] Karakol.

ķ.+ lerini 033/11

-1-

ķarā in [Ar.]

ķ.- i hāliyye 005/9

-1-

ķarakol [ETT] Karakol.

ķ. 116/14

ķ.+ lar 081/12, 118/11

ķ.+ ları 106/18

-4-

ķaraman Karaman ili.

ķ. 094/7

-1-

ķara 'Ořmānzāde (bk.) Ķara 'Ořmānzāde 'Ömer Ağa.

ķ. 081/20, 084/4, 116/9

ķ.+ nūđ 091/22

-4-

ķara 'Ořmānzāde 'Ömer Ağa Vezir.

ķ. 080/15

-1-

ķarār [Ar.] Hüküm.

ķ. 012/15, 062/22, 072/10, 076/20, 108/3

fekk-i rābıta-i ķ. 048/1

ibtidā-i k. 063/6
 k.+ a 009/1, 081/14, 124/10
 k.+ ı 121/24
 şūret-i k.+ ı 011/22
 rābıta-i k.+ ını 008/5
 k. viridi 006/18
 k. virdiler 116/4
 k. virildi 019/25, 051/6, 060/15,
 102/23, 117/25
 k. virilecek 122/19
 k. virilen 103/6
 k. virilmekle 116/7, 118/10, 119/7
 k. virilmiş 043/11, 099/16, 101/10
 k. virilmişidi 023/13, 093/11
 k. virilsin 019/1
 k. virilüp 011/4, 020/12, 035/25,
 046/12, 054/6, 068/3, 089/22, 103/11,
 111/9
 k. virmiş 026/25 -41-

kardeş Kardeş.
 k.+ lar 072/14 -1-

karındaş Kardeş.
 k.+ ı 109/2 -1-

karış - müdahil olmak.
 k.- mağ 006/9 -1-

karış Elle ölçülen ölçü birimi.
 k. 034/23 -1-

karīb [Ar.] Yakın.
 k. 008/6, 052/10, 067/17, 072/20,
 075/17, 079/12, 081/12, 088/17, 109/12
 vakt-i k.+ de 008/20, 015/4
 zamān-ı k.+ de 018/3
 k.+ i'z-zamān 067/23
 k. oldıkda 022/23
 k.+ ü'l-'ahdde 007/9
 k.+ ü'l-vakitde 007/16, 040/12,
 115/4, 035/13
 k.+ ü'z-zamānda 033/3 -20-

karīben [Ar.] Yakında, çok zaman
 geçmeden.
 k. 047/7, 051/19, 067/9, 108/21,
 109/9 -5-

karīn [Ar.] Yakın, yakınlık.
 k. 019/8, 051/21
 k.- i ābād 009/4
 k.- i itmām 120/12
 k.- i te'hīr 007/5
 k.- i tekml 122/2 -6-

Kārīşzāde Bir kişi adı.
 K. 099/20 -1-

karma karışık Çok karışık.
 k. 063/6 -1-

karşu 1. Ön.
 k.+ sında 022/2 -1-

2. İki yerin bulunulan yere göre
 diğer tarafı.
 k. 062/15, 075/7, 076/6, 076/19,
 077/11, 078/24, 085/21, 088/24,
 104/16, 110/12, 118/20, 119/17
 k.+ larına 026/2
 k.+ sına 062/16, 080/12, 081/4
 k.+ sında 060/20, 062/6, 085/20
 k.+ ya 104/16, 120/7 -22-

karşula - Hazırlık yapmak.
 k.- yup 096/6 -1-

kār-güzār [Far.] İş beceren, becerikli.
 k. 031/4, 040/7 -2-

karıye [Ar.] Köy.
 k. 084/9
 k.- i Luṭām 098/5
 k.- i mezkūreye 077/2
 k.+ den 033/7
 k.+ lardan 095/11
 k.+ lere 069/16
 k.+ sine 103/9, 116/17 -8-

kaşaba [Ar.] Küçük şehir.
 k. 079/12
 k.- i mezkūre 080/10
 k.+ larını 084/9
 k.+ nuş 085/21
 k.+ sına 087/22
 k.+ sından 086/17
 k.+ sını 082/3
 k.+ ya 098/10

derün-ı k.+ ya 099/20	-9-		
kaşd [Ar.] Niyet, amaç.	-9-	katı Çok, pek çok.	-26-
k.- ı fāsidiyle 062/25		k. 043/6, 049/15, 051/4, 052/15,	
k.+ ıyla 045/2		061/11, 063/16, 064/9, 065/10, 069/17,	
k. iten 072/15		079/24, 080/21, 087/1, 089/14, 097/5,	
	-3-	098/23, 107/18, 114/13, 123/23	-18-
kāsım Kasım ayı.		kāṭı'a [Ar.] Kesin.	
k. 089/16, 090/13, 103/18, 112/5		edille-i k. 006/11, 015/13, 113/1	
rūz-ı k. 085/2			-3-
k.+ a 089/20		katıl - Dahil olma.	
	-6-	k.- up 089/16	-1-
Ḳāşğarī 'Abdullāh Efendi Dönemin		kāṭır Hayvan.	
büyük alimlerinden biri.		k. 040/19	-1-
Ḳ. 030/22	-1-		
kat Defa, kere, derece.		kaṭ'i [Ar.] Kesin	
k. 019/16, 044/7, 056/20, 062/1,		k. 060/3, 086/18	
070/25, 071/20, 081/11, 094/5, 095/12,		murād-ı k.- i tācdārī 031/7	
097/25, 103/16, 112/3, 113/8, 123/14			-3-
	-14-	kātib [Ar.] Yazan, yazıcı.	
kaṭ' [Ar.] 1. Devam etmemek, son		k. 039/6	
verme.		k.+ i 039/2, 039/5, 048/9, 048/12,	
k.- ı rişte-i dostluḡ 015/10		048/14, 048/15, 085/12, 092/9, 093/1,	
k.- ı sınır 033/5, 033/19, 035/9,		099/23, 100/3, 108/19	
k.- ı ser-rişte 122/12		k.+ leri 120/9, 123/13	-17-
k.- ı da'vī 092/18		kaṭ'ice Kesin olarak.	
k.- ı erzāk 043/3		k. 018/19, 031/14, 053/13	-3-
k.- ı kelām 030/15, 089/4, 120/17		katıl [Ar.] Öldürme, öldürülme.	
ḡn-i k.- ı sinorda 034/1		k. 104/12	
k.- ı nazar 030/2, 034/19, 059/15,		k.- i nüfus 054/21	
121/12		k.- i nüfüsda 054/19	
k.- ı nazar olunmaḡ 030/10		k.+ inden 101/5	
	-16-	k. olunmasını 101/1	-4-
2. İlerleme, yol alma.		kavā'im [Ar.] Resmi yazı.	
k. 121/24		k.- i taḡrīr 059/5	-1-
k.- ı menāzil 009/18, 045/3, 054/8,			
085/16, 086/23, 098/10, 115/3		Ḳavānoszāde Aḡmed Aḡa Saray kapıcısı.	
k.- ı merāḡil 103/8, 124/16		Ḳ. 047/19	-1-
	-9-		
katıanalı Atlı.			
k. 071/1	-1-	kavāşbaşı Koruma memuru.	
		k.+ ları 082/9	-1-
kaṭ'ā [Ar.] Asla, hiçbir zaman.			
k. 013/4, 014/18, 018/11, 019/18,		kavī [Ar.] Güçlü, kuvvetli.	
023/14, 029/10, 029/20, 029/21, 030/12,		k.+ yyü'l-iḡtidār 085/8	-1-
030/16, 033/10, 035/23, 036/23, 037/1,			
046/18, 049/25, 061/8, 064/6, 073/21,			
079/8, 081/16, 089/2, 091/9, 092/20,			
098/15, 113/8			

ķavlı [Ar.] Söze dayanan, sözle ilgili. ķ. 091/20		ķaziyye [Ar.] Mesele, husus. ķ. 117/6	
	-1-	ķ.+ lerden 028/1	
ķavm [Ar.] Kavim, budun. 'azizü'l-ķ. 020/22		ķ.+ si 112/23	
	-1-	ķ.+ sinden 027/14	
ķavuk Baş giyeceği. ķ. 095/21, 095/25		ķ.+ sine 098/25	
	-2-	ķ.+ sine 059/12	-6-
ķavurma Et yemeği. ķ. 042/19		ķebir [Ar.] Büyük, ulu. ķ. 016/4, 079/23, 087/17	
	-1-	ķariķ-i ķ.+ uņ 017/11	-4-
ķaya Sert ve iri taş. ķ. 073/20		ķefere [Ar.] Kafirler. ķ.- i müşrikîn 124/2	
	-1-	ķ.+ yi 067/5	-2-
ķayd [Ar.] Keydetme, Kaydederek fiş evrak oluşturma. takrib-i ķ. 123/24		ķelâl [Ar.] Yorgunluk, bitkinlik. ķ. 027/20, 030/20	
vâreste-i ķ. 024/22, 052/19			-2-
ķ.- ı esâretten 082/8		ķelâm [Ar.] Söz, söyleyiş, söyleme. ķ. 031/24, 112/20, 117/20	
ķ.+ ma 026/5, 097/22		baş-ı ķ. 093/8	
ķ.+ ında 004/16, 014/6, 071/1		feth-i ķ. 083/4	
ķ.+ ıyla 025/21		ķâşıl-ı ķ. 077/4, 110/7	
ķ. olsun 042/9		ķatm-i ķ. 028/20	
	-11-	ķat'-ı ķ. 120/17	
ķayık Küçük tekne. ķ. 090/23, 091/15, 110/12, 118/5		ķ.- ı vâhide 050/1	
ķ.+ larına 096/15		ifâde-i ķ.+ a 111/23	
ķ.+ larıyla 097/10		taṭvîl-i ķ.+ a 026/17	
ķ.+ laruņ 061/21		tekmîl-i ķ. eyledikde 083/19	
	-7-	ķatm-i ķ. eylemekle 030/6	
ķaym Ailede eşinin erkek kardeşi. ķ.+ ı 046/22, 110/20		ķ.+ ı 010/23, 096/4	
	-2-	ķ.+ ını 019/15, 028/2	
ķaynarca [Ar.] Kaynarca antlaşması. ķ. 008/23, 029/21		ķ. itmekle 030/15	
ķ.+ da 018/13		ķat'-ı ķ. itüp 089/4	
	-3-	ķ.+ ları 023/10, 060/9	
ķazâ [Ar.] İlçe. ķ. 021/7		ķ.+ uņ 034/12	
eṭrâf-ı ķ. 100/16		ķ.+ uņuzda 029/7	-24-
fermân-ı ķ. 050/3, 054/16		ķelimât [Ar.] Kelimeler, sözler. ķ.+ ı 093/17	
ķ.- i hedm 046/25			-1-
	-5-	ķelle [Far.] Baş, kafa. ķ. 075/8, 093/17	
ķazâyâ [Ar.] Meseleler, hususlar. ķ.- yı müslimeden 013/13			-2-
	-1-	ķelleci 'Oşmân (bk.) Kelleci 'Oşmân Ağa ķ. 046/25	
ķâzibe [Ar.] Yalan, aslı olmayan. ķarekât-ı ķ.+ si 100/21			-1-
	-1-		

Kelleci 'Osman Ağa Yeniçeri ağası.

K. 056/10

K.+ nuş 051/11

-2-

kemāl [Ar.] Tam ve noksansız mükemmellik, tamlık.

k. 083/24

k.- i ğayret 065/9, 071/8

k.- i ğazabından 080/25

k.- i ğurūr 081/8

k.- i hıyānetden 027/3

k.- i hūlūşlarından 104/15

k.- i ihtimām 070/18, 101/9

k.- i ikdām 103/3

k.- i mertebe 031/6, 058/22, 123/24

k.- i mertebeye 021/10

k.- i metānet 080/12

k.- i rūtbe 064/5

k.- i şadāqati 113/13

k.- i sa'y 010/17, 021/14

k.- i şecā'at 063/9

k.- i ta'zīm 091/4

vehm-i k.- i ten-dürüsti 111/22

k.- i 'usret 089/11

k.+ iyle 011/18, 038/13, 045/13, 102/11

-27-

kemā-fi's-sābık [Ar.] Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi.

k. 031/13, 120/2, 121/23

-4-

kemā-kān [Ar.] Eskisi gibi, eskiden olduğu gibi.

k. 055/22, 094/7

-2-

kemā-yenbaġi [Ar.] Gereği gibi, uygun bir şekilde.

k. 018/1, 021/21, 028/18, 040/8, 066/5, 077/11, 114/22

-7-

kemiyyet [Ar.] Nicelik, miktar.

k.+ i 004/23, 077/8

k.+ ini 019/23

k.+ leri 003/17

-4-

kenār [Far.] Yan taraf, kıyı.

k.+ ında 064/4, 116/4

k.+ ından 075/7

-3-

kendi Kişinin öz varlığı.

k. 094/22

-1-

kendü (bk.) kendi.

k. 005/1, 005/18, 006/9, 012/11, 022/18, 023/25, 031/10, 043/4, 054/13, 066/12, 085/10, 092/7, 092/11, 105/8, 114/12, 121/22, 122/20

k.+ lere 012/5, 035/8, 049/6, 068/23, 073/11, 074/7, 097/7, 115/24

k.+ leri 062/18, 097/8

k.+ lerinde 115/23

k.+ lerinden 004/15

k.+ lerine 016/17, 034/20, 053/16,

057/21

k.+ lerini 042/2

k.+ lerinüñ 066/17, 112/20

k.+ mden 053/12

k.+ mi 031/25

k.+ nden 023/10

k.+ ni 031/3

k.+ nüñ 053/8

k.+ si 105/11

k.+ sine 031/6, 042/15, 061/24,

082/8, 088/13, 092/14, 104/25, 105/8, 120/1

k.+ sini 082/5

k.+ sinüñ 105/18

k.+ siyle 078/11

k.+ ye 009/3, 017/21, 092/19, 094/24

k.+ yi 103/5

k.+ yüz 110/11

-60-

kerāmet [Ar.] Harikulade hal.

tab'-ı k. 030/20

hatt-ı hümāyün-ı k.- ı meşhün 042/9

-2-

Kerāmetlü Keramet sahibi.

k. 102/3

-1-

Kerbelā İmam Hüseyin'in şehit edildiği olay.

K.+ dan 105/2

-1-

kerç Gerçek.

k.+ den 092/18

-1-

kere [Ar.] Defa, kez, sefer.

k. 074/25, 093/23, 113/2

-3-

keremihî [Ar.] Lutuf, iyilik, merhamet sahibi.

k. 071/11

-1-

kerîm [Ar.] Kerem sahibi olan.

k. 042/14

muktezâ-yı şemiyye-i k.+ leri 011/7

k.+ ü't-tab' ve 016/16

-3-

kerîme [Ar.] Kerem sahibi olan kadın.

muktezâ-yı semiyye-i k. 017/12

-1-

kermân [Ar.] Kale, hisar.

k. 110/5

-1-

kesân [Far.] Kimseler, kişiler.

k.+ uq 088/3

-1-

kesb [Ar.] Kazanma.

kâr u k. 050/16, 108/14

k.- i iştihâr itmiş 065/11

k.- i ittîlâ' 002/4

k.- i merâtib 027/18

k.- i rûhânî 030/24

k.- i şerefden 076/17

k. eylemesi 008/20, 032/21

k. eylemeyecegi 021/8

k. id 050/19

k. itecegi 015/12, 102/25

k. itecegive 116/24, 121/11

k. iteceedür 102/7

k. itüp 018/2, 087/20

-18-

kesel [Ar.] Tembellik, üşenme.

k. 113/7

-1-

keser [Ar.] Yontma ve çakma aleti.

k. 094/23

-1-

keşîr [Ar.] Çok, bol.

cebe-hâne-i k. 070/2

-1-

keşret [Ar.] Çokluk, bolluk.

k. 051/7, 052/19, 075/14

k.- i ekl ü şurba 042/23

k.- i harîk 017/21

k.- i ikâmet 055/11

k.- i mükâlemeyi 016/17

k.+ i 007/17

-8-

Kesriyelizâde Seyyid Nu'mân Beg

Anadolu muhasebecisi.

K.+ in 047/14

-1-

keşf [Ar.] Bilinmeyen bir şeyi ortaya çıkarma.

k.- i râz itmege 096/3

-1-

kethudâ [Far.] Sadrazam yardımcısı.

k. 039/2, 048/9, 048/14, 048/17,

069/2, 069/5, 092/9, 093/1, 095/15,

099/23, 102/20, 108/4, 117/19

k.- yı bevvâbîn 102/10

k.- yı esbak 046/3

k.- yı sâbık 046/4, 104/19

k.- yı sâbık-ı mûmâ-ileyh 039/8

k.- yı sâbık-ı mûmâ-ileyhün 069/11

k.- yı şadr-ı 'âlî 014/20, 017/24,

018/7, 032/2, 041/15, 045/20, 045/25,

048/15, 068/16, 068/21,

082/12, 090/24, 095/13, 096/16,

102/8, 102/19, 104/10, 112/15, 117/16

cânib-i k.- yı şadr-ı 'âlî 077/23

'azl-i k.- yı şadr-ı 'âlî 039/1

k.+ ları 038/18, 069/9, 070/1, 115/6

k.+ sı 043/20, 082/16, 085/22,

090/16, 091/24, 093/1, 093/4, 097/15,

100/9, 110/15, 115/8

-55-

kethudâlık Kethuda olma durumu, kethuda makamı.

k. 022/10, 040/6, 059/6, 115/9

mesned-i 'ulyâ-yı k. 039/2

-4-

ketm [Ar.] Saklama, gizli tutma.

k. 029/5

k. eylemiş 028/7

-2-

Kevâkibzâde Bir kişi adı.

K. 007/20

-1-

keyd [Ar.] Hile, oyun.

k. u mekr 024/19

-1-

keyf [Ar.] Arzu, heves.

k. 008/25

-1-

Keyfiyyet [Ar.] Durum, vasıf, nitelik.

k. 003/17, 004/23, 011/15, 019/23,

020/14, 022/21, 029/22, 036/19, 050/18,

052/17, 054/13, 055/10, 058/3, 060/7,
060/24, 062/1, 063/13, 077/8, 080/3,
081/13, 087/13, 088/9, 091/21, 112/3,
119/9, 122/22, 124/4
k.- i 'acībe 032/8
k.- i 'azīm 089/20
k.- i sühūleti 075/2
k.- i tamām 018/25
k.- i vāzıñadan 015/17
k.+ dūr 004/11
k.+ i 012/15, 036/25, 048/6, 051/21,
056/14, 066/16, 075/16, 084/22, 086/24,
095/13, 100/6
k.+ ini 026/24
k.+ le 099/6
k.+ ler 080/23, 081/11
k.+ üñ 006/12

-49-

kezālik [Ar.] Bu da öyle, keza.
k. 019/11, 035/10, 055/2, 069/7,
079/14, 082/23, 100/13, 110/6, 110/21,
120/3

-10-

kıdem [Ar.] bir işte hizmet süresinin
fazlalığı.
k.+ i 058/9

-1-

kıl - Etmek, eylemek, yapmak anlamında
yardımcı fiil.

iğfāl k.- acığına 099/4
tenbīh k.- dı 049/10
mülūkāne k.- inan 009/14
me'mūr k.- indı 018/4
ta'yīn k.- indı 018/4
isrā k.- inup 009/17
vāreste k.- mağ 008/17, 021/4
bir k.- masını 094/2
teşrifāt k.- maya 042/9
nikāt k.- mayarağ 104/2

-11-

kılā' [Ar.] Kaleler.
muḥāşara-i k. 003/16
k.- i ḥākānīlere 021/11
k.- i ḥākāniyyenüñ 037/3
fethü'l-islām k.+ nda 082/10

-4-

kılıç [Ar.] Kılıç, silah.
k. 035/16, 093/14, 117/12
k.+ ı 078/22

-4-

kılm - Edilmek, yapılmak anlamında
yardımcı fiil.

taḥşış k.- an 111/8
tafşıl k.- an 014/17
taḫrīr k.- an 014/17
terfī'k.- an 022/10
ihāle k.- arağ 007/13
bā'ış k.- dı 040/1
ısdār k.- dı 040/21
ihāle k.- dı 100/4
ikrām k.- dı 112/18
i'lān k.- dı 080/4
i'lān-ı meserret kılındı 082/11
irsāl k.- dı 040/21, 049/2, 074/14,
121/2, 122/5
isrā k.- dı 040/1
me'mūr k.- dı 038/25, 046/5, 049/8,
049/13, 050/14, 092/3, 094/18, 118/3
müsāra'at k.- dı 064/16
naşb k.- dı 103/22
taḫdīm k.- dı 119/8
ta'yīn k.- dı 049/2, 096/12
tesyār k.- dı 037/12, 044/9, 056/6,
067/16
tesyār k.- dı 073/1
irsāl k.- dığı 100/7
me'mūr k.- dığından 016/3, 046/6,
084/5
ihāle k.- dıkdan 038/20
tefviz k.- dıkdan 038/21
tetmīm k.- dukdan 064/14
ta'yīn k.- mağla 034/17
tedbir k.- ması 117/23
tetmīm k.- masıçün 050/14
muḥtell k.- masınıñ 003/8
me'mūr k.- masıyla 054/1
deriğ k.- mayarağ 053/17
derc k.- mış 100/7
me'mūr k.- mışdur 076/23
derc k.- mışdur 080/10
iş'ār k.- mışdur 045/20
ta'cīl k.- mışdur 025/3
taştīr k.- mışdur 080/10
beyān k.- mışdı 100/7
iş'ār k.- mışdı 015/1, 090/4
me'mūr k.- mış-idi 088/25
terfī'k.- ub 059/7
namāz k.- up 016/25
ısdār k.- up 042/20
iḫdām k.- up 110/18

ta'yin k.- up 119/5	
tesyār k.- up 037/25	
k.- ur 095/8, 113/21	
	-66-
kıllat [Ar.] Azlık.	
k.- i asker 088/8	
	-1-
kır - Kırmak fiili.	
k.- ar 042/13	
	-1-
kırā'at [Ar.] Okuma.	
k. 091/4, 092/13, 108/9	
k.- ı fermān 034/21	
	-4-
Qırım Kırım ülkesi.	
Q. 003/21, 008/18, 011/24, 012/15,	
012/18, 013/8, 014/17, 014/24,	
018/11, 019/24, 020/8, 023/23,	
025/21, 026/7, 028/8, 028/17, 029/20,	
030/9	
avāz-ı Q. 060/15	
nefs-i Q. 020/10	
Q.+ da 013/1, 022/17, 022/24	
nefs-i Q.+ da 022/19	
Q.+ ı 014/8	
eḳālīm-i Q.+ ı 019/2	
Q.+ uñ 022/15	
ahālī-i Q.+ uñ 023/6, 026/9	
tebeddülāt-ı ahālī-i Q.+ uñ 013/9	
	-31-
kırk Kırk sayısı (40).	
k. 017/6, 033/9, 041/9, 048/1,	
064/12, 079/1, 109/11, 115/13	
	-8-
kış Kış mevsimi.	
k. 083/20, 085/3, 099/9, 100/1,	
103/19, 105/9, 107/16, 112/6	
k.+ uñ 101/14, 110/5	
	-10-
kışla Askeri barınak.	
k. 089/18, 093/21, 097/14	
	-3-
kışla - Kış mevsimini geçirmek.	
k.- maḡa 093/23	
	-1-
kışlak Kışın kalınacak yer.	
k. 093/24	
	-1-
kıṭ'a [Ar.] Komutan emrindeki askeri birlik.	
k. 059/22, 064/11, 071/8, 074/16	
k.+ sindan 033/23	
k.+ sın 014/10	
	-7-
kıṭāl [Ar.] Savaş, cenk.	
k. 052/1	
	-1-
kıyāfet [Ar.] Giysi, elbise.	
k. 095/21	
k.+ inde 092/9, 106/17	
	-3-
kıyām [Ar.] Karşı gelme, ayaklanma.	
k. 016/6, 055/18, 086/14	
k.+ a 037/20	
k. eylemesi 021/18	
k. itmeleri 037/24	
	-6-
kıyās [Ar.] Mukayese edilmek.	
k. 108/12	
	-1-
Qız Taşı Bir yer adı.	
Q. 116/19	
	-1-
ki [Far.] ki bağlacı.	
k. 002/15, 005/24, 006/5, 006/18,	
008/13, 009/9, 011/24, 011/25,	
014/3, 018/14, 019/25, 023/2, 023/7,	
025/16, 026/1, 027/17, 028/8,	
029/10, 029/13, 033/3, 033/7,	
033/22, 034/12, 039/14, 039/17, 041/20,	
042/21, 044/17, 048/2, 050/7,	
052/23, 054/18, 054/23, 055/7, 055/8,	
056/15, 056/22, 058/1, 059/2,	
059/13, 059/23, 060/11, 062/10, 062/15,	
063/16, 063/18, 064/17, 065/2,	
070/5, 073/19, 074/3, 075/4, 075/16,	
076/7, 077/10, 079/12, 079/21,	
083/12, 083/19, 084/9, 084/15, 086/2,	
087/10, 089/10, 093/3, 093/9,	
093/12, 093/14, 093/22, 094/16, 095/9,	
095/12, 095/24, 097/21, 098/17,	
099/9, 100/15, 103/1, 103/4, 104/16,	
104/18, 105/2, 106/22, 107/6, 107/9,	
107/13, 107/15, 109/13, 110/9,	
111/18, 112/6, 112/25, 114/22,	
116/4, 117/17, 118/11, 118/14, 119/21,	
120/15, 122/7, 122/15	
	-102-

kibār [Ar.] Büyükler. k. 041/18 şığār u k. 058/4 şığār u k.+ a 122/6 k.+ uñ 042/17	k.+ si 022/21, 042/12, 042/13, 043/23, 067/20, 076/8 k.+ sini 100/18	-12-
Kibriyā [Ar.] Büyüklük, ululuk. hāzret-i cenāb-ı K. 125/8	Kimse Her hangi birisi. k. 095/24 k.+ lerüñ 065/3 k.+ nün 050/19	-3-
kifāye [Ar.] . derece-i k.+ den 086/25 miqdār-ı k.+ den 077/2 k.+ sinden 084/13	kinever [?] ? çarh-ı k.+ dendür 044/12	-1-
kifāyet [Ar.] Yeteri miktarda olma, iktidar k. 037/5, 070/8 derece-i k.+ de 071/6 k.+ den 046/19	kirā [Ar.] Bir şeyin belli bir ücret karşılığında bir süreliğine başkasına verilmesi, icar. k. 095/7 k.+ sına 088/25	-2-
kilidlen - Kapanıp, donmak. k.- üp 099/9	kirām [Ar.] Şerefli ve ulu kimseler. k. 125/19 ehibbā-yı k. 044/13 zevāt-ı k. 041/13 mevālī-i k. 124/21 zevāt-ı k. 002/5, 040/25 mīr-i mīrān-ı k.+ dan 038/22, 046/5, 046/7, 049/14 müderrişin-i k.+ dan 109/21 ehibbā-yı k.+ larıyla 125/11 e'azze-i k.+ uñ 045/9	-13-
kilisā [Far.] Kilise. k. 028/15 k.+ lara 082/1 k.+ ları 082/23	kīse-dār [Far.] Evrak memuru k. 048/17 k.- ı 'Avnī Efendi 108/18 k.+ ı 108/20, 118/18 teşrifāt-ı k.+ mı 098/19 k.+ ları 112/12	-5-
ķīl-u-ķāl [Ar.] Dedikodu ķ. 013/23, 023/3, 034/5, 036/18 ķ.+ den 031/23 ķ.+ i 056/19	kisve [Ar.] Kılık, kıyafet. niżām-ı k.+ lerine 011/9	-1-
kim Hangi kimse. k. 058/7 k.+ e 042/22, 057/10 k.+ ler 107/22	ķişi Kimse, şahıs. k.+ nün 043/4	-1-
kimesne [ETT] Kimse. k. 044/25, 083/16, 085/19, 096/1, 100/8 k.+ leri 100/20 k.+ nün 023/21, 046/9, 099/21, 100/12, 104/18 k.+ ye 104/2	ķitāb [Ar.] Kitap k. 115/20, 126/1 k.+ uñ 068/10	-3-
ķimi Bazı insanlar. k. 061/2, 092/9 k.+ ni 100/18	ķitābet [Ar.] Katiplik. k. 039/7 k.+ e 092/7	

k.+ i 039/5, 048/14, 069/8, 099/24 k.+ lerinde 048/19	-7-	konak Ev, hane. k. 046/24, 096/17, 099/21, 104/3, 106/24, 108/8, 111/8, 111/21, 113/25, 115/21 k.+ da 116/17 k.+ lar 108/4, 108/10, 109/3 k.+ lara 109/19, 121/2 k.+ ları 109/10, 109/15 k.+ larına 110/6 k.+ ları 108/22	-20-	konak Ev, hane. k. 046/24, 096/17, 099/21, 104/3, 106/24, 108/8, 111/8, 111/21, 113/25, 115/21 k.+ da 116/17 k.+ lar 108/4, 108/10, 109/3 k.+ lara 109/19, 121/2 k.+ ları 109/10, 109/15 k.+ larına 110/6 k.+ ları 108/22	-20-
kitapçılık Kitapçı olan kimsenin işi. k. 087/21	-1-	konakçısı Ordu sefere çıktığında onların konaklayacağı yerleri belirlemek için önde giden görevli. k. 092/12, 095/18 K. 076/24 k.+ sı 046/5	-4-	konakçısı Ordu sefere çıktığında onların konaklayacağı yerleri belirlemek için önde giden görevli. k. 092/12, 095/18 K. 076/24 k.+ sı 046/5	-4-
kizb [Ar.] Yalan. k.+ ü 016/2	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
kocuk [Bulg.] Kışın soğuktan korunmak için giyilen giysi. k. 101/15	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
koçu Hain olarak tanınan bir kişi. K. 077/25, 078/5, 078/23	-3-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
kol 1. Bir askeri kuvvetin yanlarından her biri, kanat. k. 037/12, 080/14 k.+ a 080/15 k.+ unda 040/2	-4-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
2. Bölge. k.+ undan 085/14 k.+ undan 094/14, 085/14	-3-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
konakçıkale Yol üstünde konaklamak amacıyla bulunan kale. k. 054/9	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
konsoles [Yun.] Yabancı bir ülkede yurttaşlarının hak ve çıkarlarını korumakla görevli dış işleri görevlisi. k. 018/16, 026/5, 028/15	-3-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
Konuş Dāğı Rumeli'de bir dağ adı. K. 052/13 K.+ na 052/22	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
Koştanfin K. 109/1, 118/24	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
Koştanfinzade 'Aleksānderi Beg Bir şahıs adı. K. 111/1	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
koş - Koşmak fiili. k.- up 084/14	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
Koşyolu Bir yer adı. k. 104/2 k.+ nda 105/7	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
koyun Küçükbaş hayvan. k. 004/21, 101/15	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
köprü (bk.) köprü k. 077/11, 088/24, 089/6, 094/22, 095/2, 095/6, 095/8, 095/21 k.+ den 095/19, 095/20 k.+ nü 096/24, 098/8	-12-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
Köprü Başı İstanbul'da bir semt adı. K. 126/7	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
köprü Aralarında engel bulunan iki yeri birbirine bağlanmasını sağlayan köprü. k. 045/1 k.+ nü 095/1 k.+ yi 089/3, 095/9	-4-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-
Köstendil Bulgaristan'da tarihi bir şehir ve sancak merkezi. K. 094/10	-1-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-	konakçılık Konakçının yaptığı meslek. k. 046/8, 094/17	-2-

- kr̄al** [Srp.] Devlet başkanı.
 k̄. 064/7, 066/10, 081/4, 081/14,
 081/17, 082/7
 k̄.+ a 082/4
 k̄.+ ı 063/16, 106/25, 109/7
 k̄.+ ıyla 014/9
 k̄.+ ları 080/24
 k̄.+ larınınuñ 121/19
 k̄.+ uñ 081/11, 122/16
 -15-
- kr̄uban Ĥān** Şahin Giray
 K̄.+ ı 039/11, 047/5, 051/19, 056/1
 -4-
- kr̄uban Ĥānlığı** Şahin Giray'ın
 Kırım'da kurduğu hanlığın adı.
 K̄. 038/7
 -1-
- kr̄ubĥ** [Ar.] Çirlinlik, kötülük.
 k̄.+ una 049/5
 -1-
- kr̄ubĥiyāt** [Ar.] Kötülükler.
 k̄.+ ına 019/25
 k̄.+ ından 117/24
 -2-
- kr̄uddise sırruhu'l-ālī** [Ar.] (Dua) "Yüce
 sırrı mukaddes olsun."
 k̄.+ lerinüñ 052/10
 -1-
- kr̄uddise sırruhu** [Ar.] (Dua) "Sırrı
 mukaddes olsun."
 k̄. 045/8
 -1-
- kr̄udret** [Ar.] Kuvvet, güç.
 k̄. 016/13, 051/15, 066/5, 069/21
 m̄ā-hāşıl-ı k̄. 013/17
 k̄.+ i 119/5
 ri'āyet-i bezl-i m̄ā-haşal-i k̄. iterek
 022/7
 bezl-i m̄ā-haşal-ı k̄. iterler 058/24
 m̄ā-haşal-ı k̄. itmişlerdür 041/4
 k̄.+ leri 003/17
 -10-
- kr̄udretlü** Kudret sahibi olan.
 k̄. 043/14, 083/7, 124/25
 -3-
- kr̄udüm** [Ar.] Ayak basma.
 k̄. 055/3
 ĥayr-ı k̄.+ i 106/6
 -2-
- kr̄ul** İnsan.
 k̄.+ ları 083/21
 k̄.+ uñuz 095/4, 095/11
 -3-
- kr̄ul-kethudā** [ET-Far.] Yeniçeri ağası
 yardımcısı.
 k̄.+ sı 056/10, 069/25, 070/12, 094/1
 k̄.+ sınıuñ gelan 072/21
 -5-
- kr̄ul-kethudālık** Kul kethuda makamı.
 k̄. daĥı 056/10
 k̄. ve 017/19
 -2-
- kr̄ulak** İşitme organı.
 k̄.+ larına 111/14
 -1-
- kr̄ulb** [Far.] Kulübe.
 k̄.- i 'askerde 062/18
 -1-
- kr̄ulüb** [Ar.] Kalpler.
 k̄.- i nāsa 119/21
 k̄.+ larına 066/21
 k̄.+ leri 120/11
 -3-
- kr̄ur -** Parçaları bütün haline getirme,
 çatma.
 k̄.- up 081/4
 -1-
- kr̄urb** [Ar.] Yakınlık.
 k̄. 102/2
 -1-
- kr̄urbiyet** [Ar.] Yakın olma durumu.
 k̄.+ i 026/11
 -1-
- kr̄urdır -** Kurma işini yaptıрма.
 k̄.- up 117/11
 -1-
- kr̄urd Paşa** Karaboğa Muhafızı.
 K̄. 087/16, 118/2
 -2-
- kr̄urenā** [Ar.] Hükümdarın yakın
 adamları.
 k̄.+ sı 063/1
 -1-
- kr̄urır** Kanun, yasa (?)
 k̄. 030/13
 -1-
- kr̄uşür** [Ar.] Suç, kabahat.
 k̄. 007/22, 010/20, 065/21, 115/13
 tecvîz-i k̄. 058/14

ķ.+ a 083/13		Küçük Hüseyin Ağa Hükümdar	
ķ. eyledi 081/1		hizmetçisi.	
ķ. eylemedüm 029/11		K. 103/23	
tecvîz-i ķ. eylemeyüp 022/8			-1-
ķ.+ ı 086/15, 115/13		küfrân [Ar.] Nankörlük.	
ķ.+ ları 066/15, 078/12		k.- ı nân itmek 032/17	
ķ.+ una 086/22		k.- ı ni'am 051/25	
ķ.+ unu 002/15			-2-
	-15-	külfe [Ar.] (bk.) külfet.	
Kütâhya Kütahya ili.		âzâde-i k.- i tafşıldür 124/5	
K. 037/15			-1-
	-1-	külfet [Ar.] Sıkıntı, zahmet.	
ķuřbu'l 'arifeyn [Ar.] Ariflerin en		k. 041/25	
büyüğü, en yücesi.			-1-
ķ.+ 030/21		küllî [Ar.] Bütün, hep.	
	-1-	k. 014/14, 016/22, 060/11, 061/12,	
ķuvve [Ar.] Kuvvet.		064/9, 065/10, 079/24, 080/21, 081/23,	
ķ.+ den 036/6, 098/14		097/5, 107/18	
	-2-	esbâb-ı k. 122/3	
ķuvvet [Ar.] Silahlı ve teşkilatlı		ye's-i k. 074/8, 082/4	
savaşan güç.		şer-i ķ.+ den 020/6	
ķ.- i 'askere 038/21, 040/2, 053/25		ķ.+ si 070/22	
ķ.+ inden 060/17			-15-
bâzû-yı ķ.+ ine 080/23		küllîyye [Ar.] Bütün, hep.	
	-5-	k. 070/2	
ķuyruk Yılan kuyruğı.			-1-
ķ. 006/6		küllîyyen [Ar.] Bütünöyle, tamamen.	
	-1-	k. 004/18, 011/23, 021/9, 024/12,	
ķuyüd [Ar.] Kayıtlar.		029/20, 063/5, 072/16, 074/17, 081/14,	
ķ. 101/20		106/1, 107/5	
	-1-		-11-
ķuzâ'ârane [?] ?		küllîyyet [Ar.] Çokluk, bolluk.	
ķ. 075/19		ķ.+ inden 087/8	
	-1-	ķ.+ lü 015/23	
ķuzât [Ar.] Kadılar.			-2-
ķ. 027/1		küllîyyeten [Ar.] Tamamen, büsbütün.	
	-1-	k. 079/17	
ķübrâ [Ar.] Büyük, ulu.			-1-
nâ'il-i vekâlet-i k. 014/21		Küllîyyetlü Çok, pek çok, bir hayli.	
ķ.- yı ricâl-i devletden 015/10		k. 005/16, 021/14, 025/11, 025/17,	
mesned-i vekâlet-i ķ.+ da 019/7		026/3, 031/5, 053/21, 060/23, 070/6,	
'illet-i ķ.+ sı 002/13, 008/18		071/1, 072/16, 078/7, 079/13, 079/19,	
	-5-	101/6	
ķüçük Küçük, ufak.			-15-
ķ. 033/7, 062/16, 083/17, 104/21,		Kürdistân Güneybatı İnan'da bulunan bir	
116/6		coğrafi bölge.	
	-5-	K. 039/16	
Küçük Çekemece İstanbul'un bir ilçesi.			-1-
K. 044/23			
	-1-		

kürk Hayvan postundan yapılmış giyecek.
k. 038/12, 043/19, 061/24, 064/14,
065/24, 067/14, 068/6, 091/5, 096/10
k.+ ler 119/15

-10-

küstāhāne [Far.] Küstah birine yakışır tarzda, küstahça.
eṭvār-ı k.+ ye 057/25

-1-

küstāhlık Saygısızlık, utanmazlık.
k. 010/1

-1-

küşād [Far.] Açma, açılış.

k. 037/14
k.- ı gönçe-i dil 024/21
k.+ ina 085/15
k.+ ile 078/4
k. iterek 063/9
k.+ le 079/22
k. olunarak 077/18

-7-

Kütāhya Kütahya ili.

K. 092/6, 100/6
K.+ dan 093/5
K.+ ya 092/13, 100/10

-5-

Kütāhyalı Deve sürücüsü.

K. 044/25

-1-

küttāb [Ar.] Katipler.

re'īsü'l-k. 020/16, 020/23, 025/25,
027/23, 033/5, 040/4, 043/20, 085/10,
088/15, 088/21, 090/9, 096/20, 103/13,
106/23, 107/25, 108/17, 118/18, 119/3,
122/4, 123/25
k.- ı sâbık 019/11

-21-

lağım [Ar.] Savaşta düşman kale veya ordugahını patlayıcı madde ile havaya uçurmak.

l. 067/6, 074/5

-2-

Lağoş Avusturya'da bir semt adı.

L. 082/3, 088/6
L.+ de 088/6

-1-

lağve [Ar.] Faydasız boş söz.

l. 005/25

-1-

lakın [Ar.] Ancak, ama, fakat.

l. 005/8, 006/19, 009/2, 011/23,
012/19, 013/24, 015/20, 016/7, 020/13,
021/4, 025/10, 026/17, 026/20, 027/14,
031/3, 031/9, 033/21, 036/20, 038/5,
039/20, 042/25, 049/19, 052/6, 052/22,
054/20, 056/13, 069/16, 076/15, 084/22,
092/18, 093/19, 095/3, 099/17, 109/5

-34-

lāmi' u'n-nur [Ar.] Nur saçan.

taḳdīm-i ḥuzūr-ı l. 009/14
ḥuzūr-u l.- ı mülūkāneye 017/8

-2-

lāşe [Far.] Leş.

l.+ sini 121/19

-1-

laṭif [Ar.] Nazik, yumuşak.

l. 045/10, 047/8, 052/8

-3-

lā-büdd [Ar.] Gerekli, lazım.

l.+ e 021/16
l. olmağla 009/12
l. olup 003/8

-3-

lā-cürm [Ar.] Şuçsuz, kabahatsiz.

l. 015/14, 027/22, 036/5, 121/10

-4-

lāyık [Ar.] Uygun, münasip.

l. 010/18, 032/12, 096/3
eṭvār-ı ğayr-ı l.+ a 023/5, 104/22
ğayr-i l.+ a 031/25
l.+ ı 008/19
l.+ ıyla 049/24, 073/7, 084/13,
092/22, 093/21, 097/3
l. olanlara 038/16

-13-

Lazārka Bir yer adı.

L. 063/16
L.+ ya 063/4, 063/9

-3-

Lazārte Lāzerāt

L. 081/15, 081/17, 085/13

-3-

Lāzerāt Arnavutlukta bir köy adı.

L. 088/1, 089/21
L.+ dan 088/24

-3-

Lāzerte (bk.) Lāzerāt

L.+ den 087/22

-1-

lâzım [Ar.] Gerekli, lüzumlu.
 1. 003/3, 005/5, 015/5, 030/8,
 031/18, 051/8, 053/6, 054/14, 063/20,
 094/5
 1.+ dur 095/16, 108/4, 109/4, 110/2
 1. geldüğine 013/17
 1. geleceği 025/7
 1. gelmekle 026/24, 032/6, 038/7,
 046/14
 1. gelmeyeceği 026/10
 1. gelmez 028/12, 029/25
 1. gelmişdür 030/15
 1. gelmişidi 023/7
 1. gelse 023/14
 1. olacak 020/4
 1. olmayacak 087/23
 1. olmayup 023/25
 1.+ u'r ru'ye 021/18
 1.+ ü'l-inhâ mevâdd 004/17
 -31-

lâzıme [Ar.] Gerekli olan şey.
 1.- i hâl 046/21
 1.- i hâlden 015/14
 1.- i hâldendür 004/13
 1.- i umûrlarından 069/2
 hıdemât-ı l.+ de 037/20
 1.+ den 021/10, 040/3, 040/24, 043/2,
 067/24, 086/24, 093/13
 1.+ den 066/14
 umûr-ı l.+ den 050/10, 073/12
 umûr-ı l.+ lereyn 119/16
 1.+ si 089/1
 mühimmât-ı l.+ si 060/21
 umûr-ı l.+ sinden 043/4
 -19-

lede [Ar.] sırasında, ...dığı zaman.
 1.+ 'l vurûd 017/14, 024/10, 064/13,
 070/12, 100/8, 112/9, 118/12
 1.+ 'l vuşûl 022/12, 047/3, 061/18,
 106/2
 1.+ 'l vürûd 117/23
 1.+ 'l-vurûd biraz 011/13
 1.+ 'l-vurûd ibtidâ 083/3
 1.+ 't-tefhîm ol 111/24
 L.+ l vurûd 034/18
 -16-

Leh Lehistan.
 L. 004/1, 005/4, 005/5, 014/4,
 014/10, 014/12
 -6-

Lehlü Lehistan halkından olan
 L. 014/13, 035/25
 L.+ lerüñ 003/23, 004/25, 005/21,
 007/3, 010/21
 L.+ nüñ 003/20, 005/9, 005/17
 L.+ yi 004/22

-11-

lemyezeli [Ar.] Kalıcılık, beka.
 1.+ ye 021/8

-1-

lenger-endâz [Far.] Demir atmış gemi.
 1. 061/23

-1-

Lerzâta (bk.) Lâzerât.
 L. 066/10, 077/4

-2-

Lerzâte (bk.) Lâzerât.
 L.+ den 096/24

-1-

leşker [Far.] Asker.
 1.- i islâm 062/23

-1-

levâzım [Ar.] Silahlı kuvvetlerin
 cephane ve silah dışında kalan yiyecek,
 giyecek maddeleri, çeşitli alet ve araç gibi
 ihtiyaçları.
 1. 038/13, 102/11, 123/4
 1.- ı ikrâm 066/13, 124/14
 1.- ı rāhiyyesine 024/9
 L.- ı seferiyyeden 040/19
 1.+ ı 111/14

-8-

levâzımât [Ar.] İhtiyaçlar.
 1. 050/23, 055/19

1.- ı 'askeriyeye 015/25

1.- ı ikrâm 011/7

1.- ı rāhiyye 041/3

1.- ı seferiyyeden 055/8

1.- ı seferiyyenüñ 048/5, 050/14

1.- ı seferiyyeye 037/25

1.+ a 060/22

1.+ dandur 055/10

1.+ ina 058/13

1.+ uñ 055/7, 072/8, 077/14, 115/12

-16-

leyl [Ar.] Gece.

1. 037/25, 071/14, 080/18, 086/13

1.- i nehâr-ı 'asker 065/19

aşhâb-ı l.+ den 020/22

-6-

Lezārāt (bk.) Lāzerāt. L.+ a 064/7	-1-	‘uhde-i l.+ ine 007/10 l.+ lerine 038/20	-10-
lezārt (bk.) Lāzerāt. l. 106/8	-1-	Luṭām Bir köy adı. karye-i L. 098/5	-1-
Lezārte (bk.) Lāzerāt. L. 075/17, 077/5, 080/20, 082/21, 094/10, 096/7, 098/15 L.+ de 100/5 L.+ nüḡ 078/24 L.+ ye 075/20, 097/10, 098/4 ordu-yı L.+ ye 082/10 L.+ yi 098/5	-14-	luṭf [Ar.] Bağışlama, ihsan, kerem. l. 094/11, 120/23 ziyāde’l-l. 047/9 l.- ı perver-digārı 083/4 ‘avn-i l.- ı şamedānī 120/12 l.- i Hakk 067/9, 074/25 vābeste-i l.- i himmetleridür 002/15	-8-
Lezrāt (bk.) Lāzerāt. L. 093/7	-1-	luṭf-bārī [Ar.] Allah’ın lutfu. l. 122/1	-1-
li [Ar.] İçin, sebebinden, ötürü. l. ecli’l mülāhaza 094/8	-1-	lüzüm [Ar.] Lazım olanlar, gerekli şeyler. l.+ ı 065/7 ‘adem-i l.+ ı 120/9 l.+ u 058/15 l.+ undan 055/11	-4-
limān [Ar.] Liman. l. 028/15	-1-	Lüzümsuz [Ar.] Gereksiz, boş şeyler. l.+ ca 114/24	-1-
lisān [Ar.] Dil. l.- ı selāsetleriyle 053/18 l.+ a 088/11	-2-	mā’adā [Ar.] ...den başka, ...den gayri. m. 004/20, 005/15, 014/24, 015/3, 016/1, 026/14, 028/10, 028/20, 034/23, 037/6, 038/21, 043/3, 049/11, 050/6, 056/19, 059/5, 060/6, 061/11, 077/7, 082/23, 085/13, 085/25, 088/24, 099/10, 100/15, 104/6, 106/8, 120/17 m.+ sı 009/21, 067/5 m.+ sınıḡ 120/9	-30-
lisānen [Ar.] Ağızdan, şifahen. l. 064/2	-1-	ma’ārif [Ar.] İlim, bilgi. aşhāb-ı m.+ den 103/15 m.+ e 025/2	-2-
livā [Ar.] Sancak. l.- i ḡabīb-i ḡudā 125/7 l.- i sa’ādet 042/4 l.- i sa’ādeti 007/14, 009/21, 043/16, 044/14 l.- i şerīf 010/5, 031/3, 041/23, 043/9, 053/10, 056/24, 057/6, 068/6, 068/9, 096/18, 099/21, 103/12, 114/18, 115/14, 115/17, 123/10 l.- i şerīfi 097/17, 124/23 l.- i şerīfün 007/11, 066/17 l.- yı sa’ādet 010/8	-27-	ma’āzallāh [Ar.] (Dua) “Allah esirgesi, Allah korusun”. m. 104/25	-1-
liyākat [Ar.] Layık olma, uygunluk. l. 003/17 aşhāb-ı l.+ dan 040/17 erbāb-ı l.+ den 039/7, 040/3, 058/10 l.+ ı 040/15, 049/5 l.+ i 016/14		ma’āzallāh te’ālā [Ar.] (Dua) “Yüce Allah esirgesin, yüce Allah korusun”. m. 087/2	-1-

- Macār** Macaristan ülkesi.
M. 060/15, 109/7, 110/18
-3-
- Macārļu** Macaristan halkından olan.
M. 035/4, 079/7
M.+ ya 035/10
-3-
- Maçin** Romanya'nın Dobrudja bölgesinde bir kasaba.
M. 103/9, 116/7, 116/17
M.+ de 103/12
eyyām-ı M.+ de 103/17
M.+ den 118/6
M.+ e 116/12, 116/20, 117/1, 117/25, 118/12
M.+ i 118/8
M.+ üj 116/23
-13-
- mādām** [Ar.] Madem, -diği için.
m. 011/24, 074/3, 093/14, 106/22, 117/17
-5-
- mādde** [Ar.] Mesele, konu, husus.
m. 003/14, 005/17, 005/18, 036/19, 047/6, 051/13, 051/18, 054/18, 058/22, 071/9, 074/3, 084/24, 105/14, 112/25, 113/5, 113/6, 119/18, 122/16
m.- i `azīm 114/4
m.- i nā-revā 094/15
m.+ de 054/19, 083/22, 089/5
m.+ den 020/15, 078/7
m.+ ler 004/4, 005/10, 026/6
m.+ lerden 033/25, 122/11
m.+ leri 033/1, 037/3, 070/17
m.+ lerinde 022/8, 030/8
m.+ lerinden 050/22
m.+ lerine 111/14
m.+ lerinüj 010/19, 040/8
m.+ lerüj 015/12, 018/21, 019/10, 019/15, 029/3
m.+ nüj 006/21, 015/6, 017/2, 026/19, 052/4, 076/16, 113/5, 118/19
m.+ si 008/3, 008/9, 008/18, 018/11, 018/17, 020/25, 028/14, 031/11, 033/19, 036/1, 043/3, 048/6, 053/14, 100/16, 102/6
m.+ sine 023/3
m.+ sinden 011/24, 012/20, 014/25, 019/24, 023/18, 054/22, 122/20
- m.+ sine 028/10, 033/5, 042/17, 073/14, 093/14, 094/14
m.+ sini 118/15
m.+ sinüj 008/15, 012/15, 012/18, 028/17, 030/9
m.+ ye 007/8, 014/11, 023/11, 023/13, 031/8, 043/3, 101/9, 122/19
m.+ yi 034/3, 068/25, 104/24, 120/20
-99-
- ma'den** [Ar.] Maden, yer altı kaynakları.
m.+ i 079/12
-1-
- Mādriyān Niķola** (bk.) Māvroyānī Niķola
M. 076/1
-1-
- ma'dūd** [Ar.] Sayılmış, sayılı.
m. 040/7, 045/24, 047/21, 058/18
m. olup 003/18, 005/4, 033/25
-7-
- mağara** [Ar.] Mağara, in.
m.- i merķūmuj 075/10
m.- i mezküre 074/15
derün-ı m.+ da 074/2
m.+ dan 073/19, 074/9
m.+ nuj 074/5
-6-
- mağfired** [Ar.] Bağışlama.
m. 041/23
m.- i tırāzı 010/8
-2-
- mağfired-tırāz** [Ar.+Far.] Mağfiretiyle süsleyen.
livā-yı sa'adet-i m.+ ı
-1-
- mağlūb** [Ar.] yenik düşmüş, yenilmiş.
m. 035/11
-1-
- mağlūbiyyet** [Ar.] Mağlup olma, yenilme.
m. 080/23
-1-
- mağrūren** [Ar.] güvenerek, dayanarak.
m. 004/21
-1-
- māh** [Ar.] Bir takvimin on ikide biri, mah, şehri.
m. 095/7
m.- ı cemāziye'l-āhirüj 043/9
m.- ı cemāziye'l-evvelinüj 041/7
m.- ı güzerān eyledikde 111/25

m.- ı merķūmuḡ 046/23, 047/17,
054/25, 056/6, 077/15, 090/1, 090/22,
099/20
eṣer-i m.- ı merķūmuḡ 072/18
m.- ı mezkūruḡ 044/9, 066/9, 066/18,
067/19, 068/19, 071/19, 077/20, 078/15,
079/15, 081/11, 086/6, 091/11, 096/10,
097/12, 098/4, 098/18, 099/22
neṭice-i saḡn-ı m.- ı mezkūruḡ 076/18
taḡrīrāt-ı m.- ı mezkūruḡ 074/18
m.- ı muḡarremü'l ḡarāmuḡ 095/17
m.- ı muḡarremüḡ 091/10, 092/3
m.- ı muḡaddem 009/14, 086/8, 089/8
m.- ı ramazān-ı šerīfūḡ 054/5
m.- ı rebī'ü'l-evvelinüḡ 040/9
m.- ı recebūḡ 124/12
m.- ı šaferü'l ḡayruḡ 098/9
m.- ı ša'bān-ı šerīfūḡ 047/25, 124/17
m.- ı ševāl-i mükerrremüḡ 055/21
m.- ı ševvālü'l mükerrremüḡ 031/20
m.- ı zi'l-ḡiccenüḡ 088/18
m.- ı zi'l-ḡa'denüḡ 065/12
m.- ı zi'l-ḡa'denüḡ 068/17
m.- ı mezkūruḡ 059/9

-50-

maḡall [Ar.] Yer, mevki.
m. 023/13, 047/9, 062/10, 064/3,
067/2, 077/5, 086/2, 099/13, 116/4
m.- ı āḡara 022/19, 053/12
m.- ı āḡarda 019/13
m.- ı cem'iyetlerini 081/10
m.- ı fıršatdur 060/8
m.- ı iḡāmetleri 032/13
m.- ı inkār 030/6, 054/25, 057/19
ḡidmet-i m.- ı inkār olmayup 022/6
m.- ı ištibāḡ 002/6, 019/10, 073/16
m.- ı ḡadīmīne 038/14
m.- ı ḡadīmlerinde 022/21
m.- ı maḡšūde 050/17, 065/14,
086/10
m.- ı me'mūriyyetine 039/13
m.- ı merķūmdan 047/25
m.- ı merķūmede 055/25
m.- ı merķūmuḡ 033/8, 033/20
m.- ı mezbūr 073/17
m.- ı mezkūr 073/19
m.- ı mezkūrda 048/8
m.- ı mezkūrdan 010/12
m.- ı mezkūruḡ 033/12
m.- ı muḡārebede 087/1

m.- ı muṡāla'a itecek 025/25
m.- ı mükāleme 111/21, 113/2
m.- ı mükālemede 122/21
m.- ı mükālemeye 111/7
m.- ı Ruscuḡ 108/12
m.- ı te'emüldür 029/8
m.- ı vāsi'a 077/6
m.+ de 037/14, 038/6, 045/20,
046/24, 048/8, 051/8, 052/16, 056/9,
062/17, 064/1, 069/12, 072/7, 075/18,
076/25, 085/10, 087/6, 087/17,
093/16, 093/22, 099/22, 102/18,
104/2, 106/14, 111/12, 112/10,
112/22, 116/5, 116/20, 117/22
m.+ den 026/8, 027/10, 033/16,
033/24, 035/8, 045/3, 104/3, 107/6,
117/5, 118/4, 120/24
m.+ dur 079/13
m.+ dür 075/20
m.+ e 009/9, 010/4, 018/16, 023/22,
033/20, 044/13, 044/14, 045/13,
046/12, 050/18, 051/5, 052/10,
054/17, 055/7, 055/9, 055/12, 056/16,
060/21, 062/6, 068/20, 071/8, 073/4,
079/12, 082/5, 087/25, 088/7, 106/13,
109/24, 111/11, 116/10, 116/19
m.+ erde 064/9, 080/22, 092/12
m.+ erden 093/9
m.+ ere 077/8
m.+ eri 093/15
m.+ eridür 086/4
m.+ erin 091/18
m.+ erinden 037/3, 045/18
m.+ erine 021/11, 046/17, 084/21
m.+ erini 005/1, 084/19, 091/13
m.+ erüḡ 094/2, 097/22
m.+ i 052/11, 073/21, 085/24, 086/1,
096/7, 099/1, 107/22
m.+ i 033/17
m.+ inde 044/8, 096/7, 113/21
m.+ inden 014/12, 104/18
m.+ ine 041/9, 041/19, 077/4, 093/24,
097/14, 104/1, 115/14, 116/19, 123/10,
125/8
m.+ ler 083/6
m.+ lerde 011/19
m.+ lerinde 028/14
m.+ lerinden 070/23
m.+ uḡ 047/18

m.+ üñ 066/24, 067/4, 073/16,
074/25, 077/6

-170-

maḥāll [Ar.] Yerler, mevkiler.
m.- i sā'ireye 007/19

-1-

mahāret [Ar.] Beceriklilik, maarifet.
m.+ i 025/2
m.+ leri 070/8

-2-

maḥcūb [Ar.] Utanma.
m. oldığı 011/12

-1-

maḥfūz [Ar.] Saklanmış, gizlenmiş.
m. 036/8

-1-

maḥkeme [Ar.] Davaların görülüp hükme
bağlandığı yer.
m. 099/19
m.+ ye 092/20, 100/23

-3-

maḥlūb [?] ?
m.+ e 059/25

-1-

maḥlūl [Ar.] Dağılmış.
m. 121/6

-1-

Maḥmūd Paşa 1. İbrail muhafızı.
M.+ dan 118/5

-1-

2. Arnavud paşalarından biri.
M.+ ya 094/16

-1-

Mahreç Mustafâ Paşa Padişahın
korumalarından biri.
M. 101/4

-1-

maḥrūse [Ar.] Büyük şehir.
m.- i Edirneye 045/4, 047/13, 123/9
m.- i Filibe 047/8
m.- i merķūme 045/10
m.- i mezkūre 045/5
m.- i mezkūrede 046/11

-7-

maḥşūş [Ar.] Özel, has, özgü.
m. 003/14, 068/24, 092/22, 094/25,
100/6, 124/11, 124/24

-8-

maḥşūşa [Ar.] Özel, has, özgü.
taḥrīrāt-ı m. 086/19, 090/20
ṭabī'at-ı m.+ larından 017/3
zīrāmūr-ı m.+ muz 030/15
umūr-ı m.+ muza 004/3
umūr-u m.+ sından 020/18

-5-

mahyā [Far.] Çadır üçgeni.
m. 056/7, 103/9, 108/22, 115/16
m.+ midür 109/15
m. olunan 097/19

-6-

maḥz [Far.] Bir şeyin kendisi, aslı.
ḥaber-i m. 123/22

-1-

maḥzā [Ar.] Yalnız, ancak, sadece.
m. 008/17, 035/23, 065/3, 087/9,
119/18

-5-

maḥzar [Ar.] Erişmek, ulaşmak.
m. 057/1

-1-

maḥzūr [Ar.] Çekinilecek şey, engel,
mani.
m. 029/20, 069/17

-2-

maḥzūrāt [Ar.] Çekinilecek şeyler,
sakıncalar.
m.- ı sā'ireyi 075/24

-1-

mā'il [Ar.] İstekli, hevesli.
m. 017/13, 058/6
m.- i ceng 003/2

-3-

ma'iyet [Ar.] Bir amirin emri altında
çalışma.

m. 024/17

m.- i müşārün-ileyhe 015/23

m.- i ser-'askeriyyeye 061/9

m.+ e 031/5, 070/6

m.+ i 062/17, 081/21

m.+ inde 046/9, 049/13, 051/20,
054/10, 066/6, 069/13, 085/17, 110/15,
114/13, 119/3

m.+ inden 053/11

m.+ ine 016/3, 053/10, 054/7, 060/21,

063/21, 065/7, 069/25, 070/1, 070/14,
077/21, 088/2, 113/14

m.+ iyle 010/11, 042/16, 096/17

m.+ lerimizde 109/14

- m.+ lerinde 120/3, 123/12
m.+ lerine 073/3, 108/18, 120/9
-39-
- maḳām** [Ar.] Devlet kademesinde yüksek mevki.
m.- ı celile 018/3
m.+ nda 062/23, 088/13, 100/9, 110/10, 110/14
-7-
- maḳbūl** [Ar.] Muteber olma.
m.- i pādīşāhı 016/14
-1-
- maḳbūle** [Ar.] Muteber olma.
m. 013/16
-1-
- maḳderet** [Ar.] Güç, kuvvet, kudret.
bezl-i m. 011/21
-1-
- maḳdūr** [Ar.] Allah tarafından takdir edilen.
bezl-i m. eylesün 108/25
-1-
- maḳhūr** [Ar.] Yenilmiş, bozguna uğramış.
m. 063/5, 080/20, 125/16
dīn-i m. 124/9
-4-
- maḳīs** [Ar.] Durup, dinlenme.
m. 028/24, 060/12, 105/1
-3-
- maḳrūn** [Ar.] Ulaşmış, erişmiş,
m. 124/13
nuşret m.+ uḡ 039/23
-2-
- maḳşūd** [Ar.] Amaç, gaye, maksat.
m. 013/22, 024/23, 027/21, 029/12, 033/3, 042/20, 078/5, 084/25, 112/22
şavb-ı m.+ a 120/7
maḡall-i m.+ e 050/17, 065/14, 086/10
şavb-ı m.+ e 007/15, 024/19
m.+ ı 019/3
m.+ ları 014/15
-17-
- maḳūle** [Ar.] Cins, tür, çeşit.
m. 004/24, 006/12, 006/20, . 011/14, 018/21, 026/15, 029/5, 030/3, 032/21, 043/2, 049/24, 056/21, 064/17, 088/4, 089/8, 119/4, 119/9
müstakille-i m.+ sinden 003/15
- m.+ den 057/18
m.+ ler 057/25
m.+ lerine 061/1
m.+ si 054/13, 059/24
m.+ sine 042/21, 050/24
m.+ sinüḡ 045/11
-14-
- māl** [Ar.] Mülk, varlık, servet.
m. 066/2, 074/9, 079/5, 081/24, 084/9
m.- ı ḡanā'ime 064/25, 084/20
-7-
- mālik** [Ar.] Sahip.
m. 038/21, 040/2, 051/24, 052/15, 053/25, 064/10, 064/25, 075/21
-8-
- Mālik Paşa** [Ar.] Divan-ı hümayunda bulunan memurlardan biri.
M. 085/23
-1-
- māliyye** [Ar.] Mali işleri yürütmekle görevli teşkilat.
m. 046/21
-1-
- ma'lūm** [Ar.] Herkes tarafından bilinen şey.
m. 004/23, 005/9, 006/13, 015/3, 020/15, 022/24, 027/22, 028/17, 031/10, 046/13, 050/15, 051/17, 052/5, 055/8, 056/25, 057/12, 058/4, 058/19, 065/5, 070/8, 071/23, 083/7, 098/1, 100/17, 104/18, 116/24, 118/13, 118/22
m.- ı 'ālemīyān 024/5
m.+ dur 045/10, 084/1
m.+ ı 007/21, 027/15, 050/19, 065/17, 085/4, 088/15, 121/10
m.+ ıdur 055/14, 104/8
m.+ ları 034/25, 036/19, 063/11, 089/7, 117/6
m.+ larıdur 076/13
m. oldığından 026/21
m. olup 029/18
m.+ u 019/3, 047/21
m.+ udur 026/10
m.+ uḡuz 039/24
m.+ uḡuzdur 026/14, 072/3
-54-

ma'lumāt [Ar.] Herkeşçe bilinen, malum şeyler.

m. 030/1
m.+ ı 053/3
m.+ um 025/15
m.+ uñuz 055/10

-4-

mālzeme [Ar.] Gerekli olan şeyler, gereç.

m. 040/25
m.+ leri 021/20, 070/13
m.+ si 089/7
m.+ ye 059/13

-5-

ma'müre [Ar.] Mamur yer, dünya.

Fātiha-i hilkat-ı m.- i 'ālem 002/2

-1-

ma'nā [Ar.] Anlam.

m. 005/8, 013/14, 043/6
m.+ sı 076/5
m.+ sını 018/16

-6-

mānde [Far.] Sefere katılmış asker.

v. 111/12

-1-

ma'nen [Ar.] Mana yönünden mana bakımından.

m. 116/6

-1-

ma'nevī [Ar.] İçe, öze, ruha ait.

m. 020/19, 113/21

-2-

māni' [Ar.] Engel.

m. 024/1, 029/8
m. olmadığından 025/22

-3-

Mānol Beg Bir şahıs adı.

M. 052/5

-1-

manşib [Ar.] Makam, mevki.

m. 069/8, 103/16
m.+ a 104/20
m.+ da 040/23
m.+ ı 020/23, 040/14, 046/2, 047/15,
048/13, 069/6, 069/7, 096/22
m.+ ma 017/24
m.+ ıyla 094/10
m.+ la 045/25
m.+ larında 009/20, 055/24
m.+ uñ 020/18

-18-

manşüb [Ar.] Memur olarak tayin edilmiş.

m.+ i 039/7

-1-

manşūr [Ar.] Galip gelen, zafere ulaşan.

m. 084/2

M. 125/15

-2-

manzūr [Ar.] Görülen, bakılan.

m. 083/8, 116/1

m.+ ları 006/13

-3-

ma'reke [Ar.] Savaş alanı, cenk meydanı.

m.+ de 067/10

-1-

ma'riz [Ar.] Bir şeyin ortaya çıktığı yer.

m.+ ında 095/14

-1-

ma'rifet [Ar.] Ustalık, beceri.

m.+ ıyla 023/2, 058/1, 074/14,

090/17, 111/10

m.+ leri 018/13

m.+ leriyle 018/14, 019/21

-8-

ma'rūf [Ar.] Bilinen, belli, malum.

m. 017/10, 033/6, 047/20, 097/13

m. olduğundan 035/21

-5-

maşārif [Ar.] Masraflar.

m.+ e 003/6

-1-

maşhūben [Ar.] Beraberce, birlikte.

m. 045/4, 077/4, 103/17, 124/10

-2-

maşlahat [Ar.] İş, husus, mesele.

m. 007/20, 032/7, 037/10, 038/9,

060/25, 073/7, 074/4, 113/22, 121/11

ba'de'l-ḥitām-ı m. 014/16

def'-i m. 034/14

ḥitām-ı m. 123/3

mülāhazāt-ı şūr-ı m. 102/25

müzākerāt-ı m. 015/10

uşul-ı m. 113/9

m.- ı cesimeden 101/20

m.- ı cesimedendür 084/9

m.- ı cesimenüñ 008/20

m.- ı ma'ıyyenedendür 122/23

m.- ı mütärekeye 107/1

m.+ a 083/12, 104/5, 119/4

uṣūl-ı m.+ a 089/5
m.+ dan 039/15, 046/21, 122/18
muḳteżā-yı m.+ dan 037/2
m.+ ı 020/18
m.+ ına 023/16, 051/1
m.+ ını 106/23
m.+ lardan 006/20
uṣūl-ı m.+ larından 003/14
m.+ ları 092/19, 109/11
m.+ umuzuṅ 023/15
m.+ uṅ 019/8, 020/25, 073/10, 108/9,
116/23, 119/9, 121/5, 121/9, 122/2

-46-

maşraf [Ar.] gider, harcama.
m.+ larını 111/13

-1-

maşrūf [Ar.] Sarfedilmiş.
m. olacağı 072/2

-1-

māşā' allāh [Ar.] (Dua) "Allah nazardan saklasın".

m. 100/24

-1-

Maṭba'a [Ar.] Basım işleri yapan yer,
basım evi.

m.+ sında 125/21, 126/8

M.+ sında 001/4

-3-

mātem [Ar.] Yas.
m. 105/4

-1-

maṭlūb [Ar.] İstenilen, talep edilen şey.
m. 086/17, 088/25
ber-vech-i m. 039/4, 050/17, 079/21,
108/24

ber-vefḳ-ı m. 060/23

idāre-i m. 024/21

tıbbḳ-ı m. 049/15

m.- ı mülūkāne 009/1

m.+ ı 091/25

m.+ ları 013/25

m. olunacağı 026/13

m. olundığı 037/14

m. olursa 059/13

m.+ umuzdur 070/20

-16-

maṭlūbāt İstenilen, talep edilen şeyler.

m.+ a 058/15

m.+ ı 046/20

-2-

maṭlūbe İstenilen, talep edilen şey.
'asākir-i m.+ nūḅ 044/4

-1-

ma'ūne [Ar.]

m. 068/11

-1-

Mavroyani Niḳola Eflak prensi.

M. 059/19, 101/7

-1-

mā-ḥaşal [Ar.] Hasıl olan, sonuç, netice.

m. 069/21, 117/20

bezl-i m.- ı himmet 016/10

bezl-i m.- ı ḳudret iterler 058/24

m.- ı ḳudret itmişlerdür 041/4

ri 'āyet-i bezl-i m.- i ḳudret iterek

022/7

bezl-i m.+ a 066/5

-7-

mā-ḥāşıl [Ar.] (bk.) mā-ḥaşal.

m.- ı ḳudret 013/17

-1-

mā-şebāt [Ar.] Azim ve kararlılık
gösterememek.

m. itemeyecegi 062/9

-1-

māyor [Ar.] Ayanbaşı

m. 074/10, 079/25

-2-

māzarrat [Ar.] Zarar, ziyan.

m.+ ı 055/20

-1-

māzbaṭa [Ar.] Bir toplantıda yapılan
müzakereleri, alınan kararları tespit için
yazılan ve toplantıya katılanlar tarafından
imzalanan belge, tutanak, zabıt,
zabıtname.

m.+ larda 026/4, 026/14, 029/22

m.+ ları 025/6, 123/1

-5-

māzbūṭ [Ar.] Unutulmamış olan, hatırdaki
kalan.

m.+ umuzdur 064/1

-1-

māzhar [Ar.] Ulaşan, erişen, nail olan.

m. 078/12, 086/8, 125/9

m. olacağınuza 053/23

m. olunacağına 071/12

-5-

- māzi** [Ar.] Geçmiş, geride kalmış.
selāṭīn-i m.+ ye 084/10
-1-
- māziye** (bk.) māzi.
selāṭīn-i m. 057/18
selāṭīn-i m.- i āl-i 'Osmān 036/2
selāṭīn-i 'izām-ı m.+ den 035/4
-3-
- maẓlūm** [Ar.] Haksızlığa uğramış,
zulüm görmüş.
m.+ ları 104/12
m.+ uş 054/14
-2-
- ma'zūr** [Ar.] Özürlü.
m. olur 010/1
-1-
- me'al** [Ar.] Anlam, mana.
ḥulāṣa-i m. 030/16
m.+ ince 021/7
m.+ ini 028/6
m.+ inde 069/13
-4-
- me'an** [Ar.] Mekan, mevki.
m. 112/10
-1-
- meblağ** [Ar.] Para miktar, akçe.
istirdād-ı m.- ı ḥuṣūṣiyye 122/15
-1-
- mebnī** [Ar.] Buna dayanarak, bundan
dolayı.
m. 042/3, 053/15, 059/12, 098/25,
100/2
m.- di 036/9
-6-
- mebrūre** [Ar.] Hayırlı, makbul.
ḥidmāt-ı m. 124/5
izhār-ı ḥidmet-i m. 123/21
-2-
- mecāl** [Ar.] Güç, kuvvet, derman.
m.+ ları 072/12
m.+ leri 063/10
-2-
- mecālis** [Ar.] Toplantılar, meclisler.
m. 029/6
m.+ üş 121/24
-2-
- mecbūr** [Ar.] Yapmak zorunda olan.
m. 058/20
m. oldığı 011/17
m. olup 022/21
- m.+ uz 004/17
-4-
- mecbūrī** [Ar.] Zorunlu olarak.
m. 015/14
-1-
- meclis** [Ar.] Toplantı, eğlence.
m. 019/13, 025/6, 025/24, 026/25,
030/14, 030/15, 084/18
ref'-i m. 025/15
m.- i āḥara 026/23
m.- i āḥire 029/24
m.- i meşveretlerde 097/21
m.- i mezkūr 036/13
m.- i mükālemeden 114/1
m.- i vāḥidde 019/1, 032/21
m.+ de 023/12, 025/13, 026/13,
026/18, 026/22, 027/23, 028/3, 054/4,
083/13
m.+ den 028/19
m.+ dūr 028/16
m.+ e 026/20, 027/13, 027/16,
031/22, 032/2, 032/6, 085/9, 093/20,
113/6
ḥuẓzār-ı m.+ e 020/4
m.+ lerden 028/22
m.+ lere 028/24
m.+ ümüz 029/4
m.+ üş 026/24, 031/16
-41-
- Meclisce** [Ar.] Meclis olarak.
m. 055/20
-1-
- mecmū'** [Ar.] Bütün, hep, cümle.
m.+ yı 063/13
-1-
- mecrūḥān** [Ar.] Yaralanmış, yaralı.
m. 067/21
-1-
- meczūb** [Ar.] Allah aşkıyla akli başından
gitmiş olan.
m.- ı ilāhī 007/20
-1-
- Meczūm** [Ar.] Apaçık bilinen, belli olan.
m. 004/23, 013/16, 015/13, 020/14,
022/25, 027/17, 037/6, 040/15, 057/13,
065/6, 087/4, 093/12, 120/15
m.+ ları 116/2
m. oldığından 103/1
m.+ umuz 070/9, 070/18
-17-

medār [Ar.] Yardım etme, yardımcı olma.

m. olur 042/17

-1-

medd [Ar.] uzatma, çekme.
m.- i enzār-ı başiret 116/14

-1-

medħal [Ar.] Giriş, giriş yeri.
m. 033/10
m.+ i 013/10

-2-

medīd [Ar.] Uzayıp giden, uzun.
müddet-i m.+ e 104/7

-1-

medlül [Ar.] Mana, meal.
m.+ ünçe 032/8, 032/21, 057/11,
103/5, 113/20

-4-

meħhare [Ar.] Övünmeler.
m. 035/12, 106/7
bāhirü'l m. 040/14

-3-

meħhüm [Ar.] Mana, anlam.
m.+ ı 097/20
m.+ unca 044/21
m.+ undan 059/2, 101/19
taħdīr-i m.+ undan 009/14

-5-

meħküd [Ar.] mevcut olmayan,
bulunmayan, yok.
m. 097/7

-1-

meħrüşāt [Ar.] Ev döşemeye yarayan
şeyler, halı, kilim.
m.+ ı 111/8
m.+ ma 108/4

-2-

meħrūza [Ar.] Yapılması lüzumlu olan.
m.+ dan 054/22

-1-

meħfūr [Ar.] Bıkmış, usanmış.
m. oldığı 011/17

-1-

meh-mā-emken [Ar.] Mümkün olduğu
kadar, olabildiği kadar.
m. 091/21

-1-

Meħmed (bk.) Meħmed Ağa.
M. , 016/25

-3-

Meħmed Ağa Yeniçeri ağası.
M. 016/11, 016/13, 043/21
M.+ ya 113/15

-2-

Meħmed 'Alī Ağa Saray
kapıcıbaşlarından biri.
M. 024/8

-1-

Meħmed Beşe Bir Şahıs adı.
M.+ den 060/9

-1-

Meħmed Efendi Eski Mora müftüsü.
M. 087/21

-1-

Meħmed Emīn Ağa Yeniçeri ağası
yardımcısı.
kul-kethüdāsı M. 056/10

-1-

Meħmed Emīn Paşa Vezir.
tevķī'-yı M. 007/6
tevķī'-yı M.+ ya 007/9

-2-

Meħmed Paşa [Ar.] Silahtar.
M. 007/24, 009/13, 017/1, 017/15,
035/15, 096/12
M.+ nuş 016/15
M.+ ya 094/18

-8-

Meħmed Rāşid Efendi Eski yeniçeri
katibi.
M. 028/25, 039/6, 048/9
M.+ ye 040/15, 048/14

-5-

Meħmed Şadık Ağa Cebecibaşı.
M. 092/2
M.+ ya 088/19

-2-

meħter Yüksek rütbeli hizmetkar.
m. 080/8
m.+ i 098/12

-2-

Meħterbaşı [Far.+T.] Meħter takımını
yöneten kimse.
m.+ sı 072/18

-1-

meħter-ħāne [Far.] Osmanlı askeri mızıka
takımı.
m. 044/10, 049/16, 064/13, 072/23,
082/11, 091/1, 123/9

-7-

- meḳāl** [Ar.] Söz, lakırdı.
ḥulāşa-i m. 107/16, 121/21
netīce-i m. 104/8
itnāb-ı m.+ dan 064/19
-4-
- mekārim** [Ar.] Övülmüş, beğenilmiş davranışlar.
ḥuzūr-ı m.- i mevfūr-ı ḥazret-i şāhāneye 025/6
-1-
- mekātīb** [Ar.] Mektebler, okullar.
m.- i seniyye 039/17
-1-
- mekāyid** [Ar.] Aldatmalar, hileler.
m. 086/9
m.- i a' dādan 079/9
-2-
- Mekke** Hz.Muhammed'in doğduğu ve Kabe'nin bulunduğu şehir.
M.- i mükerreme 109/20
-1-
- Mekkī Efendi** İslam şeyhi.
M. 124/19
-1-
- mekr** [Ar.] Hile, düzen, aldatma.
m. 098/25
keyd u m. 024/19
-2-
- mekş** [Ar.] Durma, durup dinlenme.
m. 051/7, 060/3, 085/10, 103/18, 118/13, 124/15
eyyām-ı m.+ den 103/10
m.+ e 048/7
m. eylemişler 112/22
m. itelüm 060/8
m. olunacağı 121/14
el-yevm-i m. olunan 052/7
m. olundığından 056/8
m. olunup 087/6
m.+ ümüzi 051/1
-15-
- mekteb** [Ar.] Okul.
m.+ de 112/13
-1-
- mektüb** [Ar.] Yazılmış kağıt, name.
m. 070/21
m.+ iyle 037/20
-2-
- mektübçilik** Mektupçunun yaptığı iş.
m. 040/5, 100/3, 104/21, 112/13
-4-
- mektübī** [Ar.] Sadrazam mektupçusu.
m. 040/5, 080/5, 090/25, 098/19, 100/4, 104/11, 108/19, 112/19
m.- i ḥazret-i şadr-ı 'ālī 048/15
m.- i şadr-ı 'ālī 002/9, 040/17, 048/18, 100/1, 108/18
-14-
- me'külāt** [Ar.] Yiyecekler.
m. 108/3
m.+ larına 043/2
-2-
- melḥūz** [Ar.] Umulan, beklenen.
m. 023/1, 119/5
dikḳat-i m.- ken 045/22
ḥilāf-ı m. 040/1, 122/13
m.- idi 006/24
-6-
- Melik Mehmed Paşa** Bir şahıs adı.
M. 011/5, 038/17
-2-
- me'lūfe** [Ar.] Alışılmış.
'ādet-i m.+ leri 017/12, 121/7
'ādet-i m.+ lerinden 052/19
'ādet-i m.+ si 023/12
'ādet-i m.+ lerinden 052/20
'ādet-i m.+ si 058/8
-6-
- mel'ün** [Ar.] Lanetlenmiş lanetli.
m. 078/5, 078/6, 100/9
-3-
- Memālik** [Ar.] Ülkeler.
m.- i inzimām 124/7
m.- i islāmiyyede 037/9
m.- i islāmiyyeye 039/15
'adāvet-i m.- i islāmiyyeye 025/5
m.- i islāmiyyeyi 015/5
m.- i 'oşmāniyyede 010/17
m.- i sekenesi 020/10
-7-
- Memdūḥ** [Ar.] Övülmüş, methedilmiş.
m.+ u'l ḥişāl 018/6
-1-
- memhūr** [Ar.] Mühürlenmiş, mühürlü.
m.+ larımız 090/13
m.+ ları 090/15
-2-

Memiş Paşa [Ar.] Vezir.

M. 067/3, 074/1, 078/4, 079/10,
085/25, 096/25

M.+ nuş 066/13, 078/21

M.+ ya 061/14, 062/5

-10-

memleket [Ar.] Ülke, diyar.

kāffe-i m. 035/5

m.- i merķūmenūş 051/21

m.- i mezkūreyi 052/1

m.+ den 052/24

m.+ e 100/24

m.+ i 014/11, 051/23, 056/3

m.+ inūş 047/5, 051/19

m.+ lerine 026/5, 037/11

m.+ ūş 006/2

-13-

memnūn [Ar.] Hoşnud, razı.

m. olacakları 067/25

m. oldıklarımı 111/7

m.+ um 083/14

-3-

memnūniyyet [Ar.] Memnun olma,
memnurluk.

m. 064/18, 077/10

m.+ ini 078/14

-3-

me'mūl [Ar.] Umulan, ümit edilen.

m. 015/3, 021/12, 045/21, 049/21,

065/2, 070/9, 119/4, 120/12

ḫilāf-ı m. 036/21, 056/18

m.+ den 061/3

m.+ dür 002/15

m.+ iyle 058/25

m.+ leri 036/23

m. olunmaz 030/1

m.+ ūş 105/6, 121/25

-17-

me'mūr [Ar.] Çalışan, görevli.

m. 024/18, 038/6, 040/25, 046/4,

046/6, 049/8, 049/13, 050/14, 054/1,

061/16, 068/1, 068/10, 069/6, 076/23,

078/5, 079/10, 083/7, 084/5, 085/11,

085/15, 088/2, 088/7, 088/25, 089/23,

090/7, 092/3, 093/3, 094/18, 094/22,

106/24, 109/3, 112/16, 113/14, 116/11,

118/3, 120/4, 120/9, 122/25

m.+ ı 125/5

m.+ inuş 123/22

m. kılındı 018/4, 038/25

m. kılındığından 016/3

m.+ lar 052/4, 077/1

kāffe-i m.+ lar 075/2

m.+ lara 092/24, 098/24

m.+ lardan 059/18

m.+ larına 071/18

m.+ laruş 070/10, 072/2, 073/10,

073/13, 084/17, 108/22, 115/11, 116/10

m.+ u 048/13

-59-

me'mūren [Ar.] memur olarak.

m. 046/23, 076/20

-2-

me'mūriyyet [Ar.] Memurluk.

m. 100/22, 120/1

m.+ den 078/5, 120/5

m.+ e 108/24

şavb-ı m.+ e 040/13

m.+ i 038/9, 053/8, 103/24

mukteżā-yı m.+ i 020/18, 078/10,

085/16, 113/11

ḫīn-i m.+ inde 064/2

maḫall-i m.+ ine 039/13

şavb-ı m.+ ine 038/14, 054/5

m.+ ini 118/15

m.+ iyle 100/3

m.+ le 046/3, 102/11

m.+ leri 038/22

m.+ lerinden 019/18

-23-

men' [Ar.] Yasaklama, engelleme.

m. 013/4, 014/5, 021/5

m. itecek 084/22

m.+ iyle 091/18

-5-

menāşib [Ar.] Makamlar, mevkiler.

m.- ı sā'ireyi 040/5

erbāb-ı m.+ a 115/5

erbāb-ı m.+ dan 112/19

m.+ ı 035/7

m.+ larıyla 018/7

-5-

menāzil [Ar.] Menziller, duraklar.

kaţ'-ı m. 045/3, 054/8, 085/16,

098/10

kaţ'-ı m. iterek 009/18, 086/23, 115/3

-7-

menfa'at [Ar.] Fayda, çıkar.

m. 051/1

-1-

- menhūs** [Ar.] Uğursuz.
m. 079/2, 116/20
ru'ūs-ı m. 082/18
ordu-yu m.+ ı 106/13
m.+ unı 062/25
-5-
- menhūse** [Ar.] (bk.) menhūs.
m. 117/3
'asākır-i m.+ lerinūñ 035/17
m.+ sine 066/8
-3-
- mensüb** [Ar.] -den olan, -e bağlı.
m. 042/12
-1-
- menşe'** [Ar.] Kaynak, asıl.
m. 010/20
m.- i müstakilli 007/3
-1-
- me'nūs** [Ar.] Alışılmış olan.
cülūs-u meymenet-i m.+ ları 008/12
-1-
- menūṭ** [Ar.] Olması başka şeye bağlı olan.
m. 024/22, 051/4
m.+ dur 029/2
-2-
- menvī** [Ar.] Amaç, gaye, maksat.
m.- i zāmīrleri 069/14
-1-
- men-cihet** [Ar.] Tavrı takınan kimse.
m.+ ü'l mizāc 053/5
-1-
- menzil** [Ar.] Varılacak yer.
m. 017/17, 100/12
m.+ de 047/5
m.+ e 009/18, 054/9, 056/1, 061/5,
097/18, 098/5, 117/13
m.+ ine 009/4, 044/23
-12-
- menzile** [Ar.] Durum, derece.
m.+ sinde 021/22, 024/14
m.+ sindedür 055/18
-3-
- menzil-gāh** [Ar.] Konak yeri.
m.- ı 'uqbā 069/12
-1-
- mer'ā** [Ar.] Şu anki, geçerli.
m.+ 'l hātır 016/20, 047/21, 058/10
-3-
- merāhil** [Ar.] Yollar, mesafeler.
ṭayy-ı m. 045/3, 054/8, 068/18,
085/16, 098/10, 123/8
kaṭ'-ı m. iterek 103/8, 124/16
ṭayy-ı m. iterek 009/18, 115/4
-10-
- merām** [Ar.] İstek, niyet, maksat.
cenāb-ı m. 124/7
ber-vefk-ı m.- ı Moskov 014/8
m.+ a 027/20
huşūl-i m.+ a 089/11
tefhīm-i m.+ a 089/6
-5-
- merāsım** [Ar.] Tören.
m. 111/4
icrā-yı m. 055/3, 110/17
izhār-ı m. 011/20
icrā-yı m.+ den 124/23
-5-
- merātīb** [Ar.] Rütbelere, derecelere.
kesb-i m. 027/18
nā'il-i m. 021/25
-2-
- merfū'** [Ar.] Rütbesi elinden alınmış.
m.+ dur 023/23
m.+ u'l vüzāre 114/16
-2-
- mergüb** [Ar.] İstenilen, rağbet gösterilen.
m. 029/15, 029/22, 033/1, 036/7,
052/13
-5-
- merhale** [Ar.] Mertebe, paye.
m. 043/5
-1-
- merhamet** [Ar.] Acıma duygusu.
m. 035/7
-1-
- merhūm** [Ar.] Rahmetli olmuş, ölmüş.
m. 003/3, 018/12, 041/22
şadr-ı a'zam-ı m.- ı müşārün-ileyh
114/9
m.- ı müşārün-ileyhūñ 105/18
m.+ uñ 113/21
-6-
- merhūn** [Ar.] Zamana veya başka bir şeye bağlama.
m. 021/7
-1-

merkad [Ar.] Mezar, kabir.
m.+ leri 045/9

-1-

merküm [Ar.] Yukarıda adı geçen,
zikredilen.

m. 078/22, 104/25
Ağa-yı m. 034/17
ilçi-i m. 028/22
mîr-i m. 054/12
müfsid-i m. 100/16
vaqt-i m. 027/5
yevm-i m.+ a 027/2
şahrâ-yı m.+ da 043/25
sarây-ı m.+ da 027/23
yevm-i m.+ da 046/15, 076/22
maḥall-i m.+ dan 047/25
Ağa-yı m.+ e 064/14
maḥrüse-i m.+ e 045/10
m.+ laruḡ 101/5
re'âyâ-yı m.+ laruḡ 004/12
m.+ uḡ 101/1, 101/2, 121/9
emîr-i m.+ uḡ 025/2
eşer-i mâh-ı m.+ uḡ 072/18
ilçi-i m.+ uḡ 027/3
mağara-i m.+ uḡ 075/10
mâh-ı m.+ uḡ 046/23, 047/17, 054/25,
056/6, 077/15, 090/2, 090/22, 099/20
maḥall-i m.+ uḡ 033/8, 033/20
yevm-i m.+ uḡ 091/15

-35-

merküme [Ar.] (bk.) merküm.
maḥall-i m.+ de 055/25
şahrâ-yı m.+ de 044/9
şahrâ-yı m.+ den 054/6
memleket-i m.+ nüh 051/21
ahâlî-i m.+ yi 022/18
sevâhil-i m.+ yi 024/19

-6-

merküz [Ar.] Yaratılıştan gelen.
m. 016/8
m.- ı zâmîr 051/25

-2-

mersüm [Ar.] Daha önce adı geçen,
anılan.

m. 105/9, 111/23
voyvoda-i m.+ uḡ 098/22

-3-

mersümân [Ar.] (bk.) mersüm
m. 111/5

-1-

mertebe [Ar.] Kademe, rütbe, aşama.
m. 037/16, 065/20, 075/23, 079/23,
086/12, 099/9, 110/13, 119/21,

122/6

'asâkir-i m. 060/21

kemâl-i m. 031/6, 058/22, 123/25

sa'y-ı m. 005/5, 051/3

m.+ larde 004/25, 014/14, 084/14,
120/22

ḥayvânât-ı m.+ nüh 046/16

m.+ si 055/9, 122/15

m.+ sini 029/11

kemâl-i m.+ ye 021/10

-24-

meşâbe [Ar.] Derece, ölçü.

m.+ sinde 033/17, 036/25, 062/16,
070/22, 075/17

-5-

mesâfe [Ar.] Ara, uzaklık.

m. 097/18, 106/14

m.+ de 052/9, 080/11

m.+ dür 096/8

-5-

mesâg [Ar.] İzin, müsaade.

m. 023/7, 035/1

-2-

mesâ'î [Ar.] Çalışmalar, gayretler.

m. 123/20

-1-

meşâliḡ [Ar.] İşler.

m. 089/8, 094/1

m.- i ḥayriyye 089/17

m.- i ḥayriyyede 030/3

m.- i ḥayriyyeden 020/2

m.- i mühimme 011/6

m.- i müte'addidenüh 121/24

m.- i sâ'ire 016/19

m.+ lerini 006/7

taḡlîl-i m.+ lerinüh 111/13

m.+ lerüh 013/3

-11-

Mesamünbe Şahrâsı Bir bölge adı.

M.+ ndan 059/9

-1-

meşârif [Ar.] Masraflar.

m.- ı müveddi 042/1

m.+ ı 123/25

m.+ lerine 042/17

-3-

mesbük [Ar.] Daha önce konusu geçmiş.
m. 083/15
m.+ u'l meşel 057/8
m.+ ul hādeme 022/3
m.+ ü'l-meşel olan 076/12

-4-

meşel [Ar.] Benzer, misal.
'adimü'l m. 052/14
mesbuku'l m. 057/8
m.+ dür 054/20

-3-

meşellü Gibi, benzer.
m. 011/8, 013/18, 021/15, 032/11,
033/1, 033/15, 035/19, 036/3, 036/22,
044/1, 057/17, 060/13, 067/15, 084/1,
091/2, 097/23, 110/13, 120/5, 120/8,
123/10

-20-

meserret [Ar.] Sevinç.
m. 044/6, 106/6, 125/9
haber-i m. 076/23, 080/2, 106/1
i'lân-ı m. 056/4, 082/11
peyâm-ı m. 119/20
m.- i 'azîme 072/24, 074/19
m.- i 'azîmenüj 064/20

-12-

mesfûr [Ar.] Yukarıda adı geçen,
zikredilen.
m. 031/24, 059/25, 078/6, 078/10,
121/6, 121/16, 122/2
hekîm-i m. 105/17
ilçi-i m. 026/17, 027/25, 030/7
m.+ dan 032/5
ilçi-i m.+ ı 011/16
m.+ lardan 039/23
m.+ ları 034/9, 110/20
m.+ u 032/6
m.+ uñ 027/11, 060/18, 114/2, 114/7
hâlik-i m.+ uñ 121/22
ilçi-i m.+ uñ 011/4, 011/7, 011/9,
031/21, 110/16

-27-

mesîre-gâh [Ar.] Mesire yeri.
m. 052/12

-1-

meslek [Ar.] İş, uğraş.
m. 013/6, 051/17
muktezâ-yı m. 047/1
m.- i nev' 076/8

-4-

mesmû' [Ar.] Duyulmuş, işitilmiş.
m. 063/18
m.+ ları 072/13

-2-

mesned [Ar.] Makam, mevki.
m.- i hānda 020/9
m.- i refi' 112/17
m.- i riyāset 040/14
m.- i şadāret 105/19
m.- i şadāret-i 'uzemā 021/25
m.- i şadāretden 014/19, 021/23
m.- i şadārete 017/16
nā'il-i m.- i şadārete 018/3
rütbe-i 'aliyye m.- i şadārete 016/15
m.- i 'ulyā-yı kethudālīg 039/2
m.- i 'ulyāya 027/18
m.- i vekālet-i kübrāda 019/6
m.+ de 017/22
m.+ i 069/5
m.+ ine 046/1

-16-

Mesrūriyyet [Ar.] Sevinçli, mutlu olma.
m. 008/13, 077/9, 123/14
müceb-i m. 071/20
m.+ e 060/12
m.+ ile 068/19

-6-

mest [Ar.] Sarhoş olmak.
m.- i gurūr 012/1

-1-

meştūr [Ar.] Gizli, saklı.
m. 003/12, 012/18, 033/13, 035/18

-4-

mes'ūd [Ar.] Mutlu, bahtiyar.
vaqt-i m.+ da 043/13

-1-

mes'ūl [Ar.] Sorumluluk yüklenen
kimse, sorumlu.
m.+ dür 071/16
m.+ lerine 018/22

-2-

meşāgil [Ar.] Meşguliyetler,
meşgaleler.
m.- i seferiyye 025/7

-1-

meşākk [Ar.] Sıkıntı, zorluk.
m. 112/9
m.- ı seferden 021/4
m.- ı sefere 042/25
m.+ a 003/7

- meşakkat** [Ar.] Sıkıntılar, zorluklar.
m.+ den 008/17
m.+ e 083/21
-2-
- meş'ale** [Ar.] Yol gösterici, ışık tutan.
m.+ ler 105/12
-1-
- meşāyih** [Ar.] Şeyhler.
m.- i 'izām 041/16
-1-
- meşgale** [Ar.] Meşgul olunan şey.
m. 096/2
-1-
- meşgūl** [Ar.] Bir işle uğraşan.
m. 084/22, 094/24, 102/7, 109/11
-4-
- meşhūd** [Ar.] Gözle görülen, şahid olunan.
m. 007/20, 013/5, 034/19
m.+ ları 044/19
-4-
- meşhūn** [Ar.] Dolu, dopdolu.
m. 041/18
ḥatt-ı hümāyūn-ı kerāmet-ı m. 042/9
inbisāt-ı m. 030/25
-3-
- meşhūr** [Ar.] Herkesçe bilinen.
m. 035/18, 045/6, 054/20, 062/11,
073/16, 086/4, 089/17, 097/6
m.+ dur 008/23
m. olduğundan 111/15
m. olması 052/25
-11-
- meşiyet** [Ar.] Allah'ın iradesi, takdiri.
m. 007/21
-1-
- meşkūr** [Ar.] Şükür ve teşekkür layık olan.
m. 078/21
-1-
- meşkūre** [Ar.] (bk.) meşkūr.
m. 123/20
ibrāz-ı ḥidemāt-ı m. itmiş 011/6
-2-
- meşreb** [Ar.] Huy, mizaç, davranış.
mukteżā-yı m.- i frenki 032/7
m.+ ine 092/8
m.+ leri 050/1
mukteżā-yı m.+ leri 049/25
-4-
- meşrūt** [Ar.] Şarta bağlı, şartlı.
m. 123/19
-1-
- meštā** [Ar.] Kışın oturulacak yer, kışlık.
m. 093/14, 093/17, 099/15, 099/16,
107/20
m.- yı Şemeniye 104/20, 115/5
m.- yı Edirneye 123/13, 124/13
-9-
- meštā-nişin** [Ar.+Far.] Kışın oturan.
m. 093/10, 093/19
-2-
- meşveret** [Ar.] Fikir alış verişinde bulunma.
m. 060/19, 093/7, 118/8
meclis-i m.+ lerde 097/21
-4-
- met'ā** [Ar.] (< metā') eşya, mal
m. 075/18
mevlā-yı m.+ nuḡ 120/23
-2-
- meṭālib** [Ar.] İstekler, talepler.
m.- i mülūkāne 025/9
-1-
- metānet** [Ar.] İstekler, talepler.
m. 086/3
kemāl-i m. 080/13
m.- i żarūrī 113/6
m.+ i 071/1
-4-
- metīn** [Ar.] Kuvvetli, güçlü.
m. 067/17, 073/20
-2-
- metris** [Ar.] bk. Metrīs.
m.+ e 117/19
m.+ ler 081/7, 091/13, 106/14, 118/11
m.+ leredür 106/22
m.+ lerüḡ 117/1
-7-
- metrīs** [Ar.] Siper.
m.+ ler 070/25, 071/6
m.+ lerden 071/14
-3-
- mevādd** [Ar.] Hususlar, meseleler.
ber-vech-i tafşil-i m. 031/1
lāzımü'l-inhā m. 004/17
m.- ı 'adīde 014/23, 122/15, 122/19
m.- ı 'adīdeden 028/13, 113/23
m.- ı 'adīdeye 073/15

- m.- ı 'adideyi 020/12, 123/19
m.- ı āhardan 018/20
m.- ı cesīme 019/1
m.- ı cesīmeyi 029/5
m.- ı mu'tenāsından 029/21
m.- ı müslimeden 054/19, 057/21
m.- ı uhrāya 014/25
m.+ an 122/1
m.+ andur 005/24, 029/15, 089/10
m.+ dan 018/15
m.+ uñ 012/17, 029/13, 029/24, 049/4
-26-
- mevālī** [Ar.] İlim adamları, mollalar.
m.- i kirām 124/21
-1-
- mevāşī** [Ar.] Koyun, inek gibi hayvanlar.
m. 081/24
-1-
- mevcūd** [Ar.] Var olan, bulunan.
m. 045/12, 050/24, 055/15, 058/9, 062/17, 068/7, 076/16, 079/13, 081/21, 086/24, 089/1, 095/8, 095/10, 100/12, 109/14, 113/4, 117/7
aşlaḥa'l-m. 008/2
-18-
- meveddet** [Ar.] Sevgi, muhabbet.
inhā-yı m. 027/24
-1-
- mevfūr** [Ar.] Çok, bol.
ḥuzūr-ı mekārīm-i m.- ı ḥazret-i şāhāneye 025/6
-1-
- mevhibet** [Ar.] Bağış, ihsan.
m. 124/13
-1-
- mevķūf** [Ar.] Meydana gelmesi bir şeye bađlı olan.
m.+ dur 028/14
-1-
- mevlīd** [Ar.] Doğma, doğuş.
M. 007/23
m.- i şerīf 040/10
-1-
- mevsim** [Ar.] Yılın dört bölümünden her biri.
m. 059/16
m.- i bahārda 047/9
m.- i deryā 024/23
m.- i şitāda 099/1
- m.+ i 112/5
rūz-ı hıızır-ı m.+ ine 052/11
-6-
- mevşūf** [Ar.] Vasıflanmış.
m. 114/19
-1-
- mevt** [Ar.] Mevt.
temennī-i m. itüp 020/20
-1-
- mev'ūd** [Ar.] Vakti, zamanı belli olan.
ecl-i m. 118/1
ecl-i m.+ ile 017/14
ecel-i m.+ uyla 009/4
ecl-i m.+ uyla 016/23, 069/11
-5-
- mevzū'** [Ar.] Mesele, konu.
m. 100/14
-1-
- mevzū'ā** [Ar.] (bk.) mevzū'
m. 093/2
-1-
- meydān** [Ar.] Açık alan, saha.
m.+ a çıkup 018/12
m.+ da 089/7
-2-
- meyl** [Ar.] Yönelmek, arzu istek duymak.
m. 065/5, 066/4
m. itecekleri 052/17
-3-
- meymenet** [Ar.] Uğurluluk, bereket.
cülūs-u m.- i me'nūsları 008/12
-1-
- me'yūs** [Ar.] Ümitsiz, karamsar.
m. 079/22
-1-
- mezālim** [Ar.] Zulümler, eziyetler.
m.+ den 004/10
-1-
- mezbūr** [Ar.] Yukarıda adı geçen, zikredilen.
maḥall-i m. 073/17
-1-
- mezīd** [Ar.] Artma, çoğalma.
m.- i ihtimām 011/20
-1-
- mezkūr** [Ar.] Yukarıda adı geçen, zikredilen.
m. 003/12, 012/18, 018/15, 029/22, 035/12, 052/15, 064/7, 082/21, 105/19

boğaz-ı m. 072/16, 074/22, 074/25
 evşâf-ı m. 061/6
 hâ'in-i m. 052/2
 harîk-i m. 017/16
 iklim-i m. 025/10
 mahall-i m. 073/19
 meclis-i m. 036/13
 nehr-i m. 079/10
 yevm-i m. 027/4, 073/1
 mahall-i m.+ da 048/8
 yevm-i m.+ da 031/22, 041/9, 043/11
 boğaz-ı m.+ dan 075/6
 mahall-i m.+ dan 010/12
 palanka-i m.+ dan 054/25
 sarây-ı m.+ dan 030/21
 siyâk-ı m.+ dan 030/12
 yevm-i m.+ de 091/22
 m.+ e 031/1
 boğaz-ı m.+ e 072/9
 evşâf-ı m.+ e 044/20
 kaşaba-i m.+ e 080/10
 mağara-i m.+ e 074/15
 şahrâ-yı m.+ e 115/16
 taqımıylamahall-i m.+ e 032/14
 iklim-i m.+ ı 024/3
 palanka-i m.+ ı 086/1
 boğaz-ı m.+ la 071/1
 ra'âyâ-yı m.+ ler 004/15
 hüşüş-ı m.+ uñ 008/10
 mäh-ı m.+ uñ 044/10, 066/9, 066/19,
 067/19, 068/19, 071/19, 077/20, 078/15,
 079/15, 081/12, 086/6, 091/11,
 096/10, 097/12, 098/4, 098/18, 099/22
 mäh-i m.+ uñ 059/9
 mahall-i m.+ uñ 033/12
 netice-i şahın-ı mäh-ı m.+ uñ 076/18
 şehir-i m.+ uñ 080/11
 tahrîrât-ı mäh-ı m.+ uñ 074/18
 voyvoda-i m.+ uñ 060/6
 yevm-i m.+ uñ 076/21, 096/16
 -68-

mezkûre [Ar.] (bk.) mezkûr.
 baqiyye-i şahş-ı m. 104/24
 boğaz-ı m. 071/7
 evşâf-ı m. 055/20
 mahrüse-i m. 045/6
 mahrüse-i m.+ de 046/11
 şahrâ-yı m.+ den 125/4
 kal'a-i m.+ nüñ 049/1
 cezîre-i m.+ ye 024/10

karıye-i m.+ ye 077/2
 devlet-i m.+ ye 014/7
 kal'a-i m.+ ye 079/17
 memleket-i m.+ ye 052/1
 -12-

mezkûreteyn [Ar.] Yukarıda adı geçenler,
 zikredilenler.
 'âkıbetü'l-emr devleteyn-i m. 014/8
 -1-

mezkûrî [Ar.] (bk.) mezkûr.
 arâzi-i m.+ ye 026/11
 -1-

me'zûn [Ar.] İzin, yetki.
 m. 118/25, 122/11, 122/16
 m. olduğu 008/16
 -4-

mı-mi soru eki.
 m. 042/22, 054/14, 095/11, 095/23,
 107/4, 113/20, 111/13
 -8-

mışır Mısır bitkisi.
 m. 083/24
 -1-

mışır'a [Ar.] mısra, dize.
 m.+ nı 012/2
 -1-

Mihâdiye Romanya'da bir şehir adı.
 M. 070/22, 074/25, 075/15, 075/16,
 077/21, 080/21, 080/24, 082/21, 084/5,
 084/22, 085/8, 086/16, 088/20, 088/22,
 089/21, 090/10, 090/11, 091/12, 091/17,
 091/19, 093/7, 094/6, 094/19, 095/19,
 098/3
 M.+ de 077/16, 085/11, 094/8, 097/19
 M.+ den 078/15, 089/3
 M.+ nüñ 070/16, 071/15, 071/21,
 076/22, 085/5, 090/6
 M.+ ye 070/23, 072/17, 080/10
 M.+ ye 069/18
 -42-

Mihâdiye Boğazı
 M. 069/15
 M.+ na 070/7, 081/15
 M.+ nı 074/20
 M.+ nuñ 071/3, 071/22
 -6-

Mihâdiye Kaşabası (bk.) Mihâdiye
 M.+ nuñ 088/23
 -1-

Mihādiye Şuyı Mihadiye’de bulunan bir nehir.

M. 077/6,

-1-

mihen [Ar.] Eziyet, sıkıntılar.

m. 112/8

-1-

mihmān [Far.] Misafir, konuk.

m. 008/25, 111/4

-2-

mihmān-dār [Far.] Misafir kabul eden kimse.

m.+ ı 110/19

-1-

mihmān-nevāzī [Far.] Misafirperver.

n.+ ye 111/4

-1-

miḥn [Ar.] Sıkıntı, zorluk, eziyet.

m. 042/25

-1-

miḥdār [Ar.] Nicelik, kemiyet.

m. 005/16, 010/7, 015/19, 028/21, 031/23, 051/11, 068/9, 075/3, 088/11, 111/11, 112/10, 124/24

m.- ı ‘asker 065/7

m.- ı kifāyeden 077/2

m.+ ı 027/6, 030/16, 037/5, 070/8, 072/7, 080/18, 081/3, 098/20, 105/10, 110/15, 125/2

-25-

millet [Ar.] Ulus, halk.

m.+ leri 051/24

-1-

mi‘mār [Ar.] Bina inşa eden, imar eden.

m. 095/3

sābık-ı m. 088/25

m.- ı sābık 077/12

-3-

minvāl [Ar.] Biçim, şekil, tarz.

m. 012/9, 025/4, 027/2

-3-

min-el-esbāb [Ar.] Bu sebeplerden dolayı.

m. 010/15

-1-

min-el-evkāt [Ar.] Bir zamanlar.

m. 010/15

-1-

min-el-vücūh [Ar.] bu yönden, bundan dolayı.

m. 024/1

-1-

min-küllī [Ar.] Her yönden.

m.+ ’l vücūh 020/8, 025/9, 028/17

m.+ ’l-vücūh cemī’ 004/10

-4-

mīr [Ar.] Baş, başkan, bey.

m.- i merḳūm 054/12

m.- i mīrān 053/12, 053/22, 096/12,

105/22, 116/3

m.- i mīrān-ı kirāmdan 038/22, 046/5,

046/7, 049/14

m.- i mīrān-ı mūmā-ileyh 062/19

m.- i mīrān-ı mūmā-ileyhden 067/12

m.- i mīrān-ı mūmā-ileyhün 062/7

m.- i mīrāna 015/8

m.- i mīrandan 059/6

m.- i mīrandan 038/24, 085/15,

085/17, 087/15, 109/16, 118/2

rütbe-i m.- i mīrānı 091/25

rütbe-i m.- i mīrāni 056/21

m.- i mūmā-ileyh 065/17

m.- i mūmā-ileyhe 106/19

m.+ i 054/10, 071/17

cānib-i m.+ inden 111/9

-28-

mīrān [Ar.] Mirler, beyler.

mīr-i m. 053/12, 053/22, 096/12,

105/22, 116/3

mīr-i m.- ı kirāmdan 038/22, 046/5,

046/7, 049/14

mīr-i m.- ı mūmā-ileyh 062/19

mīr-i m.- ı mūmā-ileyhden 067/12

mīr-i m.- ı mūmā-ileyhün 062/7

mīr-i m.+ a 015/8

mīr-i m.+ dan 038/24, 059/6, 085/15,

085/17, 087/15, 109/16, 118/2

rütbe-i mīr-i m.+ ı 091/25

rütbe-i mīr-i m.+ i 056/21

-21-

mīrī [Ar.] Devlete ait olan, devlet malı olan.

m. 044/25

cānib-i m.+ den 123/25

m.+ ye 075/14

-3-

mîrîlü Hükümete ait gelir kaynakları.
m. 015/25, 046/8

-2-

mîr-âlhûr [Ar.] Sarayda atların bakımı ve yönetimiyle görevli kimse, imrahor.
m.- ı şānî 113/10

-1-

misâfir [Ar.] Konuk.
m. 049/22

-1-

misâk [Ar.] Sözleşme, antlaşma.
m. 035/25

-1-

mişvâr [Ar.] Tavır, üslup.
m.+ ina 055/10

-1-

miyân [Ar.] Bir şeyin ortası, vasat.
m.- ı ğayrete 080/16
m.+ ında 058/9, 098/1

-3-

miyâne [Ar.] Orta, vasat.
m.+ de 005/25, 018/2, 028/5

-3-

mizâc [Ar.] Huy, karakter.
men-cihetü'l m. 053/5
m.- ı hümâyünlarına 027/19
m.- ı nâs 052/16
m.+ ı 056/13, 058/4, 063/24
m.+ ina 011/17, 047/13, 053/2,

057/14, 058/20

mukteżâ-yı m.+ ları 073/9

-12-

mizâcsızlık Sağlıksızlık, keyifsizlik.
m. 007/8

-1-

Mora [Ar.] Yunanistan'ın güneyindeki tarihi Peloponnesos yarım adasına verilen isim.

M. 087/20, 087/21

M.+ ya 087/24

-3-

Mora Köprüsi (bk.) Mora Köprüsi.
M. 058/20

-1-

Mora Köprüsi Yunanistanda bulunan bir köprünün adı.
M. 053/8

-1-

More Bir yer adı.

M. 022/8

M.+ den 022/11

-2-

Moskov Rus halkına verilen isim.

M. 095/5, 107/18, 122/11

ber-vefķ-ı merām-ı M. 014/8

-4-

Moskovlu Rusyalı.

M. 002/11, 002/13, 004/4, 004/15, 006/19, 006/24, 011/3, 011/25, 012/16, 012/19, 014/3, 015/11, 017/18, 019/13, 020/10, 021/9, 022/13, 024/3, 025/10, 025/20, 027/6, 028/7, 030/10, 031/9, 032/16, 033/1, 036/1, 036/5, 036/9, 036/17, 037/9, 039/18, 039/20, 041/23, 047/5, 052/2, 079/24, 098/24, 101/12, 107/2, 107/9, 113/3, 114/17, 119/7, 120/2, 120/8, 120/14, 121/5, 121/6, 121/23, 122/20, 122/24, 123/3

M.+ da 107/14

M.+ ları 011/10

sālifü'l-beyân M.+ nun 015/20

M.+ nu 003/1, 003/22, 014/23,

018/9, 019/2, 020/1, 023/10, 025/5, 079/16, 098/25, 101/8, 116/19, 117/1, 118/13, 122/14

M.+ ya 014/14, 035/23, 101/19

-74-

mü-be-mü [Far.] Tel tel.

m. 018/10, 024/5, 034/19, 070/18, 120/15

eṭvâr-ı m. 027/17

-11-

mu'adelet-nişân [Ar.] Denklik gösteren.

Paşa-i m.+ u 044/17

-1-

mu'âhede [Ar.] Söz verme, ant içme.

m. 107/7

hîlâf-ı şerâ'it-i m. 010/16

-2-

mu'ahhar [Ar.] Sonradan olmuş, sonraki.

m. 028/19, 030/7, 050/6

-3-

mu'ahharan [Ar.] Sonradan, daha sonra.

m. 108/25, 123/3

-2-

mu'amelāt [Ar.] Muameleler, karşılıklı davranışlar.

m. 032/12

m.+ a 113/6

-2-

mu'āmele [Ar.] Davranış biçimi, tutum.

m. 032/13, 035/11

m.- i āḥar 006/1, 036/15

m.- i dostāne 027/24, 121/4

m. itecegimeczüm 027/4

m. olunarak 013/23

m. olunması 020/2

m.+ si 011/14, 025/23

m.+ sinden 028/21

m.+ sine 010/18

m.+ siyle 034/5

-14-

mu'annid [Ar.] İnat eden kimse, inatçı.

m. 113/25

-1-

mu'āreke [Ar.] Savaş, muharebe.

m.+ de 117/6

-1-

mu'arız [Ar.] muhalefet eden, muhalif.

ikrām-ı m.+ ında 059/6

m.+ ında 098/2, 114/3

mükāfāt-ı m.+ ında 094/13

tefaḥḥuş-ı m.+ ında 111/22

-4-

mu'āteb [Ar.] Azarlanan.

m. 087/10, 095/9

-2-

mu'āvenet [Ar.] Yardım.

m. 053/16

m.+ leri 105/25

-2-

mu'āyene [Ar.] Gözden geçirmek, kontrol etmek.

m.+ si 104/18

-1-

mu'ayyebāt [Ar.] Ayıplanan, kınanan şeyler.

m.+ dan 076/15

-1-

mu'azzama [Ar.] Çok büyük, yüce, ulu.

m.+ da 011/6

-1-

mu'azzezen [Ar.] Saygı gösterilerek.

m. 109/19

-1-

mubāya'acı Satın alan kimse, satın alma memuru.

m.+ lara 039/9

-1-

mūceb [Ar.] Bir söz veya işin gerektirdiği, gerekli kıldığı şey.

m. 036/16, 037/10, 042/3, 058/3,

062/1, 106/10, 122/9

dā'ire-yi m. 087/23

m.- i 'ār 057/22

m.- i iftiḥār 030/6

m.- i istiḡrāb 054/24

m.- i istiḡrāb olmağla 022/22

m.- i mesrūriyyet 071/20

m.- i selāmete 124/4

M.- i telāş 090/15

m.+ dūr 100/25

m.+ i 014/1

m. olacağı 032/7, 068/1, 075/24

m. olduğu 050/15, 073/15

m. olduğundan 049/7

m. olmağla 056/20

m. olmayup 019/14, 030/16

m. olmuşdur 078/14, 112/4, 123/16

m. olmuşıdı 015/20

m. olmuşıdı 114/8

m. olundığı 059/14

m. olup 017/11, 049/12, 074/24,

089/20, 093/24, 097/7

m.+ ü's-sürūr 017/9

-40-

mūcib [Ar.] Sebeb, gerek, vesile.

m. 003/21

m. olmağla 004/22

m. olmağdan 010/14

-4-

mucibince Gerektirdiği şekilde, gereğince.

m. 039/19

-1-

muḏḥikāne [Ar.+Far.] Güldürücü, komik olarak.

m. 096/4

-1-

mufaşşal [Ar.] Ayrıntılara girerek geniş biçimde anlatma.

tahrîrât-ı m.+ e 067/22

-1-

muğâlağa [Ar.] Yanıltacak şekilde söz söyleme

m. 014/22

m.- ı günâ 034/7

-2-

mugayir [Ar.] Aykırı, zıt.

m. 015/2, 021/12, 035/1, 037/1,

092/16, 116/1

m.- i harekât-ı nâ-münâsebe 010/16

m.- i tevârüd 059/1

m.+ i 100/22

-9-

Muğisâ [Ar.] Magosa.

M.+ da 049/7

-1-

muğtenim [Ar.] Ganimet alan kimse.

m. olunması 097/24

muğabbet [Ar.] Sevgi.

vaqt-i m.+ i 103/18

m.+ leri 066/4

-2-

muğâfaza [Ar.] Koruma, saklama.

m. 005/20, 015/5, 024/19, 025/21,

058/23, 069/24, 084/25, 085/5, 091/20,

093/12, 094/3

m.- i bilâd 003/16

emr-i m.- i bilâd-ı islâmiyyeye 016/5

m.- i mülk 025/14, 029/17

m. eylemek 012/11

m.+ ları 036/22

m.+ larında 058/6

esbâb-ı m.+ nuş 094/4

m. olunur 033/16

m.+ sı 026/10, 071/25, 091/18

emr-i m.+ sı 024/14, 097/22, 097/25

m.+ sına 017/14, 018/4, 048/25,

089/21, 094/19, 096/11

emr-i m.+ sına 101/8

m.+ sında 061/13

m.+ sından 026/7

m.+ sız 094/2

m.+ ya 091/21

-37-

muğâfız [Ar.] Koruyan, muhafaza eden.

m. 086/5, 087/25, 106/3, 109/16,

110/3

m.- ı Belğrâd 058/12

m.+ ı 011/4, 021/24, 049/19, 055/2,

058/3, 068/5, 085/16, 087/15, 096/5,

097/16, 101/17, 105/20, 105/22, 114/19,

116/15, 118/5

m.+ ları 012/13, 036/23

m.+ lığı 038/17

-25-

muğâfızlık Muhafızın işi, görevi.

m. 055/24, 094/10, 114/18

-3-

muğâkkağ [Ar.] Doğru, Kesin.

m. 038/1

-1-

muğâl [Ar.] Yapılması mümkün olmayan, imkansız.

m. 042/13

emr-i m. 075/24

m.+ dür 117/18

emr-i m.+ dür 099/18

-3-

muğâlefet [Ar.] Karşı olma, karşı çıkma.

m. 050/1

-1-

muğâlif [Ar.] Karşı olan, karşı çıkan.

m. 023/14

-1-

muğâlifeyn [Ar.] Muhalifler.

m. 104/24

-1-

Muğammed Hz. Muhammed (s.a.v)

ümme-i M. 025/8, 122/8

ümme-i M.+ i 009/10, 125/16

-4-

Muğammed Beg Top Arabacıları Ocağı Amiri.

M.+ üş 054/11

-1-

Muğammediyye [Ar.] İslam dini.

şerî'at-i M.+ yi 013/4

-1-

muğârebe [Ar.] Savaş, harb.

m. 016/6, 022/14, 063/12, 066/8,

079/14, 091/22, 096/25, 126/4

eşnâ-yı m. 026/8

m.+ de 065/22, 097/1, 098/22

esbâb-ı m.+ de 055/18

eşnâ-yı m.+ de 052/2

mağall-i m.+ de 087/2

m.+ den 075/20

m. id 059/20	
m.+ ler 035/19	
m.+ lerde 076/10, 083/5, 089/24	
m.+ lerden 080/18, 084/15	
m.+ lerinde 080/21	
esbāb-ı m.+ nūñ 065/20	
m.+ sinūñ 075/16	
m.+ ye 078/11, 079/23	
	-28-
muḥārese [Ar.] Koruma, muhafaza etme.	
m. 024/20	
m.+ si 058/23	
	-2-
muḥārib [Ar.] Savaşa katılan, harbeden.	
m. 123/19	
M. 109/7	
	-2-
muḥarrem [Ar.] Muharrem ayı (Ocak).	
māh-ı m.+ ü'l ḥarāmuñ 095/17	
m.+ üñ 093/6	
māh-ı m.+ üñ 091/10, 092/3	
	-4-
muḥarrer [Ar.] Yazılı, yazılmış.	
m. oldığı 026/4, 026/14	
	-2-
muḥāşame [Ar.] Kavga, düşmanlık.	
gubār-ı m. 014/16	
	-1-
muḥāşara [Ar.] Kuşatma, çevirme.	
m. 022/1, 067/18, 101/12, 107/18	
m.- i kılā' 003/16	
m.+ dan 074/7	
m. eylediği 105/21	
m.+ sından 067/6	
	-8-
muḥāsebeci [Ar.] Devletin mali işleri ile görevli kişi.	
m.+ si 047/15, 048/11, 049/2, 050/9, 089/23, 119/1	
	-6-
muḥāsebecilik Muhasebe görevi.	
m. 047/16	
	-1-
muḥassenāt [Ar.] İyi ve güzel huy.	
m.- ı vakt-i ḥālden 121/21	
m.+ dan 017/22	
	-2-
muḥaşşıl [Ar.] Vergi tahsildarı.	
m.+ ı 016/1, 022/9	
	-2-
muḥaşşılık Vergi tahsildarcılık görevi.	
m. 087/20	
	-1-
muḥāţara [Ar.] Tehlike.	
m.+ ya 087/9	
	-1-
muḥavvel [Ar.] Başka şekle sokulmuş, değiştirilmiş.	
m.+ dür 030/4	
	-1-
muḥavvif [Ar.] Korkutan, korkutucu.	
m. 067/1	
	-1-
muḥbir [Ar.] Haber veren, haber ulaştıran.	
m. 074/17, 122/3	
	-2-
muḥibbāne [Ar.+Far.] Dosta yakışır tarzda, dostça.	
ţaraf-ı m.+ müze 070/20	
	-1-
muḥid [Ar.] Çeviren, kuşatan, ihata eden.	
m. 030/19	
	-1-
Muḥsinzāde (bk.) Muḥsinzāde Meḥmed Paşa.	
M.+ nūñ 018/13	
	-1-
Muḥsinzāde Meḥmed Paşa Sadrazam.	
M. 007/41, 14/14	
M.+ ya 008/1	
	-3-
muḥtāc [Ar.] İhtiyacı olan, ihtiyaç duyan.	
m. 067/6, 089/8	
m.- ı ta'rif 021/8	
m.+ dur 050/8	
m. olduklarından 079/19	
m.+ uz 004/6	
	-6-
muḥtell [Ar.] Bozulmuş, karışık.	
m. kılınmasınūñ 003/8	
	-1-
muḥtemel [Ar.] Olası, mümkün.	
m.+ dür 087/11	
m. oldığına 021/13	
	-2-

muhterem [Ar.] Saygı gösterilen, saygı değer.

müşir-i m. 043/11
pîr-i m. 024/16
Resûl-i m.+ i 125/13
zевât-ı m.+ üñ 006/13

-4-

muhtereme [Ar.] (bk.) muhterem.

hemşire-i m.- i hâzret-i
tâcdârî işmetlü 009/7

-1-

Muhtır Ağa Bir şahıs adı.

M. 100/11

-1-

mu'in [Ar.] Herkesin yardımcısı Allah.

m. 125/20

-1-

muķābele [Ar.] Karşılık verme,
karşılama.

m. 031/14, 032/5, 062/25, 066/8,
078/10, 079/10
m.- i a' dāda 086/25
m.- i cevāb 026/22
m.- i cevāba 026/1
m.- i düşmana 061/6, 117/18
m. eylemekde 028/23
m. eylemeleri 024/20
m. olunsa 023/17
m.+ sine 051/2
m.+ ye 016/6, 097/7

-17-

muķabil [Ar.] Karşılık.

m. 033/24

-1-

muķaddem [Ar.] Önce, evvel.

m. 019/12, 025/17, 026/2, 028/18,
029/10, 030/7, 043/10, 050/6, 059/17,
069/1, 078/4, 087/10, 087/12, 095/7,
095/12, 121/18

māh-ı m. 009/15, 086/8, 089/8
m. itdiği 010/1

-21-

muķaddemā [Ar.] Bundan önce, evvelce.

m. 021/12, 028/12, 048/17, 065/21,
069/9, 072/1, 080/24, 088/22, 089/12,
094/25, 100/2, 102/24, 105/18, 107/3,
115/22

-14-

muķaddemāt [Ar.] Başlangıç.

m. 027/21, 031/24, 032/5, 034/7,
107/9, 119/4
m.- ı fütühāta 059/18
m.- ı şurū' ı 111/21
m.+ ina 012/11, 040/8, 121/5
m.+ ında 114/22
m.+ ları 013/13
m.+ uñ 006/16

-14-

muķaddemce [Ar.] Önce olarak,

m. 024/24, 037/17, 040/20, 041/9,
074/1

-4-

muķaddime [Ar.] Başlangıç, öncü.

m. 053/14
m.- i hayriyye 056/4
m.- i nuşret-i farz 060/10
m.- i şulh 101/21
m.+ tü'l ceşş 062/22

-5-

muķarrer [Ar.] Karar verilmiş,
kararlaştırılmış.

emr-i m. 082/6

-1-

muķarrebān [Ar.] Yakınlar, dostlar.

m.- ı saltanat 031/8

-1-

muķāseme [Ar.] Paylaşma, bölüşme.

m. 036/1

-1-

muķāṭa'a [Ar.] Senelik vergi, kira.

m.+ sı 125/5

-1-

muķātele [Ar.] Savaş, harp.

m. 079/10
m. iterek 097/1

-2-

muķāvele [Ar.] Yazılı sözleşme, senet.

m. 014/8, 107/7
m.+ müze 034/4

-3-

muķāvemmet [Ar.] Karşı koyma, direnme.

m. 078/11
m.+ de 059/25
m. itemediği 063/2

-3-

muķayyed [Ar.] Yazılmış, kaydedilmiş

m.+ dür 052/15
m. olduğundan 035/13

mukim [Ar.] İkamet eden.

- m. 044/1, 101/17
- m. olacaklardır 023/25
- m. olan 038/10
- m. olan 022/24

-5-

muktedir [Ar.] Bir işe gücü yeten kimse.

- m. 101/7, 111/23

-2-

muktezâ [Ar.] Gereken, lazım olan şey, icap.

- m. 036/22, 041/14, 044/7, 066/4
- m.- yı birliğ 058/8
- m.- yı dirâyet 070/18
- m.- yı hâl 053/6, 102/22, 112/16, 120/14
- m.- yı hâle 019/4
- m.- yı hükm 007/21
- m.- yı işrâr 112/23
- m.- yı irâde-i sübhânî 079/3
- m.- yı i'tikâd-ı hülûş 030/24
- m.- yı kâdr 014/19
- m.- yı kâdrı 103/11
- m.- yı maşlahatdan 037/2
- m.- yı me'mûriyyeti 020/18, 078/10, 085/16, 113/11
- m.- yı mesleg 047/1
- m.- yı meşreb-i frenki 032/6
- m.- yı meşrebleri 049/25
- m.- yı mizâcları 073/9
- m.- yı şadâkat 004/16
- m.- yı semiyeye-i kerîme 017/12
- m.- yı şecâ'ati 071/25
- m.- yı şemiyeye-i kerîmleri 011/6
- m.- yı şive-i bârî 077/8
- m.- yı tabî'at 039/15, 046/21
- m.- yı taqdîr 049/18
- m.- yı tâlî'leri 012/3
- m.- yı taşmîmlerüñ 036/6
- m.- yı vakte 122/13
- m. olmağla 021/13
- m.+ sına 108/9
- m.+ sınca 070/10
- m.+ sını 031/16
- m.+ yı 104/5

-42-

muktezayât [Ar.] Bir şeyin gereği olan şeyler, işler.

- m. 113/23
- m.+ ina 031/6

muktezî [Ar.] Gerekli olan, lazım olan şey.

- m.+ dür 087/7

-1-

mulâhaza [Ar.] Etraflıca ve iyice düşünme.

- m. 018/25, 027/14, 030/9, 053/18, 055/19, 069/17, 087/11, 106/22, 108/5
- ğayr-i m. 025/14
- li ecli'l m. 094/8
- hikmet-i m.- i âhara 056/17
- m.+ dan 014/2, 074/1, 074/5, 075/1, 087/3, 121/12, 121/14
- m.+ ğuzı 030/2
- m. olunan 089/17
- m. olunsa 031/17
- m.+ sı 088/14
- m.+ sına 042/15, 084/4, 092/24
- m.+ sından 005/19, 039/5
- m.+ sıyla 013/6, 023/5, 033/17, 042/17, 047/10, 097/3
- m.+ ya 005/1, 042/3
- m.+ yı 036/16

-37-

mu'lin [Ar.] Haber veren, ilan eden.

- m. 067/21

-1-

mumâ-ileyh [Ar.] Adı geçen, sözü edilen kimse.

- m. 038/24, 054/7, 069/3, 086/4, 091/14, 099/24, 102/8, 102/21, 110/1, 111/9
- Ağa-yı m. 067/15, 068/22, 068/25, 091/5, 095/4
- Efendi-i m. 028/2, 030/6, 039/2, 049/20, 053/19, 092/23
- hân-ı m. 024/13
- kethudâ-yı sâbık-ı m. 039/8
- mîr-i m. 065/17
- mîr-i mîrân-ı m. 062/19
- Paşa-yı m. 054/2
- mîr-i mîrân-ı m.+ den 067/12
- m.+ e 065/24, 072/19, 114/14
- Ağa-yı m.+ e 034/16, 097/11
- Efendi-i m.+ e 039/7
- mîr-i m.+ e 106/19
- m.+ i 013/8
- Ağa-yı m.+ i 095/14
- Efendi-i m.+ i 050/5
- m.+ üñ 056/12, 069/5, 091/23

Ağa-yı m.+ üñ 051/17, 056/22, 070/1,
089/5, 091/3, 091/7
Efendi-i m.+ üñ 050/2, 053/13
Efendi-i sâbık-ı m.+ üñ 049/9
hân-ı m.+ üñ 023/2, 023/4, 023/19
kethüdâ-yı sâbık-ı m.+ üñ 069/11
mîr-i mîrân-ı m.+ üñ 062/7
Paşa-yı m.+ üñ 053/15, 062/13

-56-

munfaşıl [Ar.] Memurluktan ayrılma,
işten çıkma.
m. 096/12

-1-

munhâşır [Ar.] Başkasıyla ilgisi
olmayan, sınırlı.
m. 034/13
m. olacağı 028/18

-2-

munkaşi [Ar.] Devem etmeyen, son
bulan, kesilen.
m. 034/5
m. olmayarak 036/17

-2-

muntazam [Ar.] Düzgün, dezenli, tertipli.
m. 007/17

-1-

muntazır [Ar.] Bekleyen, gözleyen.
m. 019/23
m. oldığını 018/22
m.+ u'n nekr-endâz 061/19

-3-

muntazırân [Ar.] Bekleyerek,
gözleyerek.
m. 087/15
m.+ uñ 044/19

-2-

murâd [Ar.] Gerçekleşmesi arzu edilen
şey, dilek, amaç.

m. 026/7, 083/12, 085/5
m.- ı aşl 052/22
m.- ı aşlî 059/11
m.- ı kaş'i-i tâcdârî 031/7
m. eyledükde 117/11
m. eyledişidi 105/9
m.+ ları 023/18, 034/13, 036/4
m. olundu 032/9
şamîmi'l-kalb m. olundığı 015/17
m. olunduğda 095/7
m. olunup 077/12
m.+ umuz 034/3

murahhaş [Ar.] Yetkili olarak birinin bir
yere gönderilmesi, delege.

m. 019/12, 107/22, 108/17, 108/23,
109/20, 109/25 110/3, 110/10, 110/24,
111/2, 111/6, 112/1, 112/12, 119/12,
119/13, 119/13, 119/14, 119/19, 119/22,
119/24, 120/1, 120/3, 120/5, 120/8,
120/16, 121/3, 121/15, 122/3, 122/16,
123/6, 123/12, 124/1

m. eylemiş 029/10

m.+ ları 108/1, 110/8, 121/6

m.+ larına 121/22

m. olduğunıza 029/2

-33-

murahhaslık Murahhaslık görevi.
m.+ dan 031/25

-1-

muraşsa [Ar.] Kıymetli taşlarla
süslenmiş.
m. 091/5

-1-

muşaddâk [Ar.] Doğrulanmış, tasdik
edilmiş.

m.+ inca 015/18, 042/22

-2-

muşâlağa [Ar.] Uzlaşma, barış.

m. 018/14, 036/8, 107/15, 113/20
feth-i m. 107/4

hîn-i m.+ da 012/18

m.+ ları 122/11

m.+ nuñ 114/21, 120/11, 122/22

m. olunduğda 004/4

m.+ sı 008/23

m.+ sına 121/25

m.+ sınıñ 029/21

m.+ ya 126/5

şurûṭ-u m.+ ya 033/25

-16-

muşammem [Ar.] Kesin olarak karara
bağlanmış.

m. 030/14, 031/19, 032/5, 044/15,
053/14, 102/13, 115/15, 125/3

m. olduğundan 039/23

m. oldığda 068/15

m. olup 051/10

-11-

muşanna [Ar.] Sanatlı, çok süslü.

m. 073/20

-1-

Müsâ Paşa Bir şahıs adı. M. 054/9	-1-	mute'ākıben [Ar.] Sonra, hemen sonra. m. 032/6	-1-
muşırır [Ar.] Ayak direyen, ısrar eden. m. olup 019/16	-1-	mu'teber [Ar.] İtibarlı, saygı gören. m. 013/19, 029/15, 032/17, 032/25, 052/13, 064/12, 071/2, 106/21, 106/25 m.+ ce 028/15 m.+ dur 029/22 m.+ dür 023/17	-12-
Muştafâ Beg Hassa askeri, M. 050/10	-1-	mu'teberân [Ar.] Saygın ve itibalı kimseler. m. 077/15	-1-
2. Padişah hizmetçisi. M. 056/5	-1-	mu'tebere [Ar.] (bk.) mu'teber. şurût-ı m. 026/7	-1-
Muştafâ Efendi Divan-ı hümayun hocalarından biri. M. 085/23	-1-	mu'temed [Ar.] İnanılır, güvenilir, emin. m.+ i 118/23	-1-
Muştafâ Hân Sultan I. Mustafa Han. M. 102/4	-1-	mu'tenâ [Ar.] Önemli, mühim. m. 082/19 m.+ dan 122/23 mevâdd-ı m.+ sından 029/21	-3-
Muştafâ Paşa [Ar.] Padişah koruması. M. 124/20	-1-	mu'terif [Ar.] Açıkça söyleyen, itiraf eden. m. olacağıuz 029/24	-1-
musta'inen [Ar.] Yardım dileyerek, yardına sığınarak. m. 075/8	-1-	mu'tlak [Ar.] Kesin, tam, eksiz. m. 019/9, 023/4, 090/13, 123/25	-4-
mu'tâbık [Ar.] Uygun, münasib. m. 005/1, 060/24	-2-	mu'tlakâ [Ar.] Kesin olarak, kesinlikle. m. 004/19, 008/21, 047/10, 051/13, 051/25, 063/14, 071/9, 104/15 vekâlet-i m. 007/10, 009/16 nâ'il-i vekâlet-i m. 016/12	-11-
mu'tâd [Ar.] Alışkanlık, adet. m. 013/18, 076/24 ber-vech-i m. 115/14, 124/19 m.+ ları 034/9, 068/15 m.+ ları olduğundan 011/11 m. olduğu 030/13 m. olmağla 040/19	-10-	mu'ttali' [Ar.] Bilen, öğrenen, haberdar olan. m. 055/16 m. olduğundan 013/1	-2-
mu'tâlebe [Ar.] İstekde bulunma, talep etme. m.+ ye 019/20	-1-	muvâfaqat [Ar.] Uygun görme, razı gelme. m.+ i 092/21	-1-
mutaşarrıf [Ar.] Sancak beyi. m. 058/5 m.+ ları 034/19	-2-		
mutaşavver [Ar.] mümkün, muhtemel. m. 117/12 m. olmadığı 019/18	-2-		

- muvaḫḫak** [Ar.] Başarmış, başarılı.
m. 041/20
m. olacağımuza 072/4
m. oldukları 115/24
m. olmamış 104/5
m. olmuşdur 009/11
-5-
- muvaḫḫāyiyet** [Ar.] Başarılı olma, başarılı.
m. 124/4
-1-
- muvāḫik** [Ar.] Uygun, yerinde, münasib.
m. 004/11, 007/25, 061/8, 089/5,
092/8, 092/25, 112/25
tamām-ı m. 053/9
m. görüldüğünden 004/25
m. olduğu 019/5
m. olduğundan 084/4
-9-
- muvaḫḫid** [Ar.] Allah'a inanan, müslüman.
m.+ ine 060/11
'asākir-i m.+ ine 105/24
m.+ inüj 066/21
-3-
- muvaḫḫidīn** [Ar.] Müslümanlar.
m. 077/19
'asākir-i m. 079/18
cünūd-ı m. 062/17
cünūd-ı m.+ üj 120/11
-4-
- muvalāt** [Ar.] Dostluk, dostça davranma.
müḫr-i m. 110/25
icrā-yı resm-i m.+ a 011/18
-2-
- müvāneset** [Ar.] Arkadaşlık, ahbaplık etme.
te'kīd-i m. 121/1
-1-
- muvaḫḫalat** [Ar.] Bir yere ulaşma, varma.
m. 045/4
-1-
- muvaḫḫabet** [Ar.] Aksatmadan, devamlılık gösterme.
m. 122/10
m. eylemeden 012/2
m. olarak 010/15
m. olundu 012/7
-4-
- muzaḫffer** [Ar.] Zafer kazanma, galip gelme.
m. olunacağı 065/6
-1-
- muzmir** [Ar.] Gizlenmiş, saklanmış.
m. 012/21, 022/22
-2-
- muḫḫarib** [Ar.] Acı çeken, ızdırıp içinde olan.
m. 101/13
-1-
- mübadele** [Ar.] değişme, değiş tokuş,
m. 107/8
senedāt-ı m. 119/20
m.- i sened 011/3
m.- i senedāt 122/3
m. olunması 033/24
m. olunup 008/20
-6-
- mübāderet** [Ar.] Süratle yapma.
m. 014/5, 016/5, 046/15
m. eyledikleri 101/16
-4-
- mübāhāt** [Ar.] Övünme.
m. 115/24
-1-
- mübāḫiḫāt** [Ar.] Konular, bahisler.
m. 120/16
-1-
- mübāḫiḫe** [Ar.] Konu, bahis.
m.+ ye 113/8
-1-
- mübālağa** [Ar.] Abartma.
m. 011/10, 124/14
-2-
- mübārek** [Ar.] Çok saygı değer, hayırlı, uğurlu.
m. 030/20, 042/7, 042/9, 111/8
pīr-i m. 020/17
sene-i m.+ de 071/12
-6-
- mübāreke** [Ar.] (bk.) Çok saygı değer, hayırlı, uğurlu.
sene-i m.+ de 085/3
-1-
- mübāḫeret** [Ar.] Bir işe başlama, girişme.
m. 007/4, 016/10, 021/15, 055/6,
060/22, 074/6, 089/11, 108/16, 111/16
m.+ a 044/9
m.+ de 031/13, 089/11

- m. eyledi 014/7, 089/9
m. eylemişlerdür 041/1
m. eyleyecegi 025/12
m.+ i 077/14
m.+ leri 021/1, 036/8
m.+ lerine 044/7
m. olundu 038/1, 043/7
m. olunduğda 027/25
m. olup 106/15
-24-
- Mübaşir** [Ar.] Bir işe başlamış, girişmiş.
m. 024/8, 100/8
m.+ i 100/11
-3-
- mübāya'a** [Ar.] Satın alma.
m.+ sı 040/19
m.+ sına 037/7
-2-
- mübeddel** [Ar.] Değiştirilmiş.
m. 014/16
ğā' ile-i 'adāvet-i m.- i şulh 008/22
-2-
- müberhen** [Ar.] Delilli, ispatlı.
m.+ dür 021/6, 054/22
-2-
- mübeyyin** [Ar.] Açıklayan.
m. 009/13, 020/12, 039/13, 044/7,
054/12, 086/18, 103/3, 110/24
-8-
- mübtelā** [Ar.] Düşkün, alışkın.
m. olanlara 042/23
m. olup 103/12
-2-
- mücadele** [Ar.] Çıtışma, vuruşma.
m. 122/12
-1-
- mücānebet** [Ar.] Sakınma, kaçınma
m. 013/11
-1-
- müceddeden** [Ar.] Yeniden, tekrar.
m. 013/11, 014/6, 055/14, 123/1
-4-
- Mücerreb** [Ar.] Denenmiş, tecrübe edinmiş.
m. 024/16
-1-
- mücerred** [Ar.] Yalnızca, sadece, ancak.
m. 003/19, 004/23, 006/8, 013/13,
063/15
-5-
- mücevher** [Ar.] Değerli süs eşyası.
m. 066/12
-1-
- mücmelen** [Ar.] Kısaca, özetle.
m. 045/20
-1-
- müdāfa'a** [Ar.] Savunma, koruma.
m.+ ları 057/8
-1-
- müdāhale** [Ar.] Karışmak, el atmak.
m. 004/3
-1-
- müdāhene** [Ar.] Riyakarlık, iki yüzlülük.
m. 035/24
-1-
- müdāvemmet** [Ar.] Ara vermeden, devamlı.
m.+ e 041/3
m. olundu 012/8
-2-
- müddet** [Ar.] Süre, zaman, vakit.
m. 006/23, 010/2, 012/7, 012/9,
015/16, 019/8, 028/1, 030/14, 034/6,
045/18, 048/7, 056/21, 085/2, 092/15,
094/8, 104/9, 106/20, 107/8, 108/6, 114/5,
115/17, 118/13, 122/9
tül-ı m. 055/17
tül-i m. 048/2, 121/14
m.- i iķāmetde 043/25, 045/19,
047/22
m.- i iķāmetinde 023/4
m.- i medīde 104/7
m.- i vāfire 022/1, 112/21
m.+ den 004/5, 005/9, 006/18,
007/11, 011/1, 014/23, 027/17, 035/25,
040/22, 067/17, 068/23, 077/7, 078/9,
086/3, 097/14, 114/16
-49-
- müdemmer** [Ar.] Mahvolmuş, yok edilmiş.
m. 063/5
-1-
- müderresin** [Ar.] Müderresler.
m.- i kirāmdan 109/21
-1-
- mü'eddī** [Ar.] Sebeb olan, sebebiyet veren.
m. 055/20, 060/7, 113/5
m. olduğundan 056/14
m. olup 056/21

- 5-
mü'ekked [Ar.] İyice uyulması ve yerine getirilmesi için tekrarlanmış
 emr-i m. 086/9
 m. olan 005/25
 m. olmasına 006/2
- 3-
mü'ekmeden [Ar.] Tekrarlanarak.
 m. 109/10
- 1-
mü'eyyed [Ar.] Desteklenen, yardım gören.
 yed-i m.- i mülükâneleriyle 044/15
 yed-i m.- i mülükâneye 010/6
 m. olarak 003/2
- 3-
müferrih [Ar.] Ferahlık veren, ferahlatıcı.
 m.+ ya 052/18
- 1-
müfevvez [Ar.] Sorumluluk yükletilmiş.
 m.+ dür 023/24
- 1-
müfid [Ar.] Faydalı, yararlı.
 m. 081/16
 m. olmadığı 027/12
 m. olmak 006/3
- 3-
müfide [Ar.] (bk.) müfid.
 esbâb-ı m.+ yi 014/6
- 1-
müfsid [Ar.] Ara bozan, fesatçı.
 m.- i merkûm 100/16
- 1-
müftereyât [Ar.] İftiralar.
 m.+ uş 049/21
- 1-
müftî [Ar.] Dinî alim.
 m.+ si 087/21
- 1-
müheyya [Ar.] Hazır, amade.
 m. 043/17
 m. olan 068/20
 m. olunan 009/8
- 3-
mühimmat [Ar.] Savaş için gerekli olan cephane gibi şeyler.
 m. 021/11, 022/7, 031/5, 055/7, 060/23, 061/10, 064/12, 065/19, 065/23, 066/14, 070/1, 074/17, 076/20, 082/17, 086/14, 086/22, 097/7, 098/6, 115/12
- sevğ-i m. 048/13, 052/20
 tekmi'l-i m. 048/3
 m.- ı 'askeriyye 050/22
 m.- ı lâzimesi 060/21
 m.- ı sâ'ire 065/8
 cem'-i m.+ a 058/22
 m.+ dan 088/8
 m.+ ı 015/24, 036/24, 074/12
 m.+ ımuz 117/24
 âlât-ı m.+ ıyla 087/18
 m.+ ile 076/2
 m.+ ları 021/20, 067/7, 080/21, 081/23
 m.+ uş 086/24, 108/22
- 39-
mühimme [Ar.] Önemli, ehemmiyetli.
 meşâlih-i m. 011/6
 umûr-ı m.+ nüş 066/5
 kâffe-i umûr-ı m.+ ye 069/6
- 3-
mühr [Ar.] Mühür, padişah mührü.
 m.- i hümâyûn 007/7, 007/10, 007/23, 103/20, 113/16
 m.- i hümâyûnı 102/11, 102/15
 m.- i mevâlât 110/25
 nâ'il-i m.- i şadâret 007/24
 m.- ü hümâyûn 008/1, 009/16, 017/4
 m.- ü hümâyûnu 022/11
- 13-
mühür-dâr [Ar.] Padişah mührünü taşımakla görevli memur.
 m. 110/4
 m.+ ı 119/19
- 2-
mükâfat [Ar.] Ödül.
 m. 022/4
 m.- ı mu'arızında 094/13
 bezm-i m.+ a 012/1
 m.+ uş 010/1
- 4-
mükâleme [Ar.] İki devlet arasında yapılan konuşmalar, müzakere.
 m. 014/24, 019/19, 027/11, 108/19, 108/20, 109/1, 109/14, 111/10, 113/25, 120/9, 121/23, 123/13
 eyyâm-ı m. 114/3
 maḥall-i m. 111/21, 113/2
 m.+ de 113/4, 120/18
 maḥall-i m.+ de 122/21
 m.+ den 015/12

meclis-i m.+ den 114/2
m.+ lerde 029/10
m.+ lerinüñ 122/24
m.+ lerün 122/17
m.+ müz 030/11
m.+ nin 027/10
m.+ nün 113/22
şürü'-i m.+ nün 111/18
m.+ si 120/8
m.+ sinde 121/24
m.+ sine 120/2
m.+ ye 008/7, 027/5, 111/16, 111/24,
114/6, 121/17
maḥall-i m.+ ye 111/7
zabt-ı m.+ ye 122/25
keşret-i m.+ yi 016/18

-39-

mükemmel [Ar.] Eksiksiz, kusursuz.
m. 016/4, 021/17, 029/19, 038/12,
040/12, 090/18, 111/3

-7-

mükerrem [Ar.] Saygı değer, aziz,
muhterem.
m. 038/19
vezir-i m. 009/13, 015/22, 016/3,
021/16, 021/24, 038/23, 049/13, 049/20,
050/13, 053/24, 058/19, 065/7, 068/11,
070/6, 071/7

Mekke-i m.+ e 109/20

m. oldığı 011/12

māh-ı şevāl-i m.+ ün 055/21

māh-ı şevvālü'l -m.+ ün 031/20

-20-

mükerremen [Ar.] ükerrem olarak, saygı
ile.

m. 109/19

-1-

mükibb [Ar.] Elde edlimesi için çok
uğraşan.

m. olup 019/16

-1-

mülābese [Ar.] Sebeb, vesile.

m.+ siyle 003/22, 025/6, 027/12,
033/14, 038/4, 042/3, 053/1, 077/3, 121/8

-9-

mülāḥazāt [Ar.] Düşünceler, mülāḥazalar.

m.- ı şūr-ı maşlahāt 102/25

m.+ a 051/16, 055/15

m.+ ina 053/9

-4-

mülākāt [Ar.] Karşılıklı konuşma,
görüşme.

m. 011/3

ba'de'l m. 085/17

m.+ dan 124/14

m.+ larınun 120/2

-4-

mülākī [Ar.] Kavuşan, görüşen.

m. olduklarından 082/26

m. olmuşlardır 125/11

-2-

mülāşık [Ar.] Yapışık, bitişik.

m. 082/22

-1-

mülayemet [Ar.] Mülayimlik.

m.+ ü'l fāzıla 031/17

-1-

mülḥaḳ [Ar.] Katılmış.

m. 045/2

m. olmaları 119/24

-2-

mülk [Ar.] Ülke, memleket, toprak.

m. 006/9, 034/20

muḥāfaẓa-i m. 025/14, 029/18

tevsī'-i m. 014/15

m.- i islāmīyān 124/7

m.- i 'Osmāniyyeye 082/21

ber-taqrīb m.+ ine 019/3

m.+ ini 012/11

nizām-ı m.+ leri 005/2

m.+ ünden 035/25

m.+ üne 006/9, 035/6

-13-

mülkiyye [Ar.] (bk.) mülk

aḥvāl-i m. 025/18

nizām-ı m. 004/24

nizām-ı m.+ müze 004/3

aḥvāl-i m.+ nün 014/4

nizām-ı m.+ nün 012/14, 014/1

arāzī-i m.+ si 003/1

nizām-ı m.+ si 023/24

aḥvāl-i m.+ sine 028/18

nizām-ı m.+ ye 006/7

-10-

mültezim [Ar.] Gerekli gördüğü şeyiveya
kimseyi destekleyen, o şey yahutkimsenin
tarafinitutan kimse.

m.+ i 121/9

-1-

mülük [Ar.] Hükümdarlar, padişahlar.
sāyiha-i debdebe-i m. 002/2

-1-

mülükâne [Ar.+Far] Hükümdara yakışır
tarzda, muhteşem.

‘atāyā-yı m. 038/12

maṭlūb-ı m. 009/2

meṭālib-i m. 025/10

veḳār-ı m. 125/1

zāt-ı m. 027/13

dīvān-ı müşeyyedü’l-erkān-ı m.+ de
011/13

‘aliyye-i m.+ den 114/15

m. kılnan 009/14

m.+ leri 030/19

m.+ lerine 124/22

yed-i m.+ leriyle 043/15

yed-i mü’eyyed-i m.+ leriyle 044/15

m.+ ye 125/8

ḫuzūr-u lāmi‘u’n-nur-ı m.+ ye 017/8

rikāb-ı kamer-tāb-ı m.+ ye 042/8

yed-i mü’eyyed-i m.+ ye 010/6

-16-

mümāna‘at [Ar.] Karşı çıkma, mani olma.
m. 013/3

m. olunmaz 004/3

-2-

mümārese [Ar.] Alıştırma, temrin.
m.+ ye 005/2

-1-

mümāşāt [Ar.] Uymuş, tabi olmuş gibi
görünmek.

m. 005/12

-1-

mümkin [Ar.] Mümkün.

m. 026/23, 044/16, 055/9, 064/25,
086/12, 089/19, 107/14, 112/7

m. olacağıken 033/18

m. olamayup 117/10

m. olmamağla 008/13

m. olmayacağı 091/19

-12-

mümtāz [Ar.] İmtiyazlı.

m. 035/6, 035/9, 082/19, 084/8

m. olup 017/19

-5-

mümteni [Ar.] Mümkün olmayan,
imkansız.

m.+ ‘ü’t-tağyir 016/23

-1-

münāferet [Ar.] Karşılıklı nefret etme,
sevmeme.

m. 058/16

-1-

münāfese [Ar.] Gizli düşmanlık.

m.+ leri 018/2

-1-

münāfi [Ar.] Karşıt, aykırı.

m. 023/9

-1-

münākaşa [Ar.] Tartışma.

m. 027/11

-1-

münāsebet [Ar.] 1. İgi, alaka.

m. 025/13

m.+ i 004/21

-2-

2. Sebeb, vesile.

m.+ iyle 027/18

-1-

Münasebetli İlgili, alakalı.

m. 076/14

-1-

münasebetsiz İlgisiz, alakasız.

m.+ siz 076/14

-1-

münāsib [Ar.] Uygun yerinde.

m. 005/17, 008/19, 023/15, 029/5,
048/9, 051/22, 056/9, 073/18, 093/16,
116/21, 117/23, 119/9

m.+ dür 030/2, 042/8, 084/1, 099/6,
116/7, 117/25

m. görmediginden 094/3

m. görüldi 090/15

m.+ i 116/13

m. olacağını 062/13

m. olan 011/19, 014/12, 033/23,
093/18, 099/18

m. olankaşā 037/7

m. olduğu 020/3

m. olmadığından 005/10

m. olmağla 032/12, 045/20, 048/7

m. olmayacağını 060/3

m. olmayup 015/7

m. olup 017/23, 097/23

-37-

münāza‘a [Ar.] Münakaşa, çekişme.

m. 027/11

m.- i ahvāl 023/4

m.+ nuḳ 024/12

- m.+ ya 058/21
-4-
- müncerr** [Ar.] Bir şeye ulaşmak, varmak.
m. 027/3, 117/8
-1-
- mündefi'** [Ar.] Uzaklaşma.
m. olmamışdı 017/17
-1-
- münfa'il** [Ar.] Alınma, gücenme.
m. 068/23, 095/24
-1-
- münfehim** [Ar.] Anlaşılmış, idrak edilmiş.
m. 026/16, 056/3, 060/5
m.+ dür 006/20
m. olmuş 027/9
-5-
- münfekk** [Ar.] Ayrılmış, kopmuş.
m. 046/18, 080/19
m. olamam 053/11
m. olmadığı 055/8
m. olmayup 015/12
m. olmazlar 018/11
m. olunmamışdı 036/20
m. olunmayup 067/7
-8-
- münhall** [Ar.] Çzümeye kavuşmuş, halledilmiş.
m. olan 020/23, 039/5, 040/14, 046/1, 047/15, 048/12, 069/4, 069/8, 096/9, 096/21, 099/24, 102/21
-12-
- münhezim** [Ar.] Bozguna uğramış, yenilmiş.
m. 035/11, 035/21, 075/8, 079/11, 080/19, 106/1
m. iterek 063/4
-7-
- münhezimen** [Ar.] Bozguna uğrayarak, yenilerek.
m. 072/17, 080/1, 118/6
-3-
- Münib Efendi** Eski reisülküttab.
M. 018/14, 019/11
-2-
- münife** [Ar.] Yüce, ulu.
hānkāh-ı m.+ si 045/8
-1-
- münkasime** [Ar.] Kısımlara ayrılmış, bölünmüş.
ān-ı m.+ de 062/24
-1-
- müntakim** [Ar.] İntikam alan.
cenāb-ı m.+ ü'l-kaḥhār 125/12
-1-
- müntic** [Ar.] Sebeeb olan, doğuran.
m. 064/6
m.- i 'adāvet 006/10
-2-
- münzam** [Ar.] Sonradan katılan, eklenen.
m. 082/21
-1-
- mürā'āt** [Ar.] Saygı ile koruyup gözetme.
m. eyledüklerinden 011/18
m.+ ı 012/5
m. olunmak 015/14
-3-
- müretteb** [Ar.] Düzenlenmiş, tertib edilmiş.
m. 010/6, 041/25, 043/16, 061/22, 097/16, 115/15, 125/4
-7-
- mürettebāt** [Ar.] Orduda görevli olanların tamamı.
m.- ı seferiyyeden 044/3
m.- ı seferiyyenün 045/17
-2-
- mürselin** [Ar.] Peygamberler.
ḥāzret-i seyyidü'l m. 124/21
-1-
- mürşid** [Ar.] Rehberlik eden, önder, şeyh.
m.- i sālikeyn 045/7
-1-
- mürür** [Ar.] Geçme, geçiş.
m. 065/13, 082/3, 103/10
şa'bü'l m. 067/1, 067/5, 070/23, 074/23
m.- ı ezmān-ı 'ākıbeti 006/10
m.- ı 'ubūra 073/21
m. eylediği 024/7, 036/10, 043/8, 093/15, 099/7, 112/4
tafsil-i m. eylediği 006/25
m. eylediginden 026/13
m. eyledikde 115/7, 116/15, 124/15
m. eyledükde 017/11
m. eylemeyiz 057/24

m. eyleyüp 030/16
m.+ ina 076/20
m. id 114/1
m. iten 061/11, 065/9, 078/22,
102/24, 107/21, 109/22
m. iterken 095/20
m. itüp 014/24
m. olunacağı 070/23
m. olunan 085/24
m.+ unda 020/21, 061/20, 110/9,
118/1
h̄in-i m.+ unda 103/14
m.+ undan 111/3

-41-

mürüvvet [Ar.] Yiğitlik, mertlik,
cömertlik.

aşhâb-ı m.+ den 002/14

-1-

müsâ'ade [Ar.] İzin.

m. 006/2, 089/6

m. itüp 072/6

m. olunmadığı 028/17

m. olunmak 020/1

m.+ ye 018/22

-6-

müsâlemet [Ar.] Barış, huzur ve güven
içinde olma.

m.+ i 005/25

-1-

Müsâmevetiye Bir yer adı.

m. 056/7

-1-

müsâra'at [Ar.] Acele etme, çabukluk.

m. 038/25, 039/12, 065/14

m. eylemeleriçün 037/20

m. eylemesi 046/20

m. kılındı 064/16

-6-

müsâra'aten [Ar.] Acele olarak, süratle.

m. 009/17, 021/20, 086/9, 119/23

-4-

müsellim [Ar.] Kaymakam, nahiye
müdürü.

m.+ i 092/6

-1-

müsin [Ar.] Yaşlanmış, yaşlı.

m. olması 105/11

-1-

müslim [Ar.] Müslüman.

m. 092/18, 098/16, 100/8, 100/24,
101/20

m.- i sâbıka 092/25

m.+ i 100/6

m.+ lerüj 100/16

-8-

müslime [Ar.] Müslüman.

'asâkir-i m. 067/18

każâyâ-yı m.+ den 013/14

mevâdd-ı m.+ den 054/20, 057/21

-4-

müslimlik Müslüman olma durumu.

m. 092/11

-1-

müstağni [Ar.] Umursamaz, kayıtsız.

m. 070/11, 079/6, 124/7

m.- i 'ani'l beyândur 021/23

m.- i beyân 019/6

m.- i ta'rif 068/1

m.+ dür 106/10

m. olmağla 071/11

-8-

müstaḥakḳ [Ar.] Hak etmiş, layık.

m. 100/21

-1-

müstaḥdem [Ar.] Hizmetli, hademe.

m. 018/6, 119/3

m. olmamış 017/2

-3-

müstaḥkem [Ar.] Emniyet altına alınmış.

m. 067/17, 080/11

m. olan 003/5

-3-

müstaḥsene [Ar.] Herkesce güzel kabul
edilen, beğenilen.

m.+ den 124/5

emr-i m.+ den 013/19

eṭvâr-ı m.+ den 073/6

umûr-ı m.+ den 106/11

-4-

müsta'inen [Ar.] Allah'ın yardımına
sığınarak.

m. 039/22, 046/14, 065/5, 116/16

-4-

müstaḳill [Ar.] Bilhassa, özellikle.

m. 019/24, 058/21, 120/17

menşe'-i m.+ i 007/3

-4-

müstaķille [Ar.] (bk.) müstaķill
m.- i maķülesinden 003/15
-1-

müstaķim [Ar.] Doğru, dürüst, namuslu.
m. 118/23
m.+ ü'l etvār 040/7
-2-

müstebān [Ar.] Anlaşılan açık, aşikar.
m. 052/3, 059/2, 069/22
m. oldıkda 009/14
-4-

müsta'inen [Ar.] Yardım dileyerek.
m. 068/3, 084/2
-2-

müstelzim [Ar.] Gerektiren, gerekli kılan.
m. 025/12, 056/19, 074/4
m. olacak 012/10
-4-

müstemir [Ar.] Devamlı, kesintisiz.
m. olup 036/3
-1-

müsterih [Ar.] Rahat, huzurlu.
m. olunarak 020/15
m. oluruz 053/23
-2-

müsteřāb [Ar.] Hoşa giden, beğenilen.
rikāb-ı m. 067/16
rikāb-ı m.+ a 066/1, 119/8
rikāb-ı m.+ da 114/7
rikāb-ı m.+ e 113/24
-4-

müstevcib [Ar.] Gerektiren, icap ettiren.
m. olup 005/15
-1-

müstevli [Ar.] Yayılan.
m. 045/14
-1-

müşābih [Ar.] Benzeyen, benzer.
m. 105/4
-1-

müşahede [Ar.] Görme, gözleme.
m. 044/16, 056/23, 083/6, 088/17,
095/20
m. eyledigi 093/23
m. eyledükleri 036/2, 062/24
m. olunup 015/19
-9-

müşārün-ileyh [Ar.] Adı geçen, anılan,
zikredilen.
m. 007/8, 007/9, 008/15, 009/3,
016/5, 016/15, 016/16, 017/9, 018/1,
019/18, 021/25, 022/4, 022/12, 028/21,
028/23, 043/21, 052/21, 053/18, 053/20,
054/11, 055/2, 057/16, 058/12, 059/8,
060/23, 065/10, 066/11, 068/13, 070/4,
070/10, 070/14, 073/9, 080/14, 082/13,
085/10, 086/21, 096/8, 098/7, 103/23,
109/11, 109/24, 111/5, 112/1, 114/11,
117/3, 117/18, 119/14, 123/6, 124/1
bī-ħasebi't-taķdīr m. 016/11
iķtizā-ı irāde-i sābıķ-ı m. 021/23
islām-ı sābıķ-ı m. 038/3
müteveffā-yı m. 009/9, 017/1
Paşa-yı m. 050/6, 078/9
şadr-ı a'zam-ı m. 017/12, 085/6,
112/20, 113/10
řadr-ı a'zam-ı merħūm-ı m. 114/9
şadr-ı m. 091/6, 106/2
serdār-ı ekrem-i m. 043/15, 047/22,
052/18
serdār-ı m. 087/22, 090/19
serdār-ı m.+ e 007/14
ser-'asker-i m. 062/5, 065/12,
069/12, 074/21, 087/11
vezīr-i m. 097/5
m.+ e 010/9, 024/17, 048/25, 106/3
ma'ıyyet-i m.+ e 015/23
serdār-ı ekrem-i m.+ e 044/15
ser-'asker-i m.+ e 072/5
m.+ üņ 008/6, 009/8, 011/17, 014/20,
015/19, 017/23, 021/14, 038/18, 061/4,
066/20, 067/13, 085/17, 085/18,
093/3, 093/24, 098/17, 113/12
bī-hengām-ı m.+ üņ 017/17
Efendi-i m.+ üņ 020/25
merħūm-ı m.+ üņ 105/18
müteveffā-yı m.+ üņ 009/6
Paşa-yı m.+ üņ 093/1, 105/14
şadr-ı a'zam-ı m.+ üņ 012/3, 019/21,
021/21, 093/20
serdār-ı m.+ üņ 049/7
ser-'asker-i m.+ üņ 069/22, 069/23,
088/4
vezīr-i m.+ üņ 054/1, 097/21
-115-

müşārūn-ileyhimā [Ar.] Adı geçenler, sözü edilenler.

m. 059/1, 066/18, 119/15, 121/15, 122/16, 123/12

-5-

müşeyyed [Ar.] Aşılmaz, muhkem.

m. 021/8

dīvān-ı m.+ ü'l erkān 040/14

dīvān-ı m.+ ü'l-erkān-ı mülūkānede 011/13

-3-

müşīr [Ar.] Askerlikte en üst rütbe.

m.- i muhterem 043/11

-1-

müş'ir [Ar.] Bildiren, haber veren.

m. 059/4

-1-

müşīrāne [Ar.] Müşirlere yakışır şekilde.

şavb-ı m.+ lerine 067/11

'uhde-i m.+ lerine 048/24

-2-

müşkil [Ar.] Zor, güç, çetin.

m. 120/15

M. 032/20

emr-i m. 019/4

hāl-i m. 064/2

-4-

müşrik [Ar.] Allah'a ortak koşan.

m.+ ini 117/4

-1-

müşrikīn [Ar.] Allah'a ortak koşanlar.

kefere-i m. 124/2

-1-

müştağil [Ar.] Bir şeyle uğraşan, meşgul olan.

m. olarak 010/15

-1-

müştedd [Ar.] Şiddetlenmiş.

m. 009/3, 121/16

'illet-i m. 069/11

m. olup 105/11

-4-

müşterek [Ar.] Beraber, ortak.

m. olup 014/11

-1-

mü'tād [Ar.] Alışkanlık, adet.

m.+ ı 020/9

-1-

mu'tāla'a [Ar.] Düşünme, görüş, fikir.

m. 023/7, 060/3, 092/20, 121/10

m.- i vaqt 019/5

hīn-ı m.+ da 002/15

mahall-i m. itecek 025/25

m.+ sı 031/19, 052/4

m.+ sına 004/24, 006/13

m.+ sından 018/11, 059/14

m.+ ya 021/12, 057/4

tamām-ı m.+ ya 061/8

m. eyleyüp 087/11

m. olunan 027/8

m. olunmak 031/18

m. olunsa 084/15

-20-

mütäreke [Ar.] Savaşa ara verilmesi, ateşkes.

m. 106/17, 106/19, 106/23, 107/12, 113/20, 118/15, 118/19, 118/21

ba'de'l m. 107/5

'akīb-i m.+ de 114/23

hītām-ı m.+ den 107/21

m.+ ye 119/6

maşlahat-ı m.+ ye 107/2

-13-

müte'addid [Ar.] Çok sayıda, birçok.

m. 070/24

-1-

müte'addide [Ar.] (bk.) müte'addid.

tevārīh-i m. 035/12

tevārīh-i m.+ de 003/12

meşāliḥ-i m.+ nūḡ 121/24

-3-

müte'ahhid [Ar.] Bir işi üzerine alan, taahhüden.

m. 078/3

-1-

müte'ākīb [Ar.] -den sonra, -nin arkasından.

m. 058/14, 113/23

-2-

müte'ākiben [Ar.] Hemen sonra, arkasından.

m. 003/22, 012/5, 025/6, 063/7, 081/21, 108/23

-6-

müte'āl [Ar.] Çok yüce, ulu.

ḥudā-yı m. 042/14

-1-

müte'allik [Ar.] İlgili, alakalı.

m. 018/23, 035/23

-2-

- müte'annidāne** [Ar.+Far.] İnatçılıkla.
bī-vech-i m. 054/23
-1-
- müte'assir** [Ar.] Zor, güç, zahmetli.
m. 108/12
-1-
- müte'ayyīnān** [Ar.] Eşaftan ileri gelen
kimseler.
m. belde 037/16
m.+ ından 061/15
-2-
- mütebaşşırāne** [Ar.] iyice düşünen, uzak
görüşlü.
m. 036/19, 058/24, 066/23, 086/13
-4-
- mütecāsir** [Ar.] Bir işi yapmaya kalkışan,
cüret eden.
m. 087/23
-1-
- mütecaviz** [Ar.] Saldırgan, tecavüz eden.
m. 091/23, 110/16
-2-
- mütedā'ir** [Ar.] İlişkin, ... ile ilgili, ...e
ait.
m. 006/7
-1-
- mütedevvir** [?] ?
şarf-ı m. 021/21
-1-
- mütehakkık** [Ar.] İspatlanmış, doğruluğu
ortaya çıkan.
m. 039/14, 056/24, 076/6, 103/24,
112/8
m. oldıkda 007/12
-5-
- mütehaşşın** [Ar.] Kaleye kapanmış.
m. 079/11
-1-
- mütehayyir** [Ar.] Şaşmış, hayrete düşmüş.
m. olup 099/11
-1-
- mütehayyizān** [Ar.+Far.] Önemli, itibarlı
kimseler.
m.+ ından 049/10
-1-
- mütehayyizāt** [Ar.] Önemli, itibarlı
kimseler.
m.+ ınuy 052/12
-1-
- mütemekkin** [Ar.] Yerleşmiş, yerleşik.
m. 062/8, 074/6
-2-
- müteraqqıb** [Ar.] Bekleyen, umut eden.
m. 061/24, 101/24
-2-
- mütesellib** [Ar.] Güçlü, sağlam.
m. 105/4
-1-
- mütesellim** [Ar.] İdareci, voyvoda.
m. 101/1
-1-
- mütevaqqıf** [Ar.] Olması gerçekleşmesi
bir şeye bağlı olan.
m. 113/23, 122/19
m.+ dur 097/25
-3-
- mütevassıt** [Ar.] Aracı, ara bulucu.
m. 106/25, 109/6, 110/9, 111/20,
111/17, 120/18,
m.+ ları 108/23
düvel-i m.+ ları 108/2
-8-
- mutavassıtlık** [Ar.] Ara buluculuk.
m.+ ı 030/3
-1-
- mütevātiren** [Ar.] Ağızdan ağza
yayılarak.
m. 098/1
-1-
- müteveccih** [Ar.] Yönelmiş, yönelen.
m. 053/16, 120/11
m.- i semt-i 'uqbā 020/21
m. olup 016/17
-4-
- müteveffā** [Ar.] Ölen, ölmüş kişi.
m. 082/16
m.- yı müşārün-ileyh 009/9, 017/1
m.- yı müşārün-ileyhün 009/6
şadr-ı esbak-ı m. 037/4
-5-
- mütevekkilen** [Ar.] Allah'a sığınarak,
Allah'a güvenerek.
m. 062/12, 072/5, 111/25
m. 'alallāh 089/9
m.- i 'aliyyullāhi't-takdir 032/22
-5-

müteyakızāne [Ar.] Uyanık ve dikkatli bir şekilde.

m. 015/8, 058/24, 066/23, 086/13

-4-

mütezāyid [Ar.] Artan, çoğalan.

m. 083/11

-1-

müttefik [Ar.] Aralarında anlaşmayapmış, birbirleriyle ittifak etmiş kimseler.

m. olduğımı 039/20

m. olduğumuz 026/5

m. olduklarını 032/3

-3-

müttefikān [Ar.] Birleşerek.

m. 014/8

-1-

müttekā-pīrā [?] ?

m.- yı ikāmet 038/17

-1-

müvahlīd [Ar.] Müslüman

cünūd-ı m.+ inde 071/13

-1-

müvahlīdīn [Ar.] Müslümanlar.

‘asākīr-i m. 097/2

-1-

müveddi [?] ?

meşārīf-ı m. 042/1

-1-

müvekkilen [Ar.] vekaleten, vekil olarak.

m. 061/12

-1-

müvezzi [Ar.] Evrak dağıtıcısı.

m.+ lerde 126/7

-1-

müyesser [Ar.] Nasip.

m. olacağı 067/8, 075/1

m. olduğunun 075/9

m. olmamış 008/8

m. olmuşdur 021/1, 096/19

m. olup 068/21, 115/22

-8-

müzāhim [Ar.] Sıkıntı ve zahmet veren.

m. 024/2

-1-

müzākerāt [Ar.] Müzakereler.

m. 120/16

m.- ı maşlahāt 015/9

-2-

müzākere [Ar.] Karşılıklı görüş alışverişinde bulunma.

m. 012/16, 019/25, 066/18, 069/23,

075/3, 093/11, 099/5, 107/9, 113/7,

117/22, 118/16, 119/6, 120/20

tekmil-i m. 060/22

m.- i şulh 107/21

m.+ den 114/4

m.+ müz 030/12

m.+ sinden 030/24

m.+ sine 007/4, 008/10, 099/15

m.+ sini itüp 072/10

m.+ ye 028/20, 031/12, 055/6, 106/24

-26-

müzeyyen [Ar.] Süslenmiş, bezenmiş.

m. 038/11, 041/25, 061/22, 090/18

-4-

müzeyyid [Ar.] Artma, çoğalma.

m. 065/20

-1-

nāfile [Ar.] Boşuna, boş yere.

n. 029/3, 107/13

fī'n-nefsü'l-emr n. 076/4

-3-

Naḥīfī Efendi Osmanlı Devleti elçisi.

N. 011/2

-1-

nā'ib [Ar.] Vekil.

n.+ i 049/9

-1-

nā'il [Ar.] İstedığı şeye erişme, elde etme, ulaşma.

n. 038/18, 086/8

n.- i amāl 058/18

n.- i iltifāt 017/8

n.- i merātib 021/25

n.- i mesned-i şadārete 018/3

n.- i mühr-i şadāret 007/24

n.- i şadāret olmuş 016/9

n.- i vekālet-i kübrā 014/20

n.- i vekālet-i muṭlakā 016/12

n.- i vezāret 022/10

n.- i vüzerat 043/18

n. olan 013/21

n. olduklarından 081/24

n. oldukları 089/14

n. olduklarından 084/20

n. olması 039/2

n. olup 040/7

-18-

- Nā' ilī Paşa** Eski reisülküttap
N. 019/11
-1-
- Na'im Efendi** Bir şahıs adı.
N. 090/25
N.+ yi 115/6
-2-
- nākış** [Ar.] Görünüş, suret.
n. 087/8
n.+ a 097/8
-2-
- naql** [Ar.] Taşıma, aktarma, geçirme.
n. 005/13, 099/13, 119/16
n.- i aḥmāl 077/3
n.+ e 084/21
n. eylemekle 069/4
n.+ ine 104/18
n. iten 017/24
-9-
- naķz** [Ar.] Bozma.
n.- ı 'ahd 031/11
n.- ı 'ahd eylediğine 039/18
n.- ı 'ahd eyleyecekleri 015/4
n.- ı 'ahdi 018/24, 025/11
n.- ı 'uhde 040/1
-6-
- nām** [Ar.] isim, ad.
n. 009/18, 010/3, 038/5, 044/13,
044/25, 045/5, 047/18, 054/9,
056/1, 060/21, 061/5, 067/17, 068/20,
073/4, 076/1, 082/5, 085/19,
087/17, 087/25, 097/18, 098/5,
098/10, 099/20, 100/8, 100/9, 102/18,
110/9, 112/5, 116/10, 116/19, 120/23
n.- hīle-kār 004/17
n.- ı ḥā'in 004/21
n.+ inda 013/7, 013/11, 120/16,
120/19, 123/3
-38-
- namāz** [Ar.] Namaz.
n.+ ları 016/25
-1-
- nāme** [Ar.] Mektup.
n.+ sini 011/14
-1-
- nāme-res** [Ar.] Mektup götüren.
n.+ i 013/12
-1-
- nāmūs** [Ar.] Kanun, nizam.
viķāye-i n. 120/21
n.- ı saltanatı 013/22
-2-
- nān** [Far.] Ekmek.
n. 077/24, 083/10
küfrān-ı n. itmek 032/18
-3-
- nār** [Ar.] Ateş.
n.- ı dūzah 121/18
-1-
- na'ra** [Ar.] Yüksek sesle bağırma.
n.- yı Allāh 072/13
-1-
- nās** [Ar.] İnsanlar, halk.
n. 098/16
beyne'n n. 007/20, 016/20, 023/20,
052/25
'inde'n n. 020/13, 042/24, 089/17,
119/10
mizāc-ı n. 052/16
sene-i n. 076/17
n.+ a 036/11
ķulüb-i n.+ a 119/21
esāfil-i n.+ dan 092/7
fesād-ı n.+ ı 042/3
izdihām-ı n.+ ı 053/1
n.+ uķ 012/5, 051/13
umūr-ı n.+ uķ 017/25
-19-
- naşb** [Ar.] Tayin etme.
n. 014/21, 021/16, 048/10, 056/10,
112/12
N.- ı gerden 041/5
n.- ı şadr-ı Anadolu 038/2
n.- i Doğramacızāde 039/1
n. eylediği 081/1, 121/22
n.+ ı 023/2, 026/5, 026/6, 031/5
n.+ inden 034/6
n. itüp 115/7
n.+ iyle 091/21
n. kılandı 103/22
n. olanve 096/21, 099/24, 102/21
n. olunan 109/1
n. olundığı 086/5, 090/3, 113/19
n. olundığını 009/13
n. olunmuşıdı 078/3
n. olunup 017/6, 022/12, 052/6, 102/9
n. olunur 089/22
-32-

naşıl sa [T-Ar] Ne şekilde ise. n. 022/16	-1-	nā-mevcūd [Ar.] Mevcut olmayan, bulunmayan. n. 068/8	-1-
nāşır [Ar.] Yardım. cenāb-ı hayru'n n.+ muḡ 036/12, 067/22	-2-	nā-mezid [Far.+Ar.] Artmadan, çoğalmadan. n. 043/18	-1-
naşīb [Ar.] Kader olarak belirlenen şey, müyesser olan, n. 064/8 n. olup 067/20	-2-	nā-mizāc [Far.+Ar.] Huysuz, karakersiz. n. 020/21, 068/22, 103/8	-3-
na'ş [Ar.] Ceset. n.+ ı 009/5, 009/8	-2-	nā-mizāçlık Huysuzluk. n. 118/25	-1-
nāşī [Ar.] –den dolayı, sebebiyle. n. 010/14, 039/15, 040/9, 040/23, 042/10, 045/13, 050/2, 057/8, 057/22, 067/13, 069/24, 110/2, 119/10	-13-	nā-münāsebe [Far.+Ar.] Sebebsiz. muḡāyir-i ḡarekāt-ı n. 010/16	-1-
nāṭık [Ar.] Konuşan, söz söyleyen. n. 037/11	-1-	nā-münāsib [Far.+Ar.] Yersiz, uygunsuz. n. 051/14, 114/5	-2-
nāṭıka [Ar.] (bk.) nāṭık. aşhāb-ı n.+ dan 095/4	-1-	nā-pesned [Far.] Beğenilmeyen. n.+ üḡ 010/1	-1-
nā-be-cā [Far.] Uygun olmayan, yersiz. n. 056/17	-1-	nā-revā [Far.] Layık olmayan yakışmayan. mādde-i n. 094/15 vaż'-ı n. 098/17	-2-
nā-çār [Far.] Çaresiz. n. 019/20, 031/3, 103/19, 109/10	-4-	nażar [Ar.] Bakma, bakış. kaṭ'-ı n. 030/2, 034/19, 059/15, 121/12 şarf-ı n. 036/15, 064/19, 101/6 kaṭ'-ı n. olunmaḡ 030/10	-8-
nā-ḡaḡ [Far.] Haksız. n. 114/25	-1-	nażarān [Ar.] Göre, kıyasla. n. 008/5, 019/5, 020/1, 051/17, 053/7, 060/1, 060/16, 079/20, 121/25	-9-
nā-hem-vāra [Far.] Devamlı olmayan, ara ara. n. 101/2	-1-	nāzır [Ar.] Bakan, vekil n. 039/9, 062/10, 073/4 n.+ ı 115/19 n. olmaḡ 033/14	-5-
nā-kes [Far.] İnsaniyetsiz, alçak. n. 120/19	-1-	nāzırcı [Ar.] Görevi nazır olan. n.+ yla 071/7	-1-
nā-keyd [Ar.] Hilesiz, Doğru. n. 026/16	-1-	Nazıf Efendi Sadrazam yardımcısı. N. 090/24, 095/13, 096/17, 102/4, 102/8 N.+ den 077/23	

- N.+ ye 069/5
-7-
- naẓīr** [Ar.] Benzer, eş.
vezīr-i āṣaf-ı n. 017/10
-1-
- ne** Hangi, nasıl, neden, niçin.
n. 003/14, 003/17, 004/17, 008/22,
009/10, 010/17, 010/22, 011/23,
012/19, 013/5, 013/23, 015/12,
015/15, 017/2, 018/17, 019/13, 020/16,
020/18, 021/20, 023/11, 023/17,
024/13, 026/21, 026/23, 027/4, 027/9,
030/5, 032/12, 032/22, 033/13,
034/22, 036/11, 037/6, 042/12, 042/25,
043/7, 044/4, 044/12, 045/14, 046/18,
047/3, 050/15, 050/19, 050/23,
051/2, 051/5, 052/8, 053/4, 053/17,
054/6, 054/19, 056/15, 056/23,
057/7, 057/11, 058/22, 059/13,
060/24, 066/15, 066/16, 069/19, 070/11,
070/15, 071/3, 072/2, 074/1, 075/5,
076/8, 077/13, 077/22, 081/5,
082/7, 083/20, 087/4, 089/2, 089/8,
089/18, 093/11, 094/22, 095/11,
095/16, 096/3, 097/6, 099/6, 100/2,
100/5, 102/7, 104/5, 107/19,
107/22, 108/2, 109/6, 110/1, 111/12,
114/7, 115/13, 116/23, 116/24,
117/10, 118/18, 119/6, 120/18,
120/21, 121/6, 123/15
n.+ ye 026/25, 027/3, 034/22
-114-
- necīb** [Ar.] Soylu, asil.
nesl-i n.+ i 114/10
-1-
- nedür** [Ar.] Nedir.
n. 066/15, 123/15
-2-
- nefer** [Ar.] Asker.
n. 071/2, 079/14, 081/13, 089/22,
110/15
n.+ den 057/23
-8-
- neferāt** [Ar.] Askerler.
n. 067/10,
n.+ ı 007/17
n.+ ina 106/6
n.+ indan 110/16
n.+ ını 051/11, 061/17
n.+ ıyla 109/18
- n.+ ları 037/22
n.+ larını 037/14
n.+ mı 047/11
-10-
- nefer-dil** [Ar.+Far.] Gönüllü asker.
n. 064/12, 070/14, 090/1
-3-
- nefs** [Ar.] 1. Bir şeyin aslı, kendisi.
n.+ ü'l emr 066/13
n.+ ü'l emrde 045/5, 054/2
-5-
2. İç, merkez.
n.- i İrşova 033/9
n.- i Kırım 020/10
n.- i Kırımda 022/19
-3-
- Nehār** [Ar.] Gündüz, gün.
n. 037/25, 071/14, 080/18, 086/13
leyl-i n.- ı 065/19
-5-
- nehr** [Ar.] Nehir.
n. 077/6, 082/24
n.- i mezkūr 079/10
n.- i Tuna 059/10, 078/1, 078/4,
079/9
n.- i Tınada 036/21
n.- i Tınanuç 073/21
n.- i Tınayı 024/7, 070/2
-11-
- nehy** [Ar.] Men etme, engelleme.
n. itecegi 043/4
-1-
- nekr-endāz** [?]
muntazıru'n-n. 061/19
-1-
- nem** ne.
n. 070/17
-1-
- Nemçe** Avusturya.
N. 014/9, 036/14, 055/14, 058/21,
060/15, 063/16, 071/4, 084/8, 095/5,
109/8, 110/18, 113/24, 114/16, 121/1,
122/11
-15-
- Nemçelü** Avusturyalı.
N. 002/11, 004/16, 014/14, 026/4,
032/3, 032/15, 033/5, 033/17, 033/24,
035/4, 035/20, 036/6, 037/9, 039/20,
040/1, 046/14, 048/4, 058/12, 059/15,
059/20, 066/25, 078/3, 078/25, 082/19,

083/23, 089/24, 091/16, 093/14, 098/23,
101/17, 105/21, 106/18, 107/6, 107/12,
107/21, 114/21, 120/8, 121/25, 122/24,
126/4

N.+ de 107/14

N.+ ler 033/8

N.+ nün 021/12, 032/24, 032/25,
034/13, 034/25, 036/3, 036/10, 036/16,
036/21, 059/23, 062/10, 064/24, 070/22,
075/17, 075/25, 078/16, 079/12, 086/3,
087/16, 105/25

N.+ ye 034/7, 077/25, 079/8, 081/16

N.+ yi 060/8

-67-

nerē Hangi yer?

n.+ den 089/7

-1-

neṣārā [Ar.] Hristiyanlar.

düvel-i n. 052/13

-1-

nesāyih [Ar.] Nasihatlar, öğütler.

tecviz-i n. 010/19

-1-

nesēb [Ar.] Soy, atalar dedeler.

n. 104/23

-1-

nesīm [Ar.] Hoş ve latif rüzgar.

n. 079/23

-1-

nesl [Ar.] Nesil, soy.

n.- i cengiziyeden 013/7

Selāṭin-i n.- i cengiziyeden 038/7

n.- i necibi 114/10

-3-

nesne [ETT] Hiçbir şey.

n. 098/8

n.+ den 007/18, 019/2, 025/25,
027/15, 043/5, 122/18

n.+ ye 081/25

n.+ yi 027/12, 030/16, 081/16

-11-

neṣ'e [Ar.] Hafif sarhoşluğun verdiği
keyf.

n.- i cām 044/12

-1-

neṣ'et [Ar.] İleri gelmek, kaynaklanmak.

n. eylediği 020/15, 114/25

n. eylediğini 101/3

-3-

neṣr [Ar.] Yayılma, dağılma.

n. 022/14

n. iten 006/17

n.+ iyle 012/11, 039/12

n. oldıca 003/21

n. olmadığından 034/22

-6-

netice [Ar.] Durum, sonuç, nihayet.

n. 011/23, 018/3, 050/19, 050/23,
074/3, 107/19, 119/10, 119/19, 121/9

n.- i hāl 019/10, 077/10

n.- i hāline 071/21

n.- i mekāl 104/8

n.- i sahn 057/21, 066/23

n.- i sahn-ı mäh-ı mezkūruṅ 076/18

n.- i suhan 031/19, 095/17

n. bulan 021/2

n. bulmuş 018/15

n.+ si 027/3, 116/23

-22-

nev' [Ar.] Cins, çeşit, tür.

n. 035/24, 034/7, 059/6, 059/14,
098/24, 102/6, 116/1

meslek-i n. 076/8

n.- i beşerūṅ 113/1

-8-

nevāziṣ [Far.] Okşama, gönül alma.

n. 017/13, 053/5, 111/4

-3-

nevāziṣlice Okşayarak, gönül alarak.

n. 024/9

-1-

nevbet [Ar.] Nöbet.

n. 041/16

n.- i şadāret 034/8

-1-

nev'i [Ar.] Cinsē ait, çeşitle, türle.

n. 012/10, 036/4, 042/1, 042/11,
042/18, 045/12, 050/16, 050/20, 052/4,
082/24, 111/4

-11-

nev-be-nev [Far.] Yeniden yeniye, yeni
yeni.

n. 002/2, 021/5, 027/8

-3-

nev-rūz [Far.] Yılın ve ilkbaharın
başlangıcı sayılan 21 Mart günü.

n.- ı firūzdan 037/17, 040/20

n.+ a 115/13

-3-

- nev-‘ummā** [Far.] Bir derece, bir suretle.
n. 002/14, 014/2, 017/13, 036/16,
051/7, 108/14, 114/8, 119/4
-7-
- nez** [Ar.] Çekip çıkarma, çıkarılma.
n. 052/6, 065/22
n. olunduğı 080/22
-3-
- nezzāre** [Ar.]Bakma, seyretme.
n.- i hayretde 015/18
-1-
- ni‘am** [Ar.] Nimetler.
küfrān-ı n. 051/25
velīyyü’n n. 043/14
n.+ ü’t-teşādūf şadr-ı a‘zam 075/10
-3-
- nice** Çok, pek çok, bir çok.
n. 003/19, 004/18, 014/15, 020/6,
034/6, 034/7, 042/1, 045/9, 056/18,
057/19, 060/8, 078/2, 097/1, 100/19,
125/16
n.+ dür 095/2
n.+ leri 079/14
-21-
- niçün** Neden, hangi sebeble.
n. 064/23, 088/12, 117/13
-3-
- nifāk** [Ar.] Ayrılık, ara bozoculuk.
n.+ ı 054/12, 058/8, 088/3
-2-
- Nigbolı** Bulgaristan’da Tuna kıyısında bir kasaba.
N. 049/10, 102/17
-2-
- nigeh** [Far.] Bakma, bakış.
n.+ e 015/18
-1-
- nihād** [Far.] Huy, tabiat.
n.+ larına 030/20
-1-
- niḥāl** [Far.] Fidan.
n. 012/7, 103/9, 110/7
-3-
- niḥāyet** [Ar.] Sonunda, en sonunda.
n. 008/19, 015/12, 018/2, 019/25,
026/24, 027/9, 034/9, 067/8, 074/5,
095/22, 106/23, 112/20, 122/15, 125/5
n. buldukda 027/5
n.+ de 018/24, 023/11, 073/25
n.+ i 005/14, 052/9, 117/8
n.+ inde 030/18, 031/14
n.+ ine 011/22
n.+ ü’l emr 007/2, 050/8, 056/20,
103/7
-28-
- nikāt** [Ar.] Zarif sözler, nükteler.
n. kılmayarak 104/2
-1-
- nīk-nām** [Ar.] Namı iyi olan, iyi nam kazanmış.
n. 065/10, 076/10
-2-
- ni‘met** [Ar.] İyilik, ihsan, bağış.
n.- i āl ‘oşmān 077/24
n.+ iyle 051/23
n.+ üm 083/10
-3-
- nīsvān** [Ar.] Kadınlar.
n. 123/23
-1-
- Niş** [Ar.] Sırbistan’da bir vilayet.
N. 046/4, 051/5, 054/8, 055/1, 055/2,
055/24
-6-
- nişan** [Far.] Belirti, işaret.
n. virmişdür 105/2
-1-
- nişancı** [Ar.] Osmanlı Devleti’nde berat, ferman, name gibi şeylerin başına tuğra çekmekle görevli olan nişan kaleminin başı durumundaki yüksek memur.
n. 119/11
n.- i dīvān-ı hümāyūn 112/17
-2-
- nişāncılık** Nişancı görevi
n. 115/10
-1-
- niyaz** [Far.] Dua, rica, yalvarma.
n. 077/20
n.+ ıyla 049/21
n.+ larına 072/6
n.+ umdur 071/19
-4-
- niyet** [Ar.] Zihinde tasarlama, yapmaya karar verme.
n. 046/13, 062/4
ğazā-yı cihād-ı n. 077/20
n.- i ḥālīşa 061/6
n.- i ḥālīşasıyla 074/22
fevz-i nuşret-i n.- i ḥālīşasıyla 062/14

- n.+ de 075/5
n.+ inde 012/12
n.+ ine 032/23, 036/13
n. itildiği 048/5
n. itüp 101/16
n.+ iyle 021/4
n.+ leri 004/7
n.+ lerinde 072/11
n.+ lerini 014/18
- 16-
nizām [Ar.] Yasa, kural, düzen, usül.
n. 033/13, 033/21, 062/4
n.- ı kisvelerine 011/9
n.- ı mülkiyye 004/24
n.- ı mülkiyyemüze 004/2
n.- ı mülkiyyenüñ 012/14, 014/1
n.- ı mülkiyyesi 023/23
n.- ı mülkiyyeye 006/6
n.- ı mülkleri 005/2
n.+ a 079/21
n.+ ı 031/10, 115/23
n.+ ina 057/5
şirāze-i n.+ ina 006/3
n.+ ını 018/20
n.+ ları 069/2
n. virildi 118/11
n. virilmeden 111/14
n. virilüp 023/3
- 21-
noqşān [Ar.] Tam olmayan, eksik.
n. 030/12, 073/14
n.+ ı 092/23
- 3-
n'ola Ne olacak?
n. 123/17
- 1-
Nu'mān Beg Zehan gümrükçüsü.
N. 075/5, 106/16
- 2-
nuşh [Ar.] Nasihat, öğüt.
n. 059/4
- 1-
nuşret [Ar.] Allah'ın yardımı.
n. 068/19
fevzi'n-n. 064/17
n.- i cānib-i İslāmiyāndan 079/24
n.- i eşere 051/6
muqaddime-i n.- i farz 060/10
fevz-i n.- i niyet-i hālişasıyla 062/14
- 7-
nuşret-makrūn [Ar.] Allah'ın yardımına nail olmuş.
n.+ ı 041/19
n.+ uñ 039/23
- 1-
nuşret-şi'ār [Ar.] Allah'ın yardım ettiği.
'asākir-i n. 106/22
- 1-
nūş [Far.] İçme.
n. 113/16
- 1-
nūfūs [Ar.] Bir yerde yaşıyanların tamamı.
katl-i n. 054/22
katl-i n.+ da 054/19
- 2-
nūfūz [Ar.] Sözü geçme, sözünü geçirme gücü.
n. 115/23
aşhāb-ı n. 040/3
aşhāb-ı n.+ dan 050/4, 058/6
n.+ ina 005/3
n.+ ında 076/9
- 6-
nūhās [Ar.] Bakır.
n. 079/12, 079/13
- 2-
nūmāyān [Far.] Görünen, meydanda olan, aşikar.
n. oldıqda 057/25
- 1-
nūzūl [Ar.] Konaklama, inme.
n. 010/2, 044/23, 045/5, 047/1, 047/16, 048/1, 051/11, 068/21, 077/5, 086/23, 097/13, 097/15, 098/11, 103/10, 123/11, 124/23
n.+ de 116/19
n. itdirilüp 110/21
n. olundığı 097/19
n. olunup 043/17, 115/17
- 21-
o İşaret sıfatı.
o. 004/15, 022/7, 057/25, 058/18, 069/12, 093/23, 101/9, 103/5, 106/15
- 9-
o zamir
o. 025/1, 083/24
o.+ dur 041/20
- 7-

oba Göçebe hayatta konaklanılan yer.

- o.+ sı 057/6
- o.+ sını 068/9
- o.+ ya 068/24

-3-

ocak Yeniçeri ocağı.

- o. 007/16, 017/18, 019/22, 037/19, 037/20, 046/24, 047/23, 050/21, 055/24, 058/1, 078/20, 083/2, 085/13, 090/3, 096/12, 099/15, 118/16
- o.- 'āmire 093/7
- o.+ lar 041/24, 042/5, 043/10, 055/5, 064/22
- o.+ larına 037/23
- o.+ ları 070/1
- o.+ lunu 067/25

-26-

ocaklı [Ar.] Yeniçeri ocağına bağlı olan.

- o. 007/17, 077/1, 083/6, 083/21, 091/8, 104/1, 105/3, 105/12, 116/3
- o.+ ları 057/6
- o.+ nu 051/14

-11-

oda Yer, bir yerin bölünmüş bir bölümü.

- o.+ ları 061/10
- o.+ larına 124/24
- o.+ sında 041/13, 043/13
- o.+ sından 032/1
- o.+ ya 099/22

-6-

odun Ağaç.

- o. 042/14

-1-

oğul Genç erkekler için kullanılan hitap sözü.

- o. 118/24
- o.+ ı 118/14
- o.+ lar 057/14, 072/6
- o.+ ları 109/1
- o.+ ları 069/17
- o.+ um 053/21

-7-

Oğuz Mehmed Paşa Bir şahıs adı.

- O. 063/24

-1-

ol - 1. Olmak, meydana gelmek, bulunmak, mevcut olmak,

- o.- a 045/15, 070/16 o.- acağı 027/3, 066/16, 101/21, 105/14, 120/12
- o.- acağın 087/13

o.- acağumuz 084/2

- o.- acak 008/7, 010/16, 010/23, 019/14, 020/19, 027/7, 027/10, 030/12, 032/22, 035/1, 040/23, 059/18
- o.- acakdur 056/23, 105/5, 123/15
- o.- acakmış 031/2
- o.- acakise 101/9
- o.- amayup 078/11, 112/7
- o.- amaz 074/4, 077/10
- o.- an 002/13, 004/7, 006/22, 008/18, 009/6, 009/19, 009/22, 010/11, 012/4, 012/5, 012/17, 013/25, 014/9, 014/20, 016/3, 016/8, 018/19, 019/10, 021/18, 021/24, 022/9, 023/5, 023/7, 027/10, 029/25, 031/8, 032/13, 032/15, 035/19, 036/7, 036/8, 037/19, 038/6, 038/15, 038/17, 038/19, 039/11, 039/18, 040/15, 040/17, 040/25, 041/12, 043/17, 043/19, 043/23, 044/3, 044/8, 044/15, 045/21, 045/23, 046/9, 047/1, 047/3, 047/14, 047/24, 048/11, 048/13, 049/5, 050/24, 051/19, 051/20, 051/25, 052/10, 056/2, 056/7, 057/5, 058/4, 059/6, 060/14, 061/13, 062/6, 062/8, 062/10, 062/11, 062/17, 062/22, 062/23, 063/7, 063/20, 064/5, 065/6, 065/15, 066/2, 066/3, 066/7, 067/20, 068/1, 068/18, 068/24, 069/1, 069/5, 069/9, 069/13, 070/9, 071/13, 071/22, 072/25, 073/14, 073/16, 074/6, 074/15, 077/7, 078/21, 078/25, 079/11, 079/13, 079/18, 081/21, 082/1, 082/21, 085/4, 085/5, 085/15, 085/17, 085/20, 085/23, 086/2, 086/13, 087/21, 087/24, 088/19, 090/11, 091/2, 092/1, 092/2, 092/6, 092/7, 093/4, 094/18, 096/20, 097/5, 097/19, 098/21, 099/22, 099/23, 100/9, 100/17, 102/19, 103/9, 103/13, 104/23, 105/1, 105/13, 105/16, 106/18, 106/25, 109/6, 109/8, 109/20, 110/9, 110/19, 111/1, 111/21, 112/3, 112/12, 113/22, 115/7, 115/8, 115/16, 115/23, 116/11, 117/1, 118/18, 119/1, 120/3, 120/4, 121/19, 122/8, 123/10, 123/13, 124/1, 124/24, 126/4
- o.- andan 075/14

o.- anlar 006/4, 012/20, 037/23,
041/14, 042/12, 101/24
o.- anlara 092/25
o.- anlardan 088/5, 104/24
o.- anları 068/8, 100/21
o.- anların 067/25, 068/10, 076/14,
117/6, 121/10
o.- anuñ 065/1
o.- arak 007/7, 008/14, 009/3, 011/2,
012/12, 014/6, 017/9, 017/25, 021/7,
041/19, 059/19, 062/8, 063/5, 065/9,
070/5, 070/21, 076/8, 077/20, 078/21,
078/23, 080/1, 080/20, 089/1, 090/15,
090/23, 118/4, 118/12, 120/19, 125/9
o.- asuz 083/11
o.- aydı 093/22
o.- dı 027/4, 029/4, 032/20, 035/21,
037/1, 051/18, 059/2, 079/9, 102/7,
107/16, 116/24
o.- dığı 003/14, 004/6, 004/23,
005/20, 008/9, 008/22, 013/15,
018/20, 021/22, 023/1, 024/5, 025/21,
027/9, 027/16, 027/21, 029/18, 030/8,
031/19, 032/5, 035/10, 043/6, 045/10,
047/21, 048/12, 051/7, 051/17,
052/19, 053/9, 053/21, 058/5, 058/8,
058/17, 060/5, 060/19, 061/13,
061/16, 063/11, 067/2, 069/4, 071/1,
071/7, 075/10, 076/11, 076/12,
076/15, 077/19, 078/22, 080/20,
084/1, 087/1, 087/4, 087/18, 088/7,
088/10, 091/3, 092/17, 097/6, 097/7,
099/1, 099/7, 100/14, 101/10, 102/1,
104/8, 105/19, 106/1, 107/6, 110/13,
114/16, 116/20, 118/21, 123/22,
124/7, 125/2, 125/3
o.- dığımız 093/22
o.- dığına 022/17, 039/14, 053/14,
061/8, 071/5, 084/13, 104/16, 119/3,
119/4
o.- dığında 114/4
o.- dığından 008/3, 009/2, 011/15,
014/22, 016/20, 019/3, 021/10,
022/25, 024/13, 024/15, 026/8,
026/10, 028/15, 029/22, 032/16,
034/14, 034/25, 036/4, 037/21, 039/7,
041/2, 041/25, 045/6, 045/12, 045/13,
046/15, 047/8, 048/6, 048/17, 049/5,
049/23, 052/12, 052/24, 053/9,
053/16, 054/12, 057/4, 057/8, 058/5,
058/9, 058/16, 058/18, 058/20,
059/15, 059/24, 060/6, 060/16,
062/13, 065/11, 068/22, 069/11,
070/25, 074/23, 078/3, 079/8, 084/21,
086/25, 087/2, 088/3, 088/9, 089/18,
098/15, 101/5, 103/8, 104/6, 106/11,
108/13, 111/19, 111/24, 112/21,
114/24, 115/25, 117/21, 120/10,
120/11, 121/16, 122/9, 123/8
o.- dığımı 018/24, 019/23, 038/1,
051/25, 062/4, 095/24
o.- dıđınıñ 100/6, 106/10
o.- dığınuzdan 029/1
o.- dığuma 002/9
o.- dığumuz 057/12
o.- dığumuza 055/17
o.- dığundan 042/6, 063/15, 064/8
o.- dıđuñ 113/20
o.- dığından 118/23
o.- dılar 020/22, 038/6, 064/25,
112/11
o.- dı 013/12
o.- dıkca 003/14, 013/19, 021/13,
048/6, 050/7, 051/8, 053/20, 092/7,
093/13, 100/17, 114/20,
o.- dıkda 039/24, 056/3
o.- dıkda 056/24, 065/17, 072/13,
118/22
o.- dıklar 004/16, 009/20, 034/24,
035/7, 035/12, 042/13, 052/15,
057/18, 057/21, 061/8, 067/21, 068/2,
075/22, 079/22, 080/10, 082/4,
085/10, 086/1, 100/11, 108/24,
112/21, 113/16, 122/11
o.- dıkların 060/1
o.- dıklarından 004/7, 051/20, 051/22,
073/12, 085/21, 108/14, 117/4
o.- dıklarını 012/13, 032/18
o.- dıklarınıñ 080/1
o.- dım 044/10
o.- dıñ 095/3
o.- madı 029/3, 096/1, 107/15
o.- madığı 003/17, 013/13, 020/14,
028/24, 029/14, 033/16, 037/6, 043/5,
053/3, 064/6, 073/6, 121/9
o.- madığından 019/2, 026/9, 030/13,
031/4, 036/23, 037/10, 049/25,
052/25, 056/25, 060/3, 076/5, 077/8,
092/21, 099/4, 103/19, 120/8, 121/7
o.- madığımı 007/18, 013/10, 053/18

o.- madıgundan 063/10, 064/2
o.- madıkca 060/24
o.- madıkları 100/24
o.- mağa 045/14
o.- mağdan 069/24
o.- mağla 005/18, 011/6, 011/16,
013/16, 013/20, 016/9, 017/10, 019/1,
019/14, 021/16, 024/16, 028/24,
030/4, 030/14, 030/15, 037/8, 038/16,
039/5, 040/3, 040/24, 041/17, 043/11,
044/7, 047/21, 051/14, 052/4, 052/11,
061/24, 065/12, 067/6, 069/22,
070/21, 077/22, 095/4, 102/13,
103/24, 112/8, 112/16, 114/5, 116/5,
116/7, 118/13, 119/10, 119/15,
120/12, 122/3, 123/2, 123/21, 124/1,
124/4
o.- mağ 005/10, 006/5, 038/4, 042/13,
045/14, 046/9, 065/6, 077/3, 093/19,
108/13, 119/4, 121/8, 123/1
o.- mağda 041/2
o.- makdan 039/15
o.- makdan 050/1, 057/22, 119/10
o.- maları 003/3, 004/11, 100/13
o.- malarıçün 100/12
o.- malarıyla 007/6, 082/14, 084/22,
108/21, 109/3
o.- maması 119/9
o.- mamışdur 104/18
o.- mamuzdan 087/10
o.- ması 016/14, 019/8, 020/8, 057/9,
093/10, 099/16, 101/18, 104/15,
o.- masına 122/3
o.- masını 088/8, 120/5
o.- masınıuğ 056/17
o.- masıyla 007/5, 028/9, 028/12,
045/9, 049/12, 064/19, 106/9
o.- masun 099/12
o.- maya 112/25
o.- mayacağı 027/15, 089/6, 089/16,
091/9, 107/15, 113/1, 117/12
o.- mayacağından 089/19
o.- mayacak 107/10
o.- mayan 065/2
o.- mayarak 095/10, 105/1
o.- mayub 063/13
o.- mayup 005/17, 029/5, 034/5,
034/13, 046/13, 050/20, 051/13,
057/9, 057/17, 057/19, 065/1, 073/21,

076/15, 081/16, 082/25, 087/9,
092/22,
o.- maz 050/8, 089/21, 095/2, 095/3,
095/9, 106/19, 117/18
o.- mazdan 087/12
o.- mış 007/21, 007/25, 014/12,
014/16, 028/1, 036/11, 047/7, 061/19,
100/14, 113/5
o.- mışdı 063/18
o.- mışdur 006/13, 031/19, 044/20,
045/3, 045/17, 046/1, 050/3, 051/16,
058/3, 062/2, 069/12, 071/20, 076/6,
082/15, 088/15, 089/12, 093/3, 103/1,
106/7, 123/2
o.- mışdı 035/22, 042/23, 116/2
o.- mışiken 051/25, 104/1
o.- mışlardur 125/12
o.- sa 083/14, 083/15
o.- sauz 117/14
o.- sun 018/18, 043/1, 045/15,
045/16, 056/16, 058/7, 076/9, 076/10,
083/10, 083/18, 083/20, 092/18,
099/11
o.- sunda 099/11 o.- ub 007/3, 059/4,
059/12, 059/17
o.- unan 083/6
o.- undı 037/9
o.- unsa 054/21
o.- up 005/8, 009/2, 012/14, 012/16,
013/10, 013/13, 014/15, 014/21,
016/12, 018/6, 019/6, 020/13, 020/15,
020/17, 020/21, 021/4, 021/25, 022/3,
022/15, 023/12, 024/2, 024/5, 024/20,
025/10, 025/25, 030/20, 031/7, 033/1,
033/18, 034/3, 036/19, 036/25, 038/4,
038/18, 039/3, 040/15, 040/23,
040/24, 042/1, 042/16, 043/1, 043/4,
044/25, 045/7, 046/21, 046/25,
047/12, 047/19, 048/17, 048/18,
049/22, 050/4, 051/23, 052/8, 052/13,
052/17, 052/20, 053/7, 054/13,
054/20, 055/13, 055/19, 055/22,
056/13, 060/7, 060/14, 062/16,
062/23, 064/4, 066/4, 067/1, 067/10,
068/2, 069/6, 070/9, 070/18, 070/22,
071/10, 071/23, 074/8, 074/23,
075/17, 075/20, 075/25, 077/1, 078/5,
079/6, 080/11, 083/9, 086/4, 087/1,
088/13, 093/21, 094/12, 094/25,
098/25, 101/3, 101/13, 102/3, 104/9,

105/4, 108/14, 110/5, 111/10, 111/14,
112/21, 112/23, 113/13, 114/10,
116/4, 117/5, 120/15, 122/17, 124/6
o.- ur 010/23, 011/25, 012/19,
018/17, 026/16, 035/22, 043/1,
054/15, 055/20, 057/11, 057/15,
058/7, 060/24, 064/2, 066/18, 067/7,
083/15, 085/1, 085/3, 095/3, 095/7,
095/23, 099/6, 103/4, 104/18, 107/4,
116/6, 117/8

2.Yardımcı fiil.

amāde o.- dığı 061/17
‘ārız o.- acağı 027/20
‘ārız o.- an 009/3, 051/7
‘ārız o.- dığı 116/1
‘ārız o.- mağla 105/8
‘ārız o.- masun 098/25
‘ārız o.- mazdan 059/17
‘ārız o.- up 102/7
āsūde o.- dıkca 004/9
āsūde o.- up 004/2
āşikār o.- an 015/17
āşikār o.- dıgından 005/15
āşikār o.- mış 120/18
āşikār o.- up 013/15
āşinā o.- mağ 077/13
bādī o.- dıgından 048/8
bādī o.- mağla 113/21
bādī o.- mışdur 050/9, 073/8, 122/10
bādī o.- up 012/6
bāhir o.- mağdan 040/9
baḥş o.- mışdur 105/17
ba‘id o.- madıgını 087/3
ba‘id o.- mamağla 075/1
ba‘id o.- mayacağından 121/12
ba‘id o.- mayup 014/2, 074/1
ba‘id o.- up 003/2
bā‘iş o.- dığı 002/4
bā‘iş o.- dıklarından 003/20
bā‘iş o.- mağlık 006/7
bā‘iş o.- mışdur 050/9, 066/23
bā‘iş-i ḥüzni o.- mışdı 017/1
belli o.- mağla 022/4
ber-ṭaraf o.- dı 024/13
ber-ṭaraf o.- dıgından 010/13
beyān o.- una gelen 006/16
cā‘iz o.- madığı 011/24, 039/24
cā‘iz o.- mayup 021/9, 034/22
cem‘ o.- maları 057/6
cem‘ o.- mazdan 029/12

cem‘ o.- up 065/10
dād o.- ur 015/15
def‘ o.- dı 021/9
derc o.- unan 006/16
diḳḳat o.- unmağda 010/19
dost o.- an 006/1
dost o.- maları 015/3
elem o.- mışdı 017/1
elyāk o.- anlara 038/23
elzem o.- up 021/11
enfa‘ o.- dığı 020/6
esir o.- mağlığı 097/9
ezher o.- dıgından 020/7
fāriğ o.- acağları 122/18
fāriğ o.- acağların 018/21
fāriğ o.- dıklarını 122/21
fāriğ o.- madıklar 013/5
fāriğ o.- mamışlar 014/18
fāriğ o.- mayup 019/16
fāriğ o.- mış 034/1
fāriğ o.- mışlar 035/2
fāriğ o.- up 028/13
ferāmuş o.- ması 087/11
fesh o.- acağını 102/24
ğālib o.- acağumuza 072/4
ğālib o.- dığı 064/1
ğālib o.- dıgından 059/21
ğālib o.- urlar 063/24
ğarḳ o.- up 103/14
giriftār o.- dı 034/2
ḥaberdār o.- dığda 078/7
ḥabs o.- unup 050/11
ḥalel-dārı o.- masun 013/6
ḥālī o.- madıklar 002/6, 121/13
ḥālī o.- madılar 043/24
ḥālī o.- madıklarından 075/19
ḥālī o.- mamaları 036/20
ḥālī o.- mayan 018/9
ḥālī o.- mayup 073/13
ḥālī o.- mazdı 050/7
ḥālī o.- mazlar 034/5
ḥarāb ender ḥarāb o.- ur 097/24
ḥarāb o.- mış 034/10
ḥāric o.- dığı 021/6
ḥasār o.- ması 003/7
ḥāşıl o.- acağ 101/20
ḥāşıl o.- acağdur 084/25
ḥāşıl o.- an 043/1
ḥāşıl o.- an 064/17
ḥāşıl o.- dı 008/13, 077/10, 122/7

hāşıl o.- dığı 078/13
 hāşıl o.- madı 030/17
 hāşıl o.- madığı 024/23
 hāşıl o.- madığından 019/19
 hāşıl o.- masına 027/21
 hāşıl o.- masıyla 030/20
 hāşıl o.- mayacağı 020/16
 hāşıl o.- mayacak 087/10
 hāşıl o.- mış 005/18, 051/18, 063/14
 hāsta o.- mağla 097/14
 hāsta o.- up 118/1, 121/16
 hāzır o. 012/1
 hāzır o.- up 025/20
 hebā o.- acağı 087/3
 helāk o.- up 121/17
 hem-civār o.- dığumuz 004/9
 hizmet-i mağall-i inkār o.- mayup
 022/6
 hoşnūd o. 083/18
 'ibāret o.- mağ 042/19
 'ibāret o.- up 005/19, 023/19, 033/9,
 033/15
 idüği o.- mağ 042/3
 ihtimām o.- unmak 010/19
 isti'cāl o.- unması 103/7
 kâder o.- mayub 007/25
 kâdir o.- amazsun 089/4
 kâdir o.- ur 039/5
 kâr-ı 'akıl o.- dığından 006/3
 karīb o.- dığda 022/23
 kayd o.- sun 042/9
 lâ-büdd o.- mağla 009/12
 lâ-büdd o.- up 003/8
 lâyığ o.- anlara 038/16
 lâzım o.- acak 020/4
 lâzım o.- mayacak 087/23
 lâzım o.- mayup 023/25
 ma'dūd o.- up 003/18, 005/4, 033/25
 maftūr o.- dıđı'ulū 011/17
 mağcüb o.- dığı 011/12
 ma'lüm o.- dığından 026/21
 ma'lüm o.- up 029/18
 mâni' o.- madığından 025/22
 ma'ruf o.- dığından 035/21
 maşrūf o.- acađı 072/3
 maşhar o.- acağınuza 053/23
 ma'zūr o.- ur 010/1
 mecbūr o.- dıđı 011/17
 mecbūr o.- up 022/21
 meczüm o.- dığından 103/1
 medār o.- ur 042/17
 memnūn o.- acađları 067/25
 memnūn o.- dıđlarını 111/7
 mesbūkū'l-meşel o.- an 076/12
 meşhūr o.- dıđından 111/15
 meşhūr o.- ması 052/25
 me'zūn o.- dıđı 008/16
 mısr o.- up 105/10
 müceb o.- acağı 032/7, 068/1, 075/24
 müceb o.- dığı 050/15, 073/15
 müceb o.- dığından 049/7
 müceb o.- mağla 056/20
 müceb o.- mayup 019/14, 030/17
 müceb o.- mışdur 078/14, 112/4,
 123/16
 müceb o.- mışıdı 015/20
 müceb o.- muşıdı 114/8
 müceb o.- up 017/12, 049/12, 074/24,
 089/20, 093/24, 097/8
 müceb-i istiğrāb o.- mağla 022/22
 mücib o.- mağla 004/22
 mücib o.- mağdan 010/14
 muğarrir o.- dığı 026/4, 026/14
 muđtāc o.- dığlarından 079/19
 muğtemel o.- dığına 021/13
 muğayyed o.- dığından 035/13
 muđīm o.- acağlardur 023/25
 muđīm o.- an 022/24
 muđīm o.- an 038/10
 muđtezā o.- mağla 021/13
 munhaşır o.- acağı 028/18
 munkāti' o.- mayarak 036/17
 muntazır o.- dığını 018/22
 murahhaş o.- dığınuza 029/2
 muşammem o.- dığından 039/23
 muşammem o.- dığda 068/15
 muşammem o.- up 051/10
 muşır o.- up 019/16
 mu'tād o.- dığı 030/13
 mu'tād o.- mağla 040/19
 mu'tādları o.- dığından 011/11
 mutaşavver o.- madığı 019/18
 mu'terif o.- acağınuz 029/24
 muttālī' o.- dığından 013/1
 muvaffağ o.- acağumuzu 072/4
 muvaffağ o.- dığları 115/24
 muvaffağ o.- mamış 104/5
 muvaffağ o.- mışdur 009/11
 muvāfiđ o.- dığı 019/6
 muvāfiđ o.- dığından 084/4

- muvāzabet o.- arak 010/15
 mübāşeret o.- up 106/15
 mübtelā o.- anlara 042/23
 mübtelā o.- up 103/12
 mü`eddī o.- dıgından 056/14
 mü`eddī o.- up 056/21
 mü`ekked o.- an 005/25
 mü`ekked o.- masına 006/2
 mü`eyyed o.- arak 003/2
 müfid o.- madığı 027/12
 müfid o.- mağ 006/3
 müheyyā o.- an 068/21
 mükerrem o.- dığı 011/12
 mükibb o.- up 019/16
 mülākī o.- dıklarından 082/26
 mülākī o.- mışlardur 125/11
 mülhāk o.- maları 119/24
 mümkin o.- acakiyen 033/19
 mümkin o.- amayup 117/10
 mümkin o.- mamağla 008/13
 mümkin o.- mayacağı 091/19
 mümtāz o.- up 017/19
 münāsib o.- acağını 062/13
 münāsib o.- an 011/19, 014/12,
 033/23, 093/18, 099/18
 münāsib o.- an 037/7
 münāsib o.- dığı 020/3
 münāsib o.- madığından 005/10
 münāsib o.- mağla 032/12, 045/20,
 048/7
 münāsib o.- mayacağını 060/3
 münāsib o.- mayup 015/7
 münāsib o.- up 017/23, 097/23
 mündefi´ o.- mamışdı 017/17
 münfehim o.- mış 027/9
 münfekk o.- amam 053/11
 münfekk o.- madığı 055/8
 münfekk o.- mayup 015/12
 münfekk o.- mazlar 018/11
 münhall o.- an 020/23, 040/14, 046/1,
 047/15, 069/4, 069/8, 096/9, 096/21,
 102/21
 münhall o.- an 039/5
 münhall o.- an 048/12
 münhall o.- an 099/24
 müsın o.- ması 105/11
 müstağnī o.- mağla 071/11
 müstahdem o.- mamış 017/2
 müstahkem o.- an 003/5
 müstebān o.- dıkda 009/14
 müstelzim o.- acak 012/11
 müstemr o.- up 036/3
 müsterih o.- uruz 053/23
 müstevcib o.- up 005/15
 müštağil o.- arak 010/15
 müştedd o.- up 105/12
 müşterek o.- up 014/11
 müteħakkık o.- dıkda 007/12
 müteħayyir o.- up 099/11
 müteveccih o.- up 016/17
 müttefik o.- dıgını 039/20
 müttefik o.- dıgınız 026/5
 müttefik o.- dıklarını 032/3
 müyesser o.- acağı 067/8, 075/1
 müyesser o.- dıgınıuğ 075/9
 müyesser o.- mamış 008/8
 müyesser o.- mışdur 021/1, 096/19
 müyesser o.- up 068/21, 115/22
 nā`il o.- an 013/21
 nā`il o.- dıkları 089/14
 nā`il o.- dıklarından 081/24
 nā`il o.- dıklarından 084/20
 nā`il o.- ması 039/2
 nā`il o.- up 040/7
 nā`il-i şadāret o.- mış 016/9
 naşb o.- an 096/21, 099/24, 102/21
 naşb o.- unup 102/9
 naşib o.- up 067/20
 nāşī o.- up 005/2
 nāzır o.- mağ 033/14
 neşr o.- dıkca 003/21
 neşr o.- madığından 034/23
 nümāyān o.- dıkda 057/25
 olmuş o.- mağla 034/8
 olmuş o.- mağla 034/8
 perverde o.- an 077/24
 peydā o.- mağla 061/4
 rāci´ o.- masun 031/12
 resid o.- dıgından 015/5
 reside o.- acağı 112/8
 reside o.- dıgından 024/6, 025/12,
 031/2
 reside o.- mağla 076/4
 reside o.- ması 122/2
 reside o.- up 025/3
 revān o.- up 009/5
 şādır o.- an 034/15
 sebeb o.- dı 055/11
 sebeb o.- dılar 104/13
 sebeb o.- mışdur 057/16

sebeb o.- up 006/8
sefer o.- muyor 010/22
şâyân o.- mayacak 019/17
şecî' o.- mağla 106/16
şehîd o.- dıǵı 097/12
şehîd o.- mışdur 097/1
ta'bir o.- unur 014/10
taht-revân o.- up 009/5
tanzîm o.- maq 079/21
taṭyîb o.- acakları 057/20
tecâvüz itecegibâhir o.- up 032/8
telef o.- dıǵınuş 079/15
telef o.- madı 117/25
telef o.- mayarak 075/9
tertîb o.- mayup 058/22
vâkıf o.- anlara 087/14
vâkıf o.- maılıǵı 049/6
vâkı' o.- an 002/14, 018/2, 027/11,
028/3, 048/8
vâkı' o.- an 049/21
vâkı' o.- up 008/12, 082/21
vârid o.- an 052/3, 054/11, 069/22,
070/21, 097/20
vârid o.- an 070/4, 074/17, 087/4,
108/16
vârid o.- mağla 074/18
vârid o.- mışdur 039/13
vâşıl o.- dı 050/12, 104/13
vâşıl o.- dıǵından 050/6
vâşıl o.- dıǵda 009/6, 024/7, 067/14,
075/11
vâşıl o.- dıǵda 063/3
vâşıl o.- dıǵlarında 080/12
vâşıl o.- maları 074/7
vâşıl o.- mışdur 025/1, 046/10,
079/16
vâşıl o.- up 009/19, 080/3, 102/11,
103/18
vâz'-yıkânün o.- mağla 041/9
vuķū'-yâfte o.- an 002/11, 035/15
vuķū'-yâfte o.- an 016/22
yoǵ o.- up 077/18
zâhib o.- up 056/17
zâhib o.- ur 023/5
zâhir o.- dıǵına 114/13
zâhir o.- dıǵını 092/23
zâhir o.- dıǵda 117/12
zâhir o.- mağla 101/21
zâhir o.- maq 025/5
zâhir o.- up 008/22, 030/18, 099/2

ol İşaret sıfatı.
o. 005/11, 006/9, 006/10, 014/16,
014/25, 016/2, 016/25, 017/1, 018/3,
019/19,
020/16, 020/18, 021/1, 021/13,
021/17, 022/17, 023/15, 025/18, 026/22,
027/21,
027/22, 028/6, 033/20, 033/21, 034/1,
034/17, 035/1, 035/22, 036/12, 037/2,
038/20, 039/12,
040/6, 040/12, 041/17, 042/19,
042/22, 043/22, 044/14, 044/23, 044/24,
045/13, 045/25, 046/10,
046/22, 047/5, 047/18, 048/7, 048/21,
050/4, 050/11, 053/22, 053/23,
054/1, 054/2, 056/1, 057/2, 058/16,
058/23, 058/25, 059/19, 061/13, 062/5,
062/17,
063/17, 063/19, 063/25, 065/13,
066/9, 066/16, 066/17, 067/8, 068/5,
068/11, 069/8, 069/12, 069/20,
069/23, 069/24, 070/15, 071/1, 071/8,
072/6, 072/12, 073/22, 074/23, 075/7,
075/18, 075/25, 076/25, 077/6,
077/22, 077/25, 078/2, 078/7, 078/10,
078/24, 079/20, 080/22, 081/19,
082/2, 082/14, 082/17, 085/9, 086/23,
088/16, 088/20, 090/5, 091/24,
093/8, 094/5, 094/9, 095/6, 095/8,
096/5, 096/8, 096/13, 097/4,
097/10, 097/13, 098/3, 099/3, 099/5,
099/22, 100/8, 101/8, 101/11,
102/17, 102/20, 103/16, 104/12,
104/14, 104/20, 107/14, 108/17, 109/9,
109/25, 110/1, 110/4, 111/12, 112/10,
112/17, 113/6, 114/13, 114/25,
116/5, 116/18, 117/22, 119/12,
119/19, 119/22, 120/1, 122/2, 122/21

-147-

olun - Olmak fiiline konu olmak.
o.- acaǵı 067/23, 071/21
o.- acaq 083/22
o.- acaqdur 109/13
o.- amayup 104/17
o.- an 029/17, 044/16, 048/23,
054/17, 063/7, 064/15, 065/22, 088/2,
104/3, 111/23, 113/3, 119/13, 121/2
o.- araq 035/8, 044/13, 056/4, 058/23,
079/22, 080/18, 081/22, 109/5,

110/23, 118/11, 120/21, 120/23,
124/14
o.- caya 052/6,
o.- dı 019/13, 032/14, 036/15, 039/8,
046/8, 046/16, 047/8, 047/17, 054/18,
055/1, 055/7, 056/11, 059/9, 064/19,
088/4, 089/23, 090/5, 091/24, 094/2,
094/20, 095/20, 096/10, 096/23,
099/25, 101/11, 102/22, 104/22,
107/8, 107/12, 112/14, 115/1, 115/11,
117/10, 122/3, 122/22
o.- dığı 046/13, 064/10, 069/17,
070/7, 071/24, 074/6, 096/5, 098/11,
101/12, 112/2, 119/20, 122/14
o.- dığına 031/22
o.- dığından 007/22, 008/14, 046/19,
052/16, 055/11, 090/9, 091/6, 094/9,
099/21, 102/17
o.- dığını 044/6
o.- dıđınıñ 022/16
o.- dıkça 025/14, 057/18, 092/22,
121/10
o.- dıkda 045/11
o.- dıkda 053/8, 056/23, 067/3, 084/3,
092/20, 116/3, 118/17
o.- dıkdan 054/8, 072/24, 077/11,
120/6, 121/5
o.- madığı 044/19, 046/18
o.- madığından 007/16, 086/20
o.- mağa 060/10, 099/12
o.- mağla 040/25, 046/15, 047/18,
059/11, 088/17, 109/24
o.- mağ 011/3, 051/13, 054/18
o.- mağda 016/11, 059/19
o.- mağla 123/11
o.- mağlık 031/6, 037/2, 059/17,
066/18
o.- maları 051/8, 120/3
o.- mamağla 114/2
o.- mamağ 089/12
o.- mamış 049/23
o.- mamışdur 065/21
o.- mamışiken 058/14
o.- ması 067/24, 077/23, 093/5,
094/20, 099/6, 109/19, 111/16
o.- masına 111/9, 111/24
o.- masını 093/17
o.- masıyla 085/5
o.- masun 093/19
o.- mayacağı 093/12

o.- mayarağ 015/11, 054/21, 055/17
111/20, 122/13
o.- mayup 080/19, 108/12
o.- mış 045/13, 081/10, 082/23,
086/21, 087/5, 105/15, 111/18
o.- mışdur 048/15, 070/5, 077/5,
079/7, 086/11
o.- mışdı 005/22, 051/7, 093/9, 099/7
o.- sa 014/24, 027/14, 089/19,
111/12, 111/13
o.- sun 030/14, 068/5, 107/9
o.- up 013/24, 021/21, 035/9, 043/19,
044/24, 045/22, 046/4, 046/10, 048/2,
054/4, 055/6, 056/8, 060/10, 060/19,
060/22, 061/25, 063/8, 064/15, 066/9,
069/10, 069/23, 076/19, 076/21,
084/11, 085/8, 087/25, 089/11, 093/8,
093/11, 094/3, 094/6, 097/18, 101/7,
106/13, 108/5, 108/10, 111/18,
115/10, 118/8, 119/2, 119/14, 120/4
o.- ur 011/20, 051/6, 056/15, 081/24,
095/9, 118/10
o.- uyor 073/15
2. Yardımcı fiil.
taşil o.- a geldiği 011/21
taşir o.- a geldiği 035/24
tertib o.- a geldiği 110/21
beyān o.- a gelen 014/18
ārām o.- acağı 121/14
mařlūb o.- acađı 026/13
mekş o.- acağı 121/14
mūrūr o.- acađı 070/23
taşir o.- acağı 026/21
terk o.- acağı 073/25
irsāl o.- acağ 071/18
kabul o.- acağ 029/13
taşsin o.- acağ 027/15
teklif o.- acağ 028/13
tertib o.- amadı 055/14
irsāl o.- amayup 079/20
ağz o.- an 067/10, 071/2, 082/15
'ağd o.- an 018/14
beyān o.- an 066/6, 074/20, 105/15
fermān o.- an 088/23
mahyā o.- an 097/19
mūlāhaza o.- an 089/17
mūrūr o.- an 085/24
zıkr o.- an 067/13
řurū' o.- an 020/13
ta'bir o.- an 003/13, 085/20

ta'dād o.- an 028/16
tahrīr o.- an 033/25, 074/20
ta'yīn o.- an 100/7, 100/10, 106/25
te'hīr o.- an 052/21
tertīb o.- an 017/7, 031/21, 042/8,
043/16, 051/15, 077/2, 109/19
vuşūl o.- an 097/18
aḥz o.- araḡ 099/19
baḥiṣ o.- araḡ 050/22
icrā o.- araḡ 007/15
i'tikād o.- araḡ 005/21
küşād o.- araḡ 077/18
mu'āmele o.- araḡ 013/23
müsterih o.- araḡ 020/15
telkīn o.- araḡ 034/17
tezkār o.- araḡ 041/20
yād o.- araḡ 041/20
tertīb o.- araḡ 097/25
derc o.- araḡ 074/14
āgāz o.- dı 083/19
'arz o.- dı 091/21
fātiha o.- dı 032/23
fermān o.- dı 038/15
icrā o.- dı 090/21
ihsān o.- dı 056/22, 087/19
ikdām o.- dı 107/19
inhā o.- dı 091/22
iṣāl o.- dı 032/15
raġbet o.- dı 023/16
tahrīr o.- dı 061/14
tenbīh o.- dı 077/15, 077/23
tertīb o.- dı 093/15
tesyār o.- dı 074/20
zann o.- dı 024/14
defn o.- dıġı 016/24
fermān o.- dıġı 038/24
maṭlūb o.- dıġı 037/14
mūceb o.- dıġı 059/14
naşb o.- dıġı 086/5, 090/3, 113/19
nez' o.- dıġı 080/22
nüzü'l o.- dıġı 097/19
murād o.- dıġı 015/17
teshīr o.- dıġı 080/22
aḥz o.- dıġından 072/16
farz o.- dıġından 013/19
iṣ'ār o.- dıġından 061/20
ta'cīl o.- dıġından 033/19
tahrīr o.- dıġından 035/20, 047/1,
107/24
tertīb o.- dıġından 061/11, 116/18

tezyīn o.- dıġından 082/23
żabt o.- dıġından 002/12, 035/19
naşb o.- dıġını 009/13
żabt o.- dıġını 074/17
cem' o.- dıġda 111/21
baḥiṣ o.- dıġca 060/17
baḥiṣ o.- dıġda 117/24
da'vet o.- dıġda 050/22
fermān o.- dıġda 032/13
mübāşeret o.- dıġda 027/25
tefaḥḥuṣ o.- dıġda 081/13, 086/25
vurūd o.- dıġda 044/14
tekmīl o.- dıġdan 016/13
izhār o.- madı 084/23
müsā'ade o.- madıġı 028/17
tertīb o.- madıġından 089/18
ikdām o.- maġa 106/15
isti'cāl o.- maġa 107/13
baḥiṣ o.- maġla 002/14
beyān o.- maġla 002/14
irāde o.- maġla 025/1, 038/23
ittihāz o.- maġla 121/21
i'lān o.- maḡ 036/24
i'tā o.- maḡ 014/13
mürā'āt o.- maḡ 015/14
mütāla'a o.- maḡ 031/18
ikdām o.- maḡda 058/13
irsāl o.- maḡda 058/13
tazyīk o.- maḡda 067/18
ihtimām o.- maḡdadur 029/16
sefer o.- maḡ 039/20
sefer o.- maḡlıġı 005/14
istirāhat o.- maḡlık 015/16
sefer o.- maḡlık 027/20
irsāl o.- malarıyla 118/24
ta'yīn o.- malarıyla 017/14
münfekk o.- mamışıdı 036/20
muġtenim o.- ması 097/24
mübādele o.- ması 033/25
raġbet o.- ması 031/15
tafşīl o.- ması 073/18
tatyīb o.- masına 095/17
terk o.- masına 028/14
ikdām o.- masınuġ 093/25
kabūl o.- masıyla 099/19
taḡdīm o.- masıyla 090/19
terfīk o.- masıyla 113/15
irtikāb o.- mayacaġı 006/23
tecvīz o.- mayacaġı 029/21
ta'lik o.- mayaraḡ 036/13

tesāmüh o.- mayarak 029/16
 iktifā o.- mayup 083/25
 ri'āyet o.- mayup 005/21
 derc o.- mış 039/17
 hareket-i isti'cāl o.- mış 086/19
 ihāta o.- mış 073/20
 imrār o.- mış 085/21
 istimā' o.- mış 007/18
 serīr o.- mış 070/21
 ta'yīn o.- mış 037/21
 tefrīk o.- mış 033/20
 tenbīh o.- mış 024/20
 tertīb o.- mış 057/21
 ilbās-ı hil'at o.- mışdur 040/18
 ittiḥāz o.- mışdur 088/18
 ri'āyet o.- mışdur 049/17
 taḥkīk o.- mışdur 070/17
 taşdır o.- mışdur 039/17
 rabt o.- mış 079/21
 beyān o.- mışıdı 048/5, 073/17
 emīn o.- mışıdı 058/25
 ifāde o.- mışıdı 028/16
 ittiḥāz o.- mışıdı 120/13
 sükūt o.- mışıdı 011/24
 taḥrīr o.- mışıdı 046/18, 107/18
 tevḥīk o.- mışıdı 089/25
 ta'yīn o.- mışiken 025/17
 maṭlūb o.- sa 059/13
 muḳābele o.- sa 023/17
 mülāḥaza o.- sa 031/17
 müṭāla'a o.- sa 084/15
 taḥrīb o.- sa 097/23
 aḥz o.- up 089/25
 beyān o.- up 011/23
 cem' o.- up 041/14, 043/14
 farz o.- up 015/14
 iḳdām o.- up 010/17
 iktifā o.- up 026/24
 irsāl o.- up 101/24
 isrā o.- up 013/21
 mübādele o.- up 008/20
 müşāhede o.- up 015/19
 nüzül o.- up 043/17, 115/17
 şarf o.- up 103/21
 taḥvīl o.- up 103/21
 taḳdīm o.- up 101/22
 ta'yīn o.- up 015/10, 026/4, 033/6,
 048/25
 te'kīd o.- up 116/16
 tenbīh o.- up 016/7, 116/16
 tertīb o.- up 090/23
 tevḳīf o.- up 114/3, 115/20
 zabt o.- up 074/15
 muḥāfaza o.- ur 033/16
 naşb o.- ur 089/22
 ta'bīr o.- ur 064/9, 076/25
 vaż' o.- ur 041/16
 zabt o.- ur 081/18
 zann o.- ur 084/23
 zann o.- urdı 093/22
 i'timād o.- an 030/2
 murād o.- dı 032/10
 ibtidār o.- mışdur 033/7
 zabt o.- maḳ 033/10
 ta'addī o.- mamaḳ 033/12
 inzimām o.- masıyla 035/6
 inzimām o.- mış 035/10
 ta'ahhüd o.- an 036/1
 tafşīl o.- dığı 036/1
 derc o.- an 033/25, 036/7
 taḥkīk o.- dıḳda 037/4
 ta'yīn o.- mağla 039/9
 isti'cāl o.- mışdur 039/9
 terfī' o.- up 040/12
 iş'ār o.- dığı 008/2, 041/6
 da'vet o.- an 041/10
 'arz o.- dıḳda 025/7, 042/8
 taḳdīm o.- dıḳda 025/7, 042/8
 ifāde o.- dı 042/11
 i'lān o.- dı 042/11
 mübāşeret o.- dı 038/1, 043/7
 işdār o.- mış 044/5
 irsāl o.- mış 044/5
 iḳāmet o.- mışdur 045/5
 tafşīl-i beyān o.- an 045/12
 taḥrīr o.- mağla 047/6
 tenbīh o.- masından 049/6
 naşb o.- up 017/6, 022/12, 052/6
 el-yevm-i meḳş o.- an 052/7
 iḳāmet o.- an 052/7
 iltifāt o.- araḳ 053/5
 te'mīn o.- maḳlıđı 053/5
 te'lif o.- maḳlıđı 053/6
 ittiḥāz o.- dığından 056/5
 ārām o.- dığından 056/8
 meḳş o.- dığından 056/8
 derc o.- mışıdı 048/5, 056/12
 tefahḥuş o.- maḳ 057/1
 tecvīz o.- ur 057/9
 tezkīr o.- mışıdı 058/11

tesyār o.- dıgından 059/5
te'kīd o.- dıgından 061/6
terfīk o.- up 061/12
tas'īr o.- dıgı 062/2
muzaffer o.- acagı 065/6
münfekk o.- mayup 067/7
aḥz o.- acagı 067/10
taḳdīm o.- dı 067/11
taḥkīk o.- up 071/3
mazhar o.- acagina 071/12
ṭaleb o.- ur 072/3
ru'yet o.- mayup 073/8
murād o.- up 077/12
naşb o.- mışıdı 078/3
zabt o.- dıgı 079/1
taḥrīr o.- araḳ 080/8
vaż' o.- an 081/9
aḥz o.- dıkdan 082/2
teşhīr o.- dıkdan 082/2
taḥkīk o.- mışıdı 082/7
da'vet o.- up 019/22, 038/11, 083/3
taḥrīr o.- dıḳca 083/8
ifrāğ o.- sa 085/1
iltifāt o.- an 086/8
mekş o.- up 087/6
irsāl o.- dıkdan 057/2, 087/8
tas'īr o.- mışıdı 056/13, 058/11,
088/11
tecrübe o.- an 005/24, 079/5, 089/10
su'āl o.- dıkdan 025/18, 088/5, 090/12
irsāl o.- dıgı 093/4
teşhīr o.- an 093/9
iḳdām o.- sa 093/11
zabt o.- an 035/16, 066/1, 066/10,
083/6, 091/18, 094/2
irsāl o.- ur 094/5
murād o.- dıkdan 095/7
zıkr o.- dıgı 097/3
taḥrīr o.- mışiken 100/2
ḳatlı o.- masını 101/1
kemāl-i ihtimām o.- masına 101/9
iḳdām o.- masına 101/10
ri'āyet o.- masıyla 034/4, 102/12
taltīf o.- up 067/16, 106/4
tafşil o.- an 020/24, 071/21, 076/14,
106/7
istizān o.- mış 108/2
ihtimām o.- up 080/14, 108/11
naşb o.- an 109/1
tedārik o.- an 109/4

taḥliye o.- up 109/5
tedārik o.- up 109/5
taḥrīr o.- dıkdan 109/6
şitāb o.- dı 110/7
tanzīm o.- mış 111/10
'azl o.- up 094/1, 099/23, 112/12
ihtimām o.- mışıdı 113/7
iltizām o.- mışıdı 113/7
taḥkīk o.- madıḳca 114/1
ḥālī o.- mayup 086/15, 114/4
şurū' o.- dı 114/6
taḥrīr o.- mış 109/4, 114/8
taḥrīr o.- dıgı 013/5, 041/6, 072/9,
114/9
defn o.- mışdur 009/9, 115/2
irsāl o.- araḳ 115/12
zıkr o.- mışıdı 118/5
taḥkīk o.- dıkdan 118/8
irsāl o.- mışıdı 120/1
imrār o.- up 120/7
duḥūl o.- mışdur 121/3
beyān o.- dıgı 036/9, 060/18, 078/14,
084/16, 097/3, 125/6
derc o.- dıgı 013/5, 036/9, 062/2,
114/8, 125/6
diḳḳat o.- dıgından 016/1
ihtimām o.- dıgından 016/1
müsā'ade o.- maḳ 020/1
me'mūl o.- maz 030/1
ḥimāye o.- dıḳca 005/2
isti'cāl o.- maḳda 009/2
ḥālī o.- mayaraḳ 012/2
istiḥsān o.- acak 020/2
ḥazz o.- dı 029/2
zabt o.- a 002/3
taḥrīr o.- a geldüğinden 002/3
mümāna'at o.- maz 004/3
ezmān o.- up 012/3
mu'āmele o.- ması 020/3
terakḳub o.- an 029/3
ṭab' o.- mışdur 001/4
muşālaḥa o.- dıkdan 004/4
ḥiṭāb o.- dıkdan 020/4
derc o.- a gelan 025/4
ta'cīl o.- masun 028/4
derc o.- mışiken 004/5
işāl o.- mışiken 009/5
'azl o.- ub 007/6
intizār o.- an 029/6
şurū' o.- mış 008/7

tertīb o.- dıķda 010/7
muvāzabet o.- dı 012/7
ri'āyet o.- mışıken 013/7
ri'āyet o.- mışıdı 016/7
telķin o.- up 016/7
ihsān o.- mağla 007/8
müheyyā o.- an 009/8
müdüvemet o.- dı 012/8
isnād o.- ur 023/8
terķim o.- up 025/8
mütāla'a o.- an 027/8
terk o.- dığından 005/9
beyān o.- a geldiği 012/9
tenbīh o.- dığından 015/9
hāl o.- maķlık 025/9
tekellūf o.- up 011/10
te'lif o.- araķ 024/10
ķať-ı naźar o.- maķ 030/10
iksā o.- mağla 007/11
zıkr o.- an 039/7, 040/16, 042/6,
055/8, 060/14, 062/9, 063/12, 064/3,
066/6, 067/4, 067/19, 070/24, 071/3,
074/19, 080/6, 082/25, 084/7, 085/24,
109/19, 119/18
ru'yet o.- ması 020/11
hālī o.- maz 028/11
ifāde o.- mayup 029/11
fāriđ o.- maķ 030/11

on On sayısı (10).
o. 027/6, 040/9, 043/8, 044/10,
046/11, 056/8, 064/11, 066/19,
067/19, 068/18, 074/16, 077/15,
079/15, 082/18, 090/22, 091/11, 092/4,
095/4, 098/9, 098/18, 098/21, 101/23,
102/2, 102/18, 109/20, 110/8,
110/15, 113/2, 124/12
o.+ unci 046/12, 088/18, 090/2,
113/17, 124/17

-36-

ora O yer.
o.+ da 065/13, 068/11, 069/19
o.+ larda 113/9
o.+ ya 055/15, 106/12

-6-

ordu Akerī birlik.
o. 076/3, 077/4, 077/18, 080/4,
082/10, 093/15, 094/12, 095/7, 096/7,
097/13, 102/6, 108/6, 115/19, 115/20,
116/6, 116/18

o.- yı hümāyūn 038/4, 039/3, 039/22,
042/16, 045/23, 046/5, 049/2, 061/17,
061/20, 088/1, 094/3, 094/17, 095/18,
096/16, 097/17, 100/4, 107/5, 112/1,
112/4, 118/17, 119/12, 119/25, 120/24
o.- yı hümāyūna 037/18, 044/25,
046/7, 046/17, 047/6, 048/10, 049/15,
049/19, 052/23, 059/22, 064/12, 065/16,
065/23, 066/4, 066/24, 067/14, 074/18,
075/11, 075/22, 078/9, 078/23, 079/16,
080/3, 082/17, 082/19, 086/6, 088/16,
088/20, 090/2, 090/10, 091/13, 094/6,
094/19, 096/14, 100/15, 102/18, 103/24,
109/6, 113/18, 113/23, 119/24, 122/5,
123/4

řavb-ı o.- yı hümāyūna 067/22

o.- yı hümāyūnda 008/6, 009/11,
043/22, 045/25, 047/12, 053/1, 058/21,
065/6, 073/6, 077/12, 091/25, 093/3,
096/20, 108/16, 114/6, 120/10, 122/5,
124/9

o.- yı hümāyūndan 112/18

o.- yı hümāyūnı 068/17, 076/13,
124/18

o.- yı hümāyūnuđ 008/8, 009/1,
009/17, 017/20, 041/8, 044/5, 050/6,
060/2,

060/18, 068/12, 068/14, 076/6,
076/19, 093/10, 094/21, 096/24, 102/13,
106/11, 107/24, 115/23, 119/6, 123/5,
125/2

ahālī-i o.- yı hümāyūnuđ 106/8

o.- yı islāma 064/17

o.- yı Lezārteye 082/10

o.- yı serdār-ı ekremīde 064/22

o.- yı serdār-ı ekremīden 047/2

o.- yı ser-'askerīye 063/2

o.- yu menhūsı 106/13

o.+ da 067/25, 072/22, 092/2, 114/25

o.+ dan 100/17

o.+ larda 073/14

o.+ ları 015/24, 116/8

o.+ larına 055/4

o.+ larında 091/8, 106/20

o.+ larundan 064/22

o.+ laruğ 066/14

o.+ nuğ 069/1, 079/19, 107/8, 116/20

o.+ sı 081/4

o.+ sına 066/11, 081/22

o.+ su 053/11

o.+ suna 047/3, 051/8, 056/24,
077/16, 085/14, 088/22, 093/7
o.+ sunda 056/23, 061/1, 088/4,
088/20, 090/11
o.+ sundan 090/10, 093/7
o.+ sunı 081/4
o.+ ya 052/5, 091/17, 101/1
ahāl-i o.+ ya 094/15, 106/6
ahvāl-i o.+ yı 102/12

-177-

orça 1. Etraftaki yerlerden aynı uzaklıkta kabul edilen.

o. 040/2, 080/15, 094/14
o.+ ları 069/25
o.+ sından 077/7

-5-

2. Ara, iş

o.+ larında 057/23
o.+ larıyla 057/25

-2-

‘Osmanlı Osmanlı Devleti.
ni‘met-i āl ‘O. 077/24
selātīn-i māziyye-i āl-i ‘O. 036/2
vezīr-i hīmāye-i āl-i ‘O. 035/12
arāzi-i āl-i ‘O.+ a 035/10
devlet-i āl ‘O.+ ı 124/8

-5-

‘Osmanlı Efendi Mühürdar.
‘O. 110/4, 119/19

-2-

‘Osmanlı Osmanlı Devleti’ne ait.
hūdūd-ı ‘O. 062/10

-1-

‘Osmanlı Osmanlı Devleti.
arāzi-i ‘O. 012/10
bilād-ı ‘O.+ de 008/12
devlet-i ‘O.+ de 035/19
memālik-i ‘O.+ de 010/17
bilād-ı ‘O.+ nūñ 003/8
devlet-i ‘O.+ ye 028/12, 034/3
mülk-i ‘O.+ ye 082/21
yed-i ‘O.+ ye 081/2

-9-

‘Osmanlı Osmanlı Devleti, Osmanlı Devleti’ne ait.
‘O. 063/20, 063/22, 064/1, 081/16

-4-

‘Osmanlı Bir şahıs adı.
‘O.+ ye 007/10

-1-

‘Osmanlı Paşa Eyalet valisi.
‘O.+ ya 059/6

-1-

otağ Çadır, padişah çadırı.
o.- ı hāzret-i serdār-ı ekremīde 068/2
o.- ı hāzret-i serdār-ı ekremīye 050/21
o.- ı hāzret-i sipāhsālārīde 049/16
o. -ı pīş-gāhında 057/5
o. -ı şadr 116/2
o. -ı şadr-ı ‘ālīde 093/8
o. -ı şadr-ı a‘zamīye 055/6
o. -ı şadr-ı a‘zamīye 091/1
o. -ı sipāh-sālārīye 055/4
o.+ lar 091/2

-10-

otur - Oturmak.
o.- mayasun 107/13

-1-

oturağ Oturulacak yer.
o. iderek 115/21

-1-

otuz Otuz sayısı (30).
o. 003/2, 095/10, 096/15, 107/1
o.+ dan 091/23

-5-

öküz Erkek sığır.
ö. 054/15

-1-

ölün- Ölmek işi yapılmak.
ö.- ce 053/4

-1-

öldür - Çok acı ve sıkıntı çekmek.
ö.- di 057/10

-1-

‘ömr [Ar.] Hayat, yaşam.
efzāyīş-i eyyām-ı ‘ö. 010/14, 012/7

-2-

öñ 1. Bir kimse veya yerin yüzünün baktığı taraf.

ö.+ i 033/14, 073/21

ö.+ ine 117/2

ö.+ lerine 063/3

ö.+ ünde 057/6, 078/24

-6-

2. İleri, ön taraf.

ö.+ lerinde 090/25

ö.+ lerine 043/22

-2-

- 3. Karşı, huzur.**
ö.+ önce 010/7 -1-
- 4. Gidişat.**
ö.+ i 093/20, 117/14
ö.+ lerine 110/6 -2-
- ‘örf** [Ar.] Adet, gelenek.
‘ö. 042/6 -1-
- örtü li** Üstü kapalı, müphem.
ö.+ 025/15 -1-
- öte** Başka, diğer taraf.
ö.+ den 011/5, 016/8, 022/3, 032/25,
034/20, 040/4, 047/19, 049/3,
058/4, 065/11, 068/8, 089/10, 124/6,
124/10, 124/16 -15-
- öyle** Ona benzer, onun gibi.
ö. 006/1, 017/22, 064/1, 073/5,
077/22 -5-
- öylece** Tam olduğu gibi, o biçimde.
ö. 020/3, 051/5 -2-
- Özbekler** Özbek halkından olanlar.
Ö. 041/12 -1-
- Özi** Ukrayna sınırları içinde bulunan bir şehir.
Ö. 021/24, 025/21, 094/14, 102/6 -2-
- Özi Kal‘ası** Özi şehrinde bulunan eski bir kale.
Ö.+ nda 022/1
Ö.+ nı 079/16
Ö.+ nuş 086/9, 101/11, 101/25 -5-
- ‘özr** [Ar.] Kusur, hata.
‘ö.+ iyle 007/9, 048/21 -2-
- pādişāh** [Far.] Hükümdar.
p. 053/11
‘ālem-i p. 124/25
p.- i ‘ālem-penāh 010/4, 083/20
p.+ dur 042/14
maḳbūl-i p.+ i 016/14 -6-
- pādişāhāne** [Far.] Padişaha yakışacak şekilde.
du‘ā-yı p. 083/11 -1-
- pādişāhī** [Ar.] Padişahla ilgili, padişaha ait.
devlet-i p. 010/14
sāye-i p.+ de 125/17
ṭaraf-ı eşref-i p.+ den 091/4
du‘ā-yı p.+ ye 053/23 -4-
- palanḳa** [Mac.] Hendeklerle çevrili küçük kasaba.
p. 033/15, 033/24, 034/19, 034/23,
062/16, 067/1, 074/23, 079/11,
085/25, 096/11, 098/2
p.- i mezkūrdan 054/25
p.- i mezkūri 086/1
p.+ lar 070/24
p.+ ları 033/23, 072/17, 074/24, 075/4
p.+ ları 071/4, 071/23
p.+ sı 054/9 -21-
- Pançova** [Ar.] Sırbistan sınırları içinde yer alan bir kent.
P. 085/20, 085/24
P.+ ya 086/5
P.+ yı 096/25 -4-
- Panḳāli** Bir yer ismi.
P. 110/11 -1-
- Paşa** Yüksek rütbeli askerlere ve sivil memurlara verilen unvan.
P. 009/21, 022/12, 053/21, 057/15,
058/23, 062/16, 062/21, 064/24, 065/18,
067/12, 070/3, 070/14, 080/8, 080/15,
083/1, 099/21, 104/3, 110/3, 123/10
P.- i mu‘adelet-niṣānuş 044/17
P.- yı mūmā-ileyh 054/2
P.- yı mūmā-ileyhūş 053/15, 062/13
P.- yı müşārūn-ileyh 050/6, 078/9
P.- yı müşārūn-ileyhūş 093/1, 105/14
P.+ larından 094/16
P.+ lık 017/19
p.+ nuş 072/20
P.+ nuş 063/18, 064/11, 066/11,
070/4, 075/2, 075/15, 077/16, 088/5,
088/12
P.+ ya 010/7, 081/19, 088/10, 106/3

	-43-		
pāy [Far.] Ayak.			p. 014/12, 046/7, 072/15, 080/20,
ḥāk-i p.- i hümāyūnlarından 044/18			081/23, 106/1, 118/4, 118/12
	-1-		p. eyledüğinden 081/10
pāye [Far.] Rütbe, derece.			p. eyledükleri 062/25
p.+ si 119/12			p. eylemek 117/4
p.+ sinde 107/1			p. eylemişken 117/13
p.+ siyle 092/2, 109/20, 112/1			-12-
	-5-	perişāniyyet [Far.+Ar.] Perişanlık durumu.	
payla - Azarlamak.			p.+ i 035/17, 101/9
p.- maḡ 109/18			p.+ leri 117/5
	-1-		-3-
pay-māl [Far.] Ayaklar altına alınmış, perişan edilmiş.		peri-veş [Far.] Peri gibi çok güzel.	
p. 003/7		vezīr-i p. 104/6	
	-1-		-1-
peder [Far.] Baba.		perverde [Far.] Beslenmiş, büyütülmüş.	
p.+ üm 095/5		p. 051/23	
	-1-	p. olan 077/24	
pek Çok, fazla, ziyade.			-2-
p. 027/15, 034/22, 062/13, 070/20,		perver-digār [Far.] Bütün yaratıkları besleyen Allah.	
084/15, 101/10, 103/18, 123/20		p.+ ı 047/7	
p.+ de 093/12		luḡ-ı p.+ ı 083/4	
	-9-		-2-
peka'lā "Peki, oyle kabul edelim." anlamındaki söz.		perver-kār [Far.] Bütün yaratıkları besleyen Allah.	
p. 029/10		'ināyet-i p.+ ı 119/18	
	-1-		-1-
pelīd [Far.] Rezil, alçak kimse.		peyām [Far.] Haber.	
p. 104/23		p. 082/9	
p.+ lerden 120/16		p.- ı meserret 119/20	
	-2-	p.+ ı 079/15, 113/19	
pelīd-'anīd [Far.+Ar.] Rezil ve çok inatçı kimse.			-4-
p. 013/12		peyda [Far.] Ortaya çıkma, belirme.	
p.+ üñ 064/6		p. olmaḡla 061/4	
	-2-		-1-
peñşembe [Far.] Perşembe günü.		pey-der-pey [Far.] Birbiri ardınca, art arda.	
p. 076/23, 078/17		p. 007/1, 022/14, 070/19, 075/22	
	-2-	p.+ i 066/1	
perakende [Far.] Birbirinden ayrı, daḡınık.			-5-
p. 038/6, 062/25, 072/15		pilāv [Far.] Pilav yemeği.	
	-3-	p.+ dan 042/19	
perde [Far.] Sırların duyulmasını, görölmesini önleyen engel, mani.			-1-
p.- i esrārda 021/5		pīr [Far.] Yaşlı, ihtiyar.	
	-1-	p. 038/3, 077/13	
perişān [Far.] Düzeni bozup acınacak duruma düşürme.		p.- i muḡterem 024/16	
		p.- i mübārek 020/17	
			-4-

- pire** Bir tür küçük böcek.
p. 054/20 -1-
- pirlik** İhtiyarlık, pir olma durumu.
p. 009/3, 009/10, 095/16 -3-
- piştov** Tabanca.
p. 090/19 -1-
- piş-gāh** [Far.] Ön, huzur, kat.
p.+ ina 090/23
p.+ ında 041/16, 057/5, 062/22,
079/10 -5-
- piyāde** [Far.] Yaya savaşan asker sınıfı.
p. 037/17, 049/15, 063/22, 070/6,
071/1, 071/5, 071/17, 071/25, 080/8,
085/23, 100/18
p.+ nüj 072/11 -12-
- posta** [İtal.] Mektup.
p. 041/19
p.+ sı 027/7 -2-
- poşt-nişin** [Far.] Makama oturan.
p. 041/12 -1-
- Potemkin** Rus asker ve devlet adamı.
t. 118/15, 118/24, 120/17, 121/4,
121/6, 121/16
t.+ üj 122/2 -7-
- Potsekī** Bir şahıs ismi.
P. 004/17 -1-
- Prusya** Almanya'nın doğu kesiminde
kurulmuş bir krallık.
P. 109/7, 111/3 -2-
- Prusyalu** Prusya halkından olan.
P. 110/9, 114/3
P.+ lar 014/11
P.+ ya 014/13 -4-
- pür-günā** [Far.] çok çeşitli.
p. 063/10 -1-
- pür-melāl** [Far.+Ar.] Çok sıkıntılı, çok
üzüntülü.
ahvāl-i p. 096/4 -1-
- pür-mevādd** [Far.+Ar.] Bir çok meseleler.
p. 013/16 -1-
- pür-taksīr** [Ar.] Kusurlarla dolu.
hākīr-i p. 002/7 -1-
- pür-vech** [Far.+Ar.] Her yönden.
p.- i icmāl 002/12 -1-
- Rabb** [Ar.] Allah, cenab-ı hakk.
cenāb-ı r.- i raḥīm 075/12 -1-
- rābiṭa** [Ar.] Tertip, düzen, nizam.
r. 042/15, 042/18, 107/2
fekk-i r.- i qarār 048/1
r.- i qarārını 008/5
r.+ sına 122/14 -6-
- rābiṭalu** Düzenli, tertipli.
r. 082/25 -1-
- rabṭ** [Ar.] Bağlama, bağlanma.
r. olunmuş 079/21 -1-
- rāci** [Ar.] -e dönmek, rücu etmek.
r. olmasun 031/12 -1-
- rağbet** [Ar.] İstek, arzu, alaka.
r. 079/5
r. itecekleri 052/17
r. iten 002/5, 006/13
kemāl-i r. itenlerden 065/9
r.+ leri 065/5
r.+ lerinden 033/3
r. olundu 023/16
r. olunması 031/15 -9-
- rāh** [Far.] Yol.
eşnā-yı r.+ da 009/4, 024/9, 052/18,
055/11, 056/17, 068/22, 092/12, 098/3,
116/22, 118/11 -10-
- rāḥat** [Ar.] Ferah, huzur.
r. 125/17
r.+ larını 010/22
r.+ lerin 111/22

- raḥīm** [Ar.] Çok merhametli, Allah.
r. 042/14
cenāb-ı Rabb-i r. 075/12
-2-
- rāhiyye** [Far.+Ar.] Yolluk.
levāzımāt-ı r. 041/3
levāzım-ı r.+ sine 024/9
-2-
- raḥmet** [Ar.] Merhamet, acıma,
esirgeme.
r.- i Ḥaḳḳa 025/1, 046/10
r.- i redīfi 010/5
r.- i redīfūḡ 115/14
vāsıl-ı r.- i semt-i el 050/3
r. eyleye 115/2
Ḥaḳḳ Te'ālā r. eyleye āmin 017/3
-7-
- raḥmetullāhi** [Ar.] Allah'ın rahmeti.
r. 025/4
-1-
- raḥnedār** [Far.] Helal getirme, zedeleme.
r. 073/24
-1-
- Raḥova** Bulgaristan'da bir şehir.
R. 105/19, 114/18
-2-
- Rā'ib Efendi** Yeniçeri efendisi.
R. 119/14
-1-
- Rā'if Efendi** Defterdar.
R. 112/11
-1-
- ramazān** [Ar.] Ramazan ayı.
r.- ı şerīfūḡ 102/15
māh-ı r.- ı şerīfūḡ 054/5
-2-
- ra'nā** [Ar.] Güzel, hoş, latif.
r. 034/25
-1-
- rāst** [Far.] Rastlama, tesadüf.
r. geldükce 052/19
r. geldükde 066/8
r. gelüp 097/12
-3-
- Rāşid Efendi** [Ar.] Reisülküttap.
R. 078/19, 085/11, 088/15, 088/21,
090/9, 091/3, 096/20, 099/24
R.+ ye 093/4
-9-
- Rātib Efendi** Yeniçeri efendisi.
R. 121/1
-1-
- rayıç** [Ar.] Bir malın satış ve sürüm
değeri.
r.+ i 111/12
-1-
- rāz** [Far.] Gizlenen şey, sır.
keşf-i r. itmege 096/3
-1-
- rāzı** [Ar.] Boğun eğip rıza gösteren.
r. 083/18
-1-
- re'āyā** [Ar.] Gayrimüslim halk.
r. 003/6, 108/15, 122/9
r.- yı bir 078/8
r.- yı merkūmlaruḡ 004/12
r.- yı mezkūrler 004/14
r.- yı ve 125/17
r.+ muzı 004/5
r.+ sı 004/10, 005/4, 108/13
r.+ sından 005/4, 077/24
r.+ sınıḡ 012/10
r.+ sıyla 005/6
r.+ yı 078/1, 099/3
-17-
- rebī'ü'l-evvel** [Ar.] Mart ayı.
r.+ inde 103/25
māh-ı r.+ inūḡ 040/9
-2-
- receb** [Ar.] Temmuz ayı.
r.- i şerīfūḡ 046/11
ğurre-i r.+ de 096/19
r.+ nūḡ 102/1
māh-ı r.+ üḡ 124/12
-4-
- redif** [Ar.] Arkadan gelen, ardından
giden.
raḥmet-i r.+ i 010/5
r.+ üḡ 041/23
raḥmet-i r.+ üḡ 115/15
sa'ādet-i r.+ üḡ 031/4
-4-
- ref** [Ar.] hükümsüz kılma, feshetme.
r. 122/8
r.- i meclis 025/15
r.+ iyle 025/9
r.+ le 098/12
-4-

refah [Ar.] Geçim rahatlığı ve bolluğu. r. 012/6	-1-	Re'îszâde (bk.) Re'îszâde Hüseyin Ağa r. 096/22	-1-
refâhiyyet [Ar.] Refah. r.+ lerini 010/14	-1-	Re'îszâde Hüseyin Ağa Eski kapıcıbaşı. R. 090/6	-1-
refi' [Ar.] Yüksek, ulu. mesned-i r. 112/17 r.+ u'ş şân 020/20, 041/17, 062/14	-4-	re's [Ar.] Baş, uç. r. 090/18 r.- i hudüdlarda 015/7	-2-
refîk [Ar.] Yol arkadaşı, yoldaş. r. 089/15	-1-	resîde [Far.] Ulaşmış, erişmiş. r. 013/25 r. olacağı 112/7 r. olduğundan 015/5, 024/6, 025/12, 031/2 r. olmağla 076/4 r. olması 122/2 r. olup 025/3	-8-
refâr [Ar.] Gidiş, yürüyüş. r.+ ndan 055/9	-1-	resim [Ar.] Resim. r.+ leri 103/2	-1-
refte [Ar.] Geçmiş, gitmiş. r. 006/9	-2-	resm [Ar.] Devletle ilgili, devlet adına olan. r. 091/2 gâ' ile-i r. 111/15 icrâ-yı r. 044/2, 110/22 r.- i âhîr 082/25 r.- i dostâne 031/22 icrâ-yı r.- i mevâlâta 011/18 icrâ-yı r.+ den 044/20 r.+ ine 113/9	-9-
refterefte [Ar.] Gitgide, gide gide. r. 041/1, 049/6, 086/22	-3-	Resûl [Ar.] Hz. Muhammed (s.a.v) R.- i muhteremi 125/12	-1-
rehâvet [Ar.] Gevşeklik, tembellik. r.+ imüze 087/6	-1-	revâc [Ar.] İtibar, değer. r. 005/19, 121/13	-2-
rehber [Far.] Yol gösteren, önder olan. r. 062/2, 078/17	-2-	revân [Far.] Yola koyulan, giden. r. 113/16 r. olup 009/5	-2-
rehîn [Ar.] Rehin olarak verilmiş, rehin bırakılmış. r. 078/22	-1-	revende [Far.] Giden, yürüyen. r. 047/20	-1-
re'îs [Ar.] Başkan, amir. r. 027/6, 078/19, 091/3, 109/12 r.+ i 096/19	-5-	revîş [Far.] Yürüyüş, gidiş. r. 055/9, 072/16	-2-
Re'îs Efendi Kerem sahibi bir kişi. R. 028/21, 028/23, 041/13	-3-		
re'îsü'l-küttâb [Ar.] Divan-ı hümayun katiplerinin ve kalemlerinin başı olan kimse. r.+ ü'l küttâb 020/16, 020/23, 025/25, 027/23, 033/5, 040/4, 043/20, 085/10, 088/15, 088/21, 090/9, 096/20, 103/13, 106/23, 107/25, 108/17, 118/18, 119/3, 122/4, 123/25 r.+ ü'l küttâb-ı 019/11	-21-		

rev-nümā [Far.] Yüz gösteren, ortaya çıkan.

r. 107/15, 117/21

-2-

re'y [Ar.] Fikir, görüş.

r. 018/13, 019/21, 117/22

r.+ i 097/21

-4-

rızā [Ar.] İsteme, istek.

r. 007/8

hılāf-ı r. 003/22, 057/3

r.- yı hümāyūn 031/4

r.+ ları 023/25

hüsn-i r.+ larıyla 028/9, 122/21

hılāf-ı r.+ sı 006/22

-8-

ri'āyet [Ar.] Uyuma, itaat etme.

r. 012/4, 021/10, 049/25, 054/14,

057/17, 070/11, 120/21, 123/25

r.- i bezl-i mā-ḥaşal-i kudret iterek

022/7

r.- i hātırlarına 059/8

r.- i ḥuḳūka 017/13

r.+ de 010/20, 029/16

r.+ den 053/18, 072/22

r.+ e 023/6

r. eylediginden 054/16

r. eyledüklerinden 006/4, 011/18

r. eylemeyüp 004/5

r.+ i 032/12

r.+ ine 011/7, 011/21

r. iten 002/5

r. itüp 038/14, 079/8

r.+ leri 110/25

r. olunmasıyla 034/4, 102/12

r. olunmayup 005/21

r. olunmışdur 049/17

r. olunmışıdı 016/7

r. olunmışiken 013/7

r.+ ümüz 023/9

-34-

ri'āyet-kārī [Ar.+Far.] Riayet eden, saygı gösteren.

r.+ ye 110/18

-1-

ricā [Ar.] Dilek, istek.

r. eylemeleri 120/5

r. iterüm 053/24

r. itüp 072/4

-3-

ricāl [Ar.] Devlet adamları.

r. 040/23, 041/10, 105/3, 105/12,

117/7, 123/23

kāffe-i r. 047/23

r.- ı ḥaymesinde 049/22

r.- i bāb-ı 'ālī 091/2

r.- i devlet 007/16, 011/19, 043/23,
049/3, 050/21, 055/24, 073/7, 077/1,
082/26,

083/1, 084/18, 085/13, 089/6, 099/14,

103/25, 116/3, 124/21

r.- i devlet-i ve 053/1

r.- i devletden 008/9, 011/2, 019/10,

046/19, 077/16, 101/15, 119/11

kübā-yı r.- i devletden 015/10

r.- i devlete 049/11

r.- i devleti 008/3

r.- i devletün 009/19

r.- i erkān-ı devlet 019/21, 055/5

r.- i erkān-ı devlet-i ihtiyār 043/13

r.- i saltanat 010/11

r.+ den 040/7

r.+ i 041/15, 043/20, 051/9

r.+ inden 020/22, 045/24, 052/9

r.+ ün 095/15, 105/3

-51-

ric'at [Ar.] Geri dönme.

r.- ı ḳahḳarī 082/4

-1-

riḥlet [Ar.] Dünyadan ahirete göç etme, ölme, vefat.

r. 016/23

r. eylemesiyle 097/14

-2-

rikāb [Ar.] Büyük kimsenin katı, huzuru.

r. 096/19

r.- ı hümāyūn 060/14, 064/16, 100/10,
103/2, 107/24, 112/2, 115/8

r.- ı hümāyūna 091/21, 093/5, 101/22,
101/25, 105/5, 105/15, 119/20

r.- ı hümāyūnda 009/18, 048/11,

048/18, 093/1

r.- ı hümāyūndan 049/8, 052/5, 086/7,

109/3, 115/19

r.- ı ḥüsrevāneye 072/25

r.- ı kamer-tāb 123/7

r.- ı kamer-tāb-ı mülūkāneye 042/7

r.- ı müstetāba 066/1, 067/16, 119/8

r.- ı müstetābda 114/7

r.- ı müstetāba 113/24

- r.- ı ziyâretine 096/20
r.+ da 040/23
r.+ dan 079/21
-35-
- riḳḳat-âmiz** [Ar.+Far.] Hüzün veren,
merhamet uyandıran
r. 041/18
-1-
- rişte** [Far.] Bağ.
r.- i dostluk 015/11
-1-
- riyaset** [Ar.] Reislik, başkanlık.
r. 018/7
mesned-i r. 040/14
r.+ e 040/6
-3-
- Rodos** Yunanistan'a bağlı bir ada.
R. 024/8, 112/16
-2-
- ru'b** [Ar.] Korku, dehşet.
r. 085/4
-1-
- rûḥ** [Ar.] Hayat, can.
teslîm-i r. eyledi 105/12
r.+ umı 020/23
-2-
- rûḥânî** [Ar.] Ruhla ilgili, ruha ait.
kesb-i r. 030/24
şafâ-yı r. 060/13
-2-
- rûḥâniyyet** [Ar.] Ruhla ilgili olma,
ruhanilik.
r.+ ine 120/23
-1-
- rûḥâniyyetli** Ruhaniliğe sahip olma.
r.+ ce 045/9
-1-
- Rûḥî Süleymân Ağa** Çavuşluk ve
sadrâzam yardımcısı.
R. 013/21, 045/23
-2-
- ruḥşat** [Ar.] İzin, müsaade.
r. 023/7, 072/3, 107/10, 123/8
r.- ı kâmileñüz 029/4
r.- ı kâmile si 018/24
r.- ı kâmile ye 029/24
r.- ı tamâm 092/24
r.+ dan 051/18
r.+ um 029/11
r. virildigini 037/11
- r. virilmekle 112/9
-12-
- ruḥşat-nâme** [Ar.+Far.] İzin belgesi
r. 016/21
-1-
- ruḥ-sûde** [Far.] Yüz sürmüş.
r. 017/8
-1-
- rûmî** Anadolu ile ilgili, Anadolulu.
r. 101/18
-1-
- Rûmili** Osmanlıların Balkan
yarımadasına verdikleri coğrafi isim ve bu
bölgeyi içine alan eyalet.
R. 015/22, 017/15, 023/6, 037/17,
038/15, 038/22, 040/2, 040/10, 040/20,
053/10, 054/9, 055/2, 055/22, 058/19,
085/22, 089/14, 094/9, 116/11, 116/21,
117/3, 117/25
R.+ nde 023/22, 039/8
cebel-i R.+ nde 052/14
R.+ nüñ 021/10, 037/13, 094/13,
117/9
-28-
- Ruscuk** Bulgaristan'ın bir şehri.
R. 098/10, 099/8, 099/11, 100/2,
102/13, 103/7, 105/23, 106/11, 107/6,
107/7, 107/8, 114/10, 114/12
maḥall-i R. 108/12
R.+ da 093/18, 099/18, 101/6,
105/13, 106/24
R.+ dan 107/25
-20-
- Rusya** Rusya ülkesi.
R. 012/21, 025/24, 106/25, 126/4
-4-
- Rusyalu** Rus halkından olan.
R. 003/18, 003/19, 004/5, 006/21,
018/21
R.+ nuñ 005/4, 023/12, 027/17
-8-
- Rüşen Efendi** İstanbul'da bulunan bir
şeyh.
R. 041/12
-1-
- ru'ûs** [Ar.] Şahıslar, kimseler.
r. 091/23,
r.- ı menḥûs 079/2, 082/18
-3-

- rū-nümā** [Far.] Yüz gösteren.
r. 053/21, 112/21
-2-
- rūz** [Far.] Gün.
r. 070/19
r.- ı hıızır-ı mevsimine 052/11
r.- ı kāsım 085/2
-3-
- rūz-nāmçe** [Far.] Günlük hesapların yazıldığı gelir ve gider defteri.
r.- i evvel 046/2, 052/21, 069/6, 082/12
-4-
- rūcū** [Ar.] Dönme, geri dönme.
r. itecegi 043/6
-1-
- rūfekā** [Ar.] Arkadaşlar, dostlar.
r.+ sı 078/12
-1-
- rūsūm** [Ar.] Merasim.
r.- ı şād-mānı 064/13
-1-
- rūtbe** [Ar.] Derece, basamak.
r. 051/14, 065/2, 072/2
kemāl-i r. 064/5
terfī-i r. 018/8
r.- i 'aliyye-i vezāret 024/16
r.- i bedāhetdür 078/22
r.- i kā'im-makāmıye 009/15
r.- i mīr-i mīrānı 091/25
r.- i mīr-i mīrānı 056/21
r.- i tevātüre 025/12
r.- i vālā-yı vezārete 038/18
r.- i vezāret 059/7
r.- i vezārete 038/22
r.- i vezāretle 048/22, 114/15
r.- i vezīrāt 078/21
r.- i 'aliyye mesned-i şādārete 016/15
r.+ de 045/21
r.+ lerde 019/17
r.+ lerine 044/2
r.+ sine 013/21, 104/13
r.+ sini 045/24
terfī-i r.+ sini 049/12
r.+ siyle 054/17
-26-
- ru'yet** [Ar.] Görme, görüş.
lāzımu'r-r. 021/18
r.+ i 027/10, 030/15
r.+ inde 015/1
- r. olunması 020/11
r. olunmayup 073/8
-5-
- rūzgār** [Ar.] Zaman, vakit.
r. 010/1
aḥbār-ı r. 002/3
eṭvār-ı r. 114/15
bī-ḥasebi'l-vaḳt-i r.+ uḡ 004/24
-4-
- sa'adet** [Ar.] Padişah, hükümdar.
āsītāne-i s. 125/4
livā-i s. 042/4
livā-yı s. 010/8
s.- i redifün 031/3
āsītāne-i s.+ de 008/7
āsītāne-i s.+ den 048/10
āsītāne-i s.+ e 025/22, 038/10, 123/7
livā-i s.+ i 007/14, 009/21, 043/16, 044/15
ṭaraf-ı s.+ lerine 070/12
-14-
- sa'adetlü** Osmanlı Devleti'nde general, miralay rütbesindeki askerlere verilen unvan.
s. 009/15, 011/5, 021/16, 038/19, 048/20
-4-
- sā'at** [Ar.] Vakıit, zaman.
s. 030/16, 033/21, 051/2, 051/15, 052/9, 061/18, 061/19, 062/23, 070/23, 072/7, 075/20, 075/23, 080/11, 081/7, 081/12, 082/3, 082/6, 096/8, 096/25, 097/18, 101/14, 106/14, 109/24, 111/19, 121/18, 123/15, 124/10, 125/2
s.+ de 111/8, 125/3
s.+ den 032/4, 063/13
-34-
- sā'at-be-sā'at** Her saat.
s. 075/13
-1-
- şa'b** [Ar.] Güç olan, zor, çetin.
ş.+ ü'l mūrūr 067/1, 067/5, 070/23, 074/23
-4-
- şabāḥ** [Ar.] Günün ilk saatleri, sabah.
ş. 047/23
-1-

sābık [Ar.] Eski, önceki.
s. 048/14, 087/21, 088/25, 094/9,
094/17, 105/13
Ağa-yı s. 056/12
defter-dār-ı s. 020/24
hüdāvendigār-ı s. 008/6, 018/12,
041/22
kethudā-yı s. 046/4, 104/19
küttāb-ı s. 019/11
mi‘mār-ı s. 077/12
şadr-ı a‘zām-ı s. 018/4, 104/4
şadr-ı s. 022/4
uşul-ı s. 110/20
hüdāvendigār-ı s.- ı cennet-mekān
115/22
kethudā-yı s.- ı mūmā-ileyh 039/8
Efendi-i s.- ı mūmā-ileyhüñ 049/9
kethudā-yı s.- ı mūmā-ileyhüñ 069/11
şadr-ı s.- ı müşārün-ileyh 015/19,
017/12
iqtizā-ı irāde-i s.- ı müşārün-ileyh
021/23
islām-ı s.- ı müşārün-ileyh 038/3
müslim-i s.+ a 092/25
esfār-ı s.+ ada 045/23
isfār-ı s.+ dan 019/6
sefer-i s.+ dan 014/11
s.+ ı 044/1, 065/25, 067/15, 120/5
s.+ ları 123/10
teşrifāt-ı hümāyün-ı s.+ ları 013/18
Ağa-yı s.+ uñ 058/2
-38-

sābıka [Ar.] Geçmişte olan, geçmiş
bulunan.
esfār-ı s.+ da 014/15, 038/4, 039/3,
040/5, 083/25
isfār-ı s.+ da 057/13, 058/17, 065/10
hidmet-i s.+ sı 045/25
-9-

sābıkān [Ar.] Bundan önce, evvelce.
s. 024/15
-1-

şabır [Ar.] Dayanma, taammül gösterme.
ş. 089/11
-1-

şadā [Ar.] Ses, avaz.
ş.+ ları 018/11, 031/2
ş.+ sı 041/19, 072/13
-4-

şadākat [Ar.] Bağlılık, vefakarlılık.
muktezā-yı ş. 004/16
ibrāz-ı ş.+ ı 005/1
kemāl-i ş.+ ı 113/13
-3-

şadāret [Ar.] Sadrazamlık makamı.
mesned-i ş. 105/19
nā’il-i mühr-i ş. 007/25
nevbe-i ş. 034/8
mesned-i ş.- ı ‘uzemā 021/25
ş.+ de 007/4
vaqt-i ş.+ de 016/17
mesned-i ş.+ den 014/19, 021/24
ş.+ e 017/10, 017/23, 087/20, 114/18,
115/25
mesned-i ş.+ e 017/16
nā’il-i mesned-i ş.+ e 018/3
rütbe-i ‘aliyye mesned-i ş.+ e 016/15
hengām-ı ş.+ inde 011/16
nā’il-i ş. olmuş 016/9
-18-

şaded [Ar.] Konu, mevzu.
ş.+ e 031/13
ş.+ inde 025/14, 079/8
ş.+ ini 019/5, 022/14
-5-

Şadık Efendi Bir şahıs adı.
Ş. 108/1
-1-

şadır [Ar.] Ortaya çıkma, zuhur etme.
ş. olan 034/15
-1-

şadr [Ar.] Sadr- ı a‘zām tamlamasının
kısaltılmış şekli.
cānib-i kethudā-yı ş.- ı ‘ālī 077/23
kethudā-yı ş.- ı ‘ālī 014/20, 017/24,
018/7, 032/2, 041/15, 045/21, 046/1,
048/15, 068/17, 068/21, 082/12, 090/24,
095/13, 096/17, 102/8, 102/19, 104/10,
112/15, 117/16
mektübī-i ş.- ı ‘ālī 048/18, 100/1
ş.- ı ‘ālī 082/14
ş.- ı ‘ālīde 093/8
‘Azl-i kethudā-yı ş.- ı ‘ālī 039/1
mektübī-i hāzret-i ş.- ı ‘ālī 048/16
mektübī-i ş.- ı ‘ālī 002/9
naşb-ı ş.- ı Anadolu 038/2
ş.- ı a‘zām 009/2, 015/21, 016/8,
017/12, 018/5, 018/13, 021/2, 026/25,
031/7, 038/13, 051/9, 053/2, 053/15,

068/15, 069/9, 073/5, 074/8, 075/10,
076/5, 076/21, 077/15, 080/4, 081/20,
082/9, 082/26, 083/18, 091/6, 091/12,
094/2, 095/1, 095/22, 096/6, 096/14,
101/1, 101/12, 103/8, 103/20, 103/23,
104/8, 105/18, 108/7, 113/12, 113/20,
114/14, 115/22, 117/6, 117/10, 117/15,
124/13
ş.- 1 a'zam-ı merhûm-ı müşârün-ileyh
114/9
ş.- 1 a'zam-ı müşârün-ileyh 085/6,
112/19, 113/10
ş.- 1 a'zam-ı müşârün-ileyhün 019/20,
021/21, 093/20
ş.- 1 a'zam-ı sâbık 018/4, 104/4
ş.- 1 a'zama 009/21, 068/24
ş.- 1 a'zamıyla 039/25
ş.- 1 a'zamîde 116/2
ş.- 1 a'zamîden 056/15
cânib-i ş.- 1 a'zamîden 039/16,
074/17, 086/20
taraf-ı ş.- 1 a'zamîden 081/19
ş.- 1 a'zamîye 055/6
cânib-i ş.- 1 a'zamîye 070/4
otağ-ı ş.- 1 a'zamîye 091/1
ş.- 1 a'zamların 034/6
ş.- 1 a'zamuñ 084/3
ş.- 1 baş 077/18
ş.- 1 esbak 017/5, 034/8, 037/4,
046/22, 048/20, 110/19, 113/17
ş.- 1 müşârün-ileyh 091/6, 106/1
ş.- 1 sâbık 022/4
mektübî-i ş.- 1 'âlî ve 040/17
-110-
şaf [Ar.] Topluluk, grup.
ş.- 1 İslâma 062/25
-1-
şaf-be-şaf [Far.] Sıralar halinde, sıra sıra.
ş. 063/9
-1-
şâf [Ar.] Mehter usüllerinden biri.
ş. 117/2
-1-
şafâ [Ar.] Rahat, huzur.
ş.- yı hâl 068/19, 123/9
ş.- yı hâtır 077/4
ş.- yı rûhânî 060/12
-4-

şafar [Ar.] Arabî ayların muharremle
rebülevvel arasında kalan ikincisi.
mâh-ı ş.+ ü'l hayruñ 098/9
-1-
şafvet [Ar.] Manevi temizlik, saflık.
ş. 041/18
bahşâ-yı ş. 030/20
-2-
sağ Yaşamakta olan, canlı.
s. 050/7, 083/20
-2-
şâğ Sol tarafın karşıtı.
ş. 080/14
-1-
şâğir [Ar.] Küçük, ufak.
ş. 079/23
-1-
şahh [Ar.] Doğru, sahih.
ş.- 1 'âlî 100/14
-1-
şâhib [Ar.] Bir şeyin mülkiyetini elinde
bulunduran kimse, malik.
ş.- i devlet 010/6, 010/9, 077/21
ş.- i esâme 037/22
ş.+ i 065/11, 073/7
-6-
şahîh [Ar.] Doğru, gerçek.
ş.- se 054/14
-1-
sâhil [Ar.] Deniz veya nehir kıyısı.
ş.- i Tınada 077/5, 103/9
ş.- i Tınaya 062/10
ş.+ de 066/25
ş.+ inde 061/18, 068/20, 096/7
ş.+ ine 059/10, 061/21
ş.+ lerine 029/19
-9-
şahrâ [Ar.] Geniş yer, kır, ova.
ş.- yı Filibeden 047/17
ş.- yı merkûmda 043/25
ş.- yı merkûmede 044/9
ş.- yı merkûmeden 054/6
ş.- yı mezkûre 115/16
ş.- yı mezkûreden 125/3
ş.- yı Şemeniye 115/14
ş.- yı vâsi'ada 056/7
ş.- yı vâsi'asına 098/11
ş.- yı vâsi'aya 044/24
ş.+ da 112/5
ş.+ sı 047/9

ş.+ sına 040/21, 043/17, 044/6,
047/18, 055/1, 056/7, 116/18, 124/17
ş.+ sında 066/17, 088/1, 097/16,
103/18
ş.+ sından 043/24, 120/25
ş.+ sınıu 052/8
ş.+ ya 045/5

-28-

sāhte [Far.] Uydurma, gerçek
olmayan.
s. 100/10, 100/16

-2-

sāhtelik Sahte, uydurma ve düzme olan
şeyin durumu.
s. 092/17

-1-

sa'î [Ar.] Çalışan, gayret eden.
s. 024/11

-1-

sā'ir [Ar.] Diğer, öteki.
s. 004/22, 007/14, 008/18, 019/22,
021/20, 025/2, 050/21, 066/4, 070/1,
070/10, 070/13, 072/2, 075/5, 075/18,
077/1, 078/1, 078/20, 081/24, 083/2,
083/6, 084/24, 092/14, 092/22, 095/15,
102/6, 106/4, 106/8, 109/17, 110/3, 111/4,
111/20, 115/19, 116/10, 116/22, 117/3,
117/7
s.+ e 054/15
s.+ ine 061/24
s.+ lerden 058/6
s.+ leri 043/21, 110/20
s.+ lerine 027/1

-43-

sā'ire [Ar.] (bk.) sā'ir.
'asākîr-i s. 057/17
edevât-ı s. 065/23
meşāliḥ-i s. 016/19
mühimmât-ı s. 065/8
düvel-i s.+ de 035/19
maḥāll-i s.+ ye 007/19
maḥzūrât-ı s.+ yi 075/24
menāşib-ı s.+ yi 040/6

-8-

sāk [Ar.] Büyük gayretle teşebbüs etme.
teşmîr-i s. 071/23, 122/14

-2-

Sakız Ceziresi Ege denizinde bulunan bir
ada.
S.+ nde 038/16

şakîl [Ar.] Güzel olmayan, çirkin.
ş. 052/8

-1-

şalâbet [Ar.] Sebat, sağlamlık.
iḳtîzâ-yı ş. 072/11

-1-

sāl-hâne [Ar.+Far.] Mezbaha, kanara.
s.+ lerinde 038/6

-1-

şalı [Ar.] Salı günü.
ş. 078/15, 079/15

-2-

sālîf [Ar.] Geçmiş, geçen.
s.+ ü'l-beyân 010/3, 015/20, 024/24,
039/11, 041/16, 121/3
s.+ ü'z-zîkr 024/6, 031/23, 063/4,
087/14, 088/6, 100/25, 110/21, 120/4,
122/24

-15-

Şâliḥ Ağa Yeniçeri zabiti.
Ş. 069/25
Ş.+ ya 056/11

-2-

Şâliḥ Efendi Eski sadrazam Derviş
Mehmet Paşa'nın kayını.
Ş. 110/20

-1-

sâlik [Ar.] Bir tarikat veya meslek
mensubu olan.
s. 056/17

-1-

sâlikeyn [Ar.] Sâlikler.
ğavşü's-s. 030/22
mürşid-i s. 045/7

-2-

sâlimen [Ar.] Sağ ve sağlıklı olan.
s. 074/13

-1-

şâliş [Ar.] Üçüncü.
ş. 108/17, 112/13, 119/24, 120/5

-4-

şâlişen [Ar.] Üçüncü olarak.
ş. 004/9, 026/11

-2-

şaltanat [Ar.] Hükümdarlık, sultanlık.
s. 016/24, 035/9
erkân-ı s. 011/19
muḳarribân-ı s. 031/8
ricâl-i s. 010/11
zamân-ı s. 015/16

- s.- 1 kadime 045/6
s.- 1 seniyye 010/4, 120/21
de' b-i dirine-i s.- 1 seniyye 040/24,
055/21
ka' ide-i s.- 1 seniyye 043/25
canib-i s.- 1 seniyyeden 051/24
taraf-ı s.- 1 seniyyeden 011/1
san-ı s.- 1 seniyyenun 011/8
canib-i s.- 1 seniyyeye 018/25
taraf-ı s.- 1 seniyyeye 033/22
canib-i s.- 1 seniyyeyi 018/9
s.- 1 shane 124/25
namus-ı s.+ ı 013/22
san-ı s.+ ına 010/18
san-ı s.+ ını 110/13
hengam-ı s.+ larında 035/14
saye-i s.+ larında 025/9
vakt-i s.+ larında 003/4, 018/13,
033/4
zaman-ı s.+ larında 002/10
zaman-ı s.+ larından 126/3
-29-
- şamedani** [Ar.] Gücü ve yüceliği sonsuz olan Allah ile ilgili.
s. 112/23
'avn-i lutf-ı s. 120/12
'avn-i s. 073/18
'inayet-i s. 025/8, 063/15
'avn-ı 'inayet-i s. 008/21
tevfik-i s. 071/9
-7-
- şamedaniyye** [Ar.] (bk.) şamedani.
'avn-ı s.+ siyle 067/23
-1-
- şamim** [Ar.] İç, öz.
s.+ i'l-kalb 015/16, 012/4
-2-
- samur** [Far.] Sansargil familyasından olan bir hayvanın postundan yapılmış kürk.
s. 017/9, 038/12, 043/19, 061/24,
065/24, 068/6, 091/5, 096/9, 119/15
-9-
- san** - [Ar.] Olabileceğini düşünmek, zannetmek.
s.- up 073/25
-1-
- san'at** [Ar.] Bir şeyi güzel yapmak için sahip olunması gereken bilgi ve ustalık.
s. 052/3
- 1-
sanayi [Ar.] Ustalıklar, sanatkarlıklar.
s. 013/3
-1-
sancağ Osmanlıda vilayet ile kaza arasında ter alan idari bölüm, liva.
s. 094/10, 094/19
-2-
sandal [Yun.] Deniz teknesi.
s.+ a 010/10
s.+ larına 017/7, 044/22
-3-
şani [Ar.] İkinci.
s. 109/20, 120/1
tabi'at-ı s. 034/8
şikk-ı s. 023/23
tezkire-i s. 073/2, 104/20
-6-
Saniş Bir yer adı.
s. 082/10
-1-
şaniyen [Ar.] İkinci olarak.
s. 003/23, 010/21, 026/7, 050/17
S. 035/3
-5-
sağa Sen zamirinin yönelme hali.
s. 042/22, 057/10, 063/20, 081/2
-4-
şar - Döndürerek bir şeyin etrafına dolamak.
s.- up 095/21
-1-
sarac-hane [Ar.+Far.] At takımlarının satıldığı yer.
s. 041/2
-1-
şarâhaten [Ar.] Açık açık, apaçık bir şekilde.
s. 120/18
-1-
sarây [Ar.] Hükümdarın oturduğu bina.
s.- ı hümayûna 007/19, 125/6
s.- ı hümayûnlarına 010/10, 125/1
s.- ı hümayûnlarını 044/22
s.- ı merkûmda 027/23
s.- ı mezkûrdan 030/20
S.+ ına 017/7
s.+ ında 038/10
-9-

sārbān [Ar.] Deve sürücüsü s.+ larından 044/25 -1-	s. eyledükleri 086/4 s. eylemek 093/13 -18-
şarf [Ar.] Bir şeyi bir işte kullanma, o yolda harcama. ş. 041/3 ş.- 1 diḳkat 049/25 ş.- 1 enzār 005/22 ş.- 1 fezā 103/4 ş.- 1 ğayret 016/10 ş.- 1 himmet 059/8 ş.- 1 inzār 122/12 ş.- 1 nazār 036/15, 064/19, 101/6 ş.- 1 tāb 071/11 ş. eylemek 055/15 ş. olunup 103/21 -13-	şay - Kabul etmek. ş.- madılar 096/2 -1-
şarı Sarı renk. ş. 065/11 -1-	sāye [Ar.] Gölge. s.- i devlet-i `aliyyede 004/2 s.- i devlet-i islāmiyyede 004/9 s.- i pādīshāhīde 125/17 s.- i saltanatlarında 025/9 s.+ sinde 096/18, 103/12 -6-
Şarḳ Meydānı Bir yer adı. Ş. 045/4 -1-	sāyha [Ar.] Yüksek ses, çığlık. s.- i debdebe-i mülük 002/2 -1-
şatıl - Satış işinin yapımı. ş.- maḳdadur 126/8 -1-	şebāt [Ar.] Azim ve kararlılık gösterme. ş. 033/2 ş. bulsun 028/6 ş. eylemeleri 086/14 ş.+ ı 042/24 ş. itmeleriçün 037/24 -5-
şavāb [Ar.] Doğru olan şey. ş. 118/17 -1-	sebeb [Ar.] Neden, gerekçe. s. 026/12, 048/2, 123/15 s.- i vefātı 114/22 s.+ e 036/9 s.+ i 002/13, 056/25 s.+ inden 090/12 s.+ ini 100/2 s.+ iyle 017/21 s. oldu 055/11 s. oldılar 104/13 s. olmuşdur 057/16 s. olup 006/8 -14-
şavaşmak Harb etmek, muharebe etmek. ş. 091/18 -1-	sebeben [Ar.] Sebp olarak. s. 010/15 -1-
şavb [Ar.] Yön, yan, taraf. ş.- 1 maḳşūda 120/7 ş.- 1 maḳşūde 007/15, 024/19 ş.- 1 me' mürriyyete 040/12 ş.- 1 me' mürriyyetine 038/14, 054/5 ş.- 1 müşīrānelerine 067/11 ş.- 1 ordu-yı hümāyūna 067/22 -8-	sebkat [Ar.] Geçme, önde bulunma. s. 059/9 s. eylediği 021/19, 027/1, 030/19, 065/21, 089/13, 090/21 s. eylemiş 030/4 s. eylemişdi 022/16 s. iten 022/24, 026/13, 043/10 s. itüp 022/3 -13-
Şavul - Uzaklaşmak, dağılmak. Ş.- uñ 009/23 -1-	
sa'y [Ar.] Çalışma, gayret gösterme. s. 018/1, 021/3, 026/15, 037/25, 063/22, 085/6, 086/15, 089/18, 105/23, 113/13, 117/10 S. 007/25 kemāl-i s. 010/17, 021/14 s.- 1 mertebe 005/5, 051/3	

sebük-bārca [Ar.] Ayağı hafif, hızlı giderek.

s.+ 078/21

-1-

sedd [Ar.] Engel, mani.

s. 063/20, 078/1

-2-

sefā in [Ar.] Gemiler, sefineler.

s. 066/8

s.- i hümāyün 024/18

s.+ i 016/4

-3-

sefer [Ar.] Savaşa gidiş ve yapılan savaş.

s. 002/14, 004/19, 005/9, 006/18, 006/23, 007/3, 007/16, 019/5, 020/3, 027/12, 027/18, 031/2, 032/23, 036/13, 039/4, 040/8, 051/2, 056/18, 084/6, 107/3

eyyām-ı s. 009/10

ğā' ile-i s. 010/13

s.- i sâbıqdan 014/11

s.+ de 017/19, 035/15, 079/7

eşnā-yı s.+ de 032/12

s.+ den 053/10

meşâkk-ı s.+ den 021/4

s.+ e 058/12

aḥvāl-i s.+ e 038/5

meşâkk-ı s.+ e 042/25

s.+ i 031/14, 039/14, 058/21

s.+ inde 022/1, 114/11, 119/2

s.+ ini 007/18

S.+ inüñ 006/15

s. ideceği 006/19

s. idemez 035/20

s.+ lerde 060/16

s.+ leri 114/17

s.+ lerinde 095/5

s. olmuyor 010/22

s. olunmak 039/20

s. olunmaqlığı 005/14

s. olunmaqlık 027/20

s.+ üñ 011/22, 033/5, 042/11, 103/3

-53-

seferber [Ar.+Far.] Savaşa gönderilmek üzere hazırlanmış veya savaşa girmiş asker.

s. 040/23, 042/11

-2-

seferiyye [Ar.] Sefer halinde, savaş durumunda olma.

meşâgil-i s. 025/7

Levāzım-ı s.+ den 040/19

levāzımāt-ı s.+ den 055/8

mürettebāt-ı s.+ den 044/3

levāzımāt-ı s.+ nüh 048/6, 050/14

mürettebāt-ı s.+ nüh 045/17

levāzımāt-ı s.+ ye 037/25

-8-

sefine [Ar.] Gemi.

s.+ ler 116/5

-1-

sefir [Ar.] Elçi.

s.+ leri 002/11

-1-

sehiv [Ar.] Yanlılık, hata.

s. 002/15

-1-

sekenāt [Ar.] Durma, hareket etmeme.

s.+ larına 066/22

-1-

sekene [Ar.] Bir yerde ikamet edenler.

memālik-i s.+ si 020/10

s.+ sinin 028/8

ahāl-i s.+ ye 024/2

-3-

sekiz Sekiz sayısı (8).

s. 001/3, 044/9, 055/25, 075/20,

080/11, 080/18, 096/25, 098/21, 111/3

s.+ inci 031/20, 078/15, 086/7

-12-

seksan Seksen sayısı (80).

s. 002/13, 017/18, 022/1, 079/6,

082/15, 114/11, 119/2

biñ yüz s. yedi 008/11

-8-

sekte [Ar.] Bozukluk, bozulma.

s. 073/8, 102/6

-2-

selām [Ar.] Esenleme.

s. 104/2

-1-

selāmet [Ar.] Sağlıklı olma, esenlik.

s. 050/12

baḳıyyetu's-süyüfları cāy-ı s. 081/25

müceb-i s.+ e 124/4

-3-

selāmetlik Sağlıklı, güvenli.

s. 095/23

-1-

Selānik Yunanistan'da bir şehir.

- S. 094/19
S.+ den 106/16
-2-
- selâset** [Ar.] Açıklık, akıcılık.
lisân-ı s.+ leriyle 053/19
-1-
- selâfîn** [Ar.] Sultanlar, padişahlar.
s.- i cengîziye 105/22
s.- i 'izâm-ı mâziyyeden 035/4
s.- i mâziye 084/10
s.- i mâziyye 057/18
s.- i mâziyye-i âl-i 'Osmân 036/2
s.- i nesl-i cengîziyeden 038/7
s.- i selef 006/11, 057/7, 060/16
-8-
- selef** [Ar.] Bir mevkide daha öncede bulunan veyerine geçilen kimse.
hükemâ-yı s. 052/14
selâfîn-i s. 006/11, 057/8, 060/16
s.+ de 105/4
s.+ i 013/9, 048/25, 088/19, 099/23
s.+ leri 115/10
s.+ te 002/3, 006/3
s.+ ü'ş-şâliheyne 076/11
s.+ üj 049/1, 081/1
-15-
- Selîm Ağazâde Emîn Efendi** Anadolu muhasebecisi.
S.+ ye 047/15
-1-
- Selîm Paşa** Vezir.
S.+ ya 096/8
-1-
- sell** [Ar.] Kılıç çekme.
s.- i seyf 063/4, 072/12
-2-
- sem'** [Ar.] Zehir, agu.
havâle-i s.- i işgâ 089/2
havâle-i s.- i i'tibâr 086/20
-2-
- sem'âen** [Ar.] Duyarak, işiterek.
s. 095/12
-1-
- semâhatlu** [Ar.] Şeyhülislam ve kazaskerler için kullanılan unvan.
s. 026/25, 038/2, 041/11, 043/12
-4-
- semere** [Ar.] Beklenen sonuç, netice.
s. 019/18
s.+ si 029/3
- s.+ siyle 105/25
-3-
- semt** [Ar.] Taraf, cihet.
s. 033/23, 037/7
s.- i bekâya 009/4
'âzim-i s.- i dâr-ı bekâ 047/14
'azm-i s.- i dâr-ı bekâ 017/14
vâşıl-ı rahmet-i s.- i el 050/3
'âzim-i s.- i idbâr 080/1
müteveccih-i s.- i 'uqbâ 020/21
s.+ dür 093/19
s.+ e 103/12
s.+ ine 084/5
-11-
- sen** İkinci teklik şahıs zamiri.
s.+ dendür 044/12
s.+ i 081/2
s.+ üj 053/25, 063/21, 113/19
-5-
- Sene** [Ar.] Yıl.
s. 016/12, 016/22, 025/16, 026/2,
033/23, 093/14, 093/23, 099/16, 115/24,
119/25, 125/21
S. 001/5
s.- i cedidesi 099/5
s.- i mübârekte 071/12
s.- i mübâreke 085/3
s.- i nâs 076/17
s.+ den 077/25, 113/18
s.+ si 002/9, 002/13, 008/11, 017/18,
031/20, 040/9, 041/7, 043/9, 091/10,
093/6, 095/7, 102/1, 102/15, 103/25,
113/17, 124/12, 124/16
s.+ sinde 126/1
s.+ sine 126/3
-37-
- sened** [Ar.] Güvenilecek şey veya yer.
mübâdele-i s. 011/3
tekmîl-i s. 020/19
s.+ lerümüzi 090/13
-3-
- senedât** [Ar.] Güvenilecek şeyler veya yerler.
s. 008/19, 107/7
mübâdele-i s. 122/3
s.- ı mübâdele 119/20
-4-
- senelik** [Ar.] Bir seneye mahsus olan.
s. 031/4
-1-

seniyy [Ar.] Yüce, ulu.
cānib-i s.+ ü'l-menāķib hüsrevāneden
010/8

-1-

seniyye [Ar.] Yüce, ulu.
de'b-i dīrīne-i saltanat-ı s. 040/24,
055/21

harem-i s. 008/25
irāde-i s. 021/18
ķā'ide-i saltanat-ı s. 043/25
mekātīb-i s. 039/17
saltanat-ı s. 010/4, 120/21
taħrīrāt-ı s. 015/9
cānib-i saltanat-ı s.+ den 051/24
taraf-ı saltanat-ı s.+ den 011/2
şān-ı saltanat-ı s.+ nüh 011/8
cānib-i saltanat-ı s.+ ye 018/25
taraf-ı saltanat-ı s.+ ye 033/22
cānib-i saltanat-ı s.+ yi 018/9

-15-

serā'ir [Ar.] Sırlar.
s.+ ine 087/14

-1-

serbesiyyet [Ar.] Serbestlik.
s. 008/18, 012/19, 018/17, 020/8,
022/15, 023/3, 026/8, 028/8
s.+ i 012/16, 013/8

-10-

serd [Far.] Sert, şiddetli.
s.+ iyle 020/7

-1-

serdār [Ar.] Hükümdar, padişah
s. 031/5, 057/22, 109/17
s.- ı ekrem 035/15, 041/24, 043/11,
044/1, 047/9, 049/22, 051/10, 055/3,
061/1, 066/9, 066/19, 068/22, 073/1,
080/4, 084/17, 087/19, 088/9, 088/15,
088/21, 090/9, 098/18, 099/7, 112/9,
118/22, 125/7
s.- ı ekrem-i müşārün-ileyh 043/15,
047/22, 052/18
s.- ı ekrem-i müşārün-ileyhe 044/15
s.- ı ekreme 057/4, 120/2
çuk-dār-ı hāzret-i s.- ı ekremi 056/5
hāzret-i s.- ı ekremi 065/23
ordu-yı s.- ı ekremide 064/22
otağ-ı hāzret-i s.- ı ekremide 068/2
cānib-i s.- ı ekremiden 059/5, 070/20,
074/11, 088/3
ordu-yı s.- ı ekremiden 047/2

taraf-ı s.- ı ekremiden 061/5, 078/19,
086/18, 091/19, 123/4

izn-i s.- ı ekremile 065/17

tüğ-ı s.- ı ekreminüh 041/6

tüğ-ı zafer-nümün-ı s.- ı ekreminüh
040/22

hayme-i s.- ı ekremiye 099/15

otağ-ı hāzret-i s.- ı ekremiye 050/21

taraf-ı s.- ı ekremiye 090/18

s.- ı ekremle 056/20

s.- ı ekremüh 068/12

s.- ı müşārün-ileyh 087/22, 090/19

s.- ı müşārün-ileyhüh 049/7

s.- ı müşārün-ileyhe 007/14

s.- ı sipeh-salarlık 007/12

-61-

Serdengeçdi [Far.+T.] Yeniçeri
ordusunda düşman saflarına yalınkılıç
dalmak veya kuşatılmış bir kaleye
girmek için gönüllü yazılan fedai,
dalkılıç.

S. 083/2

-1-

sermü [Ar.] Pek cüzi.
s. 005/25, 019/15

-2-

server [Far.] Başkan, reis.
s.- ı hıramān 044/21

-1-

servet [Ar.] Zenginlik, varlık.
aşhāb-ı ş.+ den 005/16, 049/11

-2-

ser-asker [Far.] Vezir, ordu komutanı.
s. 021/15, 058/23, 060/23, 061/4,
062/2, 062/16, 062/21, 063/18, 064/10,
064/24, 065/18, 066/11, 067/11, 067/13,
070/3, 070/4, 072/19, 075/2, 075/15,
077/16, 078/17, 080/7, 080/15, 081/19,
083/1, 086/21, 088/1, 088/5, 088/10,
088/12, 090/1, 090/17, 098/6, 101/7,
114/12
s.- ı müşārün-ileyh 062/4, 065/12,
069/12, 074/21, 087/11
s.- ı müşārün-ileyhe 072/5
s.- ı müşārün-ileyhüh 069/22, 069/23,
088/3
s.+ i 021/15, 026/6, 048/20, 054/10,
058/19, 060/20, 077/21, 080/2, 084/5,
085/22, 086/11, 086/16, 092/5, 094/6,
094/9, 097/20, 102/16, 103/21, 107/17

- umūr-ı s.+ i 048/23
s.+ ler 026/4
-65-
- ser-‘askerī** [Far.] Günümüzdeki Milli Savunma Bakanlığı.
umūr-ı s. 038/16
umūr-ı s.+ de 048/21
taraf-ı s.+ den 088/7
hıyame-i s.+ ye 083/3
ordu-yı s.+ ye 063/2
-5-
- ser-‘askeriyye** [Far.+Ar.] Seraskerlikle ilgili.
ma‘iyyet-i s.+ ye 061/9
-1-
- ser-‘askerlik** (bk.) ser-‘askerī.
s. 015/23, 038/15, 040/11, 055/22, 094/7
hengām-ı s. 104/4
s.+ i 038/20
-7-
- ser-a-pā** [Far.] Baştan başa, tamamen.
s. 110/17
-1-
- ser-a-ser** [Far.] Baştan başa.
s.+ e 068/6, 096/9
-2-
- ser-çuk-dār** [Far.] Baş hizmetkar.
s. 090/7, 090/21, 091/12, 092/3
-4-
- ser-gerde** [Far.] Osmanlılar’da gönüllü olarak savaşa katılan kafiye başlarına verilen ad.
s. 038/7, 056/18, 081/1
s.- i ‘asākir 075/5
s.- i ‘asker 078/3
s.- i ‘askerden 118/7
s.+ lere 106/4
-7-
- ser-gerde-gān** [Far.] Sergerdeler.
s. 083/3
-1-
- ser-hadd** [Far.+Ar.] Sınır, hudut.
s. 059/12
ahālī-i s. 058/16
ahālī-i s.- i Bosnanuñ 034/18
s.- i hākānī 066/3
s.+ āt 066/2
s.+ dan 004/7
s.+ i 075/17
- s.+ leri 035/6, 035/9
s.+ lerüñ 025/18
-10-
- ser-haddāt** [Far.+Ar.] Sınırlar, hudutlar.
s. 066/2,
s.- ı şāhāneye 072/25
s.+ lara 086/12
-3-
- ser-haddlu** Sınırdaki kalelerde görevli asker.
s.+ nuñ 059/3
-1-
- ser-halife** [Far.+Ar.] Başkatip.
s.+ si 040/5
-1-
- ser-halifelik** Başkatiplik işi.
s. 048/18
-1-
- ser-humār** [Far.+Ar.] Baş ağrısı, sersemlik.
s.+ ı 044/12
-1-
- ser-hüdān** [Far.] Padişah, hükümdar.
s.- ı hākāniyye 012/13
-1-
- ser-hüdāt** [Far.] Padişah, hükümdar.
s.- ı şāhānenüñ 021/19
umūr-u s.+ a 021/25
-2-
- ser-kātib** [Far.+Ar.] Başkatip
s.+ i 106/21, 110/10
-2-
- ser-maqtū** [Far+?] ?
s.+ ları 115/1
s.+ nı 113/12
-2-
- ser-rişte** -[Far.] Sebep, vesile.
s. 100/23, 101/21, 122/13
-1-
- sevāhil** [Ar.] Sahiller.
s.- i merkūmeyi 024/19
s.+ ine 025/11
s.+ ini 025/20
s.+ inüñ 079/9
-4-
- sevda** [Ar.] Aşırı istek, arzu, heves.
hātır-ı gayr-i s.+ da 015/18
-1-
- sevil** - [Ar.] Sevgi duyulma.
s.- üp 113/19

- 1-
sevķ [Ar.] G6nderme, yollama.
ber-muķtezā-yı s.- i ilāhī 007/24
iķtizā-yı s.- i ilāhī 017/15
s.- i mūhimmāt 048/13, 052/20
s.+ ı 116/16
s.+ ina 046/3, 086/15
s.+ i 112/23
s.+ iyle 022/14, 119/25
-9-
- seyf** [Ar.] Kılıç.
sell-i s. 063/4, 072/12
-2-
- Seyr** [Ar.] Manevi yolculuk.
s.- i sūlūk 020/22
-1-
- Seyyid** [Ar.] Efendi.
ħazret-i s.+ ũ'l mürselin 124/21
-1-
- Seyyid 'Abdullāh Berī** Bir şahıs adı.
S. 119/22
-1-
- Seyyid 'Abdullāh Efendi** 1.Reisūlkūttab.
S. 106/23
S.+ nuń 122/4
-2-
2. Divan-ı hūmayūn reisi.
S.+ den 095/25
S.+ leri 082/13
S.+ ye 040/18
-5-
- Seyyid Feyzullāh Efendi** Eski defterdar
ve reisūlkūttab.
S. 068/7, 090/24, 096/21
S.+ ye 020/24, 090/11, 102/21
-6-
- Seyyid Ğalib Efendi** Divan-ı hūmayun
katibi.
S. 108/20, 122/25
-2-
- Seyyid Ğayrī Efendi** Bir şahıs adı.
S. 103/14
-1-
- Seyyid Ğuseyin Efendi** Reisūlkūttab
yardımcısı.
S. 118/18
-1-
- Seyyid Kāmil Efendi** Sadrazam.
S. 038/2
-1-
- Seyyid Mehmed Paşa** Bir şahıs adı.
S.+ nuń 095/6
-1-
- Seyyid Muhib Efendi** Divan-ı hūmayūn
reisi
S. 108/20
-1-
- Seyyid Nu 'mān Beg** Kapıcıbaşı.
S. 065/15, 070/6
-2-
- Seyyid Şadık Efendi** Baş halife.
S. 112/13
-1-
- Seyyid 'Ulvi Paşa** Vezir.
S. 117/12
S.+ ya 116/12
-2-
- Seyyid Yahya Efendi** Özbekler şeyhi.
S. 041/13
-1-
- Sezāyi Efendi** Halveti- Ğülşenî tarikatının
Sezāiyye kolunun kurucusu, şair.
ħazret-i S. 045/7
-1-
- şıbyan** [Ar.] Küçük çocuklar.
ş.+ ları 124/2
-1-
- şıdık** [Ar.] Doğruluk, gerçeklik.
ş.- ı Ğulūş 124/3
-1-
- şıfāt** [Ar.] Hāl ve vasıf.
ş. 016/20
-1-
- şıĝ** - Bir şeyin sınırları içine girebilmek.
s.- maz 063/19
-1-
- şıĝār** [Ar.] Küçükler.
ş. 018/5, 041/18, 042/17
ş. u kibār 058/4
ş. u kibāra 122/6
-5-
- şıĝhat** [Ar.] Sağlık, afiyet.
ş. 070/19
derece-i ş.+ de 118/21
ş.+ ı 118/19
ş.+ ini 049/21
-4-
- şıķlet** [Ar.] Sıkıntı.
ş. 023/17
-1-

şıra Vakit, zaman ş. 073/5 ş.+ da 101/11	-2-	sinn [Ar.] Doğumdan itibaren yaşanılan süre, yaş. hadîşü's-s. 092/7, 101/2 hadîşü's-s. 100/8 s.+ inden 018/5	-4-
Şırp Sırbistanda yaşayan halk. ş. 078/1	-1-	sinor [Ar.] Sınır, hudut. s. 033/5, 033/19, 035/9 hîn-i kaṭ'ı s.+ da 034/1 hîn-i taḥdîd-i s.+ da 033/23	-5-
Şırplu Şırp halkından olan kimse. ş.+ ları 089/25	-1-	sipâh [Far.] Asker s. 015/24, 037/21, 039/5, 041/2, 041/14, 057/5, 068/8, 069/8, 096/22	-9-
Sırrı Efendi İkinci resmi yazıcı. S. 073/3	-1-	sipâhî [Far.] Osmanlı ordusunda bir sınıf süvari asker. s. 048/12 s.+ ler 024/15 tımâr-ı s.+ leri 117/9	-3-
Sırrı Selim Paşa (bk.) Selim Paşa. S. 055/3, 068/11, 076/20, 096/6 S.+ ya 055/22	-5-	Sipâh-sâlâr [Far.+T.] Başkomutan, serasker. s. 076/14, 115/3 s.+ ı 115/13	-3-
şıyanet [Ar.] Koruma, muhafaza etme. ş. 095/14	-1-	Sipâh-sâlârî [Far.+Ar.] Başkomutanla ilgili, başkomutana ait. otağ-ı ḥazret-i s.+ de 049/17 s.+ ye 055/4	-2-
sibâk [Ar.] Bağ, bağlantı. siyâk u s.+ ı 006/16, 020/7, 116/24	-1-	sipeh-salarlık Başkomutanlık. serdâr-ı s. 007/12	-1-
silâh-şorân [Ar.+Far.] Savaşçılar. s.- ı ḥâşşadan 050/10	-1-	sipâs [Far.] Allah için yapılan şükür ve övgü. s. 075/12 s. iterek 125/10	-2-
silâh-dâr [Ar.+Far.] Devlet görevlilerini korumakla görevli kimse. s. 007/7, 007/24, 015/22, 015/24, 016/13, 034/15, 037/21, 041/14, 057/5, 065/23, 068/8, 124/20 s.+ ı 085/19	-11-	siper [Far.] Korunmak, gizlenmek. s. 014/25	-1-
silâh-dârlık Silahdar olma durumu. s.+ dan 076/23, 101/4	-1-	Şebeş Romanya'nın sınırları içinde yer alan bir yer. S. 080/25, 081/2, 081/4, 081/17, 082/1, 082/2, 082/25, 083/25, 086/17, 087/22, 091/20, 091/22, 104/14 S.+ de 082/26	
Silcu Bir şahıs adı. S. 107/2, 107/8, 118/14	-3-		
Silistre Bulgaristan'da bir şehir. S. 120/25 S.+ ye 107/16, 118/2, 119/7, 119/8, 119/23, 120/6	-7-		
sincâb [Far.] Sincap postundan yapılan yapılan kurşunî renkli kürk. s. 064/14, 067/14	-2-		

S.+ den 082/15, 086/23, 088/5			
S.+ e 082/13, 087/15			
S.+ i 080/7, 081/14			
	-21-		
Şebeş Boğazı Sebeş'te bulunan boğaz.			
S. 078/16			
S.+ na 080/4, 087/13			
S.+ ndan 088/11			
	-4-		
sirayet [Ar.] Yayılma, tesir etme.			
s. 084/24			
	-1-		
sisli Sisle kaplanmış.			
s. 104/10			
	-1-		
Sivas Sivas şehri.			
S. 061/9, 094/7			
	-2-		
siyâdetlü Osmanlı devlet protokolünde Hz. Muhammed'in soyundan olmaları sebebiyle nakibüleşraflar için kullanılan unvan sözü.			
s. 041/12			
	-1-		
Siyâh [Far.] Kara.			
s. 082/24			
baħr-i s. 038/9			
Baħr-i S. 022/20, 024/17			
	-4-		
siyâk [Ar.] Akış şekli, ifade tarzı.			
s. 011/21, 023/1, 031/20, 034/20,			
060/18, 110/1, 110/22, 112/4, 125/6			
s.- ı mezkûrdan 030/12			
s. u sibâkı 006/16, 020/7, 116/24			
	-12-		
siyâkat [Ar.] Güçlülkle okunan yazı.			
beyân-ı s.+ te 005/7			
	-1-		
siz İkinci çokluk şahıs zamiri.			
s. 029/10, 075/5			
s.+ de 029/9, 117/17			
s.+ den 026/10			
s.+ e 029/23			
s.+ i 072/6, 100/17			
s.+ ler 075/4			
s.+ lere 083/10			
s.+ lerüñ 030/5			
s.+ üñ 026/15, 029/7, 029/24, 053/22,			
117/18			
	-16-		
Şofya Bulgaristan'ın başkenti.			
Ş. 021/14, 021/15, 025/17, 026/6,			
048/1, 050/9, 052/12, 085/14			
ahâli-i Ş. 052/12			
Ş.+ da 051/1, 069/6			
Ş.+ nuñ 052/7			
Ş.+ ya 046/15, 048/19, 052/9			
	-15-		
Şoğucağ Bir yer adı.			
Ş. 022/20			
	-1-		
soğāk [Ar.] Dar ve kısa yol.			
s.+ ları 082/22			
	-1-		
şoñra ...nın ardından, ...arkasından.			
ş. 007/11, 007/22, 011/1, 011/13,			
016/3, 016/13, 017/7, 022/5, 022/13,			
027/24, 031/23, 032/2, 032/4, 032/12,			
040/22, 041/1, 042/10, 044/20, 045/2,			
049/14, 051/11, 054/1, 054/8, 056/21,			
059/15, 061/23, 064/14, 064/21, 065/18,			
066/15, 068/12, 069/10, 070/13, 070/23,			
071/16, 072/22, 074/5, 075/23, 077/11,			
078/4, 078/20, 081/15, 082/2, 084/17,			
089/3, 091/4, 092/10, 092/15, 094/4,			
094/21, 097/15, 100/19, 102/19, 103/2,			
103/10, 103/20, 103/24, 105/21, 106/12,			
106/20, 107/8, 107/21, 109/20, 110/12,			
110/23, 111/3, 111/7, 111/16, 112/15,			
114/5, 114/16, 115/6, 115/17, 116/8,			
117/23, 119/6, 120/6, 121/5, 124/14,			
124/15, 124/23, 124/24, 125/2			
ş.+ dan 023/16			
	-85-		
söyle - Söylemek fiili.			
s.- diği 007/20			
s.- mek 028/7, 083/13			
	-3-		
söylen - Sözle anlatılmak.			
s.- dükce 027/6			
	-1-		
söyleş - Karşılıklı konuşmak.			
s.- ilüp 031/15			
	-1-		
söz Kelam, laf.			
s. 056/16, 098/1, 111/14			
s.+ e 011/25, 014/25, 028/3			
s.+ leri 035/23			
s.+ lerine 005/21			
	-8-		

- şu** İşaret sıfatı.
ş. 033/20
-2-
- su'âl** [Ar.] Sorulan şey, soru.
s. 025/14, 110/25
s.- ı hâtırdan 110/12
s.+ e 023/13
s. itenlere 095/23
s.+ lere 026/12, 027/25
s. olunduğda 025/18, 088/5, 090/12
-10-
- şudür** [Ar.] Meydana gelme, ortaya çıkma.
ş. 042/10, 069/21, 124/20
ş. iten 024/1, 061/23
-4-
- şuğra** [Ar.] Çok küçük.
ş.+ sından 114/19
-1-
- suhan** [Ar.] Söz, lakırtı, kelam.
s. 125/6
netice-i s. 031/19, 057/21, 066/23,
095/17
netice-i s.- ı mäh-ı mezkûrun 076/18
-6-
- subület** [Ar.] Kolaylık.
s. 117/15
ber-vech-i s. 047/4, 052/1, 075/1,
075/9, 120/20, 122/20
keyfiyyet-i s.+ i 075/2
s.+ i 059/14
-9-
- şulh** [Ar.] Barış.
s. 008/9, 008/15, 010/18, 033/1,
101/19
ğâ'ile-i 'adâvet-i mübeddel-i ş.
008/22
muḳaddime-i ş. 101/21
müzâkere-i ş. 107/21
ş.- ı ebedi 035/21
ş.- ı ḳadimlerinde 123/19
ş.+ a 107/9
fesh-i ş.+ a 031/18
fesh-i ş. eylemesinin 032/24
ş.+ ları 003/2
ş.+ leri 032/25
ş.+ lerini 032/17
ş.+ uñ 003/5
-17-
- sultân** [Ar.] Padişah, hükümdar.
s. 067/11, 074/10, 097/5, 106/3,
116/21
'âlem-i s. 043/14
s.+ um 096/4, 123/17
-8-
- Sultân 'Abdü'l-Hamîd Hân** Padişah I.
Abdulhamid Han.
S. 008/11, 102/2
Devr-i S. 002/10
-3-
- Sultân Hamîd Hân** (bk.) Sultân 'Abdü'l-
Hamîd Hân.
S. 126/2
-1-
- Sultân Maḳmud Hân** Sultan II. Mahmud
Han.
devr-i S.+ ında 095/5
-1-
- Sultân Maḳmûd Hân Ğazi** (bk.) Sultân
Mahmud Hân
S. 033/4
-1-
- sûltât** [Fr.] Asker, nefer.
s. 063/21
-1-
- şunûf** [Ar.] Sınıflar.
ş.- ı 'askerün 065/4
ş.- u 'askeriyyenün 057/14
ş.- u 'askeriyye te'lif 089/19
ş.+ da 076/11
-4-
- şüret** [Ar.] Tarz, yol, şekil.
ş. 027/17, 032/21, 033/3, 050/19,
053/13, 102/7, 116/24
ş.- i ḫâlde 005/1, 021/9
ş.- i ḫüb 015/14
ş.- i ısrârda 097/21
ş.- i i' dām 088/14
taḳrîb-i ş.- i ihlâline 012/14
ş.- i indifâ'ı 047/4
ş.- i ḳarârı 011/22
ş.- i teccüsde 107/2
ş.- i tekäsüli 088/13
ş.- i teslimiyette 076/9
ş.- i zâhirde 014/16, 024/13
ş.+ de 017/4, 024/22, 026/21, 027/9,
039/4, 040/13, 042/25, 063/20, 064/18,
069/4, 073/23, 084/18, 107/13, 108/15,
110/22

ş.+ e 018/10, 024/6, 032/9, 102/23	sükûnet [Ar.] Durgunluk, sakinlik.
ş.+ i 034/21, 053/21	s.+ i 031/18
ş.+ inde 034/14, 051/9, 087/12	-1-
ş.+ ine 033/2	sükût [Ar.] Susma, konuşmama.
ş.+ ini 007/8, 018/2, 026/20, 028/22	s. 028/2, 028/21
ş.+ le 003/21, 008/8, 063/18, 066/15,	s. eylemek 008/19
083/19, 100/5, 111/18, 118/10, 123/20,	s. olunmuşıdı 011/24
124/4	-4-
ş.+ ledür 109/6	sülük [Ar.] Bir yola girme, katılma.
ş.+ leri 019/18	s. 043/3
ş.+ lerüñ 103/6	seyr-i s. 020/22
ş.+ üñ 057/7, 117/23	-2-
-64-	Süprül - Süpürmek işi yapılmak.
şu'ûbet [Ar.] Zorluk, zahmet.	S.- sün 008/25
ş. 089/1, 121/11	-1-
-2-	sür'at [Ar.] Hızlı, acele.
şu'ûbetli Zor olan, zahmetli.	s. 061/11
ş. 086/3	s.+ le 096/18
-1-	-2-
şu'ûd [Ar.] Yukarıya çıkma, yükselme.	sürücilik (?) Sürücünün yaptığı iş.
ş. iten 009/15	s. 094/14
ş. itüp 016/15	-1-
ş.+ larından 017/10	sürür [Ar.] Sevinç.
ş.+ una 046/1	s. 064/18, 075/12
-4-	mücebü's -s. 017/9
şüver [Ar.] Suretler, şekiller.	-3-
ş. 020/19	sürüñ [Ar.] Hayvan sürüsü.
mülâhazât-ı ş.- ı maşlahat 102/25	s. 005/13
-1-	-1-
sü-i kaşd [Ar.] Planlayarak öldürme	süvâr [Far.] Ata binmiş kimse.
teşebbüs etme.	s. 010/10, 017/7, 044/22, 071/17,
s. 004/7, 007/1	077/1, 081/20, 082/4, 090/23, 096/15,
s.+ den 013/14	098/21
s.+ lerini 012/15	-10-
-4-	süvârî [Far.] Atlı asker.
sü-i zann [Ar.] Kötü zan besleme.	s. 037/16, 049/15, 063/22, 065/16,
s.+ ı 058/3	070/6, 071/1, 071/6, 080/8, 080/17, 088/7,
-1-	106/16
sübhânî [Ar.] Sübhanla ilgili, ilahî.	s.- i enderün 072/2
hikmet-i s. 112/24	s.+ leri 117/19
muktezâ-yı irâde-i s. 079/3	s.+ ye 100/18
-2-	-12-
sübhâniyye [Ar.] (bk.) sübhânî	şa'bân [Ar.] Ağustos ayı.
eltâf-ı s.+ sine 036/12	mâh-ı ş.- ı şerifüñ 047/25, 124/17
-1-	-2-
süfehâ [Ar.] Sefihler, adî bayağı	şâdî [Ar.] Sevinç, mutluluk.
kimseler.	bâdî-i ş. 106/7
s.+ nuñ 092/9, 101/3	-1-
-1-	

şād-mān [Ar.] Sevinçli, mutlu. ş.+ 1 075/12 rūsūm-1 ş.+ 1 064/13		şād-i ş.+ 1 024/16 ş.+ ına 024/4, 032/11, 097/8 ş.+ ları 003/10	
-2-		-14-	
şāhāne [Ar.] Şaha ait, şahla ilgili. iltifāt-1 ş. 038/13 saltanat-1 ş. 124/25 iltifāt-1 ş.+ leri 083/11 ser-ḥüdāt-1 ş.+ nūḡ 021/19 cemī' ser-ḥaddāt-1 ş.+ ye 072/25 ḥuzūr-ı mekārīm-i mevfūr-ı ḥāzret-i ş.+ ye 025/7		Şāniş [Ar.] Bir yer adı. Ş. 062/3, 062/11, 062/15, 063/19 Ş.+ ūḡ 062/9	
-6-		-5-	
Şāhīn Girāy Kırım hanı II. Devlet Giray'ın torunu. Ş. 013/7		şārānpol Dikenli tellerden yapılmış siper, engel. ş. 089/22, 091/20 ş.+ erin 088/23	
-1-		-3-	
Şāhīn Girāy Ḥān (bk.) Şāhīn Girāy Ş. 024/6, 047/6		şārķı [Ar.] Nağmesi ve nakaratı bulunan müzik. ş.+ sını 044/10	
-2-		-1-	
Şāhīn Girāy Sultān Şāhīn Girāy Ş. 038/10		şārķ [Ar.] Doḡu. ş.+ ından 088/17	
-1-		-1-	
şāḡ [Ar.] Kimse, kişi bakīyye-i ş.- 1 mezkūre 104/24		şārķ [Ar.] Gerekli olan husus, koşul. ş. 101/20	
-1-		-1-	
şāh-bāz [Far.] Yiğit ve şanlı kimse. ş. 039/11		şāyān [Ar.] Layık, yakışır. ş. olmayacak 019/17	
-1-		-1-	
Şākīr Bir şahıs adı. Ş. 100/9		şeb [Far.] Gece. ş. 070/19	
-1-		-1-	
şākķ [Ar.] Sıkıntı ve zahmet veren. ş. 102/20		şebīh [Ar.] Benzer, mümasil. ş. 045/9	
-1-		-1-	
şāl [Far.] Bele veya kafaya sarılan kuşak. ş. 095/21		şeb-hūn [Far.] Gece baskını. ş. 067/4	
-1-		-1-	
şāmil [Ar.] İçine alan, kapsayan. ş. 030/19		şecā'at [Ar.] Yiğitlik, cesaret. ş. 051/3, 070/10, 077/17, 103/5 erbāb-1 ş. 022/2 kemāl-i ş. 063/9 ş.- 1 eşer 062/3 ş.- i aşliyyeleri 034/18 ş.+ i 080/16, 094/11 muḡtezā-yı ş.+ i 071/25 ş. itenlerūḡ 010/21 ş.+ leri 072/11	
-1-		-13-	
şān [Ar.] Ün, şöhret. ş. 035/8 refi' u'ş ş. 020/20, 041/17, 062/14 ş.- 1 saltanat-ı seniyyenūḡ 011/7 ş.- 1 saltanatına 010/18 ş.- 1 saltanatını 110/13 ş.- 1 şevket-i devlet-i 'aliyye 110/17 ş.+ 1 040/12		şecā'at-şi'ār [Ar.] Cesaretli, yürekli. 'asākīr-i ş. 081/21	
		-1-	

- şeci'** [Ar.] Cesurlu, yürekli.
ş. olmağla 106/16
ş.+ u'l etvār 031/4, 058/10
-3-
- şeci'an** [Ar.+Far.] Cesurlular, yürekli.
ğāziyān-ı ş. 063/5
-1-
- şedīd** [Ar.] Şiddeetli
ş. 044/8
ş.- i tenbīh 081/3
-2-
- şedīdce** Şiddetlice.
ş. 086/18
-1-
- şehādet** [Ar.] Şehitlik.
ş. 104/13
şerbet-i ş.+ i 113/15
-2-
- şehīd** [Ar.] Allah yolunda ve din uğruna ölen kimse.
ş. oldığı 097/12
ş. olmuşdur 097/1
-2-
- şehīden** [Ar.] Şehit olarak.
ş. 007/22, 022/5
-2-
- şehin-şāh** [Far.] Şahlar şahı.
ş. 124/18
-1-
- şehin-şāhī** [Far.] Yüce, padişahlık.
taraf-ı ş.+ den 016/21
-1-
- şehir** [Far.] Şehir, kent.
ş. 080/11
derūn-ı ş. 103/19, 119/16
derūn-ı ş.+ de 121/2
ş.+ e 099/13
ş.+ i 099/11
ş.+ lerinūñ 082/21
-7-
- şehir** [Far.] Şehir, kent.
ş. 009/15
ş.- i 'azīm 045/6, 047/8
ş.- i Belğrāda 066/7
ş.- i mezkūruñ 080/11
ş.+ e 109/18
derūn-ı ş.+ e 075/8, 082/24
ş.+ i 075/17
derūn-ı ş.+ i 052/8
ş.+ ine 082/3
- ş.+ üñ 075/7
-12-
- şehriyār** [Far.] Hükümdar, padişah.
hāzret-i ş.+ ı 016/13
ş.+ i 103/22
-2-
- şehriyārī** [Far.] Hükümdarlık.
ş. 090/21, 091/12, 092/3, 124/11
hāzret-i ş. 090/7, 102/10
velādet-i ş.+ nuñ 012/6
cānib-i hāzret-i ş.+ ye 031/16
-6-
- şeh-bāz** [Far.] (bk.) şāh-bāz.
ş. 056/1
-1-
- şehzāde** [Far.] Padişah oğlu veya padişah ailesindenolan erkek çocuk.
ş.- i civan-baht 016/24
-1-
- şekl** [Ar.] Durum, biçim.
ş.- i āhīr 102/25
ş.+ inde 067/1
-2-
- Şemenī** Bir yer adı.
Ş. 103/17, 103/25, 112/10, 120/25
Ş.+ den 116/10, 123/5
Ş.+ nūñ 104/2
Ş.+ ye 105/20, 107/20, 113/10,
113/11
meştā-yı Ş.+ ye 104/20, 115/5
şahrā-yı Ş.+ ye 115/14
-14-
- Şemse'd-dīn Beg Efendi** Padişah,
hükümdar.
Ş. 102/10
-1-
- şemsiyye** [Ar.] Güneşlik.
ş. 104/1
-1-
- şenlik** Gösteri, festival.
ş.+ leri 061/22, 072/23
ş.+ leriyle 056/4, 064/13, 082/11
-5-
- şer** [Ar.] Kötülük, fenalık.
ş. 015/5
ş.- i külliden 020/6
ş.+ le 113/19
-3-

- şer'** [Ar.] Şeriat, islam şeriatı.
ş.- i şerîfe 092/21
-1-
- şerâ'it** [Ar.] Şartlar, koşullar.
hilâf-ı ş. 013/10
ş.- i 'adide 012/18
hilâf-ı ş.- i mu'ahede 010/16
ş.+ üñ 029/25
-4-
- şer'ân** [Ar.] Şeriat bakımından, şeriata göre.
ş. 054/21
-1-
- şerbet** [Ar.] (mec.) ölüm.
ş.- i şehâdeti 113/15
-1-
- şeref** [Ar.] Onur, haysiyet.
ş. 105/1
kesb-i ş.+ den 076/17
-2-
- şeref-rîz** [Ar.+Far.] Şerefsaçan, şerefli.
ş. 042/10, 069/20
-2-
- şerî'at** [Ar.] Dini hükümler.
ş.- i Muhammediyyeyi 013/3
-1-
- şerîf** [Ar.] Şerefli, kutsal.
fetvâ-yı ş. 039/19
hırka-i ş. 043/13
livâ-i ş. 010/5, 031/3, 041/23, 043/9,
053/10, 056/24, 057/6, 068/6, 068/9,
096/18, 099/21, 103/12, 114/18, 115/14,
115/18, 123/10
mevlüd-i ş. 040/10
şer'-i ş.+ e 092/21
livâ-i ş.+ i 097/17, 124/23
ş.+ lerinde 115/25
türbe-i ş.+ lerine 030/21
livâ-i ş.+ üñ 007/11, 066/17
mâh-ı ramazân-ı ş.+ üñ 054/5
mâh-ı şa'bân-ı ş.+ üñ 047/25, 124/17
ramazân-ı ş.+ üñ 102/15
receb-i ş.+ üñ 046/11
şevvâl-i ş.+ üñ 055/25
-32-
- şerife** [Ar.] Şerefli olma, şereflik.
evâmir-i ş. 044/8
türbe-i ş. 045/8
evâmir-i ş.+ ler 037/12, 040/21
-4-
- Şerîf Efendi** Evrak memuru.
Ş. 112/12, 116/5
-2-
- Şerîf Hasan Paşa** Vidin muhafızı.
Ş. 068/5, 097/17, 112/10
Ş.+ ya 105/20
-4-
- şer'iyye** [Ar.] Şeriatle ilgili işlerle uğraşan teşkilat.
umûr-ı ş. 024/1
-1-
- şevket** [Ar.] Büyüklük, ululuk.
ş. 044/22, 124/18
şân-ı ş.- i devlet-i 'aliyye 110/17
-5-
- şevket-karâr** [Ar.] Padişah.
bâr-ı ş. 124/10
der-bâr-ı ş. 009/1
-2-
- şevketlü** Şevket sahibi, yüce ulu.
ş. 010/4, 043/14, 083/7, 102/3,
124/24
-5-
- şevval** [Ar.] Ekim ayı.
ş.- i şerîfün 055/25
mâh-ı ş.+ ü'l mükerremün 031/20,
055/21
-3-
- şey** [Ar.] Söz, olay, iş, durum, husus, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.
ş. 005/17, 029/5, 030/17, 045/15,
065/2, 083/12, 084/23, 087/10
ş.+ de 073/9
ş.+ e 052/15
ş.+ lere 028/16
-11-
- Şeyh** [Ar.] Din adamı.
ş.+ i 041/10, 041/12, 077/19
ş.+ u'ş-şuyühü'l kâmil 030/22,
041/11
ş.+ ü'l-İslâm 031/7, 043/12
Ş.+ ü'l-İslâm 007/5
ş.+ ü'l-İslâm 038/1, 124/19
ş.+ ü'l-İslâm-ı 038/3
ş.+ ü'l islâm 026/25
-12-

ŞeyhBâli Efendi Halveti tarikatına mensub bir kişi.

Ş. 052/10

-1-

şıkık [Ar.] Seçenek, alternatif.

Ş.- 1 evveli 023/19

Ş.- 1 şānī 023/23

Ş.+ dan 023/18

-3-

şiddet [Ar.] Zorluk, sıkıntı.

Ş. 032/5, 058/4

Ş.- i şitāda 094/14, 108/6

Ş.- i şitānuş 099/17

Ş.+ inden 110/5

-6-

şiddetlice Şiddetli olarak.

Ş. 031/24, 047/1, 092/24, 105/6

-4-

şifāhen [Ar.] Sözle, ağızdan söyleyerek.

Ş. 018/18

-1-

şikeste [Far.] Kırık, kırılmış

Ş. 055/12

-1-

Şimdi Şu anda, bu zaman.

Ş. 023/14, 028/7, 037/1, 055/13,

064/1, 087/6

Ş.+ den 085/1, 093/20, 107/4, 108/4

Ş.+ ki 006/19

Ş.+ ye 083/14, 084/19

-13-

şimdiden Şu andan itibaren, hemen.

Ş. 099/6

-1-

şimdilik Geçici olarak.

Ş. 008/18, 043/7, 048/25, 067/10, 118/17

-5-

şimsir [Far.] Kılıç.

Ş. 080/16

tu'me-i Ş. 078/12

-2-

şi'ir [Ar.] Şiir, manzume.

Ş. 123/8

-1-

Şirā Bir beyzāde adı.

Ş. 123/3

-1-

şiraze [Far.] Nizam, düzen.

Ş.- i nizāmına 006/3

Ş.- i umūrları 003/8

-2-

şirret [Ar.] Kötülük, şerirlik.

Ş.+ i 032/7

-1-

şitā [Far.] Kış.

mevsim-i Ş.+ da 099/1

şiddet-i Ş.+ da 094/14, 108/6

şiddet-i Ş.+ nuş 099/17

Ş.+ ya 090/14

vaqt-i Ş.+ ya 003/13

Ş.+ yı 099/18

-7-

şitāb [Far.] Çabuk, acele.

Ş. 086/22, 125/10

Ş. itūp 102/17

Ş. olundı 110/7

-4-

şive [Far.] Tavır, naz, eda.

muktezā-yı Ş.- i bārī 077/8

Ş.- i hāq 019/9

Ş.- i kadr 022/8

Ş.+ si 004/24

-4-

şöhret [Ar.] Ün, san, nam.

aşhāb-ı Ş.+ den 058/9

Ş.+ i 049/4

Ş.+ leri 100/17

-3-

şöyle Şuna benzer, şunun gibi.

Ş. 004/1, 027/7, 034/10, 034/21,

035/21, 045/15, 057/14, 073/19, 093/22, 100/24, 107/6, 116/22

-12-

şöylece Şu şekilde, şöyle.

Ş. 019/1

-1-

şu İşaret sıfatı.

Ş. 006/18, 023/2, 023/13, 026/1,

027/17, 028/13, 028/25, 030/7, 031/11,

033/3, 033/7, 033/22, 039/17, 050/7,

052/23, 055/6, 059/23, 063/17, 068/3,

075/3, 083/19, 084/18, 093/8, 093/12,

097/20, 100/23, 116/4, 118/10

-28-

şuh [Far.] İşveli, cilveli kadın.

Ş. 103/5

-1-

şukka [Ar.] Üzeri yazılı küçük tezkere. ş.+ sında 059/23		şühedâ [Ar.] Şehitler. ş. 054/17 ş.+ laruñ 104/17 ş.+ nuñ 104/15 zümre-i ş.+ ya 025/3, 045/2	
	-1-		-5-
Şumrı Bulgaristan'ın kuzeyinde bulunan bir şehir. Ş. 008/8		şüküh [Ar.] Ululuk, azamet. ş. 035/8	
	-1-		-1-
şurâ Şu yer. ş.+ da 031/21		ta'abeyn [Ar.] Sıkıntılar, zahmetler. t. 015/25	
	-1-		-1-
şurb [Ar.] İçme. ekl ü ş. 042/17, 043/3, 045/11 keşret-i ekl ü ş.+ a 042/23		ta'addî [Ar.] Zulmetme, saldırma. t. eyledüklerinden 004/14 t. olunmamağkuyüd 033/12	
	-4-		-2-
şurû' [Ar.] Başlama. ş. 008/10, 012/12, 031/13, 031/23, 079/23, 121/5 muğaddemâh-ı ş. 111/21 ş.- i mükâlemenüñ 111/18 ş. eyleyüp 028/25 ş. itelüm 027/5 ş.+ na 111/8, 111/25 ş. olunan 020/13 ş. olundu 114/6 ş. olunmuş 008/7		ta'adiyât [Ar.] Zulümler. t. 004/10	
	-15-		-1-
şurût [Ar.] Şartlar, koullar. ş. 020/12, 029/20 hılâf-ı ş.- ı idâreye 029/14 ş.- ı mu'tebere 026/7 ş.- ı 'adîde ile 035/8 ş.- u muşâlahaya 033/25 ş.+ a 029/16, 092/21 ş.+ ı 033/12		ta'ahhüd [Ar.] Bir şeyin yapılması üzerine sözleşme. t. 026/20 t. olunan 036/1	
	-9-		-2-
şu'ür [Ar.] Bilinç. ş.+ ları 105/3		ta'alluk [Ar.] İlişik, ilgi, bağ. t. 087/20, 119/17 t. eylediginden 021/19 t. eylemişidi 119/18 t.+ ı 048/18 t. itüp 005/14 t.+ undan 049/11	
	-1-		-7-
şuyû' [Ar.] Herkesçe duyulma, bilinme. ş. bulup 006/21 ş. bulur 025/22 ş.+ ndan 114/25		ta'am [Ar.] Yemek, aş. t. 047/20, 047/24, 104/1 t.+ a 042/19 t.+ dan 045/12	
	-3-		-5-
şuyüh [Ar.] Şeyhler. şeyhu's ş.+ ü'l kâmil 030/22, 041/11		tâb [Far.] Güç, kuvvet. şarf-ı t. 071/11	
	-1-		-1-
şübhe [Ar.] Şüphe, kuşku, zan. ş. itemeyüp 057/2		tab' [Ar.] Huy, mizaç, karakter. halîmü't-ş. 104/6 t.- ı kerâmet 030/20 t. olunmuşdur 001/4	
	-1-		-3-
		tâbi' [Ar.] Birine veya birşeye uyan, onun arkasında giden. t. 020/10, 112/21	
			-2-

ṭabī'at [Ar.] Yaratılış, huy, mizaç.
muḳteżā-yı t. 039/15, 046/21
ṭ.- ı beşerīye 089/10
ṭ.- ı maḥşūşalarından 017/3
ṭ.- ı vaḳt-ı ḥāle 004/11
ṭ.+ ıyla 006/10
ṭ.+ ları 073/12

-7-

ta'bir [Ar.] İfade, anlatım.
t. 015/7, 030/24
t. eyledikleri 077/6, 079/12, 081/4,
104/3, 104/14, 106/21
t. eyledükleri 039/12, 067/1, 075/19
ṭ.+ i 119/22
ṭ.+ ile 077/18
ṭ.+ ıyla 038/7, 089/21
t. olunan 003/13, 085/20
t. olunur 014/10, 064/9, 076/25

-20-

ta'birāt [Ar.] Tabirler, deyimler,
terimler.
t. 053/20

-1-

ṭābla [Yun.] Tahta veya madende
yapılmış tepsi.
ṭ.+ lar 047/23

-1-

ṭabur Askerî birlik.
ṭ. 062/22, 062/24, 116/20, 117/3
ṭ.+ ıla 117/2
ṭ.+ ını 072/14
ṭ.+ lara 063/3
ṭ.+ larını 075/7
ṭ.+ undan 097/5

-9-

ṭabur-be-ṭabur Tabur tabur.
ṭ. 081/5

-1-

tābūt [Ar.] İçine ölü konulan sandık.
vūz'ı t. 009/5

-1-

tāb-āver [Far.] Tahammül eden,
dayanan.
t. 078/11

-1-

tāc-dārī [Far.] Hükümdarlık.
hemşire-i muḥtereme-i ḥazret-i t.
009/7
murād-ı kaṭ'i-i t. 031/7
ṭ.+ de 015/16

-3-

ta'cīl [Ar.] Acele ettirme.
t. 022/23
t. kılınmışdur 025/3
t. olundığından 033/19
t. olunmasun 028/4

-4-

ta'cīz [Ar.] Rahatsız etme, tedirgin etme.
ṭ.+ e 003/19, 034/9, 034/11
devlet-i ebediü'd-devāmı t.+ lerine
014/3

-4-

ta'dād [Ar.] Sayma.
t. 014/17
t. eyledüm 030/8
t. olunan 028/16

-3-

tafşīl [Ar.] Bir şeyi ayrıntıları ile
açıklama.
ber-vech-i t. 014/24, 019/22, 026/13,
043/8, 084/16
t.- i bālāda 035/24
ber-vech-i t.- i bālāda 065/21
t.- i beyān olunan 045/12
ber-vech-i t.- i mevādd 031/1
t.- i mürür eylediği 006/25
āzāde-i külf-e-i t.+ dūr 124/5
ṭ.+ i 086/16, 106/10, 112/4
t. kılınan 014/17
t. oluna geldiği 011/21
t. olunan 020/24, 071/21, 076/14,
106/7
t. olundığı 036/1
t. olunması 073/18

-22-

tafşīlen [Ar.] Bütün ayrıntıları ile.
t. 080/10, 119/18, 122/24

-3-

tağyīr [Ar.] Değiştirme, başka şekle
sokma.
t. 033/1
ṭ.+ i 103/6
ṭ.+ ini 014/4

-3-

taḥammül [Ar.] Dayanma gücü,
katlanma.
t. 042/25, 044/19, 089/12

-3-

taḥaṣṣun [Ar.] Korunmak için kaleye saklanma, bir yere sığınma.

t. 033/15
t. eylemeleriyle 082/1
t. itdiklerinden 067/5
t. iten 071/14, 074/2

-5-

taḥdīd [Ar.] Sınırlama, sınır koyma.

t. 033/18, 119/25
t.- i ḥudūd 035/8
t.- i ḥudūda 033/7
ḥīn-i t.- i sinorda 033/23
t.+ ine 033/12

-6-

Ṭāhir Ağa Eski memur.

Ṭ. 088/25, 094/22, 095/1, 095/20

-3-

Ṭāhir Paşa Ada muhafızı.

Ṭ. 101/17, 109/16

-2-

taḥkīk [Ar.] Araştırma, soruşturma.

t. 054/18, 093/4, 094/21, 099/7
ba 'de't-t. 102/12
derece-i t. 025/3, 076/4
t. eylemek 049/1
t. eylemiş 101/4
t.+ ı 049/24
t.+ ını 103/3
t. olundukda 037/4
t. olunduğda 118/7
t. olunmadıkca 114/1
t. olunmuşdur 070/17
t. olunmuşıdı 082/7
t. olunup 071/3

-17-

taḥkīrāne [Ar.+Far.] Alay eder gibi, aşağılar gibi.

t. 032/13

-1-

taḥlīs [Ar.] Kurtarma, kurtarılma.

t. 006/8, 009/10, 052/6
ḥaber-i t.+ a 047/7
t. eylemek 074/21
t.- olunarak 078/13
t.- olundığı 056/3
t.+ i 080/20

-6-

taḥliye [Ar.] Salıverme, serbest bırakma.

t. olunup 109/5

-1-

taḥmīl [Ar.] Yükleme, yükletme.

t. 009/16, 024/17

-2-

taḥmīn [Ar.] Yaklaşım olarak, aşağı yukarı.

'aliyyu't-t. 081/7

-1-

taḥmīnen [Ar.] Yaklaşım olarak, aşağı yukarı.

t. 052/9, 062/23, 064/3, 070/22,
075/20, 081/3, 123/11, 125/1

-9-

taḥrīb [Ar.] Harap etme, yıkıp dökme.

t. 084/8
t.- i bilāda 034/24
t.+ e 084/17
t. olunsa 097/23

-4-

taḥrībāt [Ar.] Tahripler, harap etmeler.

t.+ ları 059/2

-1-

taḥrīr [Ar.] Kaleme alma, yazma.

t. 003/22, 045/20, 060/6, 061/17,
064/21, 070/5, 070/20, 072/25,
074/19, 081/19, 085/9, 093/5, 100/5,
114/12

kābil-i t. 119/21
kavā'im-i t. 059/5
t.- i 'asker 037/15
t.- i imkānda 060/11
t.+ den 050/7, 106/10
t. eylediği 049/20
t. eyledikde 120/17
t. eyledükde 062/5
t. eylemedükce 025/16
t. eylemeleriyle 093/2
t. eylemiş 051/22, 054/12, 116/22
t. eylemişidüm 058/17
t.+ i 045/20, 060/18, 062/13, 062/20,
069/24, 122/7

t. itelüm 028/4
t. iterüz 089/22
t.+ iyle 106/16
t. oluna geldiği 035/24
t. oluna geldiğinden 002/3
t. olunacağı 026/21
t. olunan 033/25, 074/20
t. olunarak 080/8
t. olundu 061/14
t. olundığı 013/5, 041/6, 072/9, 114/8

t. olduğundan 035/19, 047/1, 107/24
t. oldukça 083/8
t. oldukça 109/6
t. olunmağla 047/6
t. olunmuş 109/4, 114/7
t. olunmuşdu 046/18, 107/18
t. olunmuşiken 100/2

-60-

tahrîrât [Ar.] Yazışmalar.
t. 024/10, 058/14, 067/12, 069/13,
071/20, 103/3, 107/23
t.- ı mäh-ı mezkûruş 074/18
t.- ı maşşûşa 086/19, 090/19
t.- ı mufaşsale 067/22
t.- ı seniyye 015/9
t.+ a 101/23
t.+ da 056/2, 107/18, 108/17, 108/25
t.+ ı 039/13, 093/2
t.+ ina 070/5
t.+ ında 062/8, 075/15
t.+ ıyla 101/18
t.+ ları 003/23

-24-

tahrîren [Ar.] Yazılı olarak, yazıile.
t. 063/17, 109/10

-2-

taḥşîl [Ar.] Toplama, elde etme.
t. 052/16
eyyâm-ı t.- iistirâhat 123/11
t.- i vukûf 027/13
t.- i vukûfa 002/4
t.- i vukûfla 066/22
t.+ i 059/13

-6-

taḥsîn [Ar.] Güzel bulma, beğenme.
t. itüp 031/9
t. olunacak 027/15

-2-

taḥşîş [Ar.] Bir şeyi bir kimse için ayırma.
t. 099/21, 104/3, 107/22, 111/7,
111/19
t. kıılınan 046/24, 123/11
t. itmiş 063/25

-8-

taḥt- ı revân [Far.] Ufak bir oda şeklinde
tekerleksiz taşıt.
t. olup 009/5

-1-

taḥvîl [Ar.] Değiştirme, çevirme.
t. olunup 103/21

-1-

ṭā'ife [Ar.] Kabile, kavim.
ṭ.- i Efrencüñ 014/21
ṭ.- i Frenküñ 111/11
ṭ.- i Tatara 023/24, 038/6
ṭ.+ lerine 086/13
ṭ.+ nüñ 003/12
ṭ.+ si 004/14, 057/16
ṭ.+ sine 059/14
ṭ.+ sini 035/4
ṭ.+ sinin 004/12
ṭ.+ sinüñ 012/21, 023/25

-12-

taḥarrub [Ar.] Yaklaşma, yakına gelme.
t. 078/10

-1-

taḥdîm [Ar.] Bir şeyi kendinden büyük
ve üstün bir kimseye verme, sunma.
t. 014/7, 091/6, 119/8
taḥrîr-i t. 032/17
t.- i ḥuzûr-ı lâmi 'u'n-nur 009/13
t. eyledükleri 003/23, 004/1, 005/7
t. eylemege 018/23
t. eyleyüp 011/14
taḥrîr-i t.+ i 023/9
t. iterüm 026/19
t. itmiş 060/5
t.+ iyle 044/2
t. olundu 067/11
t. oldukça 025/7, 042/8
t. olunmasıyla 090/19
t. olunup 101/22

-19-

taḥdîr [Ar.] Alın yazısı, kader.
t. 104/5
bî-ḥasebi't t. 050/2, 051/2
bî-ḥasebi't t. 008/1
iḳtiżâ-yı t. 016/23
muḳteżâ-yı t. 049/18
mütevekkilâ-i 'aliyyullâhi't t. 032/22
t.- i mefhûmundan 009/14

-10-

taḥdîrce Allah'ın yazdığı takdir ile.
t. 002/6, 012/5, 020/8, 029/7, 029/18,
058/25, 077/9, 089/12

-6-

taḳdīs [Ar.] Kutsal sayma, übarek kabul etme.

t. eyleye 020/23

-1-

taḳım Aynı görevi paylaşan kimselerin meydana getirdiği grup, ekip.

t. 075/14, 092/16, 100/9, 101/3, 113/4

t.+ ıyla 032/14, 090/18

t.+ lar 111/3

-9-

ta'ḳīb [Ar.] Bir şeyin arkasından gitme, izleme.

t. eylemekde 071/6

t. iten 063/1

t. iter 093/16

-3-

ta'ḳībēn [Ar.] İzleyerek, takip ederek.

t. 096/13

-1-

tākīd [Ar.] Dügümleme.

t. 063/17

t. itüp 064/3

-2-

taḳlīl [Ar.] Azaltma, indirme.

t.- i meşālihleriniñ 111/13

-1-

taḳrīb [Ar.] Yaklaştırma, vesile.

t. 050/12, 070/23, 078/8, 101/25

t.- i kayd 123/23

t.- i şüret-i ihlālīne 012/14

t.+ iyle 089/25

-7-

taḳrīr [Ar.] Sözle anlatma, ifade etme.

t. 029/23

t.- i taḳdīm 032/16

t.- i taḳdīmi 023/9

t. eyledi 028/8

t. eylediler 111/7

t.+ i 075/16

t. idemem 025/16

t. ḳılınan 014/17

t.+ leri 005/7

t.+ lerinde 081/14

t.+ lerini 060/5

-10-

taḳrīren [Ar.] Takrir yoluyla.

t. 018/18, 023/1

-2-

taḳşīm [Ar.] Bölme, bölüştürme.

t. eylemek 014/11

-1-

taḳşīrāt [Ar.] Kusurlar, suçlar.

t. 087/2

-1-

taḳviye [Ar.] Kuvvetlendirme, güçlendirme.

t.+ sine 080/13

-1-

taḳviyet [Ar.] Takviye.

t. 065/20, 099/5

t.+ e 069/19

t.+ lerini 068/1

-4-

Tākyeci Cāmi İstanbulda bulunan bir cami.

T.+ nden 043/21

-1-

taḳleb [Ar.] İsteme, dileme.

t.+ i 111/20, 122/17

t.+ indedür 026/18

t.+ inden 019/16

t. olunur 072/3

-5-

taḳlī [Ar.] Baht, talih.

muḳteżā-yı t.+ leri 012/3

-1-

ta'liḳ [Ar.] Belli bir zamana bırakma, erteleme.

t. 016/18, 026/23, 101/11

t.- i dā' iyyesinde 007/6

t. eylemesi 027/4

t. olunmayarak 036/13

-6-

ta'lim [Ar.] Öğretme.

t.+ ine 047/11, 051/12

-2-

taḳḳif [Ar.] Ödüllendirme.

t. 047/10, 051/8, 100/20

t.+ inden 051/14

t.+ ine 022/4

t.+ leri 090/21

t.+ lerine 072/22, 091/7

t. olunup 067/16, 106/4

-10-

taḳḳifāt [Ar.] Ödüller, hediyeler.

t. 111/4

-1-

tam [Ar.] Tam olarak, bütünüyle.

t. 037/9

dikkat-i t. eylemişler 016/22

-2-

tamām [Ar.] Tam olarak, eksiksiz, usursuz.

t. 008/7, 008/13, 025/25, 029/8,

060/8, 084/3, 089/6, 095/9, 096/2,

100/25, 110/7

ihtimām-ı t. 021/22

keyfiyyet-i t. 018/25

ruḥṣat-ı t. 092/24

t.- ı alay 010/7

t.- ı muṭāla‘aya 061/8

t.- ı muvāfiḳ 053/9

t.+ ca 005/1

t.+ dur 096/1

t.+ ında 027/4

t.+ ından 103/2, 111/16

t.+ ıyla 096/24

-23-

Ṭameşvār Romanya’da bir şehir.

Ṭ. 084/5, 084/7, 084/10, 085/4

Ṭ.+ a 084/1

081/18

-6-

ta‘mīr [Ar.] Onarma.

t. 053/20

-1-

tāmme [Ar.] Afet, felaket.

vuḳūf-ı t.+ si 040/9

-1-

tanẓīm [Ar.] Düzenleme.

t. 021/3, 029/13, 108/24, 109/11,

121/25

t.+ i 066/5

t.+ ine 020/12, 119/5

t. itdikden 092/10

t. olmak 079/21

t. olunmuş 111/10

-11-

ṭaraf [Ar.] Yön, bölge.

ṭ.- ı āḫardan 005/24

ṭ.- ı cihāndārīye 035/6

ṭ.- ı devlet-i ‘aliyyeden 013/6, 015/20, 084/11

ṭ.- ı eṣref-i pādīşāhīden 091/4

ṭ.- ı imparātorīden 030/1

ṭ.- ı muḫibbānemūze 070/19

ṭ.- ı sa‘ādetlerine 070/12

ṭ.- ı şadr-ı a‘zamīden 081/19

ṭ.- ı salṭanat-ı seniyyeden 011/1

ṭ.- ı salṭanat-ı seniyyeye 033/22

ṭ.- ı serdār-ı ekremīden 061/5, 078/19, 086/18, 091/19, 123/4

ṭ.- ı serdār-ı ekremīye 090/17

ṭ.- ı ser-‘ askerīden 088/7

ṭ.- ı şehin-şāhīden 016/21

ṭ.+ a 006/18, 026/3, 034/17, 036/12,

037/25, 046/12, 059/4, 066/17, 073/22,

077/11, 084/2, 085/21, 088/24, 093/19,

100/8, 102/17, 110/12

ṭ.+ da 053/22

ṭ.+ dan 008/4, 013/1, 026/11, 030/9,

041/14, 044/7, 046/18, 060/3, 065/19,

070/15, 071/5, 073/23, 075/13, 077/1,

077/14, 080/19, 083/8, 084/21, 084/24,

086/19, 093/13, 097/10, 097/23, 099/3,

099/10, 101/9, 103/3, 106/14, 107/16,

107/20, 107/23, 108/10, 112/24, 115/12,

117/5

ṭ.+ ı 056/15, 074/22

ṭ.+ ına 011/4, 012/9, 012/17, 018/18,

023/6, 024/3, 030/13, 031/12, 033/24,

038/8, 046/6, 049/12, 050/12, 050/14,

051/21, 052/2, 055/16, 055/17, 060/14,

061/5, 062/3, 063/16, 064/16, 065/12,

065/18, 068/3, 068/13, 073/22, 076/19,

080/12, 080/14, 088/9, 091/10, 091/17,

095/19, 096/15, 098/2, 098/13, 103/10,

107/24, 111/17, 114/2, 118/24, 121/1,

122/5

ṭ.+ ında 029/22, 033/8, 033/17,

074/23, 078/25, 079/4, 080/22, 091/22,

094/18, 106/18

çend-rüz ṭ.+ ında 046/6

ṭ.+ ından 003/19, 005/6, 010/10,

018/21, 020/11, 023/21, 027/6, 027/23,

028/13, 029/6, 030/2, 032/16, 033/10,

036/1, 038/21, 046/25, 047/5, 047/6,

054/11, 056/2, 059/20, 059/25, 062/11,

066/1, 078/3, 078/25, 080/2, 081/12,

082/18, 089/14, 090/1, 091/16, 091/17,

092/6, 097/11, 097/20, 098/23, 099/19,

100/10, 101/12, 103/2, 106/25, 107/2,

109/7, 109/8, 109/12, 110/4, 110/9,

111/19, 112/2, 113/3, 114/1, 118/15,

118/17, 119/19, 119/25, 121/22, 122/4,

122/15, 123/3

ṭ.+ ını 116/13

- t.+ ları 078/2
t.+ larına 004/16, 022/21, 038/25,
039/16, 040/20, 053/8, 084/7, 110/24
t.+ larında 058/20
t.+ larından 012/13, 067/18, 111/2
t.+ ları 058/25
t.+ tan 117/14
t.+ umuz 023/8
t.+ umuza 004/15, 063/22
t.+ umuzda 085/5
t.+ u 021/13, 069/19, 079/20, 099/5
t.+ u 026/8
-218-
- ṭard** [Ar.] Uzaklaştırma.
t. 005/17
-1-
- ta'rif** [Ar.] Bir şeyin özelliklerini belirterek eksiksiz olarak tanıtmaya, tanımlama.
t. 064/18, 079/6, 122/7
muhtâc-ı t. 021/8
müstağnî-i t. 068/2
t.+ den 070/11, 071/11, 122/1
t.+ dür 124/7
t.+ i 008/13, 044/16, 077/10
-12-
- târiḥ** [Ar.] Bir olayın meydana geldiği gün veya yıl.
t.+ de 043/4
t.+ den 033/21
t.+ inden 003/2, 071/16
t.+ lerde 035/18
t.+ leri 008/15
t.+ lerinde 052/15
-7-
- ṭarîḥ** [Ar.] yol, usül.
ṭ.- ı Ḥalvetiye 052/9
t.+ ıyla 073/24, 084/25
t.+ le 064/18
-4-
- ta'rif** [Ar.] Dokunaklı söz söyleme, dokundurma.
t. 053/25, 088/12
-2-
- taṣaddî** [Ar.] Teşebbüs etme.
t. 014/1
-1-
- taṣarruf** [Ar.] Bir şeye sahip olma, ve istediği gibi kullanma.
t.+ a 071/12
- t.+ una 028/18
-2-
- taṣavvurât** [Ar.] Zihinde canlandırmalar, tasavvurlar.
t. 015/12
t.+ da 066/18, 070/16
-3-
- taṣdî** [Ar.] Can sıkma, rahatsız etme.
t. 034/11
t.- i günâ 003/22
t.+ den 018/9
t. eylemek 034/7
-4-
- taṣdîk** [Ar.] Onaylama, doğrulama.
t. 093/18
t. eylemesini 004/22
t. iterek 053/20
-3-
- taṣdîr** [Ar.] Ortaya çıkarma.
t. 115/12
t. olunmuşdur 039/17
-2-
- taṣḥîḥ** [Ar.] Düzeltme, Doğrulama.
t. 002/15
-1-
- taṣmîm** [Ar.] Kesin olarak kararlaştırma.
t. 027/22, 046/15, 054/4, 062/19, 085/9
t. itelüm 093/17
muḳteżâ-yı t.+ lerüḡ 036/6
-7-
- taṣnî'ât** [Ar.] Uydurma şeyler, yakıştırmalar.
t. 051/16, 081/6
-2-
- taṣrîḥ** [Ar.] Açık açık anlatma.
t. eyledi 030/18
t. idildiğinden 028/19
-1-
- taṣṭîr** [Ar.] Satır satır yazma.
t. 090/20
t. kılınmışdur 080/10
t. olunduğı 062/2
t. olunmuşdı 056/12, 058/11, 088/10
-6-
- ṭaş** Taş, toprak.
t.+ ı 041/15
t.+ ını 093/22
-2-

taşra [Ar.] Önemli şehirlerin dışında kalan yerler.

ṭ.+ da 017/2, 067/4

ṭ.+ dan 067/8

-3-

Tatar Kırım halkı.

T. 012/21, 037/12, 072/20, 108/16

ḳabā'il-i T. 038/8

ḳabā'il-i T.+ a 039/11

tā'ife-i T.+ a 023/24, 038/7

T.+ lar 044/8, 072/25, 101/22

Ḳabā'il-i T.+ uḡ 003/10

-12-

Tatarān [T.+Far.] Tatarlar.

T. 039/25

-1-

Tatarcıkzāde 'Abdullāh Efendi Saray kadısı.

T.+ nūḡ 049/3

-1-

taṭbīḳ [Ar.] Uygulama.

t. 070/14, 092/22

-2-

taṭhīr [Ar.] Temizleme, paklama.

t. 072/16

-1-

taṭvīl [Ar.] Uzatma.

t.- i kelāma 026/17

ber-vech-i t.- i zıkrı 022/24

-2-

taṭyīb [Ar.] Gönlü hoş etme, iyi davranma.

t. 066/12

t. olacakları 057/20

t. olunmasına 095/17

-3-

ṭavā'if [Ar.] Bölükler, taifeler.

ṭ.- i 'asker 051/6

-1-

tavassuṭ [Ar.] Araya girme, arabuluculuk.

t.+ uyla 006/23

-1-

ṭavır [Ar.] Davranış, eda.

ṭ.+ ından 005/3

-1-

Ṭavukçibaşızāde Muşṭafā Efendi

Reisülküttab.

Ṭ. 033/6

-1-

Ṭāye Köyi Bir yer adı.

Ṭ. 116/6, 116/10, 116/17

-3-

Ṭayfūr Paşa Vezir.

Ṭ.+ ya 086/8

-1-

ta'yīn [Ar.] Atama, görevlendirme.

t. 008/10, 011/3, 019/12, 024/8,

024/18, 040/20, 054/8, 070/2, 087/25,

092/10, 094/3, 094/15, 094/19, 095/8,

096/12, 096/21, 098/8, 098/12, 101/7,

107/22, 110/12, 111/11, 116/14, 118/11,

119/5, 119/14, 120/3, 120/16, 121/2

t. eylediği 063/17, 071/2

t.+ i 021/16

t. itdiği 080/24

t. kılındı 018/4, 049/2

t. kılınmağla 034/17

t. olunan 100/7, 100/10, 106/25

t. olunmağla 039/9

t. olunmalarıyla 017/14

t. olunmuş 037/21

t. olunmuşiken 025/17

t. olunup 015/10, 026/4, 033/6,

048/25

-47-

ta'yīnāt [Ar.] Askere verilen erzak ve yiyecek.

t. 070/13, 073/14

t.+ ları 109/9, 111/9, 111/15

-5-

ṭayy [Ar.] Aşma, katetme.

ṭ.- ı merāḫil 045/3, 054/8, 068/18,

085/16, 098/10, 123/8

ṭ.- ı merāḫil iterek 009/18, 115/3

-8-

taẓarru' [Ar.] Yalvarma, yakarma.

dest-güşā-yı t. 077/19

-1-

ta'zīb [Ar.] Eziyet verme, azaba sokma.

t.- i ḥayvān-i bilā-fā'ide 045/17

-1-

ta'zīm [Ar.] Hürmet etme, saygı

gösterme.

kemāl-i t. 091/4

-1-

taẓmīn [Ar.] Sebep olunan zarar ve ziyarı ödeme.

t. 122/20

t.+ i 122/16

- taẓyīk** [Ar.] Zorlama, sıkıntı verme.
t. 051/14, 063/8, 067/3, 082/1
t. eylemeler 071/15
t. eylemiş 074/1
t. itüp 079/18
t. olunmakta 067/18
-8-
- te' accüb** [Ar.] Şaşma, hayret etme.
t. 054/18, 058/1, 094/15, 100/15
-4-
- te' alā** [Ar.] "Şanı yüce olsun"
t. 009/11, 017/3, 020/23, 039/22,
046/14, 055/14, 061/12, 071/12, 118/9
t.- i kebīrūj 017/11t.+ ya 083/10
-8-
- teba' iyyet** [Ar.] Uyuma, tabi olma.
t. 077/25
-1-
- tebdil** [Ar.] Değiştirme, başka şekle sokma.
t. 014/4, 022/23, 033/1, 102/14,
106/13
t.- i hey' et 010/2
t. eylemek 081/14
t.+ inde 090/3
-9-
- tebdilāt** [Ar.] Değişiklikler.
t. 002/12, 045/19
-2-
- tebdilen** [Ar.] Değiştirmek suretiyle, değiştiren.
t. 017/16, 076/22, 092/15
-2-
- tebeddülāt** [Ar.] Değişmeler, değişiklikler.
t. 048/8, 113/21
t.- i ahālī-i Kırimūj 013/9
-3-
- teb' id** [Ar.] Uzaklaştırma, kovma.
t.+ leri 005/17
-1-
- tebriye** [Ar.] Aklama, ispat etme.
t.- i zimmet 052/4
-1-
- tebyiz** [Ar.] Temize çıkarma.
t.+ a 123/1
-1-
- tecahül** [Ar.] Bilmezlikten gelme, bilmiyormuş gibi davranma.
t. 028/1
- t.- i 'ārifi 015/13, 114/6
-3-
- tecavüz** [Ar.] Saldırma, hücum etme.
t. 016/22, 033/11, 034/24
t. eylemesi 086/17
t. eylemeyerek 123/20
t. iteceği 032/8
t. iter 063/22
-7-
- tecdid** [Ar.] Yenileme, yenilenme.
t.- i 'ahd-nāme 020/19
-1-
- tecennün** [Ar.] Delirme, çıldırma.
t. 081/11
-1-
- tecessüs** [Ar.] Araştırma, gözetleme.
şüret-i t.+ de 107/3
-1-
- teçhiz** [Ar.] Gerekli olan şeylerle donatma.
t. 028/11, 037/17
t.+ ine 061/16
t. itüj 100/18
-4-
- tecrim** [Ar.] Suçlama, cezalandırma.
t. 050/5
t.+e 058/6
t. eyledikten 100/19
-3-
- tecrir** [?] (?)
t. eylemekde 113/24
-1-
- tecrübe** [Ar.] Deneme.
t.- i 'alim 008/2
t. olunan 005/24, 079/5, 089/10
-4-
- tecviz** [Ar.] Uygun görme, izin verme.
t. 029/16, 065/20
t.- i kuşūr 058/13
t.- i kuşūr 022/8
t.- i nesāyiḥ 010/19
t.- i tesāmüh 015/15
t. eylemeyüp 056/16
t. olunmayacağı 029/21
t. olunur 057/9
-9-
- tedārik** [Ar.] Hazırlık.
t. 012/12, 037/16, 060/25, 078/7,
108/10, 121/2
t.+ i 021/13, 108/4, 108/12

t.+ ine 020/4, 040/25, 041/3, 043/7		tefrîk [Ar.] Ayırma, ayrılma.	
t. iterüm 101/15		t. olunmuş 033/20	
t.+ iyle 077/14, 108/16			-1-
t. olunan 109/4		teftîş [Ar.] İnceden inceye araştırma,	
t. olunup 109/5		denetleme.	
	-18-	t. 012/12	
tedârikât [Ar.] Hazırlıklar.		t.+ ine 054/16	
t.+ a 101/16			-2-
t.+ uñ 025/13		tefviz [Ar.] Bir işi bir kimsenin üzerine	
	-2-	bırakma, ihale.	
tedbir [Ar.] Üzerinde tasarruf etme,		t. 007/10, 040/11, 048/24	
yönetme.		t. kılındı 086/16	
t. 117/22		t. dıkdan 038/21	
t.+ e 085/2			-4-
t.+ inde 081/1		tegâfûl [Ar.] Anlamazlıktan gelme,	
	-3-	t. iterek 028/1	
te'diye [Ar.] Ödeme.			-1-
t. 039/4		teğayyür [Ar.] Değişme, başkalaşma.	
	-1-	t. 021/8	
tedmîr [Ar.] Yok etme, helak etme.			-1-
t. 079/25		teḥaddüs [Ar.] Sezme, sezgi.	
t.+ i 035/17		t.+ ine 050/20	
	-2-		-1-
te'emmül [Ar.] İyice düşünme.		teḥarrî [Ar.] Arama, bulmaya çalışma.	
t. 008/3		t. 054/21, 073/11	
maḥall-i t.+ dür 029/8			-2-
	-2-	teḥassüs [Ar.] Duygulanma.	
tefahḥuş [Ar.] İyice araştırma.		t. 087/12	
t.- ı mu'arızında 111/22			-1-
t. olunduğda 081/13, 086/25		tehdîd [Ar.] Korkutma, gözdağı verme.	
t. olunmağ 057/1		t. 089/23, 105/11	
	-4-		-2-
tefekḳür [Ar.] Düşünme.		teḥî [Far.] Boş.	
T.+ de 117/9		t. 093/12	
t.+ i 089/20, 123/16			-1-
	-3-	te'hîr [Ar.] Erteleme, geciktirme.	
teferru' [Ar.] Ayrılma.		t. 019/8	
t. iten 020/11		ḳarîn-i t. 007/5	
	-1-	'uḳde-i t.+ e 034/2, 119/9	
teferru'ât [Ar.] Ayrınlar.		t. olunan 052/21	
t.+ indan 008/19			-4-
t.+ ıyla 026/19		teḥî-dest [Far.] Eli boş.	
	-2-	t. 006/25	
tefe'ül [Ar.] Hayra yorma, uğur sayma.			-1-
t.- i ḥayr 120/13		teḥzîb [Ar.] Düzeltme, ıslah etme.	
	-1-	t. 069/14	
tefḥim [Ar.] Bildirme, anlatma.			-1-
t. 019/24		teḳaddüm [Ar.] İleri geçme, önde gelme.	
t.- i merâma 089/6		t. 011/10	
	-2-		-1-

- tekâlif** [Ar.] Teklifler.
t.- i bârîde 121/12
t.+ den 013/11
t.+ leri 013/24
-3-
- tekârub** [Ar.] Birbirine yaklaşma.
t. 057/12
t.+ e 089/16
t. eyledi 085/2, 090/13, 093/18
t. eylediginden 040/22
t. eylemekde 082/3
t. eylemekle 115/15
t. itüp 083/20
-9-
- tekâsül** [Ar.] Tembellik, üşenme.
isnâd-ı t. 050/10
t.- i hîdmeti 045/1
t.+ i 048/21
şûret-i t.+ i 088/13
-4-
- tekdir** [Ar.] Azarlama, paylama.
t. 050/5, 089/4, 100/21
bî-vech-i t. 058/7
t.+ den 036/15
t.+ e 100/21
t.+ ine 098/17
-7-
- tekellüf** [Ar.] Gösteriş, özentî.
t.+ leri 082/22
t. olunup 011/10
-3-
- tekellüfli** Gösterişli.
t.+ li 075/19
-1-
- tekellüfât** [Ar.] Tekellüfler.
t. 025/19, 052/24
-2-
- tekevvül** [?] Vazgeçme, bozma.(?)
t. iteekdür 012/20
t. itmemeñüzi 053/24
-2-
- tekevvin** [Ar.] Var olma, oluş.
t. eyledükde 036/19
t. eylememesi 010/17
t. id 059/1
t. iten 006/20, 023/3, 023/20, 024/12,
098/14
-8-
- tekevvinen** [Ar.] Var olarak, oluşarak.
t. 061/23, 069/20
-2-
- te'kid** [Ar.] Daha önce söylenmiş,
yapılmış bir şeyi hatırlatma, bildirme.
t. 044/4, 066/8, 071/19
t.- i müvâneset 121/1
t.+ ine 015/15
t. olundığından 061/6
t. olunup 116/16
-7-
- te'kidât** [Ar.] Hatırlatmalar.
t. 086/14
-1-
- tekke** Tarikât mensuplarına ait bir yer,
dergâh
t.+ sinde 030/22
-1-
- teklif** [Ar.] Görüş sunma, öneride
bulunma.
t. 053/9
t.+ leri 018/19
t. olunacak 028/13
-3-
- teklifât** [Ar.] Teklifler.
t. 029/17
-1-
- tekmil** [Ar.] Bütün, eksiksiz.
t. 011/8, 050/14, 050/23, 059/12,
061/16, 067/7, 089/3, 115/13
ba'de't t. 111/8
karîn-i t. 122/3
t.- i ifâde 087/5
t.- i kelâm 083/19
t.- i mühimmât 048/3
t.- i müzâkere 060/22
t.- i sened 020/19
t.+ den 070/13
t. eyledükde 028/2
t.+ i 020/25, 088/24
t.+ inde 031/24, 041/19
t.+ inden 028/11, 031/23
t. olunduğdan 016/13
-24-
- tekmilen** [Ar.] Tam, eksiksiz olarak.
t. 098/9
-1-

tekrar [Ar.] Bir şeyin bir çok defa meydana gelmesi. t. 008/1, 010/8, 017/5, 018/11, 019/20, 032/2, 032/10, 049/23, 084/18, 088/22, 093/5, 099/24, 103/2, 117/25, 118/9, 119/13, 121/21 t.+ a 029/15 t.+ ina 122/10 -19-	sunûf-u'askeriyye t. 089/19 t.+ leri 070/11 t.+ leriçün 024/5 t.+ lerini 059/4 t. olunarak 024/10 t. olunmaklığı 053/5 -9-
tekrâr-be-tekrâr Yeniden yeniye. t. 019/15 -1-	telkîn [Ar.] Bir fikri aşılama, öğretme. t. 111/18 t. olunarak 034/16 t. olunup 016/7 -3-
tekye Tekke, dergâh. t.+ si 115/2 t.+ ye 105/7, 105/19 -3-	temâşâ [Ar.] Seyretme, izleme. t. 045/11, 066/11, 091/13 -3-
Tekye Burnı Bir yer adı. T. 062/6, 062/11, 073/4, 078/24 T.+ ndan 062/20, 063/7, 076/5 -7-	temennî [Ar.] İstek, dilek. t. 062/14 t.- i mevt 020/19 t. eyledüklerinden 010/22 -3-
tekzîb [Far.] Yalanlama. t. 005/10 -1-	te'mîn [Ar.] Bir şey için gerekli olan şeyleri hazırlama, sağlama. t.+ leri 004/12, 059/3 t. olunmaklığı 053/5 -3-
telâş [Ar.] Endişe, kaygı. bâ'îş-i t. 032/22 Müceb-i t. 090/15 t.+ ı 097/7 -3-	temyîz [Ar.] Ayırma, seçme. t.+ ine 017/3 -1-
telâţum [Ar.] Dalgalanma. t.+ ı 103/5 -1-	tenâkuş [Ar.] Azalma, eksilme. t. 029/7 -1-
telef [Ar.] Yok etme, öldürme. t. 074/7, 080/21, 099/9 derece-i t.+ e 099/12, 112/7 t. eyledüm 081/2 t. eylemegi 104/12 t. id 078/2 t.+ ine 113/21 t.+ leri 059/3 t. oldığımı 079/15 t. olmadı 117/24 t. olmayarak 075/9 -12-	tenbîh [Ar.] Bir şeyin üzerinde durarak hatırlatma. t. 066/8, 078/19, 110/2, 111/18 şedîd-i t. 081/3 t.+ e 063/17 t. itüp 064/3, 121/23 t. kıldı 049/10 t. olundu 077/15, 077/23 t. olduğundan 015/9 t. olunmasından 049/6 t. olunmuş 024/20 t. olunup 016/7, 116/16 -16-
televvün [Ar.] Hâlden hâle geçme, kararsızlık. t. 056/13 -1-	tenbihât [Ar.] Tenbihler. t. 064/6, 086/14 -2-
te'lif [Ar.] Uzlaşma, uyuşmalarını sağlama. t. 004/12, 053/20, 057/17	teneffüs [Ar.] Nefes alıp verme, solunum. t.+ den 051/11

- tenkil** [Ar.] Kovma, uzaklaştırma.
t. 071/5
-1-
- tensik** [Ar.] Düzenleme, tanzim etme.
t.+ i 030/24
-1-
- ten-dürüst** [Far.] Sağlıklı, dinç.
vehm-i kemâl-i t.+ i 111/22
-1-
- tepe** Etrafındaki araziye göre yüksekte olan küçük dağ.
t. 096/21
t.+ ye 117/7
-2-
- Tepedelenli 'Ali Paşa** Eyalet valisi.
T. 049/14, 052/23, 085/15, 116/9
-3-
- terakki** [Ar.] Artma, çoğalma.
t. 005/4, 095/12
-2-
- terakkilü** [Ar.] Osmanlı Devleti'nde kapı kulu askerlerine verilen ilave tahsisat.
t.+ ler 015/25
t.+ leri 037/22, 061/10
-3-
- terakklub** [Ar.] Bekleme, intizar.
t. 031/11
t. olunan 029/3
-2-
- terane** [Far.] Nağme, ezgi.
T.+ sini 010/2
-1-
- terbiye** [Ar.] Ölçülü ve ince davranış biçimi.
t. 057/23
-1-
- tercih** [Ar.] Bir şeyi diğerinden üstün tutma yeğleme.
t. 016/20, 018/16
-2-
- tercüman** [Ar.] Bir şeyi anlatmaya yardımcı olan vasıta veya kimse.
t. 034/10
t.+ ı 032/15, 109/1, 109/22, 110/11, 111/1, 111/17, 111/23
dīvān-ı t.+ ı 118/23
t.+ ına 027/6
t.+ lar 110/23
t.+ ları 109/2
-12-
- tercüme** [Ar.] Çeviri.
t. itüp 060/5
-1-
- terennüm-sâz** [Ar.+Far.] Nağme ile söyleme, şarkı söyleme.
t. 123/8
-1-
- terfi** [Ar.] Bir üst rütbeye yükselme, artma.
t. 024/17, 038/8, 048/23
t.- i rütbe 018/7
t.- i rütbesini 049/12
t. eylemişidi 114/15
t. kılınan 022/10
t. kılınub 059/7
t. olunup 040/12
-9-
- terfik** [Ar.] Birinin yanına arkadaş olarak katma veya katılma.
t.+ ıyla 088/7
t. olunmasıyla 113/15
t. olunup 061/12
-3-
- tergîb** [Ar.] İsteklendirme, arzu ettirme.
t. 004/19, 006/6, 062/19
-3-
- terk** [Ar.] Bırakma, bırakıp gitme.
t.- i ahmâl 078/18, 082/5
t. eylemelerini 010/22
t. eylemiş 024/4
t.+ i 042/4, 074/4
t. olunacağı 073/25
t. olundığından 005/9
t. olunmasına 028/14
-9-
- terkeş** [Far.] Ok çantası.
t. 038/11
-1-
- terkîm** [Ar.] Yazma.
t. 096/5
t. eylemekde 113/24
t. olunup 025/8
-3-
- tersâne** [İtal.] Gemi yapılan yer.
t. 017/24
-1-
- tertib** [Ar.] Düzenleme, hazırlama.
t. 024/25, 037/5, 042/7, 045/1, 046/10, 050/2, 062/4, 062/18, 062/21,

070/1, 072/10, 081/6, 088/22, 089/8,
102/5, 102/24, 104/1, 109/18, 110/13

t. eylediği 053/14
t. eyledigine 080/5
t. eylemeleri 110/2
t.+ i 025/11, 066/18, 113/20
t.+ ine 058/13, 079/1

t. itüp 092/14
t. olmayup 058/21
t. oluna geldiği 110/21
t. olunamadı 055/14
t. olunan 017/7, 031/21, 042/8,

043/16, 051/15, 077/2, 109/19

t. olunarak 097/25
t. olundu 093/15
t. olduğundan 061/11, 116/18
t. olduğunda 010/7
t. olunmadığından 089/18
t. olunmuş 057/20
t. olunup 090/23
t.+ siz 069/16

-47-

tertibât [Ar.] Düzenlemeler,
hazırlamalar.

t. 054/16
t.+ lara 016/10

-2-

teşâdüf [Ar.] Rastlama, rast gelme.
t. eylediginden 050/11, 052/11,

058/2, 073/22

t. itüp 011/5, 020/25

-6-

teşâdüfât [Ar.] Tesadüfler.

t.- ı hayriyyeden 008/14

-1-

tesâmüh [Ar.] Kayıtsız davranma.

t. 015/1, 013/24
tecvîz-i t. 015/16
t. olunmayarak 029/16

-3-

teselliyât [Ar.] Teselliler, avutmalar.

t. 022/17, 105/17

-2-

teshîr [Ar.] Ele geçirme, zaptetme

t. 065/22, 072/17
âverde-i kabẓa-i t. 084/11
kabẓa-i t.+ e 086/1
t.+ i 067/8, 071/15, 075/9, 076/22,

084/9

t.+ için 080/7, 085/21

t.+ ine 071/23
t.+ ini 074/24
t. iteliden 101/17
t. olunan 093/9
t. olunduğu 080/22
t. olduğundan 082/2

-17-

teskin [Ar.] Yatıştırma, sükûnete erdirmе.

t. 095/13
t.- i ğavā' il 013/22
t.+ i 006/22, 090/15

-4-

teslîm [Ar.] Emaneti yerine verme.

t. 007/14, 009/22, 010/6, 043/16,
044/16, 052/2, 097/18, 124/23, 125/8
t.- i rûh eyledi 105/12
t. eyledükleri 074/12
t. eylemezler 023/18
t. iteceği 060/25, 122/18
t. itersünüz 029/9

-15-

teslîmiyyet [Ar.] Teslim olma, boyun
eğme.

şüret-i t.+ de 076/9

-1-

tesviye [Ar.] Halletme, sonuçlandırma.

t. 066/5
t.+ si 121/25
t.+ siyle 029/13, 109/11
t.+ ye 021/3

-5-

tesyâr [Ar.] Gönderme, irsal.

t. 054/7, 056/6, 067/16
t.+ ı 013/20
t. kılındı 037/12, 044/9
t. kılınup 037/24
t. olundu 074/20
t. olduğundan 059/5

-9-

tesyîr [Ar.] Gönderme, yollama.

t. 073/1

-1-

teşekkür [Ar.] Memnuniyetini gösterme,
minnetini bildirme.

t. 125/10
izhâr-ı t. 111/6
ifâ-yı t.+ i 064/20

-3-

teşmîr [Ar.] Büyük bir gayretle teşebbüs etme.

t.- i sâk 071/23, 122/14

-2-

teşrîf [Ar.] Şeref verme, şereflendirme.

t. 010/5, 027/13, 030/23, 044/14, 044/23, 102/19, 124/19, 125/1, 125/9

t. buyurup 017/9, 017/16

t.+ e 010/10

t. eyleyüp 018/3

t.+ inden 017/23

t.+ leri 051/10

t.+ lerinde 087/21

-16-

teşrîfât [Ar.] Resmî gelenekler, protokol.

t. 041/25

ber-mücib-i t. 007/15

t.- ı hümayün 020/9, 022/16, 090/8

t.- ı hümayün-ı sâbıkları 013/18

t.- ı kîse-dârını 098/19

t.+ ı 090/25, 110/14, 115/6, 117/16, 118/22

t. kılmaya 042/9

-13-

teşvîk [Ar.] Gayrete getirme, heves ve istek verme.

t. 047/10, 059/18

t.+ i 111/20

-3-

teşvîş [Ar.] İnsanın zihnini meşgul eden şey, karışıklık.

bâ'îs-i t. 036/11

t.- i derün 060/17

t.+ i 113/5

-3-

teşyî' [Ar.] Uğurlama, selamtleme.

t. 124/22

t. eylediler 110/1

-2-

tetebbu' [Ar.] Etraflıca inceleyip, araştırma.

t. iten 076/13

-1-

tetimmât [Ar.] Bir şeyin tamamlanması için katılan şeyler.

t.+ ı 032/24

t.+ ınıu 007/3

-2-

tetmîm [Ar.] Tamamlama, bitirme.

t. 050/14, 064/14, 075/12

-3-

tevaḥḥuş [Ar.] Korkma, ürkmeye.

t.+ ı 053/7

-1-

tevaḥḥuf [Ar.] Bekleme, durma.

t. 010/7

t.+ a 051/13

t.+ dan 032/2, 124/24, 125/2

t. eylemesi 068/10

t. eylemişidüm 103/13

t. iter 072/7

-8-

tevâriḥ [Ar.] Tarihler.

t. 076/12

ḥavâdişât-ı t. 006/12

t.- i müte'addide 035/12

t.- i müte'addidede 003/12

-4-

tevârüd [Ar.] Birbiri ardınca gelme.

muğâyir-i t. 059/1

t. eyledi 055/9

t. eyledükce 066/2

t. eylemege 103/4

t. eylemekde 078/9

t. eylemekle 079/2

t. eylememesi 045/18

t. eylemiş 046/19

t. iteceği 027/2

t. iteceklere 045/2

t. iten 028/19, 108/25

t. itüp 108/25

-12-

tevatür [Ar.] Ağızdan ağıza yayılma, söylenti.

t.+ e 015/5

rütbe-i t.+ e 025/12

t. eyledi 097/12

t. eylemekde 012/13, 022/15

t. iten 006/17

t. itüp 097/5

-7-

tevcîḥ [Ar.] Belli bir yöne çevirme, yöneltme.

t. 020/24, 039/8, 040/18, 046/3,

048/14, 055/24, 056/11, 064/15, 069/10,

094/11, 096/9, 096/23, 099/25, 102/22,

104/21, 105/20, 112/14, 115/10, 119/2

t.+ e 047/16

-20-
tevcihāt [Ar.] Verilmiş olan rütbeler.
t.- ı hümayün 040/24, 055/21
t.+ dan 069/10, 094/20
t.+ uñ 041/1, 112/18

-6-
tevdī [Ar.] Veda etme, vedalaşma.
t. 125/8

-1-
teveccüh [Ar.] Yönelme, doğrulma.
t. 069/12, 113/18
t.- i derūniyeleri 120/13
t.- i derūniyesi 012/5
t.- i kalbi 044/17
t. eyledükde 008/1
t.+ i 123/7
t. itüp 017/5, 022/11
t.+ iyle 094/19
t.+ le 099/6

-11-
tevessül [Ar.] Vesile kılma, aracı kabul etme.
t. 036/12, 120/23

-2-
tevfik [Ar.] Allah'ın yardımına kavuşma.
t.- i şamedānī 071/9
t.+ i 046/23
t. olunmışıdi 089/25

-3-
Tevfik Efendi Sadrazam yardımcısı.
T. 099/23
T.+ ye 099/25

-2-
tevkī Padişah tuğrasını taşıyan ferman.
t.- yı Hayrī Efendi 082/12
t.- yı MehmedEmīn Paşa 007/6
t.- yı MehmedEmīn Paşaya 007/9

-3-
tevkīf [Ar.] Durdurma, durdurulma.
t. 030/14, 047/13, 052/16, 072/12, 076/21, 102/18, 112/10, 116/21
t.+ den 065/18
t.+ ıyla 046/20
t.+ i 029/24, 045/18, 052/6
t.+ ile 066/17
t.+ leri 120/10
t. olunup 114/3, 115/20
t.+ üñ 076/4

-18-

tevsi [Ar.] Genişletme, yayma.
t. 033/15, 108/15
t.- i mülk 014/14

-2-
teyağkun [Ar.] Şüpheye yer bırakmayacak şekilde bilme.
t. eylediklerinden 102/25
t. itmiş 087/3
t. itüp 092/23

-3-
te'yid [Ar.] Sağlamaştırma, kuvvetleştirme.
t. 011/14, 029/13
t.+ i 010/18
t.+ ine 047/24

-4-
tezāyud [Ar.] Artma, çoğalma.
t. 010/18, 035/22, 062/1
t.+ e 013/25
t.+ i 112/3
t.+ ine 011/8
t. iter 105/10
t. iterek 071/13

-7-
tezkār [Ar.] Hatırlama.
t.+ a 012/2
t. iterek 010/2
t. olunarak 041/20

-3-
tezkār [Ar.] Hatırlama.
t. olunmışıdı 058/11

-1-
tezkire [Ar.] Resmî dairelerde yazı işleri ile meşgul olan.
t.- i evvel 009/19, 080/5
t.- i şānī 073/2, 104/20

-4-
tezkireci Sadrazam ve vezirlerin özel kalem müdürü.
t.+ si 046/21

-1-
tezkirecilik [Ar.] Tezkireci görevi.
t. 104/21

-1-
tezyin [Ar.] Süsleme, süslenme.
t. olundığından 082/23

-1-
tıbık [Ar.] Benzer, eş.
t. 023/1, 054/3, 061/20, 062/13, 069/21

.- 1 malb 049/15	-6-	okuz Dokuz sayısı (9)	
ıfrt [?] ?		. 082/15	
.- 1 bilelerine 121/13	-1-	.+ ıncı 043/9, 102/15, 124/12	
		.+ uncu 076/18, 078/17, 092/4	-4-
ımar [Far.] Osmanlı Devleti'nde ve Anadolu Selukluları'nda belirli bir hizmet karılıında ahıslara verilen toprak parası.		on - ok umek.	
t. 064/15, 067/15		.- up 099/10	-1-
erbb-1 t. 016/2		op Glle ve arapnel atan ateli silah.	
t.- 1 siphileri 117/9	-4-	. 037/22, 056/4, 059/22, 061/22,	
ımrlu Tımar sahibi olan.		062/20, 063/21, 064/11, 064/13, 065/8,	
erbb-1 t. 015/25	-1-	067/2, 070/7, 071/9, 072/22, 072/23,	
icaret [Ar.] rn alım satımı, alıveri.		073/3, 073/24, 074/16, 076/1, 076/2,	
t.+ e 014/6		079/2, 080/9, 080/17, 081/23, 082/1,	
emr-i t.+ ini 014/5	-2-	082/11, 082/17, 090/1, 097/11, 109/18	
ı [Far.] Kılı		. 'arabacı 116/8	
t.- i dilverndan 063/12	-1-	.+ ı 071/8	
iryk [Far.] Bir eye ok alımı olan.		.+ lar 070/25	
t. 092/8	-1-	a' d-ıy .+ lar 071/15	
iz [Far.] abuk, tez.		.+ lara 062/4	
t. 037/13	-1-	.+ lardan 063/7	
oru Doru.		.+ ları 061/11, 062/5, 062/18,	
. 044/21, 056/24, 062/3, 062/20,		080/16, 081/9, 098/6	
063/1, 063/5, 066/7, 066/25, 070/7, 072/9,		.+ ları 057/5, 062/7, 072/1, 086/24	-45-
072/17, 078/5, 078/17, 090/8, 097/10,		opal Yrrken aksayan.	
107/12, 113/25, 116/20, 123/6, 125/6	-21-	. 032/15, 034/9	-2-
orıca Araya bir ey girmeden, direkt.		opcu Topların kullanılması ile ilgili grevli asker.	
. 030/21, 048/4, 092/13, 098/4,		. 037/22	-1-
104/3	-4-	op-hne [T.+Far.] Top dkm yapılan yer.	
oum [Far.] Bir eyin ortaya ıkmasına sebep olan ey.		. 015/24, 036/24	-2-
t.- 1 fesdı 003/20	-1-	oprak lke, vatan, memleket.	
oksan Doksan sayısı (90)		. 033/11, 060/21, 063/19, 063/21,	
. 079/6	-1-	064/24, 066/25, 070/24	
okun - Tesir etmek.		.+ ından 107/11	-8-
.- arak 081/11	-1-	hmet [Ar.] Su, kabahat.	
		t.+ i 098/15	
		t.+ ile 054/18	
		t.+ ini 104/14	-3-
		rabzon Trabzon ili.	
		T. 092/1	-1-

ṭūbā [Ar.] Kökü yukarıda dalları aşağıda bulunan ağaç.

t. 044/21

-1-

ṭūğ Saltanat, şan ve şöhret alameti.

t. 041/19, 115/13

t.- ı serdār-ı ekremînün 041/6

t.- ı zafer-nümün 041/5

t.- ı zafer-nümün-ı serdār-ı ekremînün
040/22

t.+ ı 041/15, 076/24, 095/18

-7-

ṭūğra Padişah mührü.

t. 092/21

-1-

ṭūl [Ar.] Uzunluk.

t. 050/15

t.- ı müddet 055/17

t.- i müddet 048/2, 121/14

-4-

tu'me [Ar.] Yiyecek.

t.- i şimşir 078/12

-1-

Ṭuna Bir yer adı.

Ṭ. 005/20, 061/16, 064/3, 066/2,
066/6, 068/13, 068/20, 093/10, 096/7,
097/9, 116/4

nehr-i Ṭ. 059/10, 078/1, 078/4, 079/9

Ṭ.+ da 061/25

nehr-i Ṭ.+ da 036/21

sāhil-i Ṭ.+ da 077/5, 103/9

Ṭ.+ dan 096/14

Ṭ.+ nuḡ 060/20, 062/15, 073/4,

076/19

nehr-i Ṭ.+ nuḡ 073/21

Ṭ.+ ya 033/14, 075/17

sāhil-i Ṭ.+ ya 062/10

Ṭ.+ yı 057/24, 076/3, 085/24, 093/15,

094/4

nehr-i Ṭ.+ yı 024/7, 070/2

-35-

ṭurre [Ar.] Saçak.

t.+ si 100/9

-1-

ṭuvān [Ar.] Güç, kuvvet.

t. 014/12

t. itecegüm 071/11

-2-

tüccār [Ar.] Ticaret yapan, tacir.

t. 004/12, 023/25

t.+ a 005/19, 060/25

t.+ ları 075/18

t.+ larınuḡ 020/10, 025/21

t.+ umuz 028/14

t.+ umuza 004/3

t.+ uḡ 064/9

ahālī-i t.+ uḡ 013/2

-10-

tüccārılık Tüccar olma durumu.

t. 004/21

-1-

tüfek [Far.] Uzun namlulu, ateşli silah.

t. 056/4

-1-

tüfenk [Far.] (bk.) tüfek.

t. 051/12, 061/22, 067/11, 072/23,
074/16, 080/17, 082/1

t.+ leri 074/16

-8-

türbe [Ar.] Ziyaret edilen mezar.

t. 016/24

t.- i şerife 045/8

t.- i şeriflerine 030/21

t.+ leri 052/10

-4-

Türkçe Türk dili.

T. 071/2

T.+ si 053/4

-2-

u, ü Bağlaç, ve.

u. 021/6, 042/17, 042/25, 071/11,
081/23, 084/16, 097/24

'avn u. 'ināyet 047/7

kār u. kesb 050/16

şığār u. kibār 058/4

şığār u. kibāra 122/6

keyd u. mekr 024/19

siyāk u. sibākı 006/16

siyāk u. sibāk 020/7

ü. 017/10, 071/10, 072/16, 092/16

güft ü. gü 005/15, 099/12

ekl ü. şurb 042/17, 043/3, 045/11

keşret-i ekl ü. şurba 042/23

-24-

'ubūdiyyet [Ar.] Kulluk etme.

izhār-ı 'u. 004/25

'u.+ ümüze 004/16

-2-

‘ubūr [Ar.] Bir taraftan bir tarafa geçme.
‘u. 037/18, 060/21, 076/25, 095/19,
103/11, 106/12
mürūr-ı ‘u.+ a 073/21
‘u. eylediginden 094/4
‘u. eylemesi 107/6
‘u.+ ı 114/1
‘u.+ ine 023/6
‘u.+ larunda 064/4

-12-

u‘cūbe [Ar.] Çok acayip, çok garip.
u. 095/21

-1-

uğur Yol, yön.
u.- ı dīn-i devlet-i ‘aliyyede 071/10
u.+ dan 062/24, 081/22
u.+ ina 053/11
u.+ unda 051/3

-5-

‘uhde [Ar.] Bir işi üzerine alma.
‘u. 038/20
nağz-ı ‘u. 040/1
‘u.- i liyākatine 007/10
‘u.- i müşirānelerine 048/24
‘u.- i vezirānelerine 024/17, 040/11
‘u.+ nuzе 030/4

-7-

uḥrā [Ar.] Başka, diğer.
cihet-i u. 020/2
mevādd-ı u.+ ya 014/25

-2-

‘uhūd [Ar.] Yazılı veya sözlü anlaşmalar.
‘u. 029/16
‘u.+ larınuḡ 014/9
‘u.+ uḡ 029/20

-3-

‘uḡalā [Ar.] Bilgiçlik taslayan.
‘inde’l-‘u. 005/24, 120/22

-2-

‘uḡbā [Ar.] Öbür dünya, ahiret.
menzil-gāh-ı ‘u. 069/12
müteveccih-i semt-i ‘u. 020/21

-2-

‘uḡde [Ar.] Çözülmesi zor mesele.
‘u.- i te’ḡire 034/2, 119/9

-2-

‘ulemā [Ar.] Alimler, bilginler.
‘u. 043/12
‘u.- yı feḡām 019/21
‘u.- yı zevī’l ihtirām 042/5

-3-

‘ulūfe [Ar.] Osmanlı Devleti’nde bir
kısım devlet memurlarına verilen üç aylık
maaş.
‘u.+ müzi 057/24

-1-

‘ulyā [Ar.] Çok yüksek, çok ulu.
mesned-i ‘u.- yı kethūdālīg 039/2
‘u.- yı umūr 012/20
mesned-i ‘u.+ ya 027/18

-3-

umūr [Ar.] İşler
u. 019/12, 020/11, 073/11, 108/24
evliyā-yı u. 005/11
‘ulyā-yı u. 012/20
u.- ı āšinā 114/20
u.- ı bāḡileleri 121/8
u.- ı cesimesi 038/20
u.- ı devlete 017/25
u.- ı dīn 083/13
u.- ı lāzımeden 050/10, 073/12
u.- ı lāzımelereyn 119/16
u.- ı lāzımesinden 043/4
u.- ı maḡşūşamuza 004/3
u.- ı mühimmenüḡ 066/5
kāffe-i u.- ı mühimmeye 069/6
u.- ı müstahseneden 106/11
u.- ı nāsuḡ 017/25
u.- ı ser- ‘askerī
u.- ı ser- ‘askerī 038/16, 048/23
u.- ı ser- ‘askerīde 048/21
u.- ı şer‘iyye 024/1
u.- ı vācibeden 119/10
u.- ı vāzihādandur 006/11
u.- u maḡşūşasından 020/18
u.- u ser-ḡüdāta 021/25
u.+ a 087/23
u.+ da 045/22, 104/7
u.+ dan 003/13
u.+ ina 016/19, 039/4
idāre-i u.+ ina 016/12
şirāze-i u.+ ları 003/8
u.+ larına 053/16
lāzıme-i u.+ larından 069/2
u.+ larınuḡ 015/1
u.+ una 061/1

-40-

uḡşan - Bıkma, bezme.
u.- dum 095/11

-1-

‘uṣṣāt [Ar.] Asiler, isyan edenler.
def’-i ḡavā’ il-i ‘u. 085/14

-1-

uskunallāh [Ar.] Bir tür dua.(?)
u. 036/2

-1-

uṣlūb [Ar.] Biçim, tarz.
u. 043/10, 064/3, 111/23, 125/3

-4-

‘usret [Ar.] Sıkıntı, zahmet.
kemāl-i ‘u. 089/11

-1-

uṣūl [Ar.] Yol, yöntem.
u. 084/7

u.- ı maṣlaḥāt 113/9

u.- ı maṣlaḥata 089/5

u.- ı maṣlaḥatlarından 003/14

u.- i sābık 110/20

u.+ e 010/19, 022/7, 022/22, 115/25

u.+ undan 032/7

u.+ üḡ 102/24

-11-

‘uẓemā [Ar.] Mevki bakımından büyük
olanlar.

mesned-i ṣadāret-i ‘u. 021/25

‘u.+ dan 095/8

ḡā’ ile-i ‘u.+ nuḡ 122/8

-3-

‘uẓmā [Ar.] Büyük, çok büyük.
vekālet-i ‘u. 017/4

-1-

üç Üç sayısı (3).

ü. 047/23, 064/11, 065/1, 067/15,
072/21, 074/16, 080/9, 082/3, 090/18,
091/10, 093/6, 102/14, 105/10, 106/2,
106/14, 112/15

mecmū‘a-yı ü. 063/13

ü.+ ünci 065/12, 095/18, 098/10,
102/2, 108/8

-22-

ülfet [Ar.] Dostluk, muhabbet.

ü. 092/8, 114/20

ü.+ i 049/4

ü.+ üḡ 095/2

-4-

ümenā [Ar.] Emniyet edilen.

ü. 037/10

-1-

ümera [Ar.] Emirler, beyler.
ü.+ da 064/23

-1-

ümid-ṣedd [Ar.] Ümit etme, bağlama.
ü. eylemeden 043/24

-1-

ümmet [Ar.] Peygambere iman edenlerin
meydana getirdiği topluluk.

ü.- i Muḡammed 025/8, 122/8

ü.- i Muḡammedi 009/9, 125/16

-4-

Üsküdār İstanbul’da bir semt.

Ü. 017/6

Ü.+ da 115/1

Ü.+ dan 092/11

-3-

üst Bir şeyin yukarı tarafı, alt karşıtı.

ü. 042/6

ü.+ ünde 117/7

ü.+ üne 057/15

-3-

üzere Bir şeyin olmaya yaklaştığını
bildirir.

ü. 006/25, 007/1, 007/14, 008/18,

008/19, 010/4, 010/12, 011/1, 011/4,

011/7, 011/21, 012/9, 013/5, 013/11,

017/12, 020/8, 021/19, 023/1, 024/23,

025/5, 026/8, 027/2, 028/8, 028/11,

028/14, 030/19, 030/24, 031/11, 031/20,

033/2, 034/9, 034/20, 035/7, 035/12,

035/22, 035/25, 036/1, 036/9, 038/24,

040/24, 041/6, 041/8, 042/7, 042/19,

043/8, 043/10, 043/25, 044/20, 045/16,

047/1, 047/13, 048/11, 049/13, 049/15,

051/20, 054/3, 055/20, 057/12, 060/18,

061/6, 061/20, 061/24, 062/2, 062/4,

062/14, 062/21, 064/3, 065/21, 065/25,

066/18, 068/8, 069/21, 071/21, 072/1,

073/25, 076/24, 078/10, 078/14, 079/19,

079/21, 080/18, 082/22, 082/25, 084/7,

084/16, 085/16, 088/25, 089/13, 090/22,

092/12, 092/14, 092/19, 093/12, 094/2,

096/5, 097/3, 099/7, 103/18, 103/25,

108/21, 108/23, 109/19, 110/2, 110/17,

110/20, 112/4, 112/5, 113/8, 113/11,

114/9, 114/20, 116/15, 117/5, 121/7,

121/19, 124/22, 125/3, 125/6

ü.+ dür 081/15

ü.+ yüm 071/17

-121-

üzeri Bir şeyin üst tarafı, kimsenin şahsı.

ü.+ lerine 039/22

ü.+ müze 030/8, 063/23

ü.+ nde 048/13, 095/22

ü.+ nden 025/8, 122/8

ü.+ ne 002/13, 006/19, 017/18, 033/5,

039/14, 039/19, 041/23, 042/20, 046/14,

048/4, 049/24, 055/21, 059/16, 060/2,

060/15, 062/12, 066/15, 067/24, 070/24,

072/10, 074/11, 078/16, 078/19, 080/24,

080/25, 085/25, 086/18, 087/22, 089/22,

090/17, 095/8, 095/21, 096/11, 098/24,

101/5, 103/11, 124/6, 124/9, 125/14

-46-

va'ad [Ar.] Bir husus için verilen söz.

v. 094/13

-1-

vabeste [Far.] -e bağlı, ancak.

v.- i lutf-i himmetleridür 002/15

-1-

vâcib [Ar.] Yapılması gerekli olan husus.

v. 021/22, 024/14, 055/18

-3-

vacibe [Ar.] (bk.) vâcib.

umür-i v.+ den 119/10

-1-

vâdî [Ar.] İki dağ arasında uzanan arazi.

v.+ ler 023/14

v.+ leri 040/13

v.+ si 056/20

v.+ siyle 013/8

-4-

vâfi [Ar.] Yeter, kâfi.

v. 045/18, 097/7

-2-

vâfir [Ar.] Çok, bol.

v. 013/6, 049/15, 089/14, 114/13,

123/23

müddet-i v.+ e 112/21

-6-

vâfire [Ar.] (bk.) vâfir.

müddet-i v. 022/1

-1-

vâhid [Ar.] Tek, bir.

haber-i v. 054/15

meclis-i v.+ de 019/1, 032/21

kelâm-i v.+ e 050/1

habbe-i v.+ e 037/6

-5-

vahiy [Ar.] İlahi yolla gelen haber.

bî'âr-ı v.+ le 023/9

-1-

vahşet [Ar.] Korku, ürküntü.

havf-ı v. 065/3

-1-

vağ'a [Ar.] olan, oataya çıkan olay hadise, olay.

v. 035/23

v.- yı Hamâdiyye 001/2, 002/1

v.+ nuş 058/2

v.+ sına 105/4

v.+ sında 058/11, 084/22

v.+ sından 098/15

v.+ ya 050/11

-7-

vağ'â [Ar.] (bk.) vağ'a.

v. 051/10, 093/18

v.+ sına 104/13

-4-

vağâr [Ar.] Haysiyetli, şerefli.

v.+ larına 112/3

v.+ laruş 100/10

-2-

vâkı'a [Ar.] Olmuş olan şey, olgu.

v. 060/24

-1-

vâkı'â [Ar.] gerçi, her ne kadar, filvaki.

v. 008/2, 012/3, 017/25, 026/3,

028/4, 030/9, 031/9, 031/17, 034/12,

038/9, 050/23, 053/6, 057/3, 058/25,

068/2, 068/25, 071/8, 073/12, 085/7,

087/7, 101/19, 107/17, 108/5

-21-

vâkı'ât [Ar.] Olmuş olan şeyler.

v.+ a 063/23

-1-

vâkıf [Ar.] Bilen, haberdar olan kişi.

v. 017/25, 018/6, 018/8, 022/1, 038/5

v. olanlara 087/14

v. olmaılığı 049/6

-7-

vâkı' [Ar.] Olan, meydana gelen.

v. 017/19, 023/19, 033/5, 036/18,

036/21, 058/3, 077/5, 080/15

ğayr-i v. 023/19

v.- i 'ibādullāha 008/12

v.- i 'ibādullāhuş 010/13

v.- i hālāt

v.+ midür 054/14

v. acağ 047/4
v. olan 002/14, 018/2, 027/11, 028/3,
048/8, 049/5, 049/21, 076/16, 101/5
v. olup 008/12, 082/20
v. mağla 029/8

-26-

vakit [Ar.] Zaman, dönem.

v. 008/7, 012/19, 013/23, 014/24,
020/1, 021/3, 022/25, 025/13, 027/5,
028/6, 035/20, 036/17, 050/17, 050/20,
051/13, 056/14, 063/17, 063/25, 081/8,
081/9, 089/21, 094/5, 094/23, 095/8,
105/5, 105/21, 107/22, 114/13, 114/25,
115/16

bî-ḥasebi'l-v. 026/6

ḥākim-i v. 049/24

hengām-ı v. 108/11

ıktizā-yı v.+ e 020/14

imrār-ı v. 013/13

izā'a-i v.+ den 030/17

izā'a-i v.+ e 055/11

ḡarībū'l-v.+ de 035/13, 040/12, 115/4

muḡassenāt-ı v.- i ḡālden 121/21

muḡtezā-yı v.+ e 122/13

muḡāla'a-i v. 019/5

ḡabī'at-ı v.- i ḡāle 004/11

v.- i āḡire 007/6

v.- i a'lā 112/11

v.- i firḡata 031/10

v.- i ḡāle 008/5, 059/3

v.- i ḡareket 041/1

v.- i ḡicāletde 104/23

v.- i ḡalilde 084/8, 120/12, 121/25

v.- i ḡarībde 008/20, 015/4

v.- i merḡūm 027/5

v.- i mes'ūdā 043/13

v.- i muḡabbeti 103/18

v.- i ḡadāretde 016/17

v.- i ḡaltanatlarında 003/4, 018/13,
033/4

v.- i ḡitāya 003/13

v.+ de 004/12, 005/11, 007/17,

044/15, 083/17

v.+ den 011/13, 014/16, 022/5,

035/22, 038/9, 040/6, 120/14

v.+ dūr 036/25

v.+ e 008/19, 017/22, 020/5, 021/22,

052/24, 067/8, 073/13, 079/4, 099/3,

101/16, 104/7

v.+ i 041/7, 042/7, 090/14, 115/15

v.+ imüzde 019/7

v.+ inde 015/19, 041/23

v.+ inden 066/25, 073/20

v.+ ine 020/25, 021/7, 011/5

v.+ iyle 089/18

v.+ lerinde 076/11, 084/10

v.+ lerine 036/2

v.+ midür 111/22

-56-

vaḡtāki [Ar.] Ne vakit ki, -dığı zaman.

v. 005/12, 007/25, 018/11, 027/5,

034/8, 045/10, 098/1, 100/7, 103/1, 116/2,
118/5

-11-

vaḡten [Ar.+T.] Zaman olarak, dönem olarak.

v. 010/15

-1-

vālā [Far.] Yüksek, yüce.

rütbe-i v.- yı vezārete 038/18

-1-

vālī [Ar.] Bir ilde devleti temsil eden en büyük amir.

v.+ si 007/7, 015/22, 017/4, 034/15,

053/10, 054/10, 055/2, 058/19, 085/22,

092/5, 116/11, 116/21, 117/3, 118/1

v.+ siyken 017/15

-15-

Vāma Romanya'da bulunan bir şehir.

V. 067/17

-1-

Vāma Ḳal'ası Vama şehrinde bulunan bir kale.

V. 067/19

-1-

var - Gitmek, ulaşmak, erişmek.

v.- dı 104/16

v.- dığı 092/12

v.- dığdan 111/11

v.- dığlarından 099/10

v.- incaya 079/9

v.- maḡ 049/12, 072/11, 108/21

v.- ması 106/11

v.- up 016/5, 051/2, 066/11, 068/13,

069/14, 077/9, 094/21, 095/1, 105/7,

116/12, 117/19, 119/5, 119/20

-22-

var Mevcut.

v. 045/15, 058/15, 064/5, 074/13,

093/12, 095/11, 102/1, 113/20, 117/15

v.+ dur 042/22, 057/10, 069/17,
074/3, 083/25, 089/21, 095/2, 117/17
v.+ mıdur 055/10, 118/19
v.+ imiş 029/5

-19-

vareste [Far.] Kurtulmuş, halas olmuş.

v. 004/10, 122/1
v.- i kayd 024/22, 052/19
v.+ dür 076/17
v. kılmak 008/17, 021/4

-7-

varıl - Gidilmek, ulaşılmak.

v.- acak 116/18
v.- dı 099/12, 107/16
v.- dığı 113/3
v.- dıkda 055/15
v.- madan 116/25
v.- mak 046/15, 062/12, 068/4, 084/1,
099/17, 117/25
v.- makda 069/16
v.- ması 066/15, 117/22
v.- masına 103/11
v.- miş 116/23
v.- up 048/4, 050/17, 051/5, 055/17,
106/12, 111/4

-23-

vārid [Ar.] Gelen, ulaşan, erişen.

v. olan 070/4, 074/17, 087/4, 108/16
v. olan 052/3, 054/11, 069/22,
070/21, 097/20
v. olmağla 074/18
v. olmışdur 039/13

-11-

varidat [Ar.] Gelenler, ulaşanlar,
erişenler.

v.- ı cemîlenün 007/21

-1-

Varnalızāde Selīm Ağa Vezir.

V.+ nuñ 049/11

-1-

Varnalızāde Vezīr Selīm Paşa (bk.)

Varnalızāde Selīm Ağa.

V. 086/7

-1-

varṭa [Ar.] Uçurum, çukur.

v.+ ya 050/9

-1-

Vāşıf Efendi Anadolu muhasebecisi.

V.+ ye 119/2

-1-

vāşıl [Ar.] Ulaşan, kavuşan, erişen.

v. 027/20, 124/13
v.- ı rahmet-i semt-i el 050/3
v. oldı 050/12, 104/13
v. oldığından 050/6
v. oldıkda 063/3
v. oldıkda 009/6, 024/7, 067/14,
075/11
v. oldıklarında 080/12
v. olmaları 074/7
v. olmuşdur 025/1, 046/10, 079/16
v. olup 009/19, 080/3, 102/11, 103/17

-20-

vāsıta [Ar.] Aracı, arabulucu.

v.+ sıyla 004/1, 110/23

-2-

vāsi'a [Ar.] Geniş.

v. 086/23
maḥall-i v. 077/6
şahrā-yı v.+ da 056/7
şahrā-yı v.+ sına 098/11
şahrā-yı v.+ ya 044/24

-5-

vaṭan [Ar.] Memleket, yurt.

v.- ı aşlileri 123/14
v.- ı aşlilerine 089/14
v.- ı aşlısi 087/24

-3-

vaz' [Ar.] Koyma, konulma.

v. 071/6, 099/22, 101/2, 104/9,
115/14, 123/10, 124/24
v.- ı ictisār 019/17
v.- ı kadem 104/4
v.- ı nā-revā 098/16
v.- ı tābūt 009/5
v.- yı kânün 041/9
v. eylediği 072/1
v. eylemeleri 041/19
v.+ ı 010/1
v.+ ıyla 080/13
v.+ ile 073/23
v. itdirmüş 123/2
v. iter 103/4
v. itmiş 070/25
v.+ nı 018/17
v. olunan 081/9
v. olunur 041/16

-21-

vāzih [Ar.] Açık seçik, aşikar.
v. 050/18

-1-

vāzihā [Ar.] (bk.) vāzih.
keyfiyyet-i v.+ dan 015/17
umūr-ı v.+ dandur 006/11

-2-

ve İki kelime, cümle ve öbeği birbirine
bağlar, bağlaç.

v. 002/2, 002/3, 002/4, 002/5,
002/11, 002/12, 002/14, 002/15, 003/3,
003/6, 003/7, 003/10, 003/11, 003/12,
003/14, 003/15, 003/16, 003/17, 003/19,
003/20, 003/22, 003/23, 004/3, 004/6,
004/8, 004/10, 004/12, 004/13, 004/15,
004/16, 004/17, 004/18, 004/20, 004/22,
004/23, 004/25, 005/1, 005/2, 005/3,
005/4, 005/5, 005/7, 005/9, 005/12,
005/13, 005/17, 005/18, 005/20, 006/1,
006/2, 006/6, 006/8, 006/11, 006/13,
006/16, 006/17' arızāt, 006/21, 007/1,
007/4, 007/5, 007/9, 007/10, 007/14,
007/16, 007/17, 007/18, 007/19, 007/20,
007/22, 007/23, 007/24, 007/25, 008/3,
008/4, 008/6, 008/10, 008/17, 008/18,
008/21, 008/22, 009/5, 009/9, 009/16,
009/17, 009/18, 009/20, 009/21, 009/22,
010/2, 010/5, 010/6, 010/7, 010/9, 010/10,
010/11, 010/12, 010/14, 010/15, 010/16,
010/17, 010/18, 010/19, 010/21, 011/2,
011/3, 011/4, 011/6, 011/7, 011/8, 011/9,
011/12, 011/17, 011/18, 011/19, 011/20,
011/24, 012/2, 012/3, 012/4, 012/5, 012/6,
012/7, 012/8, 012/10, 012/12, 012/14,
012/15, 012/16, 012/17, 012/18, 012/20,
012/21, 013/2, 013/3, 013/4, 013/5, 013/8,
013/9, 013/10, 013/14, 013/15, 013/16,
013/18, 013/22, 013/24, 013/25, 014/1,
014/4, 014/5, 014/8, 014/9, 014/10,
014/11, 014/12, 014/13, 014/14, 014/15,
014/17, 014/20, 014/21, 015/3, 015/4,
015/6, 015/7, 015/8, 015/9, 015/10,
015/14, 015/15, 015/22, 015/23, 015/24,
015/25, 016/1, 016/2, 016/4, 016/5, 016/6,
016/7, 016/8, 016/10, 016/11, 016/12,
016/14, 016/16, 016/16, 016/18, 016/20,
016/21, 016/22, 016/23, 017/1, 017/3,
017/4, 017/7, 017/8, 017/12, 017/13,
017/18, 017/19, 017/21, 017/22, 017/25,
018/1, 018/4, 018/6, 018/7, 018/8,

018/10, 018/13, 018/14, 018/16, 018/17,
018/18, 018/20, 018/21, 019/3, 019/4,
019/9, 019/10, 019/11, 019/12, 019/15,
019/16, 019/18, 019/21, 019/22, 019/23,
019/24, 019/25, 020/1, 020/3, 020/6,
020/7, 020/9, 020/10, 020/11, 020/12,
020/14, 020/15, 020/19, 020/20, 020/21,
020/22, 020/24, 020/25, 021/3, 021/5,
021/8, 021/11, 021/14, 021/15, 021/16,
021/17, 021/20, 021/22, 021/24, 022/1,
022/2, 022/6, 022/8, 022/11, 022/14,
022/15, 022/18, 022/19, 022/20, 022/21,
022/23, 022/24, 023/3, 023/4, 023/7,
023/11, 023/17, 023/21, 023/22, 023/23,
023/24, 023/25, 024/1, 024/2, 024/3,
024/4, 024/5, 024/8, 024/11, 024/16,
024/17, 024/18, 024/19, 024/20, 024/22,
024/23, 024/25, 025/2, 025/4, 025/7,
025/8, 025/9, 025/11, 025/16, 025/17,
025/18, 025/19, 025/21, 025/23, 025/24,
026/2, 026/5, 026/11, 026/15, 026/25,
027/1, 027/3, 027/4, 027/8, 027/10,
027/11, 027/12, 027/13, 027/15, 027/18,
027/20, 027/21, 027/24, 028/1, 028/8,
028/10, 028/11, 028/12, 028/15, 028/18,
028/23, 029/12, 029/13, 029/14, 029/15,
029/16, 029/17, 029/19, 029/20, 029/21,
029/22, 029/23, 029/25, 030/2, 030/5,
030/7, 030/8, 030/9, 030/10, 030/11,
030/12, 030/17, 030/19, 030/23, 030/24,
030/25, 031/2, 031/3, 031/4, 031/5, 031/6,
031/7, 031/8, 031/10, 031/13, 031/14,
031/16, 031/23, 031/24, 031/25, 032/1,
032/4, 032/6, 032/7, 032/17, 033/1, 033/2,
033/9, 033/10, 033/11, 033/12, 033/15,
033/16, 033/20, 033/23, 033/25, 034/4,
034/6, 034/11, 034/14, 034/16, 034/18,
034/19, 034/20, 034/24, 035/4, 035/6,
035/8, 035/9, 035/10, 035/11, 035/13,
035/15, 035/16, 035/17, 035/18, 035/19,
035/24, 035/25, 036/4, 036/8, 036/11,
036/12, 036/15, 036/22, 036/23, 036/24,
037/2, 037/3, 037/5, 037/7, 037/8, 037/9,
037/11, 037/12, 037/13, 037/14, 037/15,
037/16, 037/17, 037/18, 037/19, 037/21,
037/22, 037/24, 037/25, 038/2, 038/3,
038/8, 038/10, 038/11, 038/12, 038/13,
038/14, 038/17, 038/18, 038/20, 038/22,
038/24, 038/25, 039/1, 039/4, 039/8,
039/12, 039/16, 039/17, 039/20, 039/21,

039/25, 040/1, 040/3, 040/5, 040/6, 040/7,
040/8, 040/11, 040/12, 040/15, 040/16,
040/17, 040/18, 040/19, 040/20, 040/21,
040/23, 041/2, 041/3, 041/6, 041/10,
041/11, 041/12, 041/13, 041/14, 041/15,
041/17, 041/18, 041/20, 041/24, 041/25,
042/2, 042/4, 042/5, 042/6, 042/8, 042/11,
042/16, 042/19, 042/21, 042/24, 043/3,
043/4, 043/9, 043/10, 043/12, 043/13,
043/16, 043/17, 043/18, 043/20, 043/21,
043/22, 043/23, 043/25, 044/4, 044/5,
044/8, 044/9, 044/14, 044/17, 044/22,
044/23, 045/3, 045/4, 045/5, 045/8,
045/11, 045/18, 045/19, 045/20, 045/21,
045/22, 045/24, 046/1, 046/2, 046/4,
046/11, 046/16, 046/20, 046/21, 046/23,
047/7, 047/10, 047/13, 047/16, 047/17,
047/18, 047/20, 047/23, 047/25, 048/1,
048/3, 048/4, 048/5, 048/8, 048/10,
048/13, 048/14, 048/15, 048/16, 048/22,
048/24, 048/25, 049/1, 049/2, 049/4,
049/5, 049/7, 049/10, 049/13, 049/14,
049/15, 049/16, 049/21, 049/25, 050/1,
050/4, 050/5, 050/6, 050/7, 050/9, 050/14,
050/17, 050/18, 050/19, 050/20, 050/21,
050/22, 051/2, 051/3, 051/4, 051/5, 051/6,
051/9, 051/10, 051/11, 051/13, 051/17,
051/18, 051/20, 051/25, 052/1, 052/2,
052/6, 052/7, 052/11, 052/13, 052/14,
052/15, 052/17, 052/19, 052/20, 053/2,
053/5, 053/8, 053/10, 053/12, 053/16,
053/17, 053/19, 053/20, 053/23, 054/5,
054/8, 054/10, 054/13, 054/14, 054/19,
054/21, 054/23, 054/25, 055/1, 055/2,
055/3, 055/5, 055/7, 055/9, 055/10,
055/13, 055/23, 055/24, 055/25, 056/1,
056/4, 056/6, 056/7, 056/8, 056/9, 056/10,
056/11, 056/12, 056/13, 056/14, 056/19,
056/25, 057/4, 057/5, 057/12, 057/13,
057/17, 057/18, 057/19, 057/20, 057/23,
058/5, 058/6, 058/7, 058/8, 058/10,
058/11, 058/13, 058/17, 058/19, 058/23,
058/24, 059/1, 059/3, 059/4, 059/5, 059/9,
059/10, 059/11, 059/12, 059/13, 059/16,
059/21, 059/22, 059/23, 059/24, 059/25,
060/2, 060/3, 060/4, 060/6, 060/10,
060/13, 060/15, 060/17, 060/18, 060/21,
060/22, 060/23, 060/25, 061/2, 061/7,
061/9, 061/10, 061/11, 061/14, 061/15,
061/16, 061/18, 061/19, 061/22, 061/23,

061/24, 062/1, 062/2, 062/3, 062/4, 062/9,
062/11, 062/17, 062/18, 062/19, 062/20,
062/23, 062/24, 062/25, 063/4, 063/5,
063/6, 063/12, 063/15, 063/17, 063/19,
063/20, 063/21, 063/22, 063/24, 063/25,
064/2, 064/3, 064/6, 064/7, 064/8, 064/9,
064/10, 064/11, 064/12, 064/13, 064/14,
064/15, 064/16, 064/18, 064/20, 064/21,
064/22, 065/5, 065/7, 065/8, 065/9,
065/10, 065/13, 065/19, 065/20, 065/22,
065/23, 065/24, 065/25, 066/1, 066/2,
066/3, 066/4, 066/5, 066/6, 066/7, 066/8,
066/9, 066/10, 066/11, 066/12, 066/13,
066/14, 066/15, 066/16, 066/20, 066/21,
066/22, 066/23, 066/25, 067/1, 067/2,
067/4, 067/5, 067/7, 067/8, 067/9, 067/11,
067/15, 067/16, 067/17, 067/18, 067/20,
067/21, 067/25, 068/1, 068/6, 068/7,
068/8, 068/9, 068/10, 068/14, 068/17,
068/18, 068/19, 068/20, 069/2, 069/5,
069/7, 069/10, 069/12, 069/14, 069/15,
069/16, 069/19, 069/20, 069/24, 070/1,
070/2, 070/3, 070/6, 070/7, 070/8, 070/9,
070/10, 070/13, 070/14, 070/15, 070/17,
070/18, 070/19, 070/20, 070/24, 071/1,
071/4, 071/5, 071/6, 071/7, 071/8, 071/9,
071/11, 071/12, 071/13, 071/14, 071/17,
071/22, 071/23, 071/24, 071/25, 072/2,
072/3, 072/8, 072/10, 072/11, 072/12,
072/15, 072/17, 072/19, 072/20, 072/21,
072/22, 072/23, 072/24, 072/25, 073/1,
073/2, 073/3, 073/5, 073/8, 073/10,
073/11, 073/13, 073/14, 073/19, 073/20,
073/24, 074/4, 074/7, 074/9, 074/10,
074/12, 074/16, 074/17, 074/19, 074/20,
074/22, 075/4, 075/5, 075/6, 075/8, 075/9,
075/11, 075/12, 075/16, 075/17, 075/18,
075/19, 075/21, 075/22, 075/24, 075/25,
076/1, 076/2, 076/8, 076/12, 076/16,
076/19, 076/20, 076/22, 076/23, 076/24,
076/25, 077/1, 077/3, 077/4, 077/6, 077/8,
077/9, 077/13, 077/15, 077/17, 077/18,
077/20, 077/21, 077/24, 077/25, 078/1,
078/2, 078/7, 078/8, 078/11, 078/12,
078/13, 078/17, 078/18, 078/19, 078/20,
078/24, 079/1, 079/2, 079/3, 079/4, 079/5,
079/6, 079/10, 079/11, 079/13, 079/14,
079/17, 079/18, 079/20, 079/23, 079/25,
080/4, 080/7, 080/8, 080/9, 080/10,
080/11, 080/13, 080/15, 080/17, 080/18,

080/20, 080/21, 080/22, 080/23, 080/25,
081/5, 081/6, 081/8, 081/17, 081/20,
081/22, 081/23, 081/24, 082/1, 082/2,
082/4, 082/5, 082/10, 082/11, 082/12,
082/13, 082/14, 082/15, 082/17, 082/18,
082/19, 082/21, 082/22, 082/23, 082/24,
083/1, 083/2, 083/4, 083/5, 083/6, 083/7,
083/11, 083/17, 083/18, 083/23, 083/23,
083/24, 084/1, 084/4, 084/5, 084/6, 084/7,
084/8, 084/9, 084/10, 084/11, 084/12,
084/13, 084/17, 084/18, 084/19, 084/21,
084/24, 085/4, 085/6, 085/9, 085/11,
085/12, 085/13, 085/16, 085/18, 085/19,
085/21, 085/22, 085/23, 085/24, 086/2,
086/3, 086/4, 086/9, 086/10, 086/11,
086/12, 086/13, 086/14, 086/15, 086/19,
086/21, 086/22, 086/23, 086/24, 086/25,
087/1, 087/3, 087/4, 087/10, 087/11,
087/14, 087/18, 087/19, 087/23, 088/8,
088/10, 088/19, 088/20, 088/21, 088/22,
088/23, 088/25, 089/1, 089/3, 089/4,
089/6, 089/7, 089/12, 089/14, 089/15,
089/16, 089/18, 089/19, 089/20, 089/21,
089/22, 090/1, 090/5, 090/8, 090/9,
090/10, 090/12, 090/14, 090/18, 090/20,
090/24, 090/25, 091/1, 091/3, 091/5,
091/6, 091/7, 091/11, 091/13, 091/14,
091/15, 091/17, 091/20, 091/21, 091/22,
091/23, 091/24, 092/1, 092/5, 092/8,
092/9, 092/10, 092/11, 092/13, 092/14,
092/15, 092/16, 092/21, 092/22, 092/23,
092/24, 092/25, 093/9, 093/10, 093/12,
093/15, 093/21, 094/7, 094/11, 094/12,
094/16, 094/17, 094/18, 094/19, 094/24,
095/5, 095/6, 095/7, 095/12, 095/15,
095/16, 095/17, 095/18, 095/19, 096/3,
096/5, 096/7, 096/9, 096/10, 096/17,
096/18, 096/21, 096/22, 096/23, 097/1,
097/2, 097/3, 097/7, 097/8, 097/9, 097/13,
097/16, 097/18, 097/19, 098/1, 098/3,
098/4, 098/5, 098/6, 098/7, 098/9, 098/10,
098/11, 098/12, 098/13, 098/16, 098/17,
098/18, 098/19, 098/20, 098/21, 098/22,
098/23, 098/25, 099/3, 099/5, 099/6,
099/13, 099/15, 099/20, 099/22, 099/25,
100/3, 100/5, 100/7, 100/9, 100/11,
100/12, 100/13, 100/14, 100/17, 100/18,
100/21, 100/22, 101/3, 101/5, 101/8,
101/10, 101/14, 101/19, 101/20, 101/22,
102/1, 102/3, 102/4, 102/5, 102/6, 102/16,

102/18, 102/19, 102/20, 102/22, 102/23,
102/24, 103/3, 103/5, 103/8, 103/9,
103/10, 103/20, 103/21, 104/1, 104/2,
104/9, 104/12, 104/15, 104/17, 104/20,
104/21, 104/22, 104/23, 105/1, 105/3,
105/6, 105/11, 105/14, 105/15, 105/16,
105/18, 105/22, 105/23, 105/24, 105/25,
106/1, 106/2, 106/3, 106/4, 106/5, 106/6,
106/7, 106/12, 106/20, 106/24, 107/7,
107/14, 107/16, 107/22, 108/1, 108/3,
108/4, 108/8, 108/9, 108/10, 108/11,
108/13, 108/14, 108/17, 108/18, 108/19,
108/20, 108/22, 108/23, 108/25, 109/2,
109/5, 109/7, 109/9, 109/10, 109/11,
109/14, 109/15, 109/16, 109/17, 109/18,
109/19, 109/21, 109/22, 109/23, 110/3,
110/7, 110/10, 110/13, 110/14, 110/15,
110/16, 110/18, 110/20, 110/21, 110/22,
110/25, 111/2, 111/4, 111/5, 111/6, 111/7,
111/9, 111/14, 111/15, 111/18, 111/20,
111/22, 111/25, 112/10, 112/11, 112/12,
112/13, 112/14, 112/15, 112/19, 112/20,
112/22, 112/23, 112/24, 112/25, 113/1,
113/6, 113/7, 113/8, 113/12, 113/13,
113/16, 113/18, 113/22, 113/23, 113/24,
114/1, 114/7, 114/8, 114/9, 114/12,
114/15, 114/17, 114/18, 114/19, 114/20,
114/21, 114/22, 114/25, 115/3, 115/4,
115/6, 115/7, 115/11, 115/12, 115/13,
115/14, 115/16, 115/18, 115/19, 115/21,
115/23, 115/24, 116/2, 116/3, 116/7,
116/8, 116/9, 116/10, 116/13, 116/14,
116/15, 116/16, 116/19, 116/20, 116/21,
116/22, 117/2, 117/3, 117/7, 117/8,
117/16, 117/17, 117/20, 117/21, 117/22,
117/24, 118/11, 118/13, 118/16, 118/23,
119/4, 119/6, 119/7, 119/8, 119/12,
119/13, 119/16, 119/17, 119/20, 119/22,
119/23, 120/1, 120/5, 120/13, 120/14,
120/15, 120/16, 120/19, 120/20, 120/22,
120/23, 120/25, 121/1, 121/2, 121/5,
121/8, 121/9, 121/12, 121/13, 121/14,
121/15, 121/16, 121/18, 121/22, 121/23,
121/24, 121/25, 122/1, 122/2, 122/3,
122/5, 122/6, 122/7, 122/8, 122/9, 122/10,
122/11, 122/12, 122/13, 122/14, 122/23,
122/24, 123/4, 123/5, 123/6, 123/7, 123/8,
123/10, 123/11, 123/13, 123/15, 123/18,
123/20, 123/21, 123/22, 123/23, 123/24,
123/25, 124/1, 124/2, 124/3, 124/5, 124/7,

124/13, 124/14, 124/15, 124/16, 124/18,
124/19, 124/20, 124/21, 124/22, 124/23,
124/24, 125/1, 125/3, 125/4, 125/5, 125/6,
125/7, 125/8, 125/9, 125/10, 125/11,
125/12, 125/15, 125/17, 125/18, 125/18,
126/4, 126/5, 126/6, 126/7, 126/8
-2108-

ve'l-hāşıl Sonuç olarak, sözün kısası.
v. 006/24, 008/8, 011/1, 012/6,
014/7, 018/24, 026/15, 026/24, 032/11,
042/23, 044/20, 048/5, 053/3, 054/25,
058/11, 064/19, 066/16, 071/24, 073/23,
083/25, 084/15, 097/5, 099/14, 100/25,
103/13, 109/8, 114/5, 115/15, 119/11,
119/22

-30-

vechen [Ar.] Sebebden, vesileden
v. 024/1

-1-

vecih [Ar.] Sebebe, vesile.

v. 007/15, 008/19, 035/24
v.+ le 008/22, 009/10, 009/21,
010/13, 013/14, 014/4, 015/3, 016/1,
016/17, 018/17, 019/16, 019/25, 020/9,
021/21, 022/4, 022/6, 026/1, 026/4,
026/20, 027/21, 027/22, 028/2, 028/25,
029/7, 030/13, 031/6, 033/7, 033/13,
033/22, 034/17, 035/10, 036/8, 037/25,
039/17, 039/23, 040/12, 042/12, 043/22,
044/16, 047/3, 047/24, 048/7, 050/7,
050/19, 053/12, 055/6, 057/3, 059/8,
059/23, 061/12, 062/20, 063/2, 063/17,
066/9, 068/3, 068/14, 068/15, 069/19,
069/20, 070/5, 070/19, 072/9, 072/12,
077/22, 082/25, 093/8, 094/25, 095/11,
110/1, 110/17, 110/22, 116/4, 116/14,
117/12, 119/6
v.+ ledür 014/3, 023/2, 048/2, 052/23,
066/16, 075/16, 097/20, 097/22

-86-

vedā' [Ar.] Ayrıklık.

v. 044/13
v.+ ya 044/2

-2-

vedī'a [Ar.] Emanet.

v. 010/9, 125/7

-2-

vefā [Ar.] Dostluk ve sevgide süreklilik,
sadakat.

v.+ sı 103/19

-1-

vefat [Ar.] Ölüm, ölme.

v. eylemişdür 022/5
v. eyleyüb 007/22
v.+ ı 096/19
sebeb-i v.+ ı 114/22
v.+ ina 008/6

-5-

vefir [Ar.] Çok.

'asākır-i v. 078/18

-1-

Vehbî Efendi Bir şahıs adı.

V. 049/9

V.+ nüñ 024/11

-2-

vehm [Ar.] Yersiz korku, zan şüphe.

v.- i kemāl-i ten-dürüsti 111/22

-1-

vekālet [Ar.] Vekil olma, vekillik.

v. 049/9
nā'il-i v.- i kübrā 014/21
mesned-i v.- i kübrāda 019/6
v.- i muṭlaқа 007/10, 009/16
nā'il-i v.- i muṭlaқа 016/12
v.- i 'uzmā 017/4

-7-

vekīl [Ar.] Başkasının adına söz

söyleyen, hareket eden.

v. 114/2

v.+ i 093/1

-2-

velādet [Ar.] Dünyaya gelme, doğum.

v.- i şehriyārīnuñ 012/6

-1-

ve-lev [Ar.] Olsa da, isterse, ise bile.

v. 076/3

-1-

velī [Ar.] Sahip

v.+ yyü'n-ni'am 010/4

v.+ yyü'n-ni'met 124/25

v.+ yyü'n-ni'metimüz 083/8

v.+ yyü'n-ni'metümüz 083/20

v.+ yyü'n-ni'am 043/14

-5-

Velīyyü'd-dīn Efendi Şeyhülislam.

V. 007/5

-1-

- verā** [Ar.] Arka, ard, öte.
v.+ dan 046/20, 054/7, 055/19, 063/1,
076/20, 087/1, 096/1, 096/13, 098/8,
116/16
v.+ larından 078/18, 084/6, 116/9
v.+ sı 062/9
v.+ sinda 066/24
v.+ sindan 033/8, 033/18, 033/20,
068/12, 074/5
-20-
- vesātet** [Ar.] Araya girme, aracılık etme.
v.+ iyle 013/19, 015/1
-2-
- veşāyā** [Ar.] Vasiyetler.
v.+ sı 016/6, 039/25
v.+ sinden 036/20
-3-
- vesīle** [Ar.] Sebeb, bahane.
v.+ siyle 038/5
-1-
- vezāret** [Ar.] Vezirlik,
v. 038/23, 038/25, 049/12, 106/3
nā' il-i v. 022/10, 043/18
rütbe-i 'aliyye-i v. 024/16
rütbe-i v. 059/7
rütbe-i v.+ e 038/23
rütbe-i vālā-yı v.+ e 038/18
v.+ i 098/12, 100/25, 114/17
v.+ inde 094/24
v.+ le 086/8
rütbe-i v.+ le 048/22, 114/15
-17-
- vezīr** [Ar.] Osmanlı devletinde askerî ve idarî yetkisi olan en yüksek rütbedeki devlet memuru.
v. 008/3, 016/9, 022/3, 025/17,
038/19, 053/22, 055/23, 057/13, 060/20,
065/11, 075/5, 076/20, 080/7, 081/20,
083/1, 085/17, 085/22, 085/25, 086/17,
088/2, 094/6, 094/9, 094/11, 094/18,
096/6, 096/13, 096/25, 097/17, 103/22,
105/20, 107/17, 114/20, 116/11, 117/12,
118/2, 118/5
ibkâ-i v. 055/22
v.- i āşaf-ı nazīr 017/10
v.- i Çerkes Hâsan Paşaya 055/23
v.- i himāye-i āl-i 'Osmān 035/12
v.- i mükerrerem 009/12, 015/22,
016/3, 021/16, 021/24, 038/23, 049/13,
049/20, 050/13, 053/24, 058/19, 065/7,
068/11, 070/6, 071/7
v.- i müşārün-ileyh 097/5
v.- i müşārün-ileyhüj 054/1, 097/21
v.- i peri-veş 104/6
v.+ e 085/8
v.+ lardan 035/16
v.+ üj 017/22, 040/3
-63-
- Vezīr 'Alī Paşa** Vezir.
V.+ ya 016/2
-1-
- vezīrāne** [Ar.+Far.] Vezire yakışacak tarzda, vezire layık.
'atāyā-yı v. 051/12
'uhde-i v.+ lerine 024/17, 040/11
-3-
- vezīrāt** [Ar.] Vezirler.
rütbe-i v. 078/22
-1-
- Vezīr Hâsan Paşa** Vezirler.
V. 066/13
-1-
- vicdānī** [Ar.] Vicdanala ilgili, vicdana ait.
zevk-i v. 030/25, 060/13
-1-
- Vidīn** Bulgaristan'da bulunan bir şehir.
V. 021/14, 036/22, 037/5, 038/19,
055/13, 055/16, 056/6, 059/12, 060/20,
061/18, 066/17, 068/5, 090/8, 091/10,
091/17, 094/7, 096/15, 096/24, 097/16,
097/19, 102/16, 114/17
V.+ den 094/5
V.+ e 096/18
-24-
- Vidīn Kāl'ası** Vidin şehrinde bulunan bir kale.
V.+ na 059/10
-1-
- vikāye** [Ar.] Koruma, gözetme.
v. 013/22
v.- i nāmūs 120/20
v.+ şiçün 086/9
v.+ sine 010/19, 029/16
-5-
- vilāyet** [Ar.] İl, sancak.
v.+ lerinden 037/23
-1-

vir - 1. Vermek fiili.
v.- diği 031/9, 080/24, 092/24
v.- dükleri 029/23
v.- düm 063/21
v.- erek 062/4
v.- ir 074/9
v.- mek 013/1
v.- mekde 042/16
v.- mekle 018/3
v.- meleri 107/14
v.- meleriyle 074/10, 087/8, 121/14
v.- meyeceği 067/3
v.- meyecekleri 034/23
v.- miş 011/23
v.- mişdür 105/2
v.- mişiken 081/16
v.- üp 119/6

-20-

2. Yardımcı fiil.

cevâb v.- diğinden 028/23
cevâb v.- elüm 020/2
cevâb v.- mesiyle 054/4
cevâb v.- mişidi 053/13
haber v.- mekle 118/15
i'timād v.- mek 013/12
karâr v.- di 006/18
karâr v.- diler 116/4
karâr v.- ilmiş 099/16
karâr v.- miş 026/2
ye's v.- mek 024/3

-11-

viril - 1. Vermek işi yapılmak.
v.- di 085/10, 091/11, 097/15, 107/11
v.- diğünden 065/8
v.- eceği 109/10
v.- ecek 122/19
v.- en 012/16, 018/19, 039/19
v.- medi 090/13
v.- meklik 031/7
v.- mesi 038/23, 073/14
v.- mesiyle 042/18
v.- meyüp 113/8
v.- miş 012/17, 033/21, 070/8, 123/8
v.- üp 016/21, 033/13, 113/14

-23-

2. Yardımcı fiil.

cevâb v.- ecek 028/4
cevâb v.- mesi 019/4
fayşal v.- mekle 019/19, 121/17
fayşal v.- miş 026/9

fayşal v.- se 023/11
hitâm v.- di 026/20, 055/20, 093/20
hitâm v.- eceği 027/16
karâr v.- di 019/25, 051/6, 060/15,
102/23, 117/25
karâr v.- en 103/6
karâr v.- mekle 116/7, 118/10, 119/8
karâr v.- miş 043/11, 101/10
karâr v.- mişidi 023/13, 093/11
karâr v.- sin 019/1
karâr v.- üp 011/4, 020/13, 035/25,
046/12, 054/6, 068/3, 089/22, 103/11,
111/9
niżâm v.- di 118/11
niżâm v.- meden 111/14
niżâm v.- üp 023/3
ruḥşat v.- diğini 037/11
ruḥşat v.- mekle 112/9

-38-

Viyāna Avusturya'nın başkenti.
V.+ ya 036/14

-1-

Vize Bir yer adı.
V. 038/10

-1-

voyvoda Eflak ve Boğdan prenslerine
verilen unva
v. 052/5, 108/11, 111/8
v.- i mersümüñ 098/22
v.- i mezkûruñ 060/6
v.+ sı 051/22, 059/19, 060/8, 078/25,
082/18, 101/7, 109/17
v.+ sma 061/14
v.+ sıyla 099/4

-14-

voyvodalık Voyvoda'nın görevi.
v. 051/24

-1-

vukū [Ar.] Meydana gelme, cereyan
etme.

v. 042/24
v.+ a gelân 124/4
v. bulacağ 031/16, 042/4
v. bulan 002/10, 051/16, 078/19,
079/4, 079/7, 083/5, 089/24, 105/4
v. buldığında 056/19
v. bulmasun 019/7
v. bulmuş 058/22
v.+ ı 030/4, 057/7, 113/5
v.+ na 006/12

v.+ nda 014/21, 087/5, 114/17
v.+ ndan 011/22
v.+ yla 010/16

-23-

vuķū'at [Ar.] Olaylar, hadiseler.

v. 102/5
v.+ ı 056/8, 126/5
v.+ lardan 106/8

-4-

vuķūf [Ar.] Bilgi.

aşhāb-ı v. 122/23
taḥşil-i v. 027/13
v.- ı tāmmesi 040/8
taḥşil-i v.+ a 002/4
v.+ i 019/10, 057/14
taḥşil-i v.+ la 066/22

-7-

vuķūfī [Ar.] Bilgi ile alakalı, bilgiye ait.

v. 008/2, 031/8, 053/2, 088/5,
101/24, 104/7, 121/10

-7-

vuķū' -yāfte [Ar.] Vuku bulmak,
oluşmak.

v. 068/18, 113/22
v. olan 002/11, 016/22, 035/14

-5-

vuŗūd [Ar.] Gelme, erişme, ulaşma.

v. 047/18, 056/7, 075/14, 092/13,
109/9, 121/1, 124/11, 125/6

lede'l-v. 017/14, 024/10, 034/18,
064/13, 070/12, 100/8, 112/9, 117/23,
118/12

v. eyledi 082/17, 082/19, 087/15,
090/2, 091/16

v. eylediği 090/8, 115/9
v. eylediğinden 059/22, 100/15

v. eylediler 043/22
v. eylemedükden 067/13

v. eylemege 075/22

v. eylemekle 113/19

v. eylemiş 044/25

v. eylemişdür 067/22, 086/6, 096/11

v. eylemişidi 067/18

v.+ ı 009/1, 017/17, 022/11, 108/22

v.+ için 046/17

v. iden 046/3, 046/9, 046/20, 050/13,
056/2, 059/20, 069/13, 071/20, 078/25,
083/9, 101/18, 107/11

v. itmekle 048/12, 078/23

v. idüp 024/12, 072/19, 082/10,
096/13, 096/19

v.+ larıçün 040/21

v. olunduğda 044/14

v.+ una 049/8

v.+ unda 017/20, 024/8, 064/17,
094/7

v.+ undan 110/8, 110/23

-68-

vuşul [Ar.] Kavuşma, ulaşma erişme.

v. 017/7, 043/17, 044/24, 047/14,
055/1, 056/1, 068/20, 075/8, 077/4,
080/14, 096/5, 096/18, 098/4, 098/11,
103/9, 108/9, 112/11, 115/5, 115/21,
123/13, 124/17

ba'de'l-v. 123/9

lede'l-v. 022/12, 047/3, 061/18,
106/2

v.+ de 045/11, 054/9, 098/5, 119/9

v.+ e 065/14, 110/7, 125/10

v.+ i 090/23, 110/11

v.+ için 121/18

v.+ leri 086/10, 090/10

v.+ lerinde 121/4

v.+ lerine 017/5

v.+ lerini 110/23

v. olunan 097/18

v.+ uñ 116/17

v.+ ünde 009/18, 065/24, 068/23

-46-

vücüb [Ar.] Vacib olma, terkedilmesi
caiz ve mümkün olmama.

derece-i v.+ da 037/8, 059/4, 059/17,
069/24

derece-i v.+ dadur 020/6

-5-

vücüd [Ar.] Var olma, bulunma.

işbāt-ı v. 016/9, 022/2, 037/15,
040/4, 103/16

v.- ı ḥabāseti 121/20

v.- ı insāna 045/14

v.+ ı 009/12, 040/3, 050/8

v.+ ina 097/25

-11-

vücüh [Ar.] Memlejetin ikeri gelenleri,
eşraf.

min-küllī'l-v. 020/8, 025/9, 028/17

v.- ı ahālī 092/14

v.- i belde 110/3

v.+ dan 092/25

v.+ la 004/13, 006/7, 011/8, 020/5,
031/6, 121/8

ilbās-ı hil'at-ı v.+ la 049/17

-13-

vüs' [Ar.] Zenginlik, bolluk.

v. 021/5

bezl-i v. 069/21

bī-ḥasebi'l-v. 011/22, 042/15, 122/12

v.+ ında 113/1

-5-

vüs'atlice Geniş, varlıklı.

v. 108/14, 109/10

-2-

vüzerā [Ar.] Vezirler.

v. 051/20, 116/3, 117/21

merfū'u'l v. 114/16

v.- yı 'izām 019/7, 055/5, 058/9,

066/21, 116/22, 117/3, 118/16

v.- yı 'izāma 015/8

v.- yı 'izāmdan 094/3

v.- yı 'izāmuḡ 068/1

v.+ dan 031/5, 038/15, 038/21,

058/18, 062/21

v.+ ya 088/10

-19-

ya İki kelimeyi veya iki kelime öbeğini birbirine bağlar.

y. 096/2

-1-

yā [Ar.] Ey!, seslenme ünlemi.

y. 012/1

Y. 125/20

-2-

yād [Far.] Anma, hatırlama.

y. eylemeden 012/2

y. iterek 010/2

y. olunarak 041/20

-3-

yād-gār [Far.] bir şeyi veya bir kimseyi hatırlamak için verilen yahut onlardan kalan şey.

y. 100/10

-1-

yağ - Gökten yere düşmek.

y.- dığı 095/20

-1-

yāhūd [Far.] Veya.

y. 003/16, 006/1, 012/12, 022/19,

033/15, 067/2, 073/24, 096/2, 097/8,
098/16

-10-

Yahūdī [Ar.] Hz. Musa'nın dinine mensup kimse.

Y. 034/10

-1-

yağa [Ar.] Kıyı, sahil.

y.+ sına 061/3, 064/23, 065/13,

101/6, 110/10, 114/1, 118/6, 118/20

y.+ sında 062/15, 073/4, 078/24

y.+ sından 062/3, 076/25, 108/23,

109/8

y.+ sını 050/12

y.+ ya 076/6

-17-

yağın Zaman veya yer olarak uzak olmayan.

y. 041/2, 043/23, 059/10, 073/10,

091/2, 104/17

y.+ ı 121/8

-7-

yaldızlı Üzerinde yıldız şeklinde motif bulunan.

y. 065/24

-1-

yalnız Tek başına, sadece.

y. 083/16, 092/17

-2-

yamağ Yeniçeri ocağında aday durumunda bulunan kimse.

y.-ı yeniçeriyān 074/14, 085/19

-2-

yamağan [T+Far] Yamaklar.

y. 004/14, 085/9

y.+ dan 006/25

ibtidā-i y.+ uḡ 005/12

zümre-i y.+ uḡ 004/18

-5-

yan - Alev almak, tutuşmak.

y.- ar 054/20

-1-

yan Birlikte olma ifade eder

y.+ ında 084/21, 091/7

y.+ larında 100/11

-3-

ya'nī [Ar.] Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki.

y. 002/7, 003/13, 005/25, 006/22,

028/9, 033/1, 039/22, 045/16, 056/18,
105/4

	-8-	yed [Ar.] El
yapıl – İnşa edilmek.		y. 124/22, 125/15
y.- mak 095/6		y.- i a 'dāda 085/20
y.- miş 082/24		y.- i a 'dādan 056/3, 066/10, 082/2
	-2-	y.- i a 'dāya 051/19, 065/22, 101/25
yara - Yarar sağlamak, faydalı olmak.		y.- i islāma 067/20, 072/15
y.- dı 053/3		ķabza-i y.- i islāma 073/18
y.- mayup 003/13		y.- i mü'eyyed-i mülūkāneleriyle
	-2-	044/15
yarar Fayda, kār.		y.- i mü'eyyed-i mülūkāneye 010/6
y. 023/16		y.- i mülūkāneleriyle 043/15
	-1-	y.- i 'Oşmāniyyeye 081/2
yarārlik Yararlı hizmet.		y.+ ile 066/12
y. 098/23, 114/13		y.+ inden 052/6, 114/12, 124/3
	-2-	y.+ iyle 091/5
yarım Bir şeyin yarısı, tam olmayan.		y.+ lerinde 091/9
y. 062/23, 072/7		y.+ lerine 079/5
	-2-	-23-
yarın Ertesi gün		yedi Yedi sayısı (7)
y. 109/13		y. 072/19, 075/20, 096/25
	-1-	biñ yüz seksan y. 008/11
yarlık [ET] Ferman, buyrultu.		y.+ nci 044/10, 055/1, 072/18,
y. 039/11		074/18, 077/21, 099/25
	-1-	-10-
yaş Doğumdan sonra geçen yıl, zaman.		yegān [Far.] Tek, bir.
y.+ ında 095/5		y. 029/15
	-1-	-1-
Yāş Kāşabası Bir yer adı.		yegen Bir kimsenin kardeşinin çocuğu.
Y.+ na 119/7, 121/3		y. 009/13, 035/15
	-2-	y.+ i 009/20, 020/17
yataķ Uyumak veya dinlenmek için		-4-
üzerine yatılan şey.		yel [Far.] Kahraman, yiğit.
y. 068/24		y. 074/16
	-1-	-1-
yaťur Yatan.		yemeklik Yemek yiyilecek yer.
y. 006/6		y. 104/1
	-1-	-1-
yavaş Hızlı olmayan.		yemīn [Ar.] Sağ taraf.
yavaş y. 085/2		y. 037/13, 070/24, 071/22
y. yavaş 085/2		y.- i himem 071/9
	-2-	-4-
yaz - Yazmak, yazı ile anlatmak.		Yemlik Bir yer adı.
y.- dıñuz 090/12		Y. 116/19
y.- up 092/11		-1-
	-2-	yeñi Hiç kullanılmamış olan, eski karşıtı.
yazıl - Yazılmak işi yapılmak.		y. 016/24
y.- an 074/11		-1-
	-1-	Yeñice Köyi Bir yer adı.
		Y. 076/25
		-1-

yenıçeri Osmanlı Devleti'nde piyade sınıfına verilen isim.

y. 009/12, 015/24, 016/11, 017/18, 043/18, 046/24, 046/25, 047/3, 051/8, 051/10, 051/11, 056/23, 057/16, 061/10, 069/7, 069/25, 071/16, 078/20, 080/9, 080/13, 083/2, 085/12, 090/16, 093/25, 096/12, 103/21, 105/13, 109/18, 116/8, 117/2, 119/13, 121/1

-33-

yenıçerilik Yeniçeri olma durumu.

y. 037/191

-1-

yenıçeriyân [T.+Far] Yeniçeriler.

y. 085/20, 110/16

'azl-ı Ağa-yı y. 056/9

zümre-i y.+ dan 004/14

-4-

Yergöki Bir yer adı.

Y. 061/14, 106/12, 113/13, 114/21

Y.+ de 098/21

-5-

Yergöki Kal'ası Bir kale adı.

Y.+ nı 105/21

-1-

yerlü [Ar.] Bulunduğu yere has olan, o yere ait nitelikleri taşıyan.

y. 085/19, 089/21, 091/20, 106/6, 110/16

-5-

ye's [Ar.] Üzüntü, keder.

y. 097/4

y.- i küllî 074/8, 082/4

y. virmek 024/3

-4-

yesār [Ar.] Sol taraf.

y.+ na 070/24

y.+ nda 037/13, 071/22

-3-

yet - Yeterli olmak.

y.- düği 079/23

-1-

yetmiş Yetmiş sayısı (70).

y. 078/12

-1-

yevm [Ar.] Gün.

y.- i cum'a 091/14

y.- i hareketden 042/18

y.- i merķūma 027/2

y.- i merķūmda 046/15, 076/22

y.- i merķūmuğ 091/15

y.- i mezkūr 027/4, 073/1

y.- i mezkūrda 031/22, 041/9, 043/11

y.- i mezkūrde 091/22

y.- i mezkūrūğ 076/21, 096/16

-14-

yılan Uzun sürüngen hayvan, yılan.

y.+ uğ 006/6

-1-

yıldız Parlak gök cismi.

y. 088/17

-1-

yi - Darbe almak.

y.- di 093/14

y.- digi 035/16

-2-

yigirmi Yirmi sayısı (20).

y. 031/20, 045/4, 046/23, 047/17, 054/5, 055/1, 059/21, 068/20, 071/19, 076/18, 079/14, 086/6, 093/6, 095/18, 096/10, 096/15, 099/20, 099/22, 099/25, 107/1, 123/12

y.+ nci 081/12

-24-

yine Bir daha, tekrar, gene.

y. 003/17, 010/8, 031/13, 082/17, 091/13

-5-

yîr 1. Mevki, mekân, mahal.

y.+ e 029/12, 032/15

y.+ inde 019/12

-3-

2. Makam, mevki.

y.+ ine 014/20, 016/11, 016/15, 038/19, 100/20, 102/8, 104/10, 115/6, 121/22

-9-

3. Taraf, bölge.

y.+ leri 084/25

-1-

4. Durum, konum.

y.+ e 114/25

-1-

5. Toprak.

y. 034/23

-1-

yok Bulunmayan, mevcut olmayan.

y. 006/1, 020/2, 037/1, 058/15, 089/7, 095/11

y.+ dur 021/7, 022/17, 024/2, 025/14,
026/11, 026/18, 028/20, 029/15, 029/20,
030/9, 035/1, 053/24, 069/3, 071/12,
072/4, 093/16, 100/24
y.+ dur 101/14
y.+ mıdur 118/20
y.+ mudur 060/9
y.- iken 035/23
y.- ise 053/4

-29-

yoklan - Kontrol edilmek.

y.- up 068/8

-1-

yol Bir yerden bir yere gitmek için
üzerinden geçilen yer.

y. 057/23, 064/4, 092/11, 107/14
y.+ dan 087/13
y.+ inuğ 078/1
y.+ lara 063/19
y.+ larını 063/20
y.+ u 033/20
y.+ una 045/16
y.+ unda 071/19
y.+ undan 026/22

-12-

yoldaş Yol arkadaşı.

y. 042/2
y.+ lar 072/14

-2-

yorgan Yatarken üste örtülen örtü.

y. 054/20

-1-

yumn Uğur, bereket.

y.- ı ikbāl 008/21

-1-

yunānī Yunanlılarla ilgili.

y. 052/15

-1-

yurd Vatan, toprak.

y. 059/11, 106/13

-2-

Yūsuf Paşa Sadrazam.

Y. 022/10, 043/12, 102/17, 117/10
Y.+ dan 102/15
Y.+ ya 113/17

-6-

yürüyüş Yürümek işi.

y. 071/24, 073/24

-2-

yüz 1. Yüz sayısı (100).

y. 002/9, 008/11, 031/20, 040/9,
041/7, 043/8, 051/9, 053/10, 064/12,
064/15, 065/16, 065/24, 067/15, 072/19,
072/20, 072/21, 073/2, 074/15, 082/15,
088/22, 089/25, 091/10, 093/6, 102/1,
102/14, 103/25, 106/2, 113/17, 124/12,
124/16, 126/3

-31-

2. Surat, çehre.

y. 036/5, 063/11
y.+ leriğüz 083/10
y.+ üme 095/24

-4-

3. Sebeb.

y.+ den 025/1, 046/10, 110/16,
117/20
y.+ inden 004/19, 094/11

-6-

za'af [Ar.] İrade zayıflığı, dayanamama.

ż. 014/5, 014/14, 080/24
'illet-i ż. 045/14

-4-

żabiṭa [Ar.] ir şehirde güvenliği
sağlamakla görevli teşkilat.

ż. 023/24

-2-

żabiṭān [Ar.+Far.] Zabıtlar.

ż. 091/20
ż.+ ina 057/17

-1-

żabṭ [Ar.] Tutanak.

ż. 056/9, 067/4, 071/23, 075/9,
079/25, 080/21, 084/9, 084/16
ba' idü'ż-ż. 087/17
āverde-i ż.- ı islāmiyān 086/4
ż.- ı mükālemeye 122/25
ż. eylediklerinden 085/25
ż. eyledük 075/4
ż. eyledükleri 063/6
ż. eylemege 078/2
ż. eylemek 074/24
ż. eyleyelüm 123/17
ż.+ ı 071/4
ż.+ ina 025/10, 098/12
ż. iterek 040/6, 084/19
ż. iterüz 069/18
ż. itüp 064/25, 076/2
ż.+ ları 064/25, 089/16

z. olunan 035/16, 066/1, 066/10,
083/5, 091/18, 094/2
z. olunduğı 079/1
z. olunduğından 002/12, 035/19
z. olunduğını 074/17
z. olunmak 033/10
z. olunup 074/15
z. olunur 081/17

-40-

zafer [Ar.] Galibiyet.
z. 062/2, 078/17
ğāzīyān-ı z.- i fercām 075/21

-3-

zafer-nümün [Ar.+Far.] Galibiyet
gösteren.
tūğ-ı z. 041/5
tūğ-ı z.- ı serdār-ı ekremīnūğ 040/22

-2-

Zağralızāde ‘Abdullāh Paşa Eyalet valisi.
Z. 046/6

-1-

zāhib [Ar.] Bir düşünceye, bir zanna
kapılan.
z. 053/8
z. olup 056/17
z. olur 023/5

-3-

zāhir [Ar.] Meydanda olan, açık ve belli
olan.
z. 013/15, 020/16, 026/22, 027/8,
027/15, 032/7, 040/8, 094/11
şūret-i z.+ de 065/2
şūret-i z.+ de 014/16, 024/13
z. olduğına 114/13
z. olduğını 092/23
z. olduğda 117/12
z. olmağla 101/21
z. olmak 025/5
z. olup 008/22, 030/18, 099/2

-19-

zahire [Ar.] Hububet, erzak.
z. 021/11, 037/3, 037/6, 037/7,
046/2, 048/6, 050/22, 055/7, 065/19,
067/7, 083/23, 084/13, 085/11, 116/5
z.+ dūr 083/24
z.+ ler 074/3
z.+ leri 074/6
z.+ nūğ 111/11
z.+ si 055/13, 066/14, 079/20
z.+ yi 055/15

-21-

zāhiren [Ar.] Görüşte, görünüşe göre.
z. 013/8, 026/12, 027/21, 088/13,
121/7

-5-

zaḥmet [Ar.] Sıkıntı, zorluk.
z. 077/3, 085/7, 087/3
z.+ i 108/6

-4-

Zaḥneli Ḥasan Paşa Vezir.
Z. 080/2
Z.+ ya 048/23

-2-

Zaḥneli Vezir Ḥasan Paşa (bk.) Zaḥneli
Ḥasan Paşa.
Z. 092/5
Z.+ nuğ 086/11

-1-

Za‘imzāde Muştafā Paşa Rumeli valisi.
Z. 116/11

-1-

Za‘imzāde Vezir Meḥmed Emīn Paşa
Vezir.
Z.+ ya 115/17

-1-

zaman [Ar.] Vakit, dönem, devir.
z. 019/19, 023/15, 025/18, 035/1,
058/16, 095/6, 125/16
bī-ḥasebi’z-z. 034/6
devr-i z. 027/18
ḳarībi’z-z. 067/23
z.- ı ḳarībde 018/2
z.- ı saltanat 015/16
z.- ı saltanatlarında 002/10
z.- ı saltanatlarından 126/2
imrār-ı z.+ a 016/18
z.+ da 005/24
ḳarībū’z-z.+ da 033/3
zemīn-i z.+ dan 012/4
z.+ ında 035/5, 037/4, 052/14, 115/23
z.+ larında 003/10, 006/12, 057/8,
057/18, 060/16

-28-

zāmīr [Ar.] Kalp, gönül.
z. 104/6
merkūz-ı z. 051/25
menvī-i z.+ leri 069/14

-3-

zann [Ar.] Şüphesiz, kuruntu. hüsn-ü z. 020/17 z. olundu 024/13 z. olunur 084/23 z. olunurdu 093/22			
	-4-		
zarar [Ar.] Kayıp, ziyan. z. 074/2 z.+ ı 101/14			
	-2-		
zarf [Ar.] Süre. z. 120/7 çend-rüz z. 115/19 z.+ ında 017/6 z.+ ında 102/18			
	-4-		
zarūrī [Ar.] Zorunlu olarak, mecburi. z. 015/14, 035/1, 101/11 metānet-i z. 113/6 zahk-ı z.+ yi 023/10			
	-5-		
zāt [Ar.] Kimse, kişi, şahıs. z. 008/9, 013/19, 015/10, 031/15, 077/16, 101/15 z.- ı mülükāne 027/13 fi-ḥadd-i z.+ a 016/16, 022/5, 060/13, 120/13, 122/11 z.+ ında 005/10, 016/8, 017/2, 019/9, 020/22, 031/3, 033/18, 038/3, 039/13, 040/7, 049/4, 050/3, 050/20, 052/11, 052/25, 054/14, 057/16, 097/6, 106/16, 117/6, 118/23, 120/14, 123/2, 124/3 z.+ ları 105/2 z.+ larında 112/3 z.+ uḡ 042/13, 112/19, 114/24, 119/25			
	-42-		
zaten [Ar.] Esasen, aslında. z.+ de 084/8			
	-1-		
zātiyye [Ar.] Cevhere, asla ait. ğayret-i z.+ leri 034/18			
	-1-		
ze'āmet [Ar.] Osmanlı Devleti'nde ipahilere verilen en büyük tımar. z.+ üm 095/6			
	-1-		
zebḥ [Ar.] Boğazlama, kesme. z. 077/20			
	-1-		
zehā'ir [Ar.] Erzaklar, zahireler. z. 021/14, 036/25, 046/16, 048/3, 052/20, 054/7, 060/23, 066/4, 105/24, 108/10			
	-10-		
Zehān Bir yer adı. Z. 065/15			
	-1-		
zemin [Ar.] Konu. z. 030/7 z.- i zamāndan 012/4 z.+ inde 111/22			
	-3-		
zerre [Ar.] Çok küçük parçacık. z. 023/17, 029/25, 058/13, 065/3, 074/2, 080/18, 092/21, 101/14			
	-7-		
Zerrī Efendi İkinci tezkireci. Z.+ yi 104/21			
	-1-		
zewāt [Ar.] Zatlar. z. 005/8, 009/22 z.- ı kirām 002/5, 040/25 z.- ı muhteremūḡ 006/13 z.+ uḡ 076/13			
	-6-		
Zevce [Ar.] Nikahlı eş, karı. z.+ leri 009/6			
	-1-		
zewī [Ar.] Sahipler. z.- ı ihtirāmūḡ 002/5 'ulemā-yı z.+ 'l ihtirām 042/5			
	-2-		
zewḳ [Ar.] Hoşa giden birşeyden duyulan beğenme duygusu. z.- i vicdānī 030/25, 060/13			
	-2-		
Zeynī Bir yer adı. Z. 110/9			
	-1-		
zıllullāh [Ar.] "Allah'ın gölgesi" anlamında kullanılan unvan. z. 124/25 du'ā-yı ḡayr-ı z.+ a 125/8 z.+ i 012/7			
	-3-		
zıllullāhī [Ar.] Allah'ın gölgesi olan, ona ait olan. ḡazret-i z. 083/5			
	-1-		

- zımn** [Ar.] İçin, maksat.
z.+ ında 006/8, 011/15, 022/15,
033/22, 034/12, 044/5, 048/19, 049/1,
069/1, 095/14, 111/17
-11-
- zi'l-ħicce** [Ar.] Aralık ayı.
māh-ı z.+ nūj 088/18
-1-
- zi'l-ka'de** [Ar.] Kasım ayı.
z. 125/21
z.+ nūj 086/5
māh-ı z.+ nūj 065/12, 068/17
-4-
- zihn** [Ar.] Hafıza, bellek.
z.+ ine 081/11
-1-
- zıkr** [Ar.] Sözüünü etme, ismini söyleme,
anma.
sālifü'z-z. 024/6, 031/23, 063/4,
087/14, 088/6, 100/25, 110/21, 120/4,
122/24
z.+ i 014/24, 021/19, 022/16, 026/13,
027/1, 030/19, 036/10, 043/8, 056/9,
059/9, 062/15, 065/9, 065/21, 071/22,
078/22, 089/12, 090/21, 099/7, 102/24,
107/20, 109/22
ber-vech-i taṭvīl-i z.+ i 022/24
z. olunan 039/7, 040/16, 042/6,
055/8, 060/14, 062/9, 063/12, 064/3,
066/6, 067/4, 067/19, 070/24, 071/3,
074/19, 080/6, 082/25, 084/7, 085/24,
109/19, 119/18
z. olunduğı 097/3
z. olunmuşıdı 118/4
-53-
- zımmet** [Ar.] Bir kimsenin üzerine
geçirdiğı borç.
tebriye-i z. 052/4
-1-
- zincir-bend** [Far.] Zincirle bağlanmış,
zinire vurulmuş.
z. 078/23
-1-
- zırā** [Far.] Çünkü, şundan dolayı.
z. 004/11, 006/20, 011/6, 028/14,
029/8, 030/14, 035/20, 053/6, 053/24,
055/10, 055/18, 060/12, 063/13, 063/21,
063/24, 071/13, 083/13, 083/15, 085/1,
088/11, 093/19, 097/25, 099/12, 104/16,
111/10
- 23-
- Zıřtovī** Bulgaristan'ın kuzeyinde bir
şehir.
Z. 108/11
Z.+ de 113/2, 119/12, 119/15
Z.+ ye 108/2, 108/9, 109/9, 109/13,
109/23
-9-
- Zıřtovī Kaşabası** (bk.) Zıřtovī
Z. 107/21
-1-
- zı-kıymet** [Ar.] Kıymetli, değerli.
z. 090/18
-1-
- ziyade** [Ar.] Fazla, çok.
z. 004/14, 018/8, 030/12, 057/18,
058/6, 061/4, 066/4, 073/15, 074/10,
101/10
z.+ 'l-luṭf 047/9
-11-
- ziyādece** Fazlaca.
z. 028/22, 034/11, 050/15, 055/11,
061/5, 078/8, 085/3
-7-
- ziyāfet** [Ar.] Özenli bir şekilde ağırlama,
yedirip içirme, şölen.
z. 011/20, 051/15, 053/14, 092/14
z.+ den 017/7
z.+ i 011/9
-6-
- ziyāret** [Ar.] Bir kimseyi veya bir yeri
görmeye gitme.
rikāb-ı z.+ ine 096/20
z.+ lerine 030/23
-2-
- ziynet** [Ar.] Süs.
z. 082/23
-1-
- zu'amā** [Ar.] Büyük tımar sahipleri,
zaimler.
z. 015/25, 016/2, 068/10
z.+ dan 034/16, 054/7
z.+ nuş 068/7
-6-
- zu'amānca** Tımar sahibi olarak, ona
yakışır durumda.
z. 092/10
-1-

zuhür [Ar.] Meydana çıkma, görünme.

z. 017/18

z.+ a 010/23

z.+ a geldi 098/23

z.+ a geldiği 080/23, 084/12

z.+ a geleceği 121/11

z.+ a gelecek 019/9, 021/5, 023/8

z.+ a gelen 002/2, 022/6, 054/24,

083/14, 113/13

z.+ a gelmedükce 025/23

z. eyledi 075/4, 099/9, 100/23,

109/12, 112/6

z. eylediği 116/20

z. eylemekle 109/15

z. eylemişdür 070/16

z.+ ı 017/11, 058/2, 075/13, 087/2,

099/14

z.+ ına 045/22

esbâb-ı z.+ ına 098/14

z. iden 007/2

z.+ ile 027/18

z. itdiginden 079/24

z. iden 006/12, 006/16, 023/4, 045/19

z. ider 058/16

ğazab-ı z. ider 094/23

z. idüp 057/23, 107/3

z.+ u 012/6, 032/5

z.+ una 099/17

z.+ undan 002/11, 041/1, 042/11

-47-

zuhürât [Ar.] Ortaya çıkan, zuhur eden şeyler.

z.+ uñ 045/19, 048/8

-2-

zulm [Ar.] Eziyet, cefa.

z. 056/13

-1-

zu'm [Ar.] Zan, batıl inanç.

z.- ı fâsidince 104/25

isnâd-ı z.+ ıyla 104/14

z.+ la 057/24

-3-

zümre [Ar.] Topluluk, camia, sınıf.

z.- i 'asâkir 076/2

z.- i süfehâdan 092/9

z.- i şühedâya 025/3, 045/2

z.- i yamağanuñ 004/18

z.- i yeñiçeriyândan 004/13

z.+ si 089/13, 090/12

z.+ sine 075/23

z.+ sini 057/11

-10-

SONUÇ

Osmanlı Devletinin son dönemlerinde yaşamış ve devlet adamı olarak büyük hizmetleri olan Zaimzade Mehmed Sâdık dönemin önemli olaylarını kaleme alarak tarihe önemli katkılarda bulunmuştur. İnsanın dünyaya bırakabileceği en güzel eserlerden biri de kendi ürettikleridir.

Eserin hem yurt dışında hem de yurt içinde birçok nüshasının olması eserin önemli ve değerli bir eser olduğunu bize göstermektedir. Ayrıca nüshasının çok olması halk tarafından okunabildiğini göstermektedir. Tabiki Zaimzade Mehmed Sâdık'ın da eserini sade bir dille yazması bu eserin değer görmesinde etken olmuştur. Eser sadece Tarih alanında değil Türk dili için de önem taşımaktadır.

Her ne kadar bu tez çalışmasında eserin tam olarak önemini gösteremsek de bir nebze olsun günümüz Türkçesine aktararak Türk diline katkıda bulunmaya çalıştık. Bu çalışmada amacımız tarihimizi yansıtan Zaimzade Mehmed Sâdık gibi önemli vak'a-nüvislerin kaleme aldıklarını ve geçmişte gerçekleşmiş olayları daha iyi anlamak ve geleceğe daha iyi aktarmaktır. Bunu da o dönemde yazılan Arap harfli metni Latin harflerine transkripsiyonlu çevirerek metin bölümünü, o dönemin dilini daha iyi anlayabilmek için dil incelemesi bölümünü ve o dönemde kullanılan kelimelerin metin içerisinde hangi anlamda kullanıldığını belirtmek için de dizin bölümü oluşturduk.

Metin, 19. yüzyılda yani yazı dilinin genel itibariyle standartlaştığı dönemde yazılmıştır. Ancak metinde ikili yazılımlara sıkça rastlanmıştır. Eserde düzlük yuvarlaklık uyumu zayıftır. Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlülü kelime ve eklerin kimi düzleşmiştir. Bununla beraber kendü, ilerü, denlü gibi kelimelerde ve bazı eklerde yuvarlak şekli devam etmiştir.

Sonuç olarak bu eserin dönemin dilini, dilin kullanım şekillerini, dönemin dil özelliklerini, kelime hazinesini, dilin diğer dillerle olan etkileşimini ve bu dillerin dilimiz üzerindeki etkilerini göstermesi açısından önemli olduğunu düşünüyorum.

KAYNAKLAR

- ALİBEKİROĞLU, Sertan; “Türkiye Türkçesinde İkili Biçim Birimler” *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, Yıl 7, S.17, Mayıs 2019, s.164-176.
- BABİNGER, Franz; *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Çoşkun ÜÇOK, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1992,
- BANGUOĞLU, Tahsin; *Türkçenin Grameri*, 9. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- DİLÇİN, Cem; *Yeni Tarama Sözlüğü*, 3.Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2013.
- ERGİN, Muharrem; *Türk Dil Bilgisi*, BAYRAK Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul 2008.
- GÜNDOĞDU, Raşit, ADIGÜZEL, Niyazi, ÖNAL, Ebul Faruk; *Kamus-ı Türkî*, 4. Baskı, İdeal Kültür Yayıncılık, İstanbul 2015.
- KANAR, Mehmet; *Türkçe-Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, 3. Baskı, Say Yayıncılık, İstanbul 2011.
- KORKMAZ, Zeynep, ERCİLASUN, Ahmet Bican, GÜLENSOY, Tuncer, PARLATIR, İsmail, ZÜLFİKAR, Hamza, BİRİNCİ, Necat; *Türk Dili ve Kompozisyon*, Genişletilmiş 3. Baskı, EKİN Basım Yayın Dağıtım, Bursa 2009.
- KORKMAZ, Zeynep; *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, 4. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2014.
- KÖKTEKİN, Kazım; *Eski Anadolu Türkçesi*, 1. Baskı, Fenomen Yayınları, Erzurum 2008.
- ÖĞE, Mustafa; “Vak‘a-yı Hamidiyye Mehmed Sâdık Zâim-zâde (Tenkidli Transkripsiyon)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

- SAMİ, Şemseddin; *Kamus-ı Türkî*, 1.Baskı, Yeditepe Yayınevi, İstanbul 2015.
- SÜREYYA, Mehmed; *Sicill-i Osmanî CİLT 5*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1996.
- ŞAHİN, Hatice; *Eski Anadolu Türkçesi*, 3.Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2011.
- TÜRK DİL KURUMU; *Tarama Sözlüğü VII Ekler*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- TÜRK DİL KURUMU; *Tarama Sözlüğü VIII Dizin*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- TÜRK DİL KURUMU; *Tarama Sözlüğü*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2009.
- TÜRK DİL KURUMU; *Türkçe Sözlük*, 11. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- <http://lugatim.com/> , KUBBEALTI LUGATI, (10.11.2019)
- https://books.google.com.tr/books?id=2uxRAAAAcAAJ&printsec=frontcover&hl=tr&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false (10.11.2019)
- <https://itunes.apple.com/tr/app/osmanl%C4%B1ca-t%C3%BCrk%C3%A7e-s%C3%B6zl%C3%BCk%C4%9F%C3%BC/id1095746148?l=tr&mt=8> (10.11.2019)
- <https://www.lexiqamus.com/tr> (10.11.2019)

FAYDALANILAN KAYNAKLAR

- DEVELİ, Hayati; *Osmanlı Türkçesi 1*, 14. Baskı, Kesit Yayınları, İstanbul 2009.
- ERCİLASUN, Ahmet B.; *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla TÜRK DİL TARİHİ*, 13. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2013.
- ERGİN, Muharrem; *Osmanlıca Dersleri*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul 2011.
- GÜLSEVİN, Gürer; *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, 3. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2011.
- SEZEN, Tahir; *Osmanlı Yer Adları*, Sistem Ofset Basım Yayım, Ankara 2017.
- TEKİN, Talat, ÖLMEZ, Mehmet;, *TÜRK DİLLERİ-Giriş*, 1. Baskı, BilgeSu Yayıncılık, Ankara 2014.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri; *Eski Türkiye Türkçesi*, 3. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara 2005.